

T.C.

Ardahan Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bilim Dalı

KAZAK TÜRKÇESİNDE TÜREMİŞ SIFATLARLA İLGİLİ SÖZ VARLIĞI

Semra BAŞBOĞA

Prof. Dr. Ayabek BAYNİYAZOV

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2022

KAZAK TÜRKÇESİNDE TÜREMİŞ SIFATLARLA İLGİLİ SÖZ VARLIĞI

Semra BAŞBOĞA

Prof. Dr. Ayabek BAYNİYAZOV

Ardahan Üniversitesi Lisansüstü EĞitim Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2022

KABUL VE ONAY

Semra Başboğa tarafından hazırlanan “Kazak Türkçesinde Türemiş Sıfatlarla İlgili Söz Varlığı” başlıklı bu çalışma, 24/06/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

Doç. Dr. Kenan KOÇ (Başkan)

[İ m z a]

Prof. Dr. Ayabek BAYNİYAZOV (Danışman)

[İ m z a]

Dr. Öğr. Üyesi Nurgül MOLDALİEVA OROZOBAYEV

Yukarıdaki imzaların adı geçen ğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mustafa şENEL

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Ardahan Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / Ardahan Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

24/06/2022

[İmza]

Semra BAŞBOĞA

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Tez Danışmanının **Prof. Dr. Ayabek BAYNİYAZOV** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

(İmza)

Semra BAŞBOĞA

ÖZET

BAŞBOĞA, Semra. *Kazak Türkçesinde Türemiş Sıfatlarla İlgili Söz Varlığı*, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2022.

Hazırladığımız bu çalışmada Kazak Türkçesinde ayrı bir kelime türü olarak ele alınan “Türemiş Sıfatların Söz Varlığını” inceledik. Çalışmamızın amacı *Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlüğü ve 15 ciltlik Kazak Edebi Dili Sözlüğü* (QÄTS) ana kaynak alınarak tarama yöntemiyle Kazak Türkçesindeki türemiş sıfatların söz varlığını tespit etmektir. Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Kazaklar ve Kazak Türkçesi hakkında genel bilgi verilmiş, ikinci bölümde de Kazak Türkçesinde sıfatlarla alakalı açıklamalar yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise Kazak Türkçesinde tespiti yapılan türemiş sıfat sözcükleri, köklerine göre (isim ve fiil) ayrılmıştır. Kök ve gövdeye getirilen her bir ek ayrı başlık altında incelenmiş ve görevleri hakkında bilgi verilmiştir. Sıfat oluşturan eklerin Türkiye Türkçesi ve Kıpçak Türkçesi grubunda yer alan bazı lehçelerde (Kırgız, Başkurt, Tatar ve Karakalpak) var olup olmadığı, kullanılan varyantları tablo gösterimi ile karşılaştırılmış ve örneklendirilmiştir. Bunun yanı sıra sözlükten tespiti yapılan türemiş sıfatlar aldıkları eke göre tablolaştırılarak üç sütunda yan yana gösterilmiştir. Birinci sütunda, Kazak Türkçesinde türemiş sıfat sözcüğünün *Kazak Edebi Dili Sözlüğündeki* (QÄTS) açıklaması, ikinci sütunda madde başı olarak alınan sözcüğün açıklamasıyla beraber Latin alfabesiyle transkripsiyonu ve üçüncü sütunda ise *Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlüğündeki* sözcüklerin Türkiye Türkçesindeki karşılığı verilmiştir. Son olarak da tablo sonunda madde başı olarak alınan türemiş sıfat sözcüklerinin değerlendirmesi yapılarak bu eklerle oluşmuş türemiş sıfatların toplam sözcük sayısı hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Sözcükler:

Türemiş Sıfat, Türkiye Türkçesi, Kazak Türkçesi, Sıfat, Fiil, Söz Varlığı.

ABSTRACT

BAŞBOĞA, Semra. *Vocabulary of Derived Adjectives in Kazakh Turkish*, Master Thesis, Ardahan, 2022.

In this study we have prepared, we have examined the "Vocabulary of Derived Adjectives", which is considered as a separate word type in Kazakh Turkish. The aim of our study is to determine the vocabulary of derived adjectives in Kazakh Turkish by scanning method based on the Kazakh Turkish-Turkey Turkish Dictionary and the 15-volume Kazakh Literary Language Dictionary (QÄTS). Our work consists of three main parts. In the first part, general information about Kazakhs and Kazakh Turkish is given, and in the second part, explanations about adjectives in Kazakh Turkish are given. In the third chapter, the derived adjective words determined in Kazakh Turkish are separated according to their roots (noun and verb). Each appendix brought to the root and stem was examined under a separate heading and information was given about its functions. The existence of adjective suffixes in some dialects (Kirghiz, Bashkir, Tatar and Karakalpak) in Turkey Turkish and Kipchak Turkish group, and the variants used are compared and exemplified by table representation. In addition, the derived adjectives determined from the dictionary are tabulated according to their suffixes and shown side by side in three columns. In the first column, the description of the derived adjective word in Kazakh Turkish in the Kazakh Literary Language Dictionary (QÄTS), the Latin alphabet transcription of the word taken as the head of the article in the second column, and the Turkish equivalent of the words in the Kazakh Turkish-Turkey Turkish Dictionary in the third column. Finally, at the end of the table, the derived adjective words taken as the beginning of the article were evaluated and information was given about the total number of words of the derived adjectives formed with these suffixes.

Keywords:

Derived Adjective, Turkey Turkish, Kazakh Turkish, Adjective, Verb, Vocabulary.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	
ETİK BEYAN.....	
ÖZET.....	5
ABSTRACT	6
İÇİNDEKİLER	7
KISALTMALAR DİZİNİ	13
TABLolar DİZİNİ	14
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	18
ÖN SÖZ.....	19
GİRİŞ	20
1. BÖLÜM.....	22
KAZAKLAR VE KAZAK TÜRKÇESİ	22
1.1. KAZAK ADI VE ANLAMI.....	22
1.2. KAZAK TÜRKLERİ TARİHİ	23
1.3. KAZAK TÜRKÇESİ	26
2. BÖLÜM.....	28
SIFATLAR VE ÖZELLİKLERİ.....	28
2.1. SIFATLARIN SINIFLANDIRILMASI.....	29
2.1.1. Yapıları Bakımından Sıfatlar (Тұлғасына Қарай).....	30
2.1.1.1. Basit Sıfatlar (Негізгі Сын Есім)	30
2.1.1.2. Türemiş Sıfatlar (Туынды Сын Есім).....	30
2.1.2. İşlevleri Bakımından Sıfatlar (Мағынасына Қарай)	30
2.1.2.1. Niteleme Sıfatları (Сапалық Сын Есімдер)	31
2.1.2.2. Belirtme Sıfatları (Қатыстық Сын Есімдер)	31
2.1.3. Kuruluşuna Göre Sıfatlar (Құрамына Қарай).....	32

2.1.3.1. Yalın Sıfat (Дара Сын Есім)	32
2.1.3.2. Birleşik Sıfatlar (Күрделі Сын Есім).....	32
2.1.4. Pekiştirme Sıfatları (Сын Есім Шырайлары)	32
2.2. SIFATLARDA KARŞILAŞTIRMA VE DERECELENDİRME İŞLEVİ	32
3. BÖLÜM.....	34
KAZAK TÜRKÇESİNDE TÜREMİŞ SIFATLAR.....	34
3.1. İSİMDEN TÜRETİLMİŞ SIFATLARLA İLGİLİ SÖZ VARLIĞI	34
3.1.1. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ЛЫ, +ЛІ, +ДЫ, +ДІ, +ТЫ, +ТІ (+л, +лі, +д, +ді, +т, +ті) Eklerinin Değerlendirilmesi.....	34
3.1.1.1. +ЛЫ (+л) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	35
3.1.1.2. +ЛІ (+лі) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	51
3.1.1.3. +ДЫ (+д) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	59
3.1.1.4. +ДІ (+ді) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	68
3.1.1.5. +ТЫ (+т) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	74
3.1.1.6. +ТІ (+ті) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	84
3.1.2. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +СЫЗ, +СІЗ (+сыз, +сіз) Eklerinin Değerlendirilmesi.....	93
3.1.2.1. +СЫЗ (+сыз) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	94
3.1.2.2. +СІЗ (+сіз) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	112
3.1.3. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ҒЫ, +ҒІ, +ҚЫ, +ҚІ (+ғ, +ғі, +қ, +қі) Eklerinin Değerlendirilmesi.....	126
3.1.3.1. +ҒЫ (+ғ) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	127
3.1.3.2. +ҒІ (+ғі) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	128
3.1.3.3. +ҚЫ (+қ) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	130
3.1.4. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ШЫЛ, +ШІЛ (+ш, +ші) Eklerinin Değerlendirilmesi.....	131

3.1.4.1. +ШЫЛ (+şıl) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	132
3.1.4.2. +ШИЛ (+şil) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	139
3.1.5. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ДАЙ, +ДЕЙ, +ТАЙ, +ТЕЙ (+day, +dey, +tay, +tey) Eklerinin Değerlendirilmesi	143
3.1.5.1. +ДАЙ (+day) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	144
3.1.5.2. +ДЕЙ (+dey) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	152
3.1.5.3. +ТАЙ (+tay) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	156
3.1.5.4. +ТЕЙ (+tey) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	160
3.1.6. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ЛЫҚ, +ЛИК, +ДЫҚ, +ДИК, +ТЫҚ, +ТИК (+lıq, +lik, +dıq, +dik, +tıq, +tik) Eklerinin Değerlendirilmesi	162
3.1.6.1. +ЛЫҚ (+lıq) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	163
3.1.6.2. +ЛИК (+lik) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	167
3.1.6.3. +ДЫҚ (+dıq) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	169
3.1.6.4. +ДИК (+dik) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	171
3.1.6.5. +ТЫҚ (+tıq) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	172
3.1.6.6. +ТИК (+tik) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	174
3.1.7. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ДАС, +ДЕС, +ТАС, +ТЕС, +ЛАС, +ЛЕС (+das, +des, +tas, +tes, +las, +les) Eklerinin Değerlendirilmesi	176
3.1.7.1. +ДАС (+das) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	177
3.1.7.2. +ДЕС (+des) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	178
3.1.7.3. +ТАС (+tas) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	180
3.1.7.4. +ТЕС (+tes) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	182
3.1.7.5. +ЛАС (+las) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	184
3.1.7.6. +ЛЕС (+les) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı	186
3.1.8. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ШАҢ, +ШЕҢ (+şañ, +şeñ) Eklerinin Değerlendirilmesi.....	188

3.1.8.1. +ШАҢ (+şaň), +ШЕҢ (+şeň) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....190

3.1.9. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ПАЗ (+paz) Ekinin Değerlendirilmesi 190

3.1.9.1. +ПАЗ (+Paz) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı..... 190

3.1.10. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ҚОҢ (+qoy) Ekinin Değerlendirilmesi 193

3.1.10.1. +ҚОҢ (+qoy) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.. 193

3.1.11. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ҚОР (+qor) Ekinin Değerlendirilmesi 195

3.1.11.1. +ҚОР (+qor) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı ... 195

3.2. FİİLDEN TÜRETİLMİŞ SIFATLAR 197

3.2.1. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -ЫҢҚЫ , -ҢҚЫ , -ИҢКИ, -ҢКИ (-ıñqı, -ñqı, -iñki, -ñki) Eklerinin Değerlendirilmesi 197

3.2.1.1. -ЫҢҚЫ, -ҢҚЫ (-ıñqı, -ñqı) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....199

3.2.1.2. -ИҢКИ, -ҢКИ (-iñki, -ñki) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....201

3.2.2. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -ҒЫҢ, -ҒИҢ, -ҚЫҢ, -КИҢ (-ğış, -giş, -qış, -kiş) Eklerinin Değerlendirilmesi 201

3.2.2.1. -ҒЫҢ (-ğış) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....202

3.2.2.2. -ҒИҢ (-giş) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....206

3.2.2.3. -ҚЫҢ (-qış) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı 210

3.2.2.4. -КИҢ (-kiş) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı 212

3.2.3. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -ҒАҚ, -ҒЕК, -ҚАҚ, -КЕК, -АҚ, -ЕК (-ğaq, -gek, -aq, -kek, -aq, -ek) Eklerinin Değerlendirilmesi 213

3.2.3.1. -ҒАҚ, -ҒЕК (-ğaq, -gek) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....215

3.2.3.2. -KAK, -KEK (-qaq, -kek) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	216
3.2.3.3. -AK, -EK (-aq, -ek) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	217
3.2.4. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -MA, -ME, -BA, -BE, -ΠA, -ΠE (-ma, -me, -ba, -be, -pa, -pe) Eklerinin Değerlendirilmesi	217
3.2.4.1. -MA,-ME (-ma,-me) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	219
3.2.4.2. -BA, -BE (-ba, -be) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	221
3.2.4.3. -ΠA, -ΠE (-pa, -pe) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	222
3.2.5. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan - FbIP, -ΓIP, -KbIP, -KIP (-ğır, -gir, -qır, -kir) Eklerinin Değerlendirilmesi	223
3.2.5.1. -FbIP, -ΓIP (-ğır, -gir) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	225
3.2.5.2. -KbIP, -KIP (-qır, -kir) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	226
3.2.6. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -MTAJI (-mtal) Ekinin Değerlendirilmesi	225
3.2.6.1. -MTAJI (-mtal) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı .	226
3.2.7. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -AFAH, -EΓEH (-ağan, -egen) Eklerinin Değerlendirilmesi.....	227
3.2.7.1. -AFAH, -EΓEH (-ağan, -egen) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	229
3.2.8. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -bIK, -IK, -K (-ıq, -ik, -q) Eklerinin Değerlendirilmesi.....	228
3.2.8.1. -bIK, -IK, -K (-ıq, -ik, -q) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	230

3.2.9. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -IIIAK, -IIIEK (-şaq, -şek) Eklerinin Değerlendirilmesi.....	230
3.2.9.1. -IIIAK,- IIIEK (-şaq, -şek) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	232
3.2.10. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -HДЫ, -ЫHДЫ, -HДI, -IHДI (-ndı, -ındı- ndi, -indi) Eklerinin Değerlendirilmesi.....	233
3.2.10.1. -HДЫ, -ЫHДЫ, -HДI, -IHДI (-ndı, -ındı- ndi, -indi) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	233
3.2.11. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -MДЫ, -ЫMДЫ, -MДI, -IMДI (-mdı, -ımdı, -mdi, -imdi) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	235
3.2.12. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -YJI, -YJI (-uvlı, -üvli) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	239
3.2.13. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -MAJЫ, -MEJI, -ПAJЫ, -ПEJI (-malı, -meli, -palı, -peli) Eklerinin Değerlendirilmesi	246
3.2.13.1. -MAJЫ, -MEJI (-malı, -meli) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	247
3.2.13.2. -ПAJЫ, -ПEJI (-palı, -peli) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı.....	249
SONUÇ.....	251
KAYNAKÇA	256
EK 1-Orjinallik raporu.....	259
EK 2-Etik komisyon muafiyeti formu.....	260
ÖZGEÇMİŞ.....	259

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Kazakça Karşılığı	Türkçe Karşılığı
<i>ауыс.</i>	<i>ауыспалы мағы</i>	mecaz
<i>әдеб.</i>	<i>әдебиет</i>	edebiyat
<i>грамм.</i>	<i>грамматикалық</i>	gramer
<i>діни.</i>	<i>діни сөз</i>	din
<i>жерг.</i>	<i>жергілікті сөз</i>	ağız
<i>көне.</i>	<i>көнерген сөз</i>	arkaik söz
<i>лингв.</i>	<i>лингвистикалық</i>	dil bilimi
<i>муз.</i>	<i>музыкалық</i>	müzik
<i>спорт.</i>	<i>спорт термині</i>	spor
<i>экон.</i>	<i>экономикалық</i>	ekonomi
<i>сын.</i>	<i>сын есім</i>	sıfat
<i>поэт.</i>	<i>поэтикалық</i>	şiir bilgisi
<i>мед.</i>	<i>медициналық</i>	tıp
<i>сөйл.</i>	<i>сөйлеу тілі</i>	konuşma dili
<i>этногр.</i>	<i>этнографиялық сөз</i>	etnografya
<i>өнер.</i>	<i>өнертану</i>	güzel sanatlarla ilgili
<i>хим.</i>	<i>химиялық</i>	kimya
<i>тех.</i>	<i>техикалық</i>	teknik
<i>терм.</i>	<i>термин</i>	terim
<i>тар.</i>	<i>тарихи сөз</i>	tarih
<i>экспр.</i>	<i>экспрессивті сөз</i>	dışa vurma yansıتما
<i>жағымды.</i>	<i>жағымды</i>	sevimli
<i>геогр.</i>	<i>географиялық</i>	coğrafya
<i>құқық.</i>	<i>құқықтық</i>	hukukla ilgili
<i>физ.</i>	<i>физикалық</i>	fizik
<i>заң.</i>	<i>заң термині</i>	hukuk
<i>тамақ.</i>	<i>тамақ өнеркәсібі</i>	yemekle ilgili
<i>филос.</i>	<i>философиялық</i>	felsefe
<i>зоол.</i>	<i>зоологиялық</i>	zooloji
<i>қарап.</i>	<i>карапайым сөз</i>	halk dili

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Kazak Türkçesinde (+lı, +li, +dı, +di, +tı, +ti) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerimi	35
Tablo 2. +ЛЫ (+lı) eki	35
Tablo 3. +ЛИ (+li) eki	51
Tablo 4. +ДЫ (+dı) eki	59
Tablo 5. +ДИ (+di) eki	68
Tablo 6. +ТЫ (+tı) eki	74
Tablo 7. +ТИ (+ti) eki	84
Tablo 8. Kazak Türkçesinde (+sız, +siz) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerimi	93
Tablo 9. +СЫЗ (+sız) eki	94
Tablo 10. +СИЗ (+siz) Eki	112
Tablo 11. Kazak Türkçesinde (+ğı, +gi, +qı, +ki) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri	126
Tablo 12. +ҒЫ (+ğı) eki	127
Tablo 13. +ҒИ (+gi) eki	128
Tablo 14. +ҚИ (+ki) eki	130
Tablo 15. Kazak Türkçesinde (+şıl, +şil) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri	132
Tablo 16. +ШЫЛ (+şıl) eki	132
Tablo 17. +ШИЛ (+şil) eki	139
Tablo 18. Kazak Türkçesinde (+day, +dey, +tay, +tey) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	143
Tablo 19. +ДАЙ (+day) Eki	144
Tablo 20. +ДЕЙ (+dey) Eki	152
Tablo 21. +ТАЙ (+tay) eki	156
Tablo 22. +ТЕЙ (+tey) eki	160
Tablo 23. Kazak Türkçesinde (+lıq, +lik, +dıq, +dik, +tıq, +tik) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	162
Tablo 24. +ЛЫҚ (+lıq) eki	163

Tablo 25. +ЛІК (+lik) eki	167
Tablo 26. +ДЫҚ (+dıq) eki	169
Tablo 27. +ДІК (+dik) eki	171
Tablo 28. +ТЫҚ (+tıq) eki	172
Tablo 29. +ТІК (+tik) eki.....	174
Tablo 30. Kazak Türkçesinde (+das, +des, +tas, +tes, +las, +les) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	176
Tablo 31. +ДАС (+das) eki.....	177
Tablo 32. +ДЕС (+des) eki	178
Tablo 33. +ТАС (+tas) eki.....	180
Tablo 34. +ТЕС (+tes) eki	182
Tablo 35. +ЛАС (+las) eki.....	184
Tablo 36. +ЛЕС (+les) eki	186
Tablo 37. Kazak Türkçesinde (+şañ, +şeñ) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	188
Tablo 38. +ШАҢ (+şañ), +ШЕҢ (+şeñ) ekleri	189
Tablo 39. Kazak Türkçesinde (+paz) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	190
Tablo 40. +ПАЗ (+Paz) eki.....	190
Tablo 41. Kazak Türkçesinde (+qoy) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	193
Tablo 42. +ҚОҢ (+qoy) eki.....	193
Tablo 43. +ҚОР (+qor) eki	195
Tablo 44. Kazak Türkçesinde (-iñqı, -ñqı, -iñki, -ñki) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	197
Tablo 45. -ЫҢҚЫ, -ҢҚЫ (-iñqı, -ñqı) Ekleri.....	198
Tablo 46. -ИҢКИ, -ҢКИ (-iñki, -ñki) ekleri.....	200
Tablo 47. Kazak Türkçesinde (-ğış, -giş, -qış, -kiş) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	201
Tablo 48. -ҒЫШ (-ğış) eki.....	202
Tablo 49. -ГИШ (-giş) eki.....	206
Tablo 50. -ҚЫШ (-qış) eki	210

Tablo 51. -KIII (-kiş) eki	212
Tablo 52. Kazak Türkçesinde (-ğaq, -gek, -aq, -kek, -aq, -ek) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	213
Tablo 53. -FAK, -FEK (-ğaq, -gek) ekleri	214
Tablo 54. -KAK, -KEK (-qaq, -kek) ekleri.....	215
Tablo 55. -AK, -EK (-aq, -ek) ekleri.....	216
Tablo 56. Kazak Türkçesinde (-ma, -me, -ba, -be, -pa, -pe) Eklerinin Bazı Kıpçak Lehçelerindeki Gösterimlerini	217
Tablo 57. -MA, -ME (-ma, -me) ekleri	218
Tablo 58. -BA, -BE (-ba, -be) ekleri.....	220
Tablo 59. -PA, -PE (-pa, -pe) ekleri.....	221
Tablo 60. Kazak Türkçesinde (-ğır, -gir, -qır, -kir) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	223
Tablo 61. -FIP, -GIP (-ğır, -gir) ekleri.....	224
Tablo 62. -QIP, -KIP (-qır, -kir) ekleri.....	225
Tablo 63. Kazak Türkçesinde (-mtal) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	226
Tablo 64. -MTAL (-mtal) eki	226
Tablo 65. Kazak Türkçesinde (-ağan, -egen) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	227
Tablo 66. -AĞAN, -EGEN (-ağan, -egen) ekleri	228
Tablo 67. Kazak Türkçesinde (-ıq, -ik, -q) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	229
Tablo 68. -IK, -IK, -K (-ıq, -ik, -q) ekleri.....	229
Tablo 69. Kazak Türkçesinde (-şaq, -şek) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	231
Tablo 70. -ŞAQ, -ŞEK (-şaq, -şek) ekleri.....	232
Tablo 71. Kazak Türkçesinde (-ndı, -ındı- ndi, -indi) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	233
Tablo 72. -NDY, -INDY, -NDI, -INDI (-ndı, -ındı- ndi, -indi) ekleri	233
Tablo 73. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -MDY, -IMDY, -MDI, -IMDI (-mdı, -ımdı, -mdi, -imdi) ekleri	235

Tablo 74. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -УЛІ, -ҮЛІ (-uvlı, -üvli) ekleri	239
Tablo 75. Kazak Türkçesinde (-malı, -meli, -palı, -peli) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini	246
Tablo 76. -МАЛЫ, -МЕЛІ (-malı, -meli) ekleri	247
Tablo 77. -ПАЛЫ, -ПЕЛІ (-palı, -peli) ekleri	249
Tablo 78. İsimden sıfat yapım ekleri	252
Tablo 79. Fiilden sıfat yapım ekleri	253

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Kazak Türkçesindeki söz varlığını gösterirken Kazak Türkçesi - Türkiye Türkçesi Sözlüğü'nde (K.T-T.T.S.) kullanılan transkripsiyon alfabesi esas alınmıştır.

Transkripsiyon Alfabesi					
№	Kazak Türkçesi	Türkiye Türkçesi	№	Kazak Türkçesi	Türkiye Türkçesi
1.	А а	A a	22.	П п	P p
2.	Ә ә	Ä ä	23.	Р р	R r
3.	Б б	B b	24.	С с	S s
4.	В в	V v	25.	Т т	T t
5.	Г г	G g	26.	У у	-uv /-üv /-v
6.	Ғ ғ	Ğ ğ	27.	Ү ү	U u
7.	Д д	D d	28.	Ү ү	Ü ü
8.	Е е	E e	29.	Ф ф	F f
9.	Ё ё	Yo yo	30.	Х х	H h
10.	Ж ж	J j	31.	Һ һ	H h
11.	З з	Z z	32.	Ц ц	Ts ts
12.	И и	-iy/ -iy/ -i	33.	Ч ч	Ç ç
13.	Й й	Y y	34.	Ш ш	Ş ş
14.	К к	K k	35.	Щ щ	Şç şç
15.	Қ қ	Q q	36.	Ъ	Ayırma işareti (')
16.	Л л	L l	37.	Ы ы	I ı
17.	М м	M m	38.	І і	İ i
18.	Н н	N n	39.	Ь	İnceltme işareti (')
19.	Ң ң	Ñ ñ	40.	Э э	E e
20.	О о	O o	41.	Ю ю	Yu yu
21.	Ө ө	Ö ö	42.	Я я	Ya ya

ÖN SÖZ

Dünyada geniş bir coğrafi alanda konuşulan Türk Dili, tarihi seyri içerisinde çeşitli sebeplerden ötürü zamanla farklı kollara (lehçe ve şivelere) ayrılmıştır. Bu kollardan birini oluşturan Kazak Türkçesi 15. Yüzyıla dayanan günümüzde çoğunluğunun Kazakistan'da varlığını sürdürdüğü Kazak Türklerinin konuştuğu köklü bir dildir. Kazak Türkleri uzun yıllar çeşitli sebeplerden ötürü başka devletlere bağlı olarak varlığını devam ettirmiş ve 1991 yılında SSCB'nin dağılmasıyla Orta Asya Türk Devletleriyle birlikte bağımsızlığını ilan etmiştir. Uzun yıllar baskı altında kalarak farklı coğrafyalarda gelişimini sürdüren Türk lehçeleri arasında şekil, anlam ve işlev bakımından bir takım farklılıklar ortaya çıkmıştır. Başka dillerin gölgesinde yıllardır gelişimini tamamlayamayan bu şiveler şimdi, baskı altında geçen yılların bıraktığı izleri silebilmek için aynı dili konuşan diğer milletlerle sıkı bir bağ oluşturma yolunda çaba göstermektedir. Bu sebeple Çağdaş Türk lehçeleri birbiri ile olan siyasi, sosyal ve kültürel etkileşimlerini artırmıştır. Bu farklılıkların giderilmesi amacıyla şivelerin incelenmesi, benzer ve farklı yönlerinin ele alınarak aralarındaki ilişkilerin ortaya konması, dilimizin gelişerek güçlenmesi bakımından oldukça önemlidir.

Türkiye Türkçesi'nde daha önce Kazak Türkçesi'ndeki türemiş sıfatların söz varlığı etraflıca incelenmemiştir. Bu düşünceden hareketle Kazak Türkçesinin dilbilgisini kelime türü bakımından daha iyi anlayabilmek, Kazak Türkçesi'nin sözcük yapısı üzerinde bilgi edinmek isteyenler için hazır kaynak durumuna getirilecektir. Böylece ileride yapılacak olan Türk lehçelerindeki türemiş sıfatları oluşturan eklerin tespit edilmesi için de söz varlığı açısından önemli bir kaynak görevi görecektir.

Tez konusu seçiminden itibaren tezin yazım sürecinde her zaman destek ve katkılarını gördüğüm, samimi ikazları ile tezin daha iyi bir hale gelmesini sağlayan sosyal hayatta da bana yol gösteren tez danışmanım, kıymetli hocam Prof. Dr. Ayabek BAINIYAZOV'a bana cesaret veren, maddi ve manevi anlamda desteğini esirgemeyen sevgili annem Zennure BAŞBOĞA ve babam Rasim BAŞBOĞA' ya sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunmayı borç bilirim.

GİRİŞ

Söz varlığı bir dildeki sözlerin bütünüdür. TDK ‘nın açıklaması ise şöyledir “Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu (TDK, 2005, s.1807). Kişinin anlama ve anlatma becerilerinin gelişimi için zengin bir söz varlığına sahip olması gerekir. Dili etkili, güzel ve doğru bir biçimde kullanabilmede bireyin sahip olduğu kelime hazinesinin önemi büyüktür. (Göçer, 2009, s.1026). Bir dilin söz varlığı, o dilin tarihine geniş ölçüde ışık tutmakta, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, söz dizimi ve anlam değişikliklerini yansıtmakta, hangi dillerin etkisiyle, ne tür değişimlerin gerçekleştiğini göstermektedir. (Aksan, 2006, s.11). Sıfatlar bir nesneyi diğerlerinden ayıran niteliklerini belirtmek için ismin önüne ek olarak getirilen sözcüklerdir. Kazak Türkçesinde sıfat *сын* *есім* (sın esim) şeklinde geçmektedir. Türemiş sıfatlar, isim ya da fiilin kök ve gövdelerine getirilen isim yapım ekleriyle oluşturulmuş sıfatlardır. Kazak Türkçesinde türemiş sıfatlar Türkiye Türkçesi ile aynı eklerle oluşturulabilmesi yanında ayriyeten isimlere -lav, -lev, -dav, -dev; -tay, -tey; -day, -dey; -ğıl, -qıl vb. ya da fiillere -dı, -di; -mış, -miş; -maq, -mek vb. eklerinin getirilmesiyle de oluşturulur. Çalışmamız sınırı Kazak Türkçesindeki türemiş sıfatların tespiti için ana kaynak olarak *Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlüğü* ve *Kazak Edebi Dili Sözlüğünden* (QÄTS) yararlanılmıştır. Tespiti yapılan kelimeler kök ve ek bakımından sınıflandırılmıştır.

Böyle bir çalışmaya ihtiyaç duyulmasının sebebi Türkiye Türkçesinde daha önce Kazak Türkçesindeki türemiş sıfatların söz varlığını etraflıca ele alan bir tez veya bilimsel çalışma yapılmamış olmasıdır. Çalışmamızın amacı Türemiş sıfatları oluşturan kelimeleri, türü bakımından tespit ederek kendi içerisinde sınıflandırmak, Kazak Türkçesinde türemiş sıfatların oluşumunda kullanılan eklerin Türkiye Türkçesinde de var olup olmadığı üzerinde durmaktır. Bu çalışma Kazak Türkçesinin dil bilgisini kelime türü bakımından daha iyi anlamak ve sözcük yapısı üzerinde bilgi edinmek isteyenler için hazır kaynak durumunda olacaktır. Türk lehçelerindeki türemiş sıfatları oluşturan eklerin tespit edilmesi için de söz varlığı açısından önemli kaynak görevi görecektir. Bu çalışmaları yaparken kullandığımız ana kaynaklar “*Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi ve Kazak Edebi Dili* (QÄTS)” sözlükleri olmuştur.

Çalışmamızda ilk önce literatür taraması yapılarak konuyla alakalı kitap, sözlük, makale, doktora ve yüksek lisans tezleri incelenmiştir. Çalışmamız üç ana bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Kazaklar ve Kazak Türkçesi hakkında genel bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Kazak Türkçesinde ana kaynak olarak belirlenen *Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi* ve 15. Ciltlik *Kazak Edebi Dili sözlükleri* (QÄTS) taranarak sıfat sözcükleri tespit edilmiş ve sözcükler tür bakımından gruplandırılmıştır. Üçüncü bölümde ikinci düzey başlıklar isim ve fiillere getirilen ekler olarak ekin kökenine göre başlık atılmış, incelenmesi yapılan ekler hakkında bilgi verilmiş ve eklerin türkiye Türkçesi ve Kıpçak grubunda yer alan bazı Türk lehçeleriyle (Kırgız, Başkurt, Tatar ve Karakalpak) şekil olarak mukayesesi yapılmış ve mukayesenin daha iyi anlaşılabilmesi için incelemesi yapılan ekin lehçelerde kullanım şekline göre örnekler verilmiştir. Çalışmamızda dili nitel açıdan eşzamanlı gramer incelemesi, kelimeleri tespit etme, analiz etme, derleme, lehçeler arası karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır.

1. BÖLÜM

KAZAKLAR VE KAZAK TÜRKÇESİ

1.1. KAZAK ADI VE ANLAMI

Kazak adının nasıl ve ne zaman ortaya çıktığı konusunda çeşitli çalışmalarda bulunulmuş ve kimi tarihi olaylarla kimi de etimolojik olarak anlam yüklemeye çalışması sonucu birçok farklı görüş ortaya atılmıştır. Kazak kavimleriyle ilişki kurmuş olan birçok devletin yazılı kaynaklarında “Kazak” kelimesinin farklı şekillerde tesadüf edildiğine rastlanılmıştır. Kazak adının tarihi kayıtlarda geçiş şeklini ve hangi anlamda kullandığını tespit için bu ad üzerine çalışan uzmanların çok eski dönemlerdeki kayıtlardan itibaren taramalar yaparak benzer okunuş şekillerini inceledikleri görülür. “Bu okunuş şekillerinin tetkikine öncelikli olarak Kazakların yaşadıkları coğrafyaya yakın olan devletlerin arşiv kayıtlarının araştırılmasıyla başlanmıştır (Kalkan, 2006: 51). “Çin yıllıklarına dayalı olarak çalışan W. Eberhard’ın tespitlerine göre 5.-9. yüzyıllarda ‘Ho-sa-ko’ adı Kazak etnonimini ifade etmektedir (Kalkan, 2006: 51).

“982 yılında yazılmış olan “Hududü’l-Âlem” (Dünyanın Hudutları)de Alanlar ve Alan şehirleri hakkında bilgi verilirken “Alan ilinde Kasak denilen bir kavmin bulunduğu” haber verilir. “Arap seyyahı Muhammed el-Avfî 1228 yılında yazdığı “Hindistan’dan Seçme Hikaye ve Efsaneler” adlı eserinde Altay dağlarında yaşamakta olan Karluklar’ın içinde üç Çiğil ve üç Kazak kavmi bulunduğunu yazar” (Moldabayeva, 2000: 17-18).

“Kazak ’sözü bir kaynaktan ilk kez 1343 yılında Halil bin Muhammed bin Yusuf el-Konevî adlı Konyalı bir Türk tarafından yazılmış veya istinsah edilmiş, Memlûk Kıpçak Türkçesine ait bir sözlük ve gramer olan Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugâlî’de “evsiz, barksız” anlamıyla tanımlanmaktadır” (Toparlı, Çögenli ve Yanık 2000: 115).

Bazı kaynaklarda ilk defa bir topluluk adı olarak “Kazak”, XI. yüzyılda 1534 tarihli Rusça metinde, bazı kaynaklarda ise Firdevsî’nin “Şehnâme” adlı eserinde bir ulus ve han adı olarak geçmiştir (Koç ve Doğan, 2011: 97). Türkçe tarihi kayıtlarda Kazak sözüne ilk olarak 11. yüzyıldan itibaren “hür, yiğit, mert, cesur, serbest” gibi anlamlarda kullanılmıştır. Çağatay sözlüğü ve Kumuk lehçelerinde de kullanılan ve en yaygın görüş kabul edilen “Kazak” sözcüğü etimolojik olarak “serseri dolaşmak, evsiz yurtsuz gezmek” anlamına gelen “kaz-” fiili’nden türemektedir. Samayloviç, Barthold, Radloff, Vambéry, Zenker, Gombocz gibi pek çok âlim “Kazak” sözünün “başıboş gezen, evsiz barksız” anlamlarına geldiği görüşündedir (Alkaya ve Buran, 2013: 105).

“Prof. Dr. Nikolay İvanoviç Veselowski Kazak kelimesinin “kaza benzeyen insan, yani kuş gibi serbest” anlamında kullanıldığını söylerken; İvan Kraft “kaz+aq” “beyaz ana kaz”

şeklinde bir etimoloji yapmaktadır. Gustaf John Ramstedt ise Kazak kelimesinin kökü “kaz-” yani “göç etmek” fiilidir (menşe bakımından “kas-”) ve Moğolca “kasağ” kelimesi zamanla “Kazak” kelimesine dönüşmüştür şeklinde açıklama yapmaktadır “(Samayloviç, 1957: 96-97; Buran ve Alkaya, 2004: 191).

“Zeki Velidi Togan, Kazak adını ilkin sadece sultanların kullandığını belirtmektedir. Daha sonra anlam genişlemesine uğradığını bildirerek siyasi bir nedenden dolayı, isyan sonucunda ailesiz halde veya bazen aile ile birlikte toplumdan uzaklaşıp ve bu fırsattan istifade edip hükümet işlerini ele alana kadar başıboş gezen sergüzeştlere bu adın verildiğini belirtmektedir. Ayrıca Togan, ergenlik çağına erişen erkek çocuklarını, sahraya gönderme adetlerine göre veya alelade eşkıyalık yapmak amacıyla yurdundan ayrılan erkek çocuklarına bu adın verildiğini bildirmektedir” (Togan, 1981: 37).

Eyüpoğlu’na göre kaz (kaçmak, gezmek)dan kaz-ak /Kazak (gezen, dolaşan, Yörük, kaçak). Kaz/kaç kökleri z-ç seslerinin dönüşmesiyle anlam ayrılığı doğdu, gerçekte iki kök özdeştir. Bunu kaz kökünün içerdiği kaç (mak) anlamından çıkarıyoruz (Eyüpoğlu, 2004: 392–393). Genel anlamıyla “Kazak” kelimesi Türk-Kıpçak kelimesi olup hür, serbest, bağımsız, macerayı seven anlamlarına gelmektedir. Türkçe bir kelime olan “Kazak” adı daha ziyade özgürlüğüne düşkün, kanun ve nizam tanımayan, kurulu sistem içerisinde yer almak istemeyen kişiler için kullanılmıştır.

Görüldüğü üzere Kazak kelimesinin pek çok anlamı vardır. Bunları sıralamak gerekirse;

- a) Safkanlı bir Saka anlamında
- b) Başıboş gezen, yersiz yurtsuz, avare, önderini kaybeden, hiç kimseye bağlı olmayan
- c) Lider, paralı asker, silahlı asker, süvari
- d) Cesur, yiğit savaşçı, coşkun, heyecanlı, öfkeli
- e) Beyaz kuğu (totem bir düşünce olarak)
- f) onurlu bir ölümle mahkûm olmuş (dinî bir düşünce)
- g) Göçebe bir çadırı ile tekerlekli at arabası sahibi olan vb. (Kaydar, 1998: 267) gibi eşitli zamanlarda farklı sebeplere dayandırılarak görüşler belirtilmiştir.

1.2. KAZAK TÜRKLERİ TARİHİ

Bir millet ismi olarak Kazak kelimesi XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kullanılmaya başlanılmıştır. Kazaklar Turanlı göçebe halk şeklinde tanınmış olup Kazak hanlığının kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Çoğu tarihçiye göre Kazak Türkleri M.Ö I. asırdan beri Kazakistan topraklarında yaşadıklarını VI-VIII yy’de Göktürklerin, X-XII yy’de Karahanlıların, XIII yy’dan itibaren de Altın Orda Devleti gibi Türk devletleri himayesinde küçük kabileler şeklinde varlığını devam ettirmişlerdir.

Kazaklar, XV. yüzyılın ikinci yarısında, siyasi bakımdan Altın Orda ve Timur devletleri zamanında tarih sahnesine çıkmışlardır.

“Timur’un vefatı ile Fergana Vadisi ve onun kuzeyinde kalan Türk grubunu birleştirerek yeniden teşkilatlandırmayı başaran Ebu’l-Hayr (1428-1468) kurduğu devlete Özbek Hanlığı ismini verdikten sonra bu bölgede yaşayan halka Özbek denildiği görülmektedir. Kazak Türkleri, XV. asırdan başlayarak Özbek hanlarının emri ile hususiyle askeri sahalarda önemli görevler ifa etmişlerdir” (Saray, 1913: 17).

Özbek Hanı Ebul Hayrın Moğol ve Kalmukların saldırıları sonucunda halkın can ve mal güvenliğini sağlayamaması ve Türklerin içlerindeki bağımsız yaşama isteği sonucunda 1456 yılında birkaç hanlık bağı oldukları Özbek Han’dan ayrılmışlardır. Özbek hanlığından ayrılarak kendilerine buyruk hareket eden bu asi topluluğa “başıboş, hür, asi” anlamlarında Kazak adı verilmiştir.

“Özbek hanlığından ayrılan Kerey ve Janibek hanlar kuzeye doğru çekilerek farklı boylarla birleşip Çu nehrinin güneyinde Kozi-Bası denilen yerde iki yüz bin civarında halkla günümüz Kazakistan toprakları üzerinde Kazak Hanlığının temellerini atmışlardır. Kazaklar, ilk olarak Batı Yedisu, Çu ve Talas bölgelerini kontrol altına almışlardır. Hanlık, merkezî ve Güney Kazakistan’dan göç edip gelen Kazaklarla bölgenin yerli sakinlerini kaynaştırmıştır” (Doğan ve Erdoğan, 2017: 79).

“XVII. yüzyıl’da Kasım Han’ın ölümünden sonra Kazak halkının birliği ve düzeni bozulur, yönetime geçen Tевkel Han geniş toprakların idari baskısını hafifletmek amacıyla hanı kendi içlerinde cüzlere ayırmıştır. Kazak halkının etnik bir topluluk olarak tarih sahnesine çıkması ile birlikte Kazak cüzleri; Ulu (Büyük) Cüz, Orta Cüz ve Kişi (Küçük) Cüz de anılmaya başladı” (Kesici, 2003: 36).

“Kabileler (cüzler-ordalar), bünyelerindeki göçebelerin sayısına göre değil (mesela Küçük Cüz topluluğu ötekilerden sayıca çok), onlara bağlı aşiretlerin büyüklüğü-küçüklüğü ve yerleştikleri coğrafi bölgenin alanına göre değerlendirildi. Kazaklar, zaman zaman usluluktan kabileliye (cüzlere), bazen de kabilelerden ululuğa dönüştüler” (Hizmetli, 2011: 35). Kazak Türklerinde cüzlerin boylara, boylar oymaklara ve obalara bölünmesi çok büyük zarara sebep olmuştur. Tavke Han’dan sonra Kazak Türkleri tarihinde bir karanlık dönem başlamakla beraber, artık her cüz kendi kaderini kendi çizmeye çalıştı (Gömeç, 2015: 97). Kazak Hanlığında her cüzün kendi içinde bağımsızlık mücadelesi vermesi ve cüzlerin kendi aralarında diğer cüzlere karşı düşmanla iş birliğine girmeleri Kazakları zayıflığa düşürmüştür. Bir taraftan Kamuklarla diğer yandansa Ruslarla girdikleri mücadeleler sonucunda Kazakların güç kaybetmesi Rusların işgalini kolaylaştırmıştır. 1850 senesinde Rusların XXI. yüzyıl ’da il havzasını ilhak etmesiyle işgaller başlamış ve sırasıyla 1723 yılında ulu cüz Kalmukların 1731 yılında küçük cüz, 1734 yılında orta cüz ve 1738 yılında büyük cüz Rus egemenliği altına girmesiyle Kazak Hanlığı fiilen sona ermiştir. 1850 yılından sonra Ruslar Kazakistan’ı tamamen işgal etmişlerdir. Kazakistan’ın Rusya’ya bağlandıktan sonra esaret dönemi başlar ve sürekli

sömürülen halk 1617 yılındaki Bolşevik İhtilaline kadar geçen süre zarfında birçok ayaklanma girişimlerinde bulunur fakat hepsi de kanlı bir şekilde bastırılmıştır. Sovyet Rusya'nın idaresi altında Kazaklar göçebe hayatı ve hayvancılığı bırakarak yerleşik hayata ve tarımla uğraşmaya zorlanmışlar. Böylelikle ekonomik ve sosyal yapısında bozulmalar yaşayan Kazak Türkleri, Rusların bu baskılarına ve yayılımcı politikalarına karşı XVIII. yüzyılın sonunda silahlı ayaklanmalara başlamıştır (Hitchins, 2002: 131). Rus Çarlık rejiminin çöküşü ile ülkedeki iç savaşı fırsat bilen Alaş Partisi Alaş orda adı altında (Sır-Derya ile Yedisu) eyaletleri dışında Kazakistan'ın bağımsızlığını ilan eder. 26 Ağustos 1920'de Kırgız Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti adıyla yarı bağımsız bir statü kazanan Kazakistan, 15 Haziran 1925'te Kazak Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, 5 Aralık 1936'da Kazakistan Sovyet Cumhuriyeti adını almıştır (Koç ve Doğan, 2004: 5). Kısa süre sonra 16-17-18 Jel toksan (aralık) olayları meydana gelir. Bundan sonra SSCB hızla dağılma sürecine girer ve 1990 yılında resmen çöker. Böylece Kazakistan 25 Ekim 1990 tarihinden önce egemenliğini, 16 Kasım 1991 yılında da bağımsızlığını ilan eder (Koç ve Doğan, 2013: 5). Günümüz Kazakistan, resmî adıyla Kazakistan Cumhuriyeti, Orta Asya ve Doğu Avrupa'daki Türki halka sahip yedi bağımsız Türk devletinden biridir. Kazakistan devletinin kurulmasıyla birlikte idare, 1990 yılının başında bütün sosyopolitik sistemi içine alan geniş çapta bir değişikliğe gitmiştir. Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanlığı Kurumu 24 Nisan 1990'da kanunla kurulmuş ve Kazakistan'ın ilk Cumhurbaşkanı Nursultan Äbişulı Nazarbayev seçilmiştir (Mansurov, 1994: 429). Kuruluşundan Mart 2019 yılına kadar Nursultanbayev'in yürüttüğü başkanlığı kasım Jomart Takayev devralmıştır. Ülke, kuzeyde Rusya Federasyonu, güneyde Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve doğuda Çin ile komşudur. Ülkenin batısında ise Hazar Denizi bulunmaktadır. Toprak büyüklüğü bakımından dünyada dokuzuncu sırada bulunan Kazakistan'ın yüzölçümü 2.724.900 km²'dir (Avcu ve Zholdasbekova, 2018: 119). Kazakistan, uzun yıllardır coğrafi konum özelliğiyle Türk tarihinin önemli devletlerinden olan Saka, Hun, Göktürk, Kıpçak, Karahanlı, Altın Ordu gibi devletlerin merkez üssü, Kıpçak, Oğuz, Karluk gibi Türk boylarının beşiği olmuştur. Kültürel zenginlikleri olan ve önemli ulaşım yollarının geçtiği özel bir konuma sahip, Avrupa ve Asya kıtalarının büyük devletlerin arasında sosyal, ekonomik ve kültürel bir köprü oluşturmaktadır. Başkanlık sistemi, parlamento ve hükümetle yönetilen üniter devlet yapısına sahiptir. Resmi dili

Kazakça olmasına rağmen devlet ve resmi yazışma dilinde Rusçanın kullanılabileceği kabul edilmiştir. Aralık 1997'ye kadar başken Almatı olmuş, bu tarihten günümüze kadarda Astana olarak değiştirilmiştir. 23 Mart 2019'da Astana'nın adı eski devlet başkanı Nursultan Nazarbayev'e ithafen "Nur-Sultan" olarak değiştirilmiştir.

1.3. KAZAK TÜRKÇESİ

Kazaklar, Kıpçak Devleti olarak bir karakter kazanıp hüküm süren Altın Ordu Devleti'nin içerisinde yer alan boylardan biridir. Bu dönemlerde Eski Kıpçak Türkçesi yazı dili olarak kullanılmış, ancak Altın Ordu Devleti'nin zayıflaması ve ardından yıkılmasıyla birlikte Kıpçak Türkçesinin yazı dilinde de zayıflamalar meydana gelmiştir (Gülensoy, 2015: 260).

“Orta Asya'daki Türklük âlemi büyük kütleler halinde parçalanarak Hazar denizinin güney ve kuzeyinden kuzeye ve batıya yayılmanın etkisiyle Eski Türkçe'nin ömrünü tamamlamış ve ayrılan Türklük kollarının yeni kültür merkezleri etrafında kendi şivelerine dayanan yeni yazı dillerini doğmasına ve gelişmesine sebep olmuştur. Böylece XII-XIII. yüzyıllardan sonra biri Kuzey-Doğu Türkçesi, diğeri Batı Türkçesi olmak üzere iki Türk yazı dili meydana geldiğini görmekteyiz” (Ergin, 2013: 14).

Kuzey-Doğu Türkçesi Eski ve Yeni Türkçe arasında bir süre köprü vazifesi görmüş daha sonra XV. Yüzyıldan itibaren Kuzey Türkçesi ve Doğu Türkçesi olmak üzere iki yeni yazı diline ayrılmıştır. XV. Yüzyılda Kuzey Türkçesi diye adlandırılan Türkçe eski dönemlerde Kıpçak adıyla bilinmekteydi. Adını Kıpçakların dili olan Kıpçaçadan almıştır. Türkçenin çağdaş Kıpçak kolunda yer alan Kazak Türkçesi, Kuzey-doğu, güney ve batı olmak üzere üç kola ayrılarak, bunlardan kuzey-doğu kolunun yazı dilini oluşturur. Kazak Türkçesi, Karakalpakça, Nogayca, Kırgızca, Altayca, Kumukça, Karaçay-Balkarca, Karaimce, Başkurtça ve Tatarca bu gruba yani Kuzey grubuna girmektedir (Eker 2011: 93). Kazak Türkçesi, Türk lehçe grupları arasında en geniş sahada konuşulan lehçedir. Kazak Türkçesi günümüzde Kazakistan, Doğu Türkistan, Özbekistan, Türkmenistan, Rusya, Moğolistan, Çin, Türkiye ve çeşitli Avrupa ülkelerinde yaşayan Kazaklar tarafından konuşulmaktadır. 1937 yılında Rus yönetimi altına giren Kazaklar büyük Rus kültürü içerisinde tabi tutuldukları baskı sebebiyle kendi dillerini zamanla kullanmaya korkar hale gelmişlerdir. Maruz kaldıkları ötekileşme politikaları sonucunda özellikle 1950'li yılların başından 1987 yılına kadar Kazakistan'da Kazak Türkçesi'nin kullanımı azalmış ve eğitim dili Rusça olmuştur. Kazak aydınlarının çeşitli sebeplerle infaz edilerek milli kimliklerine saldırılar gerçekleştirilmiştir.

Anayasada Kazakçanın resmi dil kabul edilmesine karşın Rusçanın kullanımına devam edilmiştir.

“Önceki yüzyıllarda gelişerek zengin bir sözlü edebiyat dili olan ve 19. asrın ikinci yarısından itibaren yazı dili olarak kullanılmaya başlanan Kazak Türkçesi, 20. yüzyıl içinde kendisini yazılı alanda da geliştirmiş bir edebiyat ve bilim dilidir. Diyalektleri arasındaki farklılıkların azlığı, yabancı kökenli kelimeleri kendisinin ses özelliklerine uydurması, kelime hazinesi ve ifade kabiliyeti gibi yönlerden Türk lehçelerinin en zenginlerinden biridir” (Kutalmış, 2004: 3-4).

Kazak Türkçesi Eski Kıpçak Türkçesinden ayrılarak kendine ait dilinin oluşum ve gelişimi sürecinde dönemin kültürlerinden ve dillerinden etkilenmiş olup bu etkileşim sonucunda bünyesinde Arapça, Farsça, Rusça ve Türkçe kelimeleri barındırmaktadır. Kazak Türkçesi yazıya geçirilmeden önceki dönemlerde Kırgız Türkçesi ile bir düşünülmüştür. Önceki yüzyıllarda Kıpçak Türkçesinin devamı ve zengin bir sözlü edebiyat dili olan Kazak Türkçesi XIX. yüzyılın ikinci yarısında Nikolay İlminskiy’ nin başlattığı Türk ağızlarının her birini yazı dili haline getirme projesinin sonucunda Kazak Türkçesi’nin ilk defa Kiril alfabesiyle yazıya geçirilmesiyle başlamıştır.

Önceki yüzyıllarda Kıpçak ağızı olarak yaşamış zengin bir sözlü edebiyat dili olan Kazak Türkçesi, 19. yüzyılın yarısından itibaren yazı dili olarak kullanılmaya başlandı. Kazak Türkçesi, yüzyıllar boyu. İlk kez XIX. asrın ikinci yarısında Kazak Türkçesini İlminskiy isimli araştırmacı yazar, Kiril alfabesini kullanarak yazıya geçirmiştir. 1929 yılında Kazak Türkçesinde kullanılan alfabenin zorla Latin alfabesine geçmesinden sonra artık idare meseleye el atmaya başlamıştır. Bu değişim sürecinde Kazak Türkçesinin önceleri sağlam bir yazı dilinin olmaması, Kazak Türkçesinin alfabesini değiştirmeyi hedefleyen Ruslara büyük bir kolaylık sağlamıştır. Ruslar Kazaklara yapay olan bir yazı dili sunmuşlardır.

“Çok büyük bir toprak parçasına sahip Kazakistan’ın farklı bölgeleri arasındaki ağız farklılıkları, çok azdır. Diyalektleri arasındaki farklılıklar azdır. Yabancı kelimeler alıntılanırken kendi ses özelliklerine göre uydurulup Kazak Türkçesine göre uyarlanmaktadır. Bunlara ek olarak kelime hazinesi yönünden Türk lehçelerinin en zenginlerinden kabul edilir” (Kutalmış 2004: 3).

2. BÖLÜM

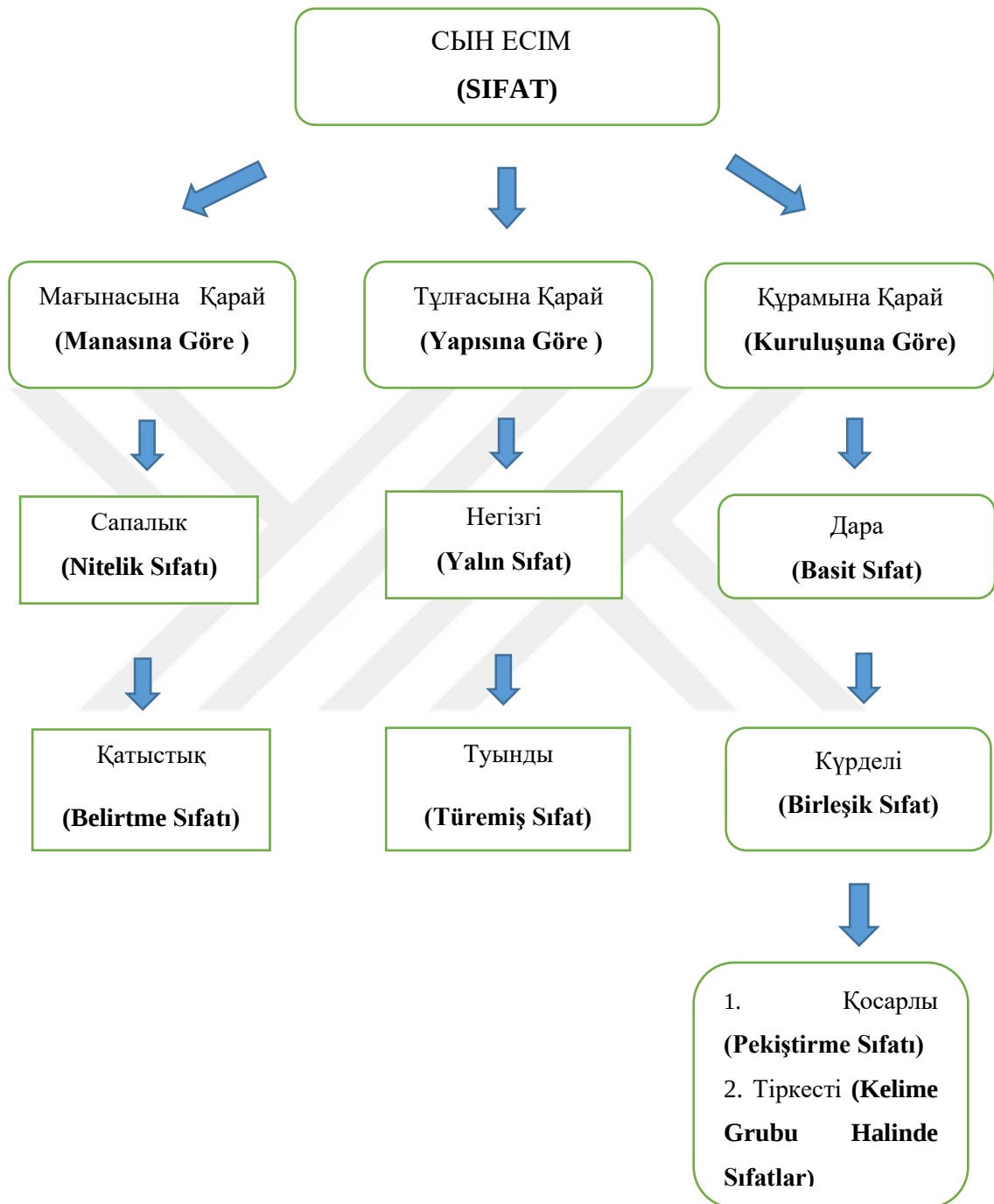
SIFATLAR VE ÖZELLİKLERİ

Sıfatlar, bir nesnenin niteliklerinden (renkleri, sayıları, yerleri) bahsederken adın önüne eksiz olarak getirilen, onların niteliklerini, ne durumda olduklarını, çoğu kez sayılarını, ölçülerini gösteren, soran ya da belirten sözcüklerdir. Nesneleri “vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan kelimelerdir. (Ergin, 1999: 244). “Banguoğlu, sıfat tanımı şöyle yapmaktadır “bir varlığı vasıflayan ya da belirleyen kelimeye sıfat demektir. *Örnek: dar yol, güzel köpek, mor çiçek, bu çayır, hangi sokak? Üç kavun vb.”* (Banguoğlu, 1998: 341). Ergin sıfatların izahını yaparken “niteleme ve belirtme adlarıdır” Sıfatlar, asıl isimleri başka olan nesnelerin bir vasfını belirttikleri zaman sıfat, tek vasıftan ibaret olan nesneleri karşıladıkları zaman isimdirler (1993: 362) ifadesini kullanmıştır. Sıfatların birincil işlevi adları belirlenimi ikinci işlevi adları belirtme olduğunu söyleyebiliriz.

“Her ismin sıfat olarak kullanılmamasına sebep bu iki isim çeşidi arasında ince bir fark bulunmasıdır. İsimler nesnelerin adı olarak çok cepheli bir ifadeye sahip olan kelimelerdir. Bir isim karşıladığı varlığın vasfını değil, birçok vasıflarını, birçok cephelerini ifade eder. Sıfat, ad diziliminin zorunlu nitelik taşıyan ögesidir ve bu nedenle de bir yayılım özelliği taşır. Türkçe’ de sıfatlar işlev ve anlam açısından niteleme ve belirtme; biçim açısından yalın, türemiş ve bileşik sıfatlar olmak üzere çeşitli öbeklere ayrılır” (Vardar, 1998: 181).

Kazak Türkçesinde sıfatlar A) Manasına Göre, B) Yapısına Göre, C) Kuruluşuna Göre üç ana başlığa ayrılır. Manasına göre sıfatlarda kendi içerisinde iki alt başlıkta (nitelik, belirtme) incelenir. Yapısına göre sıfatlarda kendi içerisinde iki alt başlığı (yalın, türemiş) vardır. Kuruluşuna göre sıfatlar da yine kendi içerisinde (basit, birleşik ve pekiştirme) diye üçe ayrılır. Her ikisi de kullanım, anlam ve işlev bakımından Türkiye Türkçesindeki niteleme sıfatları ile aynı görevi taşır. Sıfatlara hal, iyelik ve çokluk eki getirilmez. Sıfat olan sözcük bu eklerden herhangi birini aldığı takdirde isimleşir ve ismin yerine kullanılır. Hal, iyelik ve çokluk ekleri isimlere has eklerdir. Sıfatların bu özelliği, onları isimlerden ayırır.

2.1. SIFATLARIN SINIFLANDIRILMASI¹

Şekil 1. Kazak Türkçesinde sıfatların gösterimi

¹ Şekil. Kazak Dili (Dil Bilgisi Klavuzu) kitabından alınmıştır. (Rısbæva , 2008, s. 69)

2.1.1. Yapıları Bakımından Sıfatlar (Тұлғасына Қарай)

Kazak Türkçesinde yapıları bakımından sıfatlar; basit, bileşik, türemiş ve pekiştirme olarak dört grupta incelenir. Türkiye Türkçesinde “belirtme sıfatları” içerisinde yer alan “işaret, soru ve belirsizlik sıfatları” Kazak Türkçesinde “zamir” olarak nitelendirilmektedir (Koç ve Doğan, 2013: 207).

2.1.1.1. Basit Sıfatlar (Негізгі Сын Есім)

Basit sıfatlar herhangi bir yapım eki almaksızın kök veya kök hâline gelmiş durumda olan sıfatlardır (Korkmaz, 2009: 340). Jaksı “iyi”; eski “eski”; kızıl “kırmızı”; köp “çok”; qorqaq “korkak”.

2.1.1.2. Türemiş Sıfatlar (Туынды Сын Есім)

“İsim kök veya gövdelerine, isimden isim veya isimden fiil türeten ekler getirilerek kurulan” (Korkmaz, 2009: 340) ve “fiil kök veya gövdelerine bazı fiilden sıfat türeten ekler getirilerek kurulmuş olan sıfatlardır” (Ergin, 2013:141-142). jaksız suvsız “susuz yaz”, döngelik ayna “yuvarlak ayna”. Türemiş sıfatlar kökün isim ya da fiil olması durumuna göre iki başlık altında ele alınmıştır.

Kazak Türkçesinde İsimden sıfat türeten ekler: +лы, +лі, +ды, +ді, +ты, +ті, +сыз, +сыз, +ғы, +гі, +қы, +кі, +шыл, +шіл, +дай, +дей, +тай, +тей, +лық, +лік, +дық, +дік, +тық, +тік, +лас, +лес, +дас, +дес, +тас, +тес, +шаң, +шең, +eklerinin yanı sıra fazla işlek olmayan şu eklerde isimden sıfat yapar +дар, +дер, +тар, +тер, +ый, +ій, +паз, +қой, +қор.

Fiilden sıfat türeten ekler: -ма, -ме, -ба, -бе, -па, -пе, -ңқы, -ңкі, -ғыш, -гіш, -қыш, -кіш, -ғақ, -гек, -қақ, -кек eklerinin yanı sıra fazla işlek olmayan şu eklerde fiilden sıfat yapar: -ғыр, -гір, -қыр, -кір, -мыс, -мыш, -мтал, -мтел, -аған, -еген, -анақ, -енек, -мсек, -қақ, -ақ, -ек, -ық, -ік, -қ, -шақ, -шек, -уық, -нды, -ынды, -мды, -ымды, -улі, -улы, -малы, -мелі, -палы, -пелі, -балы, -белі.

2.1.2. İşlevleri Bakımından Sıfatlar (Мағынасына Қарай)

Kazak Türkçesinde işlevleri bakımından sıfatlar ikiye ayrılır, varlığın kendi vasıflarını ifade eden sıfatlara *niteleme* (vasıflandırma) sıfatları, varlığın yerini, sayısını ve diğer vasıflarını ifade eden sıfatlara ise *belirtme* sıfatları denir.

2.1.2.1. Niteleme Sıfatları (Сапалық Сын Есімдер)

İsmi kalıcı özelliklerini belirten sıfatlardır. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Kazak Türkçesinde de “niteleme sıfatları bütün varlıkların renk, biçim, tat, koku, alışkanlık, huy, yetenek vb. bütün özelliklerini ortaya koyan, gösteren sıfatlardır” (110 Güner, s. 275.). kök “*yeşil*”, jası “*yeşil*”, jumsaq “*yumuşak*”, tuzluq “*tuzlu*”, oruq “*zayıf*”, issiq “*sıcak*”, qızıq “*zevkli*”, kövikcigan “*tombul*”, şıdamdı “*dayanıklı*”, uzun “*uzun*”, önerli “*hünerli*”, kara “*siyah*”.

2.1.2.2. Belirtme Sıfatları (Қатыстық Сын Есімдер)

“Türkiye Türkçesi gramerlerinde belirtme sıfatı olarak ele alınan ve ismi sayı, soru, gösterme, belirsizlik gibi açılardan tamamlayan sıfatlar sıfat başlığı altında ele alınmamış; bu sıfatın yerine bağıntılı sıfat (katiştık sın esim) üzerinde durulmuştur” (Balcı, 2010: 185). Belirtme sıfatları, adları işaret etme, gösterme, onların sayını, miktarını bildirme, sorma veya belirsiz gibi yönlerden belirten yani belirgin hale getiren sıfatlardır. Kazak Türkçesinde belirtme sıfatları kendi içerisinde üç bölüme ayrılır. Bunlar *işaret* sıfatları, *belgisiz* sıfatlar ve *soru* sıfatlarıdır. Türkiye Türkçesi gramerinde belirtme sıfatları içerisinde yer alan sayı sıfatları Kazak Türkçesinde farklı bir kategoride incelenir. Kazak Türkçesi sayı sıfatları da kendi içerisinde sıra sayı sıfatları, topluluk sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları ve tahmin sayı sıfatları olmak üzere beş başlık altında incelenir.

İşaret Sıfatları: “Varlıkları işaret ederek, yerlerini göstererek belirten sıfatlardır. İsimlere geldiği zaman, varlığı gösterme suretiyle belirtir ve ona mekânda veya zamanda uzaklığına göre yerini işaret eder” (Banguoğlu, 2011: 350). “*kayda*” sorusuna cevap verir. bul, osı, sol, anav, ana, mına.

Soru Sıfatları: Nesnelerin durumlarını, biçimlerini, sayılarını, yerlerini öğrenmek için isimleri soru yoluyla belirten sıfatlardır. neşe “*kaç*”, qanşa “*kaç, nice*”, qay “*hangi*”, qaysı “*hangi*”, qanday “*nasıl*”, qalay “*nasıl*”, nendey “*nasıl, hangi, ne gibi*”.

Belirsizlik Sıfatları: Bu sıfatlar varlık ve nesnelerin sayı ve miktarını açık ve kesin olarak değil kabataslak, belirsiz olarak bildiren sıfatlardır . Bir “*herhangi bir*”, birew “*birisi*”, er “*bir*”, bir neşe “*birkaç*”, keybir “*bazı*”, aldeneşe “*birçok*”, palen “*falan*”, arbir “*her bir*”, aldebir “*herhangi bir*”.

2.1.3. Kuruluşuna Göre Sıfatlar (Құрамына Қарай)

Kendi içerisinde ikiye ayrılır.

2.1.3.1. Yalın Sıfat (Дара Сын Есім)

Kelimenin anlamlı en küçük parçası olan kök'e herhangi bir ek getirilmeden sade haliyle kullanılmasıdır. Caman “*kötü*”; kişi “*küçük*”.

2.1.3.2. Birleşik Sıfatlar (Күрделі Сын Есім)

“Birden fazla sözcüğün, kendi anlamlarını koruyarak veya değiştirerek tek bir anlam ifade edecek biçimde bir araya gelmesinden oluşmuş sıfatlara birleşik sıfatlar denir” (Korkmaz, 2009: 346). Demir esik üyi “*demir kapılı ev*”, eski ağaç “*eski ağaç*”.

2.1.4. Pekiştirme Sıfatları (Сын Есім Шырайлары)

Kazak Türkçesinde niteleme sıfatı olan sözcüklerin anlamı kuvvetlendirmek için ilk ünlüye kadar olan hecenin “*p*” sesiyle tamamlanması ve oluşturulan bu hecenin sıfatın başına aynen getirilmesiyle yapılan sıfatlardır. Qıpqızıl “*kıpkırmızı*”, upuzın “*upuzun*”, appaq “*bembeyaz*”, ap-taza “*tertemiz*”.

2.2. SIFATLARDA KARŞILAŞTIRMA VE DERECELENDİRME İŞLEVİ

“Zeynep Korkmaz sıfatlarda derecelendirmeyi şöyle açıklamıştır. “Sıfatlar iki isim arasında eşitlik, benzerlik gibi derece farkları da ortaya koyar. Sıfatlar varlıkların niteliklerini ya doğrudan doğruya ya da başka bir varlığa kıyaslama yoluyla bildirirler, benzetme ve karşılaştırmaya dayanan böyle bir niteleme biçimi; Ne gibi? Ne derece? Sorularına cevap oluşturur”(Korkmaz, 2003: 370).

“Kazak Türkçesinde sıfatların karşılaştırma ve derecelendirme yönleri eşitlik, karşılaştırma, aşırılık, en üstünlük olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir” (Koç ve Doğan, 2004: 210-211).

a) Eşitlik: Kazak Türkçesinde eşitlik *sıyıqtı, sekildi, terizdi, sınarlı, şamalı, şaqtı, ğurlı, ğurlım, qaralı* gibi edatların yanı sıra +day, +dey, +tay, +tey ekleri kullanılarakta yapılır. Baladay “*çocuk gibi*”, erkek sekildi “*erkek gibi*”, toy ğurlı “*düğün gibi*” otuz şamalı “*otuz kadar*”.

b) Karşılaştırma: Kazak Türkçesinde bir varlıktaki özelliğin başka bir varlıktan daha çok, daha üstün, daha az, daha düşük, olduğunu göstermek için sıfatlardan önce gelen +raq, + req, +ıraq, +ireq, +law, +lew, +daw, +dew, +taw, +tew ekleri ve *göri, araqğanda,*

salıstırğanda edatları kullanılarak yapılır. Azıraq “*daha az*”, “*kişirek*” *daha küçük*”, köbirek “*daha çok*”, azdaw “*daha az*”.

c) Aşırılık: Sıfatlardaki aşırılık derecesi, üstünlük derecesi ile en üstünlük derecesi arasında bir yer alan dereceyi belirler. Kazak Türkçesinde sıfatın önüne getirilen *asa*, *öte*, *tım*, *tipli*, “*çok*, *pek*” gibi anlam ifade eden kelimelerin getirilmesi ile yapılır. Öte mırza “*çok efendi*”, öte epti “*çok atik*”, tım suık “*iyice soğuk*”, tipti ken “*pek geniş*”.

d) En Üstünlük: Sıfattaki niteliğin en üst düzeyini nitelemektedir. Kazak Türkçesinde sıfatın önüne “*eñ*” zarfının getirilmesiyle yapılır. Eñ batır “*en babayiğit*”, eñ semiz “*en şişman*”, eñ ünsiz “*en sessiz*”, eñ biyik “*en yüksek*”.

e) Sıfatlarda Küçültme: Kazak Türkçesinde sıfatlara küçültme anlamı vermek için +*şa*, +*şe*, +*ğıl*, +*gil*, +*şıl*, +*kene*, +*kene*, +*ğana*, +*ğış*, +*ildir* ekleri aracılığıyla yapılır. Öte kıska “*kısacık*”, kişkene “*küçücük*”, kip kişkene “*minnacık*” az ğana “*azıcık*”.

3. BÖLÜM

KAZAK TÜRKÇESİNDE TÜREMİŞ SIFATLAR

(ТУЫНДЫ СЫН ЕСІМ)

Kazak Türkçesi'nde kelime türetimi Türkçe'deki gibi olup dört çeşit yapım eki ile yapılmaktadır. Türemiş sıfat oluşumunda isimden isim ya da fiilden isim yapım ekleri kullanılır.

- a) İsimden İsim Yapan Yapım Eki
- b) Fiilden İsim Yapan Yapım Eki
- c) İsimden Fiil Yapan Yapım Eki
- d) Fiilden Fiil Yapım Eki

3.1. İSİMDEN TÜRETİLMİŞ SIFATLARLA İLGİLİ SÖZ VARLIĞI

3.1.1. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ЛЫ, +ЛИ, +ДЫ, +ДИ, +ТЫ, +ТИ (+л, +ли, +д, +ди, +т, +ти) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde oldukça işlek olan bu ekin başlıca fonksiyonu, isimden, mevcut bulundurma, ihtiva etme, bir yere, bir müesseseye, bir kavme, bir hanedana mensubiyet taşıma gibi anlamlar ifade eden olumlu sıfat yapmaktır. Bu eki taşıyan sözlerin sıfat, zarf veya sadece isim olarak kullanımı tamamen cümle veya kelime grupları içindeki şekil ve anlam bağlarıyla ilgilidir. Fakat sıfatlar isim olarak da kullanıldıkları için bu ekle yapılan isimler hem sıfat hem isim olarak kullanılan vasıf isimleridir” (Ergin, 2013: 159). Bu ek Eski Türkçe devresinde –lı, -li, eki –lıg, -liğ şeklinde iken günümüz **Türkiye Türkçesindeki** karşılığı +**lı**, +**li**, +**lu**, +**lü** dür; *görgü+lü*, *bal+lı*, *edep+li*, *vurgu+lu*. Kazak Türkçesindeki ünsüz uyumu dolayısıyla *d*’li ve *t*’li şekilleri vardır (Buran, 2011: 203). Lehçeler arasındaki sadece fonetik farklılıkları vardır.

Tablo 1. Kazak Türkçesinde (+lı, +li, +dı, +di, +tı, +ti) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerimi

Lehçeler	Ekler
Kazak	+lı, +li, +dı, +di, +tı, +ti (aqşalı: <i>paralı</i> , izetti: <i>terbiyeli</i> , ajaldı: <i>ölümlü</i>)
Kırgız	+luu, + lüü, +duu, +düü, +tuu, +tüü (aşıuulu: <i>geçitli</i> , küçtüü: <i>güçlü</i> , akılduu: <i>akıllı</i>)
Tatar	+lı, +lé (cillé: <i>rüzgarlı</i> , igtıbarlı: <i>dikkatli</i>)
Başkurt	+lı, +lī, +lū, +lŭ (aqıllı: <i>akıllı</i> , küslŭ: <i>güçlü</i> , bīlīmli: <i>bilimli</i>)
Karakalpak	+lı, +li (azalı: <i>kederli</i> , aktivli: <i>aktif</i>)

Kırgız Türkçesinde de ünsüz uyumundan dolayı “l” (ünlülerden sonra), “d” (tonlu ünsüzlerden sonra), “t”li (tonsuzlardan sonra) şekilleri kullanılır. “Kırgız Türkçesinde bulunan uzun ünlüler +luu,+ lüü, +duu, +düü, +tuu, +tüü diğer Türk lehçelerinden farklı olarak gelişen uzun ünlüleri fonemik olup çeşitli ses gruplarının büzülmesi sonucu oluşan ikinci uzunluklardır” (Ercilasun, 2012: 490).

3.1.1.1. +ЛЫ (+lı) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 2.+ЛЫ (+lı) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Сөз және сөз тіркестері	Kelime ve Kelime Grupları
1.	ағрарлы <i>сын.</i> Ауылшаруашылығы, <i>егін</i> шаруашылығы <i>жер</i> шаруашылығы дамыған (QÄTS, 2011, C. 1, s. 55).	agrarlı <i>sin.</i> Avılşaruvaşılığı, <i>egin</i> şaruvaşılığı <i>jer</i> şaruvaşılığı damığan (QÄTS, 2011, C. 1, s. 55).	agrarlı <i>sıf.</i> Toprağa, tarıma, ziraate dayalı olan.

2.	айналы <i>сын.</i> Айна салынған, айнасы бар (QÄTS, 2011, C. 1, s. 166).	aynalı <i>sin.</i> Ayna salınğan, aynası bar (QÄTS, 2011, C. 1, s. 166).	aynalı <i>sıf.</i> Aynası olan, aynalı.
3.	ақаулы <i>сын.</i> Ақауы бар, бүлінген, жарылған, сынған жері бар (QÄTS, 2011, C. 1, s. 235).	aqavlı <i>sin.</i> Aqavı bar, бүlingen. jarılğan, sınğan jeri bar (QÄTS, 2011, C. 1, s.235).	aqavlı <i>sıf.</i> Hatalı, arızalı, özürlü.
4.	ақшалы <i>сын.</i> Ақшасы бар, ақшасы көп, қалталы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 286).	aqşalı <i>sin.</i> Aqşası bar, aqşası köp, qaltalı. (QÄTS, 2011, C. 1, s. 286).	aqşalı <i>sıf.</i> Parası çok olan, zengin.
5.	алаулы <i>сын.</i> Арайлы, қызыл шапақты (QÄTS, 2011, C. 1, s. 376).	alavlı <i>sin.</i> Araylı, qızıl şapaqtı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 376).	alavlı <i>sıf.</i> Alevli, ateşli.
6.	алқалы <i>сын.</i> Алқасы бар, алқа таққан (QÄTS, 2011, C. 1, s. 419.)	alqalı <i>sin.</i> Alqası bar, alqa taqqan. (QÄTS, 2011, C. 1, s. 419).	alqalı <i>sıf.</i> Halkalı, halkası, gerdanlığı olan.
7.	аналы <i>сын.</i> Анасы бар, шешелі (QÄTS, 2011, C. 1, s. 500).	analı <i>sin.</i> Anası bar, şeşeli (QÄTS, 2011, C. 1, s. 500).	analı <i>sıf.</i> Analı, anası olan.
8.	антенналы <i>сын.</i> Антеннасы бар (QÄTS, 2011, C. 1, s. 513).	antennalı <i>sin.</i> Antennası bar (QÄTS, 2011, C. 1, s. 513).	antennalı <i>sıf.</i> Antenli.
9.	арайлы <i>сын.</i> Шұғылалы, нұрлы, сәулелі, шуақты (QÄTS, 2011, C. 1, s. 580).	araylı <i>sin.</i> Şuğılalı, nurlı, sävleli, şuvaqtı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 580).	araylı <i>sıf.</i> Işıklı, nurlu.
10.	арбалы <i>сын.</i> Арба жеккен, арбасы бар (QÄTS, 2011, C. 1, s. 594).	arbalı <i>sin.</i> Arba jekken, arbası bar (QÄTS, 2011, C. 1, s. 594).	arbalı <i>sıf.</i> Arabalı, arabası olan.
11.	астарлы <i>сын.</i> Астары бар, астар салынған (QÄTS, 2011, C. 2, s. 38).	astarlı <i>sin.</i> Astarlı bar, astar salınğan (QÄTS, 2011, C. 2, s. 38).	astarlı <i>sıf.</i> Astarlı.
12.	аурулы <i>сын.</i> Дені сау емес, ауруы бар, кеселді, дертті (QÄTS, 2011, C. 2, s. 178).	avruvlı <i>sin.</i> Deni sav emes, avruvı bar, keseldi, dertti (QÄTS, 2011, C. 2, s. 178).	avruvlı <i>sıf.</i> Hastalıklı, hasta olan.
13.	ашулы <i>сын.</i> Ашуланған, ызалы (QÄTS, 2011, C. 2, s. 275).	aşuvlı <i>sin.</i> Aşuvlanğan, ızalı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 275).	aşuvlı <i>sıf.</i> Sinirli, kızgın, öfkeli
14.	бағалы <i>сын.</i> Бағасы жоғары, қымбат (QÄTS, 2011, C. 2, s. 534).	bağalı <i>sin.</i> Bağası joğarı, qımbat (QÄTS, 2011, C. 2, s. 534).	bağalı <i>sıf.</i> Pahalı, değerli, kıymetli.
15.	бағдарлы <i>сын. тех.</i> Бағдары бар, бағыты белгіленген (QÄTS, 2011, C. 2, s. 544).	bağdarlı <i>sin. teh.</i> Bağdarı bar, bağıtı belgilengen (QÄTS, 2011, C. 2, s. 544).	bağdarlı <i>sıf. teknik.</i> Yönü, istikameti belli olan.
16.	базарлы <i>сын. 1.</i> Базары бар. 2. ауыс. Құнды; қадірлі, сыйлы. 3. ауыс. Қызықты, думанды (QÄTS, 2011, C. 2, s.571).	bazarlı <i>sin. 1.</i> Bazarı bar. 2. avis. Qundı; qadirli, sıylı. 3. avis. Qızıqtı, duvmandı (QÄTS, 2011, C. 2, s.571).	bazarlı <i>sıf. 1.</i> Pazarı olan. 2. mec. Değerli, kıymetli. 3. mec. Eğlenceli.
17.	барқадарлы <i>сын.</i> Берекелі, жөнді, пайдалы (QÄTS, 2011, C. 2, s.725).	barqadarlı <i>сын.</i> Berekelı, jöndı, paydalı (QÄTS, 2011, C. 2, s.725).	barqadarlı <i>сын.</i> Bereketli, verimli, yararlı.

18.	басалқылы сын. Көрген-білгені мол (QÄTS, 2011, C. 3, s. 40).	basalqlılı sin. Körgen-bilgeni mol (QÄTS, 2011, C. 3, s. 40).	basalqlılı sıf. Ağırbaşlı, görgülü, bilgili.
19.	баспаналы сын. Тұратын үйі, орнықты жекеменшік үйі бар. (QÄTS, 2011, C. 3, s. 63).	baspanalı sin. Turatın üyi, orniqtı jekemenşik üyi bar (QÄTS, 2011, C. 3, s. 63).	baspanalı sıf. Evi barkı olan.
20.	басыбайлы сын. 1. жеке басының еркіндігі жоқ, біреуге тәуелді. 2. Өзіне ғана тән, меншікті (QÄTS, 2011, C. 3, s. 83).	basıbaylı sin. 1. Jeke basınıñ erkindigi joq, birevge täveldi. 2. Özine ğana tән, menşikti (QÄTS, 2011, C. 3, s. 83).	basıbaylı sıf. 1. Birisine baĝlı, tabi, özel. 2. Sadece kendisine ait olan.
21.	бойлы сын. Бойы бар (QÄTS, 2011, C. 3, s. 429).	boyılı sin. Boyı bar (QÄTS, 2011, C. 3, s. 429).	boyılı sıf. Boylu, uzun.
22.	булы сын. Буы бар, буы көп (QÄTS, 2011, C. 3, s. 601).	buvılı sin. Buvı bar, buvı köp (QÄTS, 2011, C. 3, s. 601).	buvılı sıf. Buĝulu, buharlı.
23.	ғиззатты сын. Құрметті, қадірлі (QÄTS, 2011, C. 4, s. 409).	ĝizzattı sin. Qurmetti, qadirli (QÄTS, 2011, C. 4, s. 409).	ĝizzattı sıf. İzzetli, hürmetli, saygın.
25.	даулы сын. 1. Дауға, таласқа түскен. 2. Екіұшты, талас, шешімін таппаған (QÄTS, 2011, C. 4, s. 523).	davlı sin. 1. Davĝa, talasqa tüsken. 2. Ekiuštı, talas, şeşimin tappaĝan (QÄTS, 2011, C. 4, s. 523).	davlı sıf. 1. Davalı, tartışmalı. 2. Çelişkili, münakaşa götürür, mütenakız.
26.	дидарлы сын. Келбетті, көрікті (QÄTS, 2011, C. 4, s. 671).	didarlı sin. Kelbetti, körikti (QÄTS, 2011, C. 4, s. 671).	didarlı sıf. Güzel, yakışıklı.
27.	динамикалы сын. Қозғалысты, дамымалы (QÄTS, 2011, C. 4, s. 675).	dinamikalı sin. Qozĝalıstı, damımalı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 675).	dinamikalı sıf. Dinamik, hareketli, deĝişken, devingen.
28.	долбарлы сын. Болжалды, мөлшерлі, тұспалды (QÄTS, 2011, C. 4, s. 703).	dolbarlı sin. Boljaldı, mölşerli, tuspaldı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 703).	dolbarlı sıf. Tahmini, takribî.
29.	долы сын. 1. Алай-түлей, күшті. 2. ауыс. Ашушаң, булықпа, ызақор (QÄTS, 2011, C. 4, s. 704).	dolı sin. 1. Alay-tüley, küşti. 2. avis. Aşuvşañ, bulıqpa, ızaqor (QÄTS, 2011, C. 4, s. 704).	dolı sıf. 1. (ayaz, dalga, su) Sert, şiddetli, hızlı. 2. mec. Sinirli, kızgın.
30.	дуалы сын. Сикырлы, жадыланған (QÄTS, 2011, C. 5, s. 9).	duvalı sin. Siyqırlı, jadılanĝan (QÄTS, 2011, C. 5, s. 9).	duvalı sıf. Büyülenmiş, sihir yapılmış olan.
31.	дулы сын. Ду-думанды, қызықты (QÄTS, 2011, C.5, s. 15).	duvlı sin. Duv-duvmandı, qızıqtı (QÄTS, 2011, C.5, s. 15).	duvlı sıf. Neşeli, eğlenceli.
32.	дулығалы сын. Дулыға. киген, дулығасы бар (QÄTS, 2011, C. 5, s. 16).	duvlıĝalı sin. Duvlıĝa kiygen, duvlıĝası bar (QÄTS, 2011, C.5, s. 16).	duvlıĝalı sıf. Miĝferli, tolĝalı.
33.	жағалы сын. Жағасы бар, жаға салынған (QÄTS, 2011, C. 5, s. 514).	jaĝalı sin. Jaĝası bar, jaĝa salınĝan (QÄTS, 2011, C.5, s. 514).	jaĝalı sıf. Yakalı (elbise).
34.	жағдайлы сын. Керекті, қажетке қолайлы, ыңғайлы (QÄTS, 2011, C. 5, s. 516).	jaĝdaylı sin. Kerekti, qajetke qolaylı, ıñĝaylı (QÄTS, 2011, C.5, s. 516).	jaĝdaylı sıf. Uygun, elverişli, müsait.

35.	жазалы сын. 1. Айыпты, кінәлі, жазықты. 2. Жаза көруші, айыбын өтеуші, азапталушы (QÄTS, 2011, C. 5, s. 538).	jazalı sin. 1. Ayıptı, kinäli, jazıqtı. 2. Jaza körüvşi, ayıbın ötevşi, azaptaluvşı (QÄTS, 2011, C.5, s. 538).	jazalı sıf. 1. Suçlu, kabahatli. 2. Cezalı.
36.	жазылмалы сын. Созып жіберіп, тарта қоятын, ашпалы (QÄTS, 2011, C. 5, s. 559).	jazılmalı sin. Sozıp jiberip, tarta qoyatın, aşıpalı (QÄTS, 2011, C.5, s. 559).	jazılmalı sıf. Açılıp kapanabilen, portatif.
37.	жақпарлы сын. Қабат-қабат, қатпарлы, жақпары көп (QÄTS, 2011, C. 5, s. 607).	jaqparlı sin. Qabat-qabat, qatparlı, jaqparı köp (QÄTS, 2011, C.5, s. 607).	jaqparlı sıf. Katmerli, tabakalı.
38.	жалақылы сын. Қаражат берілетін, төленетін, ақысыз емес (QÄTS, 2011, C. 5, s. 625).	jalaqlı sin. Qarajat beriletin, tölenetin, aqısız emes (QÄTS, 2011, C.5, s. 625).	jalaqlı sıf. Maaşlı, aylıklı.
39.	жалалы сын. Орынсыз айып тағылған, нақақтан жаманатты (QÄTS, 2011, C. 5, s. 625).	jalalı sin. Orınsız ayıp tağılğan, naqaqtan jamanattı (QÄTS, 2011, C.5, s. 625).	jalalı sıf. İftiraya uğramış.
40.	жалаулы сын. Жалау ілінген, жалауы бар (QÄTS, 2011, C. 5, s. 635).	jalavlı sin. Jalav ilingen, jalavı bar (QÄTS, 2011, C.5, s. 635).	jalavlı sıf. Bayraklı.
41.	жалғаулы сын. Біріктірілген, құрамалы, ұлаулы (QÄTS, 2011, C. 5, s. 650).	jalğavlı sin. Biriktirilgen, quramalı, ulavlı (QÄTS, 2011, C.5, s. 650).	jalğavlı sıf. Ek almış, ekli, eklemeli.
42.	жаңбырлы сын. Жаңбыры қалың, жаңбыры көп (QÄTS, 2011, C. 6, s. 34).	jañbırılı sin. Jañbırı qalıñ, jañbırı köp (QÄTS, 2011, C. 6, s. 34).	jañbırılı sıf. Yağmurlu, yağışlı.
43.	жапалы сын. Зәбір көрген, жапалы өмір кешкен, жапа шеккен (QÄTS, 2011, C. 6, s. 50).	japalı sin. Zäbir körgen, japalı ömir keşken, japa şekken (QÄTS, 2011, C. 6, s. 50).	japalı sıf. Cefalı, çileli.
44.	жаралы сын. Жарасы бар, жараланған, жарақаттанған (QÄTS, 2011, C. 6, s. 75).	jaralı sin. Jarası bar, jaralanğan, jaraqattanğan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 75).	jaralı sıf. Yaralı, yarası olan.
45.	жарлы сын. Жары бар (QÄTS, 2011, C.6, s. 105).	jarlı sin. Jarı bar (QÄTS, 2011, C. 6, s. 105).	jarlı sıf. Uçurumlu, dik.
46.	жаюлы сын. Төсеулі, салулы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 227).	jayuvlı sin. Tösevli, saluvlı (QÄTS, 2011, C. 6, s.227).	jayuvlı sıf. Serili, yayılı.
47.	жемсаулы сын. 1. Алқымы үлкен, бұғақты. 2. ауыс. Жемсауы үлкен (QÄTS, 2011, C. 6, s. 318).	jemsavlı sin. 1. Alqımı ülken, buğaqtı. 2. avis. Jemsavı ülken (QÄTS, 2011, C. 6, s. 318).	jemsavlı sıf. 1. Kursağı büyük. 2. mec. İştahlı, kursağı geniş.
48.	жиюлы сын. Жиналып қойылған, жиналған, реттелген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 438).	jiyuvlı sin. Jınalıp qoyılğan, jiynalğan, rettelgen (QÄTS, 2011, C. 6, s. 438).	jiyuvlı sıf. Yıǵılı, birikmiş, dizili.
49.	жобалы сын. Жобаланған, жоспарлы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 440).	jobalı sin. Jobalanğan, josparlı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 440).	jobalı sıf. Planlı, projeli.
50.	жоңқалы сын. Жоңқасы бар (QÄTS, 2011, C. 6, s. 486).	joñqalı sin. Joñqası bar (QÄTS, 2011, C. 6, s. 486).	joñqalı sıf. Yongalı.

51.	жоңышқалы <i>сын.</i> Жоңышқасы мол, қалың (QÄTS, 2011, C.6, s. 487).	joñışqalı <i>sin.</i> Joñışqası mol, qalıñ (QÄTS, 2011, C. 6, s. 487).	joñışqalı <i>sıf.</i> Yoncalı (yer).
52.	жоралы <i>сын. жерг.</i> Үлгілі, өнегелі (QÄTS, 2011, C.6, s. 488).	joralı <i>sin. jerg.</i> Ülgili, önegeli (QÄTS, 2011, C. 6, s. 488).	joralı <i>sıf. ağız.</i> Örnek, terbiyeli.
53.	жоспарлы <i>сын.</i> Жоспарланған, жобаланған, жоспары бар (QÄTS, 2011, C.6, s. 500).	josparlı <i>sin.</i> Josparlanğan, jobalanğan, josparı bar (QÄTS, 2011, C. 6, s. 500).	josparlı <i>sıf.</i> Programlı, planlı, düzenli.
54.	жоталы <i>сын. 1.</i> Жонды, жалды, қырлы, белді. 2. <i>ауыс.</i> Жауырынды, иықты, денелі, жонды (QÄTS, 2011, C. 6, s. 505).	jotalı <i>sin. 1.</i> Jondı, jaldı, qırılı, beldi. 2. <i>avis.</i> Javırındı, iyıqtı, deneli, jondı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 505).	jotalı <i>sıf. 1.</i> Tepeli, engebeli. 2. <i>mec.</i> Geniş omuzlu, cüsseli.
55.	жылқылы <i>сын.</i> Жылқысы көп, жылқыға бай (QÄTS, 2011, C. 6, s. 689).	jılqılı <i>sin.</i> Jılqısı köp, jılqığa bay (QÄTS, 2011, C. 6, s. 689).	jılqılı <i>sıf.</i> Çok sayıda atı olan, at zengini.
56.	жыралы <i>сын.</i> Жырасы бар, жырасы көп (QÄTS, 2011, C. 6, s. 741).	jıralı <i>sin.</i> Jırası bar, jırası köp (QÄTS, 2011, C. 6, s. 741).	jıralı <i>sıf.</i> Hendekli, dereli.
57.	зайырлы <i>сын. 1.</i> Діни емес, азаматтық. 2. <i>жерг.</i> Қайырымды, шапағатты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 58).	zayırlı <i>sin. 1.</i> Diniy emes, azamattıq. 2. <i>jerg.</i> Qayırimdı, şapağattı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 58).	zayırlı <i>sıf. 1.</i> Laik. 2. <i>ağız.</i> Merhametli, iyi kalpli.
58.	зарарлы <i>сын.</i> Зиянды, залалды (QÄTS, 2011, C. 7, s. 87).	zararlı <i>sin.</i> Ziyandı, zalaldı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 87).	zararlı <i>sıf.</i> Zararlı.
59.	зарлы <i>сын.</i> Қасіретті, мұңды, шерлі (адам). (QÄTS, 2011, C. 7, s. 92).	zarlı <i>sin.</i> Qasiretti, munda, şerli (adam). (QÄTS, 2011, C. 7, s. 92).	zarlı <i>sıf.</i> Üzüntülü, kaygılı, kederli, dertli.
60.	zaharлы <i>сын.</i> Улы, зәрлі (QÄTS, 2011, C. 7, s. 105)..	zaharlı <i>sin.</i> Uvlı, zärli (QÄTS, 2011, C. 7, s. 105)..	zaharlı <i>sıf.</i> Zehirli.
61.	зиялы <i>сын.</i> Ізетті, білімді, мәдениетті, сыпайы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 145).	ziyalı <i>sin.</i> İzetti, bilimdi, мәдениyetti, sıpayı QÄTS, 2011, C. 7, s. 145).	ziyalı <i>sıf.</i> Bilgili, kültürlü, aydın.
62.	ибалы <i>сын.</i> Әдепті, ізетті, сыпайы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 187).	ıybalı <i>sin.</i> Ädepti, izetti, sıpayı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 187).	ıybalı <i>sıf.</i> Edepli, terbiyeli, kibar.
63.	идеялы <i>сын.</i> Алдына мақсат, тілек қойған, ой-пікірі бар (QÄTS, 2011, C. 7, s. 195).	ideyalı <i>sin.</i> Aldına maqsat, tilek qoyğan, oy-pikiri bar (QÄTS, 2011, C. 7, s. 195).	ideyalı <i>sıf.</i> İdeali, ülküsü, amacı, maksadı olan.
64.	индустриялы <i>сын.</i> Өнеркәсіпті, кәсіпорынды, ірі өндірісті (QÄTS, 2011, C. 7, s. 279).	industriyalı <i>sin.</i> Önerkäsıpti, käsıporındı, iri öndiristi (QÄTS, 2011, C. 7, s. 279).	industriyalı <i>sıf.</i> Sanayileşmiş.
65.	инфекциялы <i>сын. мед.</i> Жұқпалы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 325).	infektsiyalı <i>sin. med.</i> Juqpalı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 325).	infektsiyalı <i>sıf. tıp.</i> Enfeksiyonlu, bulaşıcı hastalığa yakalanmış.

66.	кәусарлы <i>сын.</i> Шипалы, қасиетті (QÄTS, 2011, C. 7, s. 500).	kävsarlı <i>sin.</i> Şipalı, qasiyetti (QÄTS, 2011, C. 7, s. 500).	kävsarlı <i>sıf.</i> Şifalı, kutsal.
67.	кішкентайлы <i>сын.</i> Сәбилі, бөпелі (QÄTS, 2011, C. 8, s. 662).	kışkentaylı <i>sin.</i> Säbili, böpeli (QÄTS, 2011, C. 8, s. 662).	kışkentaylı <i>sıf.</i> Küçük çocuğu olan, bebekli.
68.	қабырғалы <i>сын.</i> 1. Қабырғасы кең, жазыңқы (аттың сыны).. 2. <i>ауыс.</i> Мықты, күшті, қарулы (QÄTS, 2011, C. 8, s. 691).	qabırğalı <i>sin.</i> 1. Qabırğası keñ, jazıñqı (attıñ sını).. 2. <i>avis.</i> Mıqtı, küşti, qaruvlı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 691).	qabırğalı <i>sıf.</i> 1. Kaburga kemiği geniş, gövdeli (atın özelliği). 2. <i>mec.</i> Güçlü, kuvvetli.
69.	қағидалы <i>сын.</i> Белгілі ұстаным, заңдылыққа сүйенген (QÄTS, 2011, C. 8, s. 702).	qağıydalı <i>sin.</i> Belgili ustanım, zañdılıqqa süyengen (QÄTS, 2011, C. 8, s. 702).	qağıydalı <i>sıf.</i> Kaideli, kurallı.
70.	қажырлы <i>сын.</i> 1. Күш-қуаты мол, қайратты, мықты. 2. Қажымас, қайтпас (QÄTS, 2011, C. 8, s. 728).	qajırılı <i>sin.</i> 1. Küş-quvatı mol, qayrattı, mıqtı. 2. Qajımas, qaytpas (QÄTS, 2011, C. 8, s. 728).	qajırılı <i>sıf.</i> 1. Yılmaz, dayanıklı. 2. Güçlü, kuvvetli.
71.	қазалы <i>сын.</i> Өлім-жітімді, қаралы (QÄTS, 2011, C. 8, s. 738).	qazalı <i>sin.</i> Ölim-jitimdi, qaralı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 738).	qazalı <i>sıf.</i> Yashı, matemli.
72.	қазылы <i>сын.</i> Семіз, қоңды, қазысы қалың (QÄTS, 2011, C. 9, s. 23).	qazılı <i>sin.</i> Semiz, qoñdı, qazısı qalıñ (QÄTS, 2011, C. 9, s. 23).	qazılı <i>sıf.</i> Semiz, besili (at).
73.	қазыналы <i>сын.</i> 1. Қазынасы мол. 2. Дәулетті (QÄTS, 2011, C. 9, s. 25).	qazınalı <i>sin.</i> 1. Qazınası mol. 2. Dävletti (QÄTS, 2011, C. 9, s. 25).	qazınalı <i>sıf.</i> 1. Zengin, servet sahibi. 2. Bol, bereketli.
74.	қайғылы <i>сын.</i> Жан ашырлықтай аянышты, қасіретті, мұңлы (QÄTS, 2011, C. 9, s. 31).	qayğılı <i>sin.</i> Jan aşırılıqtay ayanıştı, qasiretti, muñlı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 31).	qayğılı <i>sıf.</i> Kederli, tasalı, acılı, kaygılı.
75.	қалампырлы <i>сын.</i> Қалампыр қосқан, қалампыры бар (QÄTS, 2011, C. 9, s. 125).	qalampırılı <i>sin.</i> Qalampır qosqan, qalampırı bar (QÄTS, 2011, C. 9, s. 125).	qalampırılı <i>sıf.</i> Karanfil katılmış, karanfilli.
76.	қалталы <i>сын.</i> 1. Қалтасы бар, қалта салған. 2. <i>ауыс.</i> Ақшалы, бай (QÄTS, 2011, C. 9, s. 153).	qaltalı <i>sin.</i> 1. Qaltası bar, qalta salğan. 2. <i>avis.</i> Aqşalı, bay (QÄTS, 2011, C. 9, s. 153).	qaltalı <i>sıf.</i> 1. Cepli, cebi olan. 2. <i>mec.</i> Zengin, varlıklı, hâli vakti yerinde.
77.	қамшылы <i>сын.</i> Қолында қамшысы бар, қамшы ұстаған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 194-195).	qamşılı <i>sin.</i> Qolında qamşısı bar, qamşı ustağan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 194-195).	qamşılı <i>sıf.</i> Kamçıсы olan, kamçılı.
78.	қанжарлы <i>сын.</i> Қанжары бар, қанжар ұстаған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 234).	qahjarlı <i>sin.</i> Qanjarı bar, qanjar ustağan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 234).	qahjarlı <i>sıf.</i> Hançerli, hançer tutan.
79.	қанқұйлы <i>сын.</i> Қаныпезер, жауыз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 236).	qanquylı <i>sin.</i> Qanıpezer, javız (QÄTS, 2011, C. 9, s. 236).	qanquylı <i>sıf.</i> Hunhar, kana susamış, canı.

80.	қаңылтырлы <i>сын.</i> Қаңылтырмен жабылған, қаңылтырмен қапталған (QÄTS, 2011, C. 9, s.252).	qañıltrılı <i>sin.</i> Qañıltrımen jabılğan, qañıltrımen qaptalğan (QÄTS, 2011, C. 9, s.252).	qañıltrılı <i>sıf.</i> Sacıla kaplı, tenekeyle örtülmüş.
81.	қапалы <i>сын.</i> Мұңды, қайғылы, ренішті (QÄTS, 2011, C. 9, s. 256).	qapalı <i>sin.</i> Muñdı, qayğılı, reniştı (QÄTS, 2011, C. 9, s.256).	qapalı <i>sıf.</i> Üzüntülü, üzgün, mahzun, dargın, kırıgın.
82.	қарағайлы <i>сын.</i> Қарағай өскен, қарағайы бар (QÄTS, 2011, C. 9, s. 315).	qarağaylı <i>sin.</i> Qarağay ösken, qarağayı bar (QÄTS, 2011, C. 9, s. 315).	qarağaylı <i>sıf.</i> Çam ağacı yetişen çamlık, orman.
83.	қаралы <i>сын.</i> Kiciçi өлген, азалы, қайғылы, шерлі, мұңды (адам). (QÄTS, 2011, C. 9, s. 337).	qaralı <i>sin.</i> Kisiçi ölgен, azalı, qayğılı, şerli, muñdı (adam). (QÄTS, 2011, C. 9, s. 337).	qaralı <i>sıf.</i> Yashlı, matemli.
84.	қарғылы <i>сын.</i> Қарғысы бар, қарғы байланған. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 367).	qarğılı <i>sin.</i> Qarğısı bar, qarğı baylanğan. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 367).	qarğılı <i>sıf.</i> Tasmalı, tasması olan.
85.	қарлы <i>сын.</i> Қар жауған, қары мол (QÄTS, 2011, C. 9, s.376).	qarlı <i>sin.</i> Qar javğan, qarı mol (QÄTS, 2011, C. 9, s. 376).	qarlı <i>sıf.</i> Karlı.
86.	қарталы <i>сын.</i> Қартасы бар; семіз, майлы. (QÄTS, 2011, C. 9, s.388).	qartalı <i>sin.</i> Qartası bar; semiz, maylı. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 388).	qartalı <i>sıf.</i> Kalın bağırsağı yağlı (at)
87.	қарулы <i>сын.</i> 1. Қару асынған, қаруы бар. 2. ауыс. Қайратты, мықты, күшті (QÄTS, 2011, C. 9, s.391).	qaruvlı <i>sin.</i> 1. Qaruv asınğan, qaruvı bar. 2. avis. Qayrattı, mıqtı, küşti (QÄTS, 2011, C.9, s. 391).	qaruvlı <i>sıf.</i> 1. Silahlı. 2. mec. Güçlü, kuvvetli.
88.	қасабалы <i>сын.</i> Жасамыс, тіс қаққан (QÄTS, 2011, C. 9, s. 417).	qasabalı <i>sin.</i> Jasamıs, tis qaqqan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 417).	qasabalı <i>sıf.</i> Yaşı ilerlemiş, yaşlı.
89.	қатарлы <i>сын.</i> 1. Қатары бар, қабатты. 2. сын. Жас жағынан шамалас, жасты (QÄTS, 2011, C. 9, s. 454-455).	qatarlı <i>sin.</i> 1. Qatarı bar, qabattı. 2. sin. Jas jağınan şamalas, jastı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 454-455).	qatarlı <i>sıf.</i> 1. Sıralı, dizili, hizalı, 2. Yaşıt, akran.
90.	қатпарлы <i>сын.</i> Қатпары бар, қыртыс-қыртыс (QÄTS, 2011, C. 9, s. 465).	qatparlı <i>sin.</i> Qatparı bar, qırtıs-qırtıs (QÄTS, 2011, C. 9, s. 465).	qatparlı <i>sıf.</i> Kıvrımlı, büzgülü, kırışik.
91.	қатулы <i>сын.</i> Қатаң, ренжулі (QÄTS, 2011, C. 9, s. 471.).	qatuvlı <i>sin.</i> Qatañ, renjüvli (QÄTS, 2011, C. 9, s. 471)..	qatuvlı <i>sıf.</i> Küskün, dargın, kızgın.
92.	қауқарлы <i>сын.</i> 1. Қауқары, күші бар, қуаты мықты. 2. ауыс. Қуатты, нәрлі, жұғымды (QÄTS, 2011, C. 9, s. 495).	qavqarlı <i>sin.</i> 1. Qavqarı, küşi bar, quvatı mıqtı. 2. avis. Quvattı, närli, juğımdı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 495).	qavqarlı <i>sıf.</i> 1. Güçlü, kuvvetli. 2. mec. Besleyici, vitaminli.
93.	қаһарлы <i>сын.</i> 1. Айбатты, зәрлі, айбаты зор. 2. Қатал, қатты (мезгіл).. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 516).	qaharlı <i>sin.</i> 1. Aybattu, zärli, aybatı zor. 2. Qatal, qattı (mezgil). (QÄTS, 2011, C. 9, s. 516).	qaharlı <i>sıf.</i> 1. Öfkeli, sinirli, hiddetli. 2. Sert, şiddetli, soğuk.

94.	қаяулы <i>сын.</i> Ренішті, мұңды, шерлі (QÄTS, 2011, C. 9, s. 535)..	qayavlı <i>sin.</i> Reniшти, müñdi, şerli (QÄTS, 2011, C. 9, s. 535)..	qayavlı <i>sıf.</i> Kederli, dertli, hüznülü.
95.	қилы <i>сын.</i> Әр түрлі, алуан түрлі, сан түрлі. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 554).	qiyli <i>sin.</i> Är türlü, aluvan türlü, san türlü. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 554).	qiyli <i>sıf.</i> Her türlü, çeşitli.
96.	қиюлы <i>сын.</i> Қисынды, үйлесімді, орынды (QÄTS, 2011, C. 9, s. 595).	qiyuvli <i>sin.</i> Qiysındı, üylesimdi, orındı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 595).	qiyuvli <i>sıf.</i> Uyum sağlamış, denk gelmiş, yakışmış, yakıştırılmış.
97.	қозылы <i>сын.</i> Соңына қозы ілескен, қозысы бар (қой). (QÄTS, 2011, C. 9, s. 662).	qozılı <i>sin.</i> Soñına qozı ileşken, qozısı bar (qoy). (QÄTS, 2011, C. 9, s. 662).	qozılı <i>sıf.</i> Kuzulu, kuzusu olan.
98.	қойлы <i>сын.</i> Қойы бар, қойы көп (QÄTS, 2011, C. 9, s. 676).	qoyli <i>sin.</i> Qoyı bar, qoyı köp (QÄTS, 2011, C. 9, s. 676).	qoyli <i>sıf.</i> Koyunlu, koyunu çok.
99.	қолайлы <i>сын.</i> Ыңғайлы, жөнді, тиімді (QÄTS, 2011, C. 9, s. 721).	qolayli <i>sin.</i> İñğaylı, jöndi, tiyimdi (QÄTS, 2011, C. 9, s. 721).	qolayli <i>sıf.</i> Elverişli, uygun, rahat.
100	қолданбалы <i>сын.</i> Практикалық мәні бар міндеттерді шешуге арналған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 729).	qoldanbalı <i>sin.</i> Praktikalıq мәні bar mindetterdi şeşüvge arnalğan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 729).	qoldanbalı <i>sıf.</i> Uygulamalı.
101	қонақжайлы <i>сын.</i> Ашық-жарқын, қонақуар (QÄTS, 2011, C. 10, s. 27).	qonaqjaylı <i>sin.</i> Aşıq-jarqın, qonaquvar. (QÄTS, 2011, C. 10, s. 27).	qonaqjaylı <i>sıf.</i> Konuksever, misafirperver.
102	қоңыраулы <i>сын.</i> Қоңырау тағылған, қоңырауы бар (QÄTS, 2011, C. 10, s. 53).	qoñıravlı <i>sin.</i> Qoñırav tağılğan, qoñıravı bar (QÄTS, 2011, C. 10, s. 53).	qoñıravlı <i>sıf.</i> Zilli, çanlı.
103	қорабалы <i>сын.</i> Қоры мол, дәулетті, бай (QÄTS, 2011, C. 10, s. 67).	qorabalı <i>sin.</i> Qorı mol, дәvletti, bay (QÄTS, 2011, C. 10, s. 67).	qorabalı <i>sıf.</i> Varlıklı, zengin.
104	қордалы <i>сын.</i> Қоры көп, бай (QÄTS, 2011, C. 10, s. 84).	qordalı <i>sin.</i> Qorı köp, bay (QÄTS, 2011, C. 10, s. 84).	qordalı <i>sıf.</i> Zengin, varlıklı.
105	қорлы <i>сын.</i> Дәулетті, бай (QÄTS, 2011, C. 10, s. 99).	qorlı <i>sin.</i> Dävletti, bay (QÄTS, 2011, C. 10, s. 99).	qorlı <i>sıf.</i> Tedarikli, zengin, varlıklı; malı mülkü olan.
106	құдандалы <i>сын.</i> Қыз алысып, қыз беріскен, сүйек шатысы бар (адамдар). (QÄTS, 2011, C. 10, s. 246).	qudanalı <i>sin.</i> Kız alısıp, kız berisken, süyek şatısı bar (adamdar). (QÄTS, 2011, C. 10, s. 246).	qudanalı <i>sıf.</i> Kız alıp veren, dünür (kimse).
107	құйқалы <i>сын.</i> 1. Құйқасы бар. 2. Бас терісі үйітілген (QÄTS, 2011, C. 10, s. 262).	quyqalı <i>sin.</i> 1. Quyqası bar. 2. Bas terisi üyitilgen (QÄTS, 2011, C. 10, s. 262).	quyqalı <i>sıf.</i> 1. Kafa derisi kalın. 2. Verimli (toprak).
108	құндақтаулы <i>сын.</i> 1. Құндақталған, бөленген. 2. Қорапқа салынған, оралған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 351).	qundaqtavlı <i>sin.</i> 1. Qundaqtalğan, bölengen. 2. Qorapqa salınğan, oralğan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 351).	qundaqtavlı <i>sıf.</i> 1. Kundağa sarılmış, kundaklanmış. 2. Kılıfına, yuvasına konulmuş.

109	құпиялы <i>сын.</i> Жасырын, астыртын, жұмбақ сырға толы (QÄTS, 2011, C. 10, s. 364).	qupiyalı <i>sin.</i> Jasırın, astırtın, jumbaq sırğa tolı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 364).	qupiyalı <i>sıf.</i> Sırlı, gizli.
110	құсалы <i>сын.</i> Қайғы меңдеген, мұңды, шерлі (QÄTS, 2011, C. 10, s. 450).	qusalı <i>sin.</i> Qayǵı meñdegen, muñdı, şerli (QÄTS, 2011, C. 10, s. 450).	qusalı <i>sıf.</i> Sıkıntılı, kasvetli, efkârli, hüzünlü.
111	құштарлы <i>сын.</i> Іңкәр, ынтық, ғашық (QÄTS, 2011, C. 10, s. 465).	quştarlı <i>sin.</i> İnkâr, ıntıq, ğaşıq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 465).	quştarlı <i>sıf.</i> Düşkün, tiryaki, tutkun, meraklı, şevkli, hevesli.
112	құюлы <i>сын.</i> Ыдысқа құйылған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 467).	quyulı <i>sin.</i> İdisqa quyılğan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 467).	quyulı <i>sıf.</i> Dökülmüş, konulmuş, koyulmuş.
113	қыдырлы <i>сын.</i> Қыдыры бар, қыдыр дарыған; әулиелі (QÄTS, 2011, C. 10, s. 471).	qıdırılı <i>sin.</i> Qıdırı bar, qıdır darığan; ävliyeli (QÄTS, 2011, C. 10, s. 471).	qıdırılı <i>sıf.</i> Evliya, ermiş.
114	қыраулы <i>сын.</i> Қырауы бар, қырау қатқан (QÄTS, 2011, C. 10, s. 549).	qıravlı <i>sin.</i> Qıravı bar, qırav qatqan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 549).	qıravlı <i>sıf.</i> Kıraǵı düşmüş, kıraǵılı.
115	қырлы <i>сын.</i> Бір немесе бірнеше қыры бар (QÄTS, 2011, C. 10, s. 601).	qırılı <i>sin.</i> Bir nemese birneşe qırı bar (QÄTS, 2011, C. 10, s. 601).	qırılı <i>sıf.</i> Köşeli.
116	лайлы <i>сын.</i> Лай араласқан, батпақты, былғанышты (QÄTS, 2011, C. 10, s. 655).	laylı <i>sin.</i> Lay aralasqan, batpaqtı, bılǵanıştı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 655).	laylı <i>sıf.</i> Bulanık, çamurlu, ıǵlı.
117	ленталы <i>сын.</i> Лента байлаған, лента таққан (QÄTS, 2011, C. 10, s. 696).	lentalı <i>sin.</i> Lenta baylağan, lenta taqqan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 696).	lentalı <i>sıf.</i> Kurdeleli, şeritli.
118	лирикалы <i>сын.</i> Лирикалық (QÄTS, 2011, C. 10, s. 705).	lirikalı <i>sin.</i> Lirikalıq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 705).	lirikalı <i>sıf.</i> Lirik
119	логикалы <i>сын.</i> Қисынды, ойлы, жүйелі (QÄTS, 2011, C. 10, s. 710).	logikalı <i>sin.</i> Qiysındı, oyılı, jüyeli (QÄTS, 2011, C. 10, s. 710).	logikalı <i>sıf.</i> Mantıklı.
120	мағыналы <i>сын.</i> 1. Мағынасы терең, кең, әсерлі. 2. Мәнді, маңызды, мазмұнды (QÄTS, 2011, C. 10, s. 731).	maǵınalı <i>sin.</i> 1. Maǵınası tereñ, keñ, äserli. 2. Mäнді, mañızdı, mazmundı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 731).	maǵınalı <i>sıf.</i> 1. Manalı, anlamlı. 2. İçerikli, nitelikli.
121	мазалы <i>сын.</i> Жайлы, тыныш (QÄTS, 2011, C. 10, s. 737).	mazalı <i>sin.</i> Jaylı, tınış (QÄTS, 2011, C. 10, s. 737).	mazalı <i>sıf.</i> Rahat, huzurlu, sakin.
122	майлы <i>сын.</i> 1. Майы мол, майы көп. 2. ауыс. Құнарлы, жұғымды, шүйгін (QÄTS, 2011, C.11, s. 8).	maylı <i>sin.</i> 1. Mayı mol, mayı köp. 2. avis. Qunarlı, juǵımdı, şüygin (QÄTS, 2011, C. 11, s. 8).	maylı <i>sıf.</i> 1. Yaǵlı, semiz. 2. mec. Bereketli, verimli.
123	майсалы <i>сын.</i> Майсасы көп, көгалды (QÄTS, 2011, C. 11, s. 13).	maysalı <i>sin.</i> Maysası köp, kögaldı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 13).	maysalı <i>sıf.</i> Yeşillik, çimenlik (yer).

124	мақталы <i>сын.</i> Мақта есетін, мақтасы көп (QÄTS, 2011, C. 11, s. 24).	maqталı <i>sin.</i> Maqta esetin, maqtası köp (QÄTS, 2011, C. 11, s. 24).	maqталı <i>sıf.</i> Pamuğu bol, pamuklu.
125	маңдайлы <i>сын.</i> Үлкен, кең маңдайы бар, маңдайы жазық (QÄTS, 2011, C. 11, s. 69).	mañdaylı <i>sin.</i> Ülken, keñ mañdayı bar, mañdayı jazıq (QÄTS, 2011, C. 11, s. 69).	mañdaylı <i>sıf.</i> Geniş alınlı.
126	машиналы <i>сын.</i> 1. Мәшинелі, көлігі бар. 2. Мәшинемен, техникалық құрылғылармен жабдықталған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 111).	maşinalı <i>sin.</i> 1. Mäşineli, köligi bar. 2. Mäşinemen, tehnikalıq qurılğılarmen jabdıqtalğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 111).	maşinalı <i>sıf.</i> 1. Arabalı, arabası olan. 2. Makineli.
127	маялы <i>сын.</i> Мая болып үйілген, маяланған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 114).	mayalı <i>sin.</i> Maya bolıp üyilgen, mayalanğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 114).	mayalı <i>sıf.</i> Loda, ot yığını hâline getirilmiş.
128	миналы <i>сын.</i> Мина қойылған, минасы бар (QÄTS, 2011, C. 11, s. 238).	minalı <i>sin.</i> Mina qoyılğan, minası bar (QÄTS, 2011, C. 11, s. 238).	minalı <i>sıf.</i> Mayınlı, mayın döşenmiş.
129	миуалы <i>сын.</i> Миуасы бар, жемісті, жидекті (QÄTS, 2011, C. 11, s. 250).	miyvalı <i>sin.</i> Miyvası bar, jemisti, jıydekti (QÄTS, 2011, C. 11, s. 250).	miyvalı <i>sıf.</i> Meyveli.
130	миялы <i>сын.</i> Миясы көп, мия өскен (QÄTS, 2011, C. 11, s. 252).	miyalı <i>sin.</i> Miyası köp, miya ösken (QÄTS, 2011, C. 11, s. 252).	miyalı <i>sıf.</i> Meyan kökü çok, meyan köklü (yer).
131	модалы <i>сын.</i> Соңғы модамен тігілген, модаға лайық сәнді (QÄTS, 2011, C. 11, s. 254).	modalı <i>sin.</i> Soñğı modamen tigilgen, modağa layıq sändi (QÄTS, 2011, C. 11, s. 254).	modalı <i>sıf.</i> Modaya uygun.
132	молалы <i>сын.</i> Моласы бар (QÄTS, 2011, C. 11, s. 271).	molalı <i>sin.</i> Molası bar (QÄTS, 2011, C. 11, s. 271).	molalı <i>sıf.</i> Mezarı olan (yer).
133	моторлы <i>сын.</i> Моторы бар, мотор қойылған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 301).	motorlı <i>sin.</i> Motorı bar, motor qoyılğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 301).	motorlı <i>sıf.</i> Motorlu.
134	музыкалы <i>сын.</i> Музыкасы ойнаған, сазды, әуезді, әнді (QÄTS, 2011, C. 11, s. 315).	muzikalı <i>sin.</i> Muzıkası oynağan, sazdı, ävezdi, ändi (QÄTS, 2011, C. 11, s. 315).	muzikalı <i>sıf.</i> Müzikli.
135	мұғдарлы <i>сын.</i> Мөлшерлі, болжамды, жорамалды (QÄTS, 2011, C. 11 s. 324).	muğdarlı <i>sin.</i> Mölşerli, boljamdı, joramaldı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 324).	muğdarlı <i>sıf.</i> Tahminî, yaklaşık, tahmine göre, aşağı yukarı.
136	мұқабалы <i>сын.</i> Мұқабасы бар, тысталған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 333).	muqabalı <i>sin.</i> Muqabası bar, tıstalğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 333).	muqabalı <i>sıf.</i> Ciltli, kaplı.
137	мұнайлы <i>сын.</i> Мұнайға бай, мұнай шығатын (өлке, жер) (QÄTS, 2011, C. 11, s. 339).	munaylı <i>sin.</i> Munayğa bay, munay şığatın (ölke, jer) (QÄTS, 2011, C. 11, s. 339).	munaylı <i>sıf.</i> Petrollü, petrolü bol.
138	мұнаралы <i>сын.</i> Мұнарасы бар, мұнара салынған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 341).	munaralı <i>sin.</i> Munarası bar, munara salınğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 341).	munaralı <i>sıf.</i> Minareli.
139	мұнарлы <i>сын.</i> Мұнартқан, мұнар басқан (QÄTS, 2011, C. 11, s. 342).	munarlı <i>sin.</i> Munartқан, munar basқан (QÄTS, 2011, C. 11, s. 342).	munarlı <i>sıf.</i> Sisli, sis inmiş, dumanlı.

140	мұржалы <i>сын.</i> Мұржасы бар, мұржа орнатылған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 358).	murjahlı <i>sin.</i> Murjası bar, murja ornatılğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 358).	murjahlı <i>sıf.</i> Bacalı
141	назалы <i>сын.</i> Өкпелі, ренішті, қапалы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 453).	nazahlı <i>sin.</i> Ökpele, reniştı, qapalı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 453).	nazahlı <i>sıf.</i> Üzüntülü, müteessir.
142	найзағайлы <i>сын.</i> Найзағай жарқылы араласқан, найзағай ойнаған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 458).	nayzağaylı <i>sin.</i> Nayzağay jarqılı aralasqan, nayzağay oynagan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 458).	nayzağaylı <i>sıf.</i> Şimşek oluğan, şimşek çakan (hava).
143	налалы <i>сын.</i> Мұңды-шерлі, құсалы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 468).	nalahlı <i>sin.</i> Muñdı-şerli, qusalı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 468).	nalahlı <i>sıf.</i> Dertli, kederli.
144	нормалы <i>сын.</i> Өлшеулі, мөлшерлі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 569).	normalı <i>sin.</i> Ölşevli, mölşerli (QÄTS, 2011, C. 11, s. 569).	normalı <i>sıf.</i> Belirlenmiş, ölçülmüş, sınırlandırılmış.
145	нулы <i>сын.</i> Арасынан адам жүре алмайтын қалың ағаш өскен (QÄTS, 2011, C. 11, s. 557).	nuvhlı <i>sin.</i> Arasınan adam жүре almaytın qalıñ ağaş ösken (QÄTS, 2011, C. 11, s. 557).	nuvhlı <i>sıf.</i> Gür, sık, balta değmemiş (orman, koru).
146	нұрлы <i>сын.</i> Жарқырап жайнаған, шұғылалы, сәулелі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 583).	nurlı <i>sin.</i> Jarqırap jaynagan, şuğılalı, sävleli (QÄTS, 2011, C. 11, s. 583).	nurlı <i>sin.</i> Nurlu, ışıqlı, aydınlık, parlak.
147	нұсқалы <i>сын.</i> Үлгілі, өнегелі, ғибратты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 587).	nusqahlı <i>sin.</i> Ülgili, önegeli, ğıybrattı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 587).	nusqahlı <i>sıf.</i> Örnekli, ibretli, öğretici.
148	нысаналы <i>сын.</i> Нысанаға алынған, көзделген, белгіленген (QÄTS, 2011, C. 11, s. 595).	nısanahlı <i>sin.</i> Nısanaga alınğan, közdelgen, belgilengen (QÄTS, 2011, C. 11, s. 595).	nısanahlı <i>sıf.</i> Hedeflenen, amaçlanan.
149	нышаналы <i>сын.</i> Айрықша белгісі бар (QÄTS, 2011, C. 11, s. 597).	nıshanahlı <i>sin.</i> Ayırıqşa belgisi bar (QÄTS, 2011, C. 11, s. 597).	nıshanahlı <i>sıf.</i> Nişanlı, işaretli.
150	обалы <i>сын.</i> Обасы бар, оба қойылған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 603).	obalı <i>sin.</i> Obası bar, oba qoyılğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 603).	obalı <i>sıf.</i> Kurganı olan, höyük bulunan (yer).
151	ойлы (1) <i>сын.</i> Сана-сезімі мол, есті, саналы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 629).	oyhlı <i>sin.</i> Sana-sezimi mol, esti sanahlı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 629).	oyhlı <i>sıf.</i> Düşünceli, şuurlu, bilinçli.
152	ойлы (2) <i>сын.</i> Ойыстау, шұңқырлау, төмендеу (QÄTS, 2011, C. 11, s. 629).	oyhlı <i>sin.</i> Oyıstav, şuñqırlav, tömendev (QÄTS, 2011, C. 11, s. 629).	oyhlı <i>sıf.</i> Çukurlu, engebeli.
153	оқалы <i>сын.</i> Оқалаған, зер басқан (QÄTS, 2011, C. 11, s. 649).	oqahlı <i>sin.</i> Oqalağan, zer basqan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 649).	oqahlı <i>sıf.</i> Sırma, gümüş, altınla işlenmiş.
154	оқулы <i>сын.</i> Көп оқыған, білімдар (QÄTS, 2011, C. 11, s. 656).	oquvhlı <i>sin.</i> Köp oqığan, bilimdar (QÄTS, 2011, C. 11, s. 656).	oquvhlı <i>sıf.</i> Çok okumuş, bilgili, tahsilli.
155	олжалы <i>сын.</i> Түскен кірісі бар, табысты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 669).	oljahlı <i>sin.</i> Tüsken kirisi bar, tabıstı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 669).	oljahlı <i>sıf.</i> Ganimetli, kazançlı.

156	омыраулы <i>сын.</i> Алқымы кең, кеуделі (адам) (QÄTS, 2011, C. 11, s. 678).	omıravlı <i>sin.</i> Alqımı keñ, kevdeli (adam) (QÄTS, 2011, C. 11, s. 678).	omıravlı <i>sıf.</i> Geniş gövdeli, göğüslü.
157	оңтайлы <i>сын. жерг.</i> Оңтайлы, икемді, бейімді (QÄTS, 2011, C. 11, s. 692).	oñtaylı <i>sin. jerg.</i> Oñtaylı, iykemdi, beyimdi (QÄTS, 2011, C. 11, s. 692).	oñtaylı <i>sıf. ağız.</i> Uygun, elveriшли, müsait, yatkın.
158	опалы <i>сын.</i> Тұрақты, тұрлаулы, баянды (QÄTS, 2011, C. 11, s. 699).	opalı <i>sin.</i> Turaqtı, turlavlı, bayandı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 699).	opalı <i>sıf.</i> Vefalı, istikrarlı, sabit.
159	оппалы <i>сын.</i> Оппа қар жиналған, оппасы бар (QÄTS, 2011, C. 11, s. 706).	oppalı <i>sin.</i> Oppa qar jıynalğan, oppası bar (QÄTS, 2011, C. 11, s. 706).	oppalı <i>sıf.</i> Kürtünlü.
160	орайлы <i>сын.</i> Қолайлы, ыңғайлы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 717).	oraylı <i>sin.</i> Qolaylı, ıñğaylı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 717).	oraylı <i>sıf.</i> Elveriшли, uygun.
161	орлы <i>сын.</i> Ор қазылған; ой-шұңқырлы, шұқанақты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 740).	orlı <i>sin.</i> Or qazılğan; oy-shūñqırly, şuqanaqtı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 740).	orlı <i>sıf.</i> Çukurlu, hendekli.
162	оюлы <i>сын.</i> Оюы бар, оюланған, өрнек салынған (QÄTS, 2011, C. 12, s. 63).	oyuvlı <i>sin.</i> Oyuvı bar, oyulanğan, örnek salınğan (QÄTS, 2011, C. 12, s. 63).	oyuvlı <i>sıf.</i> Nakışlı, bezeli, süslü.
163	пайдалы <i>сын.</i> Пайдасы мол, жақсылығын тигізетін (QÄTS, 2011, C. 12, s. 277).	paydalı <i>sin.</i> Paydası mol, jaqsılığın tigizetin (QÄTS, 2011, C. 12, s. 277).	paydalı <i>sıf.</i> Yararlı, çok faydası olan.
164	паналы <i>сын.</i> Ығы, тасасы бар, саялы (QÄTS, 2011, C. 12, s. 292).	panalı <i>sin.</i> Iğı, tasası bar, sayalı. (QÄTS, 2011, C. 12, s. 292).	panalı <i>sıf.</i> Korunmaya, sığınmaya elveriшли, uygun.
165	радиациялы <i>сын.</i> Радиациясы бар, радиациясы күшті (QÄTS, 2011, C. 12, s. 434).	radiatsiyalı <i>sin.</i> Radiatsiyası bar, radiatsiyası küşti (QÄTS, 2011, C. 12, s. 434).	radiatsiyalı <i>sıf.</i> Radyasyonlu.
166	райлы <i>сын.</i> Келбетті, көрікті, әдемі, шырайлы (QÄTS, 2011, C. 12, s. 444).	raylı <i>sin.</i> Kelbetti, körikti, ädemi, sıraylı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 444).	raylı <i>sıf.</i> Güzel, yakışıklı.
167	сабырлы <i>сын.</i> Ұстамды, байыпты, салмақты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 521).	sabırly <i>sin.</i> Ustamdı, bayıptı, salmaqtı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 521).	sabırly <i>sıf.</i> Sabırlı, ağırbaşı, vakur.
168	сайлы <i>сын.</i> Сайы көп, сайлауыт (жер) (QÄTS, 2011, C. 12, s. 544).	saylı <i>sin.</i> Sayı köp, saylavıt (jer) (QÄTS, 2011, C. 12, s. 544).	saylı <i>sıf.</i> Vadisi, deresi olan.
169	салалы <i>сын.</i> Тармақты, ұзын (QÄTS, 2011, C. 12, s. 586).	salalı <i>sin.</i> Tarmaqtı, uzın (QÄTS, 2011, C. 12, s. 586).	salalı <i>sıf.</i> Uzun, uzunca
170	салдарлы <i>сын. сөйл.</i> Байыпты, салмақты, салауатты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 593).	saldarlı <i>sin. söyl.</i> Bayıptı, salmaqtı, salavattı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 593).	saldarlı <i>sıf. konuşma dili.</i> Ağırbaşı, olgun, itibarlı.
171	салиқалы <i>сын.</i> Байсалды, ұстамды (QÄTS, 2011, C. 12, s. 596).	saliyqalı <i>sin.</i> Baysaldı, ustamdı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 596).	saliyqalı <i>sıf.</i> Ağırbaşı, vakur, olgun.

172	салұлы <i>сын.</i> Салып қойған, төселген (QÄTS, 2011, C. 12, s. 613).	saluvlı <i>sin.</i> Salıp qoyğan, töselgen (QÄTS, 2011, C. 12, s. 613).	saluvlı <i>sıf.</i> Döşenmiş, döşeli.
173	саналы <i>сын.</i> Парасатты, ақылды, ойлы, ой-сезімі күшті, әр нәрсені ақылмен ойлай білетін, толғамды, есті (QÄTS, 2011, C. 12, s. 640).	sanalı <i>sin.</i> Parasattı, aqıldı, oyılı, oy-sezimi küşti, är närseni aqılmen oylay biletin, tolğamdı, esti (QÄTS, 2011, C. 12, s. 640).	sanalı <i>sıf.</i> Şuurlu, bilinçli.
174	сапалы <i>сын.</i> Сапасы артық, сапасы жоғары, ерекше қасиеті бар (QÄTS, 2011, C. 12, s. 662).	sapalı <i>sin.</i> Sapası artıq, sapası joğarı, erekşe qasıyeti bar (QÄTS, 2011, C. 12, s. 662).	sapalı <i>sıf.</i> Kaliteli, nitelikli.
175	сардарлы <i>сын. жерг.</i> Байсалды, салмақты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 686).	sapdarlı <i>sin. jerg.</i> Baysaldı, salmaqtı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 686).	sapdarlı <i>sıf. ağız.</i> Ciddi, ağırbaşlı.
176	сатылы <i>сын. 1.</i> Бірнеше сатыдан тұратын, сатысы бар. 2. ауыс. Бірнеше деңгейлі (QÄTS, 2011, C. 12, s. 745).	satılı <i>sin. 1.</i> Birneşe satıdan, satısı bar. 2. avis. Birneşe deñgeyli (QÄTS, 2011, C. 12, s. 745).	satılı <i>sıf. 1.</i> Merdivenli, basamaklı. 2. mec. Aşamalı, kademeli.
178	саялы <i>сын.</i> Тыныстауға жайлы, салқыны мол, көлеңкелі (QÄTS, 2011, C. 13, s. 53).	sayalı <i>sin.</i> Tınıstavğa jaylı, salqını mol, köleñkeli (QÄTS, 2011, C. 13, s. 53).	sayalı <i>sıf.</i> Gölgele, serin.
179	сериялы <i>сын.</i> Бірнеше сериядан тұратын, көп сериясы бар (QÄTS, 2011, C. 13, s. 170).	seriyalı <i>sin.</i> Birneşe seriyadan turatın, köp seriyası bar (QÄTS, 2011, C. 13, s. 170).	seriyalı <i>sıf.</i> Seri hâlinde, birden çok bölümden olуşan.
180	сиқырлы <i>сын. 1.</i> Сиқыры бар, сиқырланған 2. ауыс. Жұмбақ сырлы, құпиялы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 191).	siyqırlı <i>sin. 1.</i> Siyqırı bar, siyqırlanğan. 2. avis. Jumbaq sırlı, qupiyalı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 191).	siyqırlı <i>sıf. 1.</i> Sihirli, büyülü, efsunlu. 2. mec. Gizemli, esrarengiz.
181	сойлы <i>сын. жерг.</i> Текті, сүйекті (QÄTS, 2011, C. 13, s. 239).	soylı <i>sin. jerg.</i> Tektı, süyekti (QÄTS, 2011, C. 13, s. 239).	soylı <i>sıf. ağız.</i> Soylu, asil.
182	сорлы (1) <i>сын.</i> Кесел-қырсыққа тап болған бақытсыз, мүсәпір (QÄTS, 2011, C. 13, s. 281).	sarlı <i>sin.</i> Kesel-qırsıqqa tap bolğan baqıtsız, müsäpır (QÄTS, 2011, C. 13, s. 281).	sarlı <i>sıf.</i> Uğursuz, talihsiz, biçare.
183	сорлы (2) <i>сын.</i> Тұз ерітінділері молырақ, ащылы, сортаңды (QÄTS, 2011, C. 13, s. 281).	sorlı <i>sin.</i> Tuz eritindileri molırak, aşçılı, sortañdı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 281).	sorlı <i>sıf.</i> Tuzlu (toprak).
184	сулы <i>сын. 1.</i> Суы молырақ, сулырақ; өзен көлді. 2. Дымқыл, ылғалды (QÄTS, 2011, C. 13, s. 336).	suvlu <i>sin. 1.</i> Suví molırak, sulıraq; özen köldi. 2. Dımqıl, ılğaldı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 336).	suvlu <i>sıf. 1.</i> Sulak, sulu. 2. Islak, nemli, yaş.
185	сыйлы <i>сын. 1.</i> Құрметті, қадірлі. 2. Қастерлі, қымбат (QÄTS, 2011, C. 13, s. 481).	siylı <i>sin. 1.</i> Qurmetti, qadırlı. 2. Qasterli, qımbat (QÄTS, 2011, C. 13, s. 481).	siylı <i>sıf. 1.</i> Sayın, muhterem. 2. Değerli, kıymetli, önemli.
186	сындарлы <i>сын. 1.</i> Ұзын бойлы, сұңғақ келген, сымбатты. 2. ауыс. Әдепті, сыпайы. 3. ауыс. Сабырлы, салиқалы, парасатты (QÄTS, 2011, C. 13, s. 516).	sındarlı <i>sin. 1.</i> Uzin boylı, suñğaq kelgen, simbattı. 2. avis. Ädepti, sıpayı. 3. avis. Sabırılı, salıyqalı, parasattı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 516).	sındarlı <i>sıf. 1.</i> Uzun, endamlı. 2. mec. Kibar, nazik, nezaketli. 3. mec. Ağırbaşlı, vakur, sabırılı, onurlu.

187	сыңайлы <i>сын.</i> 1. Тәрізді, сияқты. 2. Ыңғайлы, бейім (QÄTS, 2011, C. 13, s. 523).	siñaylı <i>sin.</i> 1. Tärizdi, siyaqtı. 2. İnğaylı, beyim (QÄTS, 2011, C. 13, s. 523).	siñaylı <i>sin</i> 1. Gibi, benzer. 2. Yatkın, meyilli.
188	сырғалы <i>сын.</i> Сырға таққан, сырғасы бар (QÄTS, 2011, C. 13, s. 541).	sırğalı <i>sin.</i> Sırğa taqqan, sırgası bar (QÄTS, 2011, C. 13, s. 541).	sırğalı <i>sıf.</i> Küpeli, küpe takmış.
189	сырлы (1) <i>сын.</i> Бояу жапқан, боялған, сырланған (QÄTS, 2011, C. 13, s. 548).	sırlı <i>sin.</i> Boyav japqan, boyalğan, sırlanğan (QÄTS, 2011, C. 13, s. 548).	sırlı <i>sıf.</i> Boyalı, boyanmış.
190	сырлы (2) <i>сын.</i> Құпия сырға толы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 548).	sırlı <i>sin.</i> Qupiya sırğa tolı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 548).	sırlı <i>sıf.</i> Gizemli.
191	тағалы <i>сын.</i> Таға қағылған, тағасы бар (QÄTS, 2011, C. 13, s. 602).	tağalı <i>sin.</i> Tağa qağılğan, tağası bar (QÄTS, 2011, C. 13, s. 602).	tağalı <i>sıf.</i> Nal çakılmış, nallı
192	тайпалы <i>сын.</i> Бірнеше тайпадан тұратын (QÄTS, 2011, C. 13, s. 625).	taypalı <i>sin.</i> Birneşe taypadan turatın (QÄTS, 2011, C. 13, s. 625).	taypalı <i>sıf.</i> Birkaç kabileden oluşmuş olan (halk, kavim).
193	тақтайлы <i>сын.</i> Тақтай төселген, тақтай салған (QÄTS, 2011, C. 13, s. 639).	taqtaylı <i>sin.</i> Taqtay töselgen, taqtay salğan (QÄTS, 2011, C. 13, s. 639).	taqtaylı <i>sıf.</i> Tahtalı, tahta döşenmiş.
194	тамашалы <i>сын.</i> Қызықты, қызғылықты (QÄTS, 2011, C. 13, s. 677).	tamaşalı <i>sin.</i> Qızıqtı, qızğılıqtı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 677).	tamaşalı <i>sıf.</i> İlginç, çekici, eğlenceli.
195	таңбалы <i>сын.</i> Таңба салынған, таңбасы бар (QÄTS, 2011, C. 13, s. 698).	tañbalı <i>sin.</i> Tañba salınğan, tañbası bar (QÄTS, 2011, C. 13, s. 698).	tañbalı <i>sıf.</i> Damgalı, mühürlü, işaret konulmuş.
196	таңулы <i>сын.</i> Таңылған, байланған (QÄTS, 2011, C. 13, s. 705).	tañuvlı <i>sin.</i> Tañılğan, baylanğan (QÄTS, 2011, C. 13, s. 705).	tañuvlı <i>sıf.</i> Bağlanmış, sarılmış, bağlı, sarılı.
197	тасалы <i>сын.</i> Көзден таса, жасырын (жер). (QÄTS, 2011, C. 14, s. 22).	tasalı <i>sin.</i> Közden tasa, jasırın (jer) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 22).	tasalı <i>sıf.</i> Gözden uzak, gizlenecek yeri olan, kuytu.
198	таулы <i>сын.</i> Тауы бар, тауы көп (QÄTS, 2011, C. 14, s. 41).	tavlı <i>sin.</i> Tavı bar, tavı көп (QÄTS, 2011, C. 14, s. 41).	tavlı <i>sıf.</i> Dağlı, dağı olan, dağlık.
199	тойлы <i>сын.</i> Бірду-дырдуға толы, думанды (QÄTS, 2011, C. 14, s. 211).	toyly <i>sin.</i> Irduv-dırduvğa tolı, duvmandı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 211).	toyly <i>sıf.</i> Dügüne has, düğünlük.
200	толы <i>сын.</i> 1. Ішіндегі нәрсесі кемеріне дейін жеткен, лықылдап тұрған, сықап салынған. 2. Қыруар, мол (QÄTS, 2011, C. 14, s. 247).	tolı <i>sin.</i> 1. İшіндеgi nârsesi kemerine deyin jetken, lıqıldap turğan, sıqap salınğan. 2. Qıruvar, mol (QÄTS, 2011, C. 14, s. 247).	tolı <i>sıf.</i> 1. Dolu, dolmuş. 2. Çok, bol, sayısız, hadsiz.
201	торқалы <i>сын.</i> 1. Сәнді, салтантты. 2. ауыс. Жұмсақ, майда; құнарлы (QÄTS, 2011, C. 14, s. 297).	torqalı <i>sin.</i> 1. Sändi, saltanttı. 2. avis. Jumsaq, mayda; qunarlı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 297).	torqalı <i>sıf.</i> 1. Görkemli, şık. 2. mec. Yumuşak, ince; verimli (toprak).

202	туғырлы <i>сын.</i> Астында мініс көлігі, аты бар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 407).	tuğırılı <i>sin.</i> Astında minis köligi, atı bar (QÄTS, 2011, C. 14, s. 407).	tuğırılı <i>sıf.</i> Athı, bineği olan, konaklayacak yeri olan.
203	тұлғалы <i>сын.</i> Тұлғасы келіскен, тұрпатты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 417).	tulğalı <i>sin.</i> Tulğası kelisken, turpattı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 417).	tulğalı <i>sıf.</i> Boylu poslu, iri yapılı.
204	тұмарлы <i>сын.</i> Тұмар тағылған, тұмары бар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 421).	tumarlı <i>sin.</i> Tumar tağılğan, tumarı bar (QÄTS, 2011, C. 14, s. 421).	tumarlı <i>sıf.</i> Muskası olan, muska takmış.
205	тұтқалы <i>сын.</i> Тұтқа салынған, тұтқасы бар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 447).	tutqalı <i>sin.</i> Tutqa salınğan, tutqası bar (QÄTS, 2011, C. 14, s. 447).	tutqalı <i>sıf.</i> Kollu, saplı, tutamaklı.
206	тұтулы <i>сын.</i> Ілінген, тұтылған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 447).	tutuvlı <i>sin.</i> İlingen, tutılğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 447).	tutuvlı <i>sıf.</i> Asılmış, asılı.
207	тушшылы <i>сын.</i> Тушшылау келген, ащы емес. (QÄTS, 2011, C. 14, s. 454).	tuşçılı <i>sin.</i> Tuşçılav kelgen, aşçı emes. (QÄTS, 2011, C. 14, s. 454).	tuşçılı <i>sıf.</i> Az tuzlu.
208	уағдалы <i>сын.</i> Серт жасасқан, уәделі (QÄTS, 2011, C. 14, s. 643).	vağdalı <i>sin.</i> Sert jasasqan, vâdeli (QÄTS, 2011, C. 14, s. 643).	vağdalı <i>sıf.</i> Vadeli, sözleşilen.
209	улы <i>сын.</i> 1. Уы күшті, тез уландыратын. 2. <i>ауыс.</i> Зәрлі, зиянды, ащы (QÄTS, 2011, C. 14, s. 660).	uvlı <i>sin.</i> 1. Uvı küşti, tez uvlandıratin. 2. <i>avis.</i> Zârli, ziyandı, aşçı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 660).	uvlı <i>sıf.</i> 1. Zehirli, ağılı. 2. <i>mec.</i> Zararlı.
210	ұйқылы <i>сын.</i> Ұйқысы ашылмаған, ұйқысы сергімеген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 693).	uyqılı <i>sin.</i> Uyqısı aşıлмаған, uyqısı sergimegen (QÄTS, 2011, C. 14, s. 693).	uyqılı <i>sıf.</i> Uyku sersemi olan, uykulu.
211	ұлы <i>сын.</i> 1. Ұлан-асыр, аса үлкен, ауқымы зор. 2. <i>ауыс.</i> Асқан маңызды, теңдесі жоқ, ғаламат. (QÄTS, 2011, C. 14, s. 719).	ulı <i>sin.</i> 1. Ulan-asır, asa ülken, avqımı zor. 2. <i>avis.</i> Asqañ mañızdı, teñdesi joq, ğalamat. (QÄTS, 2011, C. 14, s. 719).	ulı <i>sıf.</i> 1. Ulu, yüce, büyük. 2. <i>mec.</i> Mükemmel, eşsiz.
212	ұялы <i>сын.</i> 1. Ұясы бар, ұя салынған. 2. Ұядан тұратын. 3. Бір енеден туған, бір ұяда өсіп-өнген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 795).	uyalı <i>sin.</i> 1. Uyası bar, uya salınğan. 2. Uyadan turatin. 3. Bir eneden tuvğan, bir uyada ösip-öngen (QÄTS, 2011, C. 14, s. 795).	uyalı <i>sıf.</i> 1. Yuvası olan, yuvalı. 2. Yuvalardan oluşan, yuvalardan oluşmuş. 3. Bir yuvada büyüyen, anası babası bir.
213	хабарлы <i>сын.</i> Бір нәрсе жайында мәліметі бар, хабардар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 143).	habarlı <i>sin.</i> Bir nârse jayında mälimeti bar, habardar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 143).	habarlı <i>sıf.</i> Haberli, haberi olan.
214	хлорлы <i>сын.</i> Құрамында хлоры бар, хлормен қосылысқан (QÄTS, 2011, C. 15, s. 163).	hlorlı <i>sin.</i> Quramında hlorı bar, hlormen qosılısqan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 163).	hlorlı <i>sıf.</i> Klorlu.
215	шайбалы <i>сын.</i> спорт. Шайбамен ойнайтын (QÄTS, 2011, C. 15, s. 196).	şaybalı <i>sin.</i> sport. Şaybamen oynaytın (QÄTS, 2011, C. 15, s. 196).	şaybalı <i>sıf.</i> spor. Topla oynanan (hokey).

216	шамалы <i>сын.</i> 1. Көлемі шағын, кішкене, азғана. 2. Белгілі бір шамаға жақын, соған мөлшерлес (QÄTS, 2011, C. 15, s. 234).	şamalı <i>sin.</i> 1. Kölemi şağın, kişkene, azğana. 2. Belgili bir şamağa jaqın, soğan mölşerles (QÄTS, 2011, C. 15, s. 234).	şamalı <i>sıf.</i> 1. Az, biraz. 2. Kadar, aşağı yukarı.
217	шаршылы <i>сын.</i> ауыс. Шаршысы бар, басына шаршы салған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 280).	şarşılı <i>sin. avıs.</i> Şarşısı bar, basına şarşı salğan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 280).	şarşılı <i>sıf. mec.</i> Baş örtülü olan, baş örtülü.
218	шатырлы <i>сын.</i> Шатыры бар, шатырланған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 290).	şatırılı <i>sin.</i> Şatırı bar, şatırlanğan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 290).	şatırılı <i>sıf.</i> Çatısı olan, çatılı, damlı.
219	шашбаулы <i>сын.</i> Шашбау таққан, шашбауы бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 301).	şaşbavlı <i>sin.</i> Şaşbav taqqan, şaşbavı bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 301).	şaşbavlı <i>sıf.</i> Tokalı, toka takmış.
220	шипалы <i>сын.</i> Емдік қасиеті бар, ем боларлық (QÄTS, 2011, C. 15, s. 362).	şıypalı <i>sin.</i> Emdik qasıyeti bar, em bolarlıq (QÄTS, 2011, C. 15, s. 362).	şıypalı <i>sıf.</i> Sağlığa yararlı, şifalı.
221	шифрлы <i>сын.</i> Құпия белгісі бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 373).	şifrlı <i>sin.</i> Qupiya belgisi bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 373)	şifrlı <i>sıf.</i> Şifreli.
222	шулы <i>сын.</i> Шуы мол, шуға толы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 434).	şuvlı <i>sin.</i> Şuvı mol, şuvğa tolı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 434).	şuvlı <i>sıf.</i> Gürültülü, patırtılı, uğultulu
223	шұбарлы <i>сын.</i> Шұбары бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 443).	şubarlı <i>sin.</i> Şubarı bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 443).	şubarlı <i>sıf.</i> Benekli, alacalı.
224	шұғалы <i>сын.</i> Шұғасы бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 449).	şuğalı <i>sin.</i> Şuğası bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 449).	şuğalı <i>sıf.</i> Çuhası olan, çuhalı.
225	шұғылалы <i>сын.</i> Шұғыласы мол, сәуле шашқан, нұрын төккен (QÄTS, 2011, C. 15, s. 450).	şuğılalı <i>sin.</i> Şuğılası mol, sävle şaşqan, nurın tökken (QÄTS, 2011, C. 15, s. 450).	şuğılalı <i>sıf.</i> Aydınlık, ışıklı.
226	шұқырлы <i>сын.</i> Шұқыры бар, ойлы-қырлы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 458).	şuqırılı <i>sin.</i> Şuqırı bar, oylı-qırılı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 458).	şuqırılı <i>sıf.</i> Çukuru olan, çukurlu.
227	шұрайлы <i>сын.</i> Жері бай, шөбі құнарлы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 467).	şuraylı <i>sin.</i> Jeri bay, şöbi qunarlı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 467).	şuraylı <i>sıf.</i> Bereketli, verimli (toprak).
228	шүбәлы <i>сын.</i> Күмәнды, күдікті (QÄTS, 2011, C. 15, s. 473).	şübäli <i>sin.</i> Kümändı, küdikti (QÄTS, 2011, C. 15, s. 473).	şübäli <i>sıf.</i> Şüpheli, kuşkulu.
229	шынжырлы <i>сын.</i> Шынжыр таққан, шынжыр байланған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 568).	şınjırılı <i>sin.</i> Şınjır taqqan, şınjır baylanğan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 568).	şınjırılı <i>sıf.</i> Zincirle bağlanmış, zinciri olan, zincirli.
230	шынылы <i>сын.</i> Шыны салынған, әйнекті; шынымен, қапталған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 573).	şınılı <i>sin.</i> Şını salınğan, äynekti; şınımen qaptalğan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 573).	şınılı <i>sıf.</i> Cam takılmış, camlı.
231	шырайлы <i>сын.</i> Көрікті, келбетті, иман жүзді, әдемі (QÄTS, 2011, C. 15, s. 585).	şıraylı <i>sin.</i> Kōrikti, kelbetti, iman jüzdi, ädemi (QÄTS, 2011, C. 15, s. 585).	şıraylı <i>sıf.</i> Güzel, yakışıklı, alımlı.

232	ызалы <i>сын.</i> Ашу-ыза қысқан, кекті (QÄTS, 2011, C. 15, s. 634).	ızalı <i>sin.</i> Aşuv-ıza qısқан, kekti (QÄTS, 2011, C. 15, s. 634).	ızalı <i>sıf.</i> Öfkeli, kızgın, sinirli.
233	ызбарлы <i>сын.</i> Ашулы, сұсты (QÄTS, 2011, C. 15, s. 635).	ızbarlı <i>sin.</i> Aşuvlı, sustı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 635).	ızbarlı <i>sıf.</i> Hışımlı, hiddetli, sert.
234	ызғарлы <i>сын.</i> 1. Қатты суық, аязды. 2. ауыс. Суық райлы, қатал (QÄTS, 2011, C. 15, s. 636).	ızğarlı <i>sin.</i> 1. Kattı suvıq, ayazdı. 2. avıs. Suvıq raylı, qatal (QÄTS, 2011, C. 15, s. 636).	ızğarlı <i>sıf.</i> 1. Sert, soğuk (ayaz). 2. <i>mec.</i> Asık surathı, somurtkan, hiddetli.
235	ылдиль <i>сын.</i> Еңісті, сайлы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 651).	ıldıylı <i>sin.</i> Eñisti, saylı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 651).	ıldıylı <i>sıf.</i> Şevli, bayırlı.
236	ынталы <i>сын.</i> Ықылас-ынтасы зор, талапты, зейінді (QÄTS, 2011, C. 15, s. 656).	ıntalı <i>sin.</i> Iqılas-ıntası zor, talaptı, zeyindi (QÄTS, 2011, C. 15, s. 656).	ıntalı <i>sıf.</i> Hevesli, istekli.
237	ынтызарлы <i>сын.</i> Ынтызары күшті, құмарлы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 657).	ıntızarlı <i>sin.</i> İntızarı küşti, kumarlı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 657).	ıntızarlı <i>sıf.</i> İhtirashı, aşırı istekli.
238	ыңғайлы <i>сын.</i> Жағдайға келетін, қолайлы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 661).	ıñğaylı <i>sin.</i> Jağdayğa keletin, qolaylı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 661).	ıñğaylı <i>sıf.</i> Elverişli, müsait.
239	ырғайлы <i>сын.</i> Ырғай өскен, ырғайы бар. (QÄTS, 2011, C. 15, s. 667).	ırğaylı <i>sin.</i> Irgay ösken, ırğayı bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 667).	ırğaylı <i>sıf.</i> Kızılıcak ağacı çok olan (yer), kızılıcıklı (yer).

3.1.1.2. +ЛІ (+li) Ekiyle Түретілmiş Сıfatlarla Олуған Сөз Varlığı

Tablo 3. +ЛІ (+li) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	әйгілі <i>сын.</i> Белгілі, танымал (QÄTS, 2011, C. 2, s. 392).	äygili <i>sin.</i> Belgili, tanımал (QÄTS, 2011, C. 2, s. 392).	äygili <i>sıf.</i> Ünlü, meşhur, bilinen.
2.	әмірлі <i>сын.</i> Қаһарлы, ызбарлы, сесті, зәрлі (QÄTS, 2011, C. 2, s. 453).	ämirli <i>sin.</i> Qaharlı, ızbarlı sesti, zärli (QÄTS, 2011, C. 2, s. 453).	ämirli <i>sıf.</i> Sert, şiddetli, otoriter.
3.	әрлі <i>сын.</i> Әдемі, ажарлы, көрікті (QÄTS, 2011, C. 2, s. 477).	ärli <i>sin.</i> Ädemi, ajarlı, körikti (QÄTS, 2011, C. 2, s. 477).	ärli <i>sıf.</i> Alımlı, sevimli, şirin, hoş, güzel.
4.	әсерлі <i>сын.</i> Ықпалды, күшті, өтімді (QÄTS, 2011, C. 2, s. 488).	äserli <i>sin.</i> Iqpaldı, küşti, ötimdi (QÄTS, 2011, C. 2, s. 488).	äserli <i>sıf.</i> Tesirli, etkili, duygulu.
5.	әшекейлі <i>сын.</i> Ою-өрнекпен безендірілген, әшекей салынған (QÄTS, 2011, C. 2, s. 524).	äşekeyli <i>sin.</i> Oyu-örnekpen bezendirilgen, äşekey salınған (QÄTS, 2011, C. 2, s. 524).	äşekeyli <i>sıf.</i> Nakışlı, bezekli, süslü, işlemeli.

6.	бәлелі <i>сын.</i> Пәле-жаласы, шатағы көп, дау-жанжалы мол (QÄTS, 2011, C. 3, s. 166).	bäleli <i>sin.</i> Päle-jalası, şatağı köp, dav-janjalı mol (QÄTS, 2011, C. 3, s. 166).	bäleli <i>sıf.</i> Belâhı, kavgacı, şirret.
7.	бедерлі <i>сын.</i> Бедері бар, нақышты, өрнекті, оюлы (QÄTS, 2011, C. 3, s. 185).	bederli <i>sin.</i> Bederi bar, naqıştı, örnekti, oyulı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 185).	bederli <i>sıf.</i> Örnekli, nakışlı, oyalı, resimli, desenli.
8.	бейнелі <i>сын.</i> 1. Бейнелес, бейнесі бірдей, ұқсас. 2. Келбетті, көрікті. 3. <i>әдеб.</i> Мәнерлі, айшықты, көркем (QÄTS, 2011, C. 3, s. 207).	beyneli <i>sin.</i> 1. Beyneles, beynesi birdey, uqsas. 2. Kelbetti, körikti. 3. <i>ädeb.</i> Mänerli, ayşıktı, körkem (QÄTS, 2011, C. 3, s. 207).	beyneli <i>sıf.</i> 1. Görünüşü, sureti bir olan, benzeyen. 2. Görkemli, güzel. 3. Dili süslü.
9.	белгілі <i>сын.</i> 1. Аты әйгілі, атақты, танымал, көрнекті. 2. Ел ішінде беделді, атақ-даңқы асқан адам (QÄTS, 2011, C. 3, s. 245).	belgili <i>sin.</i> 1. Atı äygili, ataqtı, tanımал, körnekti. 2. El ішінде bedeldi, атақ-dañqı asqan (adam). (QÄTS, 2011, C. 3, s. 245).	belgili <i>sıf.</i> 1. Tanınmış, ünlü, meşhur. 2. Bilinen, malum.
10.	берекелі <i>сын.</i> 1. Берекесі мол, игілікті. 2. <i>ауыз.</i> Бірлігі бар, ынтымақты (QÄTS, 2011, C. 3, s. 276).	berekeli <i>sin.</i> 1. Berekesi mol, iygilitki. 2. <i>avız.</i> Birliği bar, intımaqtı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 276).	berekeli <i>sıf.</i> 1. Bereketli, nimetli. 2. Birlik ve beraberlik içinde olan.
11.	бөкселі <i>сын.</i> Бөксесі үлкен, қомақты (QÄTS, 2011, C. 3, s. 537).	bökseli <i>sin.</i> Böksesі ülken, qomaqtı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 537).	bökseli <i>sıf.</i> Kalçası büyük, kalçalı.
12.	дәмелі <i>сын.</i> Үміткер, дәмегөй (QÄTS, 2011, C. 4, s. 556).	dämeli <i>sin.</i> Ümitker, dänegöy (QÄTS, 2011, C. 4, s. 556).	dämeli <i>sıf.</i> Umud besleyen, ümitli.
13.	дәнекерлі <i>сын.</i> Бір-бірімен байланысты, сабақтас (QÄTS, 2011, C. 4, s. 565).	dänerkerli <i>sin.</i> Bir-birimen baylanıstı, sabaqtas (QÄTS, 2011, C. 4, s. 565).	dänerkerli <i>sıf.</i> Birbirine bağılı, lehimli, kaynak yapılmış.
14.	дәрежелі <i>сын.</i> Дәрежесі бар, дәрежеге ие (QÄTS, 2011, C. 4, s. 570).	därejeli <i>sin.</i> Därejesi bar, дәрежеге iye (QÄTS, 2011, C. 4, s. 570).	därejeli <i>sıf.</i> Dereceli, şan şerefі ve mevkii yüksek.
15.	дәстүрлі <i>сын.</i> Салтқа енген, әдетке айналған, ұлт мәдениетіне тән (QÄTS, 2011, C. 4, s. 582).	dästürli <i>sin.</i> Saltqa engen, ädetke aynalğan, ult mädeniyetine tän (QÄTS, 2011, C. 4, s. 582).	dästürli <i>sıf.</i> Gelenek özelliğı taşıyan.
16.	дүбірлі <i>сын.</i> 1. Улы-шулы, дүрмекті, думанды. 2. <i>ауыз.</i> Қарқынды, пәрменді (QÄTS, 2011, C. 5, s. 37).	dübirli <i>sin.</i> 1. Uvlı-şuvlı, dürmekti, duvmandı. 2. <i>avis.</i> Qarqındı, pärmendi (QÄTS, 2011, C. 5, s. 37).	dübirli <i>sıf.</i> 1. Gürültülü, patırtılı. 2. <i>mec.</i> Çoşkulu, hareketli.
17.	дүниелі <i>сын.</i> Дүниесі көп, мүлікті, жиһазды (QÄTS, 2011, C. 5, s. 58).	düniyeli <i>sin.</i> Düniyesi köp, mülikti, jiyhazdı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 58).	düniyeli <i>sıf.</i> Varlıklı, zengin, malı mülkü yeterli olan.
18.	ебдейлі <i>сын.</i> Ыңғайлы, оңтайлы, ептейлі, икемді (QÄTS, 2011, C. 5, s. 129).	ebdeyli <i>sin.</i> İñğaylı, oñtaylı, epteyli, iykemdi (QÄTS, 2011, C. 5, s. 129).	ebdeyli <i>sıf.</i> Meyilli, yatkın, yetenekli.
19.	енелі <i>сын.</i> Енесі бар (QÄTS, 2011, C. 5, s. 293).	eneli <i>sin.</i> Enesi bar (QÄTS, 2011, C. 5, s. 293).	eneli <i>sıf.</i> Kaynanası olan (kimse).
20.	еңселі <i>сын.</i> Биік, үлкен (QÄTS, 2011, C. 5, s. 321).	eñseli <i>sin.</i> Biyik, ülken (QÄTS, 2011, C. 5, s. 321).	eñseli <i>sıf.</i> Yapılı, büyük, iri, yüksek.

21.	ережелі <i>сын.</i> Ережесі бар, ережеге негізделген, белгілі бір заңдылыққа сүйенген (QÄTS, 2011, C. 5, s. 337).	erejeli <i>sin.</i> Erejesi bar, erejege negizdelgen, belgili bir zañdılıqqa süyengen (QÄTS, 2011, C. 5, s. 337).	erejeli <i>sıf.</i> Kuralhı, kaideli.
22.	ерлі <i>сын.</i> Ері бар, күйеуі бар, тұрмыс құрған әйел (QÄTS, 2011, C. 5, s. 354).	erli <i>sin.</i> Eri bar, küyevi bar, turmıs kurgan äyel (QÄTS, 2011, C. 5, s. 354).	erli <i>sıf.</i> Kocası olan, evli.
23.	еселі <i>сын.</i> 1. Тиесілі, тиісті, лайықты. 2. Есесі мол, табысты, өнімді (QÄTS, 2011, C. 5, s. 401).	eseli <i>sin.</i> 1. Tıyesili, tiyisti, layıqtı. 2. Esesi mol, tabıstı, önimdi (QÄTS, 2011, C. 5, s. 401).	eseli <i>sıf.</i> 1. Elzem, gerekli, zaruri. 2. Başarılı, verimli.
25.	жәбірлі <i>сын.</i> Жәбір көрген, жәбірленген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 235).	jäbirli <i>sin.</i> Jäbir körgen, jäbirlengen (QÄTS, 2011, C. 6, s. 235).	jäbirli <i>sıf.</i> Cefa çeken, cefakâr.
26.	жебелі <i>сын.</i> Жебесі бар, ұшы үшкірленген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 255).	jebeli <i>sin.</i> Jebesi bar, uşı üşkirlengen (QÄTS, 2011, C. 6, s. 255).	jebeli <i>sıf.</i> Sivri uçlu, oklu.
27.	желкелі <i>сын.</i> Желкесі күжірейген; шығынқы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 296).	jelkeli <i>sin.</i> Jelkesi qüjireygen; şıgıñqı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 296).	jelkeli <i>sıf.</i> Kalmı enseli.
28.	жетелі <i>сын.</i> Жетесінде бір нәрсе бар, ақылды, саналы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 387).	jeteli <i>sin.</i> Jetesinde bir nârse bar, aqıldı, sanalı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 387).	jeteli <i>sıf.</i> Akıllı, düşünceli, şuurlu.
29.	жүйелі <i>сын.</i> Жүйесі бар, жүйеленген, сараланған, тәртіпке түскен (QÄTS, 2011, C. 6, s. 613).	jüyeli <i>sin.</i> Jüyesi bar, jüyelengen, saralanğan, tärtipke tüsken (QÄTS, 2011, C. 6, s. 613).	jüyeli <i>sıf.</i> Sistemli, düzenli.
30.	жүлделі <i>сын.</i> Жүлдесі бар, жүлде берілетін (QÄTS, 2011, C. 6, s. 626).	jüldeli <i>sin.</i> Jüldesi bar, jülde beriletin (QÄTS, 2011, C. 6, s. 626).	jüldeli <i>sıf.</i> Ödüllü, ödül alan, ödül sahibi
31.	жігерлі <i>сын.</i> Қажырлы, қайратты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 25).	jigerli <i>sin.</i> Qajırhı, qayrattı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 25).	jigerli <i>sıf.</i> Gayretli, cesaretli, güçlü, kuvvetli.
32.	зәрлі <i>сын.</i> 1. Ұлы, ұытты. 2. ауыс. Қаһарлы, сұсты, айбатты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 116).	zärli <i>sin.</i> 1. Uvlı, uvıttı. 2. avıs. Qaharlı, sustı, aybattı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 116).	zärli <i>sıf.</i> 1. Zehirli. 2. mec. Hiddetli, öfkeli, gazaplı.
33.	зейірлі <i>сын.</i> көне. Зейірі бар, зейір өткізілген (QÄTS, 2011, C. 7, s. 125).	zeyirli <i>sin.</i> köne. Zeyiri bar, zeyir ötkizilgen (QÄTS, 2011, C. 7, s. 125).	zeyirli <i>sıf.</i> arkaık söz. Hızmalı.
34.	зерелі (1). <i>сын.</i> Мұрнына өткізілген шығыршығы (сырғасы). бар (QÄTS, 2011, C. 7, s. 137).	zereli <i>sin.</i> Murnına ötkizilgen şıgır sırğası bar (QÄTS, 2011, C. 7, s. 137).	zereli <i>sıf.</i> Halkalı burnunda halkası olan.
35.	зерелі (2). <i>сын.</i> Тіреуіші бар, тұғырлы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 137).	zereli <i>sin.</i> Tirevişi bar, tuğırhı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 137).	zereli <i>sıf.</i> Payandalı, dayanaklı, destekli.
36.	зерлі <i>сын.</i> Зер салған, зерленген (QÄTS, 2011, C. 7, s. 139).	zerli <i>sin.</i> Zer salğan, zerlengen (QÄTS, 2011, C. 7, s. 139).	zerli <i>sıf.</i> Nakışlı, altın işlemeli, süslü.
37.	игілі <i>сын.</i> сәйл. Пайдалы, тиімді, нәтижелі (QÄTS, 2011, C. 7, s. 190).	ıygili <i>sin.</i> säyl. Paydalı, tiyimdi, nätıyjeli (QÄTS, 2011, C. 7, s. 190).	ıygili <i>sıf.</i> Faydalı, yararlı.
38.	иелі <i>сын.</i> Қожасы, бас иесі бар (QÄTS, 2011, C. 7, s. 201).	iyeli <i>sin.</i> Qojası, bas iyesi bar (QÄTS, 2011, C. 7, s. 201).	iyeli <i>sıf.</i> Sahibi (iyesi) olan, sahipli.

39	илі <i>сын.</i> Иге салынған, иі бар (QÄTS, 2011, C. 7, s. 232).	iyli <i>sin.</i> İyge salınğan, iyi bar (QÄTS, 2011, C. 7, s. 232).	iyli <i>sıf.</i> Tabaklanmış, terbiye edilmiş (deri).
40.	инелі <i>сын.</i> 1. Ине салынған, инесі бар, ине қойылған. 2. <i>ауыс.</i> Қылтанды, тікенекті (QÄTS, 2011, C. 7, s. 284).	inyeli <i>sin.</i> 1. İyne salınğan, iynesi bar, iyne qoyılğan. 2. <i>avis.</i> Qıltandı, tikenekti (QÄTS, 2011, C. 7, s. 284).	inyeli <i>sıf.</i> 1. İğneli, iğnesi olan. 2. <i>mec.</i> Dikenli.
41.	кәделі <i>сын. этн.</i> 1. Кәде беретін, арнаулы жөн-жоралғылы. 2. Әдетке айналған, дағдылы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 471).	kädeli <i>sin. etn.</i> 1. Käde beretin, arnavlı jön-joralğılı. 2. Ädetke aynalğan, dağdılı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 471).	kädeli <i>sıf.</i> 1. Örf ve adetlere uygun. 2. Alışılmış, alışlagelen.
42.	кәрлі <i>сын.</i> Қаһарлы, ашулы, ызбарлы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 488).	kärli <i>sin.</i> Qaharlı, aşuvlı, ızbarlı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 488).	kärli <i>sıf.</i> Sinirli, hiddetli.
43.	кедергілі <i>сын.</i> Кедергісі бар, тосқауылды, бөгетті (QÄTS, 2011, C. 7, s. 520).	kedergili <i>sin.</i> Kedergisi bar, tosqavıldı, bögetti (QÄTS, 2011, C. 7, s. 520).	kedergili <i>sıf.</i> Engelli, set konmuş.
44.	келекелі <i>сын.</i> Келеке ететін, ажуалы, сықақ еткен (QÄTS, 2011, C. 7, s. 571).	kekeli <i>sin.</i> Keleke etetin, ajuvalı, sıqaq etken (QÄTS, 2011, C. 7, s. 571).	kekeli <i>sıf.</i> Alaylı, istihzalı.
45.	келелі <i>сын.</i> Күрделі, маңызды (QÄTS, 2011, c. 7, s. 571).	keleli <i>sin.</i> Kürdeli, mañızdı (QÄTS, 2011, c. 7, s. 571).	keleli <i>sıf.</i> Önemli, ehemmiyetli, mühim.
46.	келтелі <i>сын.</i> Келтеленген, қысқалау (QÄTS, 2011, C. 7, s. 574).	kelteli <i>sin.</i> Keltelengen qısqualav (QÄTS, 2011, C. 7, s. 574).	kelteli <i>sıf.</i> Kısaltılmış.
47.	кестелі <i>сын.</i> Әшекейлі, өрнек салынған, кестесі бар (QÄTS, 2011, C. 7, s. 702).	kesteli <i>sin.</i> Äşekeyli, örnek salınğan, kestesi bar (QÄTS, 2011, C. 7, s. 702).	kesteli <i>sıf.</i> Nakışlı, desenli.
48.	кеуделі <i>сын.</i> 1. Сом денелі, иықты. 2. <i>ауыс.</i> Биік дәрежелі, үлкен. 3. <i>ауыс.</i> Намысты. (QÄTS, 2011, C. 7, s. 731).	kevdeli <i>sin.</i> 1. Som deneli, iyıqtı. 2. <i>avis.</i> Biyik дәrejeli, ülken. 3. <i>avis.</i> Namıstı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 731).	kevdeli <i>sıf.</i> 1. Gövdeli, iri yapılı. 2. <i>mec.</i> Kurumlu, mevki makam sahibi. 3. <i>mec.</i> Namuslu.
49.	киелі <i>сын.</i> 1. Киесі бар. 2. <i>ауыс.</i> Ардақты, құрметті, қымбат, бағалы. (QÄTS, 2011, C. 8, s. 19).	kiyeli <i>sin.</i> 1. Kiyesi bar. 2. <i>avis.</i> Ardaqtı, qurmetti, qımbat, bağalı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 19).	kiyeli <i>sıf.</i> 1. Kutsallığı olan. 2. <i>mec.</i> Değerli, pahalı, kıymetli.
50.	көлеңкелі <i>сын.</i> Күн түспейтін, көлеңкесі мол, саялы (QÄTS, 2011, C. 8, s. 270).	köleñkeli <i>sin.</i> Kün tüspeytin, köleñkesi mol, sayalı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 270).	köleñkeli <i>sıf.</i> Gölgesi.
51.	көмейлі <i>сын.</i> 1. Көмейі кең, үлкен. 2. <i>ауыс.</i> Зор дауысты, асқақ үнді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 279).	kömeyli <i>sin.</i> 1. Kömeyi кең, ülken. 2. <i>avis.</i> Zor davıstı, asqaq ündi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 279).	kömeyli <i>sıf.</i> 1. Geniş, iri gırtlaklı. 2. <i>mec.</i> Sesi gür, gür sesli.
52.	көмірлі <i>сын.</i> Көмірі көп (QÄTS, 2011, C. 8, s. 288).	kömirli <i>sin.</i> Kömiri көп (QÄTS, 2011, C. 8, s. 288).	kömirli <i>sıf.</i> Kömürlü, kömürü çok olan.
53.	күдірлі <i>сын.</i> Тегіс емес, кедір-бұдырлы, дөңкиген (QÄTS, 2011, C. 8, s. 423).	küdirli <i>sin.</i> Tegis emes, kedir-budırılı, döñkiygen (QÄTS, 2011, C. 8, s. 423).	küdirli <i>sıf.</i> Kabarmış, şişkin (tümsek).
54.	күйелі <i>сын.</i> Күйе басқан, күйеленген (QÄTS, 2011, C. 8, s. 443).	küyeli <i>sin.</i> Kuye basqan, küyelenen (QÄTS, 2011, C. 8, s. 443).	küyeli <i>sıf.</i> İslı, islenmiş.

55.	күйлі <i>сын.</i> Күйге толы, әуезді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 449).	küyli <i>sin.</i> Küyge tolı, ävezdi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 449).	küyli <i>sıf.</i> Ähenkli.
56.	күймелі <i>сын.</i> Күйме орнатқан, күймесі бар (QÄTS, 2011, C. 8, s. 449).	küymeli <i>sin.</i> Küyme ornatqan, küymesі bar (QÄTS, 2011, C. 8, s. 449).	küymeli <i>sıf.</i> Faytonlu.
57.	күлкілі <i>сын.</i> Жайдары, шат көңілді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 471).	külkili <i>sin.</i> Jaydarı, şat köñildi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 471).	külkili <i>sıf.</i> Gülünç, neşeli, komik.
58.	күнәлі <i>сын.</i> Жазықты, айыпты (QÄTS, 2011, C. 8, s. 508).	künäli <i>sin.</i> Jazıqtı, ayıptı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 508).	künäli <i>sıf.</i> Suçlu, günahkâr, günah sahibi.
59.	күнгейлі <i>сын.</i> Күн сәулесі мол түсетін шуақты (QÄTS, 2011, C. 8, s. 511).	küngeyli <i>sin.</i> Kün sävlesi mol tüsetin şuvaqtı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 511).	küngeyli <i>sıf.</i> Güneşli.
60.	күрделі <i>сын.</i> 1. Неше түрлі бөліктен тұратын, көп құрамды. 2. Елеулі, маңызды, қиын, өзекті (QÄTS, 2011, C. 8, s. 545).	kürdeli <i>sin.</i> 1. Neşe türlü bölikten turatın, köp quramdı. 2. Elevli, mañızdı, qıyın, özehti (QÄTS, 2011, C. 8, s. 545).	kürdeli <i>sıf.</i> 1. Birleşmiş, çeşitli parçaların birleşiminden oluşan. 2. Karmaşık, zor, çetin, girift.
61.	күркелі <i>сын.</i> Күркесі бар, күрке тіккен (QÄTS, 2011, C. 8, s. 557).	kürkeli <i>sin.</i> Kürkesi bar, күрке tikken (QÄTS, 2011, C. 8, s. 557).	kürkeli <i>sıf.</i> Kulübeli, çadırılı.
62.	кілегейлі <i>сын.</i> Сулы, ылғалды, шырышты (QÄTS, 2011, C. 8, s. 595).	kilegeyli <i>sin.</i> Suvlı, ılğaldı, şırıştı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 595).	kilegeyli <i>sıf.</i> Sulu, nemli.
63.	кінәлі <i>сын.</i> Кінәсі бар, айыпты, жазықты (QÄTS, 2011, C. 8, s. 603)..	kinäli <i>sin.</i> Kinäsi bar, ayıptı, jazıqtı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 603)..	kinäli <i>sıf.</i> Suçlu, hatalı.
64.	қадірлі <i>сын.</i> 1. Құрметті, сыйлы; беделді, ардақты. 2. Қадірі бар, құнды, қасиетті, бағалы (QÄTS, 2011, C. 8, s. 720).	qadirli <i>sin.</i> 1. Qurmetti, sıylı; bedeldi, ardaqtı. 2. Qadiri bar, qündi, qasiyetti, bağalı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 720).	qadirli <i>sıf.</i> 1. Saygın, hürmetli, değerli, saygıdeğer. 2. Kıymetli, değerli (eşya).
65.	қастерлі <i>сын.</i> Ардақты, қадірлі, қасиетті (QÄTS, 2011, C. 9, s. 435).	qasterli <i>sin.</i> Ardaqtı, qadirli, qasiyetti (QÄTS, 2011, C. 9, s. 435).	qasterli <i>sıf.</i> Saygıdeğer, hürmetli, değerli.
66.	қатерлі <i>сын.</i> Қатері бар, қауіпті, қорқынышты (QÄTS, 2011, C. 9, s. 461).	qaterli <i>sin.</i> Qateri bar, qavipti, qorqınıştı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 461).	qaterli <i>sıf.</i> Tehlikeli, muhataralı.
67.	мәнерлі <i>сын.</i> 1. Сәнді әшекейленген, ою-өрнегі бар. 2. ауыс. Нақышты, көркем (QÄTS, 2011, C. 11, s. 129).	mänerli <i>sin.</i> 1. Sändi äşekeylengen, oyu-örneği bar. 2. avis. Naqıştı, körkem (QÄTS, 2011, C. 11, s. 129).	mänerli <i>sıf.</i> 1. Desenli, motifli. 2. mec. Belagatli, açık ve anlaşılır (konuşma).
68.	мәпелі <i>сын.</i> Күтіп-бапталған, аялы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 134).	mäpeli <i>sin.</i> Kütip bapталған, ayalı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 134).	mäpeli <i>sıf.</i> Özel bakımlı.
69.	мәрелі <i>сын.</i> Мәре қойылған, көмбелі, белгіленген (QÄTS, 2011, C. 11, s. 135).	märeli <i>sin.</i> Märe qoyılған, kömbeli, belgilengen (QÄTS, 2011, C. 11, s. 135).	märeli <i>sıf.</i> Bitiş çizgisini gösteren, belirlenen.
70.	мәрмәрлі <i>сын.</i> Мәрмәр тастан жасалған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 136).	märmärli <i>sin.</i> Märmär tastañ jasalған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 136).	märmärli <i>sıf.</i> Mermerli.

71.	мәртебелі <i>сын.</i> Мерейі үстем, құрметті, абыройлы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 137).	märtebeli <i>sin.</i> Mereyi üstem, qurmetti, abıroylı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 137).	märtebeli <i>sıf.</i> Değerli, saygın, itibarlı.
72.	мәсілі <i>сын.</i> Аяғында мәсісі бар, мәсі киген (QÄTS, 2011, C. 11, s. 140).	mäsili <i>sin.</i> Ayağında mäsisi bar, mäsi kiygen (QÄTS, 2011, C. 11, s. 140).	mäsili <i>sıf.</i> Mestli.
73.	мәуелі <i>сын.</i> 1. Жемісті-жидекті, миуалы. 2. <i>ауыс.</i> Нәтижелі, табысты, жемісті (QÄTS, 2011, C. 11, s. 143).	mäveli <i>sin.</i> 1. Jemisti jidekti, mıyvalı. 2. <i>avis.</i> Nätiyjeli, tabıstı, jemisti (QÄTS, 2011, C. 11, s. 143).	mäveli <i>sıf.</i> 1. Meyveli. 2. <i>mec.</i> Başarılı, kârlı.
74.	межелі <i>сын.</i> Алдын ала белгіленген, мөлшерлі, шамалы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 152).	mejeli <i>sin.</i> Aldın ala belgilengen, mölşerli, şamalı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 152).	mejeli <i>sıf.</i> Önceden tasarlanmış, belirlenmiş.
75.	мерейлі <i>сын.</i> Мәртебелі, абыройлы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 158).	mereyli <i>sin.</i> Märtebeli, abıroylı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 158).	mereyli <i>sıf.</i> Saygın, itibarlı.
76.	мөлшерлі <i>сын.</i> Белгілі бір өлшемді, шектеулі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 310).	mölşerli <i>sin.</i> Belgili bir ölşemdi, şektevli (QÄTS, 2011, C. 11, s. 310).	mölşerli <i>sıf.</i> Ölçülü, hesaplı, sayılı, ayarlı.
77.	мөрлі <i>сын.</i> Мөрі бар, мөрленген (QÄTS, 2011, C. 11, s. 313).	mörli <i>sin.</i> Möri bar, mörlengen (QÄTS, 2011, C. 11, s. 313).	mörli <i>sıf.</i> Mühürlü.
78.	мүдделі <i>сын.</i> Арман-тілегі, мақсаты бір; мақсатты, мақсат еткен (QÄTS, 2011, C. 11, s. 376).	müddeli <i>sin.</i> Arman-tilegi, maqsatı bir; maqsattı, maqsat etken (QÄTS, 2011, C. 11, s. 376).	müddeli <i>sıf.</i> Hedefi, çıkarı, amacı aynı olan.
79.	мүшелі <i>сын.</i> 1. Денелі, келісті, сымбатты. 2. <i>ауыс.</i> Сыйлы, құрметті (QÄTS, 2011, C. 11, s. 399).	müşeli <i>sin.</i> 1. Deneli, kelisti, simbattı. 2. <i>avis.</i> Sıylı, qurmetti (QÄTS, 2011, C. 11, s. 399).	müşeli <i>sıf.</i> 1. Yakışıklı, gösterişli, yapılı. 2. <i>mec.</i> Saygıdeğer, değerli, hürmetli.
80.	нәрестелі <i>сын.</i> Нәрестесі бар, жас балалы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 515).	näresteli <i>sin.</i> Närestesi bar, jas balalı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 515).	näresteli <i>sıf.</i> Bebekli.
81.	нәрлі <i>сын.</i> 1. Құнарлы, қуатты, маңызды. 2. <i>ауыс.</i> Мәнді, сапалы, тартымды (QÄTS, 2011, C. 11, s. 516).	närli <i>sin.</i> 1. Qunarlı, quvattı, mañızdı. 2. <i>avis.</i> Mändi, sapalı, tartımdı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 516).	närli <i>sıf.</i> 1. Besin değeri yüksek, besleyici. 2. <i>mec.</i> Önemli, esaslı, anlamlı.
82.	нәтижелі <i>сын.</i> Өнімі мол, табысы көп, жемісті (QÄTS, 2011, C. 11, s. 521).	nätiyjeli <i>sin.</i> Önimi mol, tabısı köp, jemisti (QÄTS, 2011, C. 11, s. 521).	nätiyjeli <i>sıf.</i> Verimli, başarılı, elverişli.
83.	некелі <i>сын.</i> Ресми түрде үйленген, некеге тұрған, некесі қиылған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 535).	nekeli <i>sin.</i> Resmi türde üylengen, nekege turğan, nekesi qıyılğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 535).	nekeli <i>sıf.</i> Nikâhlı.
84.	немерелі <i>сын.</i> Немере көрген, немересі туған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 539).	nemereli <i>sin.</i> Nemere körgen, nemeresi tuvğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 539).	nemereli <i>sıf.</i> Torunlu, torun sahibi.
85.	өкпелі <i>сын.</i> Өкпелеген, ренішті (QÄTS, 2011, C. 12, s. 113).	ökpeli <i>sin.</i> Ökpelegen reniştı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 113).	ökpeli <i>sıf.</i> Kırgın, dargın, küskün.
86.	өкшелі <i>сын.</i> Өкшесі бар, өкше қағылған (QÄTS, 2011, C. 12, s. 120).	ökşeli <i>sin.</i> Ökşesi bar, ökşe qağılğan (QÄTS, 2011, C. 12, s. 120).	ökşeli <i>sıf.</i> Ökçeli, topuklu.

87.	өлкелі <i>сын.</i> Өлкесі бай; аймақты, көлемді (QÄTS, 2011, C. 12, s. 136).	ölkeli <i>sin.</i> Ölkesi bay; aymaqtı, kölemdi (QÄTS, 2011, C. 12, s. 136).	ölkeli <i>sıf.</i> Uçsuz bucaksız, geniş.
88.	өнегелі <i>сын.</i> Тәлім-тәрбиесі бар, үлгілі, көргенді (QÄTS, 2011, C. 12, s. 159).	önegeli <i>sin.</i> Tälim-tärbiyesi bar, ülgili, körgendi (QÄTS, 2011, C. 12, s. 159).	önegeli <i>sıf.</i> Terbiyeli, edepli, örnek.
89.	өнерлі <i>сын.</i> Он саусағынан өнер тамған, шебер, ісмер (QÄTS, 2011, C. 12, s. 163).	önerli <i>sin.</i> On savsağınan öner tamğan, şeber, ismer (QÄTS, 2011, C. 12, s. 163).	önerli <i>sıf.</i> Hünерli, yetenekli, becerikli.
90.	өрекпүлі <i>сын.</i> Әлденеден қобалжулы, үрейлі (QÄTS, 2011, C. 12, s. 191).	örekpüvli <i>sin.</i> Äldeneden qobaljuvlı, üreyli (QÄTS, 2011, C. 12, s. 191).	örekpüvli <i>sıf.</i> Heyecanlı, telaşlı, endişeli.
91.	өрелі <i>сын.</i> 1. Кең көлемді, ауқымды, келелі. 2. <i>ауыс.</i> Өресі биік, жоғары деңгейлі (QÄTS, 2011, C. 12, s. 192).	öreli <i>sin.</i> 1. Keñ kölemdi, avqımdı, keleli. 2. <i>avis.</i> Öresi biyik, joğarı deñgeyli (QÄTS, 2011, C. 12, s. 192).	öreli <i>sıf.</i> 1. Geniş, bol, hacimli, önemli (fikir, düşünce, söz). 2. <i>mec.</i> Bakış açısı geniş, üst düzeyde.
92.	пәлелі <i>сын.</i> Пәлесі мол, даушары, жанжалы, кесапаты, қырсығы мол (QÄTS, 2011, C. 12, s. 336).	päleli <i>sin.</i> Pälesi mol, dav-şarı, janjalı, kesapatı, qırsığı mol (QÄTS, 2011, C. 12, s. 336).	päleli <i>sıf.</i> Belalı.
93.	перделі <i>сын.</i> 1. Перде тұтылған. 2. <i>өнер.</i> Бір немесе бірнеше бөлім, актіден тұратын (QÄTS, 2011, C. 12, s. 355).	perdeli <i>sin.</i> 1. Perde tutılğan. 2. <i>öner. güzel sanatlarla ilgili.</i> Bir nemese birneşe bölüm, aktiden turatın (QÄTS, 2011, C. 12, s. 355).	perdeli <i>sıf.</i> 1. Perdeli. 2. Birden fazla perdeden meydana gelen (oyun).
94.	сәулелі <i>сын.</i> 1. Сәуле шашқан, жарығы мол, нұрлы, жарқыраған. 2. <i>ауыс.</i> Ақылды, зерек, ойлы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 102).	sävleli <i>sin.</i> 1. Sävle şaşqan, jarığı mol, nurlı, jarqırağan. 2. <i>avis.</i> Aqıldı, zerek, oylı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 102).	sävleli <i>sıf.</i> 1. Aydınlık, ışıklı. 2. <i>mec.</i> Akliselim, sağduyulu.
95.	сүбелі <i>сын.</i> 1. Семіз, қоңды, майлы. 2. <i>ауыс.</i> Ең жақсы, таңдаулы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 388).	sübeli <i>sin.</i> 1. Semiz, qoñdı, maylı. 2. <i>avis.</i> Eñ jaqsı, tañdavlı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 388).	sübeli <i>sıf.</i> 1. Etli, semiz. 2. <i>mec.</i> İleri gelen, hatırı sayılır (kimse).
96.	сүрелі <i>сын.</i> Мән-мағыналы, жүйелі, салалы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 436).	sürelі <i>sin.</i> Män-mağınalı, jüyeli, salalı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 436).	sürelі <i>sıf.</i> Ayrıntılı, detaylı.
97.	тәжірибелі <i>сын.</i> Дағдылы, тәжірибесі бар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 50).	täjiriybeli <i>sin.</i> Dağdılı, täjiriybesi bar (QÄTS, 2011, C. 14, s. 50).	täjiriybeli <i>sıf.</i> Tecrübeli, deneyimli, görmüş geçirmiş.
98.	тәрбиелі <i>сын.</i> Жақсы тәрбиеленген, үлгілі, өнегелі, әдепті (QÄTS, 2011, C. 14, s. 62).	tärbiyeli <i>sin.</i> Jaqsı tärbiyelengen, ülgili, önegeli, ädepti (QÄTS, 2011, C. 14, s. 62).	tärbiyeli <i>sıf.</i> Terbiyeli, edepli, ahlaklı.
99.	темірлі <i>сын.</i> 1. Темірі мол, темірі көп. 2. Темірмен қаптаған, темір салынған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 117).	temirli <i>sin.</i> 1. Temiri mol, temiri köp. 2. Temirmen qaptağan, temir salınğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 117).	temirli <i>sıf.</i> 1. Demirli, demiri bol. 2. Demirle kaplanmış, demirle işlenmiş.
100	теңгелі <i>сын.</i> 1. Теңгесі мол, ақшалы. 2. Күміс теңге таққан (QÄTS, 2011, C. 14, s. 123).	teñgeli <i>sin.</i> 1. Teñgesi mol, aqşalı. 2. Kümis teñge taqqan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 123).	teñgeli <i>sıf.</i> 1. Paralı, zengin. 2. Gümüş tenge takmış olan.

101	терезелі <i>сын.</i> Терезе салынған, терезесі бар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 148).	terezeli <i>sin.</i> Tereze salınған, terезesi бар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 148).	terezeli <i>sıf.</i> Pencereли, penceresi olan.
102	түбегейлі <i>сын.</i> 1. Негізгі, түпкілікті. 2. Жан-жақты, ұқыпты, тыңғылықты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 456).	tübegeyli <i>sin.</i> 1. Negizgi, tüpkilikti. 2. Jan-jaqtı, uqıptı, tıñǵılıqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 456).	tübegeyli <i>sıf.</i> 1. Aslı, esas, temel, köklü. 2. Derinlemesine, çok yönlü, etraflı, ayrıntılı.
103	түбірлі <i>сын.</i> 1. Түбірі бар. 2. ауыс. Шешуші, негізгі, түбегейлі (QÄTS, 2011, C. 14, s. 457).	tübirli <i>sin.</i> 1. Tübiri бар. 2. avıs. Şeşüvşi, negizgi, tübegeyli (QÄTS, 2011, C. 14, s. 457).	tübirli <i>sıf.</i> 1. Kökü olan, köklü. 2. mec. Köklü, belirleyici, esaslı.
104	түйелі <i>сын.</i> 1. Түйеге минген, арба-шанаға түйе жеккен. 2. Түйесі бар, түйесі көп (QÄTS, 2011, C. 14, s. 472 473).	tüyeli <i>sin.</i> 1. Tüyege mingen, arba-şanağa tüye jekken. 2. Tüyesi бар, tüyesi көп (QÄTS, 2011, C. 14, s. 472 473).	tüyeli <i>sıf.</i> 1. Deveye yüklenmiş (nesne), deveye binmiş (kimse). 2. Devesi olan, devesi çok.
105	түймелі <i>сын.</i> Түймесі бар, түйме қадалған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 476).	tüymeli <i>sin.</i> Tüymesі бар, tüyme qadalğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 476).	tüymeli <i>sıf.</i> Düğmeli, düğmesi olan, düğme dikilmiş.
106	түрлі <i>сын.</i> Әр алуан, әрқилы (QÄTS, 2011, C. 14, s. 501).	türli <i>sin.</i> Är aluvan, ärqiyılı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 501).	türli <i>sıf.</i> Türlü, çeşitli.
107	тізелі <i>сын.</i> Мықты, зор, күшті, адуынды (QÄTS, 2011, C. 14, s. 592).	tizeli <i>sin.</i> Mıqtı, zor, küşti, aduvındı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 592).	tizeli <i>sıf.</i> Güçlü, kuvvetli.
108	вәделі <i>сын.</i> Вәде байласылған, вәделескен (QÄTS, 2011, c. 14, s. 653).	vädeli <i>sin.</i> Väde baylasılğan, vädelesken (QÄTS, 2011, c. 14, s. 653).	vädeli <i>sıf.</i> Vadeli, sözleşmiş olan.
109	үзбелі <i>сын.</i> Үзілмелі, бүктемелі, құрамалы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 14).	üzbeli <i>sin.</i> Üzilmeli, бүktemeli, quramalı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 14).	üzbeli <i>sıf.</i> Katlanabilir, taşınabilir, portatif.
110	үйлі <i>сын.</i> Өз алдына үй болған, жеке үй болып тұратын, үйі бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 31).	üyli <i>sin.</i> Öz aldına üy bolğan, jeke üy bolıp turatın, üyi бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 31).	üyli <i>sıf.</i> Evi olan, evli.
111	үйірлі <i>сын.</i> Үйір-үйір болып топталған, топ-топ болып жиналған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 43).	üyirli <i>sin.</i> Üyir-üyir болıp toptalğan, top-top болıp jıynalğan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 43).	üyirli <i>sıf.</i> Sürü hâlinde, topluca, grup grup.
112	үкілі <i>сын.</i> Үкісі бар, үкіленген (QÄTS, 2011, C. 15, s. 48).	ükili <i>sin.</i> Ükisi бар, ükilengen (QÄTS, 2011, C. 15, s. 48).	ükili <i>sıf.</i> Puhu kuşunun tüyü takılan, takılmış olan (takke, dombıra).
113	үлгілі <i>сын.</i> Өнегелі, тәлім-тәрбиелі (QÄTS, 2011, C. 15, s. 52).	ülgili <i>sin.</i> Önegeli, tәlim-tәrbiyeli (QÄTS, 2011, C. 15, s. 52).	ülgili <i>sıf.</i> Terbiyeli, başarılı, örnek.
114	үрейлі <i>сын.</i> Адамның зәре-құтын аларлық, қорқынышты (QÄTS, 2011, C. 15, s. 77).	üreyli <i>sin.</i> Adamnıñ zäre qutın alarlıq, qorqınıştı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 77).	üreyli <i>sıf.</i> Dehşetli, korkunç.
115	үйюлі <i>сын.</i> Үйіліп қойылған, жиналған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 99).	üyüvli <i>sin.</i> Üyilip qoyılğan, jıynalğan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 99).	üyüvli <i>sıf.</i> Yıǵılı, yıǵılmış.

116	шегелі <i>сын.</i> Шеге қағылған, шегесі бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 316).	şegeli <i>sin.</i> Şege qağılğan, şegesi bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 316).	şegeli <i>sıf.</i> Çivisi olan, çivili.
117	шерулі <i>сын.</i> Сән-салтанаты жарасқан, шеру тартқан (QÄTS, 2011, C. 15, s. 346).	şerüvli <i>sin.</i> Sän-saltanatı jarasқан, şerüv tartқан (QÄTS, 2011, C. 15, s. 346).	şerüvli <i>sıf.</i> Sıraya girmiş, saf oluşturmış, sıralanmış.
118	шешелі <i>сын.</i> Шешесі бар, аналы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 356).	şeşeli <i>sin.</i> Şeşesi bar, analı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 356).	şeşeli <i>sıf.</i> Annesi olan, anneli.
119	шүріппелі <i>сын.</i> Шүріппесі бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 495).	şürippeli <i>sin.</i> Şürippinesi bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 495).	şürippeli <i>sıf.</i> Tetikli, tetiği olan.
120	шідерлі <i>сын.</i> Шідері бар, шідер салынған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 612).	şiderli <i>sin.</i> Şideri bar, şider salınған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 612).	şiderli <i>sıf.</i> Bukağılı, köstekli.
121	шіркеулі <i>сын.</i> Ұятты, қысылған, ыңғайсызданған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 620).	şirkeвли <i>sin.</i> Uyattı, qısılğan, ıñğaysızdanған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 620).	şirkeвли <i>sıf.</i> Yüzü kara.
122	ілулі <i>сын.</i> Ілініп қойылған, ілінген (QÄTS, 2011, C. 15, s. 710).	ilüvli <i>sin.</i> İlinip qoyılğan, ilingen (QÄTS, 2011, C. 15, s. 710).	ilüvli <i>sıf.</i> Asılı, asılmış, iliştirilmiş.
123	інілі <i>сын.</i> Інісі бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 717).	inili <i>sin.</i> İnisi bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 717).	inili <i>sıf.</i> Erkek kardeşi olan.
124	іргелі <i>сын.</i> 1. Негізі мықты, тұрақтанған. 2. Ақылды, парасаты мол (QÄTS, 2011, C. 15, s. 721).	irgeli <i>sin.</i> 1. Negizi mıqtı, turaqtanған. 2. Aqıldı, parasatı mol (QÄTS, 2011, C. 15, s. 721).	irgeli <i>sıf.</i> 1. Temeli sağlam, güçlü. 2. Ferasetli, anlayışlı, bilinçli, ileri görüşlü.

3.1.1.3. +ДЫ (+dı) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 4. +ДЫ (+dı) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	адымды <i>сын.</i> Адымы кең, үлкен (QÄTS, 2011, C. 1, s. 94).	adımdı <i>sin.</i> Adımı keñ, ülken (QÄTS, 2011, C. 1, s. 94).	adımdı <i>sıf.</i> Uzun adımlı.
2.	ажалды <i>сын.</i> Ажалы жеткен, ажалы бар (QÄTS, 2011, C. 1, s. 99).	ajaldı <i>sin.</i> Ajalı jetken, ajalı bar (QÄTS, 2011, C. 1, s. 99).	ajaldı <i>sıf.</i> Ölümlü, fani.
3.	айбынды <i>сын.</i> Айбатты, айбарлы, ызбарлы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 137).	aybındı <i>sin.</i> Aybattı, aybarlı, ızbarlı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 137).	aybındı <i>sıf.</i> Heybetli, ihtişamlı.
4.	ақсақалды <i>сын.</i> Жасы үлкен, ақылшы, қамқоршы қариясы бар (QÄTS, 2011, C. 1, s. 265).	aqsaqaldı <i>sin.</i> Jası ülken, aqılşı, qamqorşı qariyası bar (QÄTS, 2011, C. 1, s. 265).	aqsaqaldı <i>sıf.</i> Aksakallı, yaşı ilerlemiş.

5.	ақылды <i>сын.</i> Есті, парасатты, сана-сезімі жоғары (QÄTS, 2011, C. 1, s. 296).	aqıldı <i>sin.</i> Esti, parasattı, sana-säzimi joǵarı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 296).	aqıldı <i>sıf.</i> Akıllı, zeki.
6.	ақынжанды <i>сын.</i> Сезімтал, жаны нәзік (QÄTS, 2011, C. 1, s. 300).	aqınjandı <i>sin.</i> Sezimtal, janı nāzik (QÄTS, 2011, C. 1, s. 300).	aqınjandı <i>sıf.</i> Duygusal, şiiri seven, şiir sever.
7.	аязды <i>сын.</i> Суық, аязы қатты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 311).	ayazdı <i>sin.</i> Suviq, ayazı qattı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 311).	ayazdı <i>sıf.</i> Soğuk, ayazlı.
8.	әйелжанды <i>сын.</i> Әйелді жанындай жақсы көретін (QÄTS, 2011, C. 2, s. 396).	äyeljandı <i>sin.</i> Äyeldi janınday jaqsı köretin (QÄTS, 2011, C. 2, s. 396).	äyeljandı <i>sıf.</i> Kılıbık.
9.	байсалды <i>сын.</i> Сабырлы, ұстамды, байыпты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 603).	baysaldı <i>sin.</i> Sabırlı, ustamdı, bayıptı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 603).	baysaldı <i>sıf.</i> Ağırbaşlı, ciddi.
10.	байымды <i>сын.</i> Салиқалы, байсалды, байыпты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 609).	bayımdı <i>sin.</i> Saliyqalı, baysaldı, bayıptı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 609).	bayımdı <i>sıf.</i> Ağırbaşlı, vakur, olgun.
11.	балажанды <i>сын. сөйл.</i> Балажан (QÄTS, 2011, C. 2, s. 658).	balajandı <i>sin. söyl.</i> Balajan (QÄTS, 2011, C. 2, s. 658).	balajandı <i>sıf.</i> konuşma dili. Çocuk düşkünü.
12.	баянды <i>сын.</i> Орнықты, тұрақты, тұрлаулы, тиянақты, тыңғылықты (QÄTS, 2011, C. 3, s. 151).	bayandı <i>sin.</i> Orniqtı, turaqtı, turlavlı, tiyanaqtı, tıñǵılıqtı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 151).	bayandı <i>sıf.</i> Sabit, istikrarlı.
13.	болжамды <i>сын.</i> Болжам жасалған, болжамдалған (QÄTS, 2011, C. 3, s. 468).	boljamdı <i>sin.</i> Boljam jasalǵan, boljamdalǵan (QÄTS, 2011, C. 3, s. 468).	boljamdı <i>sıf.</i> Tahmini, takribi, yaklaşık.
14.	боранды <i>сын.</i> Бораны үдей соққан, бораны қатты (QÄTS, 2011, C. 3, s. 482).	borandı <i>sin.</i> Boranı üdey soqqan, boranı qattı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 482).	borandı <i>sıf.</i> Tipili, boranlı.
15.	борасынды <i>сын.</i> Борасыны бар, борасын желі болатын (QÄTS, 2011, C. 3, s. 483).	borasındı <i>sin.</i> Borasını bar, borasın jeli bolatın (QÄTS, 2011, C. 3, s. 483).	borasındı <i>sıf.</i> Tipili, boranlı.
16.	бұрымды <i>сын.</i> Өрілген шашы, бұрымы бар (QÄTS, 2011, C. 3, s. 741).	burımdı <i>sin.</i> Örilgen şaşı, burımı bar (QÄTS, 2011, C. 3, s. 741).	burımdı <i>sıf.</i> Saçı örgülü, uzun saçlı.
17.	газды <i>сын.</i> Газ араласқан, газдалған (QÄTS, 2011, C. 4, s. 245).	gazdı <i>sin.</i> Gaz aralasqan, gazdalǵan (QÄTS, 2011, C. 4, s. 245).	gazdı <i>sıf.</i> Gazlı.
18.	ғылымды <i>сын.</i> Ғылыми ойлы, терең білімді (QÄTS, 2011, C. 4, s. 419).	ǵılımdı <i>sin.</i> Ǵılımy oyly, tereñ bilimdi (QÄTS, 2011, C. 4, s. 419).	ǵılımdı <i>sıf.</i> İlim sahibi, bilgili.
19.	дарқанды <i>сын.</i> Кең, берекелі (QÄTS, 2011, C. 4, s. 506).	darqandı <i>sin.</i> Ken, berekeli (QÄTS, 2011, C. 4, s. 506).	darqandı <i>sıf.</i> Bereketli, geniş, bol.
20.	дарынды <i>сын.</i> Бір басында бірнеше өнері бар, қабілетті, талантты (QÄTS, 2011, C. 4, s. 510).	darındı <i>sin.</i> Bir basında birneşe öneri bar, qabiletti, talanttı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 510).	darındı <i>sıf.</i> Yetenekli, kabiliyetli.
21.	дауылды <i>сын.</i> Қатты жел соғып дауыл тұрған (QÄTS, 2011, C. 4, s. 529).	davıldı <i>sin.</i> Qattı jel soǵıp davıl turǵan (QÄTS, 2011, C. 4, s. 529).	davıldı <i>sıf.</i> Fırtınalı, boranlı.
22.	думанды <i>сын.</i> Қызықты, көңілді, сауық-сайранды (QÄTS, 2011, C. 5, s. 18).	duvmandı <i>sin.</i> Qızıqtı, köñildi, savıq-sayrandı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 18).	duvmandı <i>sıf.</i> Şen şakrak, eğlenceli.

23.	дүдәмалды <i>сын. сөйл.</i> Дүдәмал (QÄTS, 2011, C. 5, s. 38).	düdamaldı <i>sin. söyl.</i> Düdamal (QÄTS, 2011, C. 5, s. 38).	düdamaldı <i>sıf. konuşma dili.</i> Şüpheli, tereddütlü, ikircikli.
25.	дүниежанды <i>сын.</i> Дүниеқор, дүние-мүлікті ұнататын (QÄTS, 2011, C. 5, s. 56).	düniyejandı <i>sin.</i> Düniyeqor, düniye-mülіkti unatatın (QÄTS, 2011, C. 5, s. 56).	düniyejandı <i>sıf.</i> Mal mülkü seven, dünya canlısı, mal canlısı.
26.	дымды <i>сын.</i> Дымқыл, дымқос (QÄTS, 2011, C. 5, s. 92).	dımdı <i>sin.</i> Dımqıl, dımqos (QÄTS, 2011, C. 5, s. 92).	dımdı <i>sıf.</i> Nemli, rutubetli.
27.	жанды <i>сын.</i> Жаны бар, тірі (QÄTS, 2011, C. 5, s. 745).	jandı <i>sin.</i> Janı bar, tiri (QÄTS, 2011, C. 5, s. 745).	jandı <i>sıf.</i> Canlı, diri.
28.	жанжалды <i>сын.</i> Жанжалы бар, жанжалы көп (QÄTS, 2011, C. 5, s. 749).	janjaldı <i>sin.</i> Janjalı bar, janjalı köp (QÄTS, 2011, C. 5, s. 749).	janjaldı <i>sıf.</i> Kavgalı, ihtilaflı, nizalı.
29.	жаужанды <i>сын.</i> Жанжалқұмар, жауласқыш, соғысқұмар (QÄTS, 2011, C. 6, s. 208).	javjandı <i>sin.</i> Janjalqumar, javlasqış, soğısqumar (QÄTS, 2011, C. 6, s. 208).	javjandı <i>sıf.</i> Kavga düşkünü, savaş yanlısı.
30.	жауынды <i>сын.</i> Жауыны көп, жаңбыр көп жауатын (QÄTS, 2011, C. 6, s. 220).	javındı <i>sin.</i> Javını köp, jañbir köp javatın (QÄTS, 2011, C. 6, s. 220).	javındı <i>sıf.</i> Yağmurlu, yağışlı.
31.	жауырынды <i>сын.</i> Жауырыны кең, жалпак; иықты, денелі (QÄTS, 2011, C. 6, s. 223).	javırındı <i>sin.</i> Javırını keñ, jalpaq; iyıqtı, deneli (QÄTS, 2011, C. 6, s. 223).	javırındı <i>sıf.</i> Geniş omuzlu, cüsseli, yapılı.
32.	жиһазды <i>сын.</i> Жиһазға толы, жиһазы көп (QÄTS, 2011, C. 6, s. 427).	jiyhazdı <i>sin.</i> Jiyhazğa tolı, jiyhazı köp (QÄTS, 2011, C. 6, s. 427).	jiyhazdı <i>sıf.</i> Dayalı döşeli.
33.	жойқынды <i>сын.</i> Орасан күшті, мықты (QÄTS, 2011, C. 6, s. 452).	joyqındı <i>sin.</i> Orasan küşti, mıqtı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 452).	joyqındı <i>sıf.</i> Çok güçlü, çok sağlam.
34.	жорамалды <i>сын.</i> Болжамды, тұспалды, жорамал еткен (QÄTS, 2011, C. 6, s. 489).	joramaldı <i>sin.</i> Boljamdı, tuspaldı, joramal etken (QÄTS, 2011, C. 6, s. 489).	joramaldı <i>sıf.</i> Tahmini, yaklaşık, takriben.
35.	жусанды <i>сын.</i> Жусаны мол шығатын, жусаны қалың (QÄTS, 2011, C. 6, s. 527).	juvsandı <i>sin.</i> Juvsanı mol şığatın, juvsanı qalıñ (QÄTS, 2011, C. 6, s. 527).	juvsandı <i>sıf.</i> Pelin otlu.
36.	жұлдызды <i>сын.</i> 1. Жұлдызы көп, самсаған. 2. Бес тармақты жұлдыз таққан, эмблемасы бар (QÄTS, 2011, C. 6, s. 546).	juldızdı <i>sin.</i> 1. Juldızı köp, samsağan. 2. Bes tarmaqtı juldız taqqan, embleması bar (QÄTS, 2011, C. 6, s. 546).	juldızdı <i>sıf.</i> 1. Yıldızlı. 2. Yıldızlı arması olan.
37.	жынды <i>сын.</i> 1. Ақылы ауысқан, жарымес. 2. ауыс. Тентек, әумесер, есер (QÄTS, 2011, C. 6, s. 727).	jındı <i>sin.</i> 1. Aqlı avısқан, jarimes. 2. avıs. Tentek, ävmeser, eser (QÄTS, 2011, C. 6, s. 727).	jındı <i>sıf.</i> 1. Deli, aklını kaybeden. 2. mec. Serseri, hovarda.
38.	жыңғылды <i>сын.</i> Жыңғылы көп, жыңғыл өскен (QÄTS, 2011, C. 6, s. 732).	jiñğıldı <i>sin.</i> Jiñqılı köp, jiñğıl ösken (QÄTS, 2011, C. 6, s. 732).	jiñğıldı <i>sıf.</i> Ilgın ağacı bol olan, ılgın ağaçlı.
39.	зақымды <i>сын.</i> Зақымданған, зақым келген (QÄTS, 2011, C. 7, s. 61).	zaqımdı <i>sin.</i> Zaqımdanğan, zaqım kelgen (QÄTS, 2011, C. 7, s. 61).	zaqımdı <i>sıf.</i> Zarar gören, zarar görmüş.
40.	залалды <i>сын.</i> Зиянды, кесірі көп (QÄTS, 2011, C. 7, s. 63).	zalaldı <i>sin.</i> Ziyandı, kesiri köp (QÄTS, 2011, C. 7, s. 63).	zalaldı <i>sıf.</i> Zararlı, tahripkâr, muzır.

41.	заңды <i>сын.</i> Заңға сәйкес келетін (QÄTS, 2011, C. 7, s. 77).	zañdı <i>sin.</i> Zañğa säykes keletin (QÄTS, 2011, C. 7, s. 77).	zañdı <i>sıf.</i> Kanuni, yasal.
42.	зауалды <i>сын.</i> Қайыпті, қатерлі, қиын-қыстаулы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 101).	zavaldı <i>sin.</i> Qavipti, qaterli, qıyın-qıstavlı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 101).	zavaldı <i>sıf.</i> Tehlikeli, belalı, kazalı, muhataralı.
43.	зиянды <i>сын.</i> Пайдасыз, залалды (QÄTS, 2011, C. 7, s. 147).	ziyandı <i>sin.</i> Paydasız, zalaldı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 147).	ziyandı <i>sıf.</i> Zararlı, ziyanlı.
44.	иманды <i>сын.</i> 1. діни. Дінге сенімі мықты, иманы бар, діншіл. (QÄTS, 2011, C. 7, s. 241).	imandı <i>sin.</i> 1. diniy. Dinge senimi mıqtı, ımanı bar, dinşil. (QÄTS, 2011, C. 7, s. 241).	imandı <i>sıf.</i> 1. dini. İmanlı, mutekit, inançlı, mümin.
45.	ионды <i>сын.</i> хим. Ионы бар, ионға ұшыраған (QÄTS, 2011, C. 7, s. 334).	iyondı <i>sin.</i> him. İyonı bar, iyongā uşırağan (QÄTS, 2011, C. 7, s. 334).	iyondı <i>sıf.</i> kimya. İyonlardan oluşan, iyonik.
46.	итжанды <i>сын.</i> Жаны берік, жаны сірідей, өлермен, сүйретіліп жүріп те өлген-тірілгеніне қарамай әрекет етіп жүре беретін (QÄTS, 2011, C. 7, s. 376).	ıytjandı <i>sin.</i> Janı berik, janı siridey, ölermen, süyretilip jürip te ölgen-tirilgenine qaramay äreket etin jüre беретін (QÄTS, 2011, C. 7, s. 376).	ıytjandı <i>sıf.</i> Dokuz canlı.
47.	көгалды <i>сын.</i> Көгалы мол (QÄTS, 2011, C. 8, s. 165).	kögaldı <i>sin.</i> Kögalı mol (QÄTS, 2011, C. 8, s. 165).	kögaldı <i>sıf.</i> Çimenli, çayırılı.
48.	қадамды <i>сын.</i> Ісі өрге басқан, талапты (QÄTS, 2011, C. 8, s. 714).	qadamdı <i>sin.</i> İsi örge basqan, talaptı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 714).	qadamdı <i>sıf.</i> Yaptığı işte başarılı olan, ilerleyen.
49.	қайыңды <i>сын.</i> Қайың аралас өскен, қайыңы бар (QÄTS, 2011, C. 9, s. 70).	qayıñdı <i>sin.</i> Qayıñ aralas ösken, qayıñı bar (QÄTS, 2011, C. 9, s. 70).	qayıñdı <i>sıf.</i> Kayın ağacı çok olan, kayınlık yer.
50.	қайырымды <i>сын.</i> Қайырымы мол, мейірімді, қамқоршыл (QÄTS, 2011, C. 9, s. 78).	qayırimdı <i>sin.</i> Qayırimı mol, meyirimdi, qamqorşıl (QÄTS, 2011, C. 9, s. 78).	qayırimdı <i>sıf.</i> Gönlü yüce, iyi kalpli, alicenap, merhametli, insaflı.
51.	қалжыңды <i>сын.</i> Қалжың аралас (QÄTS, 2011, C. 9, s. 139).	qaljiñdı <i>sin.</i> Qaljiñ aralas (QÄTS, 2011, C. 9, s. 139).	qaljiñdı <i>sıf.</i> Şakayla karışık, şaka yollu.
52.	қалқанды <i>сын.</i> Қалқаны бар (QÄTS, 2011, C. 9, s. 143).	qalqandı <i>sin.</i> Qalqanı bar (QÄTS, 2011, C. 9, s. 143).	qalqandı <i>sıf.</i> Kalkanlı, kalkanı olan.
53.	қанды <i>сын.</i> Қаны көп, қаны сорғалаған, қан араласқан (QÄTS, 2011, C. 9, s. 230).	qandı <i>sin.</i> Qanı köp, qanı solğalağan, qan aralasqan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 230).	qandı <i>sıf.</i> Kanı çok, kan bulaşmış.
54.	қарағанды <i>сын.</i> Қараған өскен, қарағаны бар (QÄTS, 2011, C. 9, s. 315).	qarağandı <i>sin.</i> Qarağan ösken, qarağanı bar (QÄTS, 2011, C. 9, s. 315).	qarağandı <i>sıf.</i> Karağan bitkisinin yetiştigi (yer).
55.	қарқынды <i>сын.</i> Екпінді, тез, шапшаң, жылдам (QÄTS, 2011, C. 9, s. 376).	qarqındı <i>sin.</i> Ekpindi, tez, şapşañ, jıldam (QÄTS, 2011, C. 9, s. 376).	qarqındı <i>sıf.</i> Çok hızlı, şiddetli, süratli, tempolu.
56.	қарымды <i>сын.</i> 1. Қарулы, күшті. 2. ауыс. Құлашы кең, ауқымды (QÄTS, 2011, C. 9, s. 401).	qarımđı <i>sin.</i> 1. Qaruvlı, küşti. 2. avıs. Qulaşı keñ, avıqımdı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 401).	qarımđı <i>sıf.</i> 1. Güçlü, kuvvetli. 2. mec. Geniş, eni boyu büyük.

57.	қарынды <i>сын.</i> Қарны жуан, семіз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 407).	qarındı <i>sin.</i> Qarnı juvan, semiz (QÄTS, 2011, C. 9, s. 407).	qarındı <i>sıf.</i> Göbekli, göbeği büyük olan.
58.	қастанды <i>сын.</i> Қаскүнем, арам, зиянкес (QÄTS, 2011, C. 9, s. 433).	qastandı <i>sin.</i> Qaskünem, aram, ziyankes (QÄTS, 2011, C. 9, s. 433).	qastandı <i>sıf.</i> Düşmanlık yapan, kin güden.
59.	қауданды <i>сын.</i> Қауданы қалың, қаудан өскен (QÄTS, 2011, C. 9, s. 490).	qavdandı <i>sin.</i> Qavdanı qalıñ, qavdan ösken (QÄTS, 2011, C. 9, s. 490).	qavdandı <i>sıf.</i> Bol otlu.
60.	қауынды <i>сын.</i> Қауыны көп, қауын жақсы өсетін (QÄTS, 2011, C. 9, s. 507).	qavındı <i>sin.</i> Qavını köp, qavın jaqsı ösetin (QÄTS, 2011, C. 9, s. 507).	qavındı <i>sıf.</i> Kavunu çok yetişen, kavunu çok olan.
61.	қисынды <i>сын.</i> Орынды, жүйелі; жөні бар (QÄTS, 2011, C. 9, s. 575).	qiysındı <i>sin.</i> Orındı, jüyeli; jöni bar (QÄTS, 2011, C. 9, s. 575).	qiysındı <i>sıf.</i> Mantıklı, yerinde, uygun.
62.	қолды <i>сын.</i> 1. Тез өтіп кететін, өтімді. 2. <i>ауыс.</i> Жайлы, қолайлы, оңды (QÄTS, 2011, C. 9, s. 732).	qoldı <i>sin.</i> 1. Tez ötip ketetin, ötimdi. 2. <i>avis.</i> Jaylı, qolaylı, oñdı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 732).	qoldı <i>sıf.</i> 1. Sürümü olan, revaçta olan, uygun. 2. <i>mec.</i> Uygun, elverişli.
63.	қомды <i>сын.</i> 1. Қом салынған, қомданған. 2. Күйлі, семіз, қонды (QÄTS, 2011, C. 10, s. 17).	qomdı <i>sin.</i> 1. Qom salınğan, qomdanğan. 2. Küyli, semiz, qoñdı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 17).	qomdı <i>sıf.</i> 1. Yük taşımak amacıyla örtülerek hazırlanmış(deve). 2. Semiz, besili, bakımlı.
64.	қорамды <i>сын.</i> Көлемді, аумақты, үлкен (QÄTS, 2011, C. 10, s. 71).	qoramdı <i>sin.</i> Kölemdi, avmaqtı, ülken (QÄTS, 2011, C. 10, s. 71).	qoramdı <i>sıf.</i> Geniş hacimli, kapsamlı, büyük.
65.	құзды <i>сын.</i> Құз болып біткен, құзы бар (QÄTS, 2011, C. 10, s. 257).	quzdı <i>sin.</i> Quz bolıp bitken, quzı bar (QÄTS, 2011, C. 10, s. 257).	quzdı <i>sıf.</i> Kayalıklı.
66.	құлынды <i>сын.</i> Құлыны бар, құлын ерткен бие (QÄTS, 2011, C. 10, s. 319).	qulındı <i>sin.</i> Qulını bar, qulın ertken biye (QÄTS, 2011, C. 10, s. 319).	qulındı <i>sıf.</i> Tayı olan kısarak.
67.	құмды <i>сын.</i> Құмы көп, құмы қалың, құм араласқан (QÄTS, 2011, C. 10, s. 333).	qumdı <i>sin.</i> Qumı köp, qumı qalıñ, qum aralasqan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 333).	qumdı <i>sıf.</i> Kumlu, kumsal.
68.	құнды <i>сын.</i> 1. Бағалы, қымбат. 2. Аса маңызды, мәнді, қажетті (QÄTS, 2011, C. 10, s. 352).	qundı <i>sin.</i> 1. Bağalı, qımbat. 2. Asa mañızdı, мәнді, qajetti (QÄTS, 2011, C. 10, s. 352).	qundı <i>sıf.</i> 1. Pahalı, değerli. 2. Çok önemli, gerekli.
69.	құндызды <i>сын.</i> 1. Құндызы көп, қалың. 2. Құндыз терісімен жиектелген, құндыз терісі салынған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 353 354).	qundızdı <i>sin.</i> 1. Qundızı köp, qalıñ. 2. Qundız terisimen jiyektelgen, qundız terisi salınğan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 353 354).	qundızdı <i>sıf.</i> 1. Kunduzu olan, kunduzu çok. 2. Kunduz postu takılmış yaka, kol.
70.	қызылжанды <i>сын.</i> Жылтырағанға жаны құмар, әдеміге әуес (QÄTS, 2011, C. 10, s. 507).	qızıljandı <i>sin.</i> Jıltyrağanға janı qumar, әdemige әves (QÄTS, 2011, C. 10, s. 507).	qızıljandı <i>sıf.</i> Parlak, gösterişli nesnelere ilgi duyan.
71.	қышқылды <i>сын.</i> Кермек, ашқылтым (QÄTS, 2011, C. 10, s. 644).	qışqıldı <i>sin.</i> Kermek, aşqılтым (QÄTS, 2011, C. 10, s. 644).	qışqıldı <i>sıf.</i> Ekşili, ekşi.

72.	лайсанды <i>сын.</i> Балшығы бар, лайлы (QÄTS, 2011, C. 10, s. 656).	laysañdı <i>sin.</i> Balşığı bar, laylı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 656).	laysañdı <i>sıf.</i> Balçıklı, çamurlu.
73.	лауазымды <i>сын.</i> Қызметі жоғары, атақты, дәрежелі (QÄTS, 2011, C. 10, s. 680).	lavazımdı <i>sin.</i> Qızmeti joǵarı, ataqtı, дәrejeli (QÄTS, 2011, C. 10, s. 680).	lavazımdı <i>sıf.</i> Rütbeli, üst düzey, makam sahibi.
74.	мазмұнды <i>сын.</i> Мәнді, маңызды, мағыналы (QÄTS, 2011, C. 10, s. 741).	mazmundı <i>sin.</i> Mändi, mañızdı, maǵınalı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 741).	mazmundı <i>sıf.</i> Zengin içerikli, anlamlı, özlü.
75.	мақамды <i>сын.</i> Нақышына келген, мақамға сай, әуенді (QÄTS, 2011, C. 11, s. 20).	maqamdı <i>sin.</i> Naqışına kelgen, maqamǵa say, ävendi (QÄTS, 2011, C. 11, s. 20).	maqamdı <i>sıf.</i> Makamlı, ahenkli.
76.	малды <i>сын.</i> Малы көп, малға бай (QÄTS, 2011, C. 11, s. 41).	maldı <i>sin.</i> Malı köp, malǵa bay (QÄTS, 2011, C. 11, s. 41).	maldı <i>sıf.</i> Hayvanı çok olan, sahip olduğu hayvan sayısı bakımından zengin.
77.	мандырымды <i>сын.</i> сөйл. Мандымды (QÄTS, 2011, C. 11, s. 58).	mandırımı <i>sin.</i> söyl. Mandımdı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 58).	mandırımı <i>sıf.</i> konuşma dili. Bereketli, verimli.
78.	маңызды <i>сын.</i> Аса құнды, мәнді, маңызы зор (QÄTS, 2011, C. 11, s. 71).	mañızdı <i>sin.</i> Asa qundı, mändi, mañızı zor (QÄTS, 2011, C. 11, s. 71).	mañızdı <i>sıf.</i> Önemli, mühim, değerli.
79.	маралды <i>сын.</i> Марал өскен, маралы көп (QÄTS, 2011, C. 11, s. 73).	maraldı <i>sin.</i> Maral ösken, maralı köp (QÄTS, 2011, C. 11, s. 73).	maraldı <i>sıf.</i> Geyiği çok, geyiği olan.
80.	мардымды <i>сын.</i> Өнімді, нәтижелі, жарытымды (QÄTS, 2011, C. 11, s. 75).	mardımdı <i>sin.</i> Önimdi, nәtiyjeli, jarıtımdı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 75).	mardımdı <i>sıf.</i> Verimli, kazançlı, faydalı.
81.	маусымды <i>сын.</i> Белгілі уақыттағы, мерзімдік (QÄTS, 2011, C. 11, s. 105).	mavsimdı <i>sin.</i> Belgili vaqıttıǵı merzimdik (QÄTS, 2011, C. 11, s. 105).	mavsimdı <i>sıf.</i> Mevsimle ilgili olan.
82.	минералды <i>сын.</i> Минералы бар, минерал қосылған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 240).	mineraldı <i>sin.</i> Mineralı bar, mineral qosılǵan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 240).	mineraldı <i>sıf.</i> Madenî, mineral, mineralli.
83.	мойынды <i>сын.</i> Мойны бар, мойны ұзын (QÄTS, 2011, C. 11, s. 265).	moyındı <i>sin.</i> Moynı bar, moynı uzın (QÄTS, 2011, C. 11, s. 265).	moyındı <i>sıf.</i> Boynu var, boyunu uzun.
84.	мұзды <i>сын.</i> Мұз басқан, мұз қатқан (QÄTS, 2011, C. 11, s. 330).	muzdı <i>sin.</i> Muz basqañ, muz qatqan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 330).	muzdı <i>sıf.</i> Buzlu, buz tutmuş.
85.	мұрынды <i>сын.</i> Мұрны үлкен (QÄTS, 2011, C. 11, s. 365).	murındı <i>sin.</i> Murnı ülken (QÄTS, 2011, C. 11, s. 365).	murındı <i>sıf.</i> İri burunlu, burnu büyük olan.
86.	мықынды <i>сын.</i> Мықыны шығыңқы, қомақты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 406).	mıqındı <i>sin.</i> Mıqındı şıǵıñqı, qomaqtı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 406).	mıqındı <i>sıf.</i> Kalçalı.
87.	мысқылды <i>сын.</i> Мысқылы бар, мысқыл араласқан (QÄTS, 2011, C. 11, s. 423).	mısqıldı <i>sin.</i> Mısqılı bar, mısqıl aralasqan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 423).	mısqıldı <i>sıf.</i> Hicivli, yergili, alaylı.
88.	назды <i>сын.</i> Әзілді, қалжыңды, еркелі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 455).	nazdı <i>sin.</i> Äzildi, qaljıñdı, erkeli (QÄTS, 2011, C. 11, s. 455).	nazdı <i>sıf.</i> Nazlı, cilveli, işveli.
89.	нанымды <i>сын.</i> Күмәнді емес, сенімді (QÄTS, 2011, C. 11, s. 458).	nanımdı <i>sin.</i> Kümändi emes, senimdi (QÄTS, 2011, C. 11, s. 458).	nanımdı <i>sıf.</i> İnanırıcı, güvenilir.

90.	науканды <i>сын.</i> Қарқынды, қауырт (QÄTS, 2011, C. 11, s. 500).	navqandı <i>sin.</i> Qarqındı, qavırt (QÄTS, 2011, C. 11, s. 500).	navqandı <i>sıf.</i> Bir sezonda yapılan yoğun işler.
91.	образды <i>сын. әдеб.</i> Бейнелі, мәнерлі, айшықты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 604).	obrazdı <i>sin. edeb.</i> Beyneli, mäneerli, ayşıqtı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 604).	obrazdı <i>sıf.</i> Canlı ve renkli.
92.	оқпанды <i>сын.</i> Оқпаны бар, қуысты (QÄTS, 2011, C. 11, s.).	oqpandı <i>sin.</i> Oqpanı bar, quvıstı (QÄTS, 2011, C. 11, s.).	oqpandı <i>sıf.</i> Çukurlu, çukuru olan.
93.	оптималды <i>сын.</i> Қолайлы, қажетті; жеткілікті (QÄTS, 2011, C. 11, s. 709).	optimaldı <i>sin.</i> Qolaylı, qajetti; jetkilikti (QÄTS, 2011, C. 11, s. 709).	optimaldı <i>sıf.</i> Optimal, uygun, müsait, elverişli.
94.	оразды <i>сын.</i> Басына жақсылық үйір, бақытты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 716).	orazdı <i>sin.</i> Basına jaqsılıq üyir, baqtıttı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 716).	orazdı <i>sıf.</i> Şanslı, kısmetli, talihli, bahtiyar.
95.	орманды <i>сын.</i> Орман өскен, орманы бар (QÄTS, 2011, C. 11, s. 743).	ormandı <i>sin.</i> Orman ösken, ormanı bar (QÄTS, 2011, C. 11, s. 743).	ormandı <i>sıf.</i> Ormanı olan.
96.	пайымды <i>сын.</i> Тез ұққыш, байсалды, тыңғылықты, тиянақты, байыпты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 281).	payımdı <i>sin.</i> Tez uqqış, baysaldı, tıñğılıqtı, tiyanaqtı, bayıptı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 281).	payımdı <i>sıf.</i> Aklıselim, sağ duyulu, ağırbaşlı.
97.	рақымды <i>сын.</i> Мейірімді, рақымшыл, шапағатты, қайырымшыл (QÄTS, 2011, C. 12, s. 447).	raqımdı <i>sin.</i> Meyirimdi, raqımşıl, şapağattı, qayırımşıl (QÄTS, 2011, C. 12, s. 447).	raqımdı <i>sıf.</i> Merhametli, acıması olan.
98.	рауанды <i>сын.</i> Жарық, нұрлы (QÄTS, 2011, C. 12, s. 452).	ravandı <i>sin.</i> Jarıq, nurlı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 452).	ravandı <i>sıf.</i> Nurlu, ışıklı, aydın, şafak, fecir.
99.	реалды <i>сын.</i> Іске асатын, шын, ақиқат (QÄTS, 2011, C. 12, s. 460).	realdı <i>sin.</i> İske asatın, şın, aqıyqat (QÄTS, 2011, C. 12, s. 460).	realdı <i>sıf.</i> Gerçek, reel, hakiki.
100.	сазды (1). <i>сын.</i> Батпақты, миы шыққан (QÄTS, 2011, C. 12, s. 538).	sazdı <i>sin.</i> Batpaqtı, miyı şıqqan (QÄTS, 2011, C. 12, s. 538).	sazdı <i>sıf.</i> Bataklı, sazlı.
101.	сазды (2). <i>сын.</i> Әуенді, әуезді (QÄTS, 2011, C. 12, s. 538).	sazdı <i>sin.</i> Ävendi, ävezdi (QÄTS, 2011, C. 12, s. 538).	sazdı <i>sıf.</i> Nağmeli, ezgili, ritmik.
102.	сақалды <i>сын.</i> Сақалы бар, сақал шыққан (QÄTS, 2011, C. 12, s. 554).	saqaldı <i>sin.</i> Saqalı bar, saqal şıqqan (QÄTS, 2011, C. 12, s. 554).	saqaldı <i>sıf.</i> Sakallı.
103.	санды (1) <i>сын.</i> Саны жуан, қалың, етті (QÄTS, 2011, C. 12, s. 647).	sandı <i>sin.</i> Sanı juvan, qalıñ, etti (QÄTS, 2011, C. 12, s. 647).	sandı <i>sıf.</i> Kalın bacaklı.
104.	санды (2) <i>сын.</i> Белгілі бір санды көрсететін (QÄTS, 2011, C. 12, s. 647).	sandı <i>sin.</i> Belgili bir sandı körsetetin (QÄTS, 2011, C. 12, s. 647).	sandı <i>sıf.</i> Sayılı, numaralı.
105.	сыйласымды <i>сын.</i> Үйлесімді, жарасымды (QÄTS, 2011, C. 13, s. 480).	sıylasımdı <i>sin.</i> Üylesimdi, jarasımdı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 480).	sıylasımdı <i>sıf.</i> Uyumlu, barışık.
106.	сынды <i>сын.</i> Сынамалы, сыналатын, сындарлы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 517).	sındı <i>sin.</i> Sinamalı, sınalatın, sındarlı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 517).	sındı <i>sıf.</i> Zor, kritik, endişe verici.
107.	табанды <i>сын.</i> 1. Табан салған, табаны бар. 2. ауыс. Алған бетінен қайтпайтын тұрақты,	tabandı <i>sin.</i> 1. Taban salğan, tabanı bar 2. avıs. Alğan betinen qaytpaytın turaqtı,	tabandı <i>sıf.</i> 1. Tabanlı, tabanı olan. 2. mec.

	сөзіне, уәдесіне берік (QÄTS, 2011, C. 13, s. 587).	sözine, üvâdesine berik (QÄTS, 2011, C. 13, s. 587).	Sözüne sadık, istikrarlı, sebatlı.
108	тасқынды <i>сын.</i> Тасқындаған, тасыған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 26).	tasqındı <i>sin.</i> Tasqındağan, tasığan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 26).	tasqındı <i>sıf.</i> Taşmış, coşmuş, sel olmuş.
109	татымды <i>сын.</i> Іске жарамды, құнды, маңызды, мәнді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 38).	tatımdı <i>sin.</i> İske jaramdı, qundı, mañızdı, мәнді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 38).	tatımdı <i>sıf.</i> İşe yarar, tatmin edici, tatminkâr.
110	тауанды <i>сын.</i> Табанды, тұрлаулы, төзімді, баянды (QÄTS, 2011, C. 14, s. 39).	tavandı <i>sin.</i> Tabandı, turlavlı, tözimdi, bayandı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 39).	tavandı <i>sıf.</i> Sebatlı, azimli.
111	тозаңды <i>сын.</i> Шаңды, тозаңы көтерілген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 204).	tozañdı <i>sin.</i> Şaңdı, tozañı köterilgen (QÄTS, 2011, C. 14, s. 204).	tozañdı <i>sıf.</i> Çok tozlu.
112	тонды <i>сын.</i> Үстіне тон киген, тоны бар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 264).	tondı <i>sin.</i> Üstine ton kiygen, tonı bar (QÄTS, 2011, C. 14, s. 264).	tondı <i>sıf.</i> Kürklü, kürk giymiş.
113	тұжырымды <i>сын.</i> Байламды, шешімді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 408).	tujırımdı <i>sin.</i> Baylamdı, şeşimdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 408).	tujırımdı <i>sıf.</i> Sonuçlanmış, sonuca bağlanmış.
114	тұзды <i>сын.</i> Тұзы көп, ащы (QÄTS, 2011, C. 14, s. 411).	tuzdı <i>sin.</i> Tüzı köp, aşçı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 411).	tuzdı <i>sıf.</i> Tuzlu.
115	тұрманды <i>сын.</i> Тұрманы бар, тұрмандалған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 436).	turmandı <i>sin.</i> Turmanı bar, turmandalğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 436).	turmandı <i>sıf.</i> Eyerli, eyer vurulmuş.
116	тұспалды <i>сын.</i> Астарлы, жұмбаққа толы (QÄTS, 2011, C. 14, s. 442).	tuspaldı <i>sin.</i> Astarlı, jumbaqqa tolı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 442).	tuspaldı <i>sıf.</i> İmalı, kinayeli, dolaylı.
117	тынымды <i>сын.</i> Тындырымды, тыңғылықты, тиянақты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 551).	tınımdı <i>sin.</i> Tındırımıdı, tıñğılıqtı, tiyanaqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 551).	tınımdı <i>sıf.</i> Becerikli, yetenekli, titiz.
118	уайымды <i>сын.</i> Уайымдай беретін, қайғылы (QÄTS, 2011, C. 14, s. 645).	vayımdı <i>sin.</i> Vayımday беретin, qayğılı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 645).	vayımdı <i>sıf.</i> Endişeli, kaygılı, evhamlı.
119	уызды <i>сын.</i> 1. Уызы бар. 2. Сүті қою, маңызды (QÄTS, 2011, C. 14, s. 669).	uvızdı <i>sin.</i> 1. Uvızdı bar. 2. Sütı qoyu, mañızdı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 669).	uvızdı <i>sıf.</i> 1. Ağzı olan (süt). 2. Yağlı (süt).
120	ұйқасымды <i>сын.</i> Ұйқасып келген, ұйқасымы бар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 690).	uyqasımdı <i>sin.</i> Uyqasıp kelgen, uyqasımı bar (QÄTS, 2011, C. 14, s. 690).	uyqasımdı <i>sıf.</i> Uyumlu, kafiyele, ahenkli.
121	ұлды <i>сын.</i> Ұл балалы (QÄTS, 2011, C. 14, s. 709).	uldı <i>sin.</i> Ul balalı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 709).	uldı <i>sıf.</i> Oğlu olan, oğullu.
122	ұлтжанды <i>сын.</i> Өзінің ұлтын қалтқысыз сүйетін (адам). (QÄTS, 2011, C. 14, s. 714).	ultjandı <i>sin.</i> Öziniñ ultın qaltqısız süyetin (adam). (QÄTS, 2011, C. 14, s. 714).	ultjandı <i>sıf.</i> Yurtsever, vatanperver.
123	ұлтанды <i>сын.</i> Ұлтандалған, ұлтан салған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 713).	ultandı <i>sin.</i> Ultandalğan, ultan salğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 713).	ultandı <i>sıf.</i> Tabanı olan, tabanlı.
124	ұнасымды <i>сын.</i> Жарасымды, қонымды, келісті (QÄTS, 2011, C. 14, s. 728).	unasımdı <i>sin.</i> Jarasımdı, qonımdı, kelisti (QÄTS, 2011, C. 14, s. 728).	unasımdı <i>sıf.</i> Yakışmış, yaraşmış, uymuş.
125	ұранды <i>сын.</i> Ұран айтып шақырған, лебізді, үнді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 736).	urandı <i>sin.</i> Uran aytıp şaqırğan, lebizdi, ündi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 736).	urandı <i>sıf.</i> Sloganlı.

126	ұшқынды <i>сын.</i> 1. Ұшқын атқан, ұшқындаған. 2. Жайнаған, ұшқын шашқан, өткір (көз). (QÄTS, 2011, C. 14, s. 778).	uşqındı <i>sin.</i> 1. Üşqın atqan, uşqındağan 2. Jaynağan, uşqın şaşqan, ötkir (köz). (QÄTS, 2011, C. 14, s. 778).	uşqındı <i>sıf.</i> 1. Kıvılcımlı, kıvılcım saçan. 2. Ateşli, etkileyici, keskin (söz, bakış vb.).
127	федералды <i>сын.</i> Одақ боп біріккендікті білдіретін, құрама (QÄTS, 2011, C. 15, s. 122).	federaldı <i>sin.</i> Odaq bop birikkendikti bildiretin, qurama (QÄTS, 2011, C. 15, s. 122).	federaldı <i>sıf.</i> Federal.
128	фундаменталды <i>сын.</i> Іргелі, негізі нық, тиянақты, басты (QÄTS, 2011, C. 15, s. 140).	fundamentaldı <i>sin.</i> İrgeli, negizi niq, tiyanaqtı, bastı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 140).	fundamentaldı <i>sıf.</i> Sağlam, sağlam temelli.
129	функционалды <i>сын.</i> Бір нәрсенің құрылысы, құрамынан емес, қызметінен болатын, соның әрекетіне байланысты (QÄTS, 2011, C. 15, s. 140).	funktsionaldı <i>sin.</i> Bir nârseniñ qurılısı, quramınan emes, qızmetinen bolatın, sonıñ âreketine baylanıstı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 140).	funktsionaldı <i>sıf.</i> Fonksiyonel.
130	шалымды <i>сын.</i> 1. Орап тартқыш; іліп қалғыш, ұстағыш. 2. <i>ауыс.</i> Алыстан байқағыш, көргіш. 3. <i>ауыс.</i> Әр нәрсені сезгіш, аңғарғыш. 4. <i>ауыс.</i> Жүйрік, ұшқыр (QÄTS, 2011, C. 15, s. 230).	şalımdı <i>sin.</i> 1. Orap tartqış; ilip qalğış, ustağış. 2. <i>avis.</i> Alistan bayqağış, körgiş. 3. <i>avis.</i> Äp nârseni sezgiş, aңğargış. 4. <i>avis.</i> Jüyrik, uşqır (QÄTS, 2011, C. 15, s. 230).	funktsionaldı <i>sıf.</i> 1. Zeki, kıvrak zekâlî; yerinde, uygun (söz). 2. <i>mec.</i> Uzaktan farkedен, uzaktan görebilen (göz). 3. <i>mec.</i> Çabuk farkedен. 4. <i>mec.</i> Dayanıklı, sağlam, yüğrük (at).
131	шанды <i>сын.</i> Шаңы мол, борпылдақ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 247).	şañdı <i>sin.</i> Şanı mol, borpıldaқ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 247).	şañdı <i>sıf.</i> Toz duman, toz topraklı.
132	шатқалды <i>сын.</i> Шатқалы бар, шатқалы мол (QÄTS, 2011, C. 15, s. 286).	şatqaldı <i>sin.</i> Şatqalı bar, şatqalı mol (QÄTS, 2011, C. 15, s. 286).	şatqaldı <i>sıf.</i> Dağ geçidi olan, derbentli, belenli.
133	шыбынды <i>сын.</i> Шыбыны бар, шыбыны көп (QÄTS, 2011, C. 15, s.).	şıbındı <i>sin.</i> Şıbını bar, şıbını köp (QÄTS, 2011, C. 15, s.).	şıbındı <i>sıf.</i> Sineкли, sineği çok olan.
134	шығымды <i>сын.</i> 1. Шығымы жақсы; өнімді, түсімді (егін).. 2. Күреңітіп жақсы шығатын (шай). (QÄTS2011, C. 15, s. 514).	şığımdı <i>sin.</i> 1. Şığımı jaqsı; önimdi, tüsimdi (egin).. 2. Küreñitip jaqsı şığatın (şay).. (QÄTS2011, C. 15, s. 514).	şığımdı <i>sıf.</i> 1. Verimli, bereketli. 2. İyi demlenen (çay).
135	шығынды <i>сын.</i> Шығыны бар, шығыны көп (QÄTS, 2011, C. 15, s. 517).	şığındı <i>sin.</i> Şığını bar, şığını köp (QÄTS, 2011, C. 15, s. 517).	şığındı <i>sıf.</i> Zararlı, ziyanlı.
136	шырынды <i>сын.</i> Шырыны мол, нәрлі, сөкті (QÄTS, 2011, C. 15, s. 604).	şırındı <i>sin.</i> Şırını mol, nârli, sökti (QÄTS, 2011, C. 15, s. 604).	şırındı <i>sıf.</i> Tathı, lezzetli.
137	шытырманды <i>сын.</i> Шым-шытырық, шатасқан (QÄTS, 2011, C. 15, s. 610).	şıtırmandı <i>sin.</i> Şım-şıtırıq, şatasqan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 610).	şıtırmandı <i>sıf.</i> Anlaşılmaz, çetrefil, karışık.
138	ызынды <i>сын.</i> Ызындаған дыбыс шығаратын, сыңғырлы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 639).	ızıñdı <i>sin.</i> Iziñdağan dıbıs şığaratın, sıñğırlı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 639).	ızıñdı <i>sıf.</i> Vızılıtlı.

139	ықпалды <i>сын.</i> Беделі күшті, ықпалы зор (QÄTS, 2011, C. 15, s. 641).	ıqpaldı <i>sin.</i> Bedeli küşti, ıqpalı zor (QÄTS, 2011, C. 15, s. 641).	ıqpaldı <i>sıf.</i> Etkili, tesirli.
140	ықтасынды <i>сын.</i> Ықтасыны бар, қалқалау (QÄTS, 2011, C. 15, s. 641).	ıqtasındı <i>sin.</i> İqtasını bar, qalqalav (QÄTS, 2011, C. 15, s. 641).	ıqtasındı <i>sıf.</i> Korunaklı, kuytu.
141	ықшамды <i>сын.</i> Үлкен де, кіші де емес, шап-шағын, лайық (QÄTS, 2011, C. 15, s. 645).	ıqşamdı <i>sin.</i> Ülken de, kişi de emes, şap-şağın, layıq (QÄTS, 2011, C. 15, s. 645).	ıqşamdı <i>sıf.</i> Büyük de küçük de olmayan, tam oturmuş.
142	ылғалды <i>сын.</i> Құрамында суы, ылғалы бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 650).	ılğaldı <i>sin.</i> Quramında suvı, ılğalı bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 650).	ılğaldı <i>sıf.</i> Nemli, rutubetli.

3.1.1.4. +ДІ (+di) Ekiyle Түреtilmiş Сıfatlarla Олуған Сөз Varlıғı

Tablo 5. +ДІ (+di) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Сөз және сөз тіркестері	Kelime ve Kelime Grupları
1.	әжімді <i>сын.</i> Әжім түскен, әжімі көп, қатпарланған (QÄTS, 2011, C. 2, s. 377).	äjimdi <i>sin.</i> Äjim tüsken, äjimi köp, qatparlangan (QÄTS, 2011, C. 2, s. 377).	äjimdi <i>sıf.</i> Yüzü yaşlılık dolayısıyla kırışmış, kartlaşmış (kimse).
2.	әлді <i>сын.</i> 1. Қуатты, күшті, мықты. 2. Әл-ауқаты жоғары, ауқатты, тұрмысты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 425).	äldi <i>sin.</i> 1. Quvattı, küşti, mıqtı. 2. Äl-avqatı joğarı, avqattı, turmıstı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 425).	äldi <i>sıf.</i> 1. Güçlü, kuvvetli. 2. Zengin, durumu iyi olan.
3.	әуезді <i>сын.</i> 1. Дауысы, үні әдемі; үндес, үйлес. 2. <i>лингв.</i> Әуенді, ырғақты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 505).	ävezdi <i>sin.</i> 1. Davısı, üni ädemi; ündes, üyles. 2. <i>lingb.</i> Ävendi, ırğaqtı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 505).	ävezdi <i>sıf.</i> 1. Melodik, ezgili, ahenkli. 2. <i>dil bilimi.</i> Uyumlu.
4.	әуенді <i>сын.</i> Әуезді, сазды (QÄTS, 2011, C. 2, s. 510).	ävendi <i>sin.</i> Ävezdi, sazdı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 510).	ävendi <i>sıf.</i> Ezgili, müzikli, ahenkli, besteli.
5.	беделді <i>сын.</i> Беделі бар, қадір құрметке бөленген, абыройлы, қадірлі (QÄTS, 2011, C. 3, s. 182).	bedeldi <i>sin.</i> Bedeli bar, qadir qurmetke bölengen, abıroylı, qadirli (QÄTS, 2011, C. 3, s. 182).	bedeldi <i>sıf.</i> 1. Saygın, itibarlı, nüfuz sahibi.
6.	белді <i>сын.</i> 1. Күшті, әлді, мықты. 2. <i>ауыс.</i> Әулетті, ауқатты (QÄTS, 2011, C. 3, s. 250).	beldi <i>sin.</i> 1. Küşti, äldi, mıqtı. 2. <i>avis.</i> Ävletti, avqattı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 250).	beldi <i>sıf.</i> 1. Güçlü, kuvvetli. 2. <i>mec.</i> Zengin, nüfuzlu.
7.	білімді <i>сын.</i> Көп оқыған, берген білімді санаға түйген (QÄTS, 2011, C. 4, s. 134).	bilimdi <i>sin.</i> Köp oqığan, bergen bilimdi sanağa tüygen (QÄTS, 2011, C. 4, s. 134).	bilimdi <i>sıf.</i> Bilgili, okumuş.

8.	бітімді <i>сын.</i> 1. Тұлғалы, денелі. 2. Жақсы өніп-өскен, бітік (QÄTS, 2011, C. 4, s. 196).	bitimdi <i>sin.</i> 1. Tulğalı, deneli. 2. Jaqsı önip-ösken, bitik (QÄTS, 2011, C. 4, s. 196).	bitimdi <i>sıf.</i> 1. Yapılı, yakışıklı. 2. Verimli.
9.	дәлді <i>сын.</i> Дәл, анық, нақ (QÄTS, 2011, C. 4, s. 545).	däldi <i>sin.</i> Däl, anıq, naq (QÄTS, 2011, C. 4, s. 545).	däldi <i>sıf.</i> Açık, bellirli, kesif.
10.	дәлелді <i>сын.</i> Бір негізге сүйенген, нанымды, қисынды (QÄTS, 2011, C. 4, s. 547).	däleldi <i>sin.</i> Bir negizge süyengen, nanımdı, qıysındı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 547).	däleldi <i>sıf.</i> Delilli, ispatlı, kanıtlı.
11.	дәмді <i>сын.</i> 1. Бабымен дайындалған нәрлі, жұғымды, тәтті (тағам).. 2. ауыс. Тартымды, қызықты, маңызды (QÄTS, 2011, C. 4, s. 554).	dämdi <i>sin.</i> 1. Babımen dayındalğan närli, juğımdı, tätti (tağam).. 2. avıs. Tartımdı, qızıqtı, mañızdı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 554).	dämdi <i>sıf.</i> 1. Tatlı, lezzetli. 2. <i>mec.</i> İlginç, anlamlı, çekici, zevkli.
12.	дәнді <i>сын.</i> 1. Астық тұқымдасына жататын (дақыл).. 2. Дәні толық (QÄTS, 2011, C. 4, s. 563).	dändi <i>sin.</i> 1. Astıq tuqımdasına jatatın (daqıl).. 2. Däni tolıq (QÄTS, 2011, C. 4, s. 563).	dändi <i>sıf.</i> 1. Taneli (tahıl). 2. Taneleri dolgun.
13.	еденді <i>сын.</i> Едені бар, еден төселген (QÄTS, 2011, C. 5, s. 154).	edendi <i>sin.</i> Edeni bar, eden töselgen (QÄTS, 2011, C. 5, s. 154).	edendi <i>sıf.</i> Döşemesi, tabanı olan, döşemeli tabanlı.
14.	екпінді <i>сын.</i> 1. Екпіні күшті, қарқынды. 2. ауыс. Көтеріңкі, жігерлі; пафосқа толы (QÄTS, 2011, C. 5, s. 183).	ekpindi <i>sin.</i> 1. Ekpini küşti, qarqındı. 2. avıs. Köteriñki, жігерli; pafosqa tolı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 183).	ekpindi <i>sıf.</i> 1. Vurgulu, şiddetli. 2. <i>mec.</i> Gür sesli, coşkulu.
15.	елді <i>сын.</i> Ел бар, халық орналасқан (жер). (QÄTS, 2011, C. 5, s. 225).	eldi <i>sin.</i> El bar, halıq ornalasqan (jer). (QÄTS, 2011, C. 5, s. 225).	eldi <i>sıf.</i> Yerleşilmiş, meskûn.
16.	енді (1) <i>сын.</i> Көлденеңі көлемді, үлкен, кең; жап-жалпақ (QÄTS, 2011, C. 5, s. 289).	endi <i>sin.</i> Köldeneñi kölemdi, ülken, keñ; jap-jalpaq (QÄTS, 2011, C. 5, s. 289).	endi <i>sıf.</i> Bol, geniş, enli.
17.	енді (2) <i>сын.</i> Ені бар, ен салынған, таңбаланған (QÄTS, 2011, C. 5, s. 289).	endi <i>sin.</i> Eni bar, en salınğan, tañbalanğan (QÄTS, 2011, C. 5, s. 289).	endi <i>sıf.</i> Enli, damgalı, işaretili.
18.	жезді <i>сын.</i> Жезі бар, жезбен көмкерілген, әшекейленген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 264).	jezdi <i>sin.</i> Jezi bar, jezben kömkerilgen, äşekeylengen (QÄTS, 2011, C. 6, s. 264).	jezdi <i>sıf.</i> Bakırla teçhiz edilmiş, bakırla kaplanmış olan.
19.	желді <i>сын.</i> Желі бар (QÄTS, 2011, C. 6, s. 288).	jeldi <i>sin.</i> Jeli bar (QÄTS, 2011, C. 6, s. 288).	jeldi <i>sıf.</i> Rüzgârlı, fırtınalı.
20.	желкенді <i>сын.</i> Желкені бар (QÄTS, 2011, C. 6, s. 297).	jelkendi <i>sin.</i> Jelkeni bar (QÄTS, 2011, C. 6, s. 297).	jelkendi <i>sıf.</i> Yelkenli.
21.	желінді <i>сын.</i> Желіні үлкен, сүтті (QÄTS, 2011, C. 6, s. 313).	jelindi <i>sin.</i> Jelini ülken, sütti (QÄTS, 2011, C. 6, s. 313).	jelindi <i>sıf.</i> Memesi büyük, sütlü. (hayvan)
22.	жеңді <i>сын.</i> Жеңі бар (QÄTS, 2011, C. 6, s. 330).	jeñdi <i>sin.</i> Jeñi bar (QÄTS, 2011, C. 6, s. 330).	jeñdi <i>sıf.</i> Yeni olan, kollu.
23.	жетімді <i>сын.</i> Жеткілікті, толық (QÄTS, 2011, C. 6, s. 402).	jetimdi <i>sin.</i> Jetkilikti, tolıq (QÄTS, 2011, C. 6, s. 402).	jetimdi <i>sıf.</i> Yeterli, bol.
25.	жөнді <i>сын.</i> Дұрыс, тәуір (QÄTS, 2011, C. 6, s. 511).	jöndi <i>sin.</i> Durıs, tävir (QÄTS, 2011, C. 6, s. 511).	jöndi <i>sıf.</i> Mantıklı, akla uygun.

26.	жүзді (1) <i>сын.</i> Жүзі бар; бейнелі, бетті (QÄTS, 2011, C. 6, s. 606).	jüzdi sin. Jüzi bar; beyneli, betti (QÄTS, 2011, C. 6, s. 606).	jüzdi sıf. Çehrelî, simalı, güzel yüzlü.
27.	жүзді (2) <i>сын.</i> Жүзі бар, жүзі өткір (QÄTS, 2011, C. 6, s. 607).	jüzdi sin. Jüzi bar, jüzi ötkir (QÄTS, 2011, C. 6, s. 607).	jüzdi sıf. Keskin, çok kesici.
28.	жүнді <i>сын.</i> Жүні бар, жүні өсіңкі, жүні қалың, қылшықты (QÄTS, 2011, C. 6, s. 629).	jündi sin. Jüni bar, jüni ösiñki, jüni qalıñ, qılşıqtı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 629).	jündi sıf. Yünlü, kıllı, tüylü.
29.	зейінді <i>сын.</i> Зейін тоқтатқыш, алғыр, зерделі, ықыласты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 124).	zeyindi sin. Zeyin toqtatqış, alğır, zerdeli, ıqlastı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 124).	zeyindi sıf. Zeki, zeyrek, dikkatli, gayretli.
30.	зілді <i>сын.</i> Ызғарлы, сесті (QÄTS, 2011, C. 7, s. 181).	zildi sin. İzğarlı, sestı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 181).	zildi sıf. Sinirli, öfkeli, soğuk.
31.	ікемді <i>сын.</i> Ыңғайлы, бейім, бейімді (QÄTS, 2011, C. 7, s. 220).	iykemdi sin. İnğaylı, beyim, beyimdi (QÄTS, 2011, C. 7, s. 220).	iykemdi sıf. Yetenekli, meyilli, eğilimli.
32.	іінді <i>сын.</i> Іін жасаған, иілген (жер, өзен). (QÄTS, 2011, C. 7, s. 402).	iyindi sin. İyin jasağan, iyilgen (jer, özen). (QÄTS, 2011, C. 7, s. 402).	iyindi sıf. Kıvrım kıvrım (nehir, yol).
33.	іірімді <i>сын.</i> Іірімі бар (QÄTS, 2011, C. 7, s. 406).	iyirimdi sin. İyirimi bar (QÄTS, 2011, C. 7, s. 406).	iyirimdi sıf. Girdaplı, burgaçlı.
34.	кебінді <i>сын.</i> Кebin оралған, кebin киген, кebinі бар (QÄTS, 2011, C. 7, s. 510).	kebindi sin. Kebin oralğan, kebin kiygen, kebinı bar (QÄTS, 2011, C. 7, s. 510).	kebindi sıf. Kefenli, kefenlenmiş.
35.	кекесінді <i>сын.</i> Мысқыл, мазағы аралас; кекеген (QÄTS, 2011, C. 7, s. 552).	kekesindi sin. Mısqıl, mazağı aralas; kekegen (QÄTS, 2011, C. 7, s. 552).	kekesindi sıf. Alaycı, müstehzi.
36.	кекілді <i>сын.</i> Кекіл қойған, кекілі бар (QÄTS, 2011, C. 7, s. 559).	kekildi sin. Kekil qoyğan, kekili bar (QÄTS, 2011, C. 7, s. 559).	kekildi sıf. Kâküllü, kâkülü olan.
37.	кемді <i>сын.</i> Аз, шамалы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 583).	kemdi sin. Az, şamalı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 583).	kemdi sıf. Yarım, eksik, yetersiz, az.
38.	кемелді <i>сын.</i> Кемеліне келген, жетілген (QÄTS, 2011, C. 7, s. 588).	kemeldi sin. Kemeline kelgen, jetilgen (QÄTS, 2011, C. 7, s. 588).	kemeldi sıf. Kemale ermiş, olgunlaşmış, gelişmiş.
39.	кепілді <i>сын.</i> 1. Тиянақты, тұрақты, болатыны сенімді, айқын. 2. Заңды, міндетті, құқықты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 633).	kepildi sin. 1. Tiyanadı, turaqtı, bolatını senimdi, ayqın. 2. Zañdı, mindetti, quqıqtı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 633).	kepildi sıf. 1. Garantili, güvencesi olan. 2. Hukuki, yasal olan.
40.	кеселді <i>сын.</i> Сырқатты, аурулы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 690).	keseldi sin. Sırqattı, avruvlı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 690).	keseldi sıf. Dertli, hastalıklı.
41.	кескінді <i>сын.</i> Әлпетті, пішінді (QÄTS, 2011, C. 7, s. 697).	keskindi sin. Älpetti, pişindi (QÄTS, 2011, C. 7, s. 697).	keskindi sıf. Yakışıklı, gösterişli.
42.	киімді <i>сын.</i> Киімі бар, киім киген, киінген (QÄTS, 2011, C. 8, s. 45).	kiyimdi sin. Kiyimi bar, kiyim kiygen, kiyingen (QÄTS, 2011, C. 8, s. 45).	kiyimdi sıf. Giyimli, elbiseli, giysili.

43.	көзді (1) сын. Көзі бар, көз орнатылған (QÄTS, 2011, C. 8, s. 214).	közdi sin. Közi bar, köz ornatılğan (QÄTS, 2011, C. 8, s. 214).	közdi sıf. Gözlü, gözü olan.
44.	көзді (2) сын. Көп білетін, көзі ашық (QÄTS, 2011, C. 8, s. 215).	közdi sin. Köp biletin, közi aşıq (QÄTS, 2011, C. 8, s. 215).	közdi sıf. Bilgili, aydın.
45.	көңілді сын. Қуанышты, шатшабытан (QÄTS, 2011, C. 8, s. 317).	köñildi sin. Quvanıştı, şatşabıtan (QÄTS, 2011, C. 8, s. 317).	köñildi sıf. Neşeli, keyifli, sevinçli.
46.	көргенді сын. Өмірден көрген-түйгені мол, салт-дәстүрді білетін (QÄTS, 2011, C. 8, s. 337).	körgendi sin. Ömirden көрген-түйгені mol, salt-dästürdi biletin (QÄTS, 2011, C. 8, s. 337).	körgendi sıf. Görgülü, edepli, terbiyeli.
47.	көшпенді сын. сөйл. Көшпелі (QÄTS, 2011, C. 8, s. 393).	köşpendi sin. söyl. Köşpeli (QÄTS, 2011, C. 8, s. 393).	köşpendi sıf. konuşma dili. Göçebe, konargöçer.
48.	күмәнді сын. Күдікті, шүбәлі (QÄTS, 2011, C. 8, s. 479).	kümändi sin. Küdikti, şübäli (QÄTS, 2011, C. 8, s. 479).	kümändi sıf. Şüpheli, kuşkulu, şüphe uyandıran.
49.	күмбезді сын. Күмбезі бар, күмбезбен өрнектелген (QÄTS, 2011, C. 8, s. 480).	kümbezdi sin. Kümbezi bar, kümbezben örnektelgen (QÄTS, 2011, C. 8, s. 480).	kümbezdi sıf. Kubbeli.
50.	кілемді сын. Кілемі бар, кілем жайылған (QÄTS, 2011, C. 8, s. 597).	kilemdi sin. Kilemi bar, kilem jayılğan (QÄTS, 2011, C. 8, s. 597).	kilemdi sıf. Halı serilmiş, halısı olan.
51.	қадірменді сын. Құрметті, сыйлы, ардақты (QÄTS, 2011, C. 8, s. 720).	qadirmendi sin. Qurmetti, sıylı, ardaqtı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 720).	qadirmendi sıf. Saygın, hürmetli, değerli, saygıdeğer.
52.	мәнді сын. Мәні бар, мағыналы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 128).	mändi sin. Mäni bar, mağmalı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 128).	mändi sıf. Önemli, anlamlı, ehemmiyetli.
53.	мезгілді сын. Мерзімді, белгілі, мөлшерлі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 153).	mezgildi sin. Merzimdi, belgili, mölşerli (QÄTS, 2011, C. 11, s. 153).	mezgildi sıf. Zamanı, tarihi belirlenmiş, sürekli.
54.	мейірімді сын. Рақымды, қайырымды, мейірлі, мейірбан (QÄTS, 2011, C. 11, s. 164).	meyirimdi sin. Raqımdı, qayırimdı, meyirli, meyirban (QÄTS, 2011, C. 11, s. 164).	meyirimdi sıf. Merhametli, lütufkâr, müşfik.
55.	мекенді сын. Мекен ететін, қоныстанған, тұрақтаған, орын тепкен (QÄTS, 2011, C. 11, s. 168).	mekendi sin. Meken etetin, qonıstanğan, turaqtağan, orın tepken (QÄTS, 2011, C. 11, s. 168).	mekendi sıf. Mekân edilen (yer)
56.	мелжемді сын. саят. Мықты, қарулы, күшті (қыран құс). (QÄTS, 2011, C. 11, s. 174).	meljemdi sin. sayat. Mıqtı, qaruvlı, küşti (qıran qus). (QÄTS, 2011, C. 11, s. 174).	meljemdi sıf. Güçlü, sağlam, kuvvetli (kartal).
57.	мерзімді сын. Мөлшерлі, уақыты бар, кесімді (мезгіл). (QÄTS, 2011, C. 11, s. 200).	merzimdi sin. Mölşerli, uvaqtı bar, kesimdi (mezglil). (QÄTS, 2011, C. 11, s. 200).	merzimdi sıf. Süresi, vakti belirlenmiş olan.
58.	мүйізді сын. 1. Мүйізі бар, мүйіз өскен. 2. Мүйізден жасалған, мүйізбен көмкерілген (QÄTS, 2011, C. 11, s. 381).	müyizdi sin. 1. Müyizi bar, müyiz öskен. 2. Müyizden jasalğan, müyizben ömkerilgen (QÄTS, 2011, C. 11, s. 381).	müyizdi sıf. 1. Boynuzlu, boynuzu olan. 2. Boynuzdan yapılmış.

59.	мүсінді <i>сын.</i> Сымбатты, кескінді, келбетті (QÄTS, 2011, C. 11, s. 395).	müsindi <i>sin.</i> Simbattı, keskindi, kelbetti (QÄTS, 2011, C. 11, s. 395).	müsindi <i>sıf.</i> Güzel, görkemli, hoş görünürlü.
60.	мінді <i>сын.</i> 1. Міні, кемшілігі бар. 2. Жазықты, айыпты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 436).	mindı <i>sin.</i> 1. Mini, kemşiligi bar. 2. Jazıqtı, ayıptı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 436).	mindı <i>sıf.</i> 1. Eksik, noksan, kusurlu. 2. Suçlu, kabahatli.
61.	мінезді <i>сын.</i> Мінезге бай, кең (QÄTS, 2011, C. 11, s. 443).	minezdi <i>sin.</i> Minezge bay, keñ (QÄTS, 2011, C. 11, s. 443).	minezdi <i>sıf.</i> Karakterli, kişilikli.
62.	нәсілді <i>сын.</i> Шыққан арғы тегі бір, тұқымдас, тектес; туыстас (QÄTS, 2011, C. 11, s. 519).	näsildi <i>sin.</i> Şıqqan arğı tegin bir, tuqımdas, tektes; tuvıstas (QÄTS, 2011, C. 11, s. 519).	näsildi <i>sıf.</i> Soydaş, ırkdaş.
63.	никельді <i>сын. тех.</i> Никель жалатқан, никельмен қаптаған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 557).	nikeldi <i>sin. teh.</i> Nikel jalatqan, nikelman qaptağan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 557).	nikeldi <i>sıf. teknik.</i> Bileşiminde nikel olan, nikelli.
64.	өнімді <i>сын.</i> 1. Өнімі, шығымы мол. 2. Нәтижелі, табысты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 168).	önimdi <i>sin.</i> 1. Önimi, şıǵımı mol. 2. Nätiyjeli, tabıstı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 168).	önimdi <i>sıf.</i> 1. Verimli. 2. Kazançlı, kârlı.
65.	өңді <i>сын.</i> Өңі әдемі, ажарлы (QÄTS, 2011, C. 12, s. 176).	öñdi <i>sin.</i> Öñi ädemi, ajarlı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 176).	öñdi <i>sıf.</i> Güzel yüzlü, cemalli.
66.	өркенді <i>сын.</i> Өркені өскен, табысқа жеткен, көркейген (QÄTS, 2011, C. 12, s. 196).	örkendi <i>sin.</i> Örkeni ösken, tabısqa jetken, körkeygen (QÄTS, 2011, C. 12, s. 196).	örkendi <i>sıf.</i> Başarılı, gelişmiş.
67.	пәрменді <i>сын.</i> Қарқынды, қажырлы, жігерлі, қуатты, екпінді, күшті, белсенді (QÄTS, 2011, C. 12, s. 339).	pärmendi <i>sin.</i> Qarqındı, qajırılı, jigerli, kuvattı, ekpindi, küşti, belsendi (QÄTS, 2011, C. 12, s. 339).	pärmendi <i>sıf.</i> Güçlü, kuvvetli, etkili.
68.	пейілді <i>сын.</i> Ықылас, көңілі кең, адал ниетті (QÄTS, 2011, C. 12, s. 348).	peyildi <i>sin.</i> Iqılas, köñili keñ, adal niyetti (QÄTS, 2011, C. 12, s. 348).	peyildi <i>sıf.</i> İyi niyetli, ihlaslı, samimi.
69.	пішінді <i>сын.</i> 1. Түрі ұқсас, пішіндес. 2. Келбетті, кескінді, сұлу (QÄTS, 2011, C. 12, s. 432).	pişindi <i>sin.</i> 1. Türi uqsas pişindes. 2. Kelbetti, keskindi, suluv (QÄTS, 2011, C. 12, s. 432).	pişindi <i>sıf.</i> 1. Şekli, görünüşi bir, benzer. 2. Güzel, çekici, biçimli.
70.	рентабельді <i>сын. экон.</i> Пайдалы, тиімді, табысты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 473).	rentabeldi <i>sin. ekon.</i> Paydalı, tiyimdi, tabıstı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 473).	rentabeldi <i>sıf. ekonomi.</i> Kârlı, kazançlı.
71.	реңді <i>сын.</i> Өңді, ажарлы, реңдес (QÄTS, 2011, C. 12, s. 474).	reñdi <i>sin.</i> Öñdi, ajarlı, reñdes (QÄTS, 2011, C. 12, s. 474).	reñdi <i>sıf.</i> Yakışıklı, güzel.
72.	сәнді <i>сын.</i> Көркі келісті, әдемі, әсем (QÄTS, 2011, C. 13, s. 88).	sändi <i>sin.</i> Körki kelisti, ädemi, äsem (QÄTS, 2011, C. 13, s. 88).	sändi <i>sıf.</i> Süslü, bezekli, şık, görkemli.
73.	секемді <i>сын.</i> Үрейленген, сезікті, күдікті (QÄTS, 2011, C. 13, s. 131).	sekemdi <i>sin.</i> Üreylengen, sezikti, küdikti (QÄTS, 2011, C. 13, s. 131).	sekemdi <i>sıf.</i> Şüpheli, kuşku.
74.	сүйелді <i>сын.</i> Сүйелі бар, сүйел түскен (QÄTS, 2011, C. 13, s. 401).	süyeldi <i>sin.</i> Süyeli bar, süyel tüsken (QÄTS, 2011, C. 13, s. 401).	süyeldi <i>sıf.</i> Siğili olan, siğilli.

75.	сүйкімді <i>сын.</i> 1. Тартымды, жарасымды, сымбатты. 2. Құлаққа жағымды, сазды (QÄTS, 2011, C. 13, s. 405).	süykimdi <i>sin.</i> 1. Tartımdı, jarasımdı, simbattı. 2. Qulaqqa jaǵımdı, sazdı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 405).	süykimdi <i>sıf.</i> 1. Ahımlı, şirin, sempatik, sevimli. 2. Kulaǵa hoş gelen (ses, müzik vb.).
76.	тәлімді <i>сын.</i> Үлгілі, өнегелі, көргенді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 54).	tälimdi <i>sin.</i> Ülgili, önegeli, körgendi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 54).	tälimdi <i>sıf.</i> Talimli, eǵitimi, terbiyeli.
77.	тәуелді <i>сын.</i> Біреуге, бір нәрсеge бағынышты, байланысты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 73).	tävelđi <i>sin.</i> Birevge, bir närsege baǵınıştı, baylanıstı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 73).	tävelđi <i>sıf.</i> Baǵlı, baǵımlı, tabı.
78.	төзімді <i>сын.</i> 1. Шыдамды, көнімпаз. 2. Құрамындағы қасиетті жоғалтпайтын, берік, мықты, қатты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 329).	tözimdi <i>sin.</i> 1. Şıdamdı, köniimpaz. 2. Quramındaǵı qasıyetti joǵaltpaytın, berik, mıqtı, qattı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 329).	tözimdi <i>sıf.</i> 1. Dayanıklı, sabırlı, metin. 2. Sağlam, sert, berk.
79.	төлді <i>сын.</i> Төлі бар, төлдеген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 334).	töldi <i>sin.</i> Töli bar, töldegen (QÄTS, 2011, C. 14, s. 334).	töldi <i>sıf.</i> Yavrulamış, yavrusu olan (hayvan).
80.	түсімді <i>сын.</i> Табысы мол, өнімді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 520).	tüsimdi <i>sin.</i> Tabısı mol, önimdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 520).	tüsimdi <i>sıf.</i> Kazancı bol, kârlı, verimli.
81.	тікенді <i>сын.</i> Тікені қалың, тікенегі көп (QÄTS, 2011, C. 14, s. 597).	tikendi <i>sin.</i> Tikenı qalıñ tikenegi köp (QÄTS, 2011, C. 14, s. 597).	tikendi <i>sıf.</i> Dikenı çok olan, dikenli.
82.	тілді <i>сын.</i> 1. Сөзге шебер, сөзшең, ділмар. 2. Тілі шайпау, өткір сөзді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 613).	tildi <i>sin.</i> 1. Sözge şeber, sözşeñ, dilmar. 2. Tili şaypav, ötkir sözdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 613).	tildi <i>sıf.</i> 1. Söz ustası, hatip. 2. Dili keskin, iǵneleyici konuşan.
83.	үәжді <i>сын.</i> Дәлелі нық, бұлтартпайтын (QÄTS, 2011, C. 14, s. 653).	väjdi <i>sin.</i> Däleli nıq, bultartpaytın (QÄTS, 2011, C. 14, s. 653).	väjdi <i>sıf.</i> İspatlı, delilli, gerekçeli.
84.	үәкілді <i>сын.</i> Үәкілдік сенімге ие болған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 654).	väkildi <i>sin.</i> Üväkildik senimge iye bolǵan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 654).	väkildi <i>sıf.</i> Vekâlet sahibi olan.
85.	үйелменді <i>сын.</i> Бір-біріне туыс, жақын, ағайындас, бауырлас (QÄTS, 2011, C. 15, s. 27).	üyelmendi <i>sin.</i> Bir-birine tuvıs, jaqın, aǵayındas, bavırlas (QÄTS, 2011, C. 15, s. 27).	üyelmendi <i>sıf.</i> Hısım, akraba, bir sülaleye mensup olan.
86.	үйлесімді <i>сын.</i> Жарасымды, ұнамды, қонымды (QÄTS, 2011, C. 15, s. 30).	üylesimdi <i>sin.</i> Jarasımdı, unamdı, qonımdı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 30).	üylesimdi <i>sıf.</i> Uygun, uyumlu, ahenkli.
87.	үнді <i>сын.</i> Үні, дауысы бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 67).	ündi <i>sin.</i> Üni, davısı bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 67).	ündi <i>sıf.</i> Sesigür, sesli.
88.	үнемді <i>сын.</i> Тиімді, пайдалы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 68).	ünemdi <i>sin.</i> Tiyimdi, paydalı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 68).	ünemdi <i>sıf.</i> Tasarruflu, idareli.
89.	шелді <i>сын.</i> Шелі бар, шел біткен, майлы, семіз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 332).	şeldi <i>sin.</i> Şeli bar, şel bitken, maylı, semiz (QÄTS, 2011, C. 15, s. 332).	şeldi <i>sıf.</i> Semiz, besili.
90.	шеменді <i>сын.</i> Қайғылы, мұңды, шерлі (QÄTS, 2011, C. 15, s. 334).	šemendi <i>sin.</i> Qayǵılı, mundı, şerli (QÄTS, 2011, C. 15, s. 334).	šemendi <i>sıf.</i> Kaygılı, dertli, elemli.
91.	шенді <i>сын.</i> Шен алған, шені, дәрежесі бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 336).	şendi <i>sin.</i> Şen alǵan, şeni, дәrejesi bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 336).	şendi <i>sıf.</i> Rütbeli, unvanı olan.

92.	шүйгінді <i>сын.</i> Шөбі құнарлы, қалың (QÄTS, 2011, C. 15, s. 476).	şüygindi <i>sin.</i> Şöbi qunarlı, kalıñ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 476).	şüygindi <i>sıf.</i> Verimli, bereketli.
93.	ілімді <i>сын.</i> 1. Білімді. 2. Алғыр, ілекеш. 3. Оқыған, зиялы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 712).	ilimdi <i>sin.</i> 1. Bilimdi. 2. Alğır, ilekeş. 3. Oqığan, ziyalı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 712).	ilimdi <i>sıf.</i> 1. Bilge, bilgili, âlim. 2. Zeki, zeyrek. 3. Okumuş, aydın.
94.	інді <i>сын.</i> Іні бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 717).	indi <i>sin.</i> İni bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 717).	indi <i>sıf.</i> İni olan, ini bulunan.

3.1.1.5. +ТЫ (+tı) Ekiyle Түреtilmiş Сıfatlarla Олуған Сөз Varlığı

Tablo 6. +ТЫ (+tı) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	ағашты <i>сын.</i> Ағашы көп, мол (QÄTS, 2011, C. 1, s. 70).	ağaştı <i>sin.</i> Ağaşı көп, mol (QÄTS, 2011, C. 1, s. 70).	ağaştı <i>sıf.</i> Ağaçlı.
2.	азапты <i>сын.</i> Азабы мол, қиын (QÄTS, 2011, C. 1, s. 116).	azaptı <i>sin.</i> Azabı mol, qıyın (QÄTS, 2011, C. 1, s. 116).	azaptı <i>sıf.</i> Azaplı, eziyetli, çileli.
3.	айбатты <i>сын.</i> Қаһарлы, сұсты, айбынды, күшті, айбарлы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 136).	aybattı <i>sin.</i> Qaharlı, sustı, aybındı, küştı, aybarlı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 136).	aybattı <i>sıf.</i> Heybetli, azametli.
4.	айғақты <i>сын.</i> Ақиқатты, дәлелді (QÄTS, 2011, C. 1, s. 139).	ayğaqtı <i>sin.</i> Aqıyqattı, дәлелді (QÄTS, 2011, C. 1, s. 139).	ayğaqtı <i>sin</i> İspatlı, belgeli, açık.
5.	аймақты <i>сын.</i> Көлемді, аумақты, көп (QÄTS, 2011, C. 1, s. 159).	aymaqtı <i>sin.</i> Kölemdi, avmaqtı, көп (QÄTS, 2011, C. 1, s. 159).	aymaqtı <i>sıf.</i> Geniş, büyük, hacimli.
6.	айшықты <i>сын.</i> 1. Ою-өрнекті, айшықталған. 2. ауыс. Бейнелі, әсерлі (QÄTS, 2011, C. 1, s. 186).	ayşıqtı <i>sin.</i> 1. Oyu-örnekti, ayşıqtalğan. 2. avis. Beyneli, әserli (QÄTS, 2011, C. 1, s. 186).	ayşıqtı <i>sıf.</i> 1. Desenli, motifli. 2. mec. Sanatsal.
7.	айыпты <i>сын.</i> Кінәлі, жазықты (QÄTS, 2011, C. 1, s. 192).	ayıptı <i>sin.</i> Kinäli, jazıqtı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 192).	ayıptı <i>sıf.</i> Suçlu, kabahatli.
8.	аптапты <i>сын.</i> Шыжыған ыстық, қызулы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 567).	aptaptı <i>sin.</i> Şıjığan ıstıq, qızuvlı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 567).	aptaptı <i>sıf.</i> Yakıcı, çok sıcak.
9.	ардақты <i>сын.</i> Қымбатты, аяулы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 602).	ardaqtı <i>sin.</i> Qımbattı, ayavlı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 602).	ardaqtı <i>sıf.</i> Değerli, kadirli, saygıdeğer, hürmetli.
10.	асфальтты <i>сын.</i> Асфальты бар, асфальт төселген; теп-тегіс (QÄTS, 2011, C. 2, s. 54).	asfalttı <i>sin.</i> Asfaltı bar, astalt töselgen; tep-tegis (QÄTS, 2011, C. 2, s. 54).	asfalttı <i>sıf.</i> Asfaltlı.

11.	атақты <i>сын.</i> Көпке танымал, даңқы жайылған, әйгілі, белгілі (QÄTS, 2011, C. 2, s. 91).	ataqtı <i>sin.</i> Köpke tanimal, dañqı jayılgan, äygili, belgili (QÄTS, 2011, C. 2, s. 91).	ataqtı <i>sıf.</i> Meşhur, ünlü, şanlı, şöhretli.
12.	ауқатты <i>сын.</i> Әлді, қуатты, дәулетті (QÄTS, 2011, C. 2, s. 158).	avqattı <i>sin.</i> Äldi, quvattı, dävletti (QÄTS, 2011, C. 2, s. 158).	avqattı <i>sıf.</i> Zengin, hâli vakti yerinde olan.
13.	аянышты <i>сын.</i> Жан ашитындай, мүсіркейтіндей, адам аярлық, қайғылы (QÄTS, 2011, C. 2, s.336).	ayanıştı <i>sin.</i> Jan aşıytınday, müvsirkeytindey, adam ayarlıq, qayğılı (QÄTS, 2011, C. 2, s.336).	ayanıştı <i>sıf.</i> Acınacak, acıklı.
14.	бағынышты <i>сын.</i> Біреуге бағынатын немесе бірдеменің қарауында болатын (QÄTS, 2011, C. 2, s. 551).	bağınıştı <i>sin.</i> Birevge bağınatın nemese birdemeniñ qaravında bolatın (QÄTS, 2011, C. 2, s. 551).	bağınıştı <i>sıf.</i> Bağımlı, muhtaç.
15.	байланысты <i>сын.</i> Қатысты; сай, орай (QÄTS, 2011, C. 2, s. 591).	baylanıstı <i>sin.</i> Qatıstı; say, oray (QÄTS, 2011, C. 2, s. 591).	baylanıstı <i>sıf.</i> İlgili, alakalı, ilişkili.
16.	бақуатты <i>сын.</i> Әл-қуатты, ауқатты, күйлі (QÄTS, 2011, C. 2, s. 635).	baquvattı <i>sin.</i> Äl-quvattı, avqattı, küyli (QÄTS, 2011, C. 2, s. 635).	baquvattı <i>sıf.</i> Huzurlu, hâli vakti yerinde.
17.	бақытты <i>сын.</i> Бағы жанған, арманына жеткен (QÄTS, 2011, C. 2, s. 649).	baqıttı <i>sin.</i> Bağı janğan, armanına jetken (QÄTS, 2011, C. 2, s. 649).	baqıttı <i>sıf.</i> Mutlu, talihli, şanslı, bahtlı.
18.	балшықты <i>сын.</i> Балшықпен сыланған (QÄTS, 2011, C. 2, s. 696).	balşıqtı <i>sin.</i> Balşıqpen sılangan (QÄTS, 2011, C. 2, s. 696).	balşıqtı <i>sıf.</i> Balçıklı, çamurlu.
19.	басты <i>сын.</i> Ең негізгі, маңызды, шешуші (QÄTS, 2011, C. 3, s. 74).	bastı <i>sin.</i> Eñ negizgi, mañızdı, şeşüvşi (QÄTS, 2011, C. 3, s. 74).	bastı <i>sıf.</i> Önemli, mühim, ehemmiyetli.
20.	батпақты <i>сын.</i> Батпағы бар, лай балшықты (QÄTS, 2011, C. 3, s. 105).	batpaqtı <i>sin.</i> Batpağı bar, lay balşıqtı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 105).	batpaqtı <i>sıf.</i> Bataklı, çamurlu.
21.	борышты <i>сын.</i> 1. Ақшалай немесе заттай қарыздар, берешек. 2. <i>ауыс.</i> Біреудің алдында рухани қарыздар, өзі міндеттеп алған парызы бар (QÄTS, 2011, C. 3, s. 497).	borıştı <i>sin.</i> 1. Aqşalay nemese zattay qarızdar, bereşek. 2. <i>avis.</i> Birevdiñ aldında ruhaniy qarızdar, özi mindettep alğan parızı bar (QÄTS, 2011, C. 3, s. 497).	borıştı <i>sıf.</i> 1. Borçlu, verecekli. 2. <i>mec.</i> Minnet, gönül borcu olan.
22.	бұлшықты <i>сын.</i> Бұлшық еті жетілген, бұлтиып білеуленген, бунақ-бунақ (QÄTS, 2011, C. 3, s. 716).	bulşıqtı <i>sin.</i> Bulşıq eti jetilgen, bultiyip bilevlengen, buvnaq-buvnaq (QÄTS, 2011, C. 3, s. 716).	bulşıqtı <i>sıf.</i> Adaleli, kashı.
23.	бұрылысты <i>сын.</i> Бұрылысы көп (QÄTS, 2011, C. 3, s. 741).	burılıstı <i>sin.</i> Burılısı köp (QÄTS, 2011, C. 3, s. 741).	burılıstı <i>sıf.</i> Dolambaçlı.
24.	бұрышты (1) <i>сын.</i> Бір немесе бірнеше бұрышы бар, қырлы (QÄTS, 2011, C. 4, s. 11).	burıştı <i>sin.</i> Bir nemese birneşe burışı bar, qırlı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 11).	burıştı <i>sıf.</i> Köşeli, köşeleri olan.
25.	бұрышты (2) <i>сын.</i> Бұрыш қосылған, бұрышы бар (QÄTS, 2011, C. 4, s. 12).	burıştı <i>sin.</i> Burış qosılğan, burışı bar (QÄTS, 2011, C. 4, s. 12).	burıştı <i>sıf.</i> Biberli, içine biber katılmış.
26.	бұтақты <i>сын.</i> Бүйір сабақтары қалың, бұтағы көп (QÄTS, 2011, C. 4, s. 21).	butaqtı <i>sin.</i> Büyir sabaqtarı qalıñ, butağı köp (QÄTS, 2011, C. 4, s. 21).	butaqtı <i>sıf.</i> Dallı, budaklı.
27.	ғибратты <i>сын.</i> Үлгілі, өнегелі, тәлім-тәрбиелік мәнді (QÄTS, 2011, C. 4, s. 409).	ğiybrattı <i>sin.</i> Ülgili, önegeni, talim-tärbiyelik мәнді (QÄTS, 2011, C. 4, s. 409).	ğiybrattı <i>sıf.</i> İbret verici, ibretli.

28.	дабысты <i>сын.</i> Атақты, даңқты, атышулы (QÄTS, 2011, C. 4, s. 433).	dabıstı <i>sin.</i> Ataqtı, dañqtı, atıshuvlı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 433).	dabıstı <i>sıf.</i> Şöhretli, şanlı, ünlü, namlı.
29.	даңқты <i>сын.</i> Атағы шыққан, елге даңқы жайылған, әйгілі (QÄTS, 2011, C. 4, s. 495).	dañqtı <i>sin.</i> Atağı şıqqan, elge dañqı jayılgan, äygili (QÄTS, 2011, C. 4, s. 495).	dañqtı <i>sıf.</i> Şanlı, ünlü, şöhretli, tanınmış, namlı.
30.	дыбысты <i>сын.</i> Дыбысы бар, дыбыс шығаратын (QÄTS, 2011, C. 5, s. 85).	dıbıstı <i>sin.</i> Dıbısı bar, dıbıs şığaratın (QÄTS, 2011, C. 5, s. 85).	dıbıstı <i>sıf.</i> Sesli, sedalı, ünlü.
31.	дықты <i>сын.</i> Кекті, өшті, зілді (QÄTS, 2011, C. 5, s. 90).	dıqtı <i>sin.</i> Kekti, öşti, zildi (QÄTS, 2011, C. 5, s. 90).	dıqtı <i>sıf.</i> Kinli, öfkeli.
32.	жағынышты <i>сын.</i> Басыбайлы, міндеткер, тәуелді, жалынышты (QÄTS, 2011, C. 5, s. 521).	jağınıştı <i>sin.</i> Basıbaylı, mindetker, täveldi, jalınıştı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 521).	jağınıştı <i>sıf.</i> Bağımlı, tabi.
33.	жазықты <i>сын.</i> Айыпты, кінәлі, қылмысты (QÄTS, 2011, C. 5, s. 554).	jazıqtı <i>sin.</i> Ayıptı, kinäli, qılmıstı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 554).	jazıqtı <i>sıf.</i> Suçlu, kabahatlı.
34.	жақты <i>сын.</i> Қырлы, жанды, түрлі (QÄTS, 2011, C. 5, s. 613).	jaqtı <i>sin.</i> Qırlı, jandı, türli (QÄTS, 2011, C. 5, s. 613).	jaqtı <i>sıf.</i> Tarafılı, yönlü, yanlı.
35.	жапырақты <i>сын.</i> Көп жапырақ өскен, қалың жапырағы бар. 2. ауыс. Жайқалған, көкорайлы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 63).	japıraqtı <i>sin.</i> 1. Köp japıraq ösken, qalıñ japırağı bar. 2. <i>avis.</i> Jayqalğan, kökoraylı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 63).	japıraqtı <i>sıf.</i> 1. Yapraklı, yaprağı olan. 2. <i>mec.</i> Yeşilliklerle kaplı, yemyeşil.
36.	жарғақты <i>сын.</i> Жарғағы бар, жарғақ киген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 89).	jarğaqtı <i>sin.</i> Jarğağı bar, jarğaq kiygen (QÄTS, 2011, C. 6, s. 89).	jarğaqtı <i>sıf.</i> Deri elbise giyen, kürklü.
37.	жарлауытты <i>сын.</i> Жарлауыт болып біткен (QÄTS, 2011, C. 6, s. 103).	jarlavıttı <i>sin.</i> Jarlavıt bolıp bitken (QÄTS, 2011, C. 6, s. 103).	jarlavıttı <i>sıf.</i> Sarp, dik.
38.	жартасты <i>сын.</i> Жартасы бар (QÄTS, 2011, C. 6, s. 113).	jartastı <i>sin.</i> Jartası bar (QÄTS, 2011, C. 6, s. 113).	jartastı <i>sin</i> Kayalı.
39.	жасақты <i>сын.</i> Қару-жарақты, ұйымдасқан, топтасқан (QÄTS, 2011, C. 6, s. 152).	jasaqtı <i>sin.</i> Qaruv-jaraqtı, uyımdasqan, toptasqan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 152).	jasaqtı <i>sıf.</i> Silahlı, silahlanmış, donatımlı.
40.	жасты (1) <i>сын.</i> Жастары бірдей, құрдас, бір жылғы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 165).	jastı <i>sin.</i> Jastarı birdey, qurdas, bir jılğı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 165).	jastı <i>sıf.</i> Yaşıt, akran.
41.	жасты (2) <i>сын.</i> Көзінде жас бар, жасқа толы, жылағыш (QÄTS, 2011, C. 6, s. 165).	jastı <i>sin.</i> Közinde jas bar, jasqa tolı, jılağış (QÄTS, 2011, C. 6, s. 165).	jastı <i>sıf.</i> Yaşlı, sulugöz.
42.	жауапты <i>сын.</i> Міндетті, борышты; жауап беретін (QÄTS, 2011, C. 6, s. 203).	javaptı <i>sin.</i> Mindetti, borıştı; javap beretin (QÄTS, 2011, C. 6, s. 203).	javaptı <i>sıf.</i> Sorumlu, mesuliyetli.
43.	жаулықты <i>сын.</i> Жаулығы бар, жаулық тартқан, орамал салған (QÄTS, 2011, C. 6, s. 213).	javlıqtı <i>sin.</i> Javlığı bar, javlıq tartqan, oramal salğan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 213).	javlıqtı <i>sıf.</i> Baş örtülü.
44.	жинақты <i>сын. сөйл.</i> Жинақы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 420).	jiynaqtı <i>sin. söyl.</i> Jiynaqı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 420).	jiynaqtı <i>sıf.</i> <i>konuşma dili.</i> Derli toplu, düzenli.
45.	жұмбақты <i>сын.</i> Астарлы, бүкпелі, құпиялы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 559).	jumbaqtı <i>sin.</i> Astarlı, bukpeli, qupiyalı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 559).	jumbaqtı <i>sıf.</i> İmalı, üstü kapalı, dolaylı.

46.	жұпты <i>сын.</i> Ерлі-зайыпты, серіктес, қосақтас (QÄTS, 2011, C. 6, s. 577).	jupı <i>sin.</i> Erli-zayıptı, seriktes, qosaqtas (QÄTS, 2011, C. 6, s. 577).	jupı <i>sıf.</i> Karı koca, eşli.
47.	зайыпты <i>сын.</i> Ерлі-зайыпты қос сөзінің сыңары; жұбайлы, жұпты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 57).	zayıptı <i>sin.</i> Erli-zayıptı qos söziniñ sıñarı; jubaylı, jupı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 57).	zayıptı <i>sıf.</i> Eşi olan, evli.
48.	зардапты <i>сын.</i> Зиянды, кеселді, кесірлі (QÄTS, 2011, C. 7, s. 88).	zardaptı <i>sin.</i> Zıyandı, keseldi, kesirli (QÄTS, 2011, C. 7, s. 88).	zardaptı <i>sıf.</i> Zıyanlı, zararlı.
49.	зауықты <i>сын.</i> Ықыласты, ниетті, ынталы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 104).	zavıqtı <i>sin.</i> Iqılastı, niyetti, intalı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 104).	zavıqtı <i>sıf.</i> İstekli, gönüllü, iştahlı.
50.	инабатты <i>сын.</i> Ибалы, әдепті, ізетті, ілтипатты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 261).	ıynabattı <i>sin.</i> İybalı, ädepti, izetti, iltiypattı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 261).	ıynabattı <i>sıf.</i> Kibar, saygılı, edepli, terbiyeli.
51.	иықты <i>сын.</i> 1. Иығы шығыңқы, кеуделі. 2. ауыс. Алып, зор, биік (QÄTS, 2011, C. 7, s. 396).	ıyıqtı <i>sin.</i> 1. İyığı şıǵıñqı, kevdeli. 2. avis. Alıp, zor, biyik (QÄTS, 2011, C. 7, s. 396).	ıyıqtı <i>sıf.</i> 1. Geniş omuzlu, cüsseli, yapılı. 2. mec. Güçlü, sağlam.
52.	кесапатты <i>сын.</i> Кесірлі, бәлелі, қырсықты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 683).	kesapattı <i>sin.</i> Kesirli, bäleli, qırsıqtı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 683).	kesapattı <i>sıf.</i> Belalı, musibetli.
53.	қабатты <i>сын.</i> Қабаты бар, қабаттан тұратын (QÄTS, 2011, C. 8, s. 680).	qabattı <i>sin.</i> Qabatı bar, qabattan turatın (QÄTS, 2011, C. 8, s. 680).	qabattı <i>sıf.</i> Çok katlı, birkaç tabakalı.
54.	қабықты <i>сын.</i> Қабығы бар, қабықтан тұратын (QÄTS, 2011, C. 8, s. 682).	qabıqtı <i>sin.</i> Qabıǵı bar, qabıqtan turatın (QÄTS, 2011, C. 8, s. 682).	qabıqtı <i>sıf.</i> Kabuklu, dışı kabukla kaplı olan.
55.	қағазбасты <i>сын.</i> Қағазбен жұмыс істейтін, қолы босамайтын (QÄTS, 2011, C. 8, s. 698).	qaǵazbastı <i>sin.</i> Qaǵazben jumıs isteytin, qolı bosamaytın (QÄTS, 2011, C. 8, s. 698).	qaǵazbastı <i>sıf.</i> Bürokrasisi çok, sürekli evraklarla uğraşılın (yer).
56.	қайратты <i>сын.</i> Күш-қуаты мол, мықты, қажырлы, әлеуетті (QÄTS, 2011, C. 9, s. 52).	qayrattı <i>sin.</i> Küş-quvatı mol, mıqtı, qajırılı, älevetti (QÄTS, 2011, C. 9, s. 52).	qayrattı <i>sıf.</i> Kudretli, güçlü, kuvvetli.
57.	қайшылықты <i>сын.</i> Қайшылығы бар, қайшылығы жетерлік, қайшы келетін (QÄTS, 2011, C. 9, s. 65).	qayşılıqtı <i>sin.</i> Qayşılıǵı bar, qayşılıǵı jeterlik, qayşı keletin (QÄTS, 2011, C. 9, s. 65).	qayşılıqtı <i>sıf.</i> Çelişkili, tezatlı.
58.	қақпақты <i>сын.</i> Қақпағы бар, қақпақ салынған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 95).	qaqpaqtı <i>sin.</i> Qaqpaǵı bar, qaqpaq salınǵan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 95).	qaqpaqtı <i>sıf.</i> Kapaklı, kapaǵı olan.
59.	қамырықты <i>сын.</i> Уайым-қасіреті мол, шері мен мұңы көп (QÄTS, 2011, C. 9, s. 197).	qamırıqtı <i>sin.</i> Uvayım-qasireti mol, şeri men muñı köp (QÄTS, 2011, C. 9, s. 197).	qamırıqtı <i>sıf.</i> Üzüntülü, dertli, kaygılı.
60.	қамысты <i>сын.</i> Қамысы мол, қалың (QÄTS, 2011, C. 9, s. 198).	qamıstı <i>sin.</i> Qamısı mol, qalıñ (QÄTS, 2011, C. 9, s. 198).	qamıstı <i>sıf.</i> Kamışlık, sazlık.
61.	қанатты <i>сын.</i> Қанаты бар, қанат жасалған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 225).	qanattı <i>sin.</i> Qanatı bar, qanat jasalǵan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 225).	qanattı <i>sıf.</i> Kanadı olan, kanatlı.
62.	қантты <i>сын.</i> Қанты бар, қанты көп (QÄTS, 2011, C. 9, s. 240).	qanttı <i>sin.</i> Qantı bar, qantı köp (QÄTS, 2011, C. 9, s. 240).	qanttı <i>sıf.</i> Şekerli, tatlı.
63.	қанықты <i>сын.</i> Танымал, таныс (QÄTS, 2011, C. 9, s. 243).	qanıqtı <i>sin.</i> Tanımal, tanıs (QÄTS, 2011, C. 9, s. 243).	qanıqtı <i>sıf.</i> Apaçık, belli olan.

64.	қаражатты <i>сын.</i> Қаражаты бар, ауқатты (QÄTS, 2011, C. 9, s. 318).	qarajatti <i>sin.</i> Qarajati bar, avqatti (QÄTS, 2011, C. 9, s. 318).	qarajatti <i>sıf.</i> Parası olan, paralı, zengin.
65.	қарақатты <i>сын.</i> Қарақат өскен, қарақаты бар (QÄTS, 2011, C. 9, s. 328).	qaraqatti <i>sin.</i> Qaraqat ösken, qaraqati bar (QÄTS, 2011, C. 9, s. 328).	qaraqatti <i>sıf.</i> Frenk üzümü yetişen ve çokça bulunan.
66.	қарақты <i>сын.</i> Түйгені мол, көзі ашық, білімдар (QÄTS, 2011, C. 9, s. 329).	qaraqti <i>sin.</i> Tüygeni mol, közi aşiq, bilimdar (QÄTS, 2011, C. 9, s. 329).	qaraqti <i>sıf.</i> Bilgili, bilgin.
67.	қармақты <i>сын.</i> Қармағы бар, қармақ ілінген (QÄTS, 2011, C. 9, s. 380).	qarmaqti <i>sin.</i> Qarmağı bar, qarmaq ilingen (QÄTS, 2011, C. 9, s. 380).	qarmaqti <i>sıf.</i> Oltası olan, oltalı.
68.	қасты <i>сын.</i> Қалың қасы бар (QÄTS, 2011, C. 9, s. 435).	qasti <i>sin.</i> Qalıñ qası bar (QÄTS, 2011, C. 9, s. 435).	qasti <i>sıf.</i> Gür kaşlı, kalın kaşlı.
69.	қатты <i>сын.</i> 1. Жұмсақ емес, берік, мықты. 2. <i>ауыс.</i> Қатыгез, қатыбас (QÄTS, 2011, C. 9, s. 466).	qatti <i>sin.</i> 1. Jumsaq emes, berik, mıqtı. 2. <i>avis.</i> Qatıgez, qatıbas (QÄTS, 2011, C. 9, s. 466).	qatti <i>sıf.</i> 1. Sert, katı. 2. <i>mec.</i> Zalim, acımasız, erhametsiz.
70.	қатысты <i>сын.</i> Байланысты, арналған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 485).	qatısti <i>sin.</i> Baylanıstı, arnalğan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 485).	qatısti <i>sıf.</i> İlgili, alakalı.
71.	қиыршықты <i>сын.</i> Түйірлі, қиыршығы бар (QÄTS, 2011, C. 9, s. 590).	qıyırşıqtı <i>sin.</i> Tüyirli, qıyırşığı bar (QÄTS, 2011, C. 9, s. 590).	qıyırşıqtı <i>sıf.</i> Taneli.
72.	қияпатты <i>сын.</i> Кескінді, келісті, келбетті, сұлу (QÄTS, 2011, C. 9, s. 612).	qıyapatti <i>sin.</i> Keskindi, kelisti, kelbetti, suluv (QÄTS, 2011, C. 9, s. 612).	qıyapatti <i>sıf.</i> Yakışıklı, güzel, endamlı.
73.	қомақты <i>сын.</i> Үлкен, аумақты, көлемді (QÄTS, 2011, C. 10, s. 14).	qomaqti <i>sin.</i> Ülken, avmaqtı, kölemdi (QÄTS, 2011, C. 10, s. 14).	qomaqti <i>sıf.</i> Hacimli, geniş, büyük.
74.	қонышты <i>сын.</i> Қонышы бар, қонышы ұзын (QÄTS, 2011, C. 10, s. 40).	qonıstı <i>sin.</i> Qonışı bar, qonışı uzun (QÄTS, 2011, C. 10, s. 40).	qonıstı <i>sıf.</i> Konçlu.
75.	қуанышты <i>сын.</i> Қуанышы мол, ризашылық сезімге бөленген, көңілі көтеріңкі (QÄTS, 2011, C. 10, s. 182).	quvanıstı <i>sin.</i> Quvanışı mol, rıyzaşılıq sezimge bölengen, köñili köteriñki (QÄTS, 2011, C. 10, s. 182).	quvanıstı <i>sıf.</i> Sevinçli, mutlu.
76.	қуатты <i>сын.</i> Қарулы, қауқарлы, әлді, қайратты (QÄTS, 2011, C. 10, s. 189).	quvatti <i>sin.</i> Qaruvlı, qavqarlı, äldi, qayrattı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 189).	quvatti <i>sıf.</i> Güçlü, kuvvetli.
77.	қуысты <i>сын.</i> Қуысы бар, қуыс кездесетін (QÄTS, 2011, C. 10, s. 220).	quvistı <i>sin.</i> Quvısı bar, quvis kezdesetin (QÄTS, 2011, C. 10, s. 220).	quvistı <i>sıf.</i> Çukuru olan, çukurlu.
78.	құлақты <i>сын.</i> Құлағы үлкен. 2. Шығып тұрған ұшы, ұстайтын құлағы бар. 3. <i>ауыс.</i> Ұғымтал, зерек, естігіш (QÄTS, 2011, C. 10, s. 291).	qulaqti <i>sin.</i> Qulağı üvlken. 2. Şığıp turğan uşı, ustaytın qulağı bar. 3. <i>avis.</i> Uğımtal, zerek, estigiş (QÄTS, 2011, C. 10, s. 291).	qulaqti <i>sıf.</i> 1. Kulakları büyük, kepçe kulaklı. 2. Kollu, tutulacak yeri olan. 3. <i>mec.</i> Zeki, çabuk anlayan.
79.	құлаты <i>сын.</i> Соны, тың, бұрын ешкімнің қолы жетпеген (QÄTS, 2011, C. 10, s. 296).	qulati <i>sin.</i> Sonı, tıñ, burın eşkimniñ qolı jetpegen (QÄTS, 2011, C. 10, s. 296).	qulati <i>sıf.</i> El değmemiş, bakir.
80.	құлықты <i>сын.</i> Ынталы, ынтық (QÄTS, 2011, C. 10, s. 316).	qulıqtı <i>sin.</i> Intalı, ıntıq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 316).	qulıqtı <i>sıf.</i> İstekli, hevesli, gönüllü.

81.	құмайтты <i>сын.</i> Құмдауытты, құмды (QÄTS, 2011, C. 10, s. 326).	qumaytti <i>sin.</i> Qumdavıttı, qumdı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 326).	qumaytti <i>sıf.</i> Kumlu, kumsal.
82.	құмақты <i>сын.</i> Құмағы көп (QÄTS, 2011, C. 10, s. 326).	qumaqti <i>sin.</i> Qumağı көп (QÄTS, 2011, C. 10, s. 326).	qumaqti <i>sin</i> Kumlu, kumsal.
83.	құмдақты <i>сын.</i> Құмдауытты, құмайтты (QÄTS, 2011, C. 10, s. 332).	qumdaqti <i>sin.</i> Qumdavıttı, qumaytti (QÄTS, 2011, C. 10, s. 332).	qumdaqti <i>sıf.</i> Kumu olan, kumlu.
84.	құнтты <i>сын.</i> Ұқыпты, жинақы, тиянақты (QÄTS, 2011, C. 10, s. 360).	quntti <i>sin.</i> Uqıptı, jiynaqtı tiyanaqtı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 360).	quntti <i>sıf.</i> Tertipli, titiz, düzenli.
85.	құтты <i>сын.</i> Құт қонған, берекелі (QÄTS, 2011, C. 10, s. 457).	qutti <i>sin.</i> Qut qonğan, berekeli (QÄTS, 2011, C. 10, s. 457).	qutti <i>sıf.</i> Mübarek, kutlu.
86.	қызықты <i>сын.</i> Көңілді, тартымды, қызғылықты (QÄTS, 2011, C. 10, s. 498).	qızıqtı <i>sin.</i> Köñildi, tartımdı, qızğılıqtı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 498).	qızıqtı <i>sıf.</i> İlginç, ilgi çekici, dikkate değer, cazip.
87.	қылмысты <i>сын.</i> 1. Қалыпты тәртіпке жат әрекет істеген, қылмысы бар. 2. <i>ауыс.</i> Лайықсыз қылық көрсеткен, жазықты, айыпты, күнәлі (QÄTS, 2011, C. 10, s. 538).	qılmıstı <i>sin.</i> 1. Qalıptı tärtipke jat äreket istegen, qılmısı bar. 2. <i>avis.</i> Layıqsız qılıq körsetken, jazıqtı, ayıptı, künäli (QÄTS, 2011, C. 10, s. 538).	qılmıstı <i>sıf.</i> 1. Suçlu. 2. <i>mec.</i> Hatalı, kabahatli, mücrim.
88.	қылшықты <i>сын.</i> Қылшығы бар, қылшығы мол (QÄTS, 2011, C. 10, s. 548).	qılşıqtı <i>sin.</i> Qılşığı bar, qılşığı mol (QÄTS, 2011, C. 10, s. 548).	qılşıqtı <i>sıf.</i> Kılılı, kılçıklı.
89.	қылықты <i>сын.</i> Мінез-құлқы сүйкімді, қимыл-қозғалысы тартымды (QÄTS, 2011, C. 10, s. 549).	qılıqtı <i>sin.</i> Minez-qulqı süykimdi, qiymıl-qozğalıstı tartımdı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 549).	qılıqtı <i>sıf.</i> Sevimli, sempatik, çekici.
90.	қымбатты <i>сын.</i> 1. Бағасы жоғары, нарқы көтеріңкі. 2. Асыл бағалы, пайдалы, құнды. 3. <i>ауыс.</i> Аса құрметті, қадірлі, ардақты (QÄTS, 2011, C. 10, s. 555).	qımbattı <i>sin.</i> 1. Bağası joğarı, narqı köteriñki. 2. Asıl bağalı, paydalı, qundi. 3. <i>avis.</i> Asa qurmetti, qadirli, ardaqti (QÄTS, 2011, C. 10, s. 555).	qımbattı <i>sıf.</i> 1. Pahalı, fiyatı yüksek. 2. Kıymetli, değerli. 3. <i>mec.</i> Saygıdeğer, muhterem.
91.	қыртысты <i>сын.</i> Қыртысы бар, қыртысы қалың (QÄTS, 2011, C. 10, s. 609).	qırtıstı <i>sin.</i> Qırtısı bar, qırtısı qalıñ (QÄTS, 2011, C. 10, s. 609).	qırtıstı <i>sıf.</i> Engebeli, pürüzlü.
92.	лайықты <i>сын.</i> Сай, тең, парапар (QÄTS, 2011, C. 10, s. 658).	layıqtı <i>sin.</i> Say, teñ, parapar (QÄTS, 2011, C. 10, s. 658).	layıqtı <i>sıf.</i> Uygun, elverişli, layık, münasip.
93.	лақты <i>сын.</i> Лағы бар (QÄTS, 2011, C. 10, s. 663).	laqtı <i>sin.</i> Lağı bar (QÄTS, 2011, C. 10, s. 663).	laqtı <i>sıf.</i> Oğlağı olan, oğlaklı.
94.	ләззатты <i>сын.</i> Ләззат аларлық, сүйсінерліктей (QÄTS, 2011, C. 10, s. 685).	läzzattı <i>sin.</i> Läzzat alarlıq, süysinerliktey (QÄTS, 2011, C. 10, s. 685).	läzzattı <i>sıf.</i> Zevkli, lezzetli.
95.	мағлұматты <i>сын.</i> Әр нәрседен хабары бар, білімдар (QÄTS, 2011, C. 10, s. 728).	mağlumattı <i>sin.</i> Är närseden jabarı bar, bilimdar (QÄTS, 2011, C. 10, s. 728).	mağlumattı <i>sıf.</i> Bilgili, malumatlı.
96.	мақсатты <i>сын.</i> Белгіленген, нысанаға алған, мақсат еткен (QÄTS, 2011, C. 11, s. 22).	maqsattı <i>sin.</i> Belgilengen, nısanağa alğan, maqsat etken (QÄTS, 2011, C. 11, s. 22).	maqsattı <i>sıf.</i> Maksatlı, amaçlı, amacı olan.
97.	мандатты <i>сын.</i> Өкілетті, құжатты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 57).	mandattı <i>sin.</i> Ökiletti, qujattı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 57).	mandattı <i>sıf.</i> Belgeli, kartlı.

98.	мархабатты <i>сын.</i> Изгі ниетті, қайырымды, шапағатты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 86).	marhabattı <i>sin.</i> İzgi niyetli, qayırimdı, şapağattı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 86).	marhabattı <i>sıf.</i> Merhametli, şefkatli.
99.	масақты <i>сын.</i> Масағы бар, масақ пайда болған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 90).	masaqtı <i>sin.</i> Masağı bar, masaq payda bolğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 90).	masaqtı <i>sıf.</i> Başağı olan, başaklı.
100	махаббатты <i>сын.</i> Ынтық, құштарлы, құмар (QÄTS, 2011, c. 11, s. 107).	mahabattı <i>sin.</i> Intıq, quştarlı, qumar (QÄTS, 2011, c. 11, s. 107).	mahabattı <i>sıf.</i> Hisli, içli, duygulu.
101	машақатты <i>сын.</i> Машақаты мол, бейнеті көп (QÄTS, 2011, C. 11, s. 109).	maşaqattı <i>sin.</i> Maşaqatı mol, beyneti köp (QÄTS, 2011, C. 11, s. 109).	maşaqattı <i>sıf.</i> Sıkıntılı, meşakkatli, zahmetli, eziyetli.
102	машықты <i>сын.</i> Әбден қалыптасқан, дағдылы, үйреншікті (QÄTS, 2011, C. 11, s. 113).	maşıqtı <i>sin.</i> Äbden qalıptasqan, dağdıly, üyrenşikti (QÄTS, 2011, C. 11, s. 113).	maşıqtı <i>sıf.</i> Alışılmış, alışılan, mutata.
103	мехнатты <i>сын.</i> Бейнеті көп, азабы бар (QÄTS, 2011, C. 11, s. 218).	mehnattı <i>sin.</i> Beyneti köp, azabı bar (QÄTS, 2011, C. 11, s. 218).	mehnattı <i>sıf.</i> Mihnetli, çileli, azaplı, sıkıntılı.
104	моншақты <i>сын.</i> Моншағы бар, моншақ таққан (QÄTS, 2011, C. 11, s. 291).	monşaqtı <i>sin.</i> Monşağı bar, monşaq taqqan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 291).	monşaqtı <i>sıf.</i> Boncuklu, boncuk takmış.
105	мұзартты <i>сын.</i> Мұзарт басқан, мұзарты бар (QÄTS, 2011, C. 11, s. 327).	muzarttı <i>sin.</i> Muzart basqan, muzartı bar (QÄTS, 2011, C. 11, s. 327).	muzarttı <i>sıf.</i> Buzlu, buz tutmuş.
106	мұқиятты <i>сын. сөйл.</i> Ұқыпты, тиянақты, тыңғылықты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 336).	muqiyattı <i>sin. söyl.</i> Uqıptı, tiyanaqtı, tıñğılıqtı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 336).	muqiyattı <i>sıf. konuşma dili.</i> Dikkatli, titiz, ihtiyatlı.
107	мұртты <i>сын.</i> Мұрты бар, мұрт өскен (QÄTS, 2011, C. 11, s. 361).	murttı <i>sin.</i> Murtı bar, murt ösken (QÄTS, 2011, C. 11, s. 361).	murttı <i>sıf.</i> Bıyıklı.
108	мұрындықты <i>сын.</i> Мұрындығы бар, мұрындық тағылған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 368).	murındıqtı <i>sin.</i> Murındıǵı bar, murındıq taǵılğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 368).	murındıqtı <i>sıf.</i> Burunluklu, burunsaklı.
109	мықты <i>сын.</i> 1. Күшті, қуатты, әлді; қолында билік-байлық бар. 2. Берік, бекем (QÄTS, 2011, C. 11, s. 403-404).	miqtı <i>sin.</i> 1. Küşti, quvattı, äldi; qolında biylik-baylıq bar. 2. Berik, bekem (QÄTS, 2011, C. 11, s. 403-404).	miqtı <i>sıf.</i> 1. Kuvvetli, sağlam, berk; elinde otorite olan. 2. Sağlam, kuvvetli.
110	мылтықты <i>сын.</i> Мылтығы бар, мылтық асынған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 409).	mltıqtı <i>sin.</i> Mlıtıǵı bar, mlıtıq asınğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 409).	mltıqtı <i>sıf.</i> Tüfeǵi olan, tüfekli, silahlı.
111	мысты <i>сын.</i> Мысы бар, мысы мол (QÄTS, 2011, C. 11, s. 424).	mıstı <i>sin.</i> Mısı bar, mısı mol (QÄTS, 2011, C. 11, s. 424).	mıstı <i>sıf.</i> Bakırı olan, bakır çıkarılan, bakırlı (yer)
112	нақты <i>сын.</i> Дәл, тура, анық, айқын (QÄTS, 2011, C. 11, s. 461).	naqtı <i>sin.</i> Däl, tuvra, anıq, ayqın (QÄTS, 2011, C. 11, s. 461).	naqtı <i>sıf.</i> Kesin, kati, tam, açık, net.
113	нақысты <i>сын.</i> 1. Ою-өрнекті, әшекейлі, бағдарлы. 2. Сазды, әуезді, ырғақты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 466).	naqıstı <i>sin.</i> 1. Oyu-örnekti, äşekeyli, baǵdarlı. 2. Sazdı, ävezdi, ırǵaqtı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 466).	qısnatı <i>sıf.</i> 1. Desenli, nakışlı, süslü. 2 Ezgili, nameli.

114	нарықты <i>сын.</i> 1. Бағалы, құнды. 2. <i>ауыс.</i> Сапалы, құнарлы, қадірлі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 492).	nariqti <i>sin.</i> 1. Bağalı, qundı. 2. <i>avis.</i> Sapalı, qunarlı, qadirli (QÄTS, 2011, C. 11, s. 492).	nariqti <i>sıf.</i> 1. Pahalı. 2. <i>mec.</i> Kaliteli, değerli.
115	насатты <i>сын.</i> Қуанышты, көңілі көтеріңкі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 493).	nasatti <i>sin.</i> Quvaniştı, köñili köteriñki (QÄTS, 2011, C. 11, s. 493).	nasatti <i>sıf.</i> Sevinçli, mutlu.
116	науқасты <i>сын.</i> Денсаулығы дімкәс, ауруы бар, сырқатты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 501).	navqasti <i>sin.</i> Densavlıǵı dimkäs, avruvı bar, sırqattı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 501).	navqasti <i>sıf.</i> Hastalıklı.
117	нысапты <i>сын.</i> Көзі тойғыш, қанағатшыл (QÄTS, 2011, C. 11, s. 596).	nisaptı <i>sin.</i> Közi toyǵış, qanaǵatşıl (QÄTS, 2011, C. 11, s. 596).	nisaptı <i>sıf.</i> Kanaatkâr.
118	оймышты <i>сын.</i> Бедерлі, оюлы, өрнекті, әшекейлі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 631).	oymıştı <i>sin.</i> Bederli, oyulı, örnekti, äşekeyli (QÄTS, 2011, C. 11, s. 631).	oymıştı <i>sin</i> Nakışlı, süslü, bezekli, işlemeli.
119	ойпатты <i>сын.</i> Ойдым, төмендеу, ойпаң (жер) (QÄTS, 2011, C. 11, s. 636).	oypattı <i>sin.</i> Oydım, tömendev, oypañ (jer) (QÄTS, 2011, C. 11, s. 636).	oypattı <i>sıf.</i> Çukurlu, ingin (yer).
120	опықты <i>сын.</i> Опық жеген, өкінішті (QÄTS, 2011, C. 11, s. 710).	opıqtı <i>sin.</i> Opıq jegen, ökiniştı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 710).	opıqtı <i>sıf.</i> Üzgün, pişman.
121	орнықты <i>сын.</i> 1. Қозғалмайтын, мықтап бекітілген. 2. <i>ауыс.</i> Байыпты, салмақты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 749).	ornıqtı <i>sin.</i> 1. Qozgalmaytın, mıqtap bekitilgen. 2. <i>avis.</i> Bayıptı, salmaqtı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 749).	ornıqtı <i>sıf.</i> 1. Kıpırdamayan, tam oturmuş. 2. <i>mec.</i> Sabırlı, ağırbaşlı.
122	отты <i>сын.</i> 1. Оты бар, жарқыраған. 2. <i>ауыс.</i> Жігерлі, қайратты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 50).	ottı <i>sin.</i> 1. Otı bar, jarqıraǵan. 2. <i>avis.</i> Jigerli, qayrattı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 50).	ottı <i>sıf.</i> 1. Ateşli, sıcak, hararetti. 2. <i>mec.</i> İradeli, gayretli.
123	парасатты <i>сын.</i> Ақылды, ойлы, білімді, зерделі (QÄTS, 2011, C. 12, s. 305).	parasattı <i>sin.</i> Aqıldı, oyılı, bilimdi, zerdeli (QÄTS, 2011, C. 12, s. 305).	parasattı <i>sıf.</i> Ferasetli, anlayışlı, bilinçli, ileri görüşlü.
124	парықты <i>сын.</i> 1. Мәнді, мағыналы, мазмұнды. 2. Байқағыш, ойлы, парасатты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 320).	parıqtı <i>sin.</i> 1. Mändi, maǵınalı, mazmundı. 2. Bayqaǵış, oyılı, parasattı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 320).	parıqtı <i>sıf.</i> 1. Önemli, manalı. 2. Düşünceli, şuurlu, bilinçli.
125	рақатты <i>сын.</i> Ләззаты мол, қуанышқа толы (QÄTS, 2011, C. 12, s. 446).	raqattı <i>sin.</i> Lâzzatı mol, quvanişqa tolı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 446).	raqattı <i>sıf.</i> Rahat, huzurlu, ferah.
126	сағынышты <i>сын.</i> Сағына күткен, зарыққан, әбден сағынған (QÄTS, 2011, C. 12, s. 531).	saǵınıştı <i>sin.</i> Saǵına kütken, zarıqqan, äbden saǵınǵan (QÄTS, 2011, C. 12, s. 531).	saǵınıştı <i>sıf.</i> Özlem, hasret dolu.
127	салмақты <i>сын.</i> 1. Ауыр, салмағы көп. 2. <i>ауыс.</i> Байсалды, байыпты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 605).	salmaqtı <i>sin.</i> 1. Avır. salmaǵı köp. 2. <i>avis.</i> Baysaldı, bayıptı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 605).	salmaqtı <i>sıf.</i> 1. Ağır. 2. <i>mec.</i> Ağırbaşlı, vakur, ciddi.
128	салтанатты <i>сын.</i> Бай, дәулетті (QÄTS, 2011, C. 12, s. 611).	saltanattı <i>sin.</i> Bay, дәvletti (QÄTS, 2011, C. 12, s. 611).	saltanattı <i>sıf.</i> Varlıklı, zengin, görkemli.
129	салтты <i>сын.</i> Атқа салт мінген, салт жүрген (QÄTS, 2011, C. 12, s. 612).	salttı <i>sin.</i> Atqa salt mingen, salt жүrgen (QÄTS, 2011, C. 12, s. 612).	salttı <i>sıf.</i> Atlı, ata binmiş.

130	саңлақты <i>сын.</i> Озат шыққан, алдыңғы қатарлы, озық (QÄTS, 2011, C. 12, s. 656).	sañlaqtı <i>sin.</i> Ozat şıqqan, aldınğı qatarlı, oziq (QÄTS, 2011, C. 12, s. 656).	sañlaqtı <i>sıf.</i> Başarılı, önde gelen.
131	сапты <i>сын.</i> Сабы бар, сапталған (QÄTS, 2011, C. 12, s. 670).	saptı <i>sin.</i> Sabı bar, saptalğan (QÄTS, 2011, C. 12, s. 670).	saptı <i>sıf.</i> Saplı, sapı olan.
132	сауатты <i>сын.</i> 1. Дұрыс оқып, дұрыс жаза білетін, орта білімі бар. 2. Істің мән жайын білетін, көп нәрседен хабардар, білікті (QÄTS, 2011, C. 13, s. 12).	savattı <i>sin.</i> 1. Durıs oqıp, durıs jaza biletin, orta bilimi bar. 2. İstiñ mән jayın biletin, köp nәrseden habardar, bilikti (QÄTS, 2011, C. 13, s. 12).	savattı <i>sıf.</i> 1. Bilgili, orta derece tahsili olan. 2. Her şeyden haberdar.
133	сипатты <i>сын.</i> Сапалы, мазмұнды (QÄTS, 2011, C. 13, s. 205).	siypattı <i>sin.</i> Sapalı, mazmundı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 205).	siypattı <i>sıf.</i> Nitelikli, vasıflı, belli bir özelliğe sahip.
134	сирақты <i>сын.</i> 1. Сирағы ұзын, сыриған 2. <i>ауыс.</i> Тіреуіш орнатылған (QÄTS, 2011, C. 13, s. 207).	siyraqtı <i>sin.</i> 1. Sıyrağı uzın, sıriyğan 2. <i>avis.</i> Tireviş ornatlılğan (QÄTS, 2011, C. 13, s. 207).	siyraqtı <i>sıf.</i> 1. Ayağı olan, ayaklı. 2. <i>mec.</i> Dayanağı olan.
135	сұсты <i>сын.</i> Түсі суық, зілді, қаһарлы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 387).	sustı <i>sin.</i> Tüsi suvıq, zildi, qaharlı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 387).	sustı <i>sıf.</i> Yüzü soğuk, sert.
136	сызықты <i>сын.</i> Сызық сызылған, сызық түскен, сызығы бар (QÄTS, 2011, C. 13, s. 471).	sızıqtı <i>sin.</i> Sızıq sızılğan, sızıq tūsken, sızığı bar (QÄTS, 2011, C. 13, s. 471).	sızıqtı <i>sıf.</i> Çizgili, yol yol.
137	сымбатты <i>сын.</i> Денесі сұлу, мүсінді (QÄTS, 2011, C. 13, s. 503).	simbattı <i>sin.</i> Denesi suluv, müsindi (QÄTS, 2011, C. 13, s. 503).	simbattı <i>sıf.</i> Endamlı, alımlı, boylu poslu.
138	сырқатты <i>сын.</i> Науқасты, аурулы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 546).	sırqattı <i>sin.</i> Navqastı, avruvlı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 546).	sırqattı <i>sıf.</i> Hasta olan, hastalıklı.
139	табысты <i>сын.</i> 1. Табысы мол, пайдалы. 2. <i>ауыс.</i> Нәтижелі, жемісті (QÄTS, 2011, C. 13, s. 600).	tabıstı <i>sin.</i> 1. Tabısı mol, paydalı. 2. <i>avis.</i> Nätijeli, jemisti (QÄTS, 2011, C. 13, s. 600).	tabıstı <i>sıf.</i> 1. Kârı, kazancı, geliri bol. 2. <i>mec.</i> Başarılı, muvaffak.
140	тағатты <i>сын.</i> Шыдамды, төзімді (QÄTS, 2011, C. 13, s. 604).	tağattı <i>sin.</i> Şıdamdı, tözimdi (QÄTS, 2011, C. 13, s. 604).	tağattı <i>sin</i> Takatlı, sabırlı, sebatlı, dayanıklı.
141	талантты <i>сын.</i> Дарынды, ерекше қабілетті, өнерлі (QÄTS, 2011, C. 13, s. 651).	talanttı <i>sin.</i> Darındı, erekşe qabiletti, önerli (QÄTS, 2011, C. 13, s. 651).	talanttı <i>sıf.</i> Yetenekli, kabiliyetli.
142	талапты <i>сын.</i> Көздеген мақсатына жетуге ұмтылғыш, ізденгіш, талабы мол (QÄTS, 2011, C. 13, s. 654).	talaptı <i>sin.</i> Közdegen maqsatına jetüvge umtılgıış, izdengiş, talabı mol (QÄTS, 2011, C. 13, s. 654).	talaptı <i>sıf.</i> Hedeflediği amaca kilitlenmiş, istekli, arzulu, kabiliyetli, hırslı.
143	талшықты <i>сын.</i> Талшығы бар, тарамдалған (QÄTS, 2011, C. 13, s. 672).	talşıqtı <i>sin.</i> Talşığı bar, taramdalğan (QÄTS, 2011, C. 13, s. 672).	talşıqtı <i>sıf.</i> Lifli, dokulu, liflere ayrılmış.
144	тарамысты <i>сын.</i> Сіңірлі, арық, сидиған (QÄTS, 2011, C. 13, s. 730).	taramıstı <i>sin.</i> Siñirli, arıq, siydiyğan (QÄTS, 2011, C. 13, s. 730).	taramıstı <i>sıf.</i> Kemikleri sayılacak derecede zayıf, sıska.
145	тартысты <i>сын.</i> Қызу айқасты, таласты, қызықты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 16).	tartıstı <i>sin.</i> Qızuv ayqastı, talastı, qızıqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 16).	tartıstı <i>sıf.</i> Çekişmeli, heyecanlı, canlı.

			ilginç, mücadele dolu.
146	тиянақты <i>сын.</i> Тұрақты, баянды (QÄTS, 2011, C. 14, s. 190).	tiyanaqtı <i>sin.</i> Turaqtı, bayandı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 190).	tiyanaqtı <i>sıf.</i> Düzenli, istikrarlı.
147	толғанысты <i>сын.</i> Жан-жақты, кең ауқымды, мәні зор (QÄTS, 2011, C. 14, s. 238).	tolğanıstı <i>sin.</i> Jan-jaqtı, keñ avqımdı, мәні zor (QÄTS, 2011, C. 14, s. 238).	tolğanıstı <i>sıf.</i> Derin düşünceleri olan.
148	тұмсықты <i>сын.</i> Тұмсығы шығыңқы, тұмсығы бар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 422).	tumsıqtı <i>sin.</i> Tumsıǵı şıǵıñqı, tumsıǵı bar (QÄTS, 2011, C. 14, s. 422).	tumsıqtı <i>sıf.</i> Gagalı, gagası olan.
149	тұрақты <i>сын.</i> Өзгермейтін, орнықты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 431).	turaqtı <i>sin.</i> Özgermeytin ornıqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 431).	turaqtı <i>sıf.</i> Kalıcı, daǵışmeyen, mütemadi, devamlı.
150	тұрмысты <i>сын.</i> Тұрмысы жақсы, әл-ауқатты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 437).	turmıstı <i>sin.</i> Turmısı jaqsı, әl-avqattı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 437).	turmıstı <i>sıf.</i> Durumu, hâli vakti yerinde; geçim sıkıntısı çekmeyen.
151	тұрпатты <i>сын.</i> Тұрпаты біреуге, бір нәрсеге ұқсаған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 438).	turpattı <i>sin.</i> Turpatı birevge, bir nârsеге uqsаǵan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 438).	turpattı <i>sıf.</i> Fiziksel özellikleri benzeyen anımsatan.
152	тұяқты <i>сын.</i> 1. Тұяқты (мал). 2. ауыс. Тұқымы, ұрпағы бар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 455).	tuyaqtı <i>sin.</i> 1. Tuyaqtı (mal). 2. avis. Tuqımı, urpaǵı bar (QÄTS, 2011, C. 14, s. 455).	tuyaqtı <i>sıf.</i> 1. Toynaǵı olan, toynaklı. 2. mec. Soyu, nesli devam eden.
153	тыңғылықты <i>сын.</i> Істеген ісіне тияпақты, ұқыпты, мұқият (QÄTS, 2011, C. 14, s. 558).	tıñǵılıqtı <i>sin.</i> İstegen isine tiyapaqtı, uqıptı, muqiyat (QÄTS, 2011, C. 14, s. 558).	tıñǵılıqtı <i>sıf.</i> Dikkatli; özenli, titiz.
154	тырнақты <i>сын.</i> 1. Тырнағы өскен, тырнағы бар, тырнағы өткір. 2. ауыс. Азулы, озбыр. (QÄTS, 2011, C. 14, s. 572).	tırnaqtı <i>sin.</i> 1. Tırnaǵı ösken, tırnaǵı bar, tırnaǵı ötkir. 2. avis. Azuvlı, ozbır (QÄTS, 2011, C. 14, s. 572).	tırnaqtı <i>sıf.</i> 1. Tırnaǵı olan, tırnaklı. 2. mec. Güçlü, kuvvetli, azılı.
155	тысты <i>сын.</i> Сыртынан тыстық қапталған, тысталған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 579).	tıstı <i>sin.</i> Sırtınan tıstıq qaptalǵan, tıstalǵan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 579).	tıstı <i>sıf.</i> Kılıflı, kapaklı.
156	уытты <i>сын.</i> 1. Улы, зәрлі қасиеті бар. 2. ауыс. Әсерлі, қуатты, күшті (QÄTS, 2011, C. 14, s. 673).	uvıttı <i>sin.</i> 1. Uvlı, zärli qasietı bar. 2. avis. Äserli, quvattı, küştı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 673).	uvıttı <i>sıf.</i> 1. Zehirli, aǵulu, zararlı. 2. mec. Etkili, tesirli.
157	ұғынықты <i>сын.</i> Түсінікті, ұғымды, ақыла қонымды (QÄTS, 2011, C. 14, s. 677).	uǵınıktı <i>sin.</i> Tüsinikti, uǵımdı, aqıla qonımdı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 677).	uǵınıktı <i>sıf.</i> Anlaşılr, akla yatkın, mantıklı.
158	ұйқасты <i>сын.</i> Ұйқасы бар, ұйқасқа құрылған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 689).	uyqastı <i>sin.</i> Uyqası bar, üyqasqa qurılǵan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 689).	uyqastı <i>sıf.</i> Kafiyele, uyaklı.
159	ұқыпты <i>сын.</i> Тап-тұйнақтай, жинақы, салақ емес, тыңғылықты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 705).	uqıptı <i>sin.</i> Tap-tuynaqtay, jiynaqı, salaq emes, tıñǵılıqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 705).	uqıptı <i>sıf.</i> Özenli, itinalı, titiz, dikkatli.
160	ұлағатты <i>сын.</i> Тәлім-тәрбиелік мәні бар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 706).	ulaǵattı <i>sin.</i> Tälim-tärbiyelik мәні bar (QÄTS, 2011, C. 14, s. 706).	ulaǵattı <i>sıf.</i> Bilgili, ferasetli.
161	ұрпақты <i>сын.</i> Ұрпағы өсіп-өндіген, үрім бұтақты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 740).	urpaqtı <i>sin.</i> Urpaǵı ösip-öndigen, ürim butaqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 740).	urpaqtı <i>sıf.</i> Soyu sülâlesi geniş olan.

162	ұтықты <i>сын.</i> Ұтымды, үйлесімді, орынды (QÄTS, 2011, C. 14, s. 767).	utıqtı <i>sin.</i> Utımdı, üylesimdi, orındı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 767).	utıqtı <i>sıf.</i> Yerinde, akla yatkın.
163	ұшты <i>сын.</i> Ұшы бар, ұшы шыққан, үшкір (QÄTS, 2011, C. 14, s. 783).	uşıtı <i>sin.</i> Uşı bar, uşı şıqqan, üşkir (QÄTS, 2011, C. 14, s. 783).	uşıtı <i>sıf.</i> Ucu olan, ucu sivri.

3.1.1.6. +TI (+ti) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 7. +TI (+ti) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	әдепті <i>сын.</i> Тәрбиелі, тәлімді, көргенді (QÄTS, 2011, C. 2, s. 361).	ädepti <i>sin.</i> Tärbiyeli, tälimdi, körgendi (QÄTS, 2011, C. 2, s. 361).	ädepti <i>sıf.</i> Edepli, nezaketli, görgülü.
2.	әділетті <i>сын.</i> Әділетті жактайтын, турашыл, қайырлы (QÄTS, 2011, C. 2, s. 369).	ädiletti <i>sin.</i> Ädiletti jaqtaytın, tuvraşıl, qayırılı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 369).	ädiletti <i>sıf.</i> Adil, adaletli, dürüst.
3.	әлуәтті <i>сын.</i> 1. Күшті, қарулы, әлді. 2. ауыс. Ауқатты, тұрмысы жақсы (QÄTS, 2011, C. 2, s. 444).	älüvetti <i>sin.</i> 1. Küşti, qaruvlı, äldi. 2. avıs. Avqattı, turmısı jaqsı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 444).	älüvetti <i>sıf.</i> 1. Kuvvetli, güçlü. 2. <i>mec.</i> Zengin, varlıklı.
4.	әулетті <i>сын.</i> 1. Туыс-туғаны мол, үрім-бұтақты, зәузатты. 2. Әлеуетті, күшті, қуатты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 515).	ävletti <i>sin.</i> 1. Tuvis-tuğanı mol, ürim-butaqtı, zävzattı. 2. Älevetti, küşti, quvattı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 515).	ävletti <i>sıf.</i> 1. Akrabası çok, sülalesi geniş, geniş aileli. 2. Zengin, varlıklı.
5.	бетті <i>сын.</i> 1. Беті, бет-пішімі бар. 2. ауыс. Өжет, өткір, қайсар (QÄTS, 2011, C. 3, s. 328).	betti <i>sin.</i> 1. Beti, bet-pişimi bar. 2. avıs. Öjet, ötkir, qaysar (QÄTS, 2011, C. 3, s. 328).	betti <i>sıf.</i> 1. Geniş yüzlü (kişi). 2. <i>mec.</i> Cesur, gözünü budaktan sakınmayan.
6.	бөлшекті <i>сын.</i> Бөлшекте (сан) (QÄTS, 2011, C. 3, s. 555).	bölşekti <i>sin.</i> Bölşekti (san) (QÄTS, 2011, C. 3, s. 555).	bölşekti <i>sıf.</i> Kesirli (sayı).
7.	білекті <i>сын.</i> Күші мол, мықты, қарулы (QÄTS, 2011, C. 4, s. 123).	bilekti <i>sin.</i> Küşi mol, mıqtı, qaruvlı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 123).	bilekti <i>sıf.</i> Güçlü, kuvvetli.
8.	білікті <i>сын.</i> Әр нәрседен жан-жақты түсінігі бар, білімді (QÄTS, 2011, C. 4, s. 129).	bilikti <i>sin.</i> Är närseden jan-jaqtı tüsinigi bar, bilimdi (QÄTS, 2011, C. 4, s. 129).	bilikti <i>sıf.</i> Bilgili, okumuş, öğrenim görmüş (kimse); vasıflı.
9.	біртекті <i>сын.</i> Біркелкі, бірөңкей (QÄTS, 2011, C. 4, s. 177).	birtekti <i>sin.</i> Birkelki, birönkey (QÄTS, 2011, C. 4, s. 177).	birtekti <i>sıf.</i> Aynı cinsten, bir kökten, aynı soydan.
10.	дәйекті <i>сын.</i> 1. Тиынақты, тыңғылықты. 2. Табанды, тұрақты, сенімді (QÄTS, 2011, C. 4, s. 541).	däyekti <i>sin.</i> 1. Tiyanagtı, tıñğılıqtı. 2. Tabandı, turaqtı, senimdi (QÄTS, 2011, C. 4, s. 541).	däyekti <i>sıf.</i> 1. Düzenli, özenli, titiz. 2. Sözüne

			sadık, istikrarlı, sebatlı.
11.	дәнекті сын. Дәнегі бар (QÄTS, 2011, C. 4, s. 566).	dänekti sin. Dänegi bar (QÄTS, 2011, C. 4, s. 566).	dänekti sıf. Çekirdekli.
12.	дәулетті сын. Дәулеті мол, бай, ауқатты (QÄTS, 2011, C. 4, s. 587).	dävletti sin. Dävleti mol, bay, avqattı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 587).	dävletti sıf. Zengin, devletli, varlıklı.
13.	деректі сын. Нақтылы, негізді, дәйекті (QÄTS, 2011, C. 4, s. 647).	derekti sin. Naqtılı, negizdi, дәйекті (QÄTS, 2011, C. 4, s. 647).	derekti sıf. Belgelere dayanan, belgesel, dokümanter.
14.	дертті сын. 1. Аурулы, наукасты, сырқатты. 2. ауыс. Қайғылы, қасіретті (QÄTS, 2011, C. 4, s. 653).	dertti sin. 1. Avruvlı, navqastı, sırqattı. 2. avis. Qayğılı, qasiretti (QÄTS, 2011, C. 4, s. 653).	dertti sıf. 1. Hastalıklı. 2. mec. Dertli, gamlı.
15.	дүрмекті сын. Улы-шулы, елірген, дабыр-дүбірлі (QÄTS, 2011, C. 5, s. 75).	dürmekti sin. Uvlı-şuvlı, elirgen, dabır-dübirli (QÄTS, 2011, C. 5, s. 75).	dürmekti sıf. Gürültülü, patırtılı.
16.	елесті сын. Елестейтін, шалықтайтын (QÄTS, 2011, C. 5, s. 235).	elesti sin. Elesteytin, şalıqtaytin (QÄTS, 2011, C. 5, s. 235).	elesti sıf. Sanrısal, sanrıya ilişkin.
17.	емшекті сын. Емшегі бар (QÄTS, 2011, C. 5, s. 274).	emşekti sin. Emşegi bar (QÄTS, 2011, C. 5, s. 274).	emşekti sıf. Memeli, memesi büyük.
18.	емізикті сын. Емізигі бар (QÄTS, 2011, C. 5, s. 275).	emizikti sin. Emizigi bar (QÄTS, 2011, C. 5, s. 275).	emizikti sıf. Emzikli.
19.	еңісті сын. Ылдилау, еңістеу келген (QÄTS, 2011, C. 5, s. 325).	eñisti sin. Ildıylav, eñistev kelgen (QÄTS, 2011, C. 5, s. 325).	eñisti sıf. İnişli, meyilli.
20.	епсекті сын. Ыңғайлы, епті, оңтайлы, жұғымды (QÄTS, 2011, C. 5, s. 326).	epsekti sin. İnğaylı, epti, oñtaylı, juğımdı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 326).	epsekti sıf. Becerikli, eli uz, yetenekli.
21.	епті сын. 1. Ыңғайлы, икемді, бейім, оңтайлы. 2. ауыс. Қу, айлaker, пысық, тәсілқой (QÄTS, 2011, C. 5, s. 328).	epti sin. 1. İnğaylı, iykemdi, beyim, oñtaylı. 2. avis. Quv, aylaker, pısıq, täsilqoy (QÄTS, 2011, C. 5, s. 328).	epti sıf. 1. Yatkın, eğilimli, meyilli, becerikli. 2. mec. Uyanık, kurnaz.
22.	есепті сын. 1. Дәл есептелген, есебі дұрыс, алдын ала ойластырылған. 2. Санаулы, есептеулі, айтулы (QÄTS, 2011, C. 5, s. 413).	esepti sin. 1. Däl esep telgen, esebi durıs, aldın ala oylastırılğan. 2. Sanavlı, esep tevlı, aytuvlı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 413).	esepti sıf. 1. Hesaplanması doğru yapılmış, önceden tasarlanmış. 2. Sayılı, hesaplı.
23.	есті сын. Ақылды, парасатты, саналы. (QÄTS, 2011, C. 5, s. 430-431).	esti sin. Aqıldı, parasattı, sanalı. (QÄTS, 2011, C. 5, s. 430-431).	esti sıf. Akıllı, uslu.
24.	етті сын. 1. Еті бар, етсіз емес. 2. Еті мол, еті көп (QÄTS, 2011, C. 5, s. 475).	etti sin. 1. Eti bar, etsiz emes. 2. Eti mol, eti köp (QÄTS, 2011, C. 5, s. 475).	etti sıf. 1. Etli. 2. Dolgun, semiz.
25.	жанкешті сын. Өлген-тірілгеніне қарамайтын батыл, өлермен, жанкешпе (QÄTS, 2011, C. 5, s. 750).	jankeşti sin. Ölgen-tirilgenine qaramaytin batıl, ölermen, jankeşpe (QÄTS, 2011, C. 5, s. 750).	jankeşti sıf. Fedakâr, çok çalışkan, özverili.
26.	желісті сын. Жақсы желетін, желгіш, желіскер (QÄTS, 2011, C. 6, s. 314).	jelisti sin. Jaqsı jeletin, jelgiş, jelisker (QÄTS, 2011, C. 6, s. 314).	jelisti sıf. Orta hızla iyi giden (at).
27.	жемісті сын. 1. Жемісі мол, жемісі бар. 2. ауыс. Нәтижелі,	jemisti sin. 1. Jemisi mol, jemisi bar. 2. avis. Nätıyjelı,	jemisti sıf. 1. Meyvesi bol,

	өнімді, қорытындысы бар (QÄTS, 2011, C. 6, s. 323).	önimdi, qoritındısı bar (QÄTS, 2011, C. 6, s. 323).	meyveli. 2. mec. Verimli, yararlı, başarılı, semereli.
28.	жеңісті сын. Жеңіске толы, жеңіске жеткен (QÄTS, 2011, C. 6, s. 341).	jeñisti sin. Jeñiske tolı, jeñiske jetken (QÄTS, 2011, C. 6, s. 341).	jeñisti sıf. Zafer dolu.
29.	жергілікті сын. Осы жерде тұратын, тұрғылықты (QÄTS, 2011, C. 6, s. 362).	jergilikti sin. Oıı jerde turatın, turğılıqtı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 362).	jergilikti sıf. Yerli, mahalli, yerel.
30.	жеркенішті сын. Кір, былғаныш, сасық (QÄTS, 2011, C. 6, s. 366).	jerkeniști sin. Kir, bılğanış, sasıq (QÄTS, 2011, C. 6, s. 366).	jerkeniști sıf. İğrenç, tiksindirici, çirkin.
31.	жеткілікті сын. Жетерлік, көп, мол (QÄTS, 2011, C. 6, s. 390).	jetkilikti sin. Jeterlik, köp, mol (QÄTS, 2011, C. 6, s. 390).	jetkilikti sıf. Yeterli, bol.
32.	жиекті сын. Жиегі бар, жиектелген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 415).	jiyekti sin. Jiyegi bar jiyektelgen (QÄTS, 2011, C. 6, s. 415).	jiyekti sıf. Kenarlı, kenarı süslü, şeritli.
33.	жиренішті сын. Адам жиіркенетін, жеркенішті (QÄTS, 2011, C. 6, s. 426).	jiyreniști sin. Adam jiyirkenetin, jerkeniști (QÄTS, 2011, C. 6, s. 426).	jiyreniști sıf. Tiksindirici, iğrenç, sevimsiz.
34.	жиіркенішті сын. Жиренішті, секем алатын (QÄTS, 2011, C. 6, s. 437).	jiyirkeniști sin. Jiyreniști, sekem alatın (QÄTS, 2011, C. 6, s. 437).	jiyirkeniști sıf. İğrenç, tiksindirici, görüntüsü hoş olmayan.
35.	жүкті сын. 1. Жүк артылған, жүк салынған, жүк тиелген 2. ауыс. Екіқабат, аяғы ауыр (QÄTS, 2011, C. 6, s. 624).	jükti sin. 1. Jük artılğan, jük salınğan, jük tiyelgen. 2. avıs. Ekiqabat, ayağı avır (QÄTS, 2011, C. 6, s. 624).	jükti sıf. 1. Yüklü, yük yüklenmiş. 2. mec. Hamile, gebe olan.
36.	зейнетті сын. 1. Көрікті, сымбатты, әдемі, сұлу. 2. Рақат, жақсылығы мол (QÄTS, 2011, C. 7, s. 123).	zeynetti sin. 1. Kōrikti, simbatti, ädemi, suluv. 2. Raqat, jaqsılığı mol (QÄTS, 2011, C. 7, s. 123).	zeynetti sıf. 1. Güzel, gösterişli. 2. Rahat, sıkıntısız, refah.
37.	игілікті сын. 1. Шапағатты, қайырымды, рақымды. 2. Маңызды, мәнді, нәтижелі (QÄTS, 2011, C. 7, s. 192).	iygilikti sin. 1. Şapağattı, qayııımdı, raqııımdı. 2. Mañızdı, мәнді, nәtiyjeli (QÄTS, 2011, C. 7, s. 192).	iygilikti sıf. 1. Şefkatli, merhametli. 2. Önemli, anlamlı, neticeli.
38.	иекті сын. Иегі шығыңқы, үлкендеу (QÄTS, 2011, C. 7, s. 200).	iyekti sin. İyegi şıǵıñqı ülkendev (QÄTS, 2011, C. 7, s. 200).	iyekti sin Çenesi büyük olan.
39.	итті сын. Иті бар (QÄTS, 2011, C. 7, s. 384).	iytti sin. İti bar (QÄTS, 2011, C. 7, s. 384).	iytti sıf. Köpekli, köpeği olan.
40.	иісті сын. Иісі бар, иісі күшті (QÄTS, 2011, C. 7, s. 411).	iyisti sin. İyisi bar, iyisi küști (QÄTS, 2011, C. 7, s. 411).	iyisti sıf. Kokulu, keskin kokulu.
41.	кәдікті сын. Күмәнді, шүбәлі, күдікті (QÄTS, 2011, C. 7, s. 472).	kädikti sin. Kümändi, şübeli, kudikti (QÄTS, 2011, C. 7, s. 472).	kädikti sıf. Şüpheli, tereddütlü, kuşkulu.
42.	кебекті сын. Кебегі бар, кебегі мол (QÄTS, 2011, C. 7, s. 507).	kebekti sin. Kebegi bar, kebegi mol (QÄTS, 2011, C. 7, s. 507).	kebekti sin Kepekli, kepeği ayrılmamış.
43.	кезекті сын. 1. Келесі, алдағы, кезекте тұрған. 2. Кезек-кезек, бірінен кейін бірі (QÄTS, 2011, C. 7, s. 533).	kezekti sin. 1. Kelesi, aldağı, kezekte turğan. 2. Kezek-kezek, birinen keyin biri (QÄTS, 2011, C. 7, s. 533).	kezekti sıf. 1. Sıradaki, olağan. 2. Sıralı, sıralanmış, düzenlenmiş.

44.	кейіпті <i>сын.</i> Тұрпатты, пішінді, сиықты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 547).	keyipti <i>sin.</i> Turpattı, pişindi, siyıqtı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 547).	keyipti <i>sıf.</i> Görünüşü bir, yüzü benzer olan.
45.	кейісті <i>сын.</i> Кейіген, ренішті (QÄTS, 2011, C. 7, s. 548).	keyisti <i>sin.</i> Keyigen, reniştı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 548).	keyisti <i>sıf.</i> Kırgın, dargın.
46.	кекті <i>сын.</i> Кектенген, кек сақтаған, кегі кеткен, өшіккен, ызалы, ашулы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 557).	kekti <i>sin.</i> Kektengen, kek saқтаған, kegi ketken, öşikken, ızalı, aşuvlı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 557).	kekti <i>sıf.</i> Kinli, kindar.
47.	келбетті <i>сын.</i> 1. Келбеті келген, әдемі, сұлу, сымбатты. 2. Бітімді, мүсінді (QÄTS, 2011, C. 7, s. 569).	kelbeti <i>sin.</i> 1. Kelbeti kelgen, ädemi, suluv, simbattı. 2. Bitimdi, müsindi (QÄTS, 2011, C. 7, s. 569).	kelbeti <i>sıf.</i> 1. (yüz) Güzel, parlak. 2. Gösterişli, alımlı, yakışıklı.
48.	келісті <i>сын.</i> 1. Келбетті, сымбатты, әсем, сұлу. 2. Үйлесімді, лайықты, жарасымды, ұнамды, орынды (QÄTS, 2011, C. 7, s. 580).	kelisti <i>sin.</i> 1. Kelbeti, simbattı, äsem, suluv. 2. Üylesimdi, layıqtı, jarasımdı, unamdı, orındı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 580).	kelisti <i>sıf.</i> 1. Yakışıklı, hoş, güzel, çekici. 2. Uygun, uyumlu, layık, yaraşır.
49.	керекті <i>сын.</i> Қажетті, мұқтаж (QÄTS, 2011, C. 7, s. 647).	kerekti <i>sin.</i> Qajetti, muqtaj (QÄTS, 2011, C. 7, s. 647).	kerekti <i>sıf.</i> Gerekli, lazım.
50.	кеуекті <i>сын.</i> Қуысты, саңылаулы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 733).	kevekti <i>sin.</i> Quvıstı, sañılavlı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 733).	kevekti <i>sıf.</i> Kovuk açılmış, oyulmuş.
51.	көбікті <i>сын.</i> Көбігі бар, көбіктенген (QÄTS, 2011, C. 8, s. 163).	köbikti <i>sin.</i> Köbiği bar, köbiktengen (QÄTS, 2011, C. 8, s. 163).	köbikti <i>sıf.</i> Köpüklü, köpüğü olan.
52.	көйлекті <i>сын.</i> Көйлегі бар, көйлек киген (QÄTS, 2011, C. 8, s. 221).	köylekti <i>sin.</i> Köylegi bar, köylek kiygen (QÄTS, 2011, C. 8, s. 221).	köylekti <i>sıf.</i> Gömlekli, gömlek giymiş.
53.	көкейкесті <i>сын.</i> Ойда жүрген, диттеген, маңызды (QÄTS, 2011, C. 8, s. 234).	kökeykesti <i>sin.</i> Oyda жүрген, dittegen, mañızdı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 234).	kökeykesti <i>sıf.</i> Güncel, aktüel, önemli.
54.	көкпекті <i>сын.</i> Көкпек мол өскен, көкпегі көп (жер) (QÄTS, 2011, C. 8, s. 241).	kökpekti <i>sin.</i> Kökpek mol öskен, kökpegi көп (jer) (QÄTS, 2011, C. 8, s. 241).	kökpekti <i>sıf.</i> Karapazı ve kazayağı bol olan (yer).
55.	көлшікті <i>сын.</i> Көлшігі бар, сулы (QÄTS, 2011, C. 8, s. 274).	kölşikti <i>sin.</i> Kölşigi bar, suvlı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 274).	kölşikti <i>sıf.</i> Su birikintisi olan.
56.	көрнекті <i>сын.</i> Белгілі, танымал, әйгілі (QÄTS, 2011, C. 8, s. 344).	körnekti <i>sin.</i> Belgili, tanımal, äygili (QÄTS, 2011, C. 8, s. 344).	körnekti <i>sıf.</i> Meşhur, tanınmış.
57.	көрікті <i>сын.</i> Ажарлы, сұлу (QÄTS, 2011, C. 8, s. 356).	körikti <i>sin.</i> Ajarlı, suluv (QÄTS, 2011, C. 8, s. 356).	körikti <i>sıf.</i> Güzel, yakışıklı.
58.	күдікті <i>сын.</i> Сезікті, шүбәлі, күмәнді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 422).	küdikti <i>sin.</i> Sezikti, şübäli, kümändi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 422).	küdikti <i>sıf.</i> Şüpheli, kuşkulu.
59.	күйікті <i>сын.</i> Қайғылы, шерлі, мұңды (QÄTS, 2011, C. 8, s. 455).	küyikti <i>sin.</i> Kayğılı, şerli, muñdı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 455).	küyikti <i>sıf.</i> Kederli, tasalı, kaygılı.
60.	күмісті <i>сын.</i> Күміспен қапталған (QÄTS, 2011, C. 8, s. 486).	kümisti <i>sin.</i> Kümispen qaptalğan (QÄTS, 2011, C. 8, s. 486).	kümisti <i>sıf.</i> Gümüşlü, gümüşle kaplanmış.
61.	күнделікті <i>сын.</i> Күн сайынғы, күнбе-күнгі (QÄTS, 2011, C. 8, s. 515).	kündelikti <i>sin.</i> Kün sayıngı, күнbe-küngi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 515).	kündelikti <i>sıf.</i> Günlük, her günkü, gündelik.

62.	күпті <i>сын.</i> 1. Шектен тыс, мейлінші тойған. 2. <i>ауыс.</i> Күдікті, дұдамал (QÄTS, 2011, C. 8, s. 539).	küpti <i>sin.</i> 1. Şekten tıs, meylinşi toyğan. 2. <i>avis.</i> Küdikti, düdamal (QÄTS, 2011, C. 8, s. 539).	küpti <i>sıf.</i> 1. Haddinden fazla, tıka basa yiyen. 2. <i>mec.</i> Şüpheli, kuşkulu.
63.	күшті <i>сын.</i> 1. Бойында күші мол, әлді, қуатты, қайратты. 2. Қатты, екпінді, пәрменді, мықты, зор. 3. Берік, нық. (QÄTS, 2011, C. 8, s. 587).	küşti <i>sin.</i> 1. Boyında küşi mol, äldi, quvattı, qayrattı. 2. Qattı, ekpindi, pärmendi, mıqtı, zor. 3. Berik, nıq (QÄTS, 2011, C. 8, s. 587).	küşti <i>sıf.</i> 1. Güçlü, kuvvetli. 2. Sert, tesirli. 3. Sağlam.
64.	кісілікті <i>сын.</i> Адамгершілігі мол, адамдық қасиеті бар (QÄTS, 2011, C. 8, s. 653).	kisilikti <i>sin.</i> Adamgerşiligi mol, adamdıq qasıyeti bar (QÄTS, 2011, C. 8, s. 653).	kisilikti <i>sıf.</i> İnsaniyetli, mürüvvetli.
65.	қабілетті <i>сын.</i> Қабілеті бар, икемді, қолынан іс келетін (QÄTS, 2011, C. 8, s. 695).	qabiletti <i>sin.</i> Qabileti bar, iykemdi, qolınan is keletin (QÄTS, 2011, C. 8, s. 695).	qabiletti <i>sıf.</i> Kabiliyetli, yetenekli, becerikli.
66.	қажетті <i>сын.</i> Қажеті бар, керекті (QÄTS, 2011, C. 8, s. 725).	qajetti <i>sin.</i> Qajeti bar, kerekti (QÄTS, 2011, C. 8, s. 725).	qajetti <i>sıf.</i> Gerekli, lüzumlu, ihtiyaç duyulan.
67.	қасиетті <i>сын.</i> Қастерлі, ардақты, аса құнды (QÄTS, 2011, C. 9, s. 422).	qasiyetti <i>sin.</i> Qasterli, ardaqtı, asa qundı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 422).	qasiyetti <i>sıf.</i> Mukaddes, kutsal, mübarek.
68.	қасіретті <i>сын.</i> Қайғылы, мұңды, азапты (QÄTS, 2011, C. 9, s. 442).	qasiretti <i>sin.</i> Qayğılı, muñdı, azaptı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 442).	qasiretti <i>sıf.</i> Elemli, dertli, kederli.
69.	қавіпті <i>сын.</i> Қатерлі, қатер төндіретіндей (QÄTS, 2011, C. 9, s. 514).	qavipti <i>sin.</i> Qaterli, qater töndiretindey (QÄTS, 2011, C. 9, s. 514).	qavipti <i>sıf.</i> Tehlikeli.
70.	қоректі <i>сын.</i> Құнарлы, кенеулі, сіңімді (QÄTS, 2011, C. 10, s. 87).	qorekti <i>sin.</i> Qunarlı, kenevli, siñimdi (QÄTS, 2011, C. 10, s. 87).	qorekti <i>sıf.</i> Gıdalı, besleyici.
71.	қүдіретті <i>сын.</i> 1. Қүдіреті күшті, кереметі мол. 2. Айбынды, сұсты, қаһарлы (QÄTS, 2011, C. 10, s. 251).	qudiretti <i>sin.</i> 1. Qudireti küşti, keremeti mol. 2. Aybındı, sustı, qaharlı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 251).	qudiretti <i>sıf.</i> 1. Kudretli, güçlü, kadir. 2. Azametli, heybetli.
72.	құрметті <i>сын.</i> Қадірлі, сыйлы (QÄTS, 2011, C. 10, s. 415).	qurmetti <i>sin.</i> Qadirli, sıylı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 415).	qurmetti <i>sıf.</i> Hürmetli, saygıdeğer, muhterem.
73.	лепті <i>сын.</i> Қарқыны күшті, екпінді (QÄTS, 2011, C. 10, s. 698).	lepti <i>sin.</i> Qarqını küşti, ekpindi (QÄTS, 2011, C. 10, s. 698).	lepti <i>sıf.</i> Vurgulu, şiddetli.
74.	лимитті <i>сын.</i> Шек қойылған, шектелген (QÄTS, 2011, C. 10, s. 701).	limitti <i>sin.</i> Şek qoyılğan, şektelgen (QÄTS, 2011, C. 10, s. 701).	limitti <i>sıf.</i> Sınırlı, belirli, limitli.
75.	мәдениетті <i>сын.</i> Мәдени дәрежесі дамыған, жоғары, озық (QÄTS, 2011, C. 11, s. 117).	mädeniyetti <i>sin.</i> Mädeniy дәrejesi damığan, joğarı, oziq (QÄTS, 2011, C. 11, s. 117).	mädeniyetti <i>sıf.</i> Kültür seviyesi yüksek, kültürlü.
76.	меншікті <i>сын.</i> Біреуге тән, соның иелігіндегі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 189).	menşikti <i>sin.</i> Birevge tән, sonıñ iyeligindegi (QÄTS, 2011, C. 11, s. 189).	menşikti <i>sıf.</i> Özel, hususi, şahsi.
77.	монументті <i>сын.</i> Монумент боларлық, ірі, кесек (QÄTS, 2011, C. 11, s. 289).	monumentti <i>sin.</i> Monuvment bolarlıq, iri, kesek (QÄTS, 2011, C. 11, s. 289).	monumentti <i>sıf.</i> Anıtsal, abidevi.
78.	мүкті <i>сын.</i> Мүк көп өскен, мүк басқан (QÄTS, 2011, C. 11, s. 384).	mükti <i>sin.</i> Mük көp ösken, mük basqan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 384).	mükti <i>sıf.</i> Yosunlu.

79.	міндетті <i>сын.</i> Орындауға тиісті, борышты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 435).	mindetti <i>sin.</i> Orındavğa tiyisti, borıştı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 435).	mindetti <i>sıf.</i> Mecburi, zorunlu.
80.	объективті <i>сын.</i> Нақты, әділ, ақиқат, дәлелді (QÄTS, 2011, C. 11, s. 605).	obyektivti <i>sin.</i> Naqtı, ädil, aqıyqat, дәleldi (QÄTS, 2011, C. 11, s. 605).	obyektivti <i>sıf.</i> Nesnel, objektif.
81.	өзекті (1) <i>сын.</i> Өзегі бар, сай-салалы (жер) (QÄTS, 2011, C. 12, s. 98).	özekti <i>sin.</i> Özeği bar, say-salalı (jer) (QÄTS, 2011, C. 12, s. 98).	özekti <i>sıf.</i> Engebeli, çukurlu (yer).
82.	өзекті (2) <i>сын.</i> 1. Сабағының ортасы қуыс, өзегі бар (өсімдік). 2. <i>ауыс.</i> Ең басты, негізгі, маңызды, келелі (QÄTS, 2011, C. 12, s. 99).	özekti <i>sin.</i> 1. Sabağının ortası quvis, özeği bar ösimdik. 2. <i>avis.</i> Eñ bastı, negizgi, manızdı, keleli (QÄTS, 2011, C. 12, s. 99).	özekti <i>sıf.</i> 1. Özlü (bitki, ağaç vb.). 2. <i>mec.</i> Temel, ana, esas.
83.	өксикті <i>сын.</i> Күйініші мол, қайғы-қасіретті, мұңды, шерлі (QÄTS, 2011, C. 12, s. 116).	öksikti <i>sin.</i> Küyinişi mol, qayğ-ı-qasiretti, muñdı, şerli (QÄTS, 2011, C. 12, s. 116).	öksikti <i>sıf.</i> Dertli, gamlı, kederli, muztarip.
84.	өкілетті <i>сын.</i> 1. Толық құқықты. 2. <i>ауыс.</i> Қадірлі, беделді (QÄTS, 2011, C. 12, s. 122).	ökiletti <i>sin.</i> 1. Toliq quqıqtı. 2. <i>avis.</i> Qadirli, bedeldi (QÄTS, 2011, C. 12, s. 122).	ökiletti <i>sıf.</i> 1. Müteveli, yetkili. 2. <i>mec.</i> Değerli, kıymetli, nüfuzlu.
85.	өкінішті <i>сын.</i> Опық жеген, ренішті (QÄTS, 2011, C. 12, s. 125).	ökinishi <i>sin.</i> Opiq jegen, reniştı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 125).	ökinishi <i>sıf.</i> Pişmanlık veren, bezdiren, teessüfe değer, üzücü.
86.	өркениетті <i>сын.</i> Өркениеті бар, қоғамдық, мәдени дамуы жағынан көтерілген, жетілген (QÄTS, 2011, C. 12, s. 197).	örkeniyetti <i>sin.</i> Örkeniyeti bar, qoğamdıq, мәdeniy damuvı jağnan köterilgen, jetilgen (QÄTS, 2011, C. 12, s. 197).	örkeniyetti <i>sıf.</i> Uygur, medeni.
87.	өркешті <i>сын.</i> 1. Өркеш біткен, өркеші бар; семіз. 2. <i>ауыс.</i> Шоқы-шоқы, өркеш-өркеш (QÄTS, 2011, C. 12, s. 199).	örkeşti <i>sin.</i> 1. Örkeş bitken, örkeşi bar; semiz. 2. <i>avis.</i> Şoqı-şoqı, örkeş-örkeş (QÄTS, 2011, C. 12, s. 199).	örkeşti <i>sıf.</i> 1. Hörgüçlü, semiz. 2. <i>mec.</i> Tepe tepe, tümsek tümsek.
88.	өрнекті <i>сын.</i> Өрнегі бар, әшекейлі, өрнектелген (QÄTS, 2011, C. 12, s. 206).	örnekti <i>sin.</i> Örneği bar, äşekeyli, örnektelgen (QÄTS, 2011, C. 12, s. 206).	örnekti <i>sıf.</i> Nakışlı, süslü, işlemeli, bezekli.
89.	өрісті <i>сын.</i> 1. Өрісі мол, жайылымы кең. 2. Ағайын-туғаны көп, жегжат-жұрағатты. 3. Өрелі, өнегелі (QÄTS, 2011, C. 12, s. 218).	öristi <i>sin.</i> 1. Örisi mol, jayılımı keñ. 2. Ağayın-tuvğanı köp, jegjat-jurağattı. 3. Öreli, önegeli (QÄTS, 2011, C. 12, s. 218).	öristi <i>sıf.</i> 1. Geniş otlaklı. 2. Soyu, sülalesi geniş, kalabalık. 3. Bilgili, örnek (insan).
90.	патентті <i>сын.</i> Патенті бар, патентке ие (QÄTS, 2011, C. 12, s. 324).	patentti <i>sin.</i> Patenti bar, patentke iye (QÄTS, 2011, C. 12, s. 324).	patentti <i>sıf.</i> Patenti olan, patentli.
91.	перзентті <i>сын.</i> Ұлды, қызды, балалы, ұрпақты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 356).	perzentti <i>sin.</i> Uldı, qızdı, balalı, urpaqtı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 356).	perzentti <i>sıf.</i> Çocuklu, evlatlı, evladı olan.
92.	радиоактивті <i>сын.</i> радиобелсенді, радиоактивтілік қасиеті бар (QÄTS, 2011, C. 12, s. 435).	radiyoaktivti <i>sin.</i> Radiyobelsendi, radiyoaktivtilik qasiyeti bar (QÄTS, 2011, C. 12, s. 435).	radiyoaktivti <i>sıf.</i> Radyoaktif, ışın etkin.
93.	ренішті <i>сын.</i> Жабырқаңқы, ренжулі қамығыңқы, қынжылулы, көңілсіз (QÄTS, 2011, C. 12, s. 474).	renishi <i>sin.</i> Jabırqañqı, renjüvli qamığınqı, qınjıluvlı, köñilsiz (QÄTS, 2011, C. 12, s. 474).	renishi <i>sıf.</i> Rencide olmuş, üzüntülü, kalbi kırılmış, dargın.

94.	сәтті <i>сын.</i> Ойдағыдай, орайлы, ұтымды, қолайлы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 96).	sätti <i>sin.</i> Oydağıday, oraylı, utımdı, qolaylı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 96).	sätti <i>sıf.</i> Başarılı, hayırlı, şanslı.
95.	сәулетті <i>сын.</i> Сәнді, әсем, көрікті (QÄTS, 2011, C. 13, s. 106).	sävletti <i>sin.</i> Sändi, äsem, körikti (QÄTS, 2011, C. 13, s. 106).	sävletti <i>sıf.</i> Görkemli, gösterişli.
96.	себеппі <i>сын.</i> Себебі бар, негізді (QÄTS, 2011, C. 13, s. 113).	sebepti <i>sin.</i> Sebebi bar, negizdi (QÄTS, 2011, C. 13, s. 113).	sebepti <i>sıf.</i> Sebebi olan, sebepli.
97.	сезікті <i>сын.</i> Әлденеден секем алған, күдікті, күмәнді (QÄTS, 2011, C. 13, s. 121).	sezikti <i>sin.</i> Äldeneden sekem alğan, küdikti, kümändi (QÄTS, 2011, C. 13, s. 121).	sezikti <i>sıf.</i> Şüpheli, kuşkulu
98.	сертті <i>сын.</i> Уәделі, антты (QÄTS, 2011, C. 13, s. 177).	sertti <i>sin.</i> Üvädeli, anttı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 177).	sertti <i>sıf.</i> Yeminli.
99.	сесті <i>сын.</i> Түсі суық, сұсты (QÄTS, 2011, C. 13, s. 185).	sesti <i>sin.</i> Tüsi suvıq, sustı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 185).	sesti <i>sıf.</i> Yüzü sert, soğuk.
100.	сүйекті <i>сын.</i> 1. Сүйектен тұратын, сүйегі бар. 2. Сүйегі ірі, еңгезердей (QÄTS, 2011, C. 13, s. 399).	süyekti <i>sin.</i> 1. Süyekten turatın, süyegi bar. 2. Süyegi iri, eñgezerdey (QÄTS, 2011, C. 13, s. 399).	süyekti <i>sıf.</i> 1. Kemikli, iri yapılı. 2. Çekirdeği kalın ve sert kabuklu.
101.	сүйікті <i>сын.</i> Қымбатты, аяулы, ардақты (QÄTS, 2011, C. 13, s. 412).	süyikti <i>sin.</i> Qımbattı, ayavlı, ardaqtı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 412).	süyikti <i>sıf.</i> Sevgili, değerli.
102.	сүйінішті <i>сын.</i> Сүйсініп разы боларлық, сүйсінерлік (QÄTS, 2011, C. 13, s. 414).	süyinişti <i>sin.</i> Süysinip razı bolarlıq, süysinerlik (QÄTS, 2011, C. 13, s. 414).	süyinişti <i>sıf.</i> Sevinçli, kıvanç verici, memnun edici.
103.	сүтті <i>сын.</i> Сүтті көп беретін, сүті мол (QÄTS, 2011, C. 13, s. 447).	sütti <i>sin.</i> Sütti köp beretin, süti mol (QÄTS, 2011, C. 13, s. 447).	sütti <i>sıf.</i> Sütü bol, sütlü.
104.	сіңісті <i>сын.</i> Үйреншікті, дағдылы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 574).	siñisti <i>sin.</i> Üyrenşikti, dağdılı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 574).	siñisti <i>sıf.</i> Alışılmış, alışlagelen, sıradan.
105.	тақылетті <i>сын.</i> Ұқсас, сияқты, тәрізді (QÄTS, 2011, C. 13, s. 641).	taqıletti <i>sin.</i> Uqsas, siyaqtı, tärizdi (QÄTS, 2011, C. 13, s. 641).	taqıletti <i>sıf.</i> Benzer, gibi, misali.
106.	тәртіпті <i>сын.</i> Тәртібі жақсы, үлгілі, өнегелі (QÄTS, 2011, C. 14, s. 65).	tärtipti <i>sin.</i> Tärtibi jaqsı, ülgili, önegeli (QÄTS, 2011, C. 14, s. 65).	tärtipti <i>sin</i> Düzenli, disiplinli, tertipli.
107.	тәтті <i>сын.</i> Дәмі бал, қант, кәмпит сияқты, тіл үйіретін (QÄTS, 2011, C. 14, s. 68).	tätti <i>sin.</i> Dämi bal, qant, kämpiyt siyaqtı, til üyiretin (QÄTS, 2011, C. 14, s. 68).	tätti <i>sıf.</i> 1. Şeker tadında olan, tatlı, lezzetli.
108.	тебіреністі <i>сын.</i> Қатты тебіренген, толқыған, толғанысты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 82).	tebirenisti <i>sin.</i> Qattı tevirengen, tolqığan, tolğanıstı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 82).	tebirenisti <i>sıf.</i> Coşkulu, heyecanlı.
109.	текті <i>сын.</i> 1. Шыққан тегі бір, нәсілдес. 2. Тегі, шыққан жері жақсы (кісі) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 100).	tekti <i>sin.</i> 1. Şıqqan tegi bir, näsildes. 2. Tegi, şıqqan jeri jaqsı (kisi) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 100).	tekti <i>sıf.</i> 1. Soydaş, aynı soydan olan. 2. Asil, soylu.
110.	типті <i>сын.</i> Типі біркелкі, типі бірдей (QÄTS, 2011, C. 14, s. 182).	tipti <i>sin.</i> Tipi birkelki, tipi birdey (QÄTS, 2011, C. 14, s. 182).	tipti <i>sıf.</i> Aynı tipten, birbirine benzer.
111.	тиісті <i>сын.</i> Қажетті, міндетті (QÄTS, 2011, C. 14, s. 188).	tiyisti <i>sin.</i> Qajetti, mindetti (QÄTS, 2011, C. 14, s. 188).	tiyisti <i>sıf.</i> İlgili, gereken, ait olan.

112	төсті <i>сын.</i> Төсі шығыңқы, кең кеуделі, салқы төсті (QÄTS, 2011, C. 14, s. 368).	tösti <i>sin.</i> Tösi şığıñqı, keñ kevdeli, salqı tösti (QÄTS, 2011, C. 14, s. 368).	tösti <i>sıf.</i> İri yarı, cüsseli, yapılı.
113	түбітті <i>сын.</i> Түбіті қалың (QÄTS, 2011, C. 14, s. 458).	tübitti <i>sin.</i> Tübiti qalıñ (QÄTS, 2011, C. 14, s. 458).	tübitti <i>sıf.</i> Gür, kalın, sık (yün).
114	түйдекті <i>сын.</i> Топ-тобымен келген, тұтасқан (QÄTS, 2011, C. 14, s. 467).	tüydekti <i>sin.</i> Top-tobimen kelgen, tutasqan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 467).	tüydekti <i>sıf.</i> Kümelenmiş, derli toplu.
115	түйнекті <i>сын.</i> Түйнек байланған, жеміс түйіні бар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 477).	tüynekti <i>sin.</i> Tüynek baylanğan, jemis tüyini bar (QÄTS, 2011, C. 14, s. 477).	tüynekti <i>sıf.</i> Meyve dökmüş.
116	түйсікті <i>сын.</i> Түйсігі бар, сезгіш (QÄTS, 2011, C. 14, s. 479).	tüysikti <i>sin.</i> Tüysigi bar, sezgiş (QÄTS, 2011, C. 14, s. 479).	tüysikti <i>sıf.</i> Akıllı, şuurly, bilinçli.
117	түкті <i>сын.</i> Түгі бар, түгі қалың (QÄTS, 2011, C. 14, s. 486).	tükti <i>sin.</i> Tügi bar, tügi qalıñ (QÄTS, 2011, C. 14, s. 486).	tükti <i>sıf.</i> Kalın yünlü, yünü kalın.
118	түлекті <i>сын.</i> Жүні түсіп түлеген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 488).	tülekti <i>sin.</i> Jüni түsip түlegen (QÄTS, 2011, C. 14, s. 488).	tülekti <i>sıf.</i> Tüyleri dökkük, tüyelerini dökmüş.
119	түпкілікті <i>сын.</i> Тұрақты, түбегейлі, баянды (QÄTS, 2011, C. 14, s. 496).	tüpkilikti <i>sin.</i> Turaqtı, tübegeyli, bayandı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 496).	tüpkilikti <i>sıf.</i> İstikrarlı, düzenli.
120	түсті <i>сын.</i> Белгілі түсі бар, түстес (QÄTS, 2011, C. 14, s. 519).	tüsti <i>sin.</i> Belgili түsi bar, түstes (QÄTS, 2011, C. 14, s. 519).	tüsti <i>sıf.</i> Renkli, ebruli.
121	тізбекті <i>сын.</i> Бір-біріне тіресе жалғасқан, тізбектелген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 587).	tizbekti <i>sin.</i> Bir-birine tirese jalğasqan, tizbektelgen (QÄTS, 2011, C. 14, s. 587).	tizbekti <i>sıf.</i> Dizilmiş, sıralanmış, dizili.
122	тіректі <i>сын.</i> Тиянақты, табанды, сенімді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 625).	tirekti <i>sin.</i> Ti yanaqtı, tabandı, senimdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 625).	tirekti <i>sıf.</i> Direkli, direği olan, dayanaklı, güvenilir.
123	тісті <i>сын.</i> 1. Тісі бар, тісі өткір. 2. <i>ауыс.</i> Азулы, батыл, жақты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 638).	tisti <i>sin.</i> 1. Tisi bar, tisi ötkir. 2. <i>avis.</i> Azuvlı, batıl, jaqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 638).	tisti <i>sıf.</i> 1. Dişli, diş keskin olan. 2. <i>mec.</i> Azılı, güçlü.
124	үйреншікті <i>сын.</i> Бұрыннан белгілі, еті үйренген, дағдылы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 34).	üyrenşikti <i>sin.</i> Burınnan belgili, eti üyrengen, dağdıly (QÄTS, 2011, C. 15, s. 34).	üyrenşikti <i>sıf.</i> Sıradan, alışılan, alışılalagen.
125	үмітті <i>сын.</i> Белгілі бір нәрседен дәмелі (QÄTS, 2011, C. 15, s. 63).	ümitti <i>sin.</i> Belgili bir närseden dämeli (QÄTS, 2011, C. 15, s. 63).	ümitti <i>sıf.</i> Ümitli, umutlu.
126	үрдісті <i>сын.</i> <i>жерг.</i> Дәстүрлі, дағдылы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 76).	ürdisti <i>sin.</i> <i>jerg.</i> Dästürli, dağdıly (QÄTS, 2011, C. 15, s. 76).	ürdisti <i>sıf.</i> <i>ağız.</i> Geleneksel, ananevi.
127	үркінішті <i>сын.</i> <i>сөйл.</i> Қорқынышты, үрейлі (QÄTS, 2011, C. 15, s. 79).	ürkinişti <i>sin.</i> <i>söyl.</i> Qorqınıştı, üreyli (QÄTS, 2011, C. 15, s. 79).	ürkinişti <i>sıf.</i> <i>konuşma dili.</i> Ürkütücü, korkunç, dehşet verici.
128	үскірікті <i>сын.</i> Ызғары қатты, суығы бар (жел) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 84).	üskirikti <i>sin.</i> İzğarı qattı, suvıǵı bar (jel) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 84).	üskirikti <i>sıf.</i> Keskin (rüzgâr), şiddetli, soğuk (ayaz).
129	үстіртті <i>сын.</i> Қыратты жазығы бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 90).	üstirtti <i>sin.</i> Qıratlı jazıǵı bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 90).	üstirtti <i>sıf.</i> Yüksekçe, engebeli.
130	факультативті <i>сын.</i> <i>пед.</i> Қосымша, үстеме білім беруге қатысты, негізгі емес, қосалқы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 103).	fakultativti <i>sin.</i> Qosımşa, üsteme bilim berüvge qatıstı, negizgi emes, qosalqı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 103).	fakultativti <i>sıf.</i> İhtiyarî, istemli, seçime tabi, tercihli.

131	цементті <i>сын.</i> Цемент араластырып істелген, құрамында цементі бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 172).	tsementti <i>sin.</i> Tsement aralastırıp istelgen, quramında tsementi bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 172).	tsementti <i>sıf.</i> Çimento karıştırılmış, çimentolu.
132	шиітті <i>сын.</i> Шиіті бар, шиітінен арымаған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 376).	şiyitti <i>sin.</i> Şiyiti bar, şiyitinen arımağan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 376).	şiyitti <i>sıf.</i> Tohumundan ayıklanmamış (pamuk).
133	шөпті <i>сын.</i> Шөбі мол, шөп тығыз өскен (QÄTS, 2011, C. 15, s. 421).	şöpti <i>sin.</i> Şöbi mol, şöp tıǵız öskен (QÄTS, 2011, C. 15, s. 421).	şöpti <i>sıf.</i> Otu bol, otu olan, otlı, otlak (yer).
134	шілікті <i>сын.</i> Шілік өскен, шілігі мол (QÄTS, 2011, C. 15, s. 616).	şilikti <i>sin.</i> Şilik öskен, şiligi mol (QÄTS, 2011, C. 15, s. 616).	şilikti <i>sıf.</i> Çalılık (yer).
135	ізгілікті <i>сын.</i> Жақсылығы мол, игілікті (QÄTS, 2011, C. 15, s. 695).	izgilikti <i>sin.</i> Jaqsılıǵı mol, iygilikti (QÄTS, 2011, C. 15, s. 695).	izgilikti <i>sıf.</i> Hayırlı, iyi, yararlı.
136	ізетті <i>сын.</i> Әдеп сақтағыш, инатты, тәрбиелі, сыпайы, биязы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 699).	izetti <i>sin.</i> Ādep saqtaǵış, ıynabatşıl, tärbiyeli, sıpayı, biyazı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 699).	izetti <i>sıf.</i> Terbiyeli, görgülü, nezaketli, edepli.
137	індетті <i>сын.</i> Жұғатын, жұқпалы (ауру) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 716).	indetti <i>sin.</i> Juǵatın, juqpalı (avruv) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 716).	indetti <i>sıf.</i> Salgın, bulaşıcı (hastalık).
138	істі <i>сын.</i> Қылмысты, айыпты, күнәсі бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 735).	isti <i>sin.</i> Qılmıstı, ayıptı, künäsi bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 735).	isti <i>sıf.</i> Suçlu, kabahatli.
139	ішті <i>сын.</i> 1. Ішінің сыйымы мол, кең. 2. Ішінде төлі бар, буаз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 750).	işti <i>sin.</i> 1. İşiniñ sıymı mol, keñ. 2. İşinde töli bar, buvaz (QÄTS, 2011, C. 15, s. 750).	işti <i>sıf.</i> 1. İçi büyük, geniş. 2. Gebe olan.
140	ішекті <i>сын.</i> Ішегі бар, ішек тағылған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 745).	işekti <i>sin.</i> İşegi bar, işek taǵılǵan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 745).	işekti <i>sıf.</i> Telli, tel takılmış.

Tablodaki verilere dayanarak, Kazak Türkçesi isim köküne +lı (239), +lı (124), +dı (142), +di (94), +tı (163), +ti (140) eklerinin getirilmesiyle türetilmiş toplam 902 sıfat tespit edilmiştir. Ortak kökten gelmiş Kazak Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde ortak kullanıma sahip, belirli küçük ses değişimleriyle oluşmuş çoğu ortak kelime olduğu tespit edilmiştir: *bağalı-pahalı, zaharlı, zehirli, habarlı-haberli* v.b. Yine her iki dil dede yazılış ve anlam bakımından aynı olan toplam 62 kelime tespit edilmiştir: *zararlı, analı, qadirli* vb. Buna ek olarak her iki lehçede de yazılışları aynı olup Türkiye Türkçesinden farklı izahı olan (yalancı eşdeğer) kelimelere de rastlanılmıştır: **қапалы (qapalı)** *sıf.* Üzüntülü, üzgün, mahzun, dargın, kırgın. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 256), **қасабалы (qasabalı)** *sıf.* Yaşı ilerlemiş, yaşlı. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 417), **еңселі (enseli)** *sıf.* Yapılı, büyük, iri, yüksek. (QÄTS, 2011, C. 5, s. 321).

3.1.2. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +CІІІ, +CІІІ (+sız, +sız) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde geçmişten beri işlek olarak kullanılan bir ektir. Başlıca fonksiyonu bir nesnede bir şeyin bulunmadığını, yani nesnenin yokluğunu ifade etmek için kullanılan bir ektir. “Kazak Türkçesinde bu ekin düz/yuvarlak ünlülü şekli bulunmamaktadır” (Koç ve Doğan 2013: 187). **Türkiye Türkçesindeki +sız, +sız, +suz, +süz** şeklindedir; *para+sız, sevgi+sız, uyku+suz, ölüm+süz* . Bu ekin bugünkü Kıpçak Türkçesi grubunda yer alan Kazak, Kırgız, Tatar, Başkurt ve Karakalpak lehçelerindeki karşılığı şu şekildedir.

Tablo 8. Kazak Türkçesinde (+sız, +sız) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	+sız, +sız (abiroyssız: <i>değersiz</i> , ädilsiz: <i>adaletsiz</i>)
Kırgız	+sız, +sız, +suz, +süz (akılsız: <i>akılsız</i> , esepsiz: <i>hesapsız</i> , suusuz: <i>susuz</i>)
Tatar	+sız, +séz (ańsız: <i>akılsız</i> , söykémséz: <i>sevimsiz</i>)
Başkurt	+hız, +hěz, +hűz, +hűz (tiñhěz: <i>eşsiz</i> , yűzhűz: <i>yüzsüz</i> , tůzhűz: <i>tuzsuz</i>)
Karakalpak	+sız, +sız (aqşasız: <i>parasız</i> , jüreksiz: <i>yüreksiz</i>)

Türkiye Türkçesinde kelime başında bulunan bütün “s” ler Başkurt Türkçesinde “h” olur sebeple *sız, +sız* eki *hız, +hız* şeklinde yazılmıştır. Karşılaştırılan beş lehçede de ekin kullanımı birbirine denk olup, sadece dudak uyumu gereği yuvarlak ünlülü *+suz, +süz* şekillerine Kırgız ve Başkurt lehçelerinde rastlanılır.

3.1.2.1. +СЫЗ (+sız) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 9. +СЫЗ (+sız) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz тіркестeri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	абыройсыз <i>сын.</i> Беделсіз, қадірсіз, сыйсыз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 43).	abiroysız <i>sin.</i> Bedelsiz, qadirsiz, sıysız (QÄTS, 2011, C. 1, s. 43).	abiroysız <i>sıf.</i> Değersiz, kıymetsiz, itibarsız.
2.	ағасыз <i>сын.</i> 1. Ағасы жоқ. 2. <i>ауыс.</i> Ақылшысы, көшбасшысы жоқ, қамқорсыз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 66).	ağasız <i>sin.</i> 1. Ağası жоқ. 2. <i>avis.</i> Aqlışısı, köşbaşısı жоқ, qamqorsız (QÄTS, 2011, C. 1, s. 66).	ağasız <i>sıf.</i> 1. Ağasız, ağabeysiz. 2. <i>mec.</i> Yöneticisiz, idarecisiz.
3.	ағашсыз <i>сын.</i> Ағаш өспеген, ағашы жоқ (QÄTS, 2011, C. 1, s. 70).	ağasız <i>sin.</i> Ağash öspegen, ağaşı жоқ (QÄTS, 2011, C. 1, s. 70).	ağasız <i>sıf.</i> Ağasız, ağacı olmayan.
4.	ағынсыз <i>сын.</i> Қозғалыссыз, бір қалыпты, ақпайтын, ағыны жоқ (QÄTS, 2011, C. 1, s. 77).	ağinsız <i>sin.</i> Qozğalıssız, bir qalıptı, aqpaytın, ağını жоқ (QÄTS, 2011, C. 1, s. 77).	ağinsız <i>sıf.</i> Akıntısız, akıntısı olmayan.
5.	ажалсыз <i>сын.</i> Өлмейтін, ажалы жоқ, көретін жарығы бар (QÄTS, 2011, C. 1, s. 100).	ajalsız <i>sin.</i> Ölmeytin, ajalı жоқ, köretin jarıǵı bar (QÄTS, 2011, C. 1, s. 100).	ajalsız <i>sıf.</i> Ölümsüz, ecelsiz.
6.	ажарсыз <i>сын.</i> Көріксіз, ұсқынсыз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 102).	ajarsız <i>sin.</i> Köriksiz, usqınsız (QÄTS, 2011, C. 1, s. 102).	ajarsız <i>sıf.</i> Çirkin, suratsız, nursuz.
7.	азотсыз <i>сын.</i> Құрамында азоты жоқ (QÄTS, 2011, C. 1, s. 125).	azotsız <i>sin.</i> Quramında azotı жоқ (QÄTS, 2011, C. 1, s. 125).	azotsız <i>sıf.</i> Azotsuz, azotu olmayan.
8.	азусыз <i>сын.</i> 1. Азу тісі жоқ, азуы түскен. 2. <i>ауыс.</i> Бос, момын, әлсіз, дәрменсіз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 127).	azuvsız <i>sin.</i> 1. Azuv tisi жоқ, azuvı түскен. 2. <i>avis.</i> Bos, momın, älsiz, därmensiz (QÄTS, 2011, C. 1, s. 127).	azuvsız <i>sıf.</i> 1. Azı dişi olmayan. 2. <i>mec.</i> Güçsüz, kuvvetsiz, uysal.
9.	айласыз <i>сын.</i> Қулығы, арамдығы, айласы жоқ, келер қайтерді байқай бермейтін, білмейтін (QÄTS, 2011, C. 1, s. 157).	aylasız <i>sin.</i> Quvlıǵı, aramdıǵı, aylası жоқ, keler qayterdi bayqay bermeytin, bilmeytin (QÄTS, 2011, C. 1, s. 157).	aylasız <i>sıf.</i> Hilekârlıǵı, düzenbazlıǵı, kurnazlıǵı olmayan, dürüst (insan).
10.	айсыз <i>сын.</i> Ай тумаған, ай сәулесі жоқ, қараңғы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 171).	aysız <i>sin.</i> Ay tuvmaǵan, ay sävlesi жоқ, qarañǵı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 171).	aysız <i>sıf.</i> Aysız, karanlık.
11.	айыпсыз <i>сын.</i> Кінәсіз, жазықсыз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 191).	ayıpsız <i>sin.</i> Kinäsiz, jazıqsız (QÄTS, 2011, C. 1, s. 191).	ayıpsız <i>sıf.</i> Suçsuz, kabahatsiz, masum.
12.	айырғысыз <i>сын.</i> Айырып ажырат қысыз, танып алғысыз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 197).	ayırǵısız <i>sin.</i> Ayırıp ajırat qısız, tanıp alǵısız (QÄTS, 2011, C. 1, s. 197).	ayırǵısız <i>sıf.</i> Farksız, benzer, denk.
13.	ақаусыз <i>сын.</i> Мінсіз, кемшіліксіз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 235).	aqavsız <i>sin.</i> Minsiz, kemşiliksiz (QÄTS, 2011, C. 1, s. 235).	aqavsız <i>sıf.</i> Pürüzsüz, hatasız, sağlam, kusursuz

14.	ақшасыз <i>сын.</i> Ақшасы жоқ (QÄTS, 2011, C. 1, s. 287).	aqşasız <i>sin.</i> Akşası joq (QÄTS, 2011, C. 1, s. 287).	aqşasız <i>sıf.</i> Parasız, pulsuz, züğürt.
15.	ақылсыз <i>сын.</i> Ессіз, санасыз, ойсыз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 298).	aqlsız <i>sin.</i> Essiz, sanasız, oysız (QÄTS, 2011, C. 1, s. 298).	aqlsız <i>sıf.</i> Akılsız, aptal, budala.
16.	ақысыз <i>сын.</i> Тегін, бос (QÄTS, 2011, C. 1, s. 308).	aqısız <i>sin.</i> Tegin, bos (QÄTS, 2011, C. 1, s. 308).	aqısız <i>sıf.</i> Parasız, bedava.
17.	алаңсыз <i>сын.</i> 1. Алаңдамай, басқа нәрсеge көңілін бөлмей, жан-тәнімен. 2. Уайым-қайғысыз, жайбарақат; ойсыз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 367).	alañsız <i>sin.</i> 1. Alañdamay, basqa närsege köñilin bölmey, jan-tänimen. 2. Uvayım-qayğısız, jaybaraqat (QÄTS, 2011, C. 1, s. 367).	alañsız <i>sıf.</i> 1. Meraksız, endişesiz, gamsız, vurdumduymaz. 2. Endişesiz, vehimsiz, kuruntusuz.
18.	Алласыз <i>сын.</i> Аллаламай, Алла демей, Алланы ауызға алмай (QÄTS, 2011, C. 1, s. 433).	Allasız <i>sin.</i> Allalamay, Alla demey, Allanı avızğa almay (QÄTS, 2011, C. 1, s. 433).	Allasız <i>sıf.</i> Allahsız, Allah adını ağzına almayan.
19.	амалсыз <i>сын.</i> Лажсыз, шарасыз, еркінен тыс, өз еркінсіз, құлықсыз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 486).	amalsız <i>sin.</i> Lajsız, şarasız, erkinen tis, öz erkinsiz, qulıqsız (QÄTS, 2011, C. 1, s. 486).	amalsız <i>sıf.</i> Çaresiz, isteksiz, hevesiz, gönülsüz.
20.	анасыз <i>сын.</i> Анасы жоқ, шешесіз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 501).	anasız <i>sin.</i> Anası joq, şeşesiz (QÄTS, 2011, C. 1, s. 501).	anasız <i>sıf.</i> Annesiz, anası yok, anasız.
21.	армансыз <i>сын.</i> 1. Арманы жоқ, армандамайтын. 2. Бақытты, арманы жоқ, мақсатына жеткен, еш өкініші жоқ (QÄTS, 2011, C. 1, s. 632).	armansız <i>sin.</i> 1. Armanı joq, armandamaytın. 2. Baqıttı, armanı joq, maqsatına jetken, eş ökinışı joq (QÄTS, 2011, C. 1, s. 632).	armansız <i>sıf.</i> 1. Hayal kurmayan, hayalsız. 2. Bahtlı, amacına ulaşan, maksatına erişen.
22.	арсыз <i>сын.</i> Адамгершілік қасиеті төмен, ұятсыз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 646).	arsız <i>sin.</i> Adamgershilik qasiyeti tömen, uyatsız (QÄTS, 2011, C. 1, s. 646).	arsız <i>sıf.</i> Utanmaz, arsız, yüzсüz, namussuz.
23.	атсыз <i>сын.</i> 1. Есім қойылмаған, есімсіз, аты жоқ. 2. Тақырыпсыз (QÄTS, 2011, C. 2, s. 120).	atsız <i>sin.</i> 1. Esim qoyılmağan, esimsiz, atı joq. 2. Taqırıpсыз (QÄTS, 2011, C. 2, s. 120).	atsız <i>sıf.</i> 1. Adsız, adı olmayan, isimсіз. 2. Konusuz.
24.	аязсыз <i>сын.</i> Аязы жоқ (QÄTS, 2011, C. 2, s. 311).	ayazsız <i>sin.</i> Ayazı joq (QÄTS, 2011, C. 2, s. 311).	ayazsız <i>sıf.</i> Ayazsız, ayazı olmayan.
25.	аяусыз <i>сын.</i> 1. Аямайтын, жаны ашымайтын, мейірімсіз, қатігез. 2. ауыс. Сұрауы жоқ, иесіз (QÄTS, 2011, C. 2, s. 341).	ayavsız <i>sin.</i> 1. Ayamaytın, janı aşımaytın, meyirimsiz, qatigez. 2. avıs. Suravı joq iyesiz (QÄTS, 2011, C. 2, s. 341).	ayavsız <i>sıf.</i> 1. Acımasız, merhametsiz, gaddar. 2. mec. Kimsesiz, sahipсіз.
26.	бағасыз <i>сын.</i> 1. Бағасы қойылмаған, бағасы жоқ. 2. ауыс. Арзан, татымсыз, маңызсыз, мәнсіз (QÄTS, 2011, C. 2, s. 538).	bağasız <i>sin.</i> 1. Bağası qoyılmağan, bağası joq. 2. avıs. Arzan, tatımsız, mañızsız, mänsiz (QÄTS, 2011, C. 2, s. 538).	bağasız <i>sıf.</i> 1. Fiyatsız, fiyatı olmayan. 2. mec. Pahasız, değersiz, kıymetsiz.
27.	бажсыз <i>сын. терм.</i> Баж салығы төленбеген (QÄTS, 2011, C. 2, s. 564).	bajsız <i>sin. терм.</i> Baj salığı tölenbegen (QÄTS, 2011, C. 2, s. 564).	bajsız <i>sıf. терм.</i> Vergisiz, vergi ödenmemiş.
28.	байымсыз <i>сын.</i> Байлам-байымы жоқ, жөн-жосықсыз (QÄTS, 2011, C. 2, s. 609).	bayımsız <i>sin.</i> Baylam-bayımı joq, jön-josıqsız (QÄTS, 2011, C. 2, s. 609).	bayımsız <i>sıf.</i> Kararsız, fikri olmayan.
29.	байыпсыз <i>сын.</i> Шала, үстірт, жеңіл, берекесіз, ұшқалақ (QÄTS, 2011, C. 2, s. 610).	bayıpsız <i>sin.</i> Şala, üstirt, jeñil, berekesiz, uşqalaq (QÄTS, 2011, C. 2, s. 610).	bayıpsız <i>sıf.</i> İstikrarsız, kararsız.

30.	бақсыз <i>сын.</i> Бағы жоқ, сор маңдай, бақытсыз (QÄTS, 2011, C. 2, s. 632).	baqsız <i>sin.</i> Bağı joq, sor mañday, baqıtsız (QÄTS, 2011, C. 2, s. 632).	baqsız <i>sıf.</i> Şanssız, talihsiz.
31.	бақылаусыз <i>сын.</i> 1. Тексерусіз. 2. Қараусыз, иесіз (QÄTS, 2011, C. 2, s. 642).	baqlavsız <i>sin.</i> 1. Tekserüvsiz. 2. Qaravsız, iyesiz (QÄTS, 2011, C. 2, s. 642).	baqlavsız <i>sıf.</i> 1. Denetimsiz, kontrolsüz. 2. Bakımsız, sahipsiz.
32.	бақытсыз <i>сын.</i> Бағы жанбаған, сорлы (QÄTS, 2011, C. 2, s. 648).	baqıtsız <i>sin.</i> Bağı janbağan, sorlı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 648).	baqıtsız <i>sıf.</i> Talihsiz, mutsuz, şanssız, kadersiz.
33.	болымсыз <i>сын.</i> 1. Болар-болмас, азғана, сәл-пәл. 2. Мардымсыз, өнімсіз (QÄTS, 2011, C. 3, s. 472).	bolımsız <i>sin.</i> 1. Bolar-bolmas, azğana, sâl-pâl. 2. Mardımsız, önimsiz (QÄTS, 2011, C. 3, s. 472).	bolımsız <i>sıf.</i> 1. Olumsuz, menfi. 2. Yetersiz, cüzi.
34.	бойамасыз <i>сын.</i> 1. Бояу жағылмаған. 2. ауыс. Таза, адал, шынайы (QÄTS, 2011, C. 3, s. 518).	boyamasız <i>sin.</i> 1. Boyav jağıлмаған. 2. avis. Taza, adal, şınayı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 518).	boyamasız <i>sıf.</i> 1. Boyasız, boyanmamış. 2. mec. Samimi, içten.
35.	буынсыз <i>сын.</i> Буыны жоқ (QÄTS, 2011, C. 3, s. 621).	buvınsız <i>sin.</i> Buvını joq (QÄTS, 2011, C. 3, s. 621).	buvınsız <i>sıf.</i> Eklemi olmayan, eklemsiz.
36.	бұдырсыз <i>сын.</i> Бұдыры жоқ, теп-тегіс (QÄTS, 2011, C. 3, s. 631).	budırsız <i>sin.</i> Budırı joq, tep-tegis (QÄTS, 2011, C. 3, s. 631).	budırsız <i>sıf.</i> Pürüzsüz, düz.
37.	бұқпантайсыз <i>сын.</i> Бүкпесіз, ашық, еш нәрсені жасырмай, тура (QÄTS, 2011, C. 3, s. 674).	buqpantaysız <i>sin.</i> Bükpesiz, aşıq, eş nârseni jasırmay, tuvra (QÄTS, 2011, C. 3, s. 674).	buqpantaysız <i>sıf.</i> Açık, belli.
38.	бұлтарыссыз <i>сын.</i> 1. Бұлтарысы жоқ, тура. 2. ауыс. Бүкпесіз, ашық, дәл (QÄTS, 2011, C. 3, s. 712).	bultarıssız <i>sin.</i> 1. Bultarısı joq, tuvra. 2. avis. Bükpesiz, aşıq, dâl (QÄTS, 2011, C. 3, s. 712).	bultarıssız <i>sıf.</i> 1. Dümdüz, doğru. 2. mec. Kesin, tam, net.
39.	бұлтсыз <i>сын.</i> Бұлты жоқ, ашық (QÄTS, 2011, C. 3, s. 712).	bultsız <i>sin.</i> Bultı joq, aşıq (QÄTS, 2011, C. 3, s. 712).	bultsız <i>sıf.</i> Bulutsuz, açık.
40.	газсыз <i>сын.</i> физ. Газы жоқ (QÄTS, 2011, C. 4, s. 251).	gazsız <i>sin.</i> fiz. Gazı joq (QÄTS, 2011, C. 4, s. 251).	gazsız <i>sıf.</i> fizik. Gazsız.
41.	дайындықсыз <i>сын.</i> Алдын ала даярлықсыз, әзірліксіз (QÄTS, 2011, C. 4, s. 447).	dayındıqsız <i>sin.</i> Aldın ala dayarlıqsız, äzirliktsiz (QÄTS, 2011, C. 4, s. 447).	dayındıqsız <i>sıf.</i> Hazırlıksız.
42.	дамылсыз <i>сын.</i> Үздіксіз, толассыз, тынымсыз (QÄTS, 2011, C. 4, s. 484).	damılsız <i>sin.</i> Üzdiksiz, tolassız, tınımsız (QÄTS, 2011, C. 4, s. 484).	damılsız <i>sıf.</i> Aralıksız.
43.	дауасыз <i>сын.</i> Ем қонбайтын, жазылмайтын дерт (QÄTS, 2011, C. 4, s. 519).	davasız <i>sin.</i> Em qonbaytın, jazılmaytın dert (QÄTS, 2011, C. 4, s. 519).	davasız <i>sıf.</i> Devasız, çaresiz.
44.	даусыз <i>сын.</i> 1. Сөзсіз, күмәнсіз, анық. 2. Дау-дамайсыз, жанжалсыз (QÄTS, 2011, C. 4, s. 526).	davsız <i>sin.</i> 1. Sözsiz, qümänsiz, anıq. 2. Dav-damaysız, janjalsız (QÄTS, 2011, C. 4, s. 526).	davsız <i>sıf.</i> 1. Şüphesiz, tartışmasız. 2. Nizasız, kavgasız.
45.	дықсыз <i>сын.</i> сөйл. Ренішсіз, кексіз, зілсіз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 90).	dıqsız <i>sin.</i> söy. Renişsiz, keksiz, zilsiz (QÄTS, 2011, C. 5, s. 90).	dıqsız <i>sıf.</i> konuşma dili. Kinsiz, kin taşımayan.
46.	жабусыз (1) <i>сын.</i> Жабуы жоқ, жабу жаппаған (QÄTS, 2011, C. 5, s. 90).	jabuvsız <i>sin.</i> Jabuvı joq, jabuv jappağan (QÄTS, 2011, C. 5, s. 90).	jabuvsız <i>sıf.</i> Örtüsüz, örtüsü olmayan.
47.	жабусыз (2) <i>сын.</i> Жабылмай ашық қалған, бекітілмеген,	jabuvsız <i>sin.</i> Jabılмай aşıq qalğan, bekıtilmegen,	jabuvsız <i>sıf.</i> Kilitlenmemiş, açık.

	кiлттенбеген (QÄTS, 2011, C. 5, s. 497).	kilttenbegen (QÄTS, 2011, C. 5, s. 497).	
48.	жағасыз сын. Жаға салынбаған, жағасы жоқ (QÄTS, 2011, C. 5, s. 515).	jağasız sin. Jağa salınbağan, jağası joq (QÄTS, 2011, C. 5, s. 515).	jağasız sıf. Yakasız, yakası olmayan.
49.	жағдайсыз сын. Орынсыз, ыңғайсыз, қолайсыз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 516).	jağdaysız sin. Orınsız, ıñğaysız, qolaysız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 516).	jağdaysız sıf. Uygun olmayan, elverişsiz.
50.	жағымсыз сын. 1. Сүйкімі жоқ, ұнамсыз. 2. Қолайсыз, жайсыз, келіссіз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 519).	jağımsız sin. 1. Süykimi joq, unamsız. 2. Qolaysız, jaysız, kelissiz (QÄTS, 2011, C. 5, s. 519).	jağımsız sıf. 1. Hoş olmayan, sevimsiz. 2. Olumsuz, menfi.
51.	жазасыз сын. Жазығы жоқ, кінәсіз, нақақ, айыпсыз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 539).	jazasız sin. Jazıǵı joq, kinäsiz, naqaq, ayıpsız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 539).	jazasız sıf. Suçsuz, kabahatsiz.
52.	жазықсыз сын. 1. Ешбір қылмысы, айыбы жоқ, кінәсіз. 2. Бейкүнә, пәк (QÄTS, 2011, C. 5, s. 553).	jazıqsız sin. 1. Eşbir, qılmısı, ayıbı joq, kinäsiz. 2. Beykünä, päk (QÄTS, 2011, C. 5, s. 553).	jazıqsız sıf. 1. Suçsuz, kabahatsiz. 2. Günahsız.
53.	жайсыз сын. Лайықсыз, ретсіз; тиімсіз, қолайсыз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 592).	jaysız sin. Layıqsız, retsiz; tiyimsiz, kolaysız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 592).	jaysız sıf. Elverişsiz, rahat olmayan, uygunsuz.
54.	жақсыз сын. Жақтауы, жағы жоқ (QÄTS, 2011, C. 5, s. 610).	jaqsız sin. Jaqtavı, jaǵı joq (QÄTS, 2011, C. 5, s. 610).	jaqsız sıf. Çerçevesiz, kenarsız.
55.	жалғансыз сын. Жасандылығы жоқ, шынайы, өтіріксіз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 647).	jalğansız sin. Jasandılıǵı, joq, sıнайı, ötiriksiz (QÄTS, 2011, C. 5, s. 647).	jalğansız sıf. Yalansız, gerçek.
56.	жалсыз сын. Жал бітпеген, жалы жоқ (QÄTS, 2011, C. 5, s. 673).	jalsız sin. Jal bitpegen, jalı joq (QÄTS, 2011, C. 5, s. 673).	jalsız sıf. Yelesiz, yelesi olmayan.
57.	жалтаңсыз сын. Жалтақсыз, қипақсыз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 677).	jaltañsız sin. Jaltaqsız, qıypaqsız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 677).	jaltañsız sıf. Korkusuz, cesaretli, cesur.
58.	жамылғысыз сын. Жамылғысы жоқ (QÄTS, 2011, C. 5, s. 705).	jamilğısız sin. Jamılǵısı joq (QÄTS, 2011, C. 5, s. 705).	jamilğısız sıf. Örtüsüz.
59.	жаназасыз сын. Жаназасы оқылмаған, жаназа намазынсыз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 730).	janazasız sin. Janazası oqılmağan, janaza namazınsız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 730).	janazasız sıf. Cenaze töreni yapılmamış olan.
60.	жанарсыз сын. Жанары жоқ, отсыз, нұрсыз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 735).	janarsız sin. Janarı joq, otsız, nursız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 735).	janarsız sıf. Nursuz, ışksız.
61.	жанасымсыз сын. Лайықсыз, жарамсыз, қажетсіз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 740).	janasımsız sin. Layıqsız, jaramsız, qajetsiz (QÄTS, 2011, C. 5, s. 740).	janasımsız sıf. Yersiz, uygunsuz.
62.	жанжалсыз сын. Жанжал-шатақсыз, ұрыссыз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 749).	janjalsız sin. Janjal-şataqsız, urıssız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 749).	janjalsız sıf. Kavgasız, ihtilafsız, nizasız.
63.	жансыз сын. Жаны жоқ, өлі (QÄTS, 2011, C. 6, s. 10).	jansız sin. Janı joq, öli (QÄTS, 2011, C. 6, s. 10).	jansız sıf. Cansız, diri olmayan.
64.	жарамсыз сын. 1. Көңіл толмайтын, жағымсыз, қолайсыз, ұнамсыз. 2. Қабілетсіз, мүгедек, кемтар (QÄTS, 2011, C. 6, s. 78).	jaramsız sin. 1. Köñil tolmaytın, jağımsız, qolaysız, unamsız. 2. Qabiletsiz, mügedek, kemtar (QÄTS, 2011, C. 6, s. 78).	jaramsız sıf. 1. İşe yaramaz, lüzumsuz, gereksiz. 2. Özürlü, sakat.

65.	жариясыз <i>сын.</i> Үнсіз, тілсіз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 95).	jariyasız <i>sin.</i> Ünsiz, tilsiz (QÄTS, 2011, C. 6, s. 95).	jariyasız <i>sıf.</i> Gizli, sessiz.
66.	жартымсыз <i>сын.</i> Мардымсыз, болымсыз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 116).	jartımsız <i>sin.</i> Mardımsız, bolımsız (QÄTS, 2011, C. 6, s. 116).	jartımsız <i>sıf.</i> Önemsiz, yetersiz.
67.	жарытымсыз <i>сын.</i> Мандымсыз, шамалы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 140).	jarıtımsız <i>sin.</i> Mandımsız, şamalı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 140).	jarıtımsız <i>sıf.</i> Yetersiz, önemsiz.
68.	жасаусыз <i>сын.</i> Жасауы жоқ, жиһазсыз, дүние-мүліксіз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 161).	jasavsız <i>sin.</i> Jasavı joq, jıyhazsız, düniye-mülksiz (QÄTS, 2011, C. 6, s. 161).	jasavsız <i>sıf.</i> Çeyizsiz; eşyasız (ev).
69.	жиюсыз <i>сын.</i> Жыылмаған, жиналмаған (QÄTS, 2011, C. 6, s. 438)	jiyusız <i>sin.</i> Jıyılmağan, jıynalmağan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 438)	jiyusız <i>sıf.</i> Birikmemiş, toplanmamış, dizilmeyen.
70.	жолсыз <i>сын.</i> 1. Жолы жоқ, жол түспеген. 2. <i>ауыс.</i> Жөнсіз, ретсіз, қисынсыз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 478).	jolsız <i>sin.</i> 1. Jolı joq, jol tüspegen. 2. <i>avis.</i> Jönsiz, retsiz, qıysınsız (QÄTS, 2011, C. 6, s. 478).	jolsız <i>sıf.</i> 1. Yolsuz. 2. <i>mec.</i> Uygunsuz, düzensiz.
71.	жорамалсыз <i>сын.</i> Болжамсыз, тұспалсыз, жорамал жасамай (QÄTS, 2011, C. 6, s. 489).	joramalsız <i>sin.</i> Boljamsız, tuspalsız, joramal jasamay (QÄTS, 2011, C. 6, s. 489).	joramalsız <i>sıf.</i> Kesin olmayan, tahmin edilemeyen.
72.	жоспарсыз <i>сын.</i> Жоспарланбаған, ретсіз, жобасыз, жүйесіз, қалай болса солай (QÄTS, 2011, C. 6, s. 501).	josparsız <i>sin.</i> Josparlanbağan, retsiz, jobasız, jüyesiz, qalay bolsa solay (QÄTS, 2011, C. 6, s. 501).	josparsız <i>sıf.</i> Plânsız, programsız.
73.	жосықсыз <i>сын.</i> Орынсыз, жөнсіз, қисынсыз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 503).	josiqsız <i>sin.</i> Orınsız, jönsiz, qıysınsız (QÄTS, 2011, C. 6, s. 503).	josiqsız <i>sıf.</i> Uygunsuz, yersiz, mantıksız.
74.	жотасыз <i>сын.</i> Қыр-қырқасыз, адырсыз, жонсыз, жотасы жоқ (QÄTS, 2011, C. 6, s. 505).	jotasız <i>sin.</i> Qır-qırqasız, adırsız, jonsız, jotası joq (QÄTS, 2011, C. 6, s. 505).	jotasız <i>sıf.</i> Düz, engebesiz, pürüzsüz.
75.	жуусыз <i>сын.</i> Тазартылмаған, кірі кетпеген, жуылып-шайылмаған (QÄTS, 2011, C. 6, s. 528).	juvuvsız <i>sin.</i> Tazartılmağan, kiri ketpegen, juvılıp-şayılmağan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 528).	juvuvsız <i>sıf.</i> Temizlenmemiş, yıkanmamış, pis.
76.	жұғымсыз <i>сын.</i> 1. Жұғымы аз, нәрсіз, құнарсыз 2. <i>ауыс.</i> Бірден жұғысып, араласып кете қоймайтын, сіңімсіз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 535).	jugımsız <i>sin.</i> 1. Juğımı az, nârsiz, qunarsız. 2. <i>avis.</i> Birden juğısıp, aralasıp kete qoymaytın, siñimsiz (QÄTS, 2011, C. 6, s. 535).	jugımsız <i>sıf.</i> 1. Düşük kalorili, besin değeri az olan. 2. <i>mec.</i> İnsanlarla rahat diyalog kuramayan, kolay anlaşılamayan.
77.	жұлдызсыз <i>сын.</i> Жұлдыз жоқ, қараңғы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 547).	juldissız <i>sin.</i> Juldız joq, karañğı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 547).	juldissız <i>sıf.</i> Yıldızsız, karanlık.
78.	жұмусыз <i>сын.</i> Ашық, жабық емес, Жұмылмаған (QÄTS, 2011, C. 6, s. 564).	jumuvsız <i>sin.</i> Aşıq, jابیқ емес, jumılmağan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 564).	jumuvsız <i>sıf.</i> Açıq, kapalı olmayan.
79.	жұмыссыз <i>сын.</i> Жұмысы жоқ, қызметсіз, еңбексіз, қарекетсіз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 573).	jumissız <i>sin.</i> Jumısı joq, qızmetsez, eñbeksez, qareketsiz (QÄTS, 2011, C. 6, s. 573).	jumissız <i>sıf.</i> İşsiz, işi olmayan.
80.	жыныссыз <i>сын.</i> Жыныстық қатынасынсыз, жыныс арқылы емес (QÄTS, 2011, C. 6, s. 730).	jınıssız <i>sin.</i> Jinistiq qatınasinsız, jınıs arqılı емес (QÄTS, 2011, C. 6, s. 730).	jınıssız <i>sıf.</i> Cinsel ilişkisiz, cinsel ilişki olmadan türeme, eşeysiz (üreme).

81.	залалсыз <i>сын.</i> Кесірі жоқ, зиянсыз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 63).	zalalsız <i>sin.</i> Kesiri joq, ziyansız (QÄTS, 2011, C. 7, s. 63).	zalalsız <i>sıf.</i> Zararsız, zarar vermeyen.
82.	заңсыз <i>сын.</i> Заңға қайшы, заңға сай емес (QÄTS, 2011, C. 7, s. 80).	zañsız <i>sin.</i> Zañğa qayşı, zañğa say emes (QÄTS, 2011, C. 7, s. 80).	zañsız <i>sıf.</i> Kanuna aykırı, kanunsuz.
83.	зардапсыз <i>сын.</i> Ешқандай кесірсіз, зиянсыз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 88).	zardapsız <i>sin.</i> Eşqanday kesirsiz, ziyansız (QÄTS, 2011, C. 7, s. 88).	zardapsız <i>sıf.</i> Ziyansız, zararsız.
84.	зарсыз <i>сын.</i> Мұңсыз, шерсіз, зары жоқ (QÄTS, 2011, C. 7, s. 93).	zarsız <i>sin.</i> Muñsız, şersiz, zarı joq (QÄTS, 2011, C. 7, s. 93).	zarsız <i>sıf.</i> Kaygısız, derdini dökmeyen.
85.	затсыз <i>сын.</i> 1. Ешбір нәрсесіз, дүние мүліксіз. 2. Тексіз, жетесіз, намыссыз; жаман, нашар (QÄTS, 2011, C. 7, s. 98).	zatsız <i>sin.</i> 1. Eşbir nârsesiz, düniye mülksiz. 2. Teksiz, jetesiz, namıssız; jaman, naşar (QÄTS, 2011, C. 7, s. 98).	zatsız <i>sıf.</i> 1. Malsız, mülksüz. 2. Asılsız, soysuz.
86.	зауалсыз <i>сын.</i> Жазықсыз, сазайын тартпай (QÄTS, 2011, C. 7, s. 101).	zavalsız <i>sin.</i> Jazıqsız, sazayın tartpay (QÄTS, 2011, C. 7, s. 101).	zavalsız <i>sıf.</i> Tehlikesiz, günahsız.
87.	зауықсыз <i>сын.</i> Ықылассыз, ынтасыз, көңілсіз, ниетсіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 103).	zaviqsız <i>sin.</i> Iqlassız, intasız, köñilsiz, niyetsiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 103).	zaviqsız <i>sıf.</i> İsteksiz, gönülsüz, iştahsız.
88.	зорлықсыз <i>сын.</i> Зорлығы жоқ, зөбір жапасыз, қиянатсыз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 161).	zorlıqsız <i>sin.</i> Zorlığı joq, zebir japasız, qıyanatsız (QÄTS, 2011, C. 7, s. 161).	zorlıqsız <i>sıf.</i> Zorlamadan, âdil, adaletli.
89.	ибасыз <i>сын.</i> Әдепсіз, ізетсіз, ұятсыз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 187).	ıybasız <i>sin.</i> Âdepsiz, izetsiz, uyatsız (QÄTS, 2011, C. 7, s. 187).	ıybasız <i>sıf.</i> Edepsiz, terbiyesiz.
90.	идеясыз <i>сын.</i> әдеб. Идеясы, мазмұны төмен, сапасы нашар; мәні жоқ (QÄTS, 2011, C. 7, s. 195).	ideyasız <i>sin.</i> âdeb. İdeyası, mazmunı tömen, sapası naşar; mäni joq (QÄTS, 2011, C. 7, s. 195).	ideyasız <i>sıf.</i> âdeb. İçeriksiz, içeriği olmayan, anlamsız.
91.	иланғысыз <i>сын.</i> Сенуге болмайтын, нанымсыз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 225).	ıylanğsız <i>sin.</i> Senüvge bolmaytın, nanımsız (QÄTS, 2011, C. 7, s. 225).	ıylanğsız <i>sıf.</i> İnandırıcı olmayan, inanılmaz.
92.	имансыз <i>сын.</i> 1. Құдайсыз, дінсіз, діннен безген. 2. ауыс. Ұятсыз, арсыз, оңбаған (QÄTS, 2011, C. 7, s. 243).	imansız <i>sin.</i> 1. Qudaysız, dinsiz, dinnen bezgen. 2. avis. Uyatsız, arsız, oñbağan (QÄTS, 2011, C. 7, s. 243).	imansız <i>sıf.</i> 1. İmansız, dinsiz, kâfir. 2. mec. Utanmaz, namussuz, arsız.
93.	инабатсыз <i>сын.</i> Әдепсіз, ізетсіз, арсыз, ұятсыз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 261).	ıynabatsız <i>sin.</i> Edepsiz, izetsiz, arsız, uyatsız (QÄTS, 2011, C. 7, s. 261).	ıynabatsız <i>sıf.</i> Edepsiz, terbiyesiz.
94.	кінәратсыз <i>сын.</i> Кемшіліксіз, мінсіз, ақаусыз (QÄTS, 2011, C. 8, s. 604).	kinäratsız <i>sin.</i> Kemşiliksiz, minsiz, aqavsız (QÄTS, 2011, C. 8, s. 604).	kinäratsız <i>sıf.</i> Eksiksiz, hatasız, noksansız.
95.	қағазсыз <i>сын.</i> 1. Жазатын қағазы жоқ. 2. ауыс. Құжатсыз, куәліксіз (QÄTS, 2011, C. 8, s. 699).	qağazsız <i>sin.</i> 1. Jazatın qağazı joq. 2. avis. Qujatsız, küväliksez (QÄTS, 2011, C. 8, s. 699).	qağazsız <i>sıf.</i> 1. Kağıda yazılmayan, sözlü. 2. mec. Belgesiz, dökümsanz.
96.	қағұсыз <i>сын.</i> Шектеусіз, ағылып төгілген, ен, мол (QÄTS, 2011, C. 8, s. 703).	qağuvsız <i>sin.</i> Şektevsiz, ağılp tögilgen, en, mol (QÄTS, 2011, C. 8, s. 703).	qağuvsız <i>sıf.</i> Sınırsız, rahat, serbest, baskısız.
97.	қажырсыз <i>сын.</i> Қайратсыз, қуатсыз; жігерсіз (QÄTS, 2011, C. 8, s. 728).	qajırsız <i>sin.</i> Qayratsız, quvatsız; jigersiz (QÄTS, 2011, C. 8, s. 728).	qajırsız <i>sıf.</i> Güçsüz, iradesiz, yılgın, dayanıksız.

98.	қайғысыз <i>сын.</i> Қамсыз, мұңсыз, уайымсыз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 31).	qayğısız <i>sin.</i> Qamsız, muñsız, uvayımsız (QÄTS, 2011, C. 9, s. 31).	qayğısız <i>sıf.</i> Kaygısız, tasasız, endişesiz.
99.	қайратсыз <i>сын.</i> Күш-қуаты нашар, әлсіз, қауқарсыз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 52).	qayratsız <i>sin.</i> Küş-quvatı naşar, älsiz, qavqarsız (QÄTS, 2011, C. 9, s. 52).	qayratsız <i>sıf.</i> Gücsüz, hâlsiz, dermansız, mecalsız.
100	қайшылықсыз <i>сын.</i> Қайшылығы жоқ (QÄTS, 2011, C. 9, s. 65).	qayşılıqsız <i>sin.</i> Qayşılığы joq (QÄTS, 2011, C. 9, s. 65).	qayşılıqsız <i>sıf.</i> Çelişkısiz, çelişmesiz.
101	қайырсız <i>сын.</i> Қайыры жоқ, ізгі амалы жоқ, жаны ашымайтын (QÄTS, 2011, C. 9, s. 76).	qayırsız <i>sin.</i> Qayırı joq, izgi amalы joq, janı aşımaytın (QÄTS, 2011, C. 9, s. 76).	qayırsız <i>sıf.</i> Hayırsız, iyiliği dokunmayan, faydası olmayan.
102	қайырусыз <i>сын.</i> 1. Қайырушысы жоқ. 2. ауыс. Иесіз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 77).	qayıruvsız <i>sin.</i> 1. Qayıruvşısı joq. 2. avıs. İyesiz. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 77).	qayıruvsız <i>sıf.</i> 1. Kıvrılmamış. 2. mec. Kimsesiz, sahipsiz.
103	қайырымсыз <i>сын.</i> Қайырымы жоқ мейірімсіз, қатыгез (QÄTS, 2011, C. 9, s. 79).	qayırimsız <i>sin.</i> Qayırimı joq meyirimsiz, qatıgez (QÄTS, 2011, C. 9, s. 79).	qayırimsız <i>sıf.</i> Merhametsiz, acımasız, gaddar.
104	қалтарыссыз <i>сын.</i> Бұлтарысы жоқ, ашық (QÄTS, 2011, C. 9, s. 155).	qaltarıssız <i>sin.</i> Bultarısı joq, aşıq (QÄTS, 2011, C. 9, s. 155).	qaltarıssız <i>sıf.</i> Her tarafı görülebilir, açık alan, yer.
105	қамқорсыз <i>сын.</i> Қамсыз, қаперсіз, байқаусыз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 185).	qamqorsız <i>sin.</i> Qamsız, qapersiz, bayqavsız (QÄTS, 2011, C. 9, s. 185).	qamqorsız <i>sıf.</i> Koruyucusu olmayan, himayesiz, korumasız.
106	қамтамасыз <i>сын.</i> Толық, жеткілікті; түгел, дерліктей (QÄTS, 2011, C. 9, s. 188).	qamtamasız <i>sin.</i> Toliq, jetkilikti; tügel, derliktey (QÄTS, 2011, C. 9, s. 188).	qamtamasız <i>sıf.</i> Donatılmışlık, yeterlilik.
107	қанағатсыз <i>сын.</i> Тойымсыз, нысапсыз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 217).	qanağatsız <i>sin.</i> Toyımsız, nısapsız (QÄTS, 2011, C. 9, s. 217).	qanağatsız <i>sıf.</i> Kanaat etmeyen, doyumsuz, yetinmeyen.
108	қанағаттанарлықсыз <i>сын.</i> 1. Жарамсыз, іске алғысыз, көңіл тоярлықтай емес. 2. <i>ped.</i> Нашар, жаман баға, екілік (QÄTS, 2011, C. 9, s. 218).	qanağattanarlıqsız <i>sin.</i> 1. Jaramsız, iske alğısız, könil toyarlıqtay emes. 2. <i>ped.</i> Naşar, jaman bağa, ekilik (QÄTS, 2011, C. 9, s. 218).	qanağattanarlıqsız <i>sıf.</i> 1. İşe yaramaz, yararsız, kötü. 2. Zayıf (not).
109	қанағаттанғысыз <i>сын.</i> 1. Көңіл тоярлықтай емес, жарамсыз. 2. <i>ped.</i> Нашар, жаман, екілік баға (QÄTS, 2011, C. 9, s. 218).	qanağattanğısız <i>sin.</i> 1. Könil toyarlıqtay emes, jaramsız. 2. <i>ped.</i> Naşar, jaman, ekilik bağa (QÄTS, 2011, C. 9, s. 218).	qanağattanğısız <i>sıf.</i> 1. Tatmin edici olmayan, yetersiz, az. 2. Zayıf (not).
110	қансыз <i>сын.</i> 1. Қаны жоқ. 2. <i>ауыс.</i> Сұп-сұр, жүдеу (QÄTS, 2011, C. 9, s. 237).	qansız <i>sin.</i> 1. Qanı joq. 2. <i>avis.</i> Sup-sur, jüdev (QÄTS, 2011, C. 9, s. 237).	qansız <i>sıf.</i> 1. Kansız, kanı olmayan. 2. <i>mec.</i> Kupkuru, zayıf.
111	қантсыз <i>сын.</i> Қанты жоқ, қант салынбаған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 240).	qantsız <i>sin.</i> Qantı joq, qant salınbağan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 240).	qantsız <i>sıf.</i> Şekersiz, şeker konulmamış.
112	қаражатсыз <i>сын.</i> Қаражаты жоқ, ақшасыз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 318).	qarajatsız <i>sin.</i> Qarajatı joq, aqşasız (QÄTS, 2011, C. 9, s. 318).	qarajatsız <i>sıf.</i> Parasız, pulsuz, ödeneksiz.
113	қарарсыз <i>сын.</i> Еш нәрсеге қанағат қылмайтын, тойымсыз,	qararsız <i>sin.</i> Eş nârsege qanağat qılmaytın, toyımsız,	qararsız <i>sıf.</i> Kararsız, kanaatsiz, doyumsuz.

	обыр, мешкей (QÄTS, 2011, C. 9, s. 349).	obır, meşkey (QÄTS, 2011, C. 9, s. 349).	
114	қараусыз <i>сын.</i> Ешкім қарамаған, күтімсіз, бағусыз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 356).	qaravsız <i>sin.</i> Eşkim qaramağan, qütimsiz, bağuvsız (QÄTS, 2011, C. 9, s. 356).	qaravsız <i>sıf.</i> Bakımsız, terk edilmiş, yüzüstü bırakılmış.
115	қаржысыз <i>сын.</i> Қаражаты жоқ, ақшасыз, пұлсыз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 373).	qarjsız <i>sin.</i> Qarajatı joq, aqşasız, pulsız (QÄTS, 2011, C. 9, s. 373).	qarjsız <i>sıf.</i> Parasız, ödenegi olmayan.
116	қарусыз <i>сын.</i> 1. Қаруы жоқ, қаруланбаған. 2. ауыс. Әлсіз, қайраты шамалы (QÄTS, 2011, C. 9, s. 393).	qaruvsız <i>sin.</i> 1. Qaruvı joq, qaruvlanbağan. 2. avis. Älsiz qayratı şamalı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 393).	qaruvsız <i>sıf.</i> 1. Silahsız. 2. mec. Hâlsiz, güçsüz.
117	қатықсыз <i>сын.</i> Сүт қосылмаған, қаймағы жоқ (QÄTS, 2011, C. 9, s. 472).	qatıqsız <i>sin.</i> Süt qosılmağan, qaymağı joq (QÄTS, 2011, C. 9, s. 472).	qatıqsız <i>sıf.</i> Katıǵı olmayan, katıksız.
118	қатыссыз <i>сын.</i> Қатынассыз, байланыссыз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 485).	qatıssız <i>sin.</i> Qatınassız, baylanıssız (QÄTS, 2011, C. 9, s. 485).	qatıssız <i>sıf.</i> Alakasız, ilgisiz, bağlantısız.
119	қаяусыз <i>сын.</i> Мұңсыз, уайымсыз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 536).	qayavsız <i>sin.</i> Muñsız uvayımsız (QÄTS, 2011, C. 9, s. 536).	qayavsız <i>sıf.</i> Kedersiz, dertsiz, üzüntüsüz.
120	қисапсыз <i>сын.</i> 1. Есепсіз, өте көп. 2. Теңдесі жоқ (QÄTS, 2011, C. 9, s. 571).	qiysapsız <i>sin.</i> 1. Esepsiz, öte köp. 2. Teñdesi joq (QÄTS, 2011, C. 9, s. 571).	qiysapsız <i>sıf.</i> 1. Çok fazla, hesapsız. 2. Kanaatsiz, doyumsuz.
121	қисынсыз <i>сын.</i> Орынсыз, ретсіз; жүйесіз, негізсіз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 575).	qiysınsız <i>sin.</i> Orınsız, retsiz; jüyesiz, negizsiz (QÄTS, 2011, C. 9, s. 575).	qiysınsız <i>sıf.</i> Mantıksız, yersiz, uygunsuz.
122	қиындықсыз <i>сын.</i> Бейнетсіз, азапсыз, кедергісіз, бөгетсіз; оңай (QÄTS, 2011, C. 9, s. 586).	qiymdıqsız <i>sin.</i> Beynetsiz, azapsız, kedergisiz, bögetsiz, oñay (QÄTS, 2011, C. 9, s. 586).	qiymdıqsız <i>sıf.</i> Zorluk çekmeden, kolay.
123	қиырсыз <i>сын.</i> Қиыры жоқ, шетсіз, шексіз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 588).	qiıysız <i>sin.</i> Qıyırı joq, şetsiz, şeksiz (QÄTS, 2011, C. 9, s. 588).	qiıysız <i>sıf.</i> Uçsuz bucaksız, sınırsız, sonsuz.
124	қиянатсыз <i>сын.</i> Зорлық-зомбылықсыз, зиянсыз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 607).	qiyanatsız <i>sin.</i> Zorlıq-zombılıqsız, ziyansız (QÄTS, 2011, C. 9, s. 607).	qiyanatsız <i>sıf.</i> Zorluk çıkarmayan; eziyet, cefa etmeyen.
125	қияпатсыз <i>сын.</i> Ажарсыз, ұсқынсыз, кескінсіз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 611).	qiypatsız <i>sin.</i> Ajarsız, usqınsız, keskinsiz (QÄTS, 2011, C. 9, s. 611).	qiypatsız <i>sıf.</i> Çirkin, biçimsiz, çelimsiz.
126	қозғаусыз <i>сын.</i> Ешқандай қозғауға түсірілмеген, қимыл-қозғалыссыз, әрекетсіз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 653).	qozğavsız <i>sin.</i> Eşqanday qozğavğa tüsirilmegeñ, qıymıl-qozğalıssız, äreketsiz (QÄTS, 2011, C. 9, s. 653).	qozğavsız <i>sıf.</i> Hareketsiz, kıpırtısız, durgun.
127	қолайсыз <i>сын.</i> Ыңғайсыз, жөнсіз (QÄTS, 2011, C. 9, s. 721).	qolaysız <i>sin.</i> İñǵaysız, jönsiz (QÄTS, 2011, C. 9, s. 721).	qolaysız <i>sıf.</i> Uygunsuz, elverişsiz.
128	қонымсыз <i>сын.</i> Жарасымсыз, ұнасымсыз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 34).	qonımsız <i>sin.</i> Jarasımsız, unasımsız (QÄTS, 2011, C. 10, s. 34).	qonımsız <i>sıf.</i> Üstüne oturmayan, uygunsuz, yaraşmayan.
129	қоңсыз <i>сын.</i> Қоңы жоқ, күйсіз, арық (QÄTS, 2011, C. 10, s. 44).	qoñsız <i>sin.</i> Qoñı joq, küysiz, arıq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 44).	qoñsız <i>sıf.</i> Zayıf, çelimsiz, cılız.

130	қорғансыз <i>сын.</i> 1. Қорған-қамалы жоқ, қоршаусыз. 2. <i>ауыс.</i> Панасыз, қорғаушысы, сүйенері жоқ (QÄTS, 2011, C. 10, s. 78).	qorğansız <i>син.</i> 1. Qorğan-qamalı joq, qorşavsız. 2. <i>avis.</i> Panasız, qorğavşısı, süyenegi joq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 78).	qorğansız <i>сиф.</i> 1. İsteksiz, müdafaasız, dayanaksız. 2. <i>mec.</i> Kimsesiz, sahipsiz.
131	қосақсыз <i>сын.</i> Жұбайсыз, жесір; бойдақ (QÄTS, 2011, C. 10, s. 123).	qosaqsız <i>син.</i> Jubaysız, jesir, boydaq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 123).	qosaqsız <i>сиф.</i> Eşsiz, dul, bekâr.
132	қоспасыз <i>сын.</i> Еш нәрсе қосылмаған, қоспасы жоқ (QÄTS, 2011, C. 10, s. 136).	qospasız <i>син.</i> Eş nârse qosılmağan, qospası joq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 136).	qospasız <i>сиф.</i> Temiz, saf, halis, katışksız.
133	қосымшасыз <i>сын.</i> 1. <i>лингв.</i> Жалғаусыз, жұрнақсыз. 2. <i>ауыс.</i> Ешбір бүкпесіз, шынайы (QÄTS, 2011, C. 10, s. 148).	qosımşasız <i>син.</i> 1. <i>lingv.</i> Jalğavsız, jurnaqsız. 2. <i>avis.</i> Eşbir бүkpesiz, şınayı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 148).	qosımşasız <i>сиф.</i> 1. <i>dil bilimi.</i> Eksiz. 2. <i>mec.</i> Açık, samimi; içten.
134	қуатсыз <i>сын.</i> 1. Күш-қайраты аз, әлсіз. 2. Қауқары жоқ, нәрі аз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 188).	quvatsız <i>син.</i> 1. Küş-qayratı az, âlsiz. 2. Qavqarı joq, nâri az (QÄTS, 2011, C. 10, s. 188).	quvatsız <i>сиф.</i> 1. Güçsüz, kuvvetsiz, hâlsiz. 2. Kalorisi az, düşük kalorili.
135	құдайсыз <i>сын.</i> Құдайға қарсы, құдайдың барлығын мойындамайтын; дінсіз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 243).	qudaysız <i>син.</i> Qudayğa qarsı, qudaydñ barlıgın moyındamaytın; dinsiz (QÄTS, 2011, C. 10, s. 243).	qudaysız <i>сиф.</i> Allah'sız, dinsiz, ateist.
136	құлықсыз <i>сын.</i> Ынтасыз, ықылассыз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 315).	qulıqsız <i>син.</i> Intasız, ıqılassız (QÄTS, 2011, C. 10, s. 315).	qulıqsız <i>сиф.</i> İsteksiz, hevensiz, gönülsüz.
137	құнарсыз <i>сын.</i> 1. Өсімдік жақсы өспейтін, нәрі жоқ. 2. Ешбір қуат-күші жоқ (азық, жем-шөп). (QÄTS, 2011, C. 10, s. 349).	qunarsız <i>син.</i> 1. Ösimdik jaqsı öspeytin, nâri joq. 2. Eşbir quvat-küşi joq (azıq, jem-şöp). (QÄTS, 2011, C. 10, s. 349).	qunarsız <i>сиф.</i> 1. Verimsiz, çorak. 2. Besin değeri düşük (gıda, ot vb).
138	құнсыз <i>сын. тар.</i> 1. Өліп кетсе құн, төлем сұрамайтын; іздеусіз, сұраусыз, жоқтаусыз. 2. Құны, қадір-қасиеті жоқ, бағасыз. 3. <i>ауыс.</i> Мәнсіз, мағынасыз. 4. <i>ауыс.</i> Бағасы, теңдесі жоқ, қымбат (QÄTS, 2011, C. 10, s. 357).	qunsız <i>син. тар.</i> 1. Ölip ketse qun, tölem suramaytın; izdevsiz, suravsız, joqtavsız. 2. Qünü, qadir-qasiyeti joq, baqasız. 3. <i>avis.</i> Mänsiz, mağinasız. 4. <i>avis.</i> Bağası, teñdesi joq, qımbat (QÄTS, 2011, C. 10, s. 357).	qunsız <i>сиф. тарих.</i> 1. Kan bedeli istenmeyen; arayanı soranı olmayan. 2. Değersiz, ucuz; itibarsız, değersiz. 3. <i>mec.</i> Anlamsız, önemsiz. 4. <i>mec.</i> Paha biçilmez, kıymetli.
139	құнтсыз <i>сын.</i> Ұқыпсыз, құнты жоқ; салақ (QÄTS, 2011, C. 10, s. 359).	quntsız <i>син.</i> Uqıpsız, quntı joq; salaq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 359).	quntsız <i>сиф.</i> Dikkatsiz, özensiz, ilgisiz, isteksiz.
140	құпиясыз <i>сын.</i> Ешқандай құпиясы, жасырын сыры жоқ (QÄTS, 2011, C. 10, s. 364).	qupiyasız <i>син.</i> Eşqanday qupiyası, jasırın sırı joq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 364).	qupiyasız <i>сиф.</i> Gizli saklı olmayan, aleni.
141	құралсыз <i>сын.</i> 1. Қолында тиісті аспабы, сайманы жоқ. 2. Қару-жарағы жоқ, қарусыз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 380).	quralsız <i>син.</i> 1. Qolında tiyisti aspabı, saymanı joq. 2. Qaruv-jarağı joq, qaruvsız (QÄTS, 2011, C. 10, s. 380).	quralsız <i>сиф.</i> 1. Aletsiz, edevatsız. 2. Silahsız.
142	құтсыз <i>сын.</i> 1. Құты жоқ; берекесіз, нашар. 2. <i>ауыс.</i> Жолы ауыр; қырсық. (QÄTS, 2011, C. 10, s. 457).	qurtsız <i>син.</i> 1. Qutı joq; berekesiz, našar. 2. <i>avis.</i> Jolı avır; qırsıq. (QÄTS, 2011, C. 10, s. 457).	qurtsız <i>сиф.</i> 1. Kutsuz, bereketsiz. 2. <i>mec.</i> Uğursuz, şanssız.

143	кыбырсыз <i>сын.</i> Қимылсыз, козғалыссыз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 470).	qıbrsız <i>sin.</i> Qıymılsız kozğalıssız (QÄTS, 2011, C. 10, s. 470).	qıbrsız <i>sıf.</i> Hareketsiz, kıpırtısız.
144	қылаусыз <i>сын.</i> Кіршіксіз, таза; мінсіз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 525).	qılavsız <i>sin.</i> Kırşiksiz, taza; minsiz (QÄTS, 2011, C. 10, s. 525).	qılavsız <i>sıf.</i> Saf, temiz, pak.
145	қырсыз <i>сын.</i> ауыс. Еш нәрсеге ебі жоқ, икемсіз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 605).	qırsız <i>sin.</i> avis. Eş nârsege ebi joq, iykemsiz (QÄTS, 2011, C. 10, s. 605).	qırsız <i>sıf.</i> mec. Beceriksiz, sakar.
146	лажсыз <i>сын.</i> Айла-амалы жоқ, шарасыз, амалсыз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 652).	lajsız <i>sin.</i> Ayla-amalı joq, şarasız, amalsız (QÄTS, 2011, C. 10, s. 652).	lajsız <i>sıf.</i> Naçar, çaresiz.
147	лайсыз <i>сын.</i> Мөлдір, тұнық, таза (QÄTS, 2011, C. 10, s. 656).	laysız <i>sin.</i> Möldir, tunıq taza (QÄTS, 2011, C. 10, s. 656).	laysız <i>sıf.</i> Berrak, duru, tertemiz.
148	лайықсыз <i>сын.</i> Жөнсіз, ыңғайсыз, қолайсыз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 657).	layıqsız <i>sin.</i> Jönsiz, ıñğaysız, qolaysız (QÄTS, 2011, C. 10, s. 657).	layıqsız <i>sıf.</i> Uygun olmayan, yaraşmayan.
149	логикасыз <i>сын.</i> Қисынсыз, жүйесіз, ойсыз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 710).	logikasız <i>sin.</i> Qıysınsız, jüyesiz, oysız (QÄTS, 2011, C. 10, s. 710).	logikasız <i>sıf.</i> Mantıksız, sistemsiz
150	мағлұматсыз <i>сын.</i> Мағлұматы жоқ, мәліметсіз, хабарсыз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 727).	mağlumatsız <i>sin.</i> Mağlumatı joq, мәlimetsiz, habarsız (QÄTS, 2011, C. 10, s. 727).	mağlumatsız <i>sıf.</i> Bilgisiz, malumatsız.
151	мағынасыз <i>сын.</i> лингв. Лексикалық мағына білдірмейтін, мағынасы жоқ сөздер (QÄTS, 2011, C. 10, s. 731).	mağinasız <i>sin.</i> lingv. Leksikalıq mağına bildirmeytin, mağinası joq sözder (QÄTS, 2011, C. 10, s. 731).	mağinasız <i>sıf.</i> dil bilimi. Bir manası olmayan, manasız, anlamsız.
152	мазасыз <i>сын.</i> 1. Тынышсыз, тыным таппайтын, өзіне де, өзгеге де маза бермейтін. 2. Әрлі-берлі сапырылысқан, тынымсыз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 738).	mazasız <i>sin.</i> 1. Tınışsız, tınım tappaytın, özine de, özgege de maza bermeytin. 2. Ärli-berli sapırılısqan, tınımsız (QÄTS, 2011, C. 10, s. 738).	mazasız <i>sıf.</i> 1. Huysuz, geçimsiz. 2. Karışık, yoğun, hareketli.
153	мазмұнсыз <i>сын.</i> Мәнсіз, мағынасыз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 741).	mazmunsız <i>sin.</i> Mänsiz, mağinasız (QÄTS, 2011, C. 10, s. 741).	mazmunsız <i>sıf.</i> Mazmunsuz, içeriksiz, muhtevasız, anlamsız.
154	майлаусыз <i>сын.</i> Майланбаған, май жағылмаған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 8).	maylavsız <i>sin.</i> Maylanbağan, may jağıлмаған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 8).	maylavsız <i>sıf.</i> Yağlanmamış.
155	майсыз <i>сын.</i> Майы жоқ, майы болмаған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 13).	maysız <i>sin.</i> Mayı joq, mayı bolmağan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 13).	maysız <i>sıf.</i> Yağsız.
156	мақсатсыз <i>сын.</i> Алға қойған мұраты жоқ, мәнсіз, арман-мүддесіз, қалай болса солай (QÄTS, 2011, C. 11, s. 22).	maqatsız <i>sin.</i> Alğa qoyğan muratı joq, mänsiz, arman-müddesiz, qalay bolsa solay (QÄTS, 2011, C. 11, s. 22).	maqatsız <i>sıf.</i> Maksatsız, amaçsız, gayesiz.
157	малсыз <i>сын.</i> Малы жоқ, малы болмаған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 44).	malsız <i>sin.</i> Malı joq, malı bolmağan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 44).	malsız <i>sıf.</i> Hayvanı olmayan, fakir.
158	мандымсыз <i>сын.</i> Өнімсіз, жарытымсыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 58).	mandımsız <i>sin.</i> Önimsiz, jarıtımsız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 58).	mandımsız <i>sıf.</i> Bereketsiz, verimsiz.

159	маңдайсыз <i>сын. ауыс.</i> Бақ- талайсыз, бақытсыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 69).	mañdaysız <i>sin. avis.</i> Baq- talaysız, baqıtsız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 69).	mañdaysız <i>sıf. mec.</i> Talihsız, bahtsız, şanssız.
160	маңызсыз <i>сын.</i> Мәні жоқ, құнсыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 71).	mañızsız <i>sin.</i> Mäni joq, qunsız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 71).	mañızsız <i>sıf.</i> Önemsiz, değersiz, ehemmiyetsiz.
161	мардымсыз <i>сын.</i> Аз, болмашы, жеткіліксіз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 75).	mardımsız <i>sin.</i> Az, bolmaşı, jetkiliksiz (QÄTS, 2011, C. 11, s. 75).	mardımsız <i>sıf.</i> Yetersiz, az, cüzi.
162	машақатсыз <i>сын.</i> Ауыртпалықсыз, қиыншылықсыз, азап-бейнетсіз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 109).	maşaqaatsız <i>sin.</i> Avırtpalıqsız, qıyınşılıqsız, azap-beynetsiz (QÄTS, 2011, C. 11, s. 109).	maşaqaatsız <i>sıf.</i> Meşakkatsız, sıkıntısız.
163	машинасыз <i>сын.</i> Мәшинеге отырмай, жаяу, көліксіз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 111).	maşinasız <i>sin.</i> Mäşinege otırmay, jayav köliksiz (QÄTS, 2011, C. 11, s. 111).	maşinasız <i>sıf.</i> Arabasız, arabası olmayan.
164	мехнатсыз <i>сын.</i> Бейнетсіз, азапсыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 218).	mehnatsız <i>sin.</i> Beynetsiz, azapsız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 218).	mehnatsız <i>sıf.</i> Mihnetsiz, sıkıntısız, çilesiz.
165	мисыз <i>сын.</i> Миы жоқ, ақылсыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 248).	miysız <i>sin.</i> Miı joq, aqılsız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 248).	miysız <i>sıf.</i> Beyinsiz, akılsız, alık.
166	мұқабасыз <i>сын.</i> Мұқабасы жоқ, тысталмаған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 333).	muqabasız <i>sin.</i> Muqabası joq, tıstalmağan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 333).	muqabasız <i>sıf.</i> Ciltsiz, kapsız.
167	мұқиятсыз <i>сын.</i> Ұқыпсыз, тиянақсыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 335).	muqiyatsız <i>sin.</i> Uqıpsız, tıyanaqsız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 335).	muqiyatsız <i>sıf.</i> Dikkatsız, ehemmiyetsiz, tedbirsiz.
168	мұқтажсыз <i>сын.</i> Мұқтажы жоқ, ділгір емес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 337).	muqtajsız <i>sin.</i> Muqtajı joq, dilgir emes (QÄTS, 2011, C. 11, s. 337).	muqtajsız <i>sıf.</i> İhtiyaç hissetmeyen, muhtaç olmayan.
169	мұнарсız <i>сын. 1.</i> Мұнартпаған, бұлыңғыр емес, мұнар баспаған, анық. <i>2. ауыс.</i> Анық, таза (QÄTS, 2011, C. 11, s. 342).	munarsız <i>sin. 1.</i> Munartpağan, bulıñğır emes, munar baspağan, anıq. <i>2. avis.</i> Anıq, taza (QÄTS, 2011, C. 11, s. 342).	munarsız <i>sıf. 1.</i> Bulutlu olmayan, açık hava. <i>2. mec.</i> Net, açık, belli.
170	мұңсыз <i>сын.</i> Қайғысыз, уайымсыз; төрт құбыласы тең (QÄTS, 2011, C. 11, s. 352).	muñsız <i>sin.</i> Qayğısız, uvayımsız; tört qubılası teñ (QÄTS, 2011, C. 11, s. 352).	muñsız <i>sıf.</i> Kayğısız, tasasız.
171	мұршасыз <i>сын.</i> Мұршасы жоқ, шарасыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 362).	murşasız <i>sin.</i> Murşası joq, şarasız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 362).	murşasız <i>sıf.</i> Çaresiz, imkânsız.
172	мысқылсыз <i>сын.</i> Мысқылы жоқ, кекесінсіз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 423).	mısqılsız <i>sin.</i> Mısqılı joq, kekesinsiz (QÄTS, 2011, C. 11, s. 423).	mısqılsız <i>sıf.</i> Alaysız, şakasız, ciddi.
173	намыссыз <i>сын.</i> Ар-намысы жоқ, ынжық, жетесіз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 477).	namıssız <i>sin.</i> Ar-namısı joq, ıñjıq, jetesiz (QÄTS, 2011, C. 11, s. 477).	namıssız <i>sıf.</i> Namussuz, şerefsiz, arsız.
174	нанғысыз <i>сын.</i> Сенуге, илануға болмайтын (QÄTS, 2011, C. 11, s. 481).	nanğısız <i>sin.</i> Senüvge, ıylanuvğa bolmaytın (QÄTS, 2011, C. 11, s. 481).	nanğısız <i>sıf.</i> İnanılmaz, inanılması zor.
175	нанымсыз <i>сын.</i> Сенуге болмайтын, шындығы күмәнді (QÄTS, 2011, C. 11, s. 483).	nanımsız <i>sin.</i> Senüvge bolmaytın, şındığı kümändi (QÄTS, 2011, C. 11, s. 483).	nanımsız <i>sıf.</i> İnanılmaz, inandırıcı olmayan.
176	нарықсыз <i>сын. 1.</i> Сатылатын зат құнының тұрақсыздығы, белгілі бағасының болмауы. <i>2.</i>	nariqsız <i>sin. 1.</i> Satılátın zat qunınıñ turaqsızdıǵı, belgili baǵasınıñ bolmavı. <i>2. avis.</i>	nariqsız <i>sıf. 1.</i> Sabit bir piyasa fiyatı olmayan, istikrarsız.

	<i>ауыс.</i> Парықсыз, қадірсіз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 492).	Parıqsız, qadirsiz (QÄTS, 2011, C. 11, s. 492).	2. mec. Değersiz, kıymetsiz.
178	нұрсыз <i>сын.</i> Сәулесіз, шұғыласыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 584).	nursız sin. Sävlesiz, şuğlasız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 584).	nursız sıf. Nursuz, ışksız, sönük
179	нысапсыз <i>сын.</i> Тойымсыз, ашкөз, қанағатсыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 596).	nısapsız sin. Toyımsız, aşköz, qanağatsız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 596).	nısapsız sıf. Açgözlü, kanaatsız.
180	нышанасыз <i>сын.</i> Ешбір белгісі жоқ, нышансыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 596).	nıšanasız sin. Eşbir belgisi joq, nıšanasız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 596).	nıšanasız sıf. Belgisiz, işaretsiz.
181	ойсыз <i>сын.</i> 1. Ақылсыз, зердесіз, санасыз. 2. <i>ауыс.</i> Уайымсыз, қайғысыз, алаңсыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 639).	oysız sin. 1. Aqılsız, zerdesiz, sanasız. 2. <i>avis.</i> Vayımsız, qayğısız, alañsız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 639).	oysız sıf. 1. Fikirsiz, düşüncesiz, akılsız. 2. mec. Tasasız, gamsız.
182	оңтайсыз <i>сын.</i> Қолайсыз, ыңғайсыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 695).	oñtaysız sin. Qolaysız, ıñğaysız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 695).	oñtaysız sıf. Uygun, müsait, yatkın olmayan; elverişsiz.
183	опасыз <i>сын.</i> 1. Екі жүзді, құбылмалы. 2. Тұрақсыз, тұрлаусыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 700).	opasız sin. 1. Eki жүzdi, qubılmalı. 2. Turaqsız, turlavsız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 700).	opasız sıf. 1. Hain, iki yüzlü. 2. Sözünde durmayan, namert, döneк, vefasız.
184	орамсыз <i>сын.</i> Орамы, икемі жоқ; лайық емес, ебедейсіз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 727).	oramsız sin. Oramı, iykemi joq; layıq emes, ebedeysiz (QÄTS, 2011, C. 11, s. 727).	oramsız sıf. Beceriksiz, eli yatkın olmayan; uygunsuz, yersiz, kaba.
185	орынсыз <i>сын.</i> Жөн-жосықсыз, ретсіз, қисынсыз (QÄTS, 2011, C. 12, s. 24).	orinsız sin. Jön-josıqsız, retsiz, qıysınsız (QÄTS, 2011, C. 12, s. 24).	orinsız sıf. Yeri olmayan, yersiz.
186	оспақсыз <i>сын.</i> Ешқандай астарсыз, тура (QÄTS, 2011, C. 12, s. 29).	ospaqsız sin. Eşqanday astarsız, tuvra (QÄTS, 2011, C. 12, s. 29).	ospaqsız sıf. Açıkça, doğrudan anlatılan.
187	отсыз (1) <i>сын.</i> 1. От болмаған, оттың қатысынсыз. 2. <i>ауыс.</i> Жігерсіз, қуатсыз, жалынсыз (QÄTS, 2011, C. 12, s. 49).	otsız sin. 1. Ot bolmağan, otñ qatısinsız. 2. <i>avis.</i> Jigersiz, kuvatsız, jalınsız (QÄTS, 2011, C. 12, s. 49).	otsız sıf. 1. Ateşsiz, odsuz. 2. mec. Gayretsiz, güçsüz, cesaretsiz.
188	отсыз (2) <i>сын.</i> Жайылымдық, шөбі аз, оты жоқ жер (QÄTS, 2011, C. 12, s. 49).	otsız sin. Jayılımdıq, şöbi az, oti joq jer (QÄTS, 2011, C. 12, s. 49).	otsız sıf. Otsuz (yer).
189	отынсыз <i>сын.</i> Отыны жоқ (QÄTS, 2011, C. 12, s. 53).	otınsız sin. Otını joq (QÄTS, 2011, C. 12, s. 53).	otınsız sıf. Odunsuz, yakacaksız.
190	пайдасыз <i>сын.</i> Ешқандай пайдасы жоқ; керексіз, түкке қажеті жоқ (QÄTS, 2011, C. 12, s. 298).	paydasız sin. Eşqanday paydası joq; kereksiz, tükke qajeti joq (QÄTS, 2011, C. 12, s. 298).	paydasız sıf. Faydasız, yararsız, gereksiz.
191	пайымсыз <i>сын.</i> Байлам-байыбы, жөн-жобасы жоқ, берекесіз (QÄTS, 2011, C. 12, s. 282).	payımsız sin. Baylam-bayıbı, jön-jobası joq, berekesiz (QÄTS, 2011, C. 12, s. 282).	payımsız sıf. Ağırbaşlı, sağduyulu olmayan, mantıksız.
192	панасыз <i>сын.</i> 1. Баспанасы жоқ, үйсіз. 2. Қамқоршысы, әкешесі жоқ, қорғанышсыз, тірексіз (QÄTS, 2011, C. 12, s. 292).	panasız sin. 1. Baspanası joq, üysiz. 2. Qamqorşısı, äkeşesi joq, qorğanişsiz, tireksiz (QÄTS, 2011, C. 12, s. 292).	panasız sıf. 1. Evsiz, barksız, yurtsuz. 2. Korumasız, kimsesiz.

193	парықсыз <i>сын.</i> Істің мән-жайын, жөн-жосығын, жақсы мен жаманның пайымын ажырата алмайтын оспадарсыз, пайымы жоқ (QÄTS, 2011, C. 12, s. 320).	parıqsız <i>sin.</i> İstiñ mән-jayın, jөн-josiğın, jaqsı men jamannıñ payımın ajırata almaytın ospadarsız, payımı joq (QÄTS, 2011, C. 12, s. 320).	parıqsız <i>sıf.</i> Farksız, anlayışsız, düşüncesiz.
194	пәруайсыз <i>сын.</i> Қамсыз, қаперсіз (QÄTS, 2011, C. 12, s. 340).	päruvaysız <i>sin.</i> Qamsız, qapersiz (QÄTS, 2011, C. 12, s. 340).	päruvaysız <i>sıf.</i> Gamsız, tasasız.
195	пәтуасыз <i>сын.</i> 1. Тұрақсыз, тиянақсыз, табансыз, уәдеде тұрмайтын. 2. Берекесі, дәйегі жоқ (QÄTS, 2011, C. 12, s. 344).	pätuvasız <i>sin.</i> 1. Turaqsız, tiyanaqsız, tabansız, üvädede turmaytın. 2. Berekesi, дәйегі joq (QÄTS, 2011, C. 12, s. 344).	pätuvasız <i>sıf.</i> 1. Sözünde durmayan, kaypak. 2. Verimsiz, bereketsiz.
196	пышақсыз <i>сын.</i> Пышағы жоқ, пышақ қолданбай, кеспей (QÄTS, 2011, C. 12, s. 418).	pısaqsız <i>sin.</i> Pısağı joq, pısaq qoldanbay, kespey (QÄTS, 2011, C. 12, s. 418).	pısaqsız <i>sıf.</i> Bıçağı olmayan, bıçaksız.
197	рабайсыз <i>сын.</i> Қолапайсыз, жөнсіз, ебедейсіз (QÄTS, 2011, C. 12, s. 343).	rabaysız <i>sin.</i> Qolapaysız, jönsiz, ebedeysiz (QÄTS, 2011, C. 12, s. 343).	rabaysız <i>sıf.</i> Şekilsiz, biçimsiz, hantal.
198	рақымсыз <i>сын.</i> Өте қатал, мейірімсіз, тасбауыр (QÄTS, 2011, C. 12, s. 447).	raqımsız <i>sin.</i> Öte qatal, meyirimsiz, tasbavır (QÄTS, 2011, C. 12, s. 447).	raqımsız <i>sıf.</i> Garazkâr, merhametsiz, acımasız.
199	салымсыз <i>сын.</i> Жолы болмайтын, салымы жоқ (QÄTS, 2011, C. 12, s. 618).	salımsız <i>sin.</i> Jolı bolmaytın, salımı joq (QÄTS, 2011, C. 12, s. 618).	salımsız <i>sıf.</i> Şanssız, talihi olmayan, talihsiz.
200	санасыз <i>сын.</i> 1. Санасы кем, ақылсыз, ойсыз; ақымақ. 2. Мән-мағынасыз, мазмұнсыз (QÄTS, 2011, C. 12, s. 641).	sanasız <i>sin.</i> 1. Sanası kem, aqılsız, oysız; aqımaq. 2. Mән-mağınasız, mazmunsız (QÄTS, 2011, C. 12, s. 641).	sanasız <i>sıf.</i> 1. Şuursuz, bilinçsiz, akılsız, ahmak. 2. Anlamsız, önemsiz.
201	сансыз <i>сын.</i> Есепсіз, есебі жоқ, өте көп (QÄTS, 2011, C. 12, s. 651).	sansız <i>sin.</i> Esepsiz, esebi joq, öte köp (QÄTS, 2011, C. 12, s. 651).	sansız <i>sıf.</i> Sayısız, hesapsız, çok sayıda.
202	саңылаусыз <i>сын.</i> 1. Саңылауы жоқ, тесіксіз. 2. ауыс. Ақылсыз, ессіз, санасыз (QÄTS, 2011, C. 12, s. 657).	sañılavsız <i>sin.</i> 1. Sañılavı joq, tesiqsiz. 2. avis. Aqılsız, essiz, sanasız (QÄTS, 2011, C. 12, s. 657).	sañılavsız <i>sıf.</i> 1. Aralıksız, yarıksız, deliksiz. 2. mec. Akılsız, şuursuz.
203	сапасыз <i>сын.</i> Сапасы нашар, өзіндік қасиеті төмен (QÄTS, 2011, C. 12, s. 665).	sapasız <i>sin.</i> Sapası našar, özindik qasiyeti tömen (QÄTS, 2011, C. 12, s. 665).	sapasız <i>sıf.</i> Kalitesiz, niteliksiz.
204	сатусыз <i>сын.</i> Ақысыз, тегін (QÄTS, 2011, C. 12, s. 742).	satıvsız <i>sin.</i> Aqısız, tegin (QÄTS, 2011, C. 12, s. 742).	satıvsız <i>sıf.</i> Parasız, bedava.
205	сауатсыз <i>сын.</i> Хат танымайтын, жазу-сызуды білмейтін, оқымаған (QÄTS, 2011, C. 13, s. 10).	savatsız <i>sin.</i> Hat tanımaytın, jazuv-sızuvdı bilmeytın, oqımağan (QÄTS, 2011, C. 13, s. 10).	savatsız <i>sıf.</i> Cahil, öğrenim görmemiş, okumamış.
206	сиықсыз <i>сын.</i> Кескін-келбеті нашар, ажарсыз, көріксіз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 211).	siyıqsız <i>sin.</i> Keskin-kelbeti našar, ajarsız, köriksiz (QÄTS, 2011, C. 13, s. 211).	siyıqsız <i>sıf.</i> Çirkin, biçimsiz.
207	сұраусыз <i>сын.</i> Сұрауы жоқ, жоқтаусыз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 381).	suravsız <i>sin.</i> Suravı joq, joqtavsız (QÄTS, 2011, C. 13, s. 381).	suravsız <i>sıf.</i> Arayıp soranı yok.
208	сұрсыз <i>сын.</i> Сиықсыз, келбетсіз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 383).	sursız <i>sin.</i> Siyıqsız, kelbetsiz (QÄTS, 2011, C. 13, s. 383).	sursız <i>sıf.</i> Çirkin, yakışksız, tipsiz.

209	сұрықсыз <i>сын.</i> Сұрқы нашар, ұсқынсыз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 384).	surıqsız <i>син.</i> Surqı naşar, usqınsız (QÄTS, 2011, C. 13, s. 384).	surıqsız <i>сıф.</i> Çirkin, güzel olmayan.
210	сыйсыз <i>сын.</i> Көп алдында беделі жоқ, қадірсіз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 482).	siysız <i>син.</i> Köp aldında bedeli joq, qadirsız (QÄTS, 2011, C. 13, s. 482).	siysız <i>сıф.</i> Değersiz, saygın olmayan, itibarsız.
211	сынаусыз <i>сын.</i> Сынға ілінбей, сынсыз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 515).	sınavsız <i>син.</i> Sınğa ilinbey, sinsız (QÄTS, 2011, C. 13, s. 515).	sınavsız <i>сıф.</i> Eleştirilmeden, eleştiriye konu olmadan.
212	табансыз <i>сын.</i> 1. Табаны жоқ, табан салмаған. 2. <i>ауыс.</i> Тұрақсыз, солқылдақ (QÄTS, 2011, C. 13, s. 588).	tabansız <i>син.</i> 1. Tabanı joq, taban salmağan. 2. <i>avis.</i> Turaqsız, solqıldaq (QÄTS, 2011, C. 13, s. 588).	tabansız <i>сıф.</i> 1. Tabanı çakılmamış olan, tabansız. 2. <i>mec.</i> Sebatsız, dayanaksız, istikrarsız, azimsiz.
213	табыссыз <i>сын.</i> 1. Табысы жоқ, пайдасыз. 2. <i>ауыс.</i> Жетістіксіз, нәтижесіз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 599-600).	tabıssız <i>син.</i> 1. Tabısı joq, paydasız. 2. <i>avis.</i> Jetistiksiz, nätijesiz (QÄTS, 2011, C. 13, s. 599-600).	tabıssız <i>сıф.</i> 1. Kazançsız, gelirsiz, kârsız, faydasız. 2. <i>mec.</i> Neticesiz, başarısız.
214	талантсыз <i>сын.</i> Дарынсыз, қабілетсіз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 651).	talantsız <i>син.</i> Darınsız, qabiletsiz (QÄTS, 2011, C. 13, s. 651).	talantsız <i>сıф.</i> Yeteneksiz, kabiliyetsiz, beceriksiz.
215	талапсыз <i>сын.</i> Ынтасыз, мақсатсыз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 654).	talapsız <i>син.</i> Intasız, maqsatsız (QÄTS, 2011, C. 13, s. 654).	talapsız <i>сıф.</i> Talebi olmayan, isteksiz, arzusuz, maksatsız.
216	талғамсыз <i>сын.</i> Талғам қойылмай, қалай болса, солай (QÄTS, 2011, C. 13, s. 659).	talğamsız <i>син.</i> Talğam qoyılmay, qalay bolsa, solay (QÄTS, 2011, C. 13, s. 659).	talğamsız <i>сıф.</i> Zevksiz, zevk sahibi olmayan, seçmesini bilmeyen.
217	татымсыз <i>сын.</i> 1. Іске жарамсыз, құнсыз, мәнсіз. 2. <i>ауыс.</i> Білімсіз, надан (QÄTS, 2011, C. 14, s. 38).	tatımsız <i>син.</i> 1. İske jaramsız, qunsız, mäsinsiz. 2. <i>avis.</i> Bilimsiz, nadan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 38).	tatımsız <i>сıф.</i> 1. İşe yaramaz, faydasız, değersiz. 2. <i>mec.</i> Bilgisiz, cahil.
218	тиынсыз <i>сын.</i> Ақшасыз, қаражатсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 186).	tiyinsız <i>син.</i> Aqşasız, qarajatsız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 186).	tiyinsız <i>сıф.</i> Parasız, akçesiz.
219	тиянақсыз <i>сын.</i> Тиянағы жоқ, тұрақсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 190).	tiyanaqsız <i>син.</i> Tiyanagı joq, turaqsız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 190).	tiyanaqsız <i>сıф.</i> Sabit olmayan, istikrarsız, düzensiz.
220	тойымсыз <i>сын.</i> Ашқарак, қомағай (QÄTS, 2011, C. 14, s. 214).	toyımsız <i>син.</i> Aşqaraq, qomağay (QÄTS, 2011, C. 14, s. 214).	toyımsız <i>сıф.</i> Doyumsuz, kanaatsiz, açgözlü.
221	толассыз <i>сын.</i> Ешбір саябыр жоқ, тоқтаусыз, тынымсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 234).	tolassız <i>син.</i> Eşbir sayabır joq, toqtavsız, tınımsız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 234).	tolassız <i>сıф.</i> Aralıksız, durmadan (yağmur, rüzgâr vb.).
222	толымсыз <i>сын.</i> 1. Толық емес, жетімсіз. 2. Артта қалған, мешеу. 3. Арзанқол, сапасыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 251).	tolımsız <i>син.</i> 1. Toliq emes, jetimsiz. 2. Artta qalğan, meşev. 3. Arzanqol, sapasız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 251).	tolımsız <i>сıф.</i> 1. Eksik, yetersiz. 2. Gelişmemiş, geri kalmış. 3. Kalitesiz, niteliksiz.
223	тоятсыз <i>сын.</i> Тойымсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 319).	toyatsız <i>син.</i> Toyımsız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 319).	toyatsız <i>сıф.</i> Doyumsuz, kanaatkâr olmayan.

224	туыссыз <i>сын.</i> Ағайын-тумасыз, туысқансыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 405).	tuviissiz <i>sin.</i> Ağayın-tuvmasız, tuvisqansız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 405).	tuviissiz <i>sıf.</i> Akrabasız, yakınsız.
225	туғырсыз <i>сын.</i> Құс қонатын туғыры жоқ (QÄTS, 2011, C. 14, s. 407).	tuğirsız <i>sin.</i> Qus qonatin tuğırı joq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 407).	tuğirsız <i>sıf.</i> Konaklayacak yeri olmayan (avcı kuşu).
226	тұзсыз <i>сын.</i> Тұз салынбаған, тұзы жоқ (QÄTS, 2011, C. 14, s. 412).	tuzsız <i>sin.</i> Tuz salınbağan, tuızı joq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 412).	tuzsız <i>sıf.</i> Tuzsuz, tuz eklenmemiş.
227	тұқымсыз <i>сын.</i> Тұқым қалмаған, ұрпақсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 415).	tuqımsız <i>sin.</i> Tuqım qalmağan, urpaksız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 415).	tuqımsız <i>sıf.</i> Nesli tükenmiş, soyu kurumuş.
228	тұрақсыз <i>сын.</i> 1. Бір орында тұрмайтын, тұрағы жоқ. 2. <i>ауыс.</i> Тұрақты емес, айнымалы, екізсөзді, тиянақсыз, берекесіз, орнықсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 429).	turaqsız <i>sin.</i> 1. Bir orında turmaytın, turağı joq. 2. <i>avis.</i> Turaqtı emes, aynımali, ekizsözdi, tiyanaqsız, berekesiz, ornıqsız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 429).	turaqsız <i>sıf.</i> 1. Yersiz, yurtsuz. 2. <i>mec.</i> Sabit olmayan, değişken, kararsız.
229	тұрлаусыз <i>сын.</i> Тұрлауы, тиянағы жоқ, екі сөзді, баянсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 435).	turlavsız <i>sin.</i> Turlavı, tiyanağı joq, eki sözdi, bayansız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 435).	turlavsız <i>sıf.</i> Sabit olmayan, değişken, tutarsız (hayat, kader hakkında).
230	тұрпатсыз <i>сын.</i> Тұрпаты нашар, келбетсіз, кескінсіз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 438).	turpatsız <i>sin.</i> Turpatı naşar, kelbetsiz, keskinsiz (QÄTS, 2011, C. 14, s. 438).	turpatsız <i>sıf.</i> Çelimsiz, çirkin.
231	тұрықсыз <i>сын.</i> Тұрқы қысқа (QÄTS, 2011, C. 14, s. 438).	turıqsız <i>sin.</i> Turqı qısqa (QÄTS, 2011, C. 14, s. 438).	turıqsız <i>sıf.</i> Uzun olmayan, kısa.
232	тұсаусыз <i>сын.</i> Тұсауы жоқ, тұсау салынбаған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 441).	tusavsız <i>sin.</i> Tusavı joq, tusav salınbağan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 441).	tusavsız <i>sıf.</i> Kösteksiz, köstek vurulmamış.
233	тұтқасыз <i>сын.</i> Тұтқа салынбаған, тұтқасы жоқ (QÄTS, 2011, C. 14, s. 447).	tutqasız <i>sin.</i> Tutqa salınbağan, tutqası joq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 447).	tutqasız <i>sıf.</i> Kolsuz, sapsız, tutamaksız.
234	тұшымсыз <i>сын.</i> Дәмі жоқ, татымсыз, нәрсіз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 452).	tuşımsız <i>sin.</i> Dämi joq, tatımsız, närsiz (QÄTS, 2011, C. 14, s. 452).	tuşımsız <i>sıf.</i> Tatsız, lezzetsiz.
235	тұяқсыз <i>сын.</i> 1. Малсыз, малы жоқ. 2. <i>ауыс.</i> Ұрпақсыз, тұқымсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 455).	tuyaqsız <i>sin.</i> 1. Malsız, malı joq. 2. <i>avis.</i> Urpaqsız, tuqımsız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 455).	tuyaqsız <i>sıf.</i> 1. Hayvanı olmayan, fakir. 2. <i>mec.</i> Nesli tükenmiş, soyu sopusu kurumuş.
236	тыйымсыз <i>сын.</i> Тежеусіз, тоқтаусыз; тойымсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 538).	tyıımsız <i>sin.</i> Tejevsiz, toqtavsız, toyımsız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 538).	tyıımsız <i>sıf.</i> Engelsiz, yasaklanmamış, serbest.
237	тынымсыз <i>сын.</i> Түк тынбайтын, тыным таппайтын, тынышсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 551).	tinımsız <i>sin.</i> Tük tınbaytın, tınım tappaytın, tınbıssız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 551).	tinımsız <i>sıf.</i> Rahatsız; huzursuz, sabırsız.
238	тыссыз <i>сын.</i> Тысы жоқ, тысталмаған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 579).	tıssız <i>sin.</i> Tısı joq, tıstalmağan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 579).	tıssız <i>sıf.</i> Kılıfsız, kapaksız.
239	тыюсыз <i>сын.</i> Бетімен кеткен, бейбастақ (QÄTS, 2011, C. 14, s. 583).	tyıusız <i>sin.</i> Betimen ketken, beybastaq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 583).	tyıusız <i>sıf.</i> Engelsiz, mânisiz, serbest, rahat.

240	уайымсыз <i>сын.</i> Уайымы, қайғысы жоқ; қамсыз, белден басатын (QÄTS, 2011, C. 14, s. 646).	vayımsız <i>sin.</i> Vayımı, qayğısı joq; qamsız, belden basatın (QÄTS, 2011, C. 14, s. 646).	vayımsız <i>sıf.</i> Endişesiz, tasasız, kaygısız, korkusuz.
241	уақытсыз <i>сын.</i> Ерте, мезгілінен бұрын (QÄTS, 2011, C. 14, s. 648).	vaqıtsız <i>sin.</i> Erte, mezgilenen burın (QÄTS, 2011, C. 14, s. 648).	vaqıtsız <i>sıf.</i> Zamansız, vakitsiz, vaktinden evvel, çok erken.
242	усыз <i>сын.</i> Уы жоқ, уы болмайтын (QÄTS, 2011, C. 14, s. 666).	uvsız <i>sin.</i> Uvı joq, uvı bolmaytın (QÄTS, 2011, C. 14, s. 666).	uvsız <i>sıf.</i> Zehirsiz.
243	уытсыз <i>сын.</i> 1. Уыты, зардабы жоқ, залалсыз. 2. ауыс. Ықпалы, әсері жоқ (QÄTS, 2011, C. 14, s. 673).	uvıtsız <i>sin.</i> 1. Uvıtı, zardabı joq, zalalsız. 2. avis. Iqpalı, äseri joq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 673).	uvıtsız <i>sıf.</i> 1. Zehirsiz, zararsız. 2. mec. Etkisiz, tesiri az.
244	ұғынықсыз <i>сын.</i> Түсініксіз, ұғымды емес (QÄTS, 2011, C. 14, s. 677).	uğımsız <i>sin.</i> Tusiniksiz, uğımdı emes (QÄTS, 2011, C. 14, s. 677).	uğımsız <i>sıf.</i> Anlaşılması güç, karışık, muğlak.
245	ұждансыз <i>сын.</i> Арсыз, ұятсыз, намыссыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 678).	ujdansız <i>sin.</i> Arsız, uyatsız, namıssız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 678).	ujdansız <i>sıf.</i> Arsız, vıdansız, utanmaz.
246	ұйқассыз <i>сын.</i> Ұйқасы жоқ, ырғақсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 689).	uyqassız <i>sin.</i> Uyqası joq, ırğaqsız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 689).	uyqassız <i>sıf.</i> Kafıyesiz, uyaksız.
247	ұйқысыз <i>сын.</i> Ұйқы жоқ, ұйқы қашқан (QÄTS, 2011, C. 14, s. 692).	uyqısız <i>sin.</i> Uyqı joq, uyqı qaşqan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 692).	uyqısız <i>sıf.</i> Uykusuz.
248	ұқыпсыз <i>сын.</i> Ұқыпты емес; салақ (QÄTS, 2011, C. 14, s. 705).	uqıpsız <i>sin.</i> Uqıptı emes; salaq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 705).	uqıpsız <i>sıf.</i> Özensiz, itinasız, ihmalkâr.
249	ұлсыз <i>сын.</i> Ер баласыз; азаматсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 711).	ulsız <i>sin.</i> Er balasız; azamatsız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 711).	ulsız <i>sıf.</i> Oğlu olmayan, oğulsuz.
250	ұлтансыз <i>сын.</i> Ұлтаны жоқ, ұлтаны түсіп қалған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 713).	ultansız <i>sin.</i> Ultanı joq, ultanı tüşip qalğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 713).	ultansız <i>sıf.</i> Tabanı olmayan, tabansız.
251	ұнамсыз <i>сын.</i> Жағымсыз, жарамсыз, қолайсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 728).	unamsız <i>sin.</i> Jağımsız, jaramsız, qolaysız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 728).	unamsız <i>sıf.</i> Hoşa gitmeyen, beğenilmeyen.
252	ұрпақсыз <i>сын.</i> Үрім-бұтақсыз, тұқымсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 740).	urpaqsız <i>sin.</i> Ürim-butaqsız, tuqımsız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 740).	urpaqsız <i>sıf.</i> Nesilsiz, zürriyetsiz.
253	ұсқынсыз <i>сын.</i> Түрі жаман, бет-әлпеті келіспеген, реңсіз кісі (QÄTS, 2011, C. 14, s. 754).	usqınsız <i>sin.</i> Türi jaman, bet-älpeti kelispegen, reñsiz (QÄTS, 2011, C. 14, s. 754).	usqınsız <i>sıf.</i> Çelimsiz, biçimsiz, çirkin.
254	ұстамсыз <i>сын.</i> Өзін-өзі ұстай алмайтын, шыдамсыз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 760).	ustamsız <i>sin.</i> Özin-özi ustay almaytın, şıdamsız (QÄTS, 2011, C. 14, s. 760).	ustamsız <i>sıf.</i> Kendine hâkim olmayan, sabırsız, tahammülsüz.
255	ұтымсыз <i>сын.</i> Мәнсіз, жөн-жосықсыз, тиімсіз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 768).	utımsız <i>sin.</i> Mänsiz, jön-josıqsız, tiyimsiz (QÄTS, 2011, C. 14, s. 768).	utımsız <i>sıf.</i> Faydasız, önemsiz.
256	ұятсыз <i>сын.</i> Ардан безген, көргенсіз, әдепсіз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 796).	uyatsız <i>sin.</i> Ardan bezgen, körgensiz, ädepsiz (QÄTS, 2011, C. 14, s. 796).	uyatsız <i>sıf.</i> Utanmaz, hayasız, arsız.
257	хабарсыз <i>сын.</i> 1. Қайда, қалай екені белгісіз, дерегі жоқ, хабар-	habarsız <i>sin.</i> 1. Qayda, qalay ekeni belgisiz, deregi joq,	habarsız <i>sıf.</i> 1. Habersizce,

	ошарсыз. 2. ауыс. Ешбір түсінігі, хабары жоқ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 144).	habar-oşarsız. 2. avıs. Eşbir tusiniği, habarı joq (QÄTS, 2011, C. 15, s. 144).	habersiz. 2. mec. Bilgisiz, bilgisi olmayan.
258	халсыз сын. Нашар, әлсіз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 147).	halsız sin. Naşar, älsiz (QÄTS, 2011, C. 15, s. 147).	halsız sıf. Hâlsiz, fena, kötü.
259	хошсыз сын. Көңіл-күйі жоқ, зауықсыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 166).	hoşsız sin. Köñil-küyi joq, zavıqsız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 166).	hoşsız sıf. Gönülsüz, keyifsiz, iştahsız.
260	шабытсыз сын. Қабілетсіз, қайрат-жігерсіз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 187).	şabıtsız sin. Qabiletsiz, qayrat-jigersiz (QÄTS, 2011, C. 15, s. 187).	şabıtsız sıf. İsteksiz, gönülsüz.
261	шақырусыз сын. Арнайы шақырылмай, өз бетімен (QÄTS, 2011, C. 15, s. 212).	şaqıruvsız sin. Arnayı şaqırılmay, öz betimen (QÄTS, 2011, C. 15, s. 212).	şaqıruvsız sıf. Davetsiz, davet edilmeyen.
262	шамасыз сын. 1. Әлсіз, дәрменсіз; қауқары жоқ. 2. ауыс. Амалсыз, айласыз, шарасыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 235).	şamasız sin. 1. Älsiz, därmensiz; qavqarı joq. 2. avıs. Amalsız, aylasız, şarasız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 235).	şamasız sıf. 1. Hâlsiz, güçsüz, kuvvetsiz. 2. mec. Çaresiz, çıkış yolu olmayan.
263	шаңырақсыз сын. Үйсіз-күйсіз, баспанасыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 251).	şañıraqsız sin. Üysiz-küysiz, baspanasız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 251).	şañıraqsız sıf. Evsiz barksız.
264	шарасыз сын. Істер амалы жоқ, амалсыз, лажсыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 265).	şarasız sin. İster amalı joq, amalsız, lajsız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 265).	şarasız sıf. Çaresiz, naçar.
265	шартсыз сын. Шарт жасасаған, келісімсіз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 272).	şartsız sin. Şart jasaspağan, kelisimsiz (QÄTS, 2011, C. 15, s. 272).	şartsız sıf. Şartsız, sözleşmesiz.
266	шипасыз сын. Шипалы, емдік қасиеті жоқ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 367).	şiypasız sin. Şiypalı, emdik qasiyeti joq (QÄTS, 2011, C. 15, s. 367).	şiypasız sıf. Tedavi edici özelliği olmayan, şifasız.
267	шуақсыз сын. Күн сәулесі, шуағы жоқ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 429).	şuvaqsız sin. Kün sävlesi, şuvağı joq (QÄTS, 2011, C. 15, s. 429).	şuvaqsız sıf. Gün ışığı olmadan, ışksız.
268	шұсыз сын. Шуы жоқ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 437).	şuvsız sin. Şuvı joq (QÄTS, 2011, C. 15, s. 437).	şuvsız sıf. Gürültüsüz, patırtısız.
269	шұлықсыз сын. Шұлық кимеген, шұлығы жоқ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 462).	şulıqsız sin. Şulıq kiymegen, şulığı joq (QÄTS, 2011, C. 15, s. 462).	şulıqsız sıf. Çorabı olmayan, çorapsız.
270	шұрайсыз сын. Жері, жайылымы көкке бай емес, құнарсыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 468).	şuraysız sin. Jeri, jayılmı kökke bay emes, qunarsız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 468).	şuraysız sıf. Bereketsiz, verimsiz
271	шығасысыз сын. Шығасы жоқ, шығасы болмайтын, шығынсыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 512).	şığasısız sin. Şığası joq, şığası bolmaytın, şığınsız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 512).	şığasısız sıf. Zararsız, ziyansız.
272	шығымсыз сын. Нашар көктеген, шығуы төмен болған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 514).	şığımsız sin. Naşar köktegen, şığuvı tömen bolğan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 514).	şığımsız sıf. Bereketsiz, verimsiz.
273	шығынсыз сын. Шығыны жоқ, шығын шығармай (QÄTS, 2011, C. 15, s. 517).	şığınsız sin. Şığını joq, şığın şığarmay (QÄTS, 2011, C. 15, s. 517).	şığınsız sıf. Zararsız, ziyansız.
274	шыдамсыз сын. Еш нәрсеge шыдай алмайтын, төзімсіз; көнбіс емес (QÄTS, 2011, C. 15, s. 523).	şıdamsız sin. Eş närsege şıday almaytın, tözimsiz; könbis emes (QÄTS, 2011, C. 15, s. 523).	şıdamsız sıf. Dayanıksız, tahammülsüz, sabırsız.

275	шырайсыз <i>сын.</i> Көріксіз, ұсқынсыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 586).	sıraysız <i>sin.</i> Kōriksiz, usqınsız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 586).	sıraysız <i>sıf.</i> Çirkin, yakışksız.
276	ыждағатсыз <i>сын.</i> Ынтасыз, жігерсіз, талапсыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 691).	ıjdağatsız <i>sin.</i> Intasız, jigersiz, talapsız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 691).	ıjdağatsız <i>sıf.</i> Gayretsiz, çaba göstermeyen.
277	ызғарсыз <i>сын.</i> Ызғары жоқ, аязсыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 636).	ızğarsız <i>sin.</i> İzğarı joq, ayazsız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 636).	ızğarsız <i>sıf.</i> Soğuk olmayan, ılık, yumuşak (hava).
278	ықтасынсыз <i>сын.</i> Қалқа-панасы жоқ, далдасыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 641).	ıqtasınsız <i>sin.</i> Qalqa-panası joq, daldasız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 641).	ıqtasınsız <i>sıf.</i> Barınaksız, korunaksız.
279	ықтиярсыз <i>сын.</i> Амалсыз, еріксіз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 641).	ıqtıyarsız <i>sin.</i> Amalsız, eriksiz (QÄTS, 2011, C. 15, s. 641).	ıqtıyarsız <i>sıf.</i> İsteksiz, arzusuz.
280	ықылассыз <i>сын.</i> Шын бейілсіз, көңілсіз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 646).	ıqılassız <i>sin.</i> Şın beyilsiz, kōnılsız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 646).	ıqılassız <i>sıf.</i> İsteksiz, gönülsüz, ilgisiz.
281	ылғалсыз <i>сын.</i> Ылғал, дымқылы жоқ, құрғақ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 650).	ılğalsız <i>sin.</i> İlğal, dımqılı joq, qurğaq (QÄTS, 2011, C. 15, s. 650).	ılğalsız <i>sıf.</i> Nemsiz, kuru, rutubetsiz.
282	ымсыз <i>сын.</i> Ишара, белгісіз, сөзсіз, бірден (QÄTS, 2011, C. 15, s. 653).	ımsız <i>sin.</i> İşara, belgisiz, sözsiz, birden (QÄTS, 2011, C. 15, s. 653).	ımsız <i>sıf.</i> İşaretsiz, mimiksiz.
283	ымырасыз <i>сын.</i> Келісімге келмейтін, рақымсыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 654).	ımirasız <i>sin.</i> Kelisimge kelmeytin, raqımsız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 654).	ımirasız <i>sıf.</i> Anlaşmaya razı olmayan, uzlaşmaya yatkın değil, uzlaşma karşıtı.
284	ынсапсыз <i>сын.</i> Ынсабы жоқ, қанағатсыз, тойымсыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 655).	ınsapsız <i>sin.</i> İnsabı joq, qanağatsız, toyımsız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 655).	ınsapsız <i>sıf.</i> İnsafsız, kanaatsiz.
285	ынтасыз <i>сын.</i> Ықылас-ниеті жоқ, құлықсыз, зейінсіз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 656).	ıntasız <i>sin.</i> Iqılas-niyeti joq, qulıqsız, zeyinsiz (QÄTS, 2011, C. 15, s. 656).	ıntasız <i>sıf.</i> İsteksiz, arzusuz, hevessiz.
286	ынтымақсыз <i>сын.</i> Береке-бірлігі жоқ, ұйымшыл емес (QÄTS, 2011, C. 15, s. 658).	ıntımaqsız <i>sin.</i> Bereke-birliği joq, uyımşıl emes (QÄTS, 2011, C. 15, s. 658).	ıntımaqsız <i>sıf.</i> Birlik anlayışından yoksun.
287	ыңғайсыз <i>сын.</i> 1. Жайсыз, қолайсыз. 2. Ұят, сөлекет (QÄTS, 2011, C. 15, s. 661).	ıñğaysız <i>sin.</i> 1. Jaysız, qolaysız. 2. Uyat, söleket (QÄTS, 2011, C. 15, s. 661).	ıñğaysız <i>sıf.</i> 1. Elverişsiz, uygunsuz, rahatsız. 2. Ayıp, uygunsuz.
288	ырғақсыз <i>сын.</i> Ырғағы, ұйқасы жоқ, байланыссыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 667).	ırğaqsız <i>sin.</i> Irğağı, uyqası joq, baylanıssız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 667).	ırğaqsız <i>sıf.</i> Ritimsiz, temposuz, vezinsiz, ahenksiz.
289	ырықсыз <i>сын.</i> 1. Өз ырық жоқ. 2. Шамадан, ырықтан тыс, еріксіз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 676).	ırıqsız <i>sin.</i> 1. Öz ırqı joq. 2. Şamadan, ırıqtan tıs, eriksiz (QÄTS, 2011, C. 15, s. 676).	ırıqsız <i>sıf.</i> 1. Tabi, bağılı, bağımlı. 2. Gayri ihtiyari, irade dışı.
290	ырымсыз <i>сын.</i> 1. Кәдесіз, жосықсыз. 2. Түксіз, дымсыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 678).	ırımsız <i>sin.</i> 1. Kādesiz, josıksız. 2. Tüksiz, dımsız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 678).	ırımsız <i>sıf.</i> 1. Tōresiz, tōreye uymayan. 2. Hiç bir şeysiz, boş.
291	ыштанысыз <i>сын.</i> Ыштаны жоқ, жалаң бұт (QÄTS, 2011, C. 15, s. 690).	ıştansız <i>sin.</i> İştanı joq, jalañ but (QÄTS, 2011, C. 15, s. 690).	ıştansız <i>sıf.</i> Donsuz, donu olmayan.

292	іждағатсыз <i>сын.</i> Ыптасыз, жігерсіз, талапсыз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 691).	ijdağatsız <i>sin.</i> Iptasız, jigersiz, talapsız (QÄTS, 2011, C. 15, s. 691).	ijdağatsız <i>sıf.</i> İsteksiz, hevessiz, gayretsiz.
-----	--	--	--

3.1.2.2. +CI3 (+siz) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 10. +CI3 (+siz) Eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	әділсіз <i>сын.</i> Әділдікті білмейтін, алалықпен қарайтын (QÄTS, 2011, C. 2, s. 370).	ädilsiz <i>sin.</i> Ädildikti bilmeytin, alalıqpen qaraytin (QÄTS, 2011, C. 2, s. 370).	ädilsiz <i>sıf.</i> Adaletsiz, haksız.
2.	әжімсіз <i>сын.</i> Әжімі жоқ, әжім түспеген (QÄTS, 2011, C. 2, s. 377).	äjimsiz <i>sin.</i> Äjimi joq, äjim tüspegen (QÄTS, 2011, C. 2, s. 377).	äjimsiz <i>sıf.</i> Buruşuksuz, kırışksız.
3.	әзірліксіз <i>сын.</i> Дайындықсыз, қамсыз (QÄTS, 2011, C. 2, s. 390).	äzirliksiz <i>sin.</i> Dayınsıqsız, qamsız (QÄTS, 2011, C. 2, s. 390).	äzirliksiz <i>sıf.</i> Hazırlıksız.
4.	әлсіз <i>сын.</i> 1. Күші кем, қауқарсыз, мықты емес. 2. Жай, баяу, сылбыр. 3. Осал, босаң, кемшін. 4. <i>ауыс.</i> Әл-ауқаты төмен, жарлы, кедей (QÄTS, 2011, C. 2, s. 441 442).	älsiz <i>sin.</i> 1. Küşi kem, qavqarsız, mıqtı emes. 2. Jay, bayav, sılbır. 3. Osal, bosañ, kemşin. 4. <i>avıs.</i> Äl-avqatı tömen, jarlı, kedey (QÄTS, 2011, C. 2, s. 441 442).	älsiz <i>sıf.</i> 1. Güçsüz, kuvvetsiz. 2. Ağır, yavaş. 3. Âciz, zayıf. 4. <i>mec.</i> Fakir, yoksul.
5.	әлуәтсіз <i>сын.</i> Әлсіз, күші кем (QÄTS, 2011, C. 2, s. 444).	älüvetsiz <i>sin.</i> Älsiz, küşi kem (QÄTS, 2011, C. 2, s. 444).	älüvetsiz <i>sıf.</i> Güçsüz, zayıf, cılız.
6.	әрсіз <i>сын.</i> Ажарсыз, көріксіз, өңсіз (QÄTS, 2011, C. 2, s. 479).	ärsiz <i>sin.</i> Ajarsız, köriksiz, öñsiz (QÄTS, 2011, C. 2, s. 479).	ärsiz <i>sıf.</i> Çirkin, yakışksız.
7.	әшекейсіз <i>сын.</i> Ою, өрнексіз (QÄTS, 2011, C. 2, s. 524).	äşekeysiz <i>sin.</i> Oyu, örneksiz (QÄTS, 2011, C. 2, s. 524).	äşekeysiz <i>sıf.</i> Nakışsız, süssüz, bezeksiz, işlemesiz, dekorsuz.
8.	бәденсіз <i>сын.</i> Әрсіз, өңсіз, көріксіз, кескінсіз (QÄTS, 2011, C. 3, s. 155).	bädensiz <i>sin.</i> Ärsiz, öñsiz, köriksiz, keskinsiz (QÄTS, 2011, C. 3, s. 155).	bädensiz <i>sıf.</i> Çirkin, yakışksız.
9.	беделсіз <i>сын.</i> Беделі жоқ, абырой-құрметтен жұрдай, қадірсіз (QÄTS, 2011, C. 3, s. 182).	bedelsiz <i>sin.</i> Bedeli joq, abıroy-qurmetten jurday, qadirsiz (QÄTS, 2011, C. 3, s. 182).	bedelsiz <i>sıf.</i> Değersiz, itibarsız.
10.	бейнетсіз <i>сын.</i> Қиыншылықсыз, меһнатсыз, азапсыз (QÄTS, 2011, C. 3, s. 210).	beynetsiz <i>sin.</i> Qıyınşılıqsız, mehnatsız, azapsız (QÄTS, 2011, C. 3, s. 210).	beynetsiz <i>sıf.</i> Eziyetsiz, meşakkatsız, mihnetsiz.
11.	белгісіз <i>сын.</i> Қанша екені беймәлім (QÄTS, 2011, C. 3, s. 245).	belgisiz <i>sin.</i> Qanşa ekeni beymälim (QÄTS, 2011, C. 3, s. 245).	belgisiz <i>sıf.</i> Belirsiz, bilinmez, meçhul.

12.	белсіз <i>сын.</i> Әлсіз, күшсіз (QÄTS, 2011, C. 3, s. 256).	belsiz <i>sin.</i> Älsiz, küşsiz (QÄTS, 2011, C. 3, s. 256).	belsiz <i>sıf.</i> Güçsüz, kuvvetsiz.
13.	берекесіз <i>сын.</i> 1. Берекесі кеткен, берекесі жоқ 2. Мәнсіз, мағынасыз, бос (QÄTS, 2011, C. 3, s. 276).	berekesiz <i>sin.</i> 1. Berekesi ketken, berekesi joq. 2. Mänsiz, mağinasız, bos (QÄTS, 2011, C. 3, s. 276).	berekesiz <i>sıf.</i> 1. Gelişigüzel, rastgele, dağınık. 2. Anlamsız, boş.
14.	бетсіз <i>сын.</i> Арсыз, ұятсыз, әдепсіз (QÄTS, 2011, C. 3, s. 325).	betsiz <i>sin.</i> Arsız, uyatsız, ädepsiz (QÄTS, 2011, C. 3, s. 325).	betsiz <i>sıf.</i> Arsız, utanmaz, yüzсüz.
15.	бөгеуісіз <i>сын.</i> Бөгеуі жоқ, бөгетсіз. (QÄTS, 2011, C. 3, s. 530).	bögevsiz <i>sin.</i> Bögevi joq, bögetsiz. (QÄTS, 2011, C. 3, s. 530).	bögevsiz <i>sıf.</i> Setsiz, bentsiz.
16.	бүкпесіз <i>сын.</i> Бүкпесі жоқ, жасырын құпиясы жоқ, ашық (QÄTS, 2011, C. 4, s. 39).	bükpesiz <i>sin.</i> Bükpesi joq, jasırın qupiyası joq, aşıq (QÄTS, 2011, C. 4, s. 39).	bükpesiz <i>sıf.</i> Gizli saklı olmayan, açık, alenî.
17.	білімсіз <i>сын.</i> Сауаты жоқ, бір нәрсеге бейімдейтін дағды-білімі жоқ, оқымаған (QÄTS, 2011, C. 4, s.137).	bilimsiz <i>sin.</i> Savatı joq, bir närsege beyimdeytin dağdı-bilimi joq, oqımağın (QÄTS, 2011, C. 4, s.137).	bilimsiz <i>sıf.</i> Bilgisiz, cahil.
18.	бітімсіз <i>сын.</i> Ұсқынсыз, пішіні келіссіз (QÄTS, 2011, C. 4, s. 196).	bitimsiz <i>sin.</i> Usqınsız, pişini kelissiz (QÄTS, 2011, C. 4, s. 196).	bitimsiz <i>sıf.</i> Çirkin, biçimsiz.
19.	бітімсіз <i>сын.</i> Келісімге келмеген, бітпейтін, аяқталмаған (QÄTS, 2011, C. 4, s. 196).	bitimsiz <i>sin.</i> Kelisimge kelmegen, bitpeytin, ayaqtalmağın (QÄTS, 2011, C. 4, s. 196).	bitimsiz <i>sıf.</i> Anlaşmaya yanaşmayan, bitmeyen, sonuçlanmayan.
20.	дәйексіз <i>сын.</i> Тұрақсыз, баянсыз, тұрлаусыз (QÄTS, 2011, C. 4, s. 540).	däyeksiz <i>sin.</i> Turaqsız, bayansız, turlavsız (QÄTS, 2011, C. 4, s. 540).	däyeksiz <i>sıf.</i> Anlamsız, manasız.
21.	дәмсіз <i>сын.</i> Ешқандай дәмі жоқ (QÄTS, 2011, C. 4, s. 558).	dämsiz <i>sin.</i> Eşqanday dämi joq (QÄTS, 2011, C. 4, s. 558).	dämsiz <i>sıf.</i> Tatsız, lezzetsiz, tuzsuz
22.	дәретсіз <i>сын.</i> Дәреті жоқ, дәрет алмаған (QÄTS, 2011, C. 4, s. 572).	däretsiz <i>sin.</i> Däreti joq, дәрет almağın (QÄTS, 2011, C. 4, s. 572).	däretsiz <i>sıf.</i> Abdestsiz.
23.	дәрменсіз <i>сын.</i> 1. Күш-қуаты жоқ, әлсіз, қауқарсыз 2. ауыс. Шарасыз (QÄTS, 2011, C. 4, s. 574).	därmensiz <i>sin.</i> 1. Küş-quvatı joq, älsiz, qavqarsız 2. avis. Şarasız (QÄTS, 2011, C. 4, s. 574).	därmensiz <i>sıf.</i> 1. Dermansız, güçсüz, mecalsiz. 2. mec. Çaresiz.
24.	дәулетсіз <i>сын.</i> Дәулеті жоқ, кедей, жарлы (QÄTS, 2011, C. 4, s. 587).	dävletsiz <i>sin.</i> Dävleti joq, kedey, jarlı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 587).	dävletsiz <i>sıf.</i> Fakir, yoksul, fukara.
25.	дегбірсіз <i>сын.</i> Шыдамсыз, мазасыз, тағатсыз (QÄTS, 2011, C. 4, s. 597).	degbirsiz <i>sin.</i> Şıdamsız, mazasız, tağatsız (QÄTS, 2011, C. 4, s. 597).	degbirsiz <i>sıf.</i> Tahammülsüz, sabırsız.
26.	дереkсіз <i>сын.</i> 1. Хабарсыз, хабар ошарсыз. 2. Айғақсыз, дәлелсіз (QÄTS, 2011, C. 4, s. 646-647).	dereksiz <i>sin.</i> 1. Habarsız, habar oşarsız. 2. Ayğaqsız, дәlelsiz (QÄTS, 2011, C. 4, s. 646-647).	dereksiz <i>sıf.</i> 1. Habersiz. 2. İspatsız, delilsiz, kanıtsız.
27.	дінсіз <i>сын.</i> Дінге сенбейтін, құдайды мойындамайтын	dinsiz <i>sin.</i> Dingе senbeytin, qudaydı moyındamaytın	dinsiz <i>sıf.</i> Dinsiz.
28.	ебдейсіз <i>сын.</i> сөйл. Ебедейсіз, икемсіз, оралымсыз, епсіз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 129).	ebdeysiz <i>sin.</i> söy. Ebedeysiz, iykemsiz, oralımsız, epsız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 129).	ebdeysiz <i>sıf.</i> konuşma dili. Beceriksiz, eli işe yakışmayan, çolpa.

29.	ебедейсіз <i>сын.</i> Икемсіз, оралымсыз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 129).	ebedeysiz <i>sin.</i> İykemsiz, oralımsız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 129).	ebedeysiz <i>sıf.</i> Eğilimsiz, temayülsüz, kabiliyetsiz.
30.	егессіз <i>сын.</i> Eregicciз, таластартыссыз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 139).	egessiz <i>sin.</i> Eregissiz, talastartıssız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 139).	egessiz <i>sıf.</i> Kavgasız, çekışmesiz, tartışmasız.
31.	елеңсіз <i>сын.</i> Алаңсыз, қайғысыз, қаперсіз, жайбарақат (QÄTS, 2011, C. 5, s. 232).	eleñsiz <i>sin.</i> Alañsız, qayğısız, qadersiz, jaybaraqat (QÄTS, 2011, C. 5, s. 232).	eleñsiz <i>sıf.</i> Sakin, rahat, gamsız.
32.	елеусіз <i>сын.</i> Ескерусіз, назардан тыс (QÄTS, 2011, C. 5, s. 236).	elevsiz <i>sin.</i> Eskerüvsiz, nazardan tıs (QÄTS, 2011, C. 5, s. 236).	elevsiz <i>sıf.</i> Dikkat çekmeyen, belirsiz, silik.
33.	емеуіріңсіз <i>сын.</i> Біреудің қалауықыласынсыз, ықтиярынсыз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 269).	emevrinsiz <i>sin.</i> Birevdiñ qalav ıqlasınsız, ıqtıyarınsız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 269).	emevrinsiz <i>sıf.</i> Kendi isteği doğrultusunda hareket eden.
34.	емсіз <i>сын.</i> 1. Ем-домсыз, дәрі-дәрмексіз, ем қолданбай. 2. <i>ауыс.</i> Дауасыз, амалсыз, шарасыз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 271).	emsiz <i>sin.</i> 1. Em-domsız, дәri-därmeksiz, em qoldanbay. 2. <i>avis.</i> Davasız, amalsız, şarasız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 271).	emsiz <i>sıf.</i> 1. Tedavisiz, tedavisi olmayan. 2. <i>mec.</i> Çıkar yol, çözüm yolu, çare bulunmayan.
35.	енсіз <i>сын.</i> Қысқа, көлденеңі тар (QÄTS, 2011, C. 5, s. 295).	ensiz <i>sin.</i> Qısqa, köldeneñi tar (QÄTS, 2011, C. 5, s. 295).	ensiz <i>sıf.</i> Geniş olmayan, ensiz, dar.
36.	епсіз <i>сын.</i> Епті емес, орашалақ, олақ (QÄTS, 2011, C. 5, s. 326).	epsiz <i>sin.</i> Epti emes, oraşolaq, olaq (QÄTS, 2011, C. 5, s. 326).	epsiz <i>sıf.</i> Beceriksiz, sakar.
37.	ерсіз (1) <i>сын.</i> Ері жоқ, ертоқымсыз (QÄTS, 2011, C. 5, s. 359).	ersiz <i>sin.</i> Eri joq, er-toqımsız (QÄTS, 2011, C. 5, s. 359).	ersiz <i>sıf.</i> Eyersiz.
38.	ерсіз (2) <i>сын.</i> 1. Еркексіз, күйеусіз. 2. <i>ауыс.</i> Батырсыз, батыры жоқ (QÄTS, 2011, C. 5, s. 359).	ersiz <i>sin.</i> 1. Erkeksiz, küyevsiz. 2. <i>avis.</i> Batırsız, batırı joq (QÄTS, 2011, C. 5, s. 359).	ersiz <i>sıf.</i> 1. Eşi olmayan, (kadın). 2. <i>mec.</i> Yığitsiz, bahadırsız.
39.	еріксіз <i>сын.</i> 1. Еріктен тыс, амалсыз, шарасыз. 2. Басында еркі жоқ, басыбайлы. 3. <i>ауыс.</i> Ерік-күші жоқ, жігерсіз, ынжық (QÄTS, 2011, C. 5, s. 378).	eriksiz <i>sin.</i> 1. Erikten tıs, amalsız, şarasız. 2. Basında erki joq, basıbaylı. 3. <i>avis.</i> Erik-küşi joq, jigersiz, ınjıq (QÄTS, 2011, C. 5, s. 378).	eriksiz <i>sıf.</i> 1. Gayriihtiyari, zorunlu. 2. Tabi, bağımlı. 3. <i>mec.</i> İradesiz.
40.	ессіз <i>сын.</i> 1. Ес-түссіз, есін білмейтін, есінен танған. 2. Жарымес, есерсоқ, жынды (QÄTS, 2011, C. 5, s. 428).	essiz <i>sin.</i> 1. Es-tüssiz, esin bilmeytin, esinen tanğan. 2. Jarımes, esersoq, jındı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 428).	essiz <i>sıf.</i> 1. Akılsız, ussuz, deli. 2. Dangalak, yarım akıllı, budala, aptal.
41.	есімсіз <i>сын.</i> Атсыз, атаусыз, атын атамаған, түстемеген, есімі жоқ (QÄTS, 2011, C. 5, s. 439).	esimsiz <i>sin.</i> Atsız, atavsız, atın atamağan, tüstemegen, esimi joq (QÄTS, 2011, C. 5, s. 439).	esimsiz <i>sıf.</i> İsimsiz.
42.	етсіз <i>сын.</i> 1. Ет болмау, етті емес. 2. Еті аз, ашаң, арық (QÄTS, 2011, C. 5, s. 474).	etsiz <i>sin.</i> 1. Et bolmav, etti emes. 2. Eti az, aşıñ, arıq (QÄTS, 2011, C. 5, s. 474).	etsiz <i>sıf.</i> 1. Etsiz. 2. Zayıf, sıska.
43.	жәрдемсіз <i>сын.</i> Қолғабыссыз, көмексіз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 246).	järdemsiz <i>sin.</i> Qolğabıssız, kömeksiz (QÄTS, 2011, C. 6, s. 246).	järdemsiz <i>sıf.</i> Yardımsız, desteksiz.

44.	желексіз <i>сын.</i> Желегі жоқ (QÄTS, 2011, C. 6, s. 290).	jeleksiz <i>sin.</i> Jelegi joq, (QÄTS, 2011, C. 6, s. 290).	jeleksiz <i>sıf.</i> Püskülsüz, saçaksız.
45.	желеуісіз <i>сын.</i> Желеуі жоқ, сылтаусыз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 293).	jelevsiz <i>sin.</i> Jelevi joq, siltavsız (QÄTS, 2011, C. 6, s. 293).	jelevsiz <i>sıf.</i> Bahanesiz, açık, aşikâr.
46.	желсіз <i>сын.</i> Жел жоқ, жел соқпаған (QÄTS, 2011, C. 6, s. 305).	jelsiz <i>sin.</i> Jel joq, jel soqpağan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 305).	jelsiz <i>sıf.</i> Rüzgârsız, yelsiz.
47.	жемсіз <i>сын.</i> Жемі жоқ, жем салынбаған (QÄTS, 2011, C. 6, s. 318).	jemsiz <i>sin.</i> Jemi joq, jem salınbağan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 318).	jemsiz <i>sıf.</i> Yemsiz, yemi olmayan.
48.	жеңсіз <i>сын.</i> Жеңі жоқ (QÄTS, 2011, C. 6, s. 331).	jeñsiz <i>sin.</i> Jeñi joq (QÄTS, 2011, C. 6, s. 331).	jeñsiz <i>sıf.</i> Yensiz, kolsuz.
49.	жетесіз <i>сын.</i> Санасыз, ойсыз, жігерсіз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 388).	jetesiz <i>sin.</i> Sanasız, oysız, jigersiz (QÄTS, 2011, C. 6, s. 388).	jetesiz <i>sıf.</i> Akılsız, şuursuz, düşüncesiz.
50.	жеткіліксіз <i>сын.</i> Аз, жетімсіз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 390).	jetkiliksiz <i>sin.</i> Az, jetimsiz (QÄTS, 2011, C. 6, s. 390).	jetkiliksiz <i>sıf.</i> Yetersiz, az.
51.	жөндеуісіз <i>сын.</i> Жөндеуден өтпеген, жөнделмеген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 511).	jöndevsiz <i>sin.</i> Jöndevden ötpegen, jöndelmegen (QÄTS, 2011, C. 6, s. 511).	jöndevsiz <i>sıf.</i> Tamir edilmemiş, onarılmamış.
52.	жөнсіз <i>сын.</i> Орынсыз, қисынсыз, ретсіз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 515).	jönsiz <i>sin.</i> Orınsız, qıysınsız, retsiz (QÄTS, 2011, C. 6, s. 515).	jönsiz <i>sıf.</i> Yersiz, uygunsuz.
53.	жүгендеуісіз <i>сын.</i> Жүген кигізілмеген, еркін жайылып жүрген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 589).	jügendevsiz <i>sin.</i> Jügen kiygizilmegen, erkin jayılp жүрген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 589).	jügendevsiz <i>sıf.</i> Dizginsiz, gem vurulmamış, gemsiz.
54.	жүгенсіз <i>сын.</i> 1. Жүгені жоқ, жүген кигізілмеген, бос. 2. <i>ауыс.</i> Бетімен кеткен, тәрбиесіз, әдепсіз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 589 590).	jügensiz <i>sin.</i> 1. Jügeni joq, jügen kiygizilmegen, bos. 2. <i>avis.</i> Betimen ketken, tärbiyesiz, ädepsiz (QÄTS, 2011, C. 6, s. 589 590).	jügensiz <i>sıf.</i> 1. Dizginsiz, gemsiz. 2. <i>mec.</i> Terbiyesiz, edepsiz.
55.	жүйесіз <i>сын.</i> Жүйеге түспеген, жүйесі жоқ, ретсіз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 615).	jüyesiz <i>sin.</i> Jüyege түspegen, jüyesi joq, retsiz (QÄTS, 2011, C. 6, s. 615).	jüyesiz <i>sıf.</i> Sistemsiz, düzensiz.
56.	жүлдесіз <i>сын.</i> Сыйлықсыз, бәйгесіз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 626).	jüldesiz <i>sin.</i> Sıylıqsız, bäygesiz (QÄTS, 2011, C. 6, s. 626).	jüldesiz <i>sıf.</i> Ödülsüz.
57.	жүрексіз <i>сын.</i> 1. Сужүрек, қорқақ. 2. <i>ауыс.</i> Мейірімсіз, қайырымсыз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 649).	jüreksiz <i>sin.</i> 1. Suvjürek, qorqaq. 2. <i>avis.</i> Meyirimsiz, qayırimsız (QÄTS, 2011, C. 6, s. 649).	jüreksiz <i>sıf.</i> 1. Korkak, ürkek. 2. <i>mec.</i> Merhametsiz, insafsız.
58.	жігерсіз <i>сын.</i> Қажыр-қайратсыз, ынжық, жасық (QÄTS, 2011, C. 7, s. 25).	jigersiz <i>sin.</i> Qajır-qayratsız, injq, jasıq (QÄTS, 2011, C. 7, s. 25).	jigersiz <i>sıf.</i> Gayretsiz, güçsüz, cesaretsiz.
59.	зәбірсіз <i>сын.</i> Кісіге жамандығы жоқ, қиянатсыз, жәбірсіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 107).	zäbirsiz <i>sin.</i> Kisige jamandıǵı joq, qıyanatsız, jäbirsiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 107).	zäbirsiz <i>sıf.</i> Zararsız, kimseye zararı olmayan.
60.	зәрсіз <i>сын.</i> 1. Усыз, уытсыз, қауіпсіз, қатерсіз. 2. <i>ауыс.</i> Ашу-ызасыз, кексіз, зілсіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 117).	zärsiz <i>sin.</i> 1. Usız, uvıtsız, qavipsiz, qatersiz. 2. <i>avis.</i> Aşuv-ızasız, keksiz, zilsiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 117).	zärsiz <i>sıf.</i> 1. Güvenli, tehlikesiz. 2. <i>mec.</i> Öfkesiz, hiddetsiz.
61.	зейінсіз <i>сын.</i> Ынтасыз, ықылассыз, ниетсіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 124).	zeyinsiz <i>sin.</i> Intasız, ıqlassız, niyetsiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 124).	zeyinsiz <i>sıf.</i> Dikkatsiz, ilgisiz.

62.	зердесіз сын. Ақылсыз, санасыз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 136).	zerdesiz sin. Aqılsız, sanasız (QÄTS, 2011, C. 7, s. 136).	zerdesiz sıf. Akılsız, şuursuz.
63.	зілсіз сын. Зілі жоқ, кексіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 182).	zilsiz sin. Zili joq, keksiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 182).	zilsiz sıf. Öfkesiz, kinsiz.
64.	игерусіз сын. Игерілмеген, меңгерусіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 189).	iygerüvsiz sin. İygerilmegen meñgerüvsiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 189).	iygerüvsiz sıf. İşlenmemiş, bakir.
65.	иесіз сын. Иесі, қожасы жоқ, ешкім иеленбеген, меншіктенбеген немесе иесінен айырылған (QÄTS, 2011, C. 7, s. 205).	ıyesiz sin. İyesi, qojası joq, eşkim iyelenbegen, menşiktenbegen nemese ıyesinen ayırılğan (QÄTS, 2011, C. 7, s. 205).	ıyesiz sıf. Sahipsiz, sahibi olmayan.
66.	икемсіз сын. Бейімі жоқ, қабілетсіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 221).	ıykemsiz sin. Beyimi joq, qabiletsiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 221).	ıykemsiz sıf. Kabiliyetsiz, eğilimsiz, elverişsiz.
67.	илеусіз сын. Иленбеген, өңделмеген (QÄTS, 2011, C. 7, s. 229).	ıylevsiz sin. İylenbegen, öñdelmegen (QÄTS, 2011, C. 7, s. 229).	ıylevsiz sıf. İşlenmemiş, işlenmeyen, hazır olmayan, ham.
68.	кәдіксіз сын. Күмәнсіз, шүбәсіз, күдіксіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 472).	kädiksiz sin. Kümänsiz, şübäsiz, küdiksiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 472).	kädiksiz sıf. Şüphesiz, tereddütsüz, kuşkusuz.
69.	кебіңсіз сын. Кebinі жоқ, кеbinge оралмаған, ақ жауып, арулап көмілмеген (QÄTS, 2011, C. 7, s. 510).	kebinsiz sin. Kebini joq, kebinge oralmağan, aq javıp, aruvlap kömilmegen (QÄTS, 2011, C. 7, s. 510).	kebinsiz sıf. Kefenlenmemiş, kefensiz.
70.	кедергісіз сын. Бөгетсіз, тосқауылсыз, қиындықсыз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 520).	kedergisiz sin. Bögetsiz, tosqavılsız, qıyındıqsız (QÄTS, 2011, C. 7, s. 520).	kedergisiz sıf. Engelsiz, setsiz.
71.	кезеңсіз сын. Кезегі келмей-ақ, ретін күтпей-ақ (QÄTS, 2011, C. 7, s. 532).	kezezsiz sin. Kezeri kelmey-aq, retin kütpey-aq (QÄTS, 2011, C. 7, s. 532).	kezezsiz sıf. Sırasız, sıra beklemeden.
72.	кейіпсіз сын. Кескінсіз, келбетсіз, түр-түрпаты нашар (QÄTS, 2011, C. 7, s. 546).	keyipsiz sin. Keskinsiz, kelbetsiz, tür-turpatı naşar (QÄTS, 2011, C. 7, s. 546).	keyipsiz sıf. Güzel olmayan, çirkin, şekilsiz, biçimsiz, gudubet.
73.	кейіссіз сын. Ренішсіз, кейімей-ақ (QÄTS, 2011, C. 7, s. 549).	keyissiz sin. Renişsiz, keyimey-aq (QÄTS, 2011, C. 7, s. 549).	keyissiz sıf. Kırıcı, kaba olmayan bir dille söylenen.
74.	кексіз сын. Кек сақтамайтын, зілсіз, бүкпесіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 556).	keksiz sin. Kek saqtamaytın, zilsiz, бүkpesiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 556).	keksiz sıf. Kinsiz, kindar olmayan.
75.	келбетсіз сын. Көріксіз, ұсқынсыз, әдемі емес (QÄTS, 2011, C. 7, s. 568).	kelbetsiz sin. Köriksiz, usqınsız, ädemi emes (QÄTS, 2011, C. 7, s. 568).	kelbetsiz sıf. Çirkin, yakışksız.
76.	келеңсіз сын. Орынсыз, ретсіз, жөнсіз, епетеісіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 571).	keleñsiz sin. Orınsız, retsiz, jönsiz, epeteysiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 571).	keleñsiz sıf. Yersiz, uygunsuz, elverişsiz, münasebetsiz.
77.	келімсіз сын. Үйлесімі жоқ, орынсыз, жарасымсыз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 577).	kelimsiz sin. Üylesimi joq, orınsız, jarasımsız (QÄTS, 2011, C. 7, s. 577).	kelimsiz sıf. Uygunsuz, yakışksız.
78.	келіссіз сын. 1. Орынсыз, лайықсыз, келісімі жоқ. 2. Келіспеген, келбетсіз, түрсіз,	kelissiz sin. 1. Orınsız, layıqsız, kelisimi joq. 2. Kelispegen, kelbetsiz, türsiz,	kelissiz sıf. 1. Yersiz, uygunsuz. 2. Çirkin, yakışksız.

	әрсіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 579-580).	ärsiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 579-580).	
79.	келісімсіз <i>сын.</i> Ұнамсыз, орынсыз, ыңғайсыз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 581).	kelisimsiz <i>sin.</i> Unamsız, orinsız, ıñğaysız (QÄTS, 2011, C. 7, s. 581).	kelisimsiz <i>sıf.</i> Çekici olmayan, yakışksız.
80.	кемшіліксіз <i>сын.</i> Кем-кетіксіз, қателіксіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 595).	kemşiliksiz <i>sin.</i> Kem-ketiksiz, qateliksiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 595).	kemşiliksiz <i>sıf.</i> Eksiksiz, noksansız, kusursuz.
81.	кемістіксіз <i>сын.</i> Кемшіліксіз, мүлтіксіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 598).	kemistiksiz <i>sin.</i> Kemşiliksiz, mülteksiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 598).	kemistiksiz <i>sıf.</i> Noksansız, eksiksiz, kusursuz.
82.	кенеусіз <i>сын.</i> Қуатсыз, күшсіз, нәрсіз, жұғымсыз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 608).	kenevsiz <i>sin.</i> Quvatsız, küşsiz, nârsiz, juğımsız (QÄTS, 2011, C. 7, s. 608).	kenevsiz <i>sıf.</i> Vitaminsiz, besleyici olmayan.
83.	кеңессіз <i>сын.</i> Келісімсіз, ақылдаспай (QÄTS, 2011, C. 7, s. 618).	keñessiz <i>sin.</i> Kelisimsiz, aqıldaspay (QÄTS, 2011, C. 7, s. 618).	keñessiz <i>sıf.</i> İstişaresiz, danışmadan.
84.	керексіз <i>сын.</i> Пайдасы жоқ, қажетсіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 647).	kereksiz <i>sin.</i> Paydası joq, qajetsiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 647).	kereksiz <i>sıf.</i> Gereksiz, lüzumsuz.
85.	кеспірсіз <i>сын.</i> жерг. Кескінсіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 699).	kespirsiz <i>sin.</i> jerg. Keskinsiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 699).	kespirsiz <i>sıf. ağız.</i> Biçimsiz, şekilsiz, çirkin
86.	кескінсіз <i>сын.</i> Түр-әлпеті келіспеген, реңсіз, келбетсіз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 696).	keskinsiz <i>sin.</i> Tür-âlpeti kelispegen, reñsiz, kelbetsiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 696).	keskinsiz <i>sıf.</i> Biçimsiz, şekilsiz, çirkin.
87.	кешүсіз (1) <i>сын.</i> Кешіп өте алмайтын, кешуге болмайтын; өтуге қиын (QÄTS, 2011, C. 8, s. 10).	keşüvsiz <i>sin.</i> Keşip öte almaytın, keşüvge bolmaytın; ötüvge qıym (QÄTS, 2011, C. 8, s. 10).	keşüvsiz <i>sıf.</i> Geçidi olmayan, geçitsiz.
88.	кешүсіз (2) <i>сын.</i> Кешірілмейтін, кешіруге болмайтын (QÄTS, 2011, C. 8, s. 10).	keşüvsiz <i>sin.</i> Keşirilmeytın, keşirüvge bolmaytın (QÄTS, 2011, C. 8, s. 10).	keşüvsiz <i>sıf.</i> Affedilmez, bağışlanmaz.
89.	кешірімсіз <i>сын.</i> Қатал, мейірімсіз, кешірмейтін, кекшіл (QÄTS, 2011, C. 8, s. 14).	keşirimsiz <i>sin.</i> Qatal, meyirimsiz, keşirmeytın, kekşil (QÄTS, 2011, C. 8, s. 14).	keşirimsiz <i>sıf.</i> Affedilmez, bağışlanmaz.
90.	киімсіз <i>сын.</i> Киімі жоқ, киім кимеген (QÄTS, 2011, C. 8, s. 45).	kiyimsiz <i>sin.</i> Kiyimi joq, kiyim kiymegen (QÄTS, 2011, C. 8, s. 45).	kiyimsiz <i>sıf.</i> Üstünde giysisi olmayan, elbisesiz.
91.	көбіксіз <i>сын.</i> Көбігі жоқ (QÄTS, 2011, C. 8, s. 162).	köbiksiz <i>sin.</i> Köbigi joq (QÄTS, 2011, C. 8, s. 162).	köbiksiz <i>sıf.</i> Köpüksüz, köpüğü olmayan.
92.	көзсіз <i>сын.</i> 1. Көзі жоқ. 2. ауыс. Жүрек жұтқан, ержүрек, қорқуды білмейтін (QÄTS, 2011, C. 8, s. 218).	közsiz <i>sin.</i> 1. Közi joq. 2. avıs. Jürek jutqan, erjürek, qorquvdı bilmeytın (QÄTS, 2011, C. 8, s. 218).	közsiz <i>sıf.</i> 1. Gözsüz, kör. 2. mec. Cesur, gözüpek.
93.	көйлексіз <i>сын.</i> Көйлегі жоқ, көйлек кимеген (QÄTS, 2011, C. 8, s. 221).	köyleksiz <i>sin.</i> Köylegi joq, köylek kiymegen (QÄTS, 2011, C. 8, s. 221).	köyleksiz <i>sıf.</i> Gömlek giymemiş, gömleksiz.
94.	көкірексіз <i>сын.</i> Еш нәрсені сезбейтін, жетесіз (QÄTS, 2011, C. 8, s. 255).	kökireksiz <i>sin.</i> Eş nârseni sezbeytın, jetesiz (QÄTS, 2011, C. 8, s. 255).	kökireksiz <i>sıf.</i> Cahil, bilgisiz.
95.	көлеңкесіз <i>сын.</i> 1. Көлеңкесі жоқ, көлеңке түспейтін. 2. ауыс. Ашық-жарқын, бүкпесіз,	köleñkesiz <i>sin.</i> 1. Köleñkesi joq, köleñke tüspeytın. 2. avıs. Aşıq-jarqın, бүkpesiz,	köleñkesiz <i>sıf.</i> 1. Gölgesiz. 2. mec. Açık, aşıkâr.

	құпиясыз (QÄTS, 2011, C. 8, s. 270).	qupiyasız (QÄTS, 2011, C. 8, s. 270).	
96.	көліксіз сын. Көлігі жоқ, жаяу (QÄTS, 2011, C. 8, s. 275).	köliksiz sin. Köligi joq, jayav (QÄTS, 2011, C. 8, s. 275).	köliksiz sıf. Vasıtasız, yaya.
97.	көмексіз сын. Жәрдемсіз, қолғабыссыз (QÄTS, 2011, C. 8, s. 280).	kömeksiz sin. Järdemsiz, qolğabıssız (QÄTS, 2011, C. 8, s. 280).	kömeksiz sıf. Yardımsız, desteksiz.
98.	көмүсіз сын. Жерлеусіз (QÄTS, 2011, C. 8, s. 285).	kömüvsiz sin. Jerlevsiz (QÄTS, 2011, C. 8, s. 285).	kömüvsiz sıf. Gömülmemiş, defnedilmemiş.
99.	көңілсіз сын. 1. Зауқы жоқ, ықылассыз. 2. Қызықсыз, сауықсыз (QÄTS, 2011, C. 8, s. 317).	köñilsiz sin. 1. Zavqı joq, ıqlassız. 2. Qızıqsız, savıqsız (QÄTS, 2011, C. 8, s. 317).	köñilsiz sıf. 1. Neşesiz, keyıfsiz. 2. Gönülsüz, isteksiz.
100	көргенсіз сын. Әдепсіз, ізетсіз, тәрбие көрмеген (QÄTS, 2011, C. 8, s. 387).	körgensiz sin. Ädepsiz, izetsiz, tärbiye körmegen (QÄTS, 2011, C. 8, s. 387).	körgensiz sıf. Edepsiz, görgüsüz, terbiyesiz.
101	көргісіз сын. Көрмей кететін, араласпайтын (QÄTS, 2011, C. 8, s. 338).	körgisiz sin. Körmey ketetin, aralaspaytın (QÄTS, 2011, C. 8, s. 338).	körgisiz sıf. Görmeye değer olmayan.
102	көрнексіз сын. Көріксіз, сиықсыз (QÄTS, 2011, C. 8, 344).	körneksiz sin. Köriksiz, siyıqsız (QÄTS, 2011, C. 8, 344).	körneksiz sıf. Güzel olmayan, çirkin.
103	көрпесіз сын. 1. Көрпесі жоқ, көрпе жамылмай. 2. ауыс. Жамылғысы жоқ, жалаңаш (QÄTS, 2011, C. 8, 347).	körpesiz sin. 1. Körpesi joq, körpe jamılмай. 2. avıs. Jamılğısı joq, jalañaş (QÄTS, 2011, C. 8, 347).	körpesiz sıf. 1. Yorgansız. 2. mec. Örtüsüz, çıplak, açık.
104	көріксіз сын. Ажарсыз, келбетсіз (QÄTS, 2011, C. 8, 354).	köriksiz sin. Ajarsız, kelbetsiz (QÄTS, 2011, C. 8, 354).	köriksiz sıf. Yakışksız, çirkin.
105	күдіксіз сын. Еш нәрседен секем алмай, қаперсіз, алаңсыз (QÄTS, 2011, C. 8, 421).	küdiksiz sin. Eş nârseden sekem alмай, qapersiz, alañsız (QÄTS, 2011, C. 8, 421).	küdiksiz sıf. Şüphesiz, kuşkusuz.
106	күзеусіз сын. Қыркылмаған, қиылмаған, қырылмаған (QÄTS, 2011, C. 8, 433).	küzevsiz sin. Qırqılmağan, qiyılmağan, qırılmağan (QÄTS, 2011, C. 8, 433).	küzevsiz sıf. Kırılmamış, kırılmayan.
107	күйсіз сын. Хал-ахуалы төмен, жүдеу (QÄTS, 2011, C. 8, 452).	küysiz sin. Jal-ahvalı tömen, jüdev (QÄTS, 2011, C. 8, 452).	küysiz sıf. Bakımsız, hâli vakti yerinde olmayan.
108	күйтсіз сын. Жайсыз, жағдайсыз (QÄTS, 2011, C. 8, 453).	küytsiz sin. Jaysız, jağdaysız (QÄTS, 2011, C. 8, 453).	küytsiz sıf. Bakımsız, hâli vakti yerinde olmayan.
109	күлкісіз сын. 1. Көңілсіз, жабырқаңқы. 2. Қуанышсыз, шаттықсыз (QÄTS, 2011, C. 8, 471).	külkisiz sin. 1. Köñilsiz, jabırqañqı 2. Quvanışsız, şattıqsız (QÄTS, 2011, C. 8, 471).	külkisiz sıf. 1. Gülünç olmayan. 2. Gönülsüz, isteksiz, keyıfsiz.
110	күмәнсіз сын. Даусыз, шүбәсіз, айдан анық (QÄTS, 2011, C. 8, 479).	kümänsiz sin. Davsız, şübäsiz, aydan anıq (QÄTS, 2011, C. 8, 479).	kümänsiz sıf. Şüphesiz, kuşkusuz.
111	күнәсіз сын. Күнәсі жоқ, айыпсыз, жазықсыз (QÄTS, 2011, C. 8, 508).	künäsiz sin. Künäsi joq, ayıpsız, jazıqsız (QÄTS, 2011, C. 8, 508).	künäsiz sıf. Suçsuz, günahsız, masum.
112	күнсіз сын. Күн жоқ, қараңғы (QÄTS, 2011, C. 8, 523).	künsiz sin. Kün joq, qarañğı (QÄTS, 2011, C. 8, 523).	künsiz sıf. Güneşsiz, karanlık.

113	күңкілсіз <i>сын.</i> Күбір-сыбырсыз, өсек-аяңсыз (QÄTS, 2011, C. 8, 533).	küñkilsiz <i>sin.</i> Kübir-sıbırsız, ösek-ayañsız (QÄTS, 2011, C. 8, 533).	küñkilsiz <i>sıf.</i> Dedikodusuz.
114	күтімсіз <i>сын.</i> Күтімі жоқ, бапсыз, күйсіз (QÄTS, 2011, C. 8, 578).	kütimsiz <i>sin.</i> Kütimi joq, bapsız, küysiz (QÄTS, 2011, C. 8, 578).	kütimsiz <i>sıf.</i> Bakımsız, özensiz.
115	күшсіз <i>сын.</i> Күші аз, әлсіз, әлеуетсіз, жігерсіз (QÄTS, 2011, C. 8, 586).	küşsiz <i>sin.</i> Küşi az, älsiz, älevetsiz, jigersiz (QÄTS, 2011, C. 8, 586).	küşsiz <i>sıf.</i> Güçsüz, kuvvetsiz.
116	кідірусіз <i>сын.</i> Тоқтаусыз, дамылсыз, мүдірмей (QÄTS, 2011, C. 8, 592).	kidirüvsiz <i>sin.</i> Toqtavsız, damılsız, müdirmey (QÄTS, 2011, C. 8, 592).	kidirüvsiz <i>sıf.</i> Beklemeden, aralıksız.
117	кідіріссіз <i>сын.</i> Бөгетсіз, мүдіріссіз (QÄTS, 2011, C. 8, 593).	kidirissiz <i>sin.</i> Bögetsiz, müdirissiz (QÄTS, 2011, C. 8, 593).	kidirissiz <i>sıf.</i> Duraklamadan, aralıksız.
118	кілттеусіз <i>сын.</i> Құлыпсыз, кілттелмеген, бекітілмеген (QÄTS, 2011, C. 8, 602).	kilttevsiz <i>sin.</i> Qulıpsız, kilttelmegen, bekıtilmegen (QÄTS, 2011, C. 8, 602).	kilttevsiz <i>sıf.</i> Kilitlenmemiş, açık.
119	кінәсіз <i>сын.</i> Кінәсі жоқ, айыпсыз, жазықсыз (QÄTS, 2011, C. 8, 605).	kinäsiz <i>sin.</i> Kinäsi joq, ayıpsız, jazıqsız (QÄTS, 2011, C. 8, 605).	kinäsiz <i>sıf.</i> Suçsuz, günahsız, hatasız.
120	кіндіксіз <i>сын.</i> Ұрпақсыз, ұрықсыз, мұқымсыз (QÄTS, 2011, C. 8, 608).	kindiksiz <i>sin.</i> Urpaqsız, urıqsız, muqımsız (QÄTS, 2011, C. 8, 608).	kindiksiz <i>sıf.</i> Soysuz, nesli kesilen.
121	кірсіз <i>сын.</i> Кірлемеген, кір емес, таза (QÄTS, 2011, C. 8, 636).	kirsiz <i>sin.</i> Kırlemegen, kır emes, taza (QÄTS, 2011, C. 8, 636).	kirsiz <i>sıf.</i> Kirsiz, temiz.
122	кіршіксіз <i>сын.</i> 1. Кірлемеген, кір жұппаған, қылаусыз, таза. 2. <i>ауыс.</i> Адал, пәк, ешбір күдіксіз, бүкпесіз (QÄTS, 2011, C. 8, 639).	kirşiksiz <i>sin.</i> 1. Kırlemegen, kır juqpağan, qılavsız, taza. 2. <i>avis.</i> Adal, pāk, eşbir küdiksiz, бүkpesiz (QÄTS, 2011, C. 8, 639).	kirşiksiz <i>sıf.</i> 1. Temiz, lekesiz. 2. Dürüst, namuslu, kalbi açık.
123	кісісіз <i>сын.</i> Адамсыз, қонақсыз (QÄTS, 2011, C. 8, 655).	kisisiz <i>sin.</i> Adamsız, qoñaqsız (QÄTS, 2011, C. 8, 655).	kisisiz <i>sıf.</i> Gelen gideni olmayan, misafirsiz.
124	қабілетсіз <i>сын.</i> Қабілеті жоқ, икемсіз (QÄTS, 2011, C. 8, 694).	qabiletsiz <i>sin.</i> Qabileti joq, iykemsiz (QÄTS, 2011, C. 8, 694).	qabiletsiz <i>sıf.</i> Kabiliyetsiz, yeteneksiz, beceriksiz.
125	қадірсіз <i>сын.</i> Қадірі жоқ, сыйсыз, құрметсіз (QÄTS, 2011, C. 8, 721).	qadirsiz <i>sin.</i> Qadiri joq, sıysız, qurmetsiz (QÄTS, 2011, C. 8, 721).	qadirsiz <i>sıf.</i> Değeri az, değersiz, önemsiz.
126	қажетсіз <i>сын. сөйл.</i> Қажетсіз (QÄTS, 2011, C. 8, 723).	qajetsiz <i>sin. söyl.</i> Qajetsiz (QÄTS, 2011, C. 8, 723).	qajetsiz <i>sıf. konuşma dili.</i> Gereksiz, lüzumsuz.
127	қаперсіз <i>сын.</i> Бейқам, қамсыз, жайбарақат (QÄTS, 2011, C. 9, 257).	qapersiz <i>sin.</i> Beyqam, qamsız, jaybaraqat (QÄTS, 2011, C. 9, 257).	qapersiz <i>sıf.</i> Hiçbir şey düşünmeden, meraksız, rahat.
128	қасиетсіз <i>сын.</i> Сүйкімсіз, жексұрын (QÄTS, 2011, C. 9, 422).	qasiyetsiz <i>sin.</i> Süykimsiz, jeksurun (QÄTS, 2011, C. 9, 422).	qasiyetsiz <i>sıf.</i> Haysiyetsiz, onursuz, şerefsiz.
129	қатесіз <i>сын.</i> Қатесі жоқ, нұқсансыз, мүлт кетпейтін, дөп түсетін (QÄTS, 2011, C. 9, 461).	qatesiz <i>sin.</i> Qatesi joq, nuqsansız, mült ketpeytin, döp tüsetin (QÄTS, 2011, C. 9, 461).	qatesiz <i>sıf.</i> Yanlışsız, hatasız, kusursuz.
130	қауіпсіз <i>сын.</i> Залалсыз, зияны жоқ (QÄTS, 2011, C. 9, 512).	qavipsiz <i>sin.</i> Zalalsız, ziyanı joq (QÄTS, 2011, C. 9, 512).	qavipsiz <i>sıf.</i> Tehlikesiz, güvenli.

131	қорексіз <i>сын.</i> Азықсыз, тамақсыз (QÄTS, 2011, С. 10, 85).	qoreksiz <i>sin.</i> Azıqsız, tamaqsız (QÄTS, 2011, С. 10, 85).	qoreksiz <i>sıf.</i> Besinsiz, gıdasız.
132	мәдениетсіз <i>сын.</i> Мәдениеті дамымаған, мәдениеті жоқ, надан (QÄTS, 2011, С. 11, 117).	mädeniyetsiz <i>sin.</i> Mädeniyeti damımağan, мәdeniyeti joq, nadan (QÄTS, 2011, С. 11, 117).	mädeniyetsiz <i>sıf.</i> Kültürsüz, kültürü olmayan.
133	мәлімсіз <i>сын.</i> Белгісіз, түсініксіз (QÄTS, 2011, С. 11, 126).	mälimsiz <i>sin.</i> Belgisiz, түsiniksiz (QÄTS, 2011, С. 11, 126).	mälimsiz <i>sıf.</i> Bilinmez, belirsiz.
134	мәніссіз <i>сын.</i> Мәнісі жоқ, маңызсыз (QÄTS, 2011, С. 11, 131).	mänissiz <i>sin.</i> Mänisi joq, mañızsız (QÄTS, 2011, С. 11, 131).	mänissiz <i>sıf.</i> Anlamsız, manasız, ehemmiyetsiz.
135	мәуесіз <i>сын.</i> Жидегі жоқ, жеміссіз, өнімсіз (QÄTS, 2011, С. 11, 143).	mävesiz <i>sin.</i> Jiydegi joq, jemissiz, önimsiz (QÄTS, 2011, С. 11, 143).	mävesiz <i>sıf.</i> Meyvesiz.
136	межесіз <i>сын.</i> Межесі жоқ, шексіз (QÄTS, 2011, С. 11, 152).	mejesiz <i>sin.</i> Mejesi joq, şeksiz (QÄTS, 2011, С. 11, 152).	mejesiz <i>sıf.</i> Sınırsız, ölçüsüz.
137	мейірсіз <i>сын.</i> Еш нәрсеге жаны ашымайтын, рақымсыз, қатыгез (QÄTS, 2011, С. 11, 163).	meyirsiz <i>sin.</i> Eş närsege janı aşımaytın, raqımsız, qatıgez (QÄTS, 2011, С. 11, 163).	meyirsiz <i>sıf.</i> Merhametsiz, şefkatsiz, katı.
138	мейірімсіз <i>сын.</i> Жаны ашымайтын рақымсыз, тасбауыр, қайырымсыз (QÄTS, 2011, С. 11, 164).	meyirimsiz <i>sin.</i> Janı aşımaytın raqımsız, tasbavır, qayırmsız (QÄTS, 2011, С. 11, 164).	meyirimsiz <i>sıf.</i> Merhametsiz, duygusuz.
139	мекенсіз <i>сын.</i> Тұрақ-жайы, қоныс тепкен жері жоқ, мекенжайсыз (QÄTS, 2011, С. 11, 169).	mekensiz <i>sin.</i> Turaq-jayı, konıs tenken jeri joq, mekenjaysız (QÄTS, 2011, С. 11, 169).	mekensiz <i>sıf.</i> Mekänsiz, yersiz.
140	меңсіз <i>сын.</i> 1. Меңі жоқ. 2. ауыс. Ешқандай дақ жоқ, кіршіксіз (QÄTS, 2011, С. 11, 194).	meñsiz <i>sin.</i> 1. Meñi joq. 2. avis. Eşqanday daq joq, kırşiksiz (QÄTS, 2011, С. 11, 194).	meñsiz <i>sıf.</i> 1. Beni olmayan, bensiz. 2. mec. Lekesiz, temiz.
141	мерзімсіз <i>сын.</i> Уақыты белгіленбеген, шексіз (QÄTS, 2011, С. 11, 201).	merzimsiz <i>sin.</i> Vaqıtı belgilenbegen, şeksiz (QÄTS, 2011, С. 11, 201).	merzimsiz <i>sıf.</i> Müddetsiz, zamansız, süresiz.
142	мөлшерсіз <i>сын.</i> Өлшемсіз, шамалаусыз, ағыл-тегіл (QÄTS, 2011, С. 11, 310).	mölşersiz <i>sin.</i> Ölşemsiz, şamalavsız, ağıl-tegil (QÄTS, 2011, С. 11, 310).	mölşersiz <i>sıf.</i> Ölçüsüz, sayısız, hesapsız.
143	мұрагерсіз <i>сын.</i> Мұрагері жоқ, мұрагері болмаған (QÄTS, 2011, С. 11, 355).	muragersiz <i>sin.</i> Murageri joq, murageri bolmağan (QÄTS, 2011, С. 11, 355).	muragersiz <i>sıf.</i> Varisi, mirasçısı olmayan.
144	мүдіріссіз <i>сын.</i> Кідіріссіз, бөгеліссіз, тоқтаусыз (QÄTS, 2011, С. 11, 377).	müdirissiz <i>sin.</i> Kidirissiz, bögelissiz, toqtavsız (QÄTS, 2011, С. 11, 377).	müdirissiz <i>sıf.</i> Duraksız, tereddütsüz.
145	мүлтіксіз <i>сын.</i> Ешқандай кемістіксіз, мінсіз (QÄTS, 2011, С. 11, 387).	mültiksiz <i>sin.</i> Eşqanday kemistiksiz, minsiz (QÄTS, 2011, С. 11, 387).	mültiksiz <i>sıf.</i> Kusursuz, noksansız, eksiksiz.
146	мүсінсіз <i>сын.</i> Келбетсіз, кескінсіз, көріксіз, ажарсыз (QÄTS, 2011, С. 11, 395).	müsinsiz <i>sin.</i> Kelbetsiz, keskinsiz, köriksiz, ajarsız (QÄTS, 2011, С. 11, 395).	müsinsiz <i>sıf.</i> Gösterişsiz, yakışksız, çirkin.
147	мінсіз <i>сын.</i> Кем-кетігі жоқ, мүлтіксіз (QÄTS, 2011, С. 11, 445).	minsiz <i>sin.</i> Kem-ketigi joq, mültiksiz (QÄTS, 2011, С. 11, 445).	minsiz <i>sıf.</i> Pürüzsüz, kusursuz.
148	нәрсіз <i>сын.</i> 1. Қорексіз, тамақсыз, талшықсыз. 2. ауыс. Қуаты шамалы, жасық, дәмсіз.	närsiz <i>sin.</i> 1. Qoreksiz, tamaqsız, talşıqsız. 2. avis. Quvatı şamalı, jasıq, dämsiz. 3.	närsiz <i>sıf.</i> 1. Gıdasız, besinsiz. 2. mec. Besin değeri

	3. ауыс. Нашар, құнсыз (QÄTS, 2011, С. 11, 518).	<i>avis.</i> Naşar, qunsız (QÄTS, 2011, С. 11, 518).	düşük. 3. mec. Değersiz, ucuz.
149	нәсілсіз <i>сын.</i> Ата-тегі нашар, тексіз (QÄTS, 2011, С. 11, 520).	näsilsiz <i>sin.</i> Ata-tegi naşar, teksiz (QÄTS, 2011, С. 11, 520).	näsilsiz <i>sıf.</i> Soyu bozuk.
150	нәтижесіз <i>сын.</i> Іс-әрекеттің ешбір қорытынды-түйінге келмей бітуі; жеміссіз (QÄTS, 2011, С. 11, 521).	nätijjesiz <i>sin.</i> Is-äreketiñ eşbir qoritındı-tüyinge kelmey bitüvi; jemissiz (QÄTS, 2011, С. 11, 521).	nätijjesiz <i>sıf.</i> Sona ulaşmayan, neticesiz, sonuçsuz.
151	негізсіз <i>сын.</i> Дегері жоқ, дәлелсіз (QÄTS, 2011, С. 11, 531).	negizsiz <i>sin.</i> Deregi joq, дәлелсіз (QÄTS, 2011, С. 11, 531).	negizsiz <i>sıf.</i> Asılsız, temelsiz, esassız.
152	некесіз <i>сын.</i> Ерлі-зайыпты болғандығы ресми түрде куәландырылмаған, ерлі-зайыптылығы заңсыз (QÄTS, 2011, С. 11, 536).	nekesiz <i>sin.</i> Erli-zayıptı bolğandığı resmi türde küvälandırılmağan, erli-zayıptılığы zañsız (QÄTS, 2011, С. 11, 536).	nekesiz <i>sıf.</i> Nikâhsız.
153	өзгеріссіз <i>сын.</i> Ешқандай өзгерісі жоқ, бәз-баяғы қалпы (QÄTS, 2011, С. 12, 91).	özgerissiz <i>sin.</i> Eşqanday özgerisi joq, bāz-bayağı qalpı (QÄTS, 2011, С. 12, 91).	özgerissiz <i>sıf.</i> Eskisi gibi, değışmemiş.
154	өкінішсіз <i>сын.</i> Уайымсыз, қайғысыз, ренішсіз (QÄTS, 2011, С. 12, 125).	ökinişsiz <i>sin.</i> Uvayımsız, qayğısız, renişsiz (QÄTS, 2011, С. 12, 125).	ökinişsiz <i>sıf.</i> Gamsız, kayğısız, düşüncesiz, pişman olmayan.
155	өлшемсіз <i>сын.</i> 1. Өлшем бірлігімен шектелмейтін. 2. ауыс. Шектен тыс, мөлшерден артық (QÄTS, 2011, С. 12, 139).	ölşemsiz <i>sin.</i> 1. Ölşem birliğimen şektelmeytin. 2. avis. Şekten tıs, mölşerden artıq (QÄTS, 2011, С. 12, 139).	ölşemsiz <i>sıf.</i> 1. Ölçüsüz. 2. mec. Pek, çok, aşırı.
156	өлшеуісіз <i>сын.</i> Өлшеп-пішусіз, үлгісіз (QÄTS, 2011, С. 12, 141).	ölşevsiz <i>sin.</i> Ölşep-pişüvsiz, ülgisiz (QÄTS, 2011, С. 12, 141).	ölşevsiz <i>sıf.</i> Ölçüsüz, hesapsız, sayısız.
157	өнегесіз <i>сын.</i> Тәлім-тәрбиесі жоқ, көргенсіз, үлгісіз (QÄTS, 2011, С. 12, 159).	önegesiz <i>sin.</i> Tālim-tārbiyesi joq, körgensiz, ülgisiz (QÄTS, 2011, С. 12, 159).	önegesiz <i>sıf.</i> Terbiyesiz, görgüsüz.
158	өнерсіз <i>сын.</i> Өнері жоқ, өнерді меңгермеген (QÄTS, 2011, С. 12, 164).	önersiz <i>sin.</i> Öneri joq, öneri meñgermegen (QÄTS, 2011, С. 12, 164).	önersiz <i>sıf.</i> Hünersiz, beceriksiz.
159	өнімсіз <i>сын.</i> Мардымсыз, өнбейтін (QÄTS, 2011, С. 12, 169).	önimsiz <i>sin.</i> Mardımsız, önbeytin (QÄTS, 2011, С. 12, 169).	önimsiz <i>sıf.</i> Verimsiz, verimi az.
160	өңсіз <i>сын.</i> 1. Өңі кеткен, бояуы оңған, түссіз. 2. Өңі қашқан, аппақ қудай. 3. ауыс. Келбеті келіспеген, түрсіз (QÄTS, 2011, С. 12, 182).	öñsiz <i>sin.</i> 1. Öñi ketken, boyavı oñğan, tussiz. 2. Öñi qaşqan, appaq quvday. 3. avis. Kelbeti kelispegen, türsiz (QÄTS, 2011, С. 12, 182).	öñsiz <i>sıf.</i> 1. Rengi atmış, solgun, bozarmış. 2. Beti benzi solmuş, sararmış. 3. mec. Çirkin, yakışksız.
161	өресіз <i>сын.</i> Өресі тар, білімсіз (QÄTS, 2011, С. 12, 194).	öresiz <i>sin.</i> Öresi tar, bilimsiz (QÄTS, 2011, С. 12, 194).	öresiz <i>sıf.</i> Bilgisiz, ufku dar.
162	өркешсіз <i>сын.</i> Өркеш бітпеген, өркеші жоқ (QÄTS, 2011, С. 12, 198).	örkeşsiz <i>sin.</i> Örkeş bitpegen, örkeşi joq (QÄTS, 2011, С. 12, 198).	örkeşsiz <i>sıf.</i> Hörgüçsüz.
163	өрнексіз <i>сын.</i> Өрнегі жоқ, әшекейсіз, оюсыз (QÄTS, 2011, С. 12, 205).	örneksiz <i>sin.</i> Örnegi joq, äşekeysiz, oyusız (QÄTS, 2011, С. 12, 205).	örneksiz <i>sıf.</i> Desensiz, nakışsiz, süslenmemiş, sade.

164	өрсіз <i>сын.</i> Өрі жоқ, өр емес (QÄTS, 2011, C. 12, 206).	örsiz <i>sin.</i> Öri joq, ör emes (QÄTS, 2011, C. 12, 206).	örsiz <i>sıf.</i> Yokuşu olmayan, düz.
165	өтеусіз <i>сын.</i> Өтелмеген, орны толмаған (QÄTS, 2011, C. 12, 245).	ötevsiz <i>sin.</i> Ötelmegen, orni tolmağan (QÄTS, 2011, C. 12, 245).	ötevsiz <i>sıf.</i> Karşılığı olmayan, ödemesiz.
166	өткелсіз <i>сын.</i> Кешіп өтетін жері жоқ, өткелі жоқ (QÄTS, 2011, C. 12, 247).	ötkelsiz <i>sin.</i> Keşip ötetin jeri joq, ötkeli joq (QÄTS, 2011, C. 12, 247).	ötkelsiz <i>sıf.</i> Geçitsiz, geçidi olmayan, geçit vermez, sarp.
167	өтіріксіз <i>сын.</i> Жалғаны жоқ, бүкпесіз, қоспасыз (QÄTS, 2011, C. 12, 262).	ötiriksiz <i>sin.</i> Jalğanı joq, бүkpesiz, qospasız (QÄTS, 2011, C. 12, 262).	ötiriksiz <i>sıf.</i> Yalan olmayan, doğru, gerçek.
168	пәрменсіз <i>сын.</i> Қарқыны жоқ, қуаты аз, күш-қайраты кем; қауқарсыз, әлсіз (QÄTS, 2011, C. 12, 340).	pärmensiz <i>sin.</i> Qarqını joq, quvatı az, küş-qayratı kem; qavqarsız, älsiz (QÄTS, 2011, C. 12, 340).	pärmensiz <i>sıf.</i> Güçsüz, kuvvetsiz, etkisiz.
169	пейілсіз <i>сын.</i> Ынтасыз, ықылассыз, көңілсіз (QÄTS, 2011, C. 12, 348).	peyilsiz <i>sin.</i> Intasız, ıqlassız, köñilsiz (QÄTS, 2011, C. 12, 348).	peyilsiz <i>sıf.</i> İsteksiz, gönülsüz.
170	пішінсіз <i>сын.</i> Түрсіз, келбетсіз, өңсіз (QÄTS, 2011, C. 12, 432).	pişinsiz <i>sin.</i> Türsiz, kelbetsiz, öñsiz (QÄTS, 2011, C. 12, 432).	pişinsiz <i>sıf.</i> Çirkin, yakışksız, sevimsiz; şekilsiz, biçimsiz.
171	ренсіз <i>сын.</i> Түссіз, өңсіз, түрсіз, кейіпсіз, пішінсіз (QÄTS, 2011, C. 12, 474).	reñsiz <i>sin.</i> Tüssiz, öñsiz, türsiz, keyipsiz, pişinsiz (QÄTS, 2011, C. 12, 474).	reñsiz <i>sıf.</i> Rengi kaçmış, renksiz, biçimsiz, çirkin.
172	сәйкессіз <i>сын.</i> Қандай да бір үлгі, талапқа сай емес, сәйкес келмейтін (QÄTS, 2011, C. 13, 75).	säykessiz <i>sin.</i> Qanday da bir ülgı, talapqa say emes, säykes kelmeytin (QÄTS, 2011, C. 13, 75).	säykessiz <i>sıf.</i> Uygunsuz, münasebetsiz.
173	сәнсіз <i>сын.</i> Түр-түске жарасымы жоқ, көріксіз, ажарсыз (QÄTS, 2011, C. 13, 90).	sänsiz <i>sin.</i> Tür-tüske jarasımı joq, köriksiz, ajarsız (QÄTS, 2011, C. 13, 90).	sänsiz <i>sıf.</i> Yakışksız, çirkin.
174	сәулесіз <i>сын.</i> 1. Жылт еткен жарығы жоқ, қараңғы 2. ауыс. Түйсіксіз, санасыз, ойсыз, биік мақсатсыз (QÄTS, 2011, C. 13, 104).	sävlesiz <i>sin.</i> 1. Jılt etken jarıǵı joq, qarañǵı 2. avis. Tuysiksiz, sanasız, oysız, biyik maqsatsız (QÄTS, 2011, C. 13, 104).	sävlesiz <i>sıf.</i> 1. Işıksız, karanlık. 2. mec. Akılsız, şuursuz, düşüncesiz, hedefsiz.
175	себеписіз <i>сын.</i> Ешбір негізсіз, жайдан-жай, дәлелсіз (QÄTS, 2011, C. 13, 112).	sebepsziz <i>sin.</i> Eşbir negizsiz, jaydan-jay, дәlelsiz (QÄTS, 2011, C. 13, 112).	sebepsziz <i>sıf.</i> Sebepsziz, nedensiz, mazeretsiz.
176	сезімсіз <i>сын.</i> Еш нәрсе әсер етпейтін, түйсігі жоқ, ойсыз (QÄTS, 2011, C. 13, 124).	sezimsiz <i>sin.</i> Eş närse әser etpeytin, tüysigi joq, oysız (QÄTS, 2011, C. 13, 124).	sezimsiz <i>sıf.</i> Duygusuz, hissiz, katı.
178	сенгісіз <i>сын.</i> Адам сенбейтіндей, нанғысыз (QÄTS, 2011, C. 13, 154).	sengisiz <i>sin.</i> Adam senbeytindey, nanǵısız (QÄTS, 2011, C. 13, 154).	sengisiz <i>sıf.</i> İnanılmaz, inanılması zor olan.
179	сенімсіз <i>сын.</i> Опасыз, тұрақсыз, тұрлаусыз (QÄTS, 2011, C. 13, 158).	senimsiz <i>sin.</i> Opasız, turaqsız, turlavsız (QÄTS, 2011, C. 13, 158).	senimsiz <i>sıf.</i> İnançsız, güvenilmez, itimatsız, şüpheli.
180	сүйкімсіз <i>сын.</i> Сүйкімі жоқ, көрікті емес (QÄTS, 2011, C. 13, 406).	süykimsiz <i>sin.</i> Süykimi joq, körikti emes (QÄTS, 2011, C. 13, 406).	süykimsiz <i>sıf.</i> Sevimsiz, hoşа gitmeyen.
181	сүреңсіз <i>сын.</i> Сұры қашқан, сиықсыз (QÄTS, 2011, C. 13, 436).	süreñsiz <i>sin.</i> Sırı qaşqan, sıyıqsız (QÄTS, 2011, C. 13, 436).	süreñsiz <i>sıf.</i> Rengi kaçmış, solgun.

182	сүтсиз <i>сын.</i> 1. Сүті аз, сүті жоқ. 2. Сүт қатпаған, сүт қоспаған (QÄTS, 2011, С. 13, 446).	sütsiz <i>sin.</i> 1. Süti az, süti joq. 2. Süt qatpağan, süt qospağan (QÄTS, 2011, С. 13, 446).	sütsiz <i>sıf.</i> 1. Sütü az, sütsüz (inek) 2. Süt katılmamış, süt eklenmemiş.
183	тәлімсіз <i>сын.</i> Өнегесіз, үлгісіз, тәрбиесіз (QÄTS, 2011, С. 14, 55).	tälimsiz <i>sin.</i> Önegesiz, ulgisiz, tärbiyesiz (QÄTS, 2011, С. 14, 55).	tälimsiz <i>sıf.</i> Eğitimsiz, terbiyesiz, görgüsüz.
184	тәрбиесіз <i>сын.</i> Тәрбие көрмеген, өнегесіз, әдепсіз (QÄTS, 2011, С. 14, 62).	tärbiyesiz <i>sin.</i> Tärбие körmegen, önegesiz, ädepsiz (QÄTS, 2011, С. 14, 62).	tärbiyesiz <i>sin</i> Terbiyesiz, görgüsüz, ahlaksız.
185	тәртіпсіз <i>сын.</i> Қалай болса солай, ретсіз, жүйесіз (QÄTS, 2011, С. 14, 65).	tärtipsiz <i>sin.</i> Qalay bolsa solay, retsiz, jüyesiz (QÄTS, 2011, С. 14, 65).	tärtipsiz <i>sıf.</i> Düzensiz, tertipsiz, gelişigüzel.
186	тәуелсіз <i>сын.</i> Ешкімге, еш нәрсеге бағынышты емес; байланыссыз (QÄTS, 2011, С. 14, 74).	tävelsiz <i>sin.</i> Eşkimge, eş närsege bağıništı emes; baylanıssız (QÄTS, 2011, С. 14, 74).	tävelsiz <i>sıf.</i> Bağımsız, erkli.
187	тексіз <i>сын.</i> 1. Тегі белгісіз. 2. ауыс. Тәлім-тәрбиесі нашар, көргенсіз (QÄTS, 2011, С. 14, 98).	teksiz <i>sin.</i> 1. Tegi belgisiz. 2. avis. Tälim-tärbiyesi našar, körgensiz (QÄTS, 2011, С. 14, 98).	teksiz <i>sıf.</i> 1. Soyu belli olmayan, soysuz. 2. mec. Terbiyesiz, görgüsüz.
188	теңдессіз <i>сын.</i> Теңі жоқ, теңдесі, тең түсетіні жоқ (QÄTS, 2011, С. 14, 125).	teñdessiz <i>sin.</i> Teñi joq, teñdesi, teñ tüsetini joq (QÄTS, 2011, С. 14, 125).	teñdessiz <i>sıf.</i> Eşsiz benzersiz, emsalsiz, eşi benzeri olmayan.
189	теңеусіз <i>сын.</i> 1. Теңі жоқ, асқан. 2. ауыс. Өлшеусіз, есепсіз (QÄTS, 2011, С. 14, 128).	teñevsiz <i>sin.</i> 1. Teñi joq, asqan. 2. avis. Ölşevsiz, esepsiz (QÄTS, 2011, С. 14, 128).	teñevsiz <i>sıf.</i> 1. Benzersiz, eşsiz, emsalsiz. 2. mec. Sınırsız, ölçüsüz, hadsiz, hesapsız.
190	теңсіз <i>сын.</i> 1. Теңі, теңдесі жоқ. 2. Теңдік жоқ, тең праволы емес (QÄTS, 2011, С. 14, 130).	teñsiz <i>sin.</i> 1. Teñi, tendesi joq. 2. Teñdik joq, teñ pravoli emes (QÄTS, 2011, С. 14, 130).	teñsiz <i>sıf.</i> Dengi olmayan, eşi benzeri olmayan. 2. Eşit haklara sahip olmayan.
191	тергеусіз <i>сын.</i> Сұраусыз, сұрауы жоқ (QÄTS, 2011, С. 14, 147).	tergevsiz <i>sin.</i> Suravsız, suravı joq (QÄTS, 2011, С. 14, 147).	tergevsiz <i>sıf.</i> Sorgusuz sualsız, soruşturmaz.
192	тиексіз <i>сын.</i> Тиегі жоқ, тиек салынбаған (QÄTS, 2011, С. 14, 180).	tiyeksiz <i>sin.</i> Tiyeği joq, tiyek salınbağan (QÄTS, 2011, С. 14, 180).	tiyeksiz <i>sıf.</i> Sürgüsüz.
193	тиімсіз <i>сын.</i> Қажеті шамалы, пайдасыз (QÄTS, 2011, С. 14, 187).	tiyimsiz <i>sin.</i> Qajeti şamalı, paydasız (QÄTS, 2011, С. 14, 187).	tiyimsiz <i>sıf.</i> Pek yararı olmayan, elverişsiz, kârsız, faydasız.
194	тиіссіз <i>сын.</i> Орынсыз, реті жоқ (QÄTS, 2011, С. 14, 188).	tiyissiz <i>sin.</i> Orınsız, reti joq (QÄTS, 2011, С. 14, 188).	tiyissiz <i>sıf.</i> Yersiz, uygunsuz, gereksiz.
195	төзгісіз <i>сын.</i> Шыдап болмайтын, жан түршігерлік (QÄTS, 2011, С. 14, 328).	tözgisiz <i>sin.</i> Şıdap bolmaytın, jan türşigerlik (QÄTS, 2011, С. 14, 328).	tözgisiz <i>sıf.</i> Dayanılmaz, çekilmez.
196	төзімсіз <i>сын.</i> Еш нәрсеге төзе алмайтын, шыдамсыз (QÄTS, 2011, С. 14, 330).	tözimsiz <i>sin.</i> Eş närsege töze almaytın, şıdamsız (QÄTS, 2011, С. 14, 330).	tözimsiz <i>sıf.</i> Dayanıksız, takatsız, sabırsız.
197	түбітсіз <i>сын.</i> Түбітінен айырылған, түбіті жоқ (QÄTS, 2011, С. 14, 457).	tübıtsiz <i>sin.</i> Tübıtinen ayırılğan, түbiti joq (QÄTS, 2011, С. 14, 457).	tübıtsiz <i>sıf.</i> Tiftiği olmayan.

198	түзетусіз <i>сын.</i> Жөндеусіз, өзгеріссіз, түзеусіз (QÄTS, 2011, С. 14, 463).	tüzetüvsiz <i>sin.</i> Jöndevsiz, özgerissiz, tüzevsiz (QÄTS, 2011, С. 14, 463).	tüzetüvsiz <i>sıf.</i> Düzeltilmemiş, değiştirilmemiş.
199	түйсіксіз <i>сын.</i> Ақылы шамалы, түсінігі аз (QÄTS, 2011, С. 14, 478).	tüysiksiz <i>sin.</i> Aqlı şamalı, tüsinigi az (QÄTS, 2011, С. 14, 478).	tüysiksiz <i>sıf.</i> Anlayışı kıt olan, sezgisiz, ferasetsiz.
200	түйтіксіз <i>сын.</i> Түйтпекті, көп күтімді қажет етпейтін (QÄTS, 2011, С. 14, 480).	tüytiksiz <i>sin.</i> Tüytpekti, köp kütimdi qajet etpeytin (QÄTS, 2011, С. 14, 480).	tüytiksiz <i>sıf.</i> Fazla bakıma ihtiyaç duymayan, bakım istemeyen.
201	түйінсіз <i>сын.</i> 1. Байланған түйіні жоқ, түйін етіп байланбаған. 2. <i>ауыс.</i> Нәтижесіз, жеміссіз, мәнсіз (QÄTS, 2011, С. 14, 482).	tüyinsiz <i>sin.</i> 1. Baylanğan tüyini joq, tüyin etip baylanbağan. 2. <i>avis.</i> Nätiyesiz, jemissiz, mänsiz (QÄTS, 2011, С. 14, 482).	tüyinsiz <i>sıf.</i> 1. Dügümsüz. 2. <i>mec.</i> Sonuçsuz, neticesiz, önemsiz.
202	түпсіз <i>сын.</i> Түбіне ешкім жете алмайтын тұңғиық, шексіз терең (QÄTS, 2011, С. 14, 496).	tüpsiz <i>sin.</i> Tubine eşkim jete almaytın tuñğıyq, şeksiz tereñ (QÄTS, 2011, С. 14, 496).	tüpsiz <i>sıf.</i> Dipsiz, sınırsız, derin.
203	түрсіз <i>сын.</i> Сиықсыз, өңсіз (QÄTS, 2011, С. 14, 502).	türsiz <i>sin.</i> Siyıqsız, öñsiz (QÄTS, 2011, С. 14, 502).	türsiz <i>sıf.</i> Renksiz, biçimsiz, rengi atmış.
204	түссіз <i>сын.</i> Түсі жоқ, мөлдір, тұнық (QÄTS, 2011, С. 14, 518).	tüssiz <i>sin.</i> Tüsi joq, möldir, tunıq (QÄTS, 2011, С. 14, 518).	tüssiz <i>sıf.</i> Rengi olmayan, renksiz.
205	түсініксіз <i>сын.</i> Анық емес, күңгірт; ұғуға болмайтын (QÄTS, 2011, С. 14, 522).	tüsiniksiz <i>sin.</i> Anıq emes, küñgirt; uğuvğa bolmaytın (QÄTS, 2011, С. 14, 522).	tüsiniksiz <i>sıf.</i> Anlaşılmaz, müphem, anlaşılması zor.
206	тізгінсіз <i>сын.</i> Тежеусіз, өз бетімен кеткен (QÄTS, 2011, С. 14, 590).	tizginsiz <i>sin.</i> Tejevsiz, öz betimen ketken (QÄTS, 2011, С. 14, 590).	tizginsiz <i>sıf.</i> Dizginsiz, dizgini olmayan.
207	тілсіз <i>сын.</i> 1. Дыбыс шығармай, үн қатпай, үнсіз. 2. Мелшиген, қатып қалған; тілі жоқ (QÄTS, 2011, С. 14, 620).	tilsiz <i>sin.</i> 1. Dıbıs şığarmay, ün qatpay, ünsiz. 2. Melşiygen, qatıp qalğan; tili joq (QÄTS, 2011, С. 14, 620).	tilsiz <i>sıf.</i> 1. Dilsiz, konuşamayan, tat. 2. Kaskatı kesilmiş, donup kalmış.
208	тіреусіз <i>сын.</i> Тіреуі жоқ, тіреу қойылмаған, сүйеусіз (QÄTS, 2011, С. 14, 628).	tirevsiz <i>sin.</i> Tirevi joq, tirev qoyılmağan, süyevsiz (QÄTS, 2011, С. 14, 628).	tirevsiz <i>sıf.</i> Desteksiz, dayanaksız, direksiz.
209	тірліксіз <i>сын.</i> 1. Тіршілік жоқ. 2. <i>ауыс.</i> Шаруасыз, іс-әрекетсіз (QÄTS, 2011, С. 14, 629).	tirliksiz <i>sin.</i> 1. Tirşilik joq. 2. <i>avis.</i> Şarvasız, is-äreketsiz (QÄTS, 2011, С. 14, 629).	tirliksiz <i>sıf.</i> 1. Hayat olmayan. 2. <i>mec.</i> İşsiz, güçsüz.
210	тіршіліксіз <i>сын.</i> Ешбір тіршілігі жоқ, өлі (QÄTS, 2011, С. 14, 631).	tirşiliksiz <i>sin.</i> Eşbir tirşiligi joq, öli (QÄTS, 2011, С. 14, 631).	tirşiliksiz <i>sıf.</i> Hayat olmayan, yaşamsız.
211	үдесіз <i>сын.</i> Уәдеде тұрмайтын, бәтуәсіз (QÄTS, 2011, С. 14, 653).	vädesiz <i>sin.</i> Üvädede turmaytın, bätüväsiz (QÄTS, 2011, С. 14, 653).	vädesiz <i>sıf.</i> Sözünde durmayan, sözünü tutmayan, dönek.
212	үздіксіз <i>сын.</i> Тынымсыз, үнемі, ылғи, толассыз (QÄTS, 2011, С. 15, 15).	üzdiksiz <i>sin.</i> Tinımsız, ünemi, ılğıy, tolassız (QÄTS, 2011, С. 15, 15).	üzdiksiz <i>sıf.</i> Aralıksız, devamlı, sürekli.
213	үйсіз <i>сын.</i> Үйі, тұратын жері жоқ (QÄTS, 2011, С. 15, 36).	üysiz <i>sin.</i> Üyi, turatın jeri joq (QÄTS, 2011, С. 15, 36).	üysiz <i>sıf.</i> Evsiz barksız.
214	үлгісіз <i>сын.</i> 1. Үлгісі жоқ, үлгі пайдаланылмаған. 2. <i>ауыс.</i> Тәрбиесіз, көргенсіз, өнегесіз (QÄTS, 2011, С. 15, 53).	ülgisiz <i>sin.</i> 1. Ülgisi joq, ülgi paydalanılmağan. 2. <i>avis.</i> Tärbiyesiz, körgensiz,	ülgisiz <i>sıf.</i> 1. Modelsiz, örneksiz, numunesiz. 2. <i>mec.</i> Terbiyesiz, edepsiz.

		önegesiz (QÄTS, 2011, C. 15, 53).	
215	үмітсіз сын. Күдер үзген, үміті кесілген, сенімін жоғалтқан (QÄTS, 2011, C. 15, 62).	ümitsiz sin. Küder üzgen ümiti kesilgen, senimin joğaltqan (QÄTS, 2011, C. 15, 62).	ümitsiz sıf. Ümitsiz, umutsuz.
216	үнемсіз сын. Пайдасы жоқ, тиімсіз (QÄTS, 2011, C. 15, 68).	ünemsiz sin. Paydası joq, tiyimsiz (QÄTS, 2011, C. 15, 68).	ünemsiz sıf. Tasarrufsuz, tutumsuz.
217	үнсиз сын. Дыбыс шығармай, дыбыссыз (QÄTS, 2011, C. 15, 69).	ünsiz sin. Dıbıs şığarmay, dıbıssız (QÄTS, 2011, C. 15, 69).	ünsiz sıf. Sessiz sedasız, hiç konuşmayan.
218	үрейсіз сын. Қорқынышсыз, алаңсыз (QÄTS, 2011, C. 15, 77).	üreysiz sin. Qorqınışsız, alańsız (QÄTS, 2011, C. 15, 77).	üreysiz sıf. Korkusuz, pervasız.
219	шешүсіз сын. Шешімі жоқ, шешілмеген (QÄTS, 2011, C. 15, 357).	şeşüvsiz sin. Şeşimi joq, şeşilmegen (QÄTS, 2011, C. 15, 357).	şeşüvsiz sıf. Çözümü olmayan, çözümsüz.
220	іздеусіз сын. Ешкімге қажетсіз, сұраусыз (QÄTS, 2011, C. 15, 699).	isdevsiz sin. Eşkimge qajetsiz, suravsız (QÄTS, 2011, C. 15, 699).	isdevsiz sıf. Kimsesiz, sahipsiz, arayıp soranı olmayan.
221	ізсіз сын. 1. Ізі жоқ, ізі түспеген. 2. ауыс. Белгісіз, хабарсыз (QÄTS, 2011, C. 15, 700).	izsiz sin. 1. İzi joq, izi tüspegen. 2. avıs. Belgisiz habarsız (QÄTS, 2011, C. 15, 700).	izsiz sıf. 1. İzi olmayan, izsiz. 2. mec. Habersiz, malumatsız.
222	ілімсіз сын. Білімсіз (QÄTS, 2011, C. 15, 713).	ilimsiz sin. Bilimsiz (QÄTS, 2011, C. 15, 713).	ilimsiz sıf. Cahil, bilgisiz.
223	іркіліссіз сын. Тоқтаусыз, кедергісіз, бөгетсіз (QÄTS, 2011, C. 15, 723).	irkilissiz sin. Toqtavsız, kedergisiz, bögetsiz (QÄTS, 2011, C. 15, 723).	irkilissiz sıf. Engelsiz, kesintisiz, aralıksız.
224	іркүсіз сын. Бүкпесіз; тоқтаусыз, кедергісіз (QÄTS, 2011, C. 15, 723).	irküvsiz sin. Bükpesiz; toqtavsız, kedergisiz (QÄTS, 2011, C. 15, 723).	irküvsiz sıf. Engelsiz, kesintisiz, aralıksız.
225	іркіліссіз сын. Тоқтаусыз, кедергісіз, бөгетсіз (QÄTS, 2011, C. 15, 723).	irkilissiz sin. Toqtavsız, kedergisiz, bögetsiz (QÄTS, 2011, C. 15, 723).	irkilissiz sıf. Engelsiz, kesintisiz.

Tablodaki verilere dayanarak, Kazak Türkçesi isim köküne +sız (292), +siz (225) eklerinin getirilmesiyle türetilmiş toplam 517 sıfat tespit edilmiştir. Ortak kökten gelmiş olan Kazak Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde belirli küçük ses değişimleriyle oluşmuş çoğu ortak kelime olduğu tespit edilmiştir: *zorlıqsız, bolımsız, paydasız* vb. her iki dil dede yazılış ve anlam bakımından aynı olan toplam 39 kelime tespit edilmiştir: *qararsız, şartsız, sebepsiz* vb. Buna ek olarak her iki lehçede de yazılışları aynı olup Türkiye Türkçesinden farklı izahı olan (yalancı eşdeğer) kelimelere de rastlanılmıştır: **алаңсыз** (*alansız*) sin. 1. Meraksız, endişesiz, gamsız, vurdumduymaz. 2. Endişesiz, vehimsiz, kuruntusuz (QÄTS, 2011, C. 1, s. 367), **әлсіз** (*älsiz*) sıf. 1. Güçsüz, kuvvetsiz. 2. Ağır, yavaş. 3. Âciz, zayıf. 4. mec. Fakir, yoksul (QÄTS, 2011, C. 2, s. 441 442), **беделсіз**

(*bedelsiz*) sıf. Değersiz, itibarsız (QÄTS, 2011, C. 3, s. 182). *epikciz (eriksiz)* sıf. 1. Gayri ihtiyari, zorunlu. 2. Tabi, bağımlı. 3. *mec.* İradesiz (QÄTS, 2011, C. 5, s. 378), *zılciiz (zilsiz)* sıf. Öfkesiz, kinsiz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 1 82), *kekciiz (keksiz)* sıf. Kinsiz, kindar olmayan (QÄTS, 2011, C. 7, s. 556), *körpəciz (körpesiz)* sıf. 1. Yorgansız. 2. *mec.* Örtüsüz, çıplak, açık (QÄTS, 2011, C. 8, 347), *teñciiz (tensiz)* sıf. 1. Denk, eşit, benzer olmayan. 2. Eşit haklara sahip olmayan (QÄTS, 2011, C. 14, 130).

3.1.3. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ҒЫ, +ҒІ, +ҚЫ, +КІ (+ғı, +gi, +qı, +ki) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde oldukça işlek bir ek olup, “isimlerden temsil ve vasıf isimleri, yani zamir ve sıfat olarak kullanılan isimden sıfat yapım ekidir” (Ergin 1999: 161). Kazak Türkçesindeki fonksiyonu, içinde bulunma, bağlılık ve aitlik ifade etmektir. Bir nesneyi bağlı olduğu başka bir nesneye göre veya zaman ve mekân içindeki yerini işaret etmek suretiyle belirtir. İsimden sıfat türeten bu ekin Türkiye Türkçesindeki +ki aitlik ekinin işlevinde kullanılmakta olup Eski Türkçe devresinde –gu, –gü şeklindedir. “Fiilin gösterdiği harekete bağlı olarak nesne adları yaparm bu ekin Türkiye Türkçesindeki karşılığı +ki, +kü dir ve yuvarlak ünlülü şekilleri yoktur” (Koç ve Doğan 2013: 195): *dün+kü, duvarda+ki, önce+ki*.

Tablo 11. Kazak Türkçesinde (+ғı, +gi, +qı, +ki) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	+ғı, +ғi, +qı, +ki (bağanağı: <i>az önceki</i> , ädettegi: <i>her zamanki</i> , küyki: <i>alımsız</i>)
Kırgız	+gı, +gi, +gu, +gü, +kı, +ki, +ku, +kü (bayırkı: <i>evvelki</i> , şaardağı: <i>şehirdeki</i> , tünkü: <i>geceki</i> , başkı: <i>baştaki</i>)
Tatar	+ғı, +gë; +kı, +kë (askı: <i>alttaki</i> , öskë: <i>üstteki</i> , közgë: <i>sonbahara ait</i>)
Başkurt	+ғı, +gë, +qı, +ğü, +ğü, +qü, +kë, +kü (huñğı: <i>sonuncu</i> , qısqı: <i>kışın</i> , küzgü: <i>güzün</i>)
Karakalpak	+qı, +ki, +ғı, +gi (bayağı: <i>önceki</i> , arğı: <i>gerideki</i> , işki: <i>iç, dahili</i>)

İsimden sıfat yapan bu ekin tabii olarak ön damak ünlülü +*kě*, +*gě* şekli Tatar ve Başkurt lehçelerinde bulunur. Dudak uyumu gereği bulunan yuvarlak ünlülü +*gu*, +*gü*; +*ku*, +*kü* şekillerine ise Kırgız ve Başkurt lehçelerinde rastlanılır” (Öner, 2013: 44). “Kırgız Türkçesinde ünsüz uyumuna girerek tonluyla biten –gı, -gi, -gu, -gü tonsuzla biten –kı, -ki, -ku, -kü şeklinde eklenir. Karakalpak Türkçesinde +*qı*, +*ki* (tonsuzlardan sonra), +*ğı*, +*gi* (ünlülerden ve *n*, *ñ*, *r*, *z* gibi tonlu ünsüzlerden sonra) gelir.

3.1.3.1. +FY (+ğı) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 12. +FY (+ğı) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Сөз және сөз тіркестері	Kelime ve Kelime Grupları
1.	ағымдағы <i>сын. кім.</i> Күнбе-күнгі, күнделікті, қазіргі (QÄTS, 2011, C. 1, s. 75).	ағымдағы <i>син. кит.</i> Künbe-küngi, kundelikti, qazirgi (QÄTS, 2011, C. 1, s. 75).	ағымдағы <i>сıf.</i> Güncel, şimdiki, bugünkü.
2.	азанғы <i>сын.</i> Таңертеңгі, таңғы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 114).	азанғы <i>син.</i> Tañerteñgi, tañğı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 114).	азанғы <i>сıf.</i> Sabahki, sabah.
3.	арадағы <i>сын.</i> Екі ортадағы, аралықтағы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 577).	aradaғы <i>син.</i> Eki ortadaғы, aralıqtaғы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 577).	aradaғы <i>сıf.</i> Aradaki.
4.	бағанағы <i>сын.</i> Әлгі бір кездегі, бұдан бұрынғы (QÄTS, 2011, C. 2, s. 536).	bağanaғы <i>син.</i> Älgi bir kezdegi, budan burınғы (QÄTS, 2011, C. 2, s. 536).	bağanaғы <i>сıf.</i> Biraz önceki, az önceki.
5.	байырғы <i>сын. 1.</i> Бұрынғы, ескі, көне. 2. Жергілікті, тұрғылықты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 611).	bayırғы <i>син. 1.</i> Burınғы, eski, köne. 2. Jergilikti, turğılıqtı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 611).	bayırғы <i>сıf. 1.</i> Çok önceki, eski, evvel, kadim. 2. Mahallî, yerli, yerel.
6.	бұйығы <i>сын.</i> Тұйық, сөзге сараң, ұяң (QÄTS, 2011, C. 3, s. 660).	buyıғы <i>син.</i> Tuyıq, sözge sarañ, uyañ (QÄTS, 2011, C. 3, s. 660).	buyıғы <i>сıf.</i> İçine kapanık; utangaç.
7.	бұрынғы <i>сын.</i> Баяғыдағы, ілгеріде болған; ертедегі, ескі, көне (QÄTS, 2011, C. 3, s. 742).	burınғы <i>син.</i> Bayağıdaғы, ilgeride bolğan; ertedegi, eski, köne (QÄTS, 2011, C. 3, s. 742).	burınғы <i>сıf.</i> Önceki, evvelki.
8.	былайғы <i>сын. 1.</i> Одан бөтен, өзге, басқа. 2. Белгілі бір мерзімнен кейінгі, болашақтағы, алдағы (QÄTS, 2011, C. 4, s. 83).	bılayғы <i>син. 1.</i> Odan böten, özge, basqa. 2. Belgili bir merzimnen keyingi, bolaşaqtaғы, aldaғы (QÄTS, 2011, C. 4, s. 83).	bılayғы <i>сıf. 1.</i> Ondan başka. 2. Ondan sonraki, belirli bir süreden sonraki.
9.	жазғы <i>сын.</i> Жаз кезіндегі (QÄTS, 2011, C. 5, s. 541).	jazğı <i>син.</i> Jaz kezindegi (QÄTS, 2011, C. 5, s. 541).	jazğı <i>сıf.</i> Yaz dönemiyle ilgili, yaza ait.

10.	жазғытұрғы <i>сын.</i> Көктемгі, қыстан кейінгі (QÄTS, 2011, C. 5, s. 543).	jazğiturğı <i>sin.</i> Köktemgi, qıstan keyingi (QÄTS, 2011, C. 5, s. 543).	jazğiturğı <i>sıf.</i> İlkbahardaki, yaza çıkma üzere olan.
11.	жаңағы <i>сын.</i> Әлгі, ана бір, әлгіндегі (QÄTS, 2011, C. 6, s. 26).	jañağı <i>sin.</i> Älgi, ana bir, älgindegi (QÄTS, 2011, C. 6, s. 26).	jañağı <i>sıf.</i> Deminki, az önceki.
12.	жастайғы <i>сын.</i> Жас кездегі, жас шақтағы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 164).	jastayğı <i>sin.</i> Jas kezdegi, jas şaqtağı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 164).	jastayğı <i>sıf.</i> Çocukluğundaki, gençliğindeki.
13.	жоғарғы <i>сын.</i> 1. Үстіңгі (биіктікке байланысты). 2. <i>ауыс.</i> Дәрежесі, қызметі үлкен; басшылық қызметте істейтін (QÄTS, 2011, C. 6, s. 443).	joğarğı <i>sin.</i> 1. Üstiñgi (biyiktikkke baylanıstı). 2. <i>avis.</i> Därejesi, qızmeti ülken; başşılıq qızmette isteytin (QÄTS, 2011, C. 6, s. 443).	joğarğı <i>sıf.</i> 1. Yukarı, üst. 2. <i>mec.</i> Yüksek mevkili, yüksek görevde bulunan.
14.	жылдағы <i>сын.</i> Жыл сайынғы, жыл бойындағы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 680).	jılдаğı <i>sin.</i> Jıl sayınğı, jıl boyındağı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 680).	jılдаğı <i>sıf.</i> Her yılki.
15.	қаңғы <i>сын.</i> Қайда болса, сонда жүре беретін қыдырымпаз; кезбе (QÄTS, 2011, C. 9, s. 246).	qañğı <i>sin.</i> Qayda bolsa, sonda jüre beretin qıdırımpaz; kezbe (QÄTS, 2011, C. 9, s. 246).	qañğı <i>sıf.</i> Başı boş dolaşan, avare.
16.	қапталғы <i>сын.</i> Қатар, іргелес (QÄTS, 2011, C. 9, s. 263).	qaptalğı <i>sin.</i> Qatar, irgeles (QÄTS, 2011, C. 9, s. 263).	qaptalğı <i>sıf.</i> Paralel, aynı hizada.
17.	қараңғы <i>сын.</i> 1. Жарық сәулесі жоқ, еш нәрсе көрінбейтін (түнгі кездегі қара түнек). 2. <i>ауыс.</i> Сауатсыз, білімсіз, оқымаған. 3. <i>ауыс.</i> Беймәлім, белгісіз, күмәнді. 4. <i>ауыс.</i> Қараниетті, арам (QÄTS, 2011, C. 9, s. 344).	qarañğı <i>sin.</i> 1. Jarıq zävlesi joq, eş närse körinbeytin (tüngi kezdegi qara tünek). 2. <i>avis.</i> Savatsız, bilimsiz, oqımağan. 3. <i>avis.</i> Beymälim, belgisiz, qümändi. 4. <i>avis.</i> Qaranıyetti, aram (QÄTS, 2011, C. 9, s. 344).	qarañğı <i>sıf.</i> 1. Karanlık, loşluk. 2. <i>mec.</i> Belirsiz, şüpheli, kuşkulu. 3. <i>mec.</i> Cahil, bilgisiz. 4. <i>mec.</i> Art niyetli.
18.	қатардағы <i>сын.</i> Көптің бірі, қарапайым (QÄTS, 2011, C. 9, s. 453).	qatardağı <i>sin.</i> Köptiñ biri, qarapayım (QÄTS, 2011, C. 9, s. 453).	qatardağı <i>sıf.</i> Alelade, sıradan, bayağı.
19.	манағы <i>сын.</i> <i>жерг.</i> Әлгі бір әзірдегі, бағанағы, әлгіндегі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 54).	manağı <i>sin.</i> <i>jerg.</i> Älgi bir äzirdegi, bağanağı, älgindegi (QÄTS, 2011, C. 11, s. 54).	manağı <i>sıf.</i> <i>ağız.</i> Biraz önceki, az önceki.
20.	ортанғы <i>сын.</i> Ортадағы, орта шеніндегі, орта тұсындағы (QÄTS, 2011, C. 12, s. 15).	ortanğı <i>sin.</i> Ortadağı, orta şenindegi, orta tusındağı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 15).	ortanğı <i>sıf.</i> Ortadaki, ortada bulunan.
21.	соңғы <i>сын.</i> Кейінгі, ақырғы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 272).	soñğı <i>sin.</i> Keyingi, aqırğı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 272).	soñğı <i>sıf.</i> Son, sonuncu, nihai.
22.	талайғы <i>сын.</i> Көптен бергі, бұрыннан келе жатқан (QÄTS, 2011, C. 13, s. 648).	talayğı <i>sin.</i> Köpten bergi, burınнан kele jatqan (QÄTS, 2011, C. 13, s. 648).	talayğı <i>sıf.</i> Çoktan beri, eskiden beri.
23.	таңғы <i>сын.</i> Азанғы, таңертеңгі (QÄTS, 2011, C. 14, s. 699).	tañğı <i>sin.</i> Azanğı, tañerteñgi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 699).	tañğı <i>sıf.</i> Sabahki, sabah, seherdeki.

3.1.3.2. +ГІ (+gi) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 13. +ГІ (+gi) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz тіркестeri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	әдеттегі <i>сын.</i> Үйреншікті, күнделікті (QÄTS, 2011, С. 2, 364).	ädettegi <i>sin.</i> Üyrenşikti, kündelikti (QÄTS, 2011, С. 2, 364).	ädettegi <i>sıf.</i> Her zamanki.
2.	әзіргі <i>сын.</i> Қазіргі, осы уақыттағы (QÄTS, 2011, С. 2, 386).	äzirgi <i>sin.</i> Qazirgi, osı vaqıttağı (QÄTS, 2011, С. 2, 386).	äzirgi <i>sıf.</i> Şimdiki.
3.	әлгі <i>сын.</i> Жаңағы, бағанағы (QÄTS, 2011, С. 2, 418).	älgı <i>sin.</i> Jañağı, bağanağı (QÄTS, 2011, С. 2, 418).	älgı <i>sıf.</i> Deminki, biraz önceki.
4.	әлгідегі <i>сын. сөйл.</i> Әлгіндегі (QÄTS, 2011, С. 2, 49).	älgidegi <i>sin. söyl.</i> Älgindegi (QÄTS, 2011, С. 2, 49).	älgidegi <i>sıf. konuşma dili.</i> Deminki, az önceki.
5.	әнеүгі <i>сын. сөйл.</i> Әнеүгүнгі (QÄTS, 2011, С. 2, 458).	änevgi <i>sin. söyl.</i> Änevgüngi (QÄTS, 2011, С. 2, 458).	änevgi <i>sıf. konuşma dili.</i> Geçenki, bundan birkaç gün önceki.
6.	ертеңгі <i>сын.</i> 1. Келесі күнгі. 2. Таңертеңгі, азанғы. 3. ауыс. Келешектегі, болашақтағы (QÄTS, 2011, С. 5, 368).	erteñgi <i>sin.</i> 1. Kelesi küngi. 2. Tañerteñgi, azanğı. 3. avis. Keleşektegi, bolaşaqtağı (QÄTS, 2011, С. 5, 368).	erteñgi <i>sıf.</i> 1. Yarınki. 2. Sabahki. 3. <i>mec.</i> İlerideki, gelecekteki.
7.	естегі <i>сын.</i> Ойдағы, көңілдегі (QÄTS, 2011, С. 5, 428).	estegi <i>sin.</i> Oydağı, köñildegi (QÄTS, 2011, С. 5, 428).	estegi <i>sıf.</i> Aklındaki, gönlündeki.
8.	жөніндегі <i>сын.</i> Жайындағы, туралы (QÄTS, 2011, С. 6, 516).	jönindegi <i>sin.</i> Jayındağı, tuvralı (QÄTS, 2011, С. 6, 516).	jönindegi <i>sıf.</i> Hakkındaki, hususundaki.
9.	кәнігі <i>сын.</i> Машықтанған, үйренген, төселген (QÄTS, 2011, С. 7, 484).	känigi <i>sin.</i> Maşıqtanğan, üyrengen, töselgen (QÄTS, 2011, С. 7, 484).	känigi <i>sıf.</i> Tecrübeli, becerikli.
10.	кешегі <i>сын.</i> 1. Өткен күнгі, кеше болған. 2. ауыс. Бұрын болған, өткендегі (QÄTS, 2011, С. 7, 745).	keşegi <i>sin.</i> 1. Ötken küngi, keşe bolğan. 2. avis. Burın bolğan, ötkendeги (QÄTS, 2011, С. 7, 745).	keşegi <i>sıf.</i> 1. Dünkü. 2. <i>mec.</i> Bundan önceki, geçmişteki.
11.	көктемгі <i>сын.</i> Көктем кезіндегі (QÄTS, 2011, С. 8, 246).	köktemgi <i>sin.</i> Köktem kezindegi (QÄTS, 2011, С. 8, 246).	köktemgi <i>sıf.</i> İlkbahardaki.
12.	күлдіргі <i>сын.</i> Күлкілі, әзілді (QÄTS, 2011, С. 8, 466).	küldirgi <i>sin.</i> Külkili, äzildi (QÄTS, 2011, С. 8, 466).	küldirgi <i>sıf.</i> Gülünç, güldürücü, komik.
13.	күнгі <i>сын.</i> Күндік, белгілі бір күнге, кезге, уақытқа тән (QÄTS, 2011, С. 8, 511).	küngi <i>sin.</i> Kündik, belgili bir küнге, kezge, vaqıtqa tән (QÄTS, 2011, С. 8, 511).	küngi <i>sıf.</i> Günlük.
14.	күндізгі <i>сын.</i> Күндізгі уақыттағы (QÄTS, 2011, С. 8, 518).	kündizgi <i>sin.</i> Kündizgi vaqıttağı (QÄTS, 2011, С. 8, 518).	kündizgi <i>sıf.</i> Gündüzkü, gündüzün.
15.	қазіргі <i>сын.</i> Осы күнгі, ендігі (QÄTS, 2011, С. 9, 26).	qazirgi <i>sin.</i> Osı küngi, endigi (QÄTS, 2011, С. 9, 26).	qazirgi <i>sıf.</i> Şimdiki, bugünkü.
16.	негізгі <i>сын.</i> Шешуші мәні бар, басты (QÄTS, 2011, С. 11, 529).	negizgi <i>sin.</i> Şeşüvşi мәni bar, bastı (QÄTS, 2011, С. 11, 529).	negizgi <i>sıf.</i> Ana, temel, asıl, esas.

17.	түнгі сын. Түндегі, түнге тән (QÄTS, 2011, C. 14, 491).	tüngi sin. Tündeги, түнге тән (QÄTS, 2011, C. 14, 491).	tüngi sıf. Geceleyin, geceye ait.
18.	iштегі сын. 1. Жан-жануарлардың, тіршілік иелерінің қарнындағы. 2. Арасындағы, ортасындағы. 3. Көңілдегі, ойдағы, санадағы (QÄTS, 2011, C. 15, 749).	iştegi sin. 1. Jan-januvarlardın, tirşilik iyeleriniñ qarnındağı. 2. Arasındağı, ortasındağı. 3. Köñildegi, oydağı, sanadağı (QÄTS, 2011, C. 15, 749).	iştegi sıf. 1. İçindeki, karnındaki. 2. Arasındaki, ortasındaki. 3. Aklındaki.

3.1.3.3. +Ki (+ki) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 14. +Ki (+ki) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	әдепкі сын. Бастапқы, алғашқы, тұңғыш (QÄTS, 2011, C. 2, 359).	ädepki sin. Bastapqı, alğashqı, tuñğısh (QÄTS, 2011, C. 2, 359).	ädepki sıf. İlk, evvelki, başlangıç.
2.	әдеткі сын. Әдетке айналған, үйреншікті, дағдылы (QÄTS, 2011, C. 2, 364).	ädetki sin. Ädetke aynalğan, üyrenşikti, dağdılı (QÄTS, 2011, C. 2, 364).	ädetki sıf. Alışkanlık hâline gelen.
3.	әркелкі сын. Біртегіс, біркелкі емес, әрқилы, алуан түрлі (QÄTS, 2011, C. 2, 478).	ärkelki sin. Birtegis, birkelki emes, ärqıylı, aluvan türlü (QÄTS, 2011, C. 2, 478).	ärkelki sıf. Her çeşit, her türlü, çeşitli.
4.	әвлекі сын. Әңгүдік, елірме, даңғой, әумесер (QÄTS, 2011, C. 2, 514).	ävleki sin. Ängüdik, elirme, dañğoy, ävmeser (QÄTS, 2011, C. 2, 514).	ävleki sıf. Küstah, dangalak, serseri.
5.	беткі сын. Жоғарғы, үстіңгі, сыртқы (QÄTS, 2011, C. 3, 322).	betki sin. Joğarğı, üstiñgi, sırtqı (QÄTS, 2011, C. 3, 322).	betki sıf. Üstteki, üst taraftaki.
6.	біркелкі сын. 1. Бірдей, бірыңғай келген, ұқсас. 2. ауыс. Салмақты, бірқалыпты (QÄTS, 2011, C. 4, 168).	birkelki sin. 1. Birdey, biriñğay kelgen, uqsas. 2. avis. Salmaqtı, birqalıptı (QÄTS, 2011, C. 4, 168).	birkelki sıf. 1. Aynı biçimde, aynı tarzda, tek düze. 2. mec. Ciddi, ağırbaşlı.
7.	дөрекі сын. 1. Дөкір, оспадар, ұрдажық. 2. Жуан (QÄTS, 2011, C. 4, 742).	döreki sin. 1. Dökir, ospadar, urdajıq. 2. Juvan (QÄTS, 2011, C. 4, 742).	döreki sıf. 1. Kaba, kabaca, edepsiz. 2. Kalın.
8.	емескі сын. Көмескі, болар-болмас (QÄTS, 2011, C. 5, 269).	emeski sin. Kömeski, bolar-bolmas (QÄTS, 2011, C. 5, 269).	emeski sıf. Açık, belli olmayan.
9.	кейкі сын. Таңқы, қайқы, кертпеш (QÄTS, 2011, C. 7, 540).	keyki sin. Tañqı, qayqı, kertpeş (QÄTS, 2011, C. 7, 540).	keyki sıf. Yukarı doğru kalkık.
10.	көмескі сын. Бұлыңғыр, бұлдыр, күңгірт (QÄTS, 2011, C. 8, 282).	kömeski sin. Bulıñğır, buldır, küñgirt (QÄTS, 2011, C. 8, 282).	kömeski sıf. Belirsiz, müphem.
11.	көрнекі сын. Көзге анық, әдемі көрінетін (QÄTS, 2011, C. 8, 344).	körneki sin. Közge anıq, ädemi körinetin (QÄTS, 2011, C. 8, 344).	körneki sıf. Net ve göze hoş görünen, göz okşayan.

12.	күйкі сын. Көзге қораш, тартымсыз (QÄTS, 2011, С. 8, 447).	küyki sin. Közge qoraş, tartımsız (QÄTS, 2011, С. 8, 447).	küyki sıf. Alımsız, çirkin, ucube.
13.	тіміскі сын. Әр нәрсені бір тіміскеlep, түртініп жүретін (QÄTS, 2011, С. 14, 624).	timiski sin. Är nârseni bir timiskelep, türtünip jüretin (QÄTS, 2011, С. 14, 624).	timiski sıf. Devamlı ve ısrarla arayan, araştıran, kolaçan eden, hırsıla arayan.
14.	шеткі сын. Шетте тұрған, шет жақтағы (QÄTS, 2011, С. 15, 351).	şetki sin. Şette turğan, şet jaqtağı (QÄTS, 2011, С. 15, 351).	şetki sıf. Kenardaki, uzaktaki.
15.	ішкі сын. Іш жағындағы, ішіндегі (QÄTS, 2011, С. 15, 745).	işki sin. İş jağındağı, işindegi (QÄTS, 2011, С. 15, 745).	işki sıf. İç taraftaki, içindeki, içteki, dahili.

Tablodaki verilere dayanarak, Kazak Türkçesi isim köküne +ğı (23), +gi (18), +ki (15) eklerinin getirilmesiyle türetilmiş toplam 57 sıfat tespit edilmiştir. Ortak kökten gelmiş, Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinde belirli küçük ses değişimleriyle oluşmuş çoğu ortak kelime tespit edilmiştir: *ardağı, küngi, kündizgi, iştégi vb.* her iki dildede yazılış ve anlam bakımından aynı olan toplam 5 kelime tespit edilmiştir: *soңğı, kündizgi, iştégi vb.*

3.1.4. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ШЫЛ, +ШІЛ (+şıl, +şil) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde oldukça işlek bir ek olup isimlerden fazlalık, bir şeye düşkünlük, bağlılık anlamı taşıyan yeni isimler yapmasının yanında isim, zamir ve çeşitli kelimelere gelerek onların sözcük anlamına uygun, belli bir işe ya da harekete meyil bildiren sıfatlar türetir. “Bu ek hem bir şeye olan sevgiyi, düşkünlüğü hem de iki nesne arasında karşılaştırma veya benzetme anlam ilgisi sağlayan sıfatlar türetir” (Koç ve Doğan, 2013: 188). **Türkiye Türkçesinde** bu ek +çıl, +çil olmuştur. *barış+çıl, balık+çıl, ev+cil, ot+çul.*

Tablo 15. Kazak Türkçesinde (+şıl, +şil) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	+şıl, +şil (ajuvaşıl: <i>dalğacı</i> , ädiletşil: <i>adaletli</i>)
Kırgız	+çıl, +çil, +çul, +çül (kapaçıl: <i>sıkıntılı</i> , comokçul: <i>fıkracı</i> , külküçül: <i>çok gülen</i>)
Tatar	+çıl, +çél (balçıkçıl: <i>balçıklı</i> , süsçél: <i>lifli</i>)
Başkurt	+sıl, +sél, +sül, +sül (yawsıl: <i>savaşçı</i> , bërënsél: <i>birincil</i> , qunaksıl: <i>konuksever</i>)
Karakalpak	+şıl, +şil (aňşıl: <i>avcı</i> , dinşil: <i>dindar</i>)

3.1.4.1. +ШЫЛ (+şıl) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 16. +ШЫЛ (+şıl) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Сөз және сөз тіркестері	Kelime ve Kelime Grupları
1.	ағайыншыл <i>сын.</i> Туысқаншыл, бауырмал, жакын-туысқаншыл (QÄTS, 2011, C. 1, 62).	ağayınşıl <i>sin.</i> Tuvisqanşıl, bavırmal, jaqın-tuvisqanşıl (QÄTS, 2011, C. 1, 62).	ağayınşıl <i>sıf.</i> Akraba canlısı.
2.	адамшыл <i>сын.</i> Адамға жаны ашығыш, қамқоршы (QÄTS, 2011, C. 1, 89).	adamşıl <i>sin.</i> Adamğa janı aşığış, qamqorşı (QÄTS, 2011, C. 1, 89).	adamşıl <i>sıf.</i> İnsancıl.
3.	ажуашыл <i>сын.</i> Мысқылшыл, сықақшыл, әзілқой (QÄTS, 2011, C. 1, 103).	ajuvaşıl <i>sin.</i> Mısılşıl, sıraqşıl, äzilqoy (QÄTS, 2011, C. 1, 103).	ajuvaşıl <i>sıf.</i> Dalğacı, alaycı.
4.	азатшыл <i>сын.</i> Бостандық, еркіндік сүйгіш, азаттықты жақтаушы (QÄTS, 2011, C. 1, 118).	azatşıl <i>sin.</i> Bostandıq, erkindik süygiş, azattıqtı jaqtavşı (QÄTS, 2011, C. 1, 118).	azatşıl <i>sıf.</i> Özgürlükçü.

5.	айлашыл <i>сын.</i> Амалшыл, айлaker, тәсілқой (QÄTS, 2011, C. 1, 157).	aylaşıl <i>sin.</i> Amalşıl, aylaker, täsilqoy (QÄTS, 2011, C. 1, 157).	aylaşıl <i>sıf.</i> Hilâkar, taktikçi, açıkgöz, kurnaz.
6.	ақиқатшыл <i>сын.</i> Тек шындығын айтатын, турашыл, шыншыл (QÄTS, 2011, C. 1, 246).	aqıyqatşıl <i>sin.</i> Tek şındıǵın aytatın, tuvraşıl, şınşıl (QÄTS, 2011, C. 1, 246).	aqıyqatşıl <i>sıf.</i> Gerçeǵi gören ve ona göre davranan, gerçekçi, realist.
7.	ақшыл <i>сын.</i> Бозғыл, қылаң (QÄTS, 2011, C. 1, 288).	aqşıl <i>sin.</i> Bozǵıl, qılañ (QÄTS, 2011, C. 1, 288).	aqşıl <i>sıf.</i> Beyazımsı, akşıl.
8.	Аллашыл <i>сын.</i> Құдайшыл, Аллаға сыйынғыш (QÄTS, 2011, C. 1, 432).	Allaşıl <i>sin.</i> Qudayşıl, Allaǵa sıynǵış (QÄTS, 2011, C. 1, 432).	Allaşıl <i>sıf.</i> Dindar, dinine baǵlı.
9.	амалшыл <i>сын.</i> Айлaker, тәсілқой, әдісшіл, амалын, ретін тапқыш (QÄTS, 2011, C. 1, 486).	amalşıl <i>sin.</i> Aylaker, täsilqoy, ädişşıl, amalın, retin tapqış (QÄTS, 2011, C. 1, 486).	amalşıl <i>sıf.</i> Taktikçi, hileci.
10.	аңшыл <i>сын.</i> Аңқұмар, аңкөс, аңсақ (QÄTS, 2011, C. 1, 549).	añşıl <i>sin.</i> Añqumar, añköş, añsaq (QÄTS, 2011, C. 1, 549).	añşıl <i>sıf.</i> Ava meraklı, av düşkünü.
11.	арызшыл <i>сын.</i> Арыз жазғыш, шағынғыш (QÄTS, 2011, C. 1, 680).	arızşıl <i>sin.</i> Arız jazǵış, şaǵınǵış (QÄTS, 2011, C. 1, 680).	arızşıl <i>sıf.</i> Şikâyet etmeyi, şikayette bulunmayı seven.
12.	әжуашыл <i>сын. сөйл.</i> Ажуашыл (QÄTS, 2011, C. 2, 375).	äjüvaşıl <i>sin. söyl.</i> Ajuvaşıl (QÄTS, 2011, C. 2, 375).	äjüvaşıl <i>sıf.</i> konuşma dili. Şakacı, alaycı, latifeci, müstehzi.
13.	базаршыл <i>сын.</i> Базарға барғыш, базарлағанды жақсы көретін (QÄTS, 2011, C. 2, 571).	bazarşıl <i>sin.</i> Bazarǵa barǵış, bazarlaǵandı jaqsı köretin (QÄTS, 2011, C. 2, 571).	bazarşıl <i>sıf.</i> Pazara gitmeyi seven, alışveriş yapmayı seven.
14.	байбайшыл <i>сын.</i> Мазасыз, күйіп-пісіп байбалам салғыш (QÄTS, 2011, C. 2, 576).	baybayşıl <i>sin.</i> Mazasız, küyip-pisip baybalam salǵış (QÄTS, 2011, C. 2, 576).	baybayşıl <i>sıf.</i> Hiç yoktan yaygara koparan.
15.	балағатшыл <i>сын.</i> Балағат сөз айтқыш; бейпіл ауыз (QÄTS, 2011, C. 2, 658).	balaǵatşıl <i>sin.</i> Balaǵat söz aytqış; beypil avız (QÄTS, 2011, C. 2, 658).	balaǵatşıl <i>sıf.</i> Küfürbaz, aǵzı bozuk.
16.	батысшыл <i>сын.</i> Батыс Еуропаның дамыған елдері мен Америка, Канада сияқты мемлекеттердің мәдениетіне, дүниетанымы мен өмір сүру болмысына еліктегіш, соны қолдайтын, жақтағыш (QÄTS, 2011, C. 3, 122).	batisşıl <i>sin.</i> Batis Evropanıñ damıǵan elderi men Amerika, Kanada sıyaqtı memleketterdiñ mädeniyetine, dünüyetanımı men ömir sürüv bolmısına elikteǵış, sonı qoldaytın, jaqtaǵış (QÄTS, 2011, C. 3, 122).	batisşıl <i>sıf.</i> Batı taraftarı olan, batı yaşantısını benimseyen.
17.	бауырмалшыл <i>сын.</i> Өте бауырмал, туысшыл, бауырлас, достас (QÄTS, 2011, C. 3, 140).	bavırmalşıl <i>sin.</i> Öte bavırmal, tuvıssıl, bavırlas, dostas (QÄTS, 2011, C. 3, 140).	bavırmalşıl <i>sıf.</i> Akrabalarına düşkün, akrabalık ilişkilerine önem veren, kardeş canlısı.
18.	боғауызшыл <i>сын.</i> Боғауыз айтқыш, былапыт сөзге әуес (QÄTS, 2011, C. 3, 398).	boǵavızşıl <i>sin.</i> Boǵavız aytqış, bılapıt sözge äves (QÄTS, 2011, C. 3, 398).	boǵavızşıl <i>sıf.</i> Küfürbaz.
19.	ғайбатшыл <i>сын.</i> Біреуді сырттан даттап сөз еткіш, өтірік-жала жабуға жаны құмар (QÄTS, 2011, C. 4, 383).	ǵaybatşıl <i>sin.</i> Birevdi sırttan dattap söz etkiş, ötirik-jala jabuvǵa janı qumar (QÄTS, 2011, C. 4, 383).	ǵaybatşıl <i>sıf.</i> Gıybetçi, dedikoducu.

20.	ғұрыпшыл <i>сын.</i> Салт-дәстүршіл, әдетшіл (QÄTS, 2011, С. 4, 416).	ğurıpşıl <i>sin.</i> Salt дәstürşil әдетшіл (QÄTS, 2011, С. 4, 416).	ğurıpşıl <i>sıf.</i> Gelenekçi.
21.	дабырашыл <i>сын.</i> Дабыра құмар, думанды шуға әуесшіл (QÄTS, 2011, С. 4, 430).	dabıraşıl <i>sin.</i> Dabıra qumar, duvmandı şuvğa ävesshil (QÄTS, 2011, С. 4, 430).	dabıraşıl <i>sıf.</i> Gürültücü, eğlenmeyi seven.
22.	дарашыл <i>сын. экспр.</i> Көпшіл емес, жекешіл (QÄTS, 2011, С. 4, 501).	daraşıl <i>sin. ekspr.</i> Köpşil emes, jekeşil (QÄTS, 2011, С. 4, 501).	daraşıl <i>sıf. dısha vurma yansıtma.</i> Yalnızlığı seven, kalabalıktan hoşlanmayan kimse, münzevî.
23.	дықшыл <i>сын.</i> Көңілге алғыш, болар болмасқа ренжігіш (QÄTS, 2011, С. 5, 90).	dıqşıl <i>sin.</i> Könilge alğış, bolar bolmasqa renjigış (QÄTS, 2011, С. 5, 90).	dıqşıl <i>sıf.</i> Alingan, çabuk gücenen.
24.	жағдайшыл <i>сын.</i> Қошеметшіл, жағымпаз, жарамсақ (QÄTS, 2011, С. 5, 517).	jağdayşıl <i>sin.</i> Qoşemetşil, jağimpaz, jaramsaq (QÄTS, 2011, С. 5, 517).	jağdayşıl <i>sıf.</i> Yağcı, yalaka.
25.	жақыншыл <i>сын.</i> Өзімсініп іш тартқыш, туысшыл, бауырмал (QÄTS, 2011, С. 5, 620).	jaqınşıl <i>sin.</i> Özimsinip iş tartqış, tuvışıl, bavırmal (QÄTS, 2011, С. 5, 620).	jaqınşıl <i>sıf.</i> Akriba canlısı, kardeş düşkünü.
26.	жаңашыл <i>сын.</i> Жаңалықты жақтаушы, жаңаға құмар (QÄTS, 2011, С. 6, 31).	jañaşıl <i>sin.</i> Jañalıqtı jaqtavşı, jañağa qumar (QÄTS, 2011, С. 6, 31).	jañaşıl <i>sıf.</i> Çağdaş, muasır, asrı, modern.
27.	жолдасшыл <i>сын.</i> Жолдас сыйлағыш, көпшіл (QÄTS, 2011, С. 6, 475).	joldassıl <i>sin.</i> Joldas sıylağış, köpşil (QÄTS, 2011, С. 6, 475).	joldassıl <i>sıf.</i> Arkadaş, dost canlısı.
28.	жолшыл <i>сын.</i> Жол танығыш, жол білгіш (QÄTS, 2011, С. 6, 479).	jolşıl <i>sin.</i> Jol tanığış, jol bilgış (QÄTS, 2011, С. 6, 479).	jolşıl <i>sıf.</i> Yolu iyi bilen, yol tanıyan.
29.	жорашыл <i>сын.</i> Әдет-ғұрыпшыл, дәстүршіл, ырымшыл (QÄTS, 2011, С. 6, 489).	joraşıl <i>sin.</i> Ädet-ğurıpşıl, дәstürşil, ırmışıl (QÄTS, 2011, С. 6, 489).	joraşıl <i>sıf.</i> Gelenekçi, geleneklere bağı.
30.	затшыл <i>сын. филос.</i> Материяны идеядан жоғары қоюшы, материалистік бағыт (QÄTS, 2011, С. 7, 99).	zatşıl <i>sin. filos.</i> Materiyanı iydeyadan joğarı qoyuşı, materiialiystik bağıt (QÄTS, 2011, С. 7, 99).	zatşıl <i>sıf. felsefe.</i> Mal mülk düşkünü, dünya canlısı.
31.	зорлықшыл <i>сын.</i> Қиянатшыл, әділетсіз, зорлық көрсеткіш (QÄTS, 2011, С. 7, 161).	zorlıqşıl <i>sin.</i> Qiyanatşıl, ädiletsiz, zorlıq körsetkiş (QÄTS, 2011, С. 7, 161).	zorlıqşıl <i>sıf.</i> Zorlayan, zalim, zorba.
32.	инабатшыл <i>сын.</i> Ибашыл, әдеп сақтағыш, сыпайы, ізетшіл (QÄTS, 2011, С. 7, 262).	ıynabatşıl <i>sin.</i> İybaşıl, ädep saqtağış, sıpayı, izetşil (QÄTS, 2011, С. 7, 262).	ıynabatşıl <i>sıf.</i> Kibar, saygılı, edepli, terbiyeli.
33.	көкпаршыл <i>сын. этн.</i> Көкпарқұмар, көкпарды жақсы көретін (QÄTS, 2011, С. 8, 241).	kökparşıl <i>sin.</i> Kokparqumar, kökpardı jaqsı köretin (QÄTS, 2011, С. 8, 241).	kökparşıl <i>sıf.</i> Kökpar oynamayı seven.
34.	кінәмшыл <i>сын. сөйл.</i> Кінәмшіл (QÄTS, 2011, С. 8, 603).	kinämşıl <i>sin. söyl.</i> Kinämşil (QÄTS, 2011, С. 8, 603).	kinämşıl <i>sıf. konuşma dili.</i> Suçlamayı, itham etmeyi seven.
35.	қағазшыл <i>сын.</i> Не болса соған дәлелді қағаз талап ететін, қағазқұмар (QÄTS, 2011, С. 8, 700).	qağazşıl <i>sin.</i> Ne bolsa soğan дәleldi qağaz talap etetin, qağazqumar (QÄTS, 2011, С. 8, 700).	qağazşıl <i>sıf.</i> Her şeye evrak, yazılı belge isteyen,

			bürokrasiden hoşlanan (kimse).
36.	қайғышыл <i>сын.</i> Мұнайып қамыққыш, уайымшыл (QÄTS, 2011, С. 9, 33).	qayğışıl <i>sin.</i> Muñayıp qamıqqış, uvayımşıl (QÄTS, 2011, С. 9, 33).	qayğışıl <i>sıf.</i> Evhamlı, endişeli, vesveseli.
37.	қайыншыл <i>сын.</i> Қайын жұртына бүйрегі бұрып тұрып, қайын жұртқа бара бергіш (QÄTS, 2011, С. 9, 69).	qayınşıl <i>sin.</i> Qayın jurtına büyregi burıp turıp, qayın jurtqa bara bergiş (QÄTS, 2011, С. 9, 69).	qayınşıl <i>sıf.</i> Hanımının akrabalarını çok seven.
38.	қайырымшыл <i>сын.</i> Жанашыр, қамқоршыл (QÄTS, 2011, С. 9, 79).	qayırmşıl <i>sin.</i> Janaşır, qamqorşıl (QÄTS, 2011, С. 9, 79).	qayırmşıl <i>sıf.</i> Hayırsever, yardımsever.
39.	қақпаншыл <i>сын.</i> Қақпан құрғыш, айлакер, қу (QÄTS, 2011, С. 9, 98).	qaqpanşıl <i>sin.</i> Qaqpan qurğış, aylaker, quv (QÄTS, 2011, С. 9, 98).	qaqpanşıl <i>sıf.</i> Tuzak kurmayı seven (av için).
40.	қалашыл <i>сын.</i> Қалаға әуес, қалақұмар (QÄTS, 2011, С. 9, 130).	qalaşıl <i>sin.</i> Qalağa äves, qalaqumar (QÄTS, 2011, С. 9, 130).	qalaşıl <i>sıf.</i> Devamlı şehre gidip gelmeyi seven.
41.	қамшыл <i>сын.</i> Өз мүддесін, хал-жайын, қамын ойлайтын (QÄTS, 2011, С. 9, 193 194).	qamşıl <i>sin.</i> Öz müddesin, hal-jayın, qamın oylaytın (QÄTS, 2011, С. 9, 193 194).	qamşıl <i>sıf.</i> Kendi menfaatini düşünen, bencil.
42.	қанағатшыл <i>сын.</i> Қанағат еткіш, місе тұтқыш, барға риза болғыш (QÄTS, 2011, С. 9, 219).	qanağatşıl <i>sin.</i> Qanağat etkiş, mise tutqış, barğa riyza bolğış (QÄTS, 2011, С. 9, 219).	qanağatşıl <i>sıf.</i> Kanaatkâr, yetingen.
43.	қаншыл <i>сын. экспр.</i> Рушыл, жікшіл (QÄTS, 2011, С. 9, 242).	qanşıl <i>sin. ekspr.</i> Ruvşıl, jikşıl (QÄTS, 2011, С. 9, 242).	qanşıl <i>sıf. dışa vurma yansıtma.</i> Taraf tutan, soy ve sülalesini destekleyen.
44.	қарғышыл <i>сын.</i> Қарғысты көп айтатын, қарғыс айтуға бейім (QÄTS, 2011, С. 9, 369).	qarğışıl <i>sin.</i> Qarğıstı köp aytatın, qarğıs aytuvğa beyim (QÄTS, 2011, С. 9, 369).	qarğışıl <i>sıf.</i> Çok beddua eden, bedduacı.
45.	қарымташыл <i>сын.</i> Бір нәрсенің қарымтасын қайтарғыш (QÄTS, 2011, С. 9, 403).	qarımtaşıl <i>sin.</i> Bir nârseniñ qarımtasın qaytarğış (QÄTS, 2011, С. 9, 403).	qarımtaşıl <i>sıf.</i> Mukabele eden, karşılık veren.
46.	қауымшыл <i>сын.</i> Көпшіл, жұртшыл (QÄTS, 2011, С. 9, 506).	qavımşıl <i>sin.</i> Köpşıl, jurtşıl (QÄTS, 2011, С. 9, 506).	qavımşıl <i>sıf.</i> Toplumcul, cemiyetçil, halkçıl.
47.	қиялшыл <i>сын.</i> Қиялдағыш, қиялға берілгіш (QÄTS, 2011, С. 9, 604).	qiyalşıl <i>sin.</i> Qiyaldağış, qiyalğa berilğış (QÄTS, 2011, С. 9, 604).	qiyalşıl <i>sıf.</i> Hayalperest, romantik, hayalci.
48.	қоғамшыл <i>сын.</i> Қоғам мүддесін көздейтін, қоғамды сүйетін, өз қоғамына жаны шындап аштитын (QÄTS, 2011, С. 9, 632).	qoğamşıl <i>sin.</i> Qoğam müddesin közdeytin, qoğamdı süyetin, öz qoğamına janı şındap aşıytın (QÄTS, 2011, С. 9, 632).	qoğamşıl <i>sıf.</i> Topluma kendini adamış, cemiyetçil, toplumcul.
49.	қолшыл <i>сын. жерг.</i> Күшті, мықты (QÄTS, 2011, С. 10, 11).	qolşıl <i>sin.</i> Küşti, mıqtı (QÄTS, 2011, С. 10, 11).	qolşıl <i>sıf. ağız.</i> Güçlü, kuvvetli, sağlam.
50.	құлқыншыл <i>сын.</i> Жемқор, пайдақор, парақор, құлқынқұмар (QÄTS, 2011, С. 10, 307).	qulqınşıl <i>sin.</i> Jemqor, paydaqor, paraqor, qulqinqumar (QÄTS, 2011, С. 10, 307).	qulqınşıl <i>sıf.</i> Menfaatçi, çıkarıcı, bencil.

51.	қызықшыл <i>сын.</i> Тамаша десе делебесі қоза кететін, ойын-сауықшыл (QÄTS, 2011, С. 10, 499).	qızıqşıl <i>sin.</i> Tamaşa dесе delebesi qoza ketetin, oym-savıqşıl (QÄTS, 2011, С. 10, 499).	qızıqşıl <i>sıf.</i> Maceraperest, serüvenci, maceracı.
52.	қызылшыл <i>сын.</i> 1. Етқұмар, қызыл жанды. 2. ауыс. Жылтырағанға, әдеміге еліккіш, құмартқыш (QÄTS, 2011, С. 10, 512).	qızılşıl <i>sin.</i> 1. Etqumar, qızıl jandı. 2. avis. Jıltrağanға, ädemige elikkiş, qumartqış (QÄTS, 2011, С. 10, 512).	qızılşıl <i>sıf.</i> 1. Et yemeği seven. 2. mec. Süslü, parıltılı elbise düşkünü.
53.	лаңшыл <i>сын.</i> Жанжалқұмар, бүлікшіл (QÄTS, 2011, С. 10, 670).	lañşıl <i>sin.</i> Janjalqumar, bülükşıl (QÄTS, 2011, С. 10, 670).	lañşıl <i>sıf.</i> Kavgacı, kırıp dökücü.
54.	лауазымшыл <i>сын.</i> Жоғары атаққа жаны құмар; дәрежешіл, шеншіл (QÄTS, 2011, С. 10, 680).	lavazımşıl <i>sin.</i> Joғarı атаққа janı qumar; дәреješil, şenşıl (QÄTS, 2011, С. 10, 680).	lavazımşıl <i>sıf.</i> Makam, mevki düşkünü.
55.	майшыл <i>сын.</i> Майжегіш, майқұмар (QÄTS, 2011, С. 11, 15).	mayşıl <i>sin.</i> Mayjegiş, mayqumar (QÄTS, 2011, С. 11, 15).	mayşıl <i>sıf.</i> Yağ yemeyi seven.
56.	мақсатшыл <i>сын.</i> Мақсат қойғыш, талапты (QÄTS, 2011, С. 11, 23).	maqsatşıl <i>sin.</i> Maqsat qoyğış, talaptı (QÄTS, 2011, С. 11, 23).	maqsatşıl <i>sıf.</i> Belli bir amacı olan, kararlı, azimli.
57.	мансапшыл <i>сын.</i> Шенқұмар, мансапқор, мансап сүйетін (QÄTS, 2011, С. 11, 61).	mansapşıl <i>sin.</i> Şenqumar, mansapqor, mansap süyetin (QÄTS, 2011, С. 11, 61).	mansapşıl <i>sıf.</i> Makam, mevki düşkünü.
58.	махаббатшыл <i>сын.</i> Махаббат құмар, сүюге дайын, ынтызар (QÄTS, 2011, С. 11, 107).	mahabbatşıl <i>sin.</i> Mahabbatqumar, süyuge dayın, ıntızar (QÄTS, 2011, С. 11, 107).	mahabbatşıl <i>sıf.</i> Aşk ve sevgi dolu.
59.	мейманшыл <i>сын.</i> Қонақжай, мейман сыйлағыш, меймандос (QÄTS, 2011, С. 11, 158).	meymanşıl <i>sin.</i> Qonaqjay, meyman sıylağış, meymandos (QÄTS, 2011, С. 11, 158).	meymanşıl <i>sıf.</i> Konuksever, misafirperver.
60.	модашыл <i>сын.</i> Moda құғыш, moda бойынша киім киюге құмар, сәнқой (QÄTS, 2011, С. 11, 255).	modaşıl <i>sin.</i> Moda quvğış, moda boyınşa kiyim kiyuge qumar, sänqoy (QÄTS, 2011, С. 11, 255).	modaşıl <i>sıf.</i> Modayı takip eden, modaya uyan.
61.	мұңшыл <i>сын.</i> Мұңайғыш, уайымшыл (QÄTS, 2011, С. 11, 353).	muñşıl <i>sin.</i> Muñayğış, vayımşıl (QÄTS, 2011, С. 11, 353).	muñşıl <i>sıf.</i> Endişeli, üzüntülü, telaşlı.
62.	мысқылшыл <i>сын.</i> Мысқыл айтуға шебер, сықақшыл (QÄTS, 2011, С. 11, 423).	misqılşıl <i>sin.</i> Misqıl aytuvğa şeber, sıqaqşıl (QÄTS, 2011, С. 11, 423).	misqılşıl <i>sıf.</i> Dalga geçmeyi, alay etmeyi seven.
63.	назшыл <i>сын.</i> Назқой, بازیнашыл; ойнақы (QÄTS, 2011, С. 11, 456).	nazşıl <i>sin.</i> Nazqoy, bazınaşıl; oynaqı (QÄTS, 2011, С. 11, 456).	nazşıl <i>sıf.</i> Naz yapmayı seven, cilveli.
64.	намазшыл <i>сын.</i> Намазын қаза етпейтін, діндар (QÄTS, 2011, С. 11, 472).	namazşıl <i>sin.</i> Namazın qaza etpeytin, dindar (QÄTS, 2011, С. 11, 472).	namazşıl <i>sıf.</i> Namazını kazaya bırakmayıp vaktinde kılan.
65.	намысшыл <i>сын.</i> Намысқой, аршыл (QÄTS, 2011, С. 11, 478).	namısşıl <i>sin.</i> Namısqoy, arşıl (QÄTS, 2011, С. 11, 478).	namısşıl <i>sıf.</i> Namuslu, şerefli, onurlu.
66.	насыбайшыл <i>сын.</i> Насыбай атқыш, насыбайқұмар (QÄTS, 2011, С. 11, 496).	nasıbayşıl <i>sin.</i> Nasıbay atqış, nasıbayqumar (QÄTS, 2011, С. 11, 496).	nasıbayşıl <i>sıf.</i> Nasıbay (maraş otu) çignemeyi

			seven, nasıbay tiryakisi.
67.	ойбайшыл <i>сын.</i> Айқайшыл, даурықпа (QÄTS, 2011, С. 11, 623).	oybayşıl <i>sin.</i> Ayqayşıl, davırqpa (QÄTS, 2011, С. 11, 623).	oybayşıl <i>sıf.</i> Yaygaracı.
68.	опашыл <i>сын.</i> Баянды, тұрлаулы (QÄTS, 2011, С. 11, 701).	opaşıl <i>sin.</i> Bayandı, turlavlı (QÄTS, 2011, С. 11, 701).	opaşıl <i>sıf.</i> Mert, kararlı, sözünde duran.
69.	ортақшыл <i>сын.</i> Барын ортаға салғыш, көпшіл (QÄTS, 2011, С. 12, 12).	ortaқşıl <i>sin.</i> Barın ortağa salğış, көпшіл (QÄTS, 2011, С. 12, 12).	ortaқşıl <i>sıf.</i> Paylaşmayı seven, iştirakçi, girişken.
70.	орташыл <i>сын.</i> Көппен жүргенді жақсы көретін, көпшіл (QÄTS, 2011, С. 12, 16).	ortaşıl <i>sin.</i> Köppen жүргенді jaqsı köretin, көпшіл (QÄTS, 2011, С. 12, 16).	ortaşıl <i>sıf.</i> Sosyal, insanlarla içli dışlı olan, insancıl, sıcak kanlı.
71.	оспақшыл <i>сын.</i> Оспаққа жаны құмар, оспақ айтатын, әзілқой (QÄTS, 2011, С. 12, 30).	ospaқşıl <i>sin.</i> Ospaққа janı qumar, ospaқ aytatın, äzilqoy (QÄTS, 2011, С. 12, 30).	ospaқşıl <i>sıf.</i> İmalı konuşmayı seven.
72.	отаршыл <i>сын.</i> Өзіне тәуелді етіп, бағындыруға бейім, отарлауға құмар (QÄTS, 2011, С. 12, 43).	otarşıl <i>sin.</i> Özine täveldi etip, bağındıruvğa beyim, otarlavğa qumar (QÄTS, 2011, С. 12, 43).	otarşıl <i>sıf.</i> Sömürücü, sömürgeci.
73.	отырықшыл <i>сын.</i> Бір жерге тұрақтаған, отырықшы (QÄTS, 2011, С. 12, 56).	otırıqşıl <i>sin.</i> Bir jerge turaқтаған, otırıqşı (QÄTS, 2011, С. 12, 56).	otırıqşıl <i>sıf.</i> Yerleşik.
74.	пайдашыл <i>сын.</i> Пайдақор, пайдакүнем, пайда ойлағыш (QÄTS, 2011, С. 12, 278).	paydaşıl <i>sin.</i> Paydaқor, paydakünem, payda oylağış (QÄTS, 2011, С. 12, 278).	paydaşıl <i>sıf.</i> Menfaatçi, menfaatperest, çıkarıcı.
75.	панашыл <i>сын.</i> Біреуге жақсылық жасауға бейім тұратын, қамқоршыл (QÄTS, 2011, С. 12, 293).	panaşıl <i>sin.</i> Birevge jaqsılıq jasavğa beyim turatın, qamқorşıl (QÄTS, 2011, С. 12, 293).	panaşıl <i>sıf.</i> İyiliksever, yardımsever, korumayı, kollamayı seven.
76.	парашыл <i>сын.</i> Парақор, пара алғыш (QÄTS, 2011, С. 12, 308).	paraşıl <i>sin.</i> Paraқor, para alğış (QÄTS, 2011, С. 12, 308).	paraşıl <i>sıf.</i> Rüşvetçi, yiyici.
77.	сауықшыл <i>сын.</i> Той-думаншыл, қызыққұмар, тамашашыл (QÄTS, 2011, С. 13, 32).	savıqşıl <i>sin.</i> Toy-duvmanşıl, qızıqqumar, tamaşaşıl (QÄTS, 2011, С. 13, 32).	savıqşıl <i>sıf.</i> Eğlenceyi seven, eğlence düşkünü.
78.	сылтаушыл <i>сын.</i> Желеуі, айтатын себебі көп, өзін ақтағыш (QÄTS, 2011, С. 13, 500).	sıltavşıl <i>sin.</i> Jelevi, aytatın sebebi köp, özin aқтаğış (QÄTS, 2011, С. 13, 500).	sıltavşıl <i>sıf.</i> Bahane bulmakta usta olan (kimse).
79.	сыншыл <i>сын.</i> Біткен істің немесе біреудің кемшілігін парасатпен бағалайтын, көреген (QÄTS, 2011, С. 13, 520).	sınşıl <i>sin.</i> Bitken istıñ nemese birevdiñ кемшілігін parasatpen baғalaytın, köregen (QÄTS, 2011, С. 13, 520).	sınşıl <i>sıf.</i> Eleştirmeyi, tenkit etmeyi seven (kişi).
80.	сыршыл <i>сын.</i> Сырға толы, нәзік қасиет (QÄTS, 2011, С. 13, 558).	sırşıl <i>sin.</i> Sırға tolı, nәзіk qasiyet (QÄTS, 2011, С. 13, 558).	sırşıl <i>sıf.</i> Gizemli, esrarengiz.
81.	уағдашыл <i>сын.</i> Уәдеде тұрғыш, сертке берік (QÄTS, 2011, С. 13, 643).	vaғdaşıl <i>sin.</i> Vәdede turğış, sertke berik (QÄTS, 2011, С. 13, 643).	vaғdaşıl <i>sıf.</i> Sözünü tutan, sözünün eri.

82.	талапшыл <i>сын.</i> Талап қойғыш, талап еткіш, ұмтылғыш (QÄTS, 2011, С. 13, 654).	talapşıl <i>sin.</i> Talap qoyğış, talap etkiş, umtılğış (QÄTS, 2011, С. 13, 654).	talapşıl <i>sıf.</i> Azimli, hırslı, hevesli.
83.	тиыншыл <i>сын.</i> Акшақұмар (QÄTS, 2011, С. 14, 186).	tiymşıl <i>sin.</i> Aqşaqumar (QÄTS, 2011, С. 14, 186).	tiymşıl <i>sıf.</i> Paragöz, para canlısı, parayı seven.
84.	тоятшыл <i>сын.</i> Тоятқұмар; қанағатшыл (QÄTS, 2011, С. 14, 320).	toyatşıl <i>sin.</i> Toyatqumar; qanağatşıl (QÄTS, 2011, С. 14, 320).	toyatşıl <i>sıf.</i> Obur, açgözlü, tamahkâr.
85.	уағызшыл <i>сын.</i> Уағыз айтқыш, уағыз айтуға жаны құмар (QÄTS, 2011, С. 14, 643).	vağızşıl <i>sin.</i> Vağız aytqış, vağız aytuvğa janı qumar (QÄTS, 2011, С. 14, 643).	vağızşıl <i>sıf.</i> Vaaz, nasihat, öğüt vermeyi seven.
86.	уайымшыл <i>сын.</i> Әр нәрсені уайымдай бергіш, қайғышыл (QÄTS, 2011, С. 14, 646).	vayımşıl <i>sin.</i> Ār nârseni vayımday bergiş, qayğışıl (QÄTS, 2011, С. 14, 646).	vayımşıl <i>sıf.</i> Evhamlı, endişeli.
87.	ұжымшыл <i>сын.</i> Ынтымақты, ұйымшыл (QÄTS, 2011, С. 14, 680).	ujımşıl <i>sin.</i> İntımaqtı, uyımşıl (QÄTS, 2011, С. 14, 680).	ujımşıl <i>sıf.</i> Barışçıl ve uyum içinde olan.
88.	ұйқышыл <i>сын.</i> Көп ұйықтайтын, ұйықтай беруді ұнататын (QÄTS, 2011, С. 14, 693).	uyqışıl <i>sin.</i> Kōp uyıqtaytın, uyıqtay berüvdi unatatın (QÄTS, 2011, С. 14, 693).	uyqışıl <i>sıf.</i> Uykucu, uykuyu seven, çok uyuyan.
89.	ұлтшыл <i>сын.</i> жағымды. Ұлтжанды, ұлтының мүддесін жеке мүддесінен жоғары қоятын, азаматтық парызын жауапкершілікпен сезінетін (QÄTS, 2011, С. 14, 718).	ultşıl <i>sin.</i> jağımdı. Ultjandı, ultınıñ müddesin jeke müddesinen joğarı qoyatın, azamattıq parızın javapkerşilikpen sezinetin (QÄTS, 2011, С. 14, 718).	ultşıl <i>sıf.</i> sevimli. Milliyetçi, ulusçu, vatanperver.
90.	ұраншыл <i>сын.</i> Ұрандағыш, ұран салғыш (QÄTS, 2011, С. 14, 736).	uranşıl <i>sin.</i> Urandağış, uran salğış (QÄTS, 2011, С. 14, 736).	uranşıl <i>sıf.</i> Slogancı, nara atmayı seven.
91.	ұсақшыл <i>сын.</i> Ұсақ-түйекке мән бергіш, елегіш (QÄTS, 2011, С. 14, 753).	usaqşıl <i>sin.</i> Usaq-tüyekke mән bergiş, elegiş (QÄTS, 2011, С. 14, 753).	usaqşıl <i>sıf.</i> Ufak şeylere önem veren.
92.	ұятшыл <i>сын. сөйл.</i> Намысқор, аршыл (QÄTS, 2011, С. 14, 798).	uyatşıl <i>sin. söyl.</i> Namısqor, arşıl (QÄTS, 2011, С. 14, 798).	uyatşıl <i>sıf.</i> konuşma dili. Namuslu, namusuna düşkün.
93.	халықшыл <i>сын.</i> Халықшылдық ағымының жолын ұстанған, соны қолдаушы (QÄTS, 2011, С. 15, 151).	halıqşıl <i>sin.</i> Halıqşıldıq ağımınıñ jolın ustanğan, sonı qoldavşı (QÄTS, 2011, С. 15, 151).	halıqşıl <i>sıf.</i> Halkın yararı için uğraşan (kimse), halkçı.
94.	хикаяшыл <i>сын.</i> Ғажайып оқиғаларды айтқыш, әңгімешіл (QÄTS, 2011, С. 15, 158).	hiykayaşıl <i>sin.</i> Ğajayıp oqıyğalardı aytqış, äñgimeşil (QÄTS, 2011, С. 15, 158).	hiykayaşıl <i>sıf.</i> Hikâye anlatmayı seven, hoşsohbet (kimse).
95.	шағымшыл <i>сын.</i> Шағым айтқыш, жалақор, пәлекор (QÄTS, 2011, С. 15, 191).	şağımşıl <i>sin.</i> Şağım aytqış, jalaqor, päleqor (QÄTS, 2011, С. 15, 191).	şağımşıl <i>sıf.</i> Şikâyet etmeyi seven (kimse), müzevir.
96.	шатақшыл <i>сын.</i> Шатаққұмар, шатаққор (QÄTS, 2011, С. 15, 284).	şataqşıl <i>sin.</i> Şataqqumar, şataqqor (QÄTS, 2011, С. 15, 284).	şataqşıl <i>sıf.</i> Kavgacı, şirret, yaygaracı.

97.	Ызыңшыл <i>сын.</i> Ызындай беретін, ызындағыш (QÄTS, 2011, C. 15, 639)	ızıñşıl <i>sin.</i> İzınday beretin, ızındağış (QÄTS, 2011, C. 15, 639)	ızıñşıl <i>sıf.</i> Vızıldayan, vızlayan.
98.	Ысырапшыл <i>сын.</i> Ысырапқа жол бергіш, ысырапқор (QÄTS, 2011, C. 15, 687).	ısrapşıl <i>sin.</i> Isırapqa jol bergiş, ısrapqor (QÄTS, 2011, C. 15, 687).	ısrapşıl <i>sıf.</i> Savurgan, müsrif, tutumsuz.
99.	Ілтипатшыл <i>сын.</i> Жақсылықтың қадірін білетін; кішіпейіл (QÄTS, 2011, C. 15, 710).	iltıypatşıl <i>sin.</i> Jaqsılıqtıñ qadirin biletin; kişipeyil (QÄTS, 2011, C. 15, 710).	iltıypatşıl <i>sıf.</i> Alçakgönüllü, mütevazı.
100	уайымшыл <i>сын.</i> Әр нәрсені уайымдай бергіш, қайғышыл (QÄTS, 2011, C. 14, 646).	vayımşıl <i>sin.</i> Är nârseni vayımday bergiş, qayğışıl (QÄTS, 2011, C. 14, 646).	vayımşıl <i>sıf.</i> Evhamlı, endişeli.
101	ұраншыл <i>сын.</i> Ұрандағыш, ұран салғыш (QÄTS, 2011, C. 14, 736).	urañşıl <i>sin.</i> Urandağış, uran salğış (QÄTS, 2011, C. 14, 736).	urañşıl <i>sıf.</i> Slogancı, nara atmayı seven.

3.1.4.2. +ШІЛ (+şil) Ekiyle Түдетілmiş Сıfatlarla Олуған Сөз Varlıғı

Tablo 17. +ШІЛ (+şil) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz jâne söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	ақыретшіл <i>сын. діни.</i> Құдайшыл, діншіл (QÄTS, 2011, C. 1, 305).	aqıretşıl <i>sin. diniy.</i> Qudayşıl, dınşıl (QÄTS, 2011, C. 1, 305).	aqıretşıl <i>sıf. dini.</i> Dindar.
2.	әделетшіл <i>сын. сөйл.</i> Әділетшіл (QÄTS, 2011, C. 2, 356).	ädiletşıl <i>sin. söyl.</i> Ädiletşıl (QÄTS, 2011, C. 2, 356).	ädiletşıl <i>sıf. konuşma dili.</i> Adaletli, adil.
3.	әзілшіл <i>сын.</i> Қалжыңқой, күлдіргі (QÄTS, 2011, C. 2, 385).	äzilşıl <i>sin.</i> Qaljıñqoy, küldirgi (QÄTS, 2011, C. 2, 385).	äzilşıl <i>sıf.</i> Şaka yapmayı seven.
4.	әңгімешіл <i>сын.</i> Әңгіме айтқанды ұнататын, ділмар, әңгіме айтқыш (QÄTS, 2011, C. 2, 465).	äñgimeşıl <i>sin.</i> Äñgime aytqandı unatatin, dilmar, äñgime aytqış (QÄTS, 2011, C. 2, 465).	äñgimeşıl <i>sıf.</i> Hoş sohbetli hikaye ustası.
5.	бейбітшіл <i>сын.</i> Тыныштықты, бейбітшілікті жақтағыш (QÄTS, 2011, C. 3, 199).	beybitsıl <i>sin.</i> Tınışıqtı, beybitsilikti jaqtağış (QÄTS, 2011, C. 3, 199).	beybitsıl <i>sıf.</i> Barışsever, sulhsever.
6.	бірлікшіл <i>сын.</i> Ынтымақшыл, ұйымшыл (QÄTS, 2011, C. 4, 174).	birlikşıl <i>sin.</i> Intımaqşıl, uyımşıl (QÄTS, 2011, C. 4, 174).	birlikşıl <i>sıf.</i> Birbirini tutan, birlikçi.
7.	дәмешіл <i>сын.</i> Дәметкіш, үміттенгіш (QÄTS, 2011, C. 4, 557).	dämeşıl <i>sin.</i> Demetkiş, ümittengiş (QÄTS, 2011, C. 4, 557).	dämeşıl <i>sıf.</i> Devamlı umut besleyen, sürekli bir şeyler isteyen.
8.	егесшіл <i>сын.</i> Тайталасқа құмар, ерегіспе (QÄTS, 2011, C. 5, 140).	egessıl <i>sin.</i> Taytalasqa qumar, eregispe (QÄTS, 2011, C. 5, 140).	egessıl <i>sıf.</i> İnatçı, inat.

9.	еңбекшіл <i>сын.</i> Еңбексүйгіш, еңбекқұмар, бейнетқор (QÄTS, 2011, С. 5, 314).	eñbekşil <i>sin.</i> Eñbeksüygış, eñbekqumar, beynetqor (QÄTS, 2011, С. 5, 314).	eñbekşil <i>sıf.</i> Çalışmayı seven, çalışkan.
10.	ертеңшіл <i>сын.</i> Ертеңге аударғыш, кейінге қалдырғыш (QÄTS, 2011, С. 5, 369).	erteñşil <i>sin.</i> Erteñge avdarğış, keyinge qaldırğış (QÄTS, 2011, С. 5, 369).	erteñşil <i>sıf.</i> Tembel, üşengeç, kaytarıcı.
11.	жекешіл <i>сын.</i> Жекелікке құштар, жекені жақтаушы (QÄTS, 2011, С. 6, 272).	jekeshil <i>sin.</i> Jekelikke quştar, jekeni jaqtavşı (QÄTS, 2011, С. 6, 272).	jekeshil <i>sıf.</i> Tek başına kalmayı seven, münzevi.
12.	жемшіл <i>сын.</i> Жемқор, парақұмар (QÄTS, 2011, С. 6, 320).	jemşil <i>sin.</i> Jemqor, paraqumar (QÄTS, 2011, С. 6, 320).	jemşil <i>sıf.</i> Açgözlü, obur.
13.	жершіл <i>сын.</i> 1. Жеріне тарта беретін, өз жеріне әбден үйренген. 2. Жер танығыш, адаспайтын (QÄTS, 2011, С. 6, 374).	jerşil <i>sin.</i> 1. Jerine tarta беретin, öz jerine äbden üyrengen. 2. Jer tanığış, adaspaytın (QÄTS, 2011, С. 6, 374).	jerşil <i>sıf.</i> 1. Kendi topraklarına alışımsı. 2. Yön konusunda iyi olan.
14.	жікшіл <i>сын.</i> Жік салғыш, алалық тудырғыш (QÄTS, 2011, С. 7, 38).	jikşil <i>sin.</i> Jik salğış, alalıq tuvdırğış (QÄTS, 2011, С. 7, 38).	jikşil <i>sıf.</i> Arabozan, ihtilâfçı, bozguncu, bölücü, münafık.
15.	зершіл <i>сын. сөйл.</i> Зерделі (QÄTS, 2011, С. 7, 141).	zerşil <i>sin. söyl.</i> Zerdeli (QÄTS, 2011, С. 7, 141).	zerşil <i>sıf. konuşma dili.</i> Akıllı, şuurлу.
16.	ікемшіл <i>сын.</i> Епшіл, ікемді; көнімпаз (QÄTS, 2011, С. 7, 222).	iykemşil <i>sin.</i> Epşil, iykemdi; könimpaz (QÄTS, 2011, С. 7, 222).	iykemşil <i>sıf.</i> Yetenekli, eğilimli, becerikli.
17.	итшіл <i>сын.</i> Итті жақсы көретін, итке үйір (QÄTS, 2011, С. 7, 386).	iytşil <i>sin.</i> İytti jaqsı köretin, itke üyir (QÄTS, 2011, С. 7, 386).	iytşil <i>sıf.</i> Köpekleri seven.
18.	іісшіл <i>сын.</i> Ііс сезгіш (QÄTS, 2011, С. 7, 411).	iyişil <i>sin.</i> İyis sezgiş (QÄTS, 2011, С. 7, 411).	iyişil <i>sıf.</i> Koku alma duyusu yüksek.
19.	кәсіпшіл <i>сын.</i> Кәсіпке ікемді, жақсы маман, кәсіпқұмар (QÄTS, 2011, С. 7, 498).	käsipşil <i>sin.</i> Käsipke iykemdi, jaqsı maman, käsipqumar (QÄTS, 2011, С. 7, 498).	käsipşil <i>sıf.</i> İşin ehli, usta, uzman.
20.	кезбешіл <i>сын.</i> Қыдырымпаз, қыдыруға жаны құмар (QÄTS, 2011, С. 7, 527).	kezbeşil <i>sin.</i> Qıdırımpaz, qıdıruvğa janı qumar (QÄTS, 2011, С. 7, 527).	kezbeşil <i>sıf.</i> Gezmeyi seven, gezenti, gezeğen.
21.	кекекшіл <i>сын.</i> Кекшіл (QÄTS, 2011, С. 7, 551).	kekekşil <i>sin.</i> Kekşil (QÄTS, 2011, С. 7, 551).	kekekşil <i>sıf.</i> Kinci, kindar.
22.	кекең <i>сын.</i> Басы шалқақ, кекірейген, кегжиген. (QÄTS, 2011, С. 7, 551).	kekeñ <i>sin.</i> Bası şalqaq, kekireygen, kegjiygen (QÄTS, 2011, С. 7, 551).	kekeñ <i>sıf.</i> Kendini beğenmiş, kibirli, kurumlu.
23.	кеңсешіл <i>сын.</i> Кеңсеқұмар, әкімшілікті сүйетін (QÄTS, 2011, С. 7, 620).	keñseşil <i>sin.</i> Keñsequmar, äkimşilikti süyetin (QÄTS, 2011, С. 7, 620).	keñseşil <i>sıf.</i> Yöneticilikten hoşlanan.
24.	кешірімшіл <i>сын.</i> Кешірімпаз, кешіргіш (QÄTS, 2011, С. 8, 14).	keşirimşil <i>sin.</i> Keşirimpaz, keşirğış (QÄTS, 2011, С. 8, 14).	keşirimşil <i>sıf.</i> Hoşgörülü, müsamahakâr.
25.	көкшіл <i>сын.</i> Ашық көк, көгілдір (QÄTS, 2011, С. 8, 249).	kökşil <i>sin.</i> Aşıq kök, kögildir (QÄTS, 2011, С. 8, 249).	kökşil <i>sıf.</i> Mavimtırak, açık mavi, mavimsi.
26.	көмекшіл <i>сын.</i> Көмек беріп тұратын, қайырымды (QÄTS, 2011, С. 8, 281).	kömekşil <i>sin.</i> Kömek berip turatın, qayırımdı (QÄTS, 2011, С. 8, 281).	kömekşil <i>sıf.</i> Yardımsever.

27.	көпшіл <i>сын.</i> Халықшыл, қауымшыл, үйірсек (QÄTS, 2011, C. 8, 325).	köpşil <i>sin.</i> Halıqşıl, qavımşıl, üyirsek (QÄTS, 2011, C. 8, 325).	köpşil <i>sıf.</i> Herkes tarafından sevilen, herkesle rahatlıkla anlaşabilen.
28.	күдікшіл <i>сын.</i> Сезікшіл, күмәншіл, шүбә келтіргіш (QÄTS, 2011, C. 8, 422).	küdikşil <i>sin.</i> Sezikşıl, kümānşıl, şübā keltirgiş (QÄTS, 2011, C. 8, 422).	küdikşil <i>sıf.</i> Şüpheci, kuşkucu, septik.
29.	күлкішіл <i>сын.</i> Күлкіге әуес, күлкіқұмар (QÄTS, 2011, C. 8, 471).	külkişil <i>sin.</i> Külkige ävec, külkiqumar (QÄTS, 2011, C. 8, 471).	külkişil <i>sıf.</i> Şaka yapmasını seven, şakalaşmadan hoşlanan.
30.	күншіл <i>сын.</i> Іштар, қызғаншақ, көре алмайтын, күндегіш (QÄTS, 2011, C. 8, 525).	künşil <i>sin.</i> İştar, qızğanşaq, köre almaytın, күндеgiş (QÄTS, 2011, C. 8, 525).	künşil <i>sıf.</i> Günücü, hasetçi, kıskanç.
31.	қарекетшіл <i>сын.</i> Тыныш отырмайтын, шаруақор, тынымсыз (QÄTS, 2011, C. 9, 369).	qareketşil <i>sin.</i> Tınış otırmaytın, şaruvaqor, tınımsız (QÄTS, 2011, C. 9, 369).	qareketşil <i>sıf.</i> Durup dinlenmek bilmeyen, çalışkan.
32.	қауіпшіл <i>сын. көне.</i> Қауіп ойлағыш, үрейленгіш, секемшіл (QÄTS, 2011, C. 9, 515).	qavipşil <i>sin. köne.</i> Qavip oylağış, üreylengiş, sekemşıl (QÄTS, 2011, C. 9, 515).	qavipşil <i>sıf. arkaik söz.</i> Tehlike hissedен, korkan.
33.	қияметшіл <i>сын.</i> Қияметке сенетін, қиямет күні болады деп білетін (QÄTS, 2011, C. 9, 605).	qiyametşil <i>sin.</i> Qiyamete senetin, qiyamet күni boladı dep biletin (QÄTS, 2011, C. 9, 605).	qiyametşil <i>sıf.</i> Kıyamete inanan.
34.	қошеметшіл <i>сын.</i> Қошемет ете білетін, қошемет қылатын, қолдаушы, дәріптеуші (QÄTS, 2011, C. 10, 158).	qoşemetşil <i>sin.</i> Qoşemet ete biletin, qoşemet qılattın, qoldavşı, dāriptevşi (QÄTS, 2011, C. 10, 158).	qoşemetşil <i>sıf.</i> Saygı göstermeyi, iltifat, dalkavulluk etmeyi seven.
35.	мейірімшіл <i>сын.</i> Мейірбан, қайырымшыл, шапағатты, рақымды (QÄTS, 2011, C. 11, 166).	meyirimşil <i>sin.</i> Meyirban, qayırimşıl, şapağattı, raqımdı (QÄTS, 2011, C. 11, 166).	meyirimşil <i>sıf.</i> Merhametli, iyiliksever, hayırsever.
36.	менменшіл <i>сын.</i> Өзінен басқаны менсінбейтін, тәкаппар, өзімшіл (QÄTS, 2011, C. 11, 185).	menmenşil <i>sin.</i> Özinen basqanı mensinbeytin, tākappar, özimşıl (QÄTS, 2011, C. 11, 185).	menmenşil <i>sıf.</i> Bencil, egoist.
37.	меншіл <i>сын.</i> Өз қара басының қамын ғана көздейтін, өзімшіл, менмен (QÄTS, 2011, C. 10, 189).	menşil <i>sin.</i> Öz qara basınıñ qamın ğana közdeytin, özimşıl, menmen (QÄTS, 2011, C. 10, 189).	menşil <i>sıf.</i> Bencil, egoist.
38.	мүддешіл <i>сын.</i> Өз мүддесін қорғайтын (QÄTS, 2011, C. 10, 377).	müddeşil <i>sin.</i> Öz müddesin qorğaytın (QÄTS, 2011, C. 10, 377).	müddeşil <i>sıf.</i> Kendi menfaatini, çıkarını koruyan, menfaatçi, çıkarıcı.
39.	міншіл <i>сын.</i> Бір нәрсенің мінін табуға құмар, сыншыл (QÄTS, 2011, C. 11, 446).	minşil <i>sin.</i> Bir nārseniñ minin tabuvğa qumar, sınşıl (QÄTS, 2011, C. 11, 446).	minşil <i>sıf.</i> Kulp takan, kusur bulan (adam).
40.	өзімшіл <i>сын. 1.</i> Қара басының қамын, өз пайдасын ғана ойлайтын адам. <i>2. ауыс.</i> Менмен, тәкаппар, өркөкірек (QÄTS, 2011, C. 12, 103).	özimşil <i>sin. 1.</i> Qara basınıñ qamın, öz paydasın ğana oylaytın adam. <i>2. avis.</i> Menmen, tākappar, örkökirek (QÄTS, 2011, C. 12, 103).	özimşil <i>sıf. 1.</i> Bencil, egoist. <i>2. mec.</i> Kibirli, büyүklenen.
41.	өкпешіл <i>сын.</i> Не болса, соған өкпелейтін, жиі ренжігіш (QÄTS, 2011, C. 12, 114).	ökpeşil <i>sin.</i> Ne bolsa, soğan ökpeleytin, jiі renjigiş (QÄTS, 2011, C. 12, 114).	ökpeşil <i>sıf.</i> Alınған, kırılған, gücenen.

42.	өктемшіл <i>сын.</i> Өктем сөйлейтін, үстемшіл (QÄTS, 2011, C. 12, 118).	öktemşil <i>sin.</i> Öktem söyleyitin, üstemşil (QÄTS, 2011, C. 12, 118).	öktemşil <i>sıf.</i> Hükmetmeyi, emretmeyi seven, mütehakkim.
43.	өршіл <i>сын.</i> Қайсар, қайтпас (QÄTS, 2011, C. 12, 211).	örşil <i>sin.</i> Qaysar, qaytpas (QÄTS, 2011, C. 12, 211).	örşil <i>sıf.</i> İnatçı, dikbaşı, ayak direyen, asi.
44.	өсекшіл <i>сын.</i> Өсек сөзге құмар, лақапшыл (QÄTS, 2011, C. 12, 222).	ösekşil <i>sin.</i> Ösek sözge qumar, laqapşıl (QÄTS, 2011, C. 12, 222).	ösekşil <i>sıf.</i> Dedikoducu, fitneci.
45.	сәншіл <i>сын.</i> Жылтырағанға жаны құмар, сәнқой (QÄTS, 2011, C. 13, 91).	sänşil <i>sin.</i> Jıltırağanğa janı kumar, sänqoy (QÄTS, 2011, C. 13, 91).	sänşil <i>sıf.</i> Süs düşkünü, süsü seven.
46.	сезімшіл <i>сын.</i> Сезгір, көп нәрсені түйсікпен білгіш (QÄTS, 2011, C. 13, 125).	sezimşil <i>sin.</i> Sezgir, көп närseni tüysikpen bilgış (QÄTS, 2011, C. 13, 125).	sezimşil <i>sıf.</i> Duygusal, hissî.
47.	секемшіл <i>сын.</i> Әлденеден сезіктенгіш, қауіптенгіш, күдіктенгіш (QÄTS, 2011, C. 13, 132).	sekemşil <i>sin.</i> Äldeneden seziktengiş, qaviptengiş, küdiktengiş (QÄTS, 2011, C. 13, 132).	sekemşil <i>sıf.</i> İtimatsız, şüphelenen, kuşkucu.
48.	тәубешіл <i>сын.</i> Шүкірлік еткіш, қанағатшыл (QÄTS, 2011, C. 14, 72).	tävbeşil <i>sin.</i> Şükirlik etkiş, qanağatşıl (QÄTS, 2011, C. 14, 72).	tävbeşil <i>sıf.</i> Çok şükreden (kimse).
49.	тершіл <i>сын.</i> Көп терлейтін, терсең (QÄTS, 2011, C. 14, 159).	tersil <i>sin.</i> Көп terleytin, terseñ (QÄTS, 2011, C. 14, 159).	tersil <i>sıf.</i> Çok terleyen, sürekli terleyen.
50.	тікшіл <i>сын.</i> 1. Тіктеу, тік келген. 2. <i>ауыс.</i> Мінезі бірбеткей, қатты (QÄTS, 2011, C. 14, 600).	tikşil <i>sin.</i> 1. Tiktev, tik kelgen. 2. <i>avıs.</i> Minezi birbetkey, qattı (QÄTS, 2011, C. 14, 600).	tikşil <i>sıf.</i> 1. Dikçe, biraz dik. 2. <i>mec.</i> Dik kafalı, inatçı.
51.	үәдешіл <i>сын.</i> Ант-су ішіп, уәде бергіш, сертшіл (QÄTS, 2011, C. 14, 653).	vädeşil <i>sin.</i> Ant-suv işip, vade bergiş, sertşil (QÄTS, 2011, C. 14, 653).	vädeşil <i>sıf.</i> Sözüünü tutan, sözünün eri.
52.	үнәмшіл <i>сын.</i> Ысырапқа жол бермейтін, ұқыпты (QÄTS, 2011, C. 15, 68).	ünemşil <i>sin.</i> Isırapqa jol bermeytin, uqıptı (QÄTS, 2011, C. 15, 68).	ünemşil <i>sıf.</i> Tutumlu, tasarruflu.
53.	шеншіл <i>сын. сөйл.</i> Шенқұмар (QÄTS, 2011, C. 15, 337).	şenşil <i>sin. söyl.</i> Şenqumar (QÄTS, 2011, C. 15, 337).	şenşil <i>sıf. konuşma dili.</i> Makam, mevki düşkünü.
54.	ізетшіл <i>сын.</i> Ізет тұтып тұратын, әдепшіл, ізет сақтағыш (QÄTS, 2011, C. 15, 700).	izetşil <i>sin.</i> İzet tutıp turatın, ädepşil, izet saqtağış (QÄTS, 2011, C. 15, 700).	izetşil <i>sıf.</i> Edepli, kibar.
55.	ізшіл <i>сын.</i> Ізге түскіш, ізімен тапқыш (QÄTS, 2011, C. 15, 700).	izşil <i>sin.</i> İzge tüskiş, izimen tapqış (QÄTS, 2011, C. 15, 700).	izşil <i>sıf.</i> İz süren (köpek).
56.	іріткішіл <i>сын.</i> Бүлікшіл, іріткі салғыш (QÄTS, 2011, C. 15, 730).	iritkişil <i>sin.</i> Bülükşil, iritki salğış (QÄTS, 2011, C. 15, 730).	iritkişil <i>sıf.</i> Ara bozan, fitneci, fitne fücür.
57.	ісшіл <i>сын.</i> Істі жақсы істейтін, іске ұқыпты, еңбексүйгіш (QÄTS, 2011, C. 15, 736).	işşil <i>sin.</i> İsti jaqsı isteytin, iske uqıptı, eñbeksüygış (QÄTS, 2011, C. 15, 736).	işşil <i>sıf.</i> Erbap, hamarat, iş adamı, çalışkan.

Tablodaki verilere dayanarak, Kazak Türkçesi isim köküne +şıl (101), +şil (57) ekleriyle türemiş 158 sıfat tespit edilmiştir. Ortak kökten gelmiş olan her iki dildede belirli küçük

ses değişimleriyle oluşmuş çok az ortak kelime olduğu tespit edilmiştir: *joldaşşıl*, *paydaşıl*, *izşıl* v.b. Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinde yazılış ve anlam bakımından aynı olan toplam 6 kelime tespit edilmiştir: *birlikşıl*, *ortaşıl*, *maksatşıl* v.b.

3.1.5. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ДАЙ, +ДЕЙ, +ТАЙ, +ТЕЙ (+day, +dey, +tay, +tey) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde isimden sıfat türeten işlek bir ektir. Bu ek zamir, çağdaş türk lehçelerinin tamamında sayı adları ve sıfat-fiillere getirilerek onlara kıyaslama ve Eski Türkçeden beri kullanılan +çA eki eşitlik anlamı katar. Akrabalık adları, sevgi ve küçültme ifadeli sözlerde kullanılmış olup türetilen sözcüğe “gibi” ve “kadar” gibi edatların anlamını verir (Koç ve Doğan, 2004: 190). Eski Türkçede “teg” nadiren “tag” edatından gelişmiştir. Kıpçak grubunun hepsinde kullanılır. **Türkiye Türkçesinde** +ca, +ce çok az örneği vardır; *alçak+ça*, *köpek+çe*, *düşman+ca*, *ahmak+ça*.

Tablo 18. Kazak Türkçesinde (+day, +dey, +tay, +tey) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini

Lehçeler	Ekler
Kazak	+day, +dey, +tay, +tey abjılanday: <i>yılan gibi</i> , <i>aç gözlü</i> , älgidey: <i>deminki gibi</i> , ıytayaqtay: <i>yal kabı kadar büyük</i> , báyşeşektey: <i>kardelen gibi güzel, canlı</i> .
Kırgız	+day, +dey, +doy, +döy; +tay, +tey, +toy, +töy (tuugandarınday: <i>kardeşleri gibi</i> , böböktöründöy: <i>bebekleri gibi</i>)
Tatar	+ça, +çe, +day, +dey (üzemçe: <i>kendimce</i> , kapkaça: <i>kapıya kadar</i> , sinëkëdey: <i>seninki gibi</i>)
Başkurt	+sa (halqinsa: <i>soğukça</i>)
Karakalpak	+şa, +tey (uzınşa: <i>uzunca</i> , terektey: <i>ağaç gibi</i>)

Başkurt Türkçesinde ise ç>s değişimi dolayısıyla ekin s’li biçimleri mevcuttur. Kazak Türkçesindeki ünsüz uyumu dolayısıyla d’li ve t’li şekilleri vardır. Kırgız Türkçesinde

tonluyla biten isimlerde *d*'li, tonsuzla biten isimlere *t*'li şekilleri gelir. /a/, /ı/ ve /u/ ünlüsü taşıyan isimlere ekin +day, +tay; /e/ ve /i/ ünlüsü taşıyan isimlere ise +dey, +tey; /o/ ünlüsü taşıyanlara +doy, +toy; ö ve /ü/ ünlüsü taşıyanlara +döy, +töy şekilleri gelir (Çengel, 2005: 112). Ekin yuvarlak ünlülü kullanım şekli sadece kırgızcaya hastır.

3.1.5.1. +ДАЙ (+day) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 19. +ДАЙ (+day) Eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	абажадай <i>сын.</i> Абажа сияқты далиған (QÄTS, 2011, C. 1, s. 30).	abajaday <i>sin.</i> Abaja siyaqtı dalıyğan (QÄTS, 2011, C. 1, s. 30).	abajaday <i>sıf.</i> Çok büyük, normal ölçülerden büyük, görünüşü hoş olmayan.
2.	абжыландай <i>сын.</i> Абжылан сияқты зәрлі, уытты, сұсты, айбатты (QÄTS, 2011, C. 1, s. 35).	abjılanday <i>sin.</i> Abjılan siyaqtı zärli, uvıttı, sustı, aybattı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 35).	abjılanday <i>sıf.</i> Yılan gibi, aç gözlü, doymaz, tamahkâr, haris.
3.	айғырдай <i>сын.</i> Айғыр сияқты (QÄTS, 2011, C. 1, s. 140).	ayğırday <i>sin.</i> Ayğır siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 140).	ayğırday <i>sıf.</i> Aygıra benzer, aygır gibi büyük.
4.	айдай <i>сын.</i> 1. Ай сияқты, сұлу, әдемі, көркем. 2. Жарқыраған, аппақ, таза (QÄTS, 2011, C. 1, s. 142).	ayday <i>sin.</i> 1. Ay siyaqtı, suluv, әдеми, көркem. 2. Jarqırağan, appaq, taza (QÄTS, 2011, C. 1, s. 142).	ayday <i>sıf.</i> 1. Ay gibi güzel. 2. Parlayan, bembeyaz, temiz.
5.	айдаһардай <i>сын.</i> Айдаһар тәрізді (QÄTS, 2011, C. 1, s. 147).	aydaharday <i>sin.</i> Aydahar tärizdi (QÄTS, 2011, C. 1, s. 147).	aydaharday <i>sıf.</i> Ejderha gibi.
6.	айнадай <i>сын.</i> Айна сияқты, айна тәрізді (QÄTS, 2011, C. 1, s. 161).	aynaday <i>sin.</i> Ayna siyaqtı, ayna tärizdi (QÄTS, 2011, C. 1, s. 161).	aynaday <i>sıf.</i> Ayna gibi, tertemiz, parlak
7.	алақандай <i>сын.</i> 1. Алақанның көлеміндей. 2. ауыс. Шағын, көлемсіз, кішкентай (QÄTS, 2011, C. 1, s. 353).	alaqanday <i>sin.</i> 1. Alaqannıñ kölemindey. 2. avis. Şağın, kölemsiz, kişkentay (QÄTS, 2011, C. 1, s. 353).	alaqanday <i>sıf.</i> 1. Avuç içi kadar. 2. mec. Küçük, ufak.
8.	алаудай <i>сын.</i> Алау сияқты, алау тәрізді (QÄTS, 2011, C. 1, s. 375).	alavday <i>sin.</i> Alav siyaqtı, alav tärizdi (QÄTS, 2011, C. 1, s. 375).	alavday <i>sıf.</i> Alev, yalım gibi.
9.	албастыдай <i>сын.</i> Албасты сияқты, албасты тәрізді (QÄTS, 2011, C. 1, s. 384).	albastıday <i>sin.</i> Albastı siyaqtı, albastı tärizdi (QÄTS, 2011, C. 1, s. 384).	albastıday <i>sıf.</i> Terbiyesiz, edepsiz.

10.	алмадай <i>сын.</i> Алма сияқты, алма тәрізді (QÄTS, 2011, C. 1, s. 437).	almaday <i>sin.</i> Alma siyaqtı, alma tärizdi (QÄTS, 2011, C. 1, s. 437).	almaday <i>sıf.</i> Kıpkırmızı, elma gibi.
11.	алпамсадай <i>сын.</i> Еңгезердей, зор денелі, алып тұлғалы, атпал (QÄTS, 2011, C. 1, s. 443).	alpamsaday <i>sin.</i> Eñgezerdey, zor deneli, alıp tulğalı, atpal (QÄTS, 2011, C. 1, s. 443).	alpamsaday <i>sıf.</i> Çok büyük, devasa.
12.	алтындай <i>сын.</i> Алтын сияқты, алтын тәрізді (QÄTS, 2011, C. 1, s. 460).	altınday <i>sin.</i> Altın siyaqtı, altın tärizdi (QÄTS, 2011, C. 1, s. 460).	altınday <i>sıf.</i> Altın gibi.
13.	анадағыдай <i>сын.</i> Анадағы сияқты, анадағы тәрізді, сондағыдай (QÄTS, 2011, C. 1, s. 497).	anadağıday <i>sin.</i> Anadağı siyaqtı, anadağı tärizdi, sondağıday (QÄTS, 2011, C. 1, s. 497).	anadağıday <i>sıf.</i> Geçenki gibi
14.	анадай 1. <i>сын.</i> 1. Ана сияқты, ана тәрізді. 2. Мейірімді, жылуға толы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 497).	anaday <i>sin.</i> 1. Ana siyaqtı, ana tärizdi. 2. Meyirimdi, jıluvğa tolı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 497).	anaday <i>sıf.</i> 1. Anne gibi. 2. Ana kadar candan, şefkatlı.
15.	анардай <i>сын.</i> Анар сияқты қыпқызыл (QÄTS, 2011, C. 1, s. 501).	anarday <i>sin.</i> Anar siyaqtı qıp-qızıl (QÄTS, 2011, C. 1, s. 501).	anarday <i>sıf.</i> Nar gibi kırmızı.
16.	апандай <i>сын.</i> Апан сияқты, апан тәрізді (QÄTS, 2011, C. 1, s. 557).	apanday <i>sin.</i> Apan siyaqtı, apan tärizdi (QÄTS, 2011, C. 1, s. 557).	apanday <i>sıf.</i> Çok büyük, geniş.
17.	арадай (1) <i>сын.</i> Араның жүзіндей өткір (QÄTS, 2011, C. 1, s. 578).	araday <i>sin.</i> Aranın жүzindey ötkir (QÄTS, 2011, C. 1, s. 578).	araday <i>sıf.</i> Keskin, çok kesici (testere, bıçak vb.).
18.	арадай (2) <i>сын.</i> Ара сияқты, ара тәрізді (QÄTS, 2011, C. 1, s. 578).	araday <i>sin.</i> Ara siyaqtı, ara tärizdi (QÄTS, 2011, C. 1, s. 578).	araday <i>sıf.</i> Arı gibi.
19.	арандай <i>сын.</i> Аран тәрізді; арбиған, сояу-сояу (QÄTS, 2011, C. 1, s. 590).	aranday <i>sin.</i> Aran tärizdi; arbiyğan, soyav-soyav (QÄTS, 2011, C. 1, s. 590).	aranday <i>sıf.</i> Büyük, geniş.
20.	бағанағыдай <i>сын.</i> Әлгі бір кездегідей, бұдан бұрынғыдай (QÄTS, 2011, C. 2, s. 537).	bağanağıday <i>sin.</i> Älgi bir kezdegidey, budan burınğıday (QÄTS, 2011, C. 2, s. 537).	bağanağıday <i>sıf.</i> Deminki gibi, az önceki gibi.
21.	бағанайдай <i>сын.</i> Бағана сияқты, бағана тәрізді (QÄTS, 2011, C. 2, s. 537).	bağanaday <i>sin.</i> Bağana siyaqtı, bağana tärizdi (QÄTS, 2011, C. 2, s. 537).	bağanaday <i>sıf.</i> Sütun gibi, sütun gibi düzgün.
22.	бақандай <i>сын.</i> Үлкен, ірі, салалы (QÄTS, 2011, C. 2, s. 626).	baqanday <i>sin.</i> Ülken, iri, salalı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 626).	baqanday <i>sıf.</i> Koskoca, koskocaman, iri yarı.
23.	баладай <i>сын.</i> Бала сияқты, бала тәрізді (QÄTS, 2011, C. 2, s. 658).	baladay <i>sin.</i> Bala siyaqtı, bala tärizdi (QÄTS, 2011, C. 2, s. 658).	baladay <i>sıf.</i> Çocuk gibi.
25.	балапандай <i>сын.</i> 1. Балапан сияқты, балапан тәрізді. 2. ауыс. Тәп-тәтті, сүйкімді (QÄTS, 2011, C. 2, s. 667).	balapanday <i>sin.</i> 1. Balapan siyaqtı, balapan tärizdi. 2. avıs. Tәp-tätti, süykimdi (QÄTS, 2011, C. 2, s. 667).	balapanday <i>sıf.</i> 1. Cıvcıv gibi. 2. mec. Sevimli, gencecik.
26.	балпамсадай <i>сын.</i> сөйл. Алпамсадай (QÄTS, 2011, C. 2, s. 690).	balpamsaday <i>sin.</i> сөйл. Alpamsaday (QÄTS, 2011, C. 2, s. 690).	balpamsaday <i>sıf.</i> konuşma dili. Tombul, şişman.
27.	баскадай <i>сын.</i> Өзгеше, өзгедей, бөтендей (QÄTS, 2011, C. 3, s. 44).	basqaday <i>sin.</i> Özgeşe özgedey, bötendey (QÄTS, 2011, C. 3, s. 44).	basqaday <i>sıf.</i> Başka, farklı.

28.	бастапқыдай <i>сын.</i> Бастапқы кездегідей, әуелгідей, алғашқыдай (QÄTS, 2011, C. 3, s. 71).	bastapqıday <i>sin.</i> Bastapqı kezdegidey, ävälgidey, alğaşqıday (QÄTS, 2011, C. 3, s. 71).	bastapqıday <i>sıf.</i> Başlangıçtaki gibi, önceki gibi.
29.	батпандай <i>сын. сөйл.</i> Батпан сияқты, өте ауыр, салмақты (QÄTS, 2011, C. 3, s. 106).	batpanday <i>sin. söyl.</i> Batpan siyaqtı, öte avır, salmaqtı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 106).	batpanday <i>sıf. konuşma dili.</i> Büyük, kocaman.
30.	бұйымдай <i>сын.</i> Кәдеге жарайтын дүниедей, бұйым секілді (QÄTS, 2011, C. 3, s. 663).	buyımday <i>sin.</i> Kädege jaraytın dünüyedey, buyım sekildi (QÄTS, 2011, C. 3, s. 663).	buyımday <i>sıf.</i> Yaralanılabilecek nitelikte olana benzer.
31.	дағарадай <i>сын.</i> Абажадай, үлкен (QÄTS, 2011, C. 4, s. 434).	dağaraday <i>sin.</i> Abajaday, ülken (QÄTS, 2011, C. 4, s. 434).	dağaraday <i>sıf.</i> Çok büyük, kocaman.
32.	даладай <i>сын. (1) 1.</i> Рабайсыз үлкен. 2. Кең ауқымды, жері үлкен (QÄTS, 2011, C. 4, s. 465).	daladay <i>sin. 1.</i> Rabaysız ülken. 2. Keñ avqımdı, jeri ülken (QÄTS, 2011, C. 4, s. 465).	daladay <i>sıf. 1.</i> Ova gibi, geniş çaplı. 2. Engin, geniş, ferah.
33.	даладай <i>сын. (2) сөйл. экспр.</i> Қан-жоса, қызыл ала қан (QÄTS, 2011, C. 4, s. 465).	daladay <i>sin. söyl. ekspr.</i> Qan-josa, qızıl ala qan (QÄTS, 2011, C. 4, s. 465).	daladay <i>sıf.</i> Kana bulanmış, kana boyanmış.
34.	дардай <i>сын. 1.</i> Үп-үлкен, соқталдай. 2. Ортан қолдай, дыңдай (QÄTS, 2011, C. 4, s. 502 503).	darday <i>sin. 1.</i> Üp-ülken, soqtalday. 2. Ortan qolday, dıñday (QÄTS, 2011, C. 4, s. 502 503).	darday <i>sıf. 1.</i> Büyük, kocaman. 2. Önemli, büyük (kimse).
35.	добалдай <i>сын.</i> Үлкен, ыңғайсыз, ірі, көзге қорап (QÄTS, 2011, C. 4, s. 690).	dobalday <i>sin.</i> Ülken, ıñğaysız, iri, közge qoraş (QÄTS, 2011, C. 4, s. 690).	dobalday <i>sıf.</i> Kaba, dev gibi, kocaman, yakışsız.
36.	жаздай <i>сын.</i> Жаз сияқты жарқыраған (QÄTS, 2011, C. 5, s. 545).	jazday <i>sin.</i> Jaz siyaqtı jarqırağan (QÄTS, 2011, C. 5, s. 545).	jazday <i>sıf.</i> Yaz (mevsimi, günleri) gibi.
37.	жайындай <i>сын.</i> Жайын сияқты (QÄTS, 2011, C. 5, s. 598).	jayınday <i>sin.</i> Jayın siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 598).	jayınday <i>sıf.</i> Büyük, kocaman.
38.	жанардай <i>сын. поэт.</i> Жанар тәрізді, көздің нұрындай, өткір көздей (QÄTS, 2011, C. 5, s. 735).	janarday <i>sin. poet.</i> Janar tärizdi, közdiñ nurınday, ötkir közdey (QÄTS, 2011, C. 5, s. 735).	janarday <i>sıf. şiirsel.</i> Göz nuru gibi, göz bebeği gibi.
39.	жаңағыдай <i>сын.</i> Әлгідей, қазіргідей (QÄTS, 2011, C. 6, s. 27).	jañağıday <i>sin.</i> Älgidey, qazirgidey (QÄTS, 2011, C. 6, s. 27).	jañağıday <i>sıf.</i> Deminki gibi, az önceki gibi.
40.	жардай <i>сын. 1.</i> Жар сияқты, жарға ұқсас. 2. ауыс. Семіз, толық, жуан. (QÄTS, 2011, C. 6, s. 91).	jarday <i>sin. 1.</i> Jar siyaqtı, jarğa uqsas. 2. avis. Semiz, tolıq, juvan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 91).	jarday <i>sıf. 1.</i> Dağ gibi. 2. mec. Çok şişman, iri yarı, kocaman.
41.	жартысындай <i>сын.</i> Бір нәрсенің тең бөлігіндей, жарымындай (QÄTS, 2011, C. 6, s. 116).	jartısında <i>sin.</i> Bir närseniñ teñ böligindey, jarımınday (QÄTS, 2011, C. 6, s. 116).	jartısında <i>sıf.</i> Yarısı kadar, tam değil.
42.	жауқазындай <i>сын.</i> Балғын, жап-жас, балауса (QÄTS, 2011, C. 6, s. 210).	javqazında <i>sin.</i> Balğın, jap-jas, balavsas (QÄTS, 2011, C. 6, s. 210).	javqazında <i>sıf.</i> Gençecik, körpe.
43.	жаядай <i>сын.</i> Кең, тегіс, жайылған жер (QÄTS, 2011, C. 6, s. 228).	jayaday <i>sin.</i> Keñ, tegis, jayılğan jer (QÄTS, 2011, C. 6, s. 228).	jayaday <i>sıf.</i> Geniş, düz.
44.	желмаядай <i>сын.</i> Желмая сияқты, желмая тәрізді (QÄTS, 2011, C. 6, s. 300).	jelmayaday <i>sin.</i> Jelmaya siyaqtı, jelmaya tärizdi (QÄTS, 2011, C. 6, s. 300).	jelmayaday <i>sıf.</i> Yügrük deve gibi, hızlı.

45.	жосадай <i>сын.</i> Жоса сияқты, жоса тәрізді (QÄTS, 2011, C. 6, s. 497).	josaday <i>sin.</i> Josa siyaqtı, josa tärizdi (QÄTS, 2011, C. 6, s. 497).	josaday <i>sıf.</i> Kıpkırmızı, kızıl.
46.	жұлдыздай <i>сын.</i> Жұлдыз сияқты, жұлдыз тәрізді (QÄTS, 2011, C. 6, s. 546).	juldızday <i>sin.</i> Juldız siyaqtı, juldız tärizdi (QÄTS, 2011, C. 6, s. 546).	juldızday <i>sıf.</i> Yıldız gibi, parlak.
47.	жұмыртқадай <i>сын.</i> Жұмыртқа тәрізді (QÄTS, 2011, C. 6, s. 568).	jumırtqaday <i>sin.</i> Jumırtqa tärizdi (QÄTS, 2011, C. 6, s. 568).	jumırtqaday <i>sıf.</i> Yumurta gibi, bembeyaz.
48.	жылдағыдай <i>сын.</i> Жылдағы әдеттегідей, бұрынғы көріп жүргендей (QÄTS, 2011, C. 6, s. 608).	jılđağıday <i>sin.</i> Jılđağı ädettegidey, burınğı körip жүргендей (QÄTS, 2011, C. 6, s. 608).	jılđağıday <i>sıf.</i> Her yıl olan, her yıl olduğu gibi.
49.	жылдай <i>сын.</i> Жылға жуық, белгілі бір жыл мөлшеріндей (QÄTS, 2011, C. 6, s. 680).	jılday <i>sin.</i> Jılğa juvıq, belgili bir yıl mölşerindey (QÄTS, 2011, C. 6, s. 680).	jılday <i>sıf.</i> Yıla yakın, bir yıl kadar, bütün yıl.
50.	жымдай <i>сын.</i> Тып -тыныш, моп-момақан (QÄTS, 2011, C. 6, s. 717).	jımday <i>sin.</i> Tıp-tınış, mop-momaqan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 717).	jımday <i>sıf.</i> Uysal, sessiz, sakın, yumuşak başlı.
51.	имандай <i>сын.</i> Шын, рас, адал, таза (QÄTS, 2011, C. 7, s. 241).	imanday <i>sin.</i> Şın, ras, adal, taza (QÄTS, 2011, C. 7, s. 241).	imanday <i>sıf.</i> Hakiki, gerçek.
52.	қабыландай <i>сын.</i> Айбатты, қаһарлы, қайратты (QÄTS, 2011, C. 8, s. 684).	qabilanday <i>sin.</i> Aybattı, qaharlı, qayrattı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 684).	qabilanday <i>sıf.</i> Heybetli, azametli.
53.	қағаздай <i>сын.</i> 1. Қағаз тәрізді аппақ. 2. Қағаз тәрізді жұқа (QÄTS, 2011, C. 8, s. 699).	qağazday <i>sin.</i> 1. Qağaz tärizdi appaq. 2. Qağaz tärizdi juqa (QÄTS, 2011, C. 8, s. 699).	qağazday <i>sıf.</i> 1. Kâğıt gibi beyaz. 2. Kâğıt gibi ince.
54.	қаздай <i>сын.</i> Қаз сияқты, қаз тәрізді (QÄTS, 2011, C. 9, s. 13).	qazday <i>sin.</i> Qaz siyaqtı, qaz tärizdi (QÄTS, 2011, C. 9, s. 13).	qazday <i>sıf.</i> Kaz gibi.
55.	қазынадай <i>сын.</i> Қадірлі, қымбат заттай, байлықтай (QÄTS, 2011, C. 9, s. 25).	qazınaday <i>sin.</i> Qadirli, qımbat zattay, baylıktay (QÄTS, 2011, C. 9, s. 25).	qazınaday <i>sıf.</i> Hazine gibi, çok değerli, kıymetli.
56.	қақпандай <i>сын.</i> 1. Қақпан сияқты, қақпан тәрізді. 2. ауыс. Қатты, мығым 3. ауыс. Ауыр, зілдей (QÄTS, 2011, C. 9, s. 98).	qaqpanday <i>sin.</i> 1. Qaqpan siyaqtı, qaqpan tärizdi. 2. avis. Qattı, mıǵım 3. avis. Avır, zildey (QÄTS, 2011, C. 9, s. 98).	qaqpanday <i>sıf.</i> 1. Kapana benzer. 2. mec. Sert, sağlam. 3. mec. Güç, zor, meşakatlı.
57.	қаншырдай <i>сын.</i> Қаншыр сияқты жіп-жінішке, сидам, арық (QÄTS, 2011, C. 9, s. 242).	qanşırday <i>sin.</i> Qanşır siyaqtı jip-jiniške, siydam arıq (QÄTS, 2011, C. 9, s. 242).	qanşırday <i>sıf.</i> Zayıf, sıska, cılız.
58.	қарағайдай <i>сын.</i> 1. Қарағайға ұқсаған, қарағай сияқты. 2. ауыс. Үлкен, зор, биік (QÄTS, 2011, C. 9, s. 314).	qarağayday <i>sin.</i> 1. Qarağayğa uqsagan, qarağay siyaqtı. 2. avis. Ülken, zor, biyik (QÄTS, 2011, C. 9, s. 314).	qarağayday <i>sıf.</i> 1. Çam ağacı gibi. 2. mec. Büyük, kocaman. Dümdüz, dimdik.
59.	қарғайдай <i>сын.</i> 1. Қарға сияқты, қарғаға ұқсас. 2. ауыс. Кіп-кішкентай, жас (QÄTS, 2011, C. 9, s. 365).	qarğaday <i>sin.</i> 1. Qarğa siyaqtı, qarğağa uqsas. 2. avis. Kip-kişkentay, jas (QÄTS, 2011, C. 9, s. 365).	qarğaday <i>sıf.</i> 1. Karga gibi. 2. mec. Küçücük, genç.
60.	қаршадай <i>сын.</i> Кішкентай, жас, буыны қатпаған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 393).	qarşaday <i>sin.</i> Kişkentay, jas, buvını qatpağan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 393).	qarşaday <i>sıf.</i> Küçücük, kücücük çocuk gibi.
61.	қауғадай <i>сын.</i> Қауқиған, үлкен, көлемді, зор (QÄTS, 2011, C. 9, s. 490).	qavğaday <i>sin.</i> Qavqiyğan, ülken, kölemdi, zor (QÄTS, 2011, C. 9, s. 490).	qavğaday <i>sıf.</i> Büyük, kocaman.

62.	қидай <i>сын.</i> Қи сияқты, қи секілді (QÄTS, 2011, C. 9, s. 542).	qiyday <i>sin.</i> Qiy siyaqtı, qiy sekildi (QÄTS, 2011, C. 9, s. 542).	qiyday <i>sıf.</i> Tezek gibi, tezeğe benzer.
63.	қолақпандай <i>сын.</i> Қолағаштай, үлкен, дәу, ірі (QÄTS, 2011, C. 9, s. 721).	qolaqpanday <i>sin.</i> Qolağashay, ülken, däv, iri (QÄTS, 2011, C. 9, s. 721).	qolaqpanday <i>sıf.</i> Kocaman, devasa.
64.	қошқардай <i>сын.</i> Ірі, үлкен (QÄTS, 2011, C. 10, s. 159).	qoşqarday <i>sin.</i> İri, ülken (QÄTS, 2011, C. 10, s. 159).	qoşqarday <i>sıf.</i> Koç gibi, büyük, iri.
65.	қудай <i>сын.</i> Ақ, аппақ (QÄTS, 2011, C. 10, s. 194).	quvday <i>sin.</i> Aq, appaq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 194).	quvday <i>sin</i> Bembeyaz.
66.	қурайдай <i>сын.</i> Жіп-жіңішке, ұп-ұзын (QÄTS, 2011, C. 10, s. 205).	quvrayday <i>sin.</i> Jip-jinışke, up-uzın (QÄTS, 2011, C. 10, s. 205).	quvrayday <i>sıf.</i> İpince, upuzun.
67.	құдайдай <i>сын.</i> 1. Құдай тәрізді, құдай секілді. 2. <i>ауыс.</i> Мықты (QÄTS, 2011, C. 10, s. 242).	qudayday <i>sin.</i> 1. Quday tärizdi, quday sekildi. 2. <i>avis.</i> Mıqtı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 242).	qudayday <i>sıf.</i> 1. Allah gibi. 2. <i>mec.</i> Eşsiz, kudretli, kadir.
68.	құлындай <i>сын.</i> Сүйкімді, тартымды (QÄTS, 2011, C. 10, s. 319).	qulınday <i>sin.</i> Süykimdi tartımdı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 319).	qulınday <i>sıf.</i> Kulun gibi, güzel, yakışıklı.
69.	құралайдай <i>сын.</i> Құралай сияқты (QÄTS, 2011, C. 10, s. 378).	quralayday <i>sin.</i> Quralay siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 378).	quralayday <i>sıf.</i> Güzel, sevimli, alımlı.
70.	құрандай <i>сын.</i> Құран сөзіндей, қасиетті, ең қадірлі сөздей, Алланың сөзіндей. (QÄTS, 2011, C. 10, s. 388).	quranday <i>sin.</i> Quran sözindey, qasiyetti, eñ qadirli sözdey, Allanın sözindey. (QÄTS, 2011, C. 10, s. 388).	quranday <i>sıf.</i> Kur'an gibi.
71.	құрымдай <i>сын.</i> Қызыл күрең, қара қошқыл (QÄTS, 2011, C. 10, s. 421).	qurımday <i>sin.</i> Qızıl küreñ, qara qoşqıl (QÄTS, 2011, C. 10, s. 421).	qurımday <i>sıf.</i> Koyu kahverengi renkli.
72.	қыздай <i>сын.</i> Жібектей сызылған, сыпайы, биязы (QÄTS, 2011, C. 10, s. 486).	qızday <i>sin.</i> Jibektey sızılğan, sıpayı, biyazı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 486).	qızday <i>sıf.</i> Kız gibi, kibar, nazık.
73.	қылаудай <i>сын.</i> Титтей де, зәредей (QÄTS, 2011, C. 10, s. 524).	qılavday <i>sin.</i> Tittey de zäredey (QÄTS, 2011, C. 10, s. 524).	qılavday <i>sıf.</i> Zerre kadar, küçücük.
74.	қыршындай <i>сын.</i> Өрімдей, жап-жас (QÄTS, 2011, C. 10, s. 612).	qırşınday <i>sin.</i> Örimdey, jap-jas (QÄTS, 2011, C. 10, s. 612).	qırşınday <i>sıf.</i> Çok genç, gencecik, gepgenç.
75.	майдай <i>сын.</i> Жағымды, жайлы, сүйкімді (QÄTS, 2011, C. 10, s. 746).	mayday <i>sin.</i> Jağımdı, jaylı, süykimdi (QÄTS, 2011, C. 10, s. 746).	mayday <i>sıf.</i> Hoş, sevimli, rahat.
76.	мақпалдай <i>сын.</i> Жұмсақ, майда (QÄTS, 2011, C. 11, s. 21).	maqpalday <i>sin.</i> Jumsaq, mayda (QÄTS, 2011, C. 11, s. 21).	maqpalday <i>sıf.</i> Yumuşacık.
77.	малмандай <i>сын.</i> Үсті-басы су-су, белшеден суға малынған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 43).	malmanday <i>sin.</i> Üsti-bası suv-suv, belşeden suvğa malınğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 43).	malmanday <i>sıf.</i> Sırılsıklam olmuş, iliğine kadar ıslanmış.
78.	маржандай <i>сын.</i> Маржан сияқты, маржан тәрізді (QÄTS, 2011, C. 11, s. 77).	marjanday <i>sin.</i> Marjan siyaqtı, marjan tärizdi (QÄTS, 2011, C. 11, s. 77).	marjanday <i>sıf.</i> Mercan gibi, küçük, güzel.
79.	мауыздай <i>сын. сөйл.</i> Өте ірі, алпамсадай (QÄTS, 2011, C. 11, s. 105).	mavızday <i>sin. söyl.</i> Öte iri, alpamsaday (QÄTS, 2011, C. 11, s. 105).	mavızday <i>sıf. konuşma dili.</i> Çok iri, çok büyük, cüsseli.

80.	мойылдай <i>сын.</i> Мойыл сияқты, қап-қара (QÄTS, 2011, C. 11, s. 260).	moyılday <i>sin.</i> Moyıl siyaqtı, qar-qara (QÄTS, 2011, C. 11, s. 260).	moyılday <i>sıf.</i> Kuş kirazı renginde olan, simsiyah, kapkara.
81.	мұздай <i>сын.</i> Тастай, сап-салқын (QÄTS, 2011, C. 11, s. 328).	muzday <i>sin.</i> Tastay, sap-salqın (QÄTS, 2011, C. 11, s. 328).	muzday <i>sıf.</i> Buz gibi, çok soğuk.
82.	мұндай <i>сын.</i> Бұл сияқты, дәл осындай, бұндай (QÄTS, 2011, C. 11, s. 344).	munday <i>sin.</i> Bul siyaqtı, дәл osınday, bunday (QÄTS, 2011, C. 11, s. 344).	munday <i>sıf.</i> Bunun gibi, aynen böyle.
83.	мұнтаздай <i>сын.</i> Тап-таза, кіршіксіз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 344).	muntazday <i>sin.</i> Tap-taza, kırşiksiz (QÄTS, 2011, C. 11, s. 344).	muntazday <i>sıf.</i> Tertemiz, berrak, pak.
84.	мындай <i>сын.</i> Мың мөлшеріндей, шамасындай, мыңға жуық (QÄTS, 2011, C. 11, s. 413).	mıñday <i>sin.</i> Mıñ mölşerindey, şamasınday, mıñğa juvıq (QÄTS, 2011, C. 11, s. 413).	mıñday <i>sıf.</i> Bine yakın, bin kadar.
85.	нардай <i>сын.</i> Үлкен, түйедей, сомадай (QÄTS, 2011, C. 11, s. 487).	narday <i>sin.</i> Ülken, tüyedeу somaday (QÄTS, 2011, C. 11, s. 487).	narday <i>sıf.</i> Dev gibi, devasa.
86.	обадай <i>сын.</i> Оба сияқты томпайған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 601).	obaday <i>sin.</i> Oba siyaqtı tompayğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 601).	obaday <i>sıf.</i> Kurgan gibi, tepeli.
87.	оқтаудай <i>сын.</i> Түп-тұзу, тіп-тік (QÄTS, 2011, C. 11, s. 654).	oqtavday <i>sin.</i> Tüp-tuzuv, tip-tik (QÄTS, 2011, C. 11, s. 654).	oqtavday <i>sıf.</i> Oklava gibi, dimdik.
88.	ондай <i>сын.</i> Ол секілді, соған ұқсас (QÄTS, 2011, C. 11, s. 682).	onday <i>sin.</i> Ol sekildi, soğan uqsas (QÄTS, 2011, C. 11, s. 682).	onday <i>sıf.</i> Onun gibi, ona benzer.
89.	осындай <i>сын.</i> Осы сияқты, осыған ұқсас (QÄTS, 2011, C. 12, s. 32).	osınday <i>sin.</i> Osi siyaqtı, osığan uqsas (QÄTS, 2011, C. 12, s. 32).	osınday <i>sıf.</i> Bunun gibi.
90.	раушандай <i>сын.</i> Раушан гүліне ұқсас; сұлу, көрікті (QÄTS, 2011, C. 12, s. 453).	ravşanday <i>sin.</i> Ravşan güline uqsas; suluv, körikti (QÄTS, 2011, C. 12, s. 453).	ravşanday <i>sıf.</i> Güle benzer, güzel.
91.	сабадай <i>сын.</i> Үлкен, мол (QÄTS, 2011, C. 12, s. 507).	sabaday <i>sin.</i> Ülken, mol (QÄTS, 2011, C. 12, s. 507).	sabaday <i>sıf.</i> Büyük, iri, kocaman, geniş.
92.	сағымдай <i>сын.</i> Сағым сияқты, көз жеткісіз, алыс, бұлыңғыр (QÄTS, 2011, C. 12, s. 529).	sağımday <i>sin.</i> Sağım siyaqtı, köz jetkisiz, alıs, bulıñgır (QÄTS, 2011, C. 12, s. 529).	sağımday <i>sıf.</i> Serap gibi
93.	сақадай <i>сын.</i> Ірі, үлкен, дәу (QÄTS, 2011, C. 12, s. 552).	saqaday <i>sin.</i> İri, ülken, дәv (QÄTS, 2011, C. 12, s. 552).	saqaday <i>sıf.</i> Büyük, iri, sağlam.
94.	сойдауылдай <i>сын.</i> Зінгіттей, еңгезердей (QÄTS, 2011, C. 13, s. 237).	soydavılday <i>sin.</i> Zinğitтей, eңgezerdeу (QÄTS, 2011, C. 13, s. 237).	soydavılday <i>sıf.</i> Çok büyük, devasa.
95.	сойталдай <i>сын.</i> Еңгезердей, алпамсадай, жауырыны қақпақтай (QÄTS, 2011, C. 13, s. 240).	soytalday <i>sin.</i> Eңgezerdeу, alpamsaday, javırını qaqpаqtay (QÄTS, 2011, C. 13, s. 240).	soytalday <i>sıf.</i> İri, dev gibi, uzun.
96.	соқталдай <i>сын.</i> Зор денелі, еңгезердей, үлкен, дәу; сойталдай (QÄTS, 2011, C. 13, s. 250).	soqtalday <i>sin.</i> Zor deneli, eңgezerdeу, ülken, дәv; soytalday (QÄTS, 2011, C. 13, s. 250).	soqtalday <i>sıf.</i> Cüsseli, iri yapılı, iri gövdeli.
97.	соқтандай <i>сын.</i> сөйл. Соқталдай (QÄTS, 2011, C. 13, s. 251).	soqtanday <i>sin.</i> сөйл. Soqtalday (QÄTS, 2011, C. 13, s. 251).	soqtanday <i>sıf.</i> konuşma dili. İri, cüsseli, iri, yapılı.

98.	сомадай <i>сын. сөйл.</i> Үлкен, дәу, еңгезердей (QÄTS, 2011, C. 13, s. 265).	somaday <i>sin. söyl.</i> Ülken, däv, eñgezerdey (QÄTS, 2011, C. 13, s. 265).	somaday <i>sıf. konuşma dili.</i> İri, kocaman, devasa.
99.	сормандай <i>сын.</i> Сорлы, бақытсыз, мүсәпір (QÄTS, 2011, C. 13, s. 282).	sormañday <i>sin.</i> Sorlı, baqıtsız, müsäpir (QÄTS, 2011, C. 13, s. 282).	sormañday <i>sıf.</i> Dertli, kederli, talihsiz.
100	судай <i>сын.</i> Су тәрізді, су сияқты (QÄTS, 2011, C. 13, s. 330).	suvday <i>sin.</i> Suv tärizdi, suv siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 330).	suvday <i>sıf.</i> Su gibi, suya benzer.
101	сымдай <i>сын. 1.</i> Сым тәрізді, сым сияқты. <i>2. ауыс.</i> Түп-түзу, тіп-тік (QÄTS, 2011, C. 13, s. 504).	sımday <i>sin. 1.</i> Sım tärizdi, sım siyaqtı. <i>2. avis.</i> Tüp-tüzüv, tip-tik (QÄTS, 2011, C. 13, s. 504).	sımday <i>sıf. 1.</i> Tele benzer, tel gibi. <i>2. mec.</i> Dümдүз, dimdik.
102	тақтайдай <i>сын.</i> Кедір-бұдырсыз, теп-тегіс (QÄTS, 2011, C. 13, s. 638).	taqtayday <i>sin.</i> Kedir-budırsız, tep-tegis (QÄTS, 2011, C. 13, s. 638).	taqtayday <i>sıf.</i> Dümдүз, tahta gibi, yüzeyi düz olan.
103	тарыдай <i>сын.</i> Тары сияқты, тары тәрізді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 16).	tarıday <i>sin.</i> Tarı siyaqtı, tarı tärizdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 16).	tarıday <i>sıf.</i> Darı gibi, çok küçük.
104	таудай <i>сын.</i> Тау сияқты, тау тәрізді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 40).	tavday <i>sin.</i> Tav siyaqtı, tav tärizdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 40).	tavday <i>sıf.</i> Dağ gibi, dağ kadar.
105	томардай <i>сын.</i> Дөңбектей, дәу, үп-үлкен (QÄTS, 2011, C. 14, s. 254).	tomarday <i>sin.</i> Döñbektey, däv, üp-ülken (QÄTS, 2011, C. 14, s. 254).	tomarday <i>sıf.</i> Kütük gibi, kocaman, büyük, iri.
106	торғайдай <i>сын. 1.</i> Öте шағын, кішкентай, титтей. <i>2.</i> Ұсақ емес, ірілеу (QÄTS, 2011, C. 14, s. 294).	torğayday <i>sin. 1.</i> Öte şağın, kişkentay, tiyttay. <i>2.</i> Uşaq emes, irilev (QÄTS, 2011, C. 14, s. 294).	torğayday <i>sıf. 1.</i> Çok küçük, minik, minicik. <i>2.</i> Büyükçe, irice.
107	тостағандай <i>сын.</i> Дөп-дөңгелек, үлкен (QÄTS, 2011, C. 14, s. 310).	tostağanday <i>sin.</i> Döp-döñgelek, ülken (QÄTS, 2011, C. 14, s. 310).	tostağanday <i>sıf.</i> Yusuvarlak ve büyük.
108	тұздай <i>сын. 1.</i> Тұз сияқты. <i>2. ауыс.</i> Көкпеңбек, көк (QÄTS, 2011, C. 14, s. 410).	tuzday <i>sin. 1.</i> Tuz siyaqtı. <i>2. avis.</i> Kökpeñbek, kök (QÄTS, 2011, C. 14, s. 410).	tuzday <i>sıf. 1.</i> Tuz gibi, tuz tadında. <i>2. mec.</i> Çakır gözlü.
109	тұрымтайдай <i>сын.</i> Кіп-кішкентай, шағын (QÄTS, 2011, C. 14, s. 439).	turımtayday <i>sin.</i> Kip-kişkentay, şağın (QÄTS, 2011, C. 14, s. 439).	turımtayday <i>sıf.</i> Doğan gibi, doğan benzeri, küçük, minik.
110	тұтамдай <i>сын. 1.</i> Кіп-кішкентай, өте шағын. <i>2.</i> Қып-қысқа, шолақ (QÄTS, 2011, C. 14, s. 445).	tutamday <i>sin. 1.</i> Kip-kişkentay, öte şağın. <i>2.</i> Qıp-qısqa, şolaq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 445).	tutamday <i>sıf. 1.</i> Minicik, küçücük, ufacık. <i>2.</i> Kıpkısa, kısacık.
111	тышқандай <i>сын.</i> Кішкентай, титімдей; қаршадай (QÄTS, 2011, C. 14, s. 582).	tışqanday <i>sin.</i> Kişkentay, tiytimdey; qarşaday (QÄTS, 2011, C. 14, s. 582).	tışqanday <i>sıf.</i> Küçücük, minicik.
112	удай <i>сын. 1.</i> Öте ащы. <i>2. ауыс.</i> Öте ауыр, қиын (QÄTS, 2011, C. 14, s. 656).	uvday <i>sin. 1.</i> Öte aşçı. <i>2. avis.</i> Öte avır, qıym (QÄTS, 2011, C. 14, s. 656).	uvday <i>sıf. 1.</i> Çok acı, zehir gibi. <i>2. mec.</i> Çok ağır, güce giden.
113	ұлдай <i>сын.</i> Ұл сияқты, ұл тәрізді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 709).	ulday <i>sin.</i> Ul siyaqtı, ul tärizdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 709).	ulday <i>sıf.</i> Oğlan gibi.
114	ұлпадай <i>сын.</i> Жұп-жұмсақ, мап-майда (QÄTS, 2011, C. 14, s. 710).	ulpaday <i>sin.</i> Jup-jumsaq, map-mayda (QÄTS, 2011, C. 14, s. 710).	ulpaday <i>sıf.</i> Pamuk gibi, yumuşak.

115	шайдай <i>сын.</i> Бұлтсыз ашық, жарқыраған (күн, аспан) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 196).	şayday <i>sin.</i> Bulutsız aşık, jarqırağan (kün, aspan) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 196).	şayday <i>sıf.</i> Bulutsuz, açık (hava).
116	шақшадай <i>сын.</i> Кішкентай, титімдей (QÄTS, 2011, C. 15, s. 209).	şaqşaday <i>sin.</i> Kişkentay, tiytimdey (QÄTS, 2011, C. 15, s. 209).	şaqşaday <i>sıf.</i> Küçücük, minnacık.
117	шақырымдай <i>сын.</i> Бір шақырымға жақын (QÄTS, 2011, C. 15, s. 212).	şaqırımday <i>sin.</i> Bir şaqırımğa jaqın (QÄTS, 2011, C. 15, s. 212).	şaqırımday <i>sıf.</i> Bir kilometre kadar, bir kilometreye yakın.
118	шаншудай <i>сын.</i> Шаншу сияқты, шаншу тәрізді (QÄTS, 2011, C. 15, s. 241).	şanşuvday <i>sin.</i> Şanşuv siyaqtı, şanşuv tärizdi (QÄTS, 2011, C. 15, s. 241).	şanşuvday <i>sıf.</i> Sancı gibi.
119	шаңқандай <i>сын.</i> Аппақ қудай, шаңқайған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 247).	şañqanday <i>sin.</i> Appaq, quvday, şañqayğan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 247).	şañqanday <i>sıf.</i> Bembeyaz, süt gibi beyaz.
120	шарадай <i>сын.</i> Үлкен, дәу (QÄTS, 2011, C. 15, s. 264).	şaraday <i>sin.</i> Ülken, dev (QÄTS, 2011, C. 15, s. 264).	şaraday <i>sıf.</i> Büyük, devasa.
121	шойындай <i>сын.</i> 1. Шойын сияқты ауыр, салмақты, зілдей. 2. Шойын сияқты, қап-қара (QÄTS, 2011, C. 15, s. 382).	şoyınday <i>sin.</i> 1. Şoyın siyaqtı avır, salmaqtı, zildey. 2. Şoyın siyaqtı, qap-qara (QÄTS, 2011, C. 15, s. 382).	şoyınday <i>sıf.</i> 1. Ağır, gülle gibi. 2. Kapkara, dökme demir gibi kara.
122	шоқпардай <i>сын.</i> Дәу, үлкен. (QÄTS, 2011, C. 15, s. 386).	şoqparday <i>sin.</i> Däv, ülken. (QÄTS, 2011, C. 15, s. 386).	şoqparday <i>sıf.</i> Çomak, topuz gibi, çomağa benzer.
123	шомбалдай <i>сын.</i> Ірі, зор денелі, тұлғалы, алпамсадай (QÄTS, 2011, C. 15, s. 398).	şombalday <i>sin.</i> İri, zor deneli, tulğalı, alpamsaday (QÄTS, 2011, C. 15, s. 398).	şombalday <i>sıf.</i> İri yapılı, cüsseli, iri yarı.
124	шошқадай <i>сын.</i> Іркілдеген, семіз, дөңкиген дәу (QÄTS, 2011, C. 15, s. 409).	şoşqaday <i>sin.</i> İrkiidegen, semiz, dönkiygen дәв (QÄTS, 2011, C. 15, s. 409).	şoşqaday <i>sıf.</i> Domuz gibi, çok şişman.
125	шұғыладай <i>сын.</i> Шұғыла секілді, жарық сәуле тәрізді (QÄTS, 2011, C. 15, s. 450).	şuğıladay <i>sin.</i> Şuğıla sekildi, jarıq sävle tärizdi (QÄTS, 2011, C. 15, s. 450).	şuğıladay <i>sıf.</i> Güneş ışığı gibi, şafak gibi.
126	шыныдай <i>сын.</i> Шыны секілді, шыны тәрізді (QÄTS, 2011, C. 15, s. 571).	şınıday <i>sin.</i> Şını sekildi, şını tärizdi (QÄTS, 2011, C. 15, s. 571).	şınıday <i>sıf.</i> Cam gibi, cama benzer, billur, şeffaf.
127	ырғайдай <i>сын.</i> Сорайған, жіп-жіңішке (QÄTS, 2011, C. 15, s. 666).	ırğayday <i>sin.</i> Sorayğan, jip-jiniške (QÄTS, 2011, C. 15, s. 666).	ırğayday <i>sıf.</i> Çıta gibi uzun, sırık gibi.

3.1.5.2. +ДЕЙ (+dey) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 20. +ДЕЙ (+dey) Eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	әдеттегідей <i>сын.</i> Жайшылықтағыдай, қалыптағыдай (QÄTS, 2011, C. 2, s. 364).	ädettegidey <i>sin.</i> Jayşılıqtağıday, qalıptağıday (QÄTS, 2011, C. 2, s. 364).	ädettegidey <i>sıf.</i> Eskisi gibi, her zamanki gibi.
2.	әлгідей <i>сын.</i> Жаңағы сияқты, жаңағыдай, сол сияқты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 419).	älgidey <i>sin.</i> Jañağı siyaqtı, jañağıday, sol siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 419).	älgidey <i>sıf.</i> Deminki gibi, az önceki gibi.
3.	әлденендей <i>сын.</i> Белгісіз, түсініксіз, қайдағы бір (QÄTS, 2011, C. 2, s. 423).	äldenendey <i>sin.</i> Belgisiz, tüşiniksiz, qaydağı bir (QÄTS, 2011, C. 2, s. 423).	äldenendey <i>sıf.</i> Belli olmayan, bilinmez, meçhul, belirsiz.
4.	әуелгідей <i>сын.</i> Осыған дейінгідей, бастапқыдай (QÄTS, 2011, C. 2, s. 508).	ävelgidey <i>sin.</i> Osığan deyingidey, bastapqıday (QÄTS, 2011, C. 2, s. 508).	ävelgidey <i>sıf.</i> Eskisi gibi, önceki gibi.
5.	бөшкедей <i>сын.</i> 1. Бөшке сияқты, бөшке тәрізді. 2. <i>ауыс.</i> Домаланған, кеспелтек (QÄTS, 2011, C. 3, s. 579).	böşkedey <i>sin.</i> 1. Böške siyaqtı, böške tärizdi. 2. <i>avis.</i> Domalanğan, kespeltek (QÄTS, 2011, C. 3, s. 579).	böşkedey <i>sıf.</i> 1. Varil gibi. 2. <i>mec.</i> Kalın, şişman, yuvarlak, fıçı gibi.
6.	бүгінгідей <i>сын.</i> Осы күнгі сияқты, қазіргідей (QÄTS, 2011, C. 4, s. 30).	bügingidey <i>sin.</i> Osı küngi siyaqtı, qazirgidey (QÄTS, 2011, C. 4, s. 30).	bügingidey <i>sıf.</i> Bugünkü gibi.
7.	біздей <i>сын.</i> Біз сияқты, үп-үшкір (QÄTS, 2011, C. 4, s. 108).	bizdey <i>sin.</i> Biz siyaqtı, üp-üşkir (QÄTS, 2011, C. 4, s. 108).	bizdey <i>sıf.</i> Biz gibi, sipsivri.
8.	білеудей <i>сын.</i> Жұп-жуан (QÄTS, 2011, C. 4, s. 125).	bilevdey <i>sin.</i> Jup-juvan (QÄTS, 2011, C. 4, s. 125).	bilevdey <i>sıf.</i> Yuvarlak, kalın.
9.	гүлдей <i>сын.</i> Гүл сияқты, гүл тәрізді (QÄTS, 2011, C. 4, s. 365).	güldey <i>sin.</i> Gül siyaqtı, gül tärizdi (QÄTS, 2011, C. 4, s. 365).	güldey <i>sıf.</i> Çiçek gibi, çiçeğe benzer.
10.	егеудей <i>сын.</i> 1. Егеу сияқты, егеу тәрізді. 2. <i>ауыс.</i> Өткір, уытты (QÄTS, 2011, C. 5, s. 141).	egevdey <i>sin.</i> 1. Egev siyaqtı, egev tärizdi. 2. <i>avis.</i> Ötkir, uvıttı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 141).	egevdey <i>sıf.</i> 1. Ege gibi, sert. 2. <i>mec.</i> Sivri, keskin (dil).
11.	егіздей <i>сын.</i> Егіз сияқты, егіз тәрізді (QÄTS, 2011, C. 5, s. 145).	egizdey <i>sin.</i> Egiz siyaqtı, egiz tärizdi (QÄTS, 2011, C. 5, s. 145).	egizdey <i>sıf.</i> İkiz gibi.
12.	емендей <i>сын.</i> 1. Емен сияқты, емен тәрізді. 2. <i>ауыс.</i> Мықты, берік (QÄTS, 2011, C. 5, s. 265).	emendey <i>sin.</i> 1. Emen siyaqtı, emen tärizdi. 2. <i>avis.</i> Mıqtı, berik (QÄTS, 2011, C. 5, s. 265).	emendey <i>sıf.</i> 1. Meşe ağacı gibi. 2. <i>mec.</i> Güçlü, sağlam, sert.
13.	еңгезердей <i>сын.</i> Соқталдай, алпамсадай, сомадай (QÄTS, 2011, C. 5, s. 314).	eñgezerdey <i>sin.</i> Soqtalday, alpamsaday, somaday (QÄTS, 2011, C. 5, s. 314).	eñgezerdey <i>sıf.</i> İri yarı, yapılı.

14.	ердей <i>сын.</i> Ер адам сияқты, ер адам тәрізді (QÄTS, 2011, C. 5, s. 335).	erdey <i>sin.</i> Er adam siyaqtı, er adam tärizdi (QÄTS, 2011, C. 5, s. 335).	erdey <i>sıf.</i> Erkek gibi, erkekçe.
15.	желдей <i>сын.</i> Жел сияқты, жел тәрізді, жүйрік (QÄTS, 2011, C. 6, s. 286).	jeldey <i>sin.</i> Jel siyaqtı, jel tärizdi, jüyrik (QÄTS, 2011, C. 6, s. 286).	jeldey <i>sıf.</i> Rüzgâr gibi hızlı, süratli.
16.	зәрдей <i>сын.</i> Удай, ащы, заһардай (QÄTS, 2011, C. 7, s. 114).	zärdey <i>sin.</i> Uvday, aşçı, zaharday (QÄTS, 2011, C. 7, s. 114).	zärdey <i>sıf.</i> Zehir gibi, acı.
17.	зәредей <i>сын.</i> Құрттай, титтей, кішкентай (QÄTS, 2011, C. 7, s. 115).	zäredey <i>sin.</i> Qurttay, tittey, kişkentay (QÄTS, 2011, C. 7, s. 115).	zäredey <i>sıf.</i> Küçük, zerre kadar.
18.	зәрредей <i>сын. сөйл.</i> Зәредей (QÄTS, 2011, C. 7, s. 117).	zärredey <i>sin. söyl.</i> Zäredey (QÄTS, 2011, C. 7, s. 117).	zärredey <i>sıf.</i> konuşma dili. Zerre kadar.
19.	зілдей <i>сын.</i> Зіл сияқты, зіл тәрізді (QÄTS, 2011, C. 7, s. 181).	zildey <i>sin.</i> Zil siyaqtı, zil tärizdi (QÄTS, 2011, C. 7, s. 181).	zildey <i>sıf.</i> Çok ağır, gülle gibi.
20.	инедей <i>сын.</i> Ине сияқты, үшкір (QÄTS, 2011, C. 7, s. 283).	inyedei <i>sin.</i> İyne siyaqtı, üşkir (QÄTS, 2011, C. 7, s. 283).	inyedei <i>sıf.</i> İğne gibi, sivri.
21.	кебежедей <i>сын.</i> Үлкен, жуан; бүйрегі бұлтиған, шермиген, рабайсыз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 506).	kebejedei <i>sin.</i> Ülken, juvan; büyregi bultığan, şermiygen, rabaysız (QÄTS, 2011, C. 7, s. 506).	kebejedei <i>sıf.</i> Şişman, göbekli, iri.
22.	кездей <i>сын.</i> Кез сияқты, бір метрге жуық (QÄTS, 2011, C. 7, s. 528).	kezdey <i>sin.</i> Kez siyaqtı, bir metrge juvıq (QÄTS, 2011, C. 7, s. 528).	kezdey <i>sıf.</i> Arşın kadar, bir arşın boyu.
23.	келідей <i>сын.</i> Үлкен, еңгезердей (QÄTS, 2011, C. 7, s. 577).	kelidey <i>sin.</i> Ülken, eñgezerdei (QÄTS, 2011, C. 7, s. 577).	kelidey <i>sıf.</i> Kalın, büyük, iri.
25.	кенедей <i>сын.</i> Кішкентай, титтей, құрттай (QÄTS, 2011, C. 7, s. 605).	kenedey <i>sin.</i> Kişkentay, tiyttey, qurttay (QÄTS, 2011, C. 7, s. 605).	kenedey <i>sıf.</i> Kene gibi, küçük, küçücük.
26.	керсендей <i>сын.</i> Тегенедей, үлкен (QÄTS, 2011, C. 7, s. 662).	kersendei <i>sin.</i> Tegenedei, ülken (QÄTS, 2011, C. 7, s. 662).	kersendei <i>sıf.</i> Tekne gibi, büyük, kocaman.
27.	керуеншідей <i>сын.</i> Керуенші сияқты, керуенші тәрізді (QÄTS, 2011, C. 7, s. 669).	kerüvenşidei <i>sin.</i> Kerüvenşi siyaqtı, kerüvenşi tärizdi (QÄTS, 2011, C. 7, s. 669).	kerüvenşidei <i>sıf.</i> Kervancı gibi.
28.	киіздей <i>сын.</i> Киіз сияқты, киіз тәрізді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 41).	kiyizdei <i>sin.</i> Kiyiz siyaqtı, kiyiz tärizdi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 41).	kiyizdei <i>sıf.</i> Keçe gibi, kalın, sıkı.
29.	көздей <i>сын.</i> Көз сияқты, кішкентай (QÄTS, 2011, C. 8, s. 214).	közdey <i>sin.</i> Köz siyaqtı, kişkentay (QÄTS, 2011, C. 8, s. 214).	közdey <i>sıf.</i> Göz kadar, küçük, ufak.
30.	көктемдей <i>сын.</i> Көктем сияқты, көктем тәрізді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 256).	köktemdei <i>sin.</i> Köktem siyaqtı, köktem tärizdi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 256).	köktemdei <i>sıf.</i> Bahar gibi, bahara benzer.
31.	көлдей <i>сын.</i> Көл тәрізді, көл сияқты (QÄTS, 2011, C. 8, s. 261).	köldei <i>sin.</i> Köl tärizdi, köl siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 261).	köldei <i>sıf.</i> Göl gibi, geniş.
32.	көмірдей <i>сын.</i> Көмір сияқты, қап-қара (QÄTS, 2011, C. 8, s. 287).	kömirdei <i>sin.</i> Kömir siyaqtı, kap-kara (QÄTS, 2011, C. 8, s. 287).	kömirdei <i>sıf.</i> Kömür gibi, kapkara, simsiyah.

33.	көрдей <i>сын.</i> Көр сияқты, көр тәрізді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 338).	kördey <i>sin.</i> Köp siyaqtı, kör tärizdi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 338).	kördey <i>sıf.</i> Zifirî, kör (karanlık).
34.	көсеудей <i>сын.</i> Көсеу тәрізді, қап-қара; сидиған, сыриған (QÄTS, 2011, C. 8, s. 369).	kösevedey <i>sin.</i> Kösev tärizdi, qar-qara; siydiğan, sıriyğan (QÄTS, 2011, C. 8, s. 369).	kösevedey <i>sıf.</i> Maşa, köşeği gibi, uzun, ince, zayıf.
35.	күбідей <i>сын.</i> 1. Күбі сияқты, күбі тәрізді. 2. Үлкен, жуан, семіз (QÄTS, 2011, C. 8, s. 418).	kübidey <i>sin.</i> 1. Kübi siyaqtı, kübi tärizdi. 2. Ülken, juvan, semiz (QÄTS, 2011, C. 8, s. 418).	kübidey <i>sıf.</i> 1. Yayık gibi. 2. Kalın, şişman.
36.	күждей <i>сын.</i> Жуан, толық (QÄTS, 2011, C. 8, s. 424).	küjdey <i>sin.</i> Juvan, tolıq (QÄTS, 2011, C. 8, s. 424).	küjdey <i>sıf.</i> Kalın, tombul, dolgun.
37.	күлдей <i>сын.</i> Мап-майда, өте ұсақ (QÄTS, 2011, C. 8, s. 465).	küldey <i>sin.</i> Map-mayda, öte usaq (QÄTS, 2011, C. 8, s. 465).	küldey <i>sıf.</i> Kül gibi, un ufak.
38.	күндей <i>сын.</i> Күн сияқты, қуатты, жарық (QÄTS, 2011, C. 8, s. 513).	kündey <i>sin.</i> Kün siyaqtı, quvattı, jarıq (QÄTS, 2011, C. 8, s. 513).	kündey <i>sıf.</i> Güneş gibi, ışıklı aydınlık.
39.	күндізгідей <i>сын.</i> Күндізгі сияқты (QÄTS, 2011, C. 8, s. 518).	kündizgidey <i>sin.</i> Kündizgi siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 518).	kündizgidey <i>sıf.</i> Gündüz gibi, aydınlık.
40.	күрзідей <i>сын.</i> Күрзі сияқты, күрзі тәрізді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 556).	kürzidey <i>sin.</i> Kürzi siyaqtı, kürzi tärizdi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 556).	kürzidey <i>sıf.</i> Gürz gibi, ağır.
41.	кілемдей <i>сын.</i> Кілем тәрізді; құлпырған, әдемі, әсем (QÄTS, 2011, C. 8, s. 596).	kilemdey <i>sin.</i> Kilem tärizdi; qulpırğan, ädemi, äsem (QÄTS, 2011, C. 8, s. 596).	kilemdey <i>sıf.</i> Halı gibi, süslü, güzel.
42.	кіреукедей <i>сын.</i> Кіреуке сияқты, кіреуке тәрізді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 624).	kirevkedey <i>sin.</i> Kirevke siyaqtı, kirevke tärizdi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 624).	kirevkedey <i>sıf.</i> Zırh gibi sağlam.
43.	мейіздей <i>сын.</i> Мейіз сияқты тәтті, әбден бабына келіп, кепкен (QÄTS, 2011, C. 11, s. 159).	meyizdey <i>sin.</i> Meyiz siyaqtı tätti, äbden babına kelip, kephen (QÄTS, 2011, C. 11, s. 159).	meyizdey <i>sıf.</i> Kuru üzüm gibi tatlı.
44.	мөлдірдей <i>сын.</i> Таза, пәк, ақ (QÄTS, 2011, C. 11, s. 305).	möldirdey <i>sin.</i> Taza, päk, aq (QÄTS, 2011, C. 11, s. 305).	möldirdey <i>sıf.</i> Billur, duru, şeffaf, tertemiz, berrak.
45.	мірдей <i>сын.</i> Ашы, өткір, зәрлі (сөз) (QÄTS, 2011, C. 11, s. 447).	mirdey <i>sin.</i> Aşçı, ötkir, zärli (söz) (QÄTS, 2011, C. 11, s. 447).	mirdey <i>sıf.</i> Acı, zehirli, keskin (söz).
46.	нілдей <i>сын.</i> Ашық көк, көкпеңбек (QÄTS, 2011, C. 11, s. 597).	nildey <i>sin.</i> Aşıq kök, kökpeñbek (QÄTS, 2011, C. 11, s. 597).	nildey <i>sıf.</i> Açık mavi.
47.	өгіздей <i>сын.</i> 1. Өгіз сияқты, өгіз тәрізді. 2. ауыс. Дөңкиген, үлкен, дәу (QÄTS, 2011, C. 12, s. 74).	ögizdey <i>sin.</i> 1. Öriz siyaqtı, öriz tärizdi. 2. avıs. Döñkiygen, ülken, däv (QÄTS, 2011, C. 12, s. 74).	ögizdey <i>sıf.</i> 1. Öküz gibi. 2. mec. Büyük, kocaman, iri.
48.	өндірдей <i>сын.</i> Жап-жас, өрімдей (QÄTS, 2011, C. 12, s. 152).	öndirdey <i>sin.</i> Jan-jas, örimdey (QÄTS, 2011, C. 12, s. 152).	öndirdey <i>sıf.</i> Çok genç, gencecik.
49.	өндіршіндей <i>сын.</i> Өрімдей, жап-жас (QÄTS, 2011, C. 12, s. 153).	öndirşindey <i>sin.</i> Örimdey, jap-jas (QÄTS, 2011, C. 12, s. 153).	öndirşindey <i>sıf.</i> Çok genç, gencecik, toy.
50.	пілдей <i>сын.</i> Піл сияқты ірі, үлкен (QÄTS, 2011, C. 12, s. 422).	pildey <i>sin.</i> Pil siyaqtı iri, ülken (QÄTS, 2011, C. 12, s. 422).	pildey <i>sıf.</i> Fil gibi, büyük, kocaman.

51.	сүмбідей <i>сын.</i> Сүмбі тәрізді жіп-жіңішке, түп-түзу (QÄTS, 2011, C. 13, s. 418).	sümbidey <i>sin.</i> Sümbi tärizdi jip-jiniške, tüp-tüzüv (QÄTS, 2011, C. 13, s. 418).	sümbidey <i>sıf.</i> Harbi gibi, incecik ve düz.
52.	тегенедей <i>сын.</i> Үлкен, дәу, теңкиген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 83).	tegenedey <i>sin.</i> Ülken, дәv, teñkiygen QÄTS, 2011, C. 14, s. 83).	tegenedey <i>sıf.</i> Tekne gibi, büyük, kocaman.
53.	темірдей <i>сын.</i> 1. Темір сияқты, қып-қызыл. 2. Қатты, берік (QÄTS, 2011, C. 14, s. 115).	temirdey <i>sin.</i> 1. Temir siyaqtı, qıp-qızıl. 2. Qattı, berik (QÄTS, 2011, C. 14, s. 125).	temirdey <i>sıf.</i> 1. Demir gibi, demire benzer. 2. Güçlü, kuvvetli.
54.	теңдей <i>сын.</i> Тең сияқты үлкен, еңгезердей (QÄTS, 2011, C. 14, s. 125).	teñdey <i>sin.</i> Teñ siyaqtı ülken, eñgezerdey (QÄTS, 2011, C. 14, s. 125).	teñdey <i>sıf.</i> Büyük, iri, kocaman.
55.	теңіздей <i>сын.</i> 1. Теңіз сияқты. 2. ауыс. Ұшан-теңіз, өлшеусіз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 134).	teñizdey <i>sin.</i> 1. Teñiz siyaqtı. 2. avis. Uşan-teñiz, ölşevsiz (QÄTS, 2011, C. 14, s. 185).	teñizdey <i>sıf.</i> 1. Deniz gibi. 2. mec. Uçsuz bucaksız, engin, ölçüsüz, bol.
56.	тигімдей <i>сын. сөйл.</i> Титтей (QÄTS, 2011, C. 14, s. 185).	tiytimdey <i>sin. söyl.</i> Tıyttey (QÄTS, 2011, C. 14, s. 185).	tiytimdey <i>sıf.</i> konuşma dili. Küçücük, azıcık, zerre kadar.
57.	төбедей <i>сын.</i> Үлкен, дәу, еңгезердей (QÄTS, 2011, C. 14, s. 323).	töbedey <i>sin.</i> Ülken, дәv, eñgezerdey (QÄTS, 2011, C. 14, s. 323).	töbedey <i>sıf.</i> Tepe gibi, büyük, kocaman.
58.	түйедей <i>сын.</i> Түйе секілді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 471).	tüyedey <i>sin.</i> Tüye sekildi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 471).	tüyedey <i>sıf.</i> Deve gibi iri, kocaman.
59.	түймедей <i>сын.</i> Көлемі шағын, кішкентай (QÄTS, 2011, C. 14, s. 475).	tüymedey <i>sin.</i> Kölemi şağın, kişkentay (QÄTS, 2011, C. 14, s. 475).	tüymedey <i>sıf.</i> Düğme gibi küçük, küçücük.
60.	түрпідей <i>сын.</i> Түрпі сияқты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 502).	türpidey <i>sin.</i> Türpi siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 502).	türpidey <i>sıf.</i> Törpü gibi, törpüye benzer.
61.	тікендей <i>сын.</i> Тікен сияқты, өткір (QÄTS, 2011, C. 14, s. 597).	tikendey <i>sin.</i> Tiken siyaqtı, ötkir (QÄTS, 2011, C. 14, s. 597).	tikendey <i>sıf.</i> Diken gibi, sivri.
62.	тілдей <i>сын.</i> 1. Жіп-жіңішке. 2. Кішкентай, бір жапырақ (QÄTS, 2011, C. 14, s. 613).	tildey <i>sin.</i> 1. Jip-jiniške. 2. Kişkentay, bir japıraq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 613).	tildey <i>sıf.</i> 1. İpince. 2. Küçücük, azıcık, bir dilim kadar küçük.
63.	үйдей <i>сын.</i> Үй сияқты (QÄTS, 2011, C. 15, s. 25).	üydey <i>sin.</i> Üy siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 25).	üydey <i>sıf.</i> Ev kadar, kocaman, devasa.
64.	үйелмендей <i>сын.</i> Сомадай, дәу, үлкен (QÄTS, 2011, C. 15, s. 27).	üyelmendey <i>sin.</i> Somaday, дәv, ülken (QÄTS, 2011, C. 15, s. 27).	üyelmendey <i>sıf.</i> Büyük, dev, iri.
65.	үкідей <i>сын.</i> Үкі сияқты әдемі, сүйкімді (QÄTS, 2011, C. 15, s. 47).	ükidey <i>sin.</i> Üki siyaqtı ädemi, süykimdi (QÄTS, 2011, C. 15, s. 47).	ükidey <i>sıf.</i> Puhu kuşu gibi güzel, sevimli.
66.	үркердей <i>сын.</i> Бір жерге топанған, аз-кем топанған, шоғырланған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 79).	ürkerdey <i>sin.</i> Bir jerge toptanğan, az-kem toptanğan, şoğırlanğan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 79).	ürkerdey <i>sıf.</i> Bir yere toplanmış, yığılmış.
67.	шегедей <i>сын. ауыс.</i> Мықты, қатты, өткір (QÄTS, 2011, C. 15, s. 316).	şegedey <i>sin. avis.</i> Mıqtı, qattı, ötkir (QÄTS, 2011, C. 15, s. 316).	şegedey <i>sıf. mec.</i> Çivi gibi sağlam, dayanıklı.
68.	шидей <i>сын.</i> Жіп-жіңішке, ілмиген (QÄTS, 2011, C. 15, s. 360).	şiydey <i>sin.</i> Jip-jiniške, ilmiygen (QÄTS, 2011, C. 15, s. 360).	şiydey <i>sıf.</i> Çok ince, incecik.

69.	шиңдей <i>сын.</i> Қып-қызыл, шикандай (QÄTS, 2011, C. 15, s. 361).	şiyeday <i>sin.</i> Qıp-qızıl, şiyqanday (QÄTS, 2011, C. 15, s. 361).	şiyeday <i>sıf.</i> Vişne gibi, kıpkırmızı, vişne rengi.
70.	шөжімдей <i>сын.</i> Кішкентай, титтей (QÄTS, 2011, C. 15, s. 413).	şöjimday <i>sin.</i> Kişkentay, tiyttey (QÄTS, 2011, C. 15, s. 413).	şöjimday <i>sıf.</i> Küçük, ufak, minicik.
71.	шөкімдей <i>сын.</i> Кішкентай, азғантай; титтей, құрттай (QÄTS, 2011, C. 15, s. 414).	şökimday <i>sin.</i> Kişkentay, azğantay; tiyttey, qurttay (QÄTS, 2011, C. 15, s. 414).	şökimday <i>sıf.</i> Azıcık, birazcık, biraz.
72.	шөңгедей <i>сын.</i> Шөңге тәрізді (QÄTS, 2011, C. 15, s. 419).	şöñgedey <i>sin.</i> Şöñge tärizdi (QÄTS, 2011, C. 15, s. 419).	şöñgedey <i>sıf.</i> Diken gibi, dikensi.
73.	шүйкедей <i>сын.</i> Кіп-кішкентай, бір уыс (QÄTS, 2011, C. 15, s. 477).	şüykedey <i>sin.</i> Kip-kişkentay, bir uvis (QÄTS, 2011, C. 15, s. 477).	şüykedey <i>sıf.</i> Küçük, minyatür.
74.	інідей <i>сын.</i> Іні сияқты, іні тәрізді (QÄTS, 2011, C. 15, s. 717).	inidey <i>sin.</i> İni siyaqtı, ini tärizdi (QÄTS, 2011, C. 15, s. 717).	inidey <i>sıf.</i> Küçük erkek kardeş gibi.

3.1.5.3. +ТАЙ (+tay) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 21. +ТАЙ (+tay) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	жұнттай <i>сын.</i> 1. Жұп-жұмыр, семіз. 2. ауыс. Жып-жылмағай, тап-таза (QÄTS, 2011, C. 6, s. 574).	junttay <i>sin.</i> 1. Jup-jumır, semiz. 2. avis. Jıp-jılmağay, tap-taza (QÄTS, 2011, C. 6, s. 574).	junttay <i>sıf.</i> 1. Şişman, semiz. 2. mec. Tertemiz.
2.	заттай <i>сын.</i> Зат сияқты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 98).	zattay <i>sin.</i> Zat siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 98).	zattay <i>sıf.</i> Aynı, maddi.
3.	итаяқтай <i>сын.</i> Итаяқ сияқты, үлкен (QÄTS, 2011, C. 7, s. 371).	iytayaqtay <i>sin.</i> İytayaq siyaqtı, ülken (QÄTS, 2011, C. 7, s. 371).	iytayaqtay <i>sıf.</i> Yal kabı kadar büyük.
4.	келсаптай <i>сын.</i> Үлкен, дәу, ұзын (QÄTS, 2011, C. 7, s. 573).	kelsaptay <i>sin.</i> Ülken, дәv, uzun (QÄTS, 2011, C. 7, s. 573).	kelsaptay <i>sıf.</i> Kalın, büyük, iri.
5.	кішкентай <i>сын.</i> Титімдей, титтей, шүйкімдей, құрттай (QÄTS, 2011, C. 8, s. 662).	kişkentay <i>sin.</i> Tiytimday, tiyttey, şüykimday, qurttay (QÄTS, 2011, C. 8, s. 662).	kişkentay <i>sıf.</i> Küçük, minimini.
6.	қабақтай <i>сын.</i> Үлкен, дәу, семіз (QÄTS, 2011, C. 8, s. 675).	qabaqtay <i>sin.</i> Ülken, дәv, semiz (QÄTS, 2011, C. 8, s. 675).	qabaqtay <i>sıf.</i> Şişman, etine dolgun.
7.	қағанақтай <i>сын.</i> Қағанақ сияқты, қағанақ тәрізді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 701).	qağanaqtay <i>sin.</i> Qağanaq siyaqtı, qağanaq tärizdi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 701).	qağanaqtay <i>sıf.</i> İncecik, hışırdayan.
8.	қазықтай <i>сын.</i> Түп-түзу, тіп-тік, қақиған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 22).	qazıqtay <i>sin.</i> Tüp-tüzüv, tip-tik, qaqıyğan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 22).	qazıqtay <i>sıf.</i> Kazık gibi, kazığa benzer.

9.	қаймақтай <i>сын.</i> Қаймыжықтай, жұп-жұқа (QÄTS, 2011, C. 9, s. 40).	qaymaqtay <i>sin.</i> Qaymijıqtay, jup-juqa (QÄTS, 2011, C. 9, s. 40).	qaymaqtay <i>sıf.</i> Kaymak kadar ince, incecik.
10.	қайыстай <i>сын.</i> Қайыс сияқты (QÄTS, 2011, C. 9, s. 80).	qayıstay <i>sin.</i> Qayıs siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 80).	qayıstay <i>sıf.</i> Sırım gibi, sağlam.
11.	қақпақтай <i>сын.</i> Қақпақ сияқты үлкен, зор (QÄTS, 2011, C. 9, s. 94).	qaqpaqtay <i>sin.</i> Qaqpaq siyaqtı ülken, zor (QÄTS, 2011, C. 9, s. 94).	qaqpaqtay <i>sıf.</i> Büyük, kocaman, yayvan.
12.	қалақтай <i>сын.</i> Қалақ сияқты, қалақ тәрізді (QÄTS, 2011, C. 9, s. 122).	qalaqtay <i>sin.</i> Qalaq siyaqtı, qalaq tärizdi (QÄTS, 2011, C. 9, s. 122).	qalaqtay <i>sıf.</i> Mala kadar hafif, küçük, ufacık.
13.	қалпақтай <i>сын.</i> Қалпақ сияқты, жеп-жеңіл (QÄTS, 2011, C. 9, s. 148).	qalpaqtay <i>sin.</i> Qalpaq siyaqtı, jep-jeñil (QÄTS, 2011, C. 9, s. 148).	qalpaqtay <i>sıf.</i> Kalpak gibi, kalpağa benzer.
14.	қаңбақтай <i>сын.</i> Қаңбақ сияқты, жеп-жеңіл (QÄTS, 2011, C. 9, s. 245).	qañbaqtay <i>sin.</i> Qañbaq siyaqtı, jep-jeñil (QÄTS, 2011, C. 9, s. 245).	qañbaqtay <i>sıf.</i> Deve elması gibi, hafif.
15.	қарақаттай <i>сын.</i> Қарақат сияқты кіп-кішкентай (QÄTS, 2011, C. 9, s. 328).	qaraqattay <i>sin.</i> Qaraqat siyaqtı kip-kışkentay (QÄTS, 2011, C. 9, s. 328).	qaraqattay <i>sıf.</i> Siyah frenk üzümü gibi, küçücük.
16.	қарашықтай <i>сын.</i> Кішкентай, болар болмас (QÄTS, 2011, C. 9, s. 361).	qarashıqtay <i>sin.</i> Kışkentay, bolar bolmas (QÄTS, 2011, C. 9, s. 361).	qarashıqtay <i>sıf.</i> Gözbebeği kadar, küçücük.
17.	қасықтай <i>сын.</i> Бір қасық шамасында, азғана (QÄTS, 2011, C. 9, s. 438).	qasıqtay <i>sin.</i> Bir qasıq şamasında, azğana (QÄTS, 2011, C. 9, s. 438).	qasıqtay <i>sıf.</i> Kaşık gibi, az.
18.	қолтоқпақтай <i>сын.</i> Қолтоқпақ тәрізді кіп-кішкентай, шағын (QÄTS, 2011, C. 9, s. 742).	qoltoqpaqtay <i>sin.</i> Qoltoqpaq tärizdi kip-kışkentay, şağın (QÄTS, 2011, C. 9, s. 742).	qoltoqpaqtay <i>sıf.</i> Tokmak gibi, tokmağa benzer.
19.	қуықтай <i>сын.</i> Аядай, тар, қушиған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 212).	quvıqtay <i>sin.</i> Ayaday, tar, quvşiyğan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 212).	quvıqtay <i>sıf.</i> İnce, dar, küçük.
20.	қуыршақтай <i>сын.</i> Кіп-кішкентай, әдемі, сүйкімді (QÄTS, 2011, C. 10, s. 216).	quvırşaqtay <i>sin.</i> Kip-kışkentay, ädemi, süykimdi (QÄTS, 2011, C. 10, s. 216).	quvırşaqtay <i>sıf.</i> Sevimli, ufacık, minicik.
21.	құлаштай <i>сын.</i> Ұзындығы құлаш созым (QÄTS, 2011, C. 10, s. 298).	qulaştay <i>sin.</i> Uzındığı qulaş sozım (QÄTS, 2011, C. 10, s. 298).	qulaştay <i>sıf.</i> Uzunluğu bir kulaç kadar olan.
22.	құлыншақтай <i>сын.</i> Құлыншақ сияқты сүйкімді; жап-жас, балғын, қимас (QÄTS, 2011, C. 10, s. 320).	qulınşaqtay <i>sin.</i> Qulınşaq siyaqtı süykimdi; jap-jas, balğın, qiymas (QÄTS, 2011, C. 10, s. 320).	qulınşaqtay <i>sıf.</i> Kulun gibi, kuluna benzer, sevimli.
23.	құмалақтай <i>сын.</i> Құмалақ сияқты, құмалақ түрінде (QÄTS, 2011, C. 10, s. 327).	qumalaqtay <i>sin.</i> Qumalaq siyaqtı, qumalaq türinde (QÄTS, 2011, C. 10, s. 327).	qumalaqtay <i>sıf.</i> Koyun, keçi gübresi kadar küçük, ufak.
25.	құрттай <i>сын.</i> Құрт сияқты, құрт тәрізді (QÄTS, 2011, C. 10, s. 424).	qurttay <i>sin.</i> Qurt siyaqtı, qurt tärizdi (QÄTS, 2011, C. 10, s. 424).	qurttay <i>sıf.</i> Çok küçük, küçücük, ufacık.
26.	құрықтай <i>сын.</i> Ұзын, сұңғақ (QÄTS, 2011, C. 10, s. 431).	qurıqtay <i>sin.</i> Uzun, suñğaq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 431).	qurıqtay <i>sıf.</i> Sırnk gibi, uzun.
27.	құстай <i>сын.</i> Құс сияқты, құс секілді (QÄTS, 2011, C. 10, s. 452).	qustay <i>sin.</i> Qus siyaqtı, qus sekildi (QÄTS, 2011, C. 10, s. 452).	qustay <i>sıf.</i> Kuş gibi, kuşa benzer.
28.	қызғалдақтай <i>сын.</i> Желкілдеп құлпырған, гүл-гүл жайнаған,	qızğaldaqtay <i>sin.</i> Jelkildep qulpirğan, gül-gül jaynağan,	qızğaldaqtay <i>sıf.</i> Lale gibi, güzel, zarif.

	әдемі (QÄTS, 2011, C. 10, s. 483).	ädemi (QÄTS, 2011, C. 10, s. 483).	
29.	қылдырықтай <i>сын.</i> Жіп-жіңішке, қылдай (QÄTS, 2011, C. 10, s. 527).	qıldırıqtay <i>sin.</i> Jip-jiniške, qılday (QÄTS, 2011, C. 10, s. 527).	qıldırıqtay <i>sıf.</i> Kıl gibi, ipince.
30.	қылтанақтай <i>сын.</i> 1. Тікірейген қатты. 2. ауыс. Қылдай, құрттай; зәредей (QÄTS, 2011, C. 10, s. 542).	qılтанаqtay <i>sin.</i> Tikireygen qattı. 2. avis. Qılday, qurttay; zäredey (QÄTS, 2011, C. 10, s. 542).	qılтанаqtay <i>sıf.</i> 1. Diken gibi, sert. 2. mec. Zerre kadar, küçücük.
31.	қылыштай <i>сын.</i> Қылыштың жүзіндей, өткір (QÄTS, 2011, C. 10, s. 552).	qılıştay <i>sin.</i> Qılıştıñ jüzindey, ötkir (QÄTS, 2011, C. 10, s. 552).	qılıştay <i>sıf.</i> Kılıç gibi, keskin.
32.	монданақтай <i>сын. экспр.</i> Әп-әдемі, сүп-сүйкімді (QÄTS, 2011, C. 11, s. 279).	mondanaqtay <i>sin. ekspr.</i> Äp-ädemi, süp-süykimdi (QÄTS, 2011, C. 11, s. 279).	mondanaqtay <i>sıf.</i> dışa vurma yansıtma. Çok güzel, çok sevimli.
33.	мұттайым <i>сын.</i> Екіжүзді сұм, зұлым, арам (QÄTS, 2011, C. 11, s. 397).	müttayım <i>sin.</i> Ekijüzdi sum, zulım, aram (QÄTS, 2011, C. 11, s. 397).	müttayım <i>sıf.</i> Dolandırıcı, uyanık, kurnaz.
34.	оймақтай <i>сын. экспр.</i> Кішкентай, титтей, құртақандай (QÄTS, 2011, C. 11, s. 630).	oymaqtay <i>sin. ekspr.</i> Kişkenta, tiyttay, qurtaqanday (QÄTS, 2011, C. 11, s. 630).	oymaqtay <i>sıf.</i> dışa vurma yansıtma. Yüksük gibi, yüksük kadar, küçücük.
35.	оқтай <i>сын.</i> Тартқан сымдай, тіп-тік, түп-түзу (QÄTS, 2011, C. 11, s. 652).	oqtay <i>sin.</i> Tartqan sımday, tip-tik, tüp-tüzüv (QÄTS, 2011, C. 11, s. 652).	oqtay <i>sıf.</i> Dimdik, dümdüz, ok gibi.
36.	оттай <i>сын.</i> От сияқты, от тәрізді (QÄTS, 2011, C. 12, s. 48).	ottay <i>sin.</i> Ot siyaqtı, ot tärizdi (QÄTS, 2011, C. 12, s. 48).	ottay <i>sıf.</i> Ateş gibi, çok sıcak.
37.	ошақтай <i>сын.</i> Ошақтың аумағындай, көлеміндей (QÄTS, 2011, C. 12, s. 61).	oşaqtay <i>sin.</i> Oşaqtıñ avmağında, kölemindey (QÄTS, 2011, C. 12, s. 61).	oşaqtay <i>sıf.</i> Ocak gibi, ocak kadar.
38.	перизаттай <i>сын.</i> Пері қызындай әдемі, көркем, нұрлы (QÄTS, 2011, C. 12, s. 357).	perizattay <i>sin.</i> Peri qızında, ädemi, körkem, nurlı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 357).	perizattay <i>sıf.</i> Peri kızı gibi güzel, çekici.
39.	пышақтай <i>сын.</i> Тіліп түсетін, өткір (QÄTS, 2011, C. 12, s. 418).	pişaqtay <i>sin.</i> Tilip tüsetin, ötkir (QÄTS, 2011, C. 12, s. 418).	pişaqtay <i>sıf.</i> Bıçak gibi, keskin.
40.	сынаптай <i>сын.</i> Сынап сияқты, сынап тәрізді (QÄTS, 2011, C. 12, s. 513).	sınaptay <i>sin.</i> Sınap siyaqtı, sınap tärizdi (QÄTS, 2011, C. 12, s. 513).	sınaptay <i>sıf.</i> Tertemiz, billur, duru.
41.	сыптай <i>сын.</i> Тартылған сымдай түп-түзу, артық еті жоқ (QÄTS, 2011, C. 12, s. 531).	sıptay <i>sin.</i> Tartılğan sımday tüp-tüzüv, artıq eti joq (QÄTS, 2011, C. 12, s. 531).	sıptay <i>sıf.</i> Düzgün, dümdüz.
42.	сырықтай <i>сын.</i> Ұзын, сидиған (QÄTS, 2011, C. 12, s. 559).	sırıqtay <i>sin.</i> Uzun, siydiğän (QÄTS, 2011, C. 12, s. 559).	sırıqtay <i>sıf.</i> Sırık gibi uzun, sırığa benzer uzun.
43.	талыстай <i>сын.</i> Үлкен, зор, дәу (QÄTS, 2011, C. 13, s. 673).	talıstay <i>sin.</i> Ülken, zor дәv (QÄTS, 2011, C. 13, s. 673).	talıstay <i>sıf.</i> Büyük, iri, kocaman.
44.	танымастай <i>сын.</i> Адам айтқысыз, танығысыз, өзгеше (QÄTS, 2011, C. 13, s. 693).	tanımastay <i>sin.</i> Adam aytqısız, tanığısız, özgeşe (QÄTS, 2011, C. 13, s. 693).	tanımastay <i>sıf.</i> Tanınmayacak derecede değişmiş olan.
45.	тастай <i>сын.</i> 1. Тас сияқты, тас тәрізді, қатты, берік, мықты. 2. Өте суық, тым суық (QÄTS, 2011, C. 14, s. 28).	tastay <i>sin.</i> 1. Tas siyaqtı, tas tärizdi, qattı berik, mıqtı. 2. Öte suvıq, tım suvıq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 28).	tastay <i>sıf.</i> 1. Taş gibi, sert. 2. Buz gibi, çok soğuk.

46.	таяқтай <i>сын.</i> Ұзын, сарайған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 47).	tayaqtay <i>sin.</i> Uzun, sarayğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 47).	tayaqtay <i>sıf.</i> Değnek, sopa gibi uzun.
47.	тинақтай <i>сын.</i> Кішкентай, азғантай, титтей (QÄTS, 2011, C. 14, s. 181).	tiynaqtay <i>sin.</i> Kişkentay, azğantay, tittey (QÄTS, 2011, C. 14, s. 181).	tiynaqtay <i>sıf.</i> Küçücük, azıcık, kırıntı, zerre kadar.
48.	тобықтай <i>сын.</i> Кіп-кішкентай, титтей (QÄTS, 2011, C. 14, s. 193).	tobıktay <i>sin.</i> Kip-kişkentay, tiyttey (QÄTS, 2011, C. 14, s. 193).	tobıktay <i>sıf.</i> Topuk gibi, topuk benzeri, küçücük.
49.	тоқпақтай <i>сын.</i> Жуантық келген, жұп-жұмыр (QÄTS, 2011, C. 14, s. 220).	toqpaqtay <i>sin.</i> Juvantıq, kelgen, jup-jumır (QÄTS, 2011, C. 14, s. 220).	toqpaqtay <i>sıf.</i> Tokmak gibi kalın.
50.	торсықтай <i>сын.</i> Бұлтиған; топ-толық, семіз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 301).	torsıqtay <i>sin.</i> Bultiyğan; top-tolıq, semiz (QÄTS, 2011, C. 14, s. 301).	torsıqtay <i>sıf.</i> Tıknaz, tombul, dolgun.
51.	тұлыптай <i>сын.</i> Жұп-жуан, күбідей (QÄTS, 2011, C. 14, s. 419).	tulıptay <i>sin.</i> Jup-juvan, kübidey (QÄTS, 2011, C. 14, s. 419).	tulıptay <i>sıf.</i> Kürk gibi, kalın, kabarık.
52.	тығыршықтай <i>сын.</i> Топ-толық, жұм-жұмыр (QÄTS, 2011, C. 14, s. 535).	tıǵırşıqtay <i>sin.</i> Top-tolıq, jum-jumır (QÄTS, 2011, C. 14, s. 535).	tıǵırşıqtay <i>sıf.</i> Sert, kashı, sağlam vücutlu, gürbüz.
53.	уықтай <i>сын.</i> Жіп-жіңішке, арық, имиген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 670).	uviqtay <i>sin.</i> Jip-jıñışke, arıq, iymiygen (QÄTS, 2011, C. 14, s. 670).	uviqtay <i>sıf.</i> İpince zayıf, değnek gibi.
54.	уыстай <i>сын.</i> Уыс мөлшеріндей, уыс көлемінде (QÄTS, 2011, C. 14, s. 672).	uvıstay <i>sin.</i> Uvis mölşerindey, uvis köleminde (QÄTS, 2011, C. 14, s. 672).	uvıstay <i>sıf.</i> Avuç içi kadar, bir avuç.
55.	ұлғарақтай <i>сын.</i> Көлемі кішкентай, алақандай (QÄTS, 2011, C. 14, s. 713).	ultaraqtay <i>sin.</i> Kölemi kişkentay, alaқanday (QÄTS, 2011, C. 14, s. 713).	ultaraqtay <i>sıf.</i> Avuç içi kadar.
56.	шақпақтай <i>сын.</i> 1. Шақпатас, оттық сияқты 2. ауыс. Қатты, тастай, шымыр (QÄTS, 2011, C. 15, s. 208).	şaqpaqtay <i>sin.</i> 1. Şaqpatas, ottıq siyaqtı. 2. avis. Qattı, tastay, şımır (QÄTS, 2011, C. 15, s. 208).	şaqpaqtay <i>sıf.</i> 1. Çakmak taşı gibi. 2. mec. Sert, keskin, delici.
57.	шартабақтай <i>сын.</i> Жалпиған, үлкен (QÄTS, 2011, C. 15, s. 272).	şartabaqtay <i>sin.</i> Jalpiyğan, ülken (QÄTS, 2011, C. 15, s. 272).	şartabaqtay <i>sıf.</i> Büyük, geniş.
58.	шыбықтай <i>сын.</i> Нәзік, әлжуаз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 498).	şıbıqtay <i>sin.</i> Nāzik, äljuvaz (QÄTS, 2011, C. 15, s. 498).	şıbıqtay <i>sıf.</i> İnce, zarif.
59.	шынашақтай <i>сын.</i> Кішкентай, титтей (QÄTS, 2011, C. 15, s. 565).	şınaşaqtay <i>sin.</i> Kişkentay, tiyttey (QÄTS, 2011, C. 15, s. 565).	şınaşaqtay <i>sıf.</i> Serçe parmağı kadar, küçücük.

3.1.5.4. +ТЕЙ (+tey) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 22. +ТЕЙ (+tey) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz тіркестeri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	бәйтеректей <i>сын.</i> Бәйтерек сияқты (QÄTS, 2011, C. 3, s. 161).	bäyterektey <i>sin.</i> Bäyterek siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 161).	bäyterektey <i>sıf.</i> Çınar gibi, büyük, iri.
2.	бәйшешектей <i>сын.</i> Бәйшешек сияқты (QÄTS, 2011, C. 3, s. 161).	bäyşeşektey <i>sin.</i> Bäyşeşek siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 161).	bäyşeşektey <i>sıf.</i> Kardelen gibi güzel, canlı.
3.	білектей <i>сын.</i> Білек сияқты, білек тәрізді, жуан, қалың (QÄTS, 2011, C. 3, s. 122).	bilektey <i>sin.</i> Bilek siyaqtı, bilek tärizdi, juvan, qalıñ (QÄTS, 2011, C. 3, s. 122).	bilektey <i>sıf.</i> Bilek kadar, bilek gibi (belik, urgan vb.).
4.	граниттей <i>сын. сөйл.</i> Гранит сияқты, гранит тәрізді мықты (QÄTS, 2011, C. 3, s. 345).	granittey <i>sin. söyl.</i> Granit siyaqtı, granit tärizdi mıqtı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 345).	granittey <i>sıf. konuşma dili.</i> Granit gibi sert, dayanıklı.
5.	дөңбектей <i>сын.</i> 1. Дөңбек сияқты, дөңбек тәрізді. 2. Келсаптай ірі, үлкен (QÄTS, 2011, C. 3, s. 731).	döñbektey <i>sin.</i> 1. Döñbek siyaqtı, döñbek tärizdi. 2. Kelsaptay iri, ülken (QÄTS, 2011, C. 3, s. 731).	döñbektey <i>sıf.</i> 1. Tomruk gibi. 2. İri, kocaman.
6.	есектей <i>сын.</i> 1. Есек сияқты; топас. 2. ауыс. Көнбіс, жуас (QÄTS, 2011, C. 5, s. 400).	esektey <i>sin.</i> 1. Esek siyaqtı; topas,. 2. avis. Könbis, juvas (QÄTS, 2011, C. 5, s. 400).	esektey <i>sıf.</i> 1. Cahil, nadan. 2. mec. Uysal, sessiz.
7.	женттей <i>сын.</i> Жент сияқты (QÄTS, 2011, C. 6, s. 325).	jenttey <i>sin.</i> Jent siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 325).	jenttey <i>sıf.</i> Tatlı, bal gibi.
8.	жібектей <i>сын.</i> 1. Жібек сияқты. 2. ауыс. Биязы, майда (QÄTS, 2011, C. 7, s. 15).	jibektey <i>sin.</i> 1. Jibek siyaqtı. 2. avis. Biyazı, mayda (QÄTS, 2011, C. 7, s. 15).	jibektey <i>sıf.</i> 1. İpek gibi güzel. 2. mec. Nazik, yumuşak.
9.	жіптей <i>сын.</i> Жіп сияқты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 51).	jipteý <i>sin.</i> Jip siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 51).	jipteý <i>sıf.</i> İp gibi, incecik.
10.	зіңгіттей <i>сын.</i> Үлкен, ірі (QÄTS, 2011, C. 7, s. 183).	ziñgittey <i>sin.</i> Ülken, iri (QÄTS, 2011, C. 7, s. 183).	ziñgittey <i>sıf.</i> Çok büyük, iri.
11.	инеліктей <i>сын.</i> 1. Инелік сияқты; жіп-жіңішке, кішкентай. 2. ауыс. Етінен арылған арық, жүдеу (QÄTS, 2011, C. 7, s. 285).	inyeliktey <i>sin.</i> 1. İnelik siyaqtı; jip-jinışke, kişkentay. 2. avis. Etinen arılğan arıq, jüdev (QÄTS, 2011, C. 7, s. 285).	inyeliktey <i>sıf.</i> 1. Kız böceği gibi, küçücük. 2. mec. Zayıf, sıksa, cılız.
12.	кереметтей <i>сын.</i> Ғажап, таңғаларлықтай (QÄTS, 2011, C. 7, s. 649).	keremettey <i>sin.</i> Ğajap, tañğalarlıqtay (QÄTS, 2011, C. 7, s. 649).	keremettey <i>sıf.</i> Harika, muhteşem, harikulade, olağanüstü.
13.	кетпектей <i>сын.</i> Үлкен, быттыған (QÄTS, 2011, C. 7, s. 718).	ketpektey <i>sin.</i> Ülken, bittiyğan (QÄTS, 2011, C. 7, s. 718).	ketpektey <i>sıf.</i> Büyük, iri, kocaman.

14.	киіктей <i>сын.</i> Киік сияқты, киік тәрізді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 43).	kiyiktey <i>sin.</i> Kiyik siyaqtı, kiyik tärizdi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 43).	kiyiktey <i>sıf.</i> Geyik gibi, çevik.
15.	көбелектей <i>сын.</i> Көбелек сияқты, көбелек тәрізді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 159).	köbelektey <i>sin.</i> Köbelek siyaqtı, köbelek tärizdi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 159).	köbelektey <i>sıf.</i> Kelebek gibi, hafif.
16.	көктей <i>сын.</i> Көк сияқты, аспандай, зеңгір (QÄTS, 2011, C. 8, s. 245).	köktey <i>sin.</i> Kök siyaqtı, aspanday, zeñgir (QÄTS, 2011, C. 8, s. 245).	köktey <i>sıf.</i> Gökyüzü gibi.
17.	күмістей <i>сын.</i> Күміс сияқты; келісті (QÄTS, 2011, C. 8, s. 485).	kümistey <i>sin.</i> Kümis siyaqtı; kelisti (QÄTS, 2011, C. 8, s. 485).	kümistey <i>sıf.</i> Gümüş gibi, parlak.
18.	күптей <i>сын.</i> Күмпиген қалың (QÄTS, 2011, C. 8, s. 538).	küpтеy <i>sin.</i> Kümpiygen qalıñ (QÄTS, 2011, C. 8, s. 538).	küpтеy <i>sıf.</i> Şişkin, kabarık.
19.	күректей <i>сын.</i> Күрек сияқты, күрек тәрізді, күрек пішіндес сүйір (QÄTS, 2011, C. 8, s. 549).	kürektey <i>sin.</i> Kürek siyaqtı, kürek tärizdi, kürek pişindes süyir (QÄTS, 2011, C. 8, s. 549).	kürektey <i>sıf.</i> Kürek gibi, kürek gibi sivri uçlu.
20.	күріштей <i>сын.</i> Күріш сияқты, күріш тәрізді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 571).	kürıştey <i>sin.</i> Küriş siyaqtı, küriş tärizdi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 571).	kürıştey <i>sıf.</i> Pirinç gibi, bembeyaz, temiz.
21.	күшіктей <i>сын.</i> Күшік сияқты, күшік тәрізді (QÄTS, 2011, C. 8, s. 589).	küşiktey <i>sin.</i> Küşik siyaqtı, küşik tarizdi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 589).	küşiktey <i>sıf.</i> Enik gibi.
22.	кіріштей <i>сын.</i> Кіріш сияқты, аппақ (QÄTS, 2011, C. 8, s. 645).	kiriştey <i>sin.</i> Kiriş siyaqtı, appaq (QÄTS, 2011, C. 8, s. 645).	kiriştey <i>sıf.</i> Kireç gibi, beyaz.
23.	қияметтей <i>сын.</i> Өте қиын, ауыр (QÄTS, 2011, C. 9, s. 605).	qiyametтеy <i>sin.</i> Öte qiyın, avır (QÄTS, 2011, C. 9, s. 605).	qiyametтеy <i>sıf.</i> Çok zor, sıkıntılı, meşakkatli.
25.	меруерттей <i>сын.</i> Меруерт сияқты, меруерт тәрізді (QÄTS, 2011, C. 11, s. 203).	merüverttey <i>sin.</i> Mervert siyaqtı, mervert tärizdi (QÄTS, 2011, C. 11, s. 203).	merüverttey <i>sıf.</i> İnci gibi güzel.
26.	местей <i>сын.</i> Жуан, семіз, торсиған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 205).	mestey <i>sin.</i> Juvan, semiz, torsiğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 205).	mestey <i>sıf.</i> Şişman, şişko.
27.	өліктей <i>сын.</i> Өлік сияқты жансыз, қимылсыз (QÄTS, 2011, C. 12, s. 144).	öliktey <i>sin.</i> Ölik siyaqtı jansız, qiymılsız (QÄTS, 2011, C. 12, s. 144).	öliktey <i>sıf.</i> Ölü gibi, hareketsiz.
28.	өрттей <i>сын.</i> Өрт сияқты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 209).	örttey <i>sin.</i> Ört siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 209).	örttey <i>sıf.</i> Ateş gibi, kıpkırmızı.
29.	сүйріктей <i>сын.</i> Жіп-жіңішке, сұлу, әдемі (QÄTS, 2011, C. 13, s. 410).	süyriktey <i>sin.</i> Jip-jinişke, suluv, әdemi (QÄTS, 2011, C. 13, s. 410).	süyriktey <i>sıf.</i> İpince, zarif, güzel.
30.	сүліктей <i>сын.</i> Сүлік сияқты қара, жіңішке, жұмыр, жараған (ат сыны) (QÄTS, 2011, C. 13, s. 418).	süliktey <i>sin.</i> Sülik siyaqtı qara, jinişke, jümır, jarağan (at sını) (QÄTS, 2011, C. 13, s. 418).	süliktey <i>sıf.</i> Sülük gibi siyah ve ince, uzun, cılız (at özelliği).
31.	сүттей <i>сын.</i> Сүт сияқты, сүт тәрізді (QÄTS, 2011, C. 13, s. 446).	süttey <i>sin.</i> Süt siyaqtı, süt tärizdi (QÄTS, 2011, C. 13, s. 446).	süttey <i>sıf.</i> Süt gibi, süte benzer.
32.	теректей <i>сын.</i> Терек сияқты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 148).	terektey <i>sin.</i> Terek siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 148).	terektey <i>sıf.</i> Kavak ağacı gibi uzun.
33.	тиіттей <i>сын.</i> Кішкентай ғана, титімдей. (QÄTS, 2011, C. 14, s. 184).	tiyttey <i>sin.</i> Kişkentay ғana, tiytimdey. (QÄTS, 2011, C. 14, s. 184).	tiyttey <i>sıf.</i> Küçücük, azıcık, zerre kadar.

34.	түбіттей сын. Түбіт сияқты, түбіт тәрізді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 458).	tübittey sin. Tübit siyaqtı, tübit tärizdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 458).	tübittey sıf. Tüy gibi yumuşak.
35.	үйшіктей сын. Кішкентай, шағын ғана (QÄTS, 2011, C. 15, s. 38).	üysiktey sin. Kişkentay, şağın ğana (QÄTS, 2011, C. 15, s. 38).	üysiktey sıf. Küçücük, ufacık.
36.	үлпершектей сын. Уылжыған, сүп-сүйкімді (QÄTS, 2011, C. 15, s. 59).	ülperşektey sin. Uvıljığan, süp-süykimdi (QÄTS, 2011, C. 15, s. 59).	ülperşektey sıf. Cazibeli, sevimli, gencecik.
37.	шайнектей сын. Шайнек сияқты (QÄTS, 2011, C. 15, s. 202).	şaynektey sin. Şaynek siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 202).	şaynektey sıf. Demlik kadar büyük, iri, geniş.
38.	шелектей сын. Шелек сияқты, үлкен, делдиген (QÄTS, 2011, C. 15, s. 332).	şelektey sin. Şelek siyaqtı, ülken, deldiygen (QÄTS, 2011, C. 15, s. 332).	şelektey sıf. Kova kadar hacimli, büyük, geniş.
39.	шіеттей сын. Үйелмелі-сүйелмелі, әрі жас, әрі көп (бала-шаға) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 362).	şiyettey sin. Üyelmeli-süyelmeli, äri jas, äri köp bala-şağa (QÄTS, 2011, C. 15, s. 362).	şiyettey sıf. Küçük yaştaki (çoluk çocuk).
40.	шіттей сын. Кішкентай, азғантай (QÄTS, 2011, C. 15, s. 371).	şiyttey sin. Kişkentay azğantay (QÄTS, 2011, C. 15, s. 371).	şiyttey sıf. Küçücük, zerre kadar.

Tablodaki verilere dayanarak, Kazak Türkçesi isim köküne +day (127), +dey (74), +tay (59), +tey (40) ekleriyle türemiş 300 sıfat tespit edilmiştir. Ortak kökten gelmiş olan her iki dildedede belirli küçük ses değişimleriyle oluşmuş çok fazla ortak kelime olmadığı tespit edilmiştir: *jazday*, *ayğırday* v.b. Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinde yazılış ve anlam bakımından aynı olan toplam 11 kelime tespit edilmiştir. *aynaday*, *altınday*, *baladay* v.b. Buna ek olarak her iki lehçede de yazılışları aynı olup Türkiye Türkçesinden farklı izahı olan kelimelere de rastlanılmıştır: **арадай (araday)** sıf. Keskin, çok kesici (testere, bıçak vb.). QÄTS, 2011, C. 1, s. 578), **имандай (imanday)** sıf. Hakikî, gerçek (QÄTS, 2011, C. 7, s. 241), **нардай (narday)** sıf. Dev gibi, devasa. (QÄTS, 2011, C. 11, s. 487).

3.1.6. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ЛЫҚ, +ЛІК, +ДЫҚ, +ДІК, +ТЫҚ, +ТІК (+lıq, +lik, +dıq, +dik, +tıq, +tik) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde kullanım sıklığı büyük olan bu ek, geçmişten beri işlek olarak kullanılmaktadır. Başlıca fonksiyonları isimlerden, yer, alet, layıklık, gereklik, miktar, topluluk isimleri, mücerret kavram isimleri ve sıfat yaparlar (Öner, 1998: 36). Ek **Türkiye Türkçesinde** aynı fonksiyonlara sahip olup **+lık, +lik, +luk, +lük** şeklindedir: *baş+lık*, *yorgun+luk*, *ön+lük*.

Tablo 23. Kazak Türkçesinde (+lıq, +lik, +dıq, +dik, +tıq, +tik) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini

Lehçeler	Ekler
Kazak	+lık, +lik, +dık, +dik, +tık, +tik (balalıq: <i>çocuklara özgü, çocukluk çağı, çocukluk</i> , jeterlik: <i>yetecek kadar, jazdıq. yazlık (giysi), mezettik: geçici, anlık</i>)
Kırgız	+lık, +lik, +dık, +dik, +duk, +dük, +tık, +tik, +tuk, +tük (babalık: <i>çocukluk</i> , körümdük: <i>görümlük</i>)
Tatar	+lık, +lék (utınlık: <i>odunluk</i> , çüplék: <i>çöplük</i>)
Başkurt	+lıq, +lik, +lük, +lük (künlük: <i>günlük</i>)
Karakalpak	+lıq, +lik (onlıq: <i>onluk</i> , jüzlik: <i>yüzlük</i> , tüslik: <i>güney</i>)

Kazak ve Kırgız lehçelerinde diğerlerinden farklı olarak $l > d > t$ seslerinin üç varyantı görülür. “Orta Türkçede l ünsüzü ile başlayan ekler, tonlu ünsüzle biten kelimelere geldiğinde aykırılışma sonucu $l > d$ değişmesi; tonsuz ünsüzle biten kelimelere getirildiğinde ise $l > t$ değişmesi meydana gelir” (Ercilasun, 2012: 494). Kırgız Türkçesinde dudak uyumu gereği $luk, +lük; +duk; +dük; +tuk, +tük$, Başkurt Türkçesinde de $+lük, +lük$ yuvarlak ünlülü şekillerine rastlanılır.

3.1.6.1. +ЛЫҚ (+lıq) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 24. +ЛЫҚ (+lıq) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	авторлық <i>сын.</i> Авторға тікелей қатысты, авторға тән (QÄTS, 2011, C. 1, s. 51).	avtorlıq <i>sin.</i> Avtorğa tikeley qatıstı, avtorğa tән (QÄTS, 2011, C. 1, s. 51).	avtorlıq <i>sıf.</i> Yazarın kendisine ait.
2.	аймақаралық <i>сын.</i> Бірнеше аймаққа тән, соларға ортақ (QÄTS, 2011, C. 1, s. 159).	aymaqaralıq <i>sin.</i> Birneşe aymaqqa tән, solarğa ortaқ (QÄTS, 2011, C. 1, s. 159).	aymaqaralıq <i>sıf.</i> Bölgeler arası.
3.	академиялық <i>сын.</i> Академия, академияға қатысты (QÄTS, 2011, C. 1, s. 201).	Akademiyalıq <i>sin.</i> qademiya, akademiyağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 201).	akademiyalıq <i>sıf.</i> Akademik

4.	анорганикалық <i>сын. хим.</i> Органикалық емес, бейорганикалық (QÄTS, 2011, C. 1, s. 509).	anorganikalıq <i>sin. him.</i> Organikalıq emes, beyorganikalıq (QÄTS, 2011, C. 1, s. 509).	anorganikalıq <i>sıf.</i> <i>kimya.</i> Anorganik, inorganik.
5.	анықтамалық <i>сын.</i> Анықтамаға сай, анықтамаға тән (QÄTS, 2011, C. 1, s. 524).	anıqtamalıq <i>sin.</i> Anıqtamağa say, anıqtamağa tән (QÄTS, 2011, C. 1, s. 524).	anıqtamalıq <i>sıf.</i> Kılavuz, rehber (kitap).
6.	арктикалық <i>сын. геогр.</i> Арктикаға тән, арктикаға қатысты (QÄTS, 2011, C. 1, s. 611).	arktikalıq <i>sin. geogr.</i> Arktikağa tән, arktikağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 611).	arktikalıq <i>sıf.</i> <i>coğrafiya.</i> Arktik.
7.	астаналық <i>сын.</i> Астана мәртебесін иемденген (QÄTS, 2011, C. 2, s. 35).	astanalıq <i>sin.</i> Astana mәrtebesin iyemdengen (QÄTS, 2011, C. 2, s. 35).	astanalıq <i>sıf.</i> Başkentli.
8.	атмосфералық <i>сын.</i> Атмосфераға тән, атмосфераға қатысты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 112).	atmosferalıq <i>sin.</i> Atmosferağa tән, atmosferağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 112).	atmosferalıq <i>sıf.</i> Atmosferik, atmosferle ilgili.
9.	Африкалық <i>сын.</i> Африкаға тән, африкаға қатысты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 240).	Afrikalıq <i>sin.</i> Afrikağa tән, afrikağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 240).	Afrikalıq <i>sıf.</i> Afrikalı.
10.	бақшалық <i>сын.</i> Бақшаға арналған (QÄTS, 2011, C. 2, s. 637).	baqshalıq <i>sin.</i> Baqşağa arnalğan (QÄTS, 2011, C. 2, s. 637).	baqshalıq <i>sıf.</i> Bostanla ilgili.
11.	балалық <i>сын.</i> Балаға тән, балаға лайық; балаға арналған (QÄTS, 2011, C. 2, s. 662).	balalıq <i>sin.</i> Balağa tән, balağa layıq; balağa arnalğan (QÄTS, 2011, C. 2, s. 662).	balalıq <i>sıf.</i> Çocuklara özgü, çocukluk çağı, çocukluk.
12.	бригадалық <i>сын.</i> Бригадаға тән, бригадаға қатысты (QÄTS, 2011, C. 3, s. 582).	brigadalıq <i>sin.</i> Brigadağa tән, brigadağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 582).	brigadalıq <i>sıf.</i> Ekip, grup hâlinde.
13.	грамматикалық <i>сын. лингв.</i> Грамматикаға тән, грамматикаға қатысты (QÄTS, 2011, C. 4, s. 343).	grammatikalıq <i>sin. lingv.</i> Grammatikağa tән, grammatikağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 343).	grammatikalıq <i>sıf.</i> <i>dil bilimi.</i> Gramerlik, gramerle ilgili, gramere ilişkin.
14.	гуманитарлық <i>сын.</i> Адамзат қоғамының тарихы мен мәдениетін зерттейтін, адамдарға қамқор, адамзат мүддесін көздейтін (QÄTS, 2011, C. 4, s. 358).	gumanitarlıq <i>sin.</i> Adamzat qoğamınıñ tariyhı men mādeniyetin zertteytin, adamdarğa qamqor, adamzat müddesin közdeytin (QÄTS, 2011, C. 4, s. 358).	gumanitarlıq <i>sin.</i> İçtimai, sosyal, beşerî.
15.	ғасырлық <i>сын.</i> Ғасырға тән (QÄTS, 2011, C. 4, s. 401).	ğasırılıq <i>sin.</i> Ğasırğa tән (QÄTS, 2011, C. 4, s. 401).	ğasırılıq <i>sıf.</i> Asırlık, yüzyıllık.
16.	демократиялық <i>сын.</i> Демократияға, демократиялық принциптерге негізделген, демократияға тән (QÄTS, 2011, C. 4, s. 624).	demokratiyalıq <i>sin.</i> Demokratiyağa, demokratiyalıq printsipterge negizdelgen, demokratiyağa tән (QÄTS, 2011, C. 4, s. 624).	demokratiyalıq <i>sıf.</i> Demokratik.
17.	Еуропалық <i>сын.</i> Еуропаға тән, Еуропаға қатысты (QÄTS, 2011, C. 5, s. 482).	Evropalıq <i>sin.</i> Evropağa tән, Evropağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 482).	Evropalıq <i>sıf.</i> Avrupai.
18.	жобалық <i>сын.</i> Жобада көрсетілгендей, жобаға сай (QÄTS, 2011, C. 6, s. 440).	jobalıq <i>sin.</i> Jobada körsetilgendey, jobağa say (QÄTS, 2011, C. 6, s. 440).	jobalıq <i>sıf.</i> Planda gösterildiği gibi, plâna uygun.

19.	заманалық <i>сын.</i> Өмір сүріп отырған заман, уақыт талаптарына сай (QÄTS, 2011, C. 7, s. 69).	zamanalıq <i>sin.</i> Ömir sürüp otırğan zaman, vaqıt talaptarına say (QÄTS, 2011, C. 7, s. 69).	zamanalıq <i>sıf.</i> Çağdaş, çağa uygun.
20.	идеологиялық <i>сын.</i> Идеологияға тән, идеологияға қатысты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 194).	ideologiyalıq <i>sin.</i> İdeologiyağa tән, ideologiyağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 194).	ideologiyalıq <i>sıf.</i> İdeolojik.
21.	идеялық <i>сын.</i> Идеяға тән, идеяға қатысты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 195).	ideyalıq <i>sin.</i> İdeyağa tән, ideyağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 195).	ideyalıq <i>sıf.</i> İdealle ilgili, ülküye has.
22.	иерархиялық <i>сын.</i> Тұтастық элементтерінің жоғарыдан төменге немесе төменнен жоғарыға қарай ұйымдасуына қатысты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 204).	ıyerarhiyalıq <i>sin.</i> Tutastıq elementteriniñ joğarıdan tömenge nemese tömennен joğarıға qaray uyımdasuvına qatıstı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 204).	ıyerarhiyalıq <i>sıf.</i> Hiyerarşik.
23.	календарлық <i>сын.</i> Күнтізбелік, күнтізбе бойынша белгіленген (QÄTS, 2011, C. 7, s. 423).	kalendarlıq <i>sin.</i> Küntizbelik, күntizbe boyınша belgilengen (QÄTS, 2011, C. 7, s. 423).	kalendarlıq <i>sıf.</i> Takvime göre belirlenen (toplantı planı).
25.	камералық <i>сын. муз.</i> Орындаушылардың шағын тобына арналып жазылған аспаптық немесе вокалдық шығармаға қатысты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 430).	kameralıq <i>sin. müz.</i> Orındavşılardıñ şağın tobına arnalıp jazılğan aspaptıq nemese vokaldıq şığarmaға qatıstı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 430).	kameralıq <i>sıf.</i> müzik. Oda müziği ile ilgili.
26.	классикалық <i>сын.</i> Классикаға тән, классикаға қатысты (QÄTS, 2011, C. 8, s. 51).	klassikalıq <i>sin.</i> Klassikağa tән, klassikağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 51).	klassikalıq <i>sıf.</i> Klasik.
27.	конституциялық <i>сын. құқық</i> Конституцияға тән, конституцияға қатысты (QÄTS, 2011, C. 8, s. 117).	konstitutsiyalıq <i>sin. quıqıq</i> Konstitutsiyağa tән, konstitutsiyağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 117).	konstitutsiyalıq <i>sıf.</i> Anayasal, anayasaya uygun.
28.	қалааралық <i>сын.</i> Екі не бірнеше қалаға қатысты (QÄTS, 2011, C. 9, s. 119).	qalaaralıq <i>sin.</i> Eki ne birneşe qalaға qatıstı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 119).	qalaaralıq <i>sıf.</i> Şehirler arası.
29.	қалалық <i>сын.</i> Қалаға тән, қалаға қатысты (QÄTS, 2011, C. 9, s. 123).	qalalıq <i>sin.</i> Qalaға tән, qalaға qatıstı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 123).	qalalıq <i>sıf.</i> Şehre ait, şehirli.
30.	қанағаттанарлық <i>сын.</i> Жарамды, іске татырлық, көңіл тоярлық. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 216-217).	qanağattanarlıq <i>sin.</i> Jaramdı, iske tatırлық, köñil toyarлық. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 216-217).	qanağattanarlıq <i>sıf.</i> Yeterli, tatmin edici.
31.	қоналқалық <i>сын.</i> Қоналқаға жарайтын, қоналқа боларлық (жер) (QÄTS, 2011, C. 10, s. 30).	qonalqalıq <i>sin.</i> Qonalqaға jaraytın, qonalqa bolarлық (jer) (QÄTS, 2011, C. 10, s. 30).	qonalqalıq <i>sin</i> Gece kalınabilecek (yer).
32.	лексикалық <i>сын. лингв.</i> Белгілі бір тілдің сөз байлығына, лексикасына қатысы барлық, соған тәндік (QÄTS, 2011, C. 10, s. 694).	leksikalıq <i>sin. lingv.</i> Belgili bir tildin söz baylığına, leksikasına qatısı barлық, soğan tändik (QÄTS, 2011, C. 10, s. 694).	leksikalıq <i>sıf. dil bilimi.</i> Bir dilin kelime hazinesiyle ilgili.
33.	лингвистикалық <i>сын.</i> Лингвистикаға қатысты, лингвистикаға тән (QÄTS, 2011, C. 10, s. 703).	lingvistikalıq <i>sin.</i> Lingvistikaға qatıstı, lingvistikaға tән (QÄTS, 2011, C. 10, s. 703).	lingvistikalıq <i>sıf.</i> Dil bilimsel, dil bilimi ile ilgili, lengüistik.

34.	лицензиялық <i>сын.</i> Лицензиясы бар, лицензия алған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 708).	litsenziyalıq <i>sin.</i> Litsenziyası bar, litsenziya alğan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 708).	litsenziyalıq <i>sıf.</i> Lisansla ilgili.
35.	логикалық <i>сын.</i> Логикаға қатысты; ойға қонымды, қисынды (QÄTS, 2011, C. 10, s. 710).	logikalıq <i>sin.</i> Logikağa qatıstı; oyğa qonımdı, qıysındı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 710).	logikalıq <i>sıf.</i> Mantiki, mantıksal.
36.	мақтанарлық <i>сын.</i> Мақтан тұтарлық, бетке ұстарлық (QÄTS, 2011, C. 11, s. 25).	maqtanarlıq <i>sin.</i> Maqtan tutarlıq, betke ustarlıq (QÄTS, 2011, C. 11, s. 25).	maqtanarlıq <i>sıf.</i> Övünmeye, iftihar etmeye değer.
37.	математикалық <i>сын.</i> Математикаға тән, математикаға қатысты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 100).	matematikalıq <i>sin.</i> Matematikağa tән, matematikağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 100).	matematikalıq <i>sıf.</i> Matematiksel.
38.	медициналық <i>сын.</i> Медицинаға қатысты, медицинамен байланысты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 150).	meditsinalıq <i>sin.</i> Meditsinağa qatıstı, meditsinamen baylanıstı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 150).	meditsinalıq <i>sıf.</i> Tıbbi, tıpla ilgili.
39.	мекемеаралық <i>сын.</i> Мекеме мен мекеме арасында болатын (QÄTS, 2011, C. 11, s. 166).	mekemearalıq <i>sin.</i> Mekeme men mekeme arasında bolatın (QÄTS, 2011, C. 11, s. 166).	mekemearalıq <i>sıf.</i> Kuruluşlar, kurumlar arası.
40.	мемлекетаралық <i>сын.</i> Екі немесе одан да көп мемлекет арасындағы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 179).	memleketaryalıq <i>sin.</i> Eki nemese odan da köp memleket arasındağı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 179).	memleketaryalıq <i>sıf.</i> Uluslararası, beynelmilel.
41.	мұндайлық <i>сын.</i> Осыншалық, бұл сияқты, дәл осындай (QÄTS, 2011, C. 11, s. 343).	mundaylıq <i>sin.</i> Osınşalıq, bul siyaqtı, däl osınday (QÄTS, 2011, C. 11, s. 343).	mundaylıq <i>sıf.</i> Bu kadar, o kadar, bunun gibi.
42.	салааралық <i>сын.</i> Салалар арасындағы (QÄTS, 2011, C. 12, s. 584).	salaaralıq <i>sin.</i> Salalar arasındağı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 584).	salaaralıq <i>sıf.</i> Branşlar arası, disiplinler arası.
43.	салалық <i>сын.</i> Аймақтық, кәсіптік (QÄTS, 2011, C. 12, s. 586).	salalıq <i>sin.</i> Aymaqtıq, kәsıptik (QÄTS, 2011, C. 12, s. 586).	salalıq <i>sıf.</i> Bölgesel, mesleki, branşla ilgili.
44.	сахналық <i>сын.</i> Сахнада көрсетілетін, сахнаға тән (QÄTS, 2011, C. 13, s. 48).	sahnalıq <i>sin.</i> Sahnada körsetiletin, sahnağa tән (QÄTS, 2011, C. 13, s. 48).	sahnalıq <i>sıf.</i> Oynanabilir, sahneye konabilir.
45.	сорпалық <i>сын.</i> Сорпа боларлық, сорпа-сулық (QÄTS, 2011, C. 13, s. 283).	sorpalıq <i>sin.</i> Sorpa bolarlıq, sorpa-suvlıq (QÄTS, 2011, C. 13, s. 283).	sorpalıq <i>sıf.</i> Çorbalık.
46.	танданарлық <i>сын.</i> Таңырқарлық, ғажап, керемет (QÄTS, 2011, C. 13, s. 701).	tañdanarlıq <i>sin.</i> Tañırqarlıq, ğajap, keremet (QÄTS, 2011, C. 13, s. 701).	tañdanarlıq <i>sıf.</i> Şaşırtıcı, hayret verici, olağanüstü, muhteşem.
47.	татырлық <i>сын.</i> Пара-пар, тең тұратын, жарайтын (QÄTS, 2011, C. 14, s. 39).	tatırılıq <i>sin.</i> Para-par, teñ turatın, jaraytın (QÄTS, 2011, C. 14, s. 39).	tatırılıq <i>sıf.</i> Yarar, uygun, elverişli.
48.	тойлық <i>сын.</i> Тойға деп аталған, соған арналған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 211).	toylıq <i>sin.</i> Toyğa dep atalğan, soğan arnalğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 211).	toylıq <i>sıf.</i> Toya has, toya özgü, toya ait; düğünlük.
49.	тұрғылықты <i>сын.</i> Тұрақты, байырғы, жергілікті (ел, халық) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 434).	turğılıqtı <i>sin.</i> Turaqtı, bayırğı, jergilikti (el, halıq) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 434).	turğılıqtı <i>sıf.</i> Yerleşik, yerli, eski, kalıcı.
50.	тыңғылықты <i>сын.</i> Істеген ісіне тиянақты, ұқыпты, мұқият (QÄTS, 2011, C. 14, s. 558).	tıñğılıqtı <i>sin.</i> istegen isine tiyanaqtı, uqıptı, muqiyat (QÄTS, 2011, C. 14, s. 558).	tıñğılıqtı <i>sıf.</i> Dikkatli; özenli, titiz.

51.	ұлттаралық <i>сын. кіт.</i> Ұлттар арасындағы, ұлт пен ұлт арасындағы (QÄTS, 2011, C. 14, s. 712).	ultarahq <i>sin. kit.</i> Ulttar arasındağı, ult pen ult arasındağı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 712).	ultarahq <i>sıf.</i> Milletlerarası, uluslararası, beynelmilel.
52.	факультетаралық <i>сын.</i> Факультеттер арасында өтетін шараларға қатысы бар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 104).	fakultetarahq <i>sin.</i> Fakultetter arasında ötetin şaralarğa qatısı bar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 104).	fakultetarahq <i>sıf.</i> Fakülteler arası.
53.	халықаралық <i>сын.</i> Көптеген халықтарға тараған, солардың арасында болатын, интернационалды (QÄTS, 2011, C. 15, s. 149).	halıqarahq <i>sin.</i> Köptegen halıqtarga tarağan, solardıñ arasında bolatın, internatsiyonaldı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 149).	halıqarahq <i>sıf.</i> Uluslararası, milletler arası.
54.	шайлық <i>сын.</i> Шайға қататын, шайға қосатын; шай қоятын (QÄTS, 2011, C. 15, s. 200).	şaylıq <i>sin.</i> Şayğa qatatın, şayğa qosatın; şay qoyatın (QÄTS, 2011, C. 15, s. 200).	şaylıq <i>sıf.</i> Çaya katılan, eklenen veya çayla beraber yenilen, içilen.
55.	шошынарлық <i>сын.</i> Қорқарлық, сескенеңлік (QÄTS, 2011, C. 15, s. 410).	şoşınarlıq <i>sin.</i> Qorqarlıq, seskenerlik (QÄTS, 2011, C. 15, s. 410).	şoşınarlıq <i>sıf.</i> Korkunç, dehşet veren, korkulu.
56.	эмоциялық <i>сын.</i> Сезімдік, эмоцияға қатысты (QÄTS, 2011, C. 15, s. 786).	emotsiyalıq <i>sin.</i> Semizdik, emotsiyağa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 786).	emotsiyalıq <i>sıf.</i> Duygusal, hissî, sezgisel.
57.	эстетикалық <i>сын. кіт.</i> Әсемдік дүниесіне қатысты, көркемдік (QÄTS, 2011, C. 15, s. 799).	estetikalıq <i>sin. kit.</i> Äsemdik dñiyesine qatıstı, körkemdik (QÄTS, 2011, C. 15, s. 799).	estetikalıq <i>sıf.</i> Estetik, estetikle ilgili olan.
58.	этникалық <i>сын.</i> Адамдардың ерекше тарихи жағдайларда қалыптасқан әлеуметтік тұрақты топтарына байланысты (QÄTS, 2011, C. 15, s. 802).	etnikalıq <i>sin.</i> Adamdardıñ erekeşe tariyhiy jağdaylarda qalıptasqan älevmettik turaqtı toptarına baylanıstı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 802).	etnikalıq <i>sıf.</i> Etnik, kavimle ilgili, kavmi.
59.	ядролық <i>сын. физ.</i> Атомның оң зарядпен зарядталған негізгі бөлігімен байланысты (QÄTS, 2011, C. 15, s. 811).	yadrolıq <i>sin. fiz.</i> Atomnıñ oñ zaryadpen zaryadtalğan negizgi böligimen baylanıstı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 811).	yadrolıq <i>sıf. fizik.</i> Nükleer.

3.1.6.2. +ЛІК (+lik) Ekiyle Türetilmіш Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 25. +ЛІК (+lik) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	әжелік <i>сын.</i> Әжеге лайық, әжеге тән (QÄTS, 2011, C. 2, s. 373).	äjelik <i>sin.</i> Äjege layıq, äjege tән (QÄTS, 2011, C. 2, s. 373).	äjelik <i>sıf.</i> Ninelik.

2.	әкелік <i>сын.</i> Әкеге тән, әкеге қатысты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 406).	äkelik <i>sin.</i> Äkege tән, äkege qatıstı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 406).	äkelik <i>sıf.</i> Babalık.
3.	әскерлік <i>сын.</i> Әскер өміріне тән, соған қатысты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 496).	äskerlik <i>sin.</i> Äsker ömirine tән, soğan qatıstı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 496).	äskerlik <i>sıf.</i> Askerlik.
4.	дәрігерлік <i>сын.</i> Дәрігерге тән, дәрігерге қатысты, медициналық (QÄTS, 2011, C. 4, s. 576).	därigerlik <i>sin.</i> Däriгерге tән, däriгерге qatıstı, meditsinalıq (QÄTS, 2011, C. 4, s. 576).	därigerlik <i>sıf.</i> Doktorluk, tabiplikle ilgili.
5.	дерлік <i>сын.</i> 1. Түгелге жуық. 2. Айтуға тұрарлық, айтарлық, көз тартарлық (QÄTS, 2011, C. 4, s. 649).	derlik <i>sin.</i> 1. Tүgelge жуық. 2. Aytuvğa turarlıq, aytarlıq, köz tartarlıq (QÄTS, 2011, C. 4, s. 649).	derlik <i>sıf.</i> 1. Tamamına yakın. 2. Kayda değer.
6.	елерлік <i>сын.</i> Көңіл бөлерлік, құрмет көрсететіндей (QÄTS, 2011, C. 5, s. 233).	elerlik <i>sin.</i> Könil bölerlik, qurmet körsetetin dey (QÄTS, 2011, C. 5, s. 233).	elerlik <i>sıf.</i> Dikkate alınmaya değer, saygı gösterilebilecek.
7.	жетерлік <i>сын.</i> Жететін, жетіп қалатын (QÄTS, 2011, C. 6, s. 388).	jeterlik <i>sin.</i> Jetetin, jetip qalatın (QÄTS, 2011, C. 6, s. 388).	jeterlik <i>sıf.</i> Yetecek kadar.
8.	қолөнерлік <i>сын.</i> Қолөнеріне үйрететін (QÄTS, 2011, C. 9, s. 739).	qolönerlik <i>sin.</i> Qolönerine üyretetin (QÄTS, 2011, C. 9, s. 739).	qolönerlik <i>sıf.</i> El sanatları ile ilgili.
9.	мәсілік <i>сын.</i> Мәсі тігуге арналған, мәсіге лайықты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 140).	mäsilik <i>sin.</i> Mäsi tigüvge arnalğan, mäsiге layıqtı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 140).	mäsilik <i>sıf.</i> Mest dikmeye yarayan (deri), mestlik.
10.	медреселік <i>сын.</i> Медресеге қатысты, соған тән (QÄTS, 2011, C. 11, s. 151).	medreselik <i>sin.</i> Medresege qatıstı, soğan tән (QÄTS, 2011, C. 11, s. 151).	medreselik <i>sıf.</i> Medreselik.
11.	мерекелік <i>сын.</i> Мейрамға арналған, салтанатты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 200).	merekelik <i>sin.</i> Meyramğa arnalğan, saltanatı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 200).	merekelik <i>sıf.</i> Bayramlık, bayrama has.
12.	өлерлік <i>сын.</i> Өліп кететін, өлетін (QÄTS, 2011, C. 12, s. 134).	ölerlik <i>sin.</i> Ölip ketetin, öletin (QÄTS, 2011, C. 12, s. 134).	ölerlik <i>sıf.</i> Ölecek, ölümcül, ağır.
13.	өмірлік <i>сын.</i> 1. Тұрмысқа қажетті, тіршілікке тән. 2. ауыс. Мәңгі, өмір бойы, тұрақты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 150).	ömirlik <i>sin.</i> 1. Turmısqa qajetti, tirşilikke tән. 2. avis. Mäñgi, ömir boyı, turaqtı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 150).	ömirlik <i>sıf.</i> 1. Hayat için gerekli, önemli. 2. mec. Müebbet, ebedi, sonsuz, ezeli.
14.	сөткелік <i>сын.</i> Жиырма төрт сағаттық, тәуліктік (QÄTS, 2011, C. 13, s. 311).	sötkelik <i>sin.</i> Jıyırma tört sağattıq, tävliktik (QÄTS, 2011, C. 13, s. 311).	sötkelik <i>sıf.</i> Yirmi dört saatlik.
15.	сүйсінерлік <i>сын.</i> Қуанарлық, рақаттанарлық (QÄTS, 2011, C. 13, s. 411).	süysinerlik <i>sin.</i> Quvanarlıq, raqattanarlıq (QÄTS, 2011, C. 13, s. 411).	süysinerlik <i>sıf.</i> İmrendirici, hayran bırakıcı, keyif verici.
16.	теңгелік <i>сын.</i> Теңгеге тұрарлық, ақшалық; теңгенің мөлшеріндей (QÄTS, 2011, C. 14, s. 124).	teñgelik <i>sin.</i> Teñgege turarlıq, aqşalıq; teñgeniñ mölşerindey (QÄTS, 2011, C. 14, s. 124).	teñgelik <i>sıf.</i> Bir tengeye eşit, değer (Kazakistan para birimi).
17.	түрпілік <i>сын.</i> Дөкірлік, анайылық, тұрпайылық (QÄTS, 2011, C. 14, s. 502).	türpilik <i>sin.</i> Dökirlik, anayılıq, turpayılıq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 502).	türpilik <i>sıf.</i> Kabalık, nezaketsizlik.
18.	түсініктілік <i>сын.</i> Айқындылық, анықтылық, ұғымдылық (QÄTS, 2011, C. 14, s. 523).	tüsiniktılık <i>sin.</i> Ayqındılıq, anıqtılıq, uğımdılıq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 523).	tüsiniktılık <i>sıf.</i> Açıklık, anlaşılrlık, vuzuh.

19.	яһудилік <i>сын. діни.</i> Яһудиге қатысты (QÄTS, 2011, C. 15, s. 814).	yahudiylik <i>sin. köne. diniy.</i> Yahudiyge qatıstı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 814).	yahudiylik <i>sıf. dini.</i> Yahudilik.
-----	--	---	--

3.1.6.3. +ДЫҚ (+dıq) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 26. +ДЫҚ (+dıq) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	аудандық <i>сын.</i> Аудан көлеміндегі, ауданға тән, қатысты (QÄTS, 2011, C. 2, s. 147).	avdandıq <i>sin.</i> Avdan kölemindegi, avdanga tән, qatıstı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 147).	avdandıq <i>sıf.</i> İlçeyle ilgili, ilçeye has.
2.	ауылдық <i>сын.</i> Ауылды жердегі, ауылға тиісті, ауылға тән (QÄTS, 2011, C. 2, s. 217).	avıldıq <i>sin.</i> Avıldı jerdegi, avılğa tiyisti, avılğa tән (QÄTS, 2011, C. 2, s. 217).	avıldıq <i>sıf.</i> Köyle ilgili, köye has.
3.	грамдық <i>сын.</i> Грам көлеміндей, мөлшеріндей (QÄTS, 2011, C. 2, s. 342).	gramdıq <i>sin.</i> Gram kölemindey, mөлşerindey (QÄTS, 2011, C. 2, s. 342).	gramdıq <i>sıf.</i> Bir gramlık.
4.	жаздық <i>сын.</i> Жаз мезгіліне лайық, жұқа, жеңіл (киім) (QÄTS, 2011, C. 5, s. 546).	jazdıq <i>sin.</i> Jaz mezigiline layıq, juqa, jeñil (kiyim) (QÄTS, 2011, C. 5, s. 546).	jazdıq <i>sıf.</i> Yazlık (giysi).
5.	жолдық <i>сын.</i> 1. Жолға арналған, жолға керекті. 2. Жазба жолдан тұратын, жолы бар (QÄTS, 2011, C. 5, s. 475 476).	joldıq <i>sin.</i> 1. Jolğa arналған, jolğa kerekti. 2. Jazba joldan turatın, jolı bar. (QÄTS, 2011, C. 5, s. 475 476).	joldıq <i>sıf.</i> 1. Yolluk, yol için gerekli olan. 2. Satırlık, mısralık.
6.	жылдық <i>сын.</i> Белгілі бір жылға созылған (QÄTS, 2011, C. 5, s. 683).	jıldıq <i>sin.</i> Belgili bir jılğa sozılğan (QÄTS, 2011, C. 5, s. 683).	jıldıq <i>sıf.</i> Yıllık, bir yıla mahsus.
7.	Ирандық <i>сын.</i> Ирандарға тән; Ираннан келген (QÄTS, 2011, C. 7, s. 338).	İrandıq <i>sin.</i> İrandarğa tән; İrannan kelgen (QÄTS, 2011, C. 7, s. 338).	İrandıq <i>sıf.</i> İranlı.
8.	қамзолдық <i>сын.</i> Қамзол тігетін, қамзол тігуге лайықты (QÄTS, 2011, C. 9, s. 182).	qamzoldıq <i>sin.</i> Qamzol tigetin, qamzol tigüvge layıqtı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 182).	qamzoldıq <i>sıf.</i> Yeleklik.
9.	қанағаттанғандық <i>сын.</i> Көңіл тойғандық, жарамды деп танығандық (QÄTS, 2011, C. 9, s. 218).	qanağattanğandıq <i>sin.</i> Köñil toyğandıq, jaramdı dep tanığandıq (QÄTS, 2011, C. 9, s. 218).	qanağattanğandıq <i>sıf.</i> Tatmin edici, yeterli görünen.
10.	қауымдық <i>сын.</i> Бірлескен, қоғамдасқан, қоғамдық (QÄTS, 2011, C. 9, s. 506).	qavımdıq <i>sin.</i> Birlesken, qoğamdasқан, qoğamdıq (QÄTS, 2011, C. 9, s. 506).	qavımdıq <i>sıf.</i> Topluluk oluşturan, birleşen.
11.	қоғамдық <i>сын.</i> Қоғамға тән, қоғамда болып жататын іс-әрекет, құрылыстармен тығыз	qoğamdıq <i>sin.</i> Qoğamğa tән, qoğamda bolıp jatatın is-äreket, qurılıstarmen tıғız	qoğamdıq <i>sıf.</i> Toplumsal, içtimai.

	байланысты, қоғамға қатысты (QÄTS, 2011, C. 9, s. 628).	baylanıstı, qoğamğa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 628).	
12.	құмдық <i>сын.</i> Құмды жерде өсетін, құмға тән (QÄTS, 2011, C. 10, s. 334).	qumdıq <i>sin.</i> Qumdı jerde ösetin, qumğa tән (QÄTS, 2011, C. 10, s. 334).	qumdıq <i>sıf.</i> Kumluk, kumsal.
13.	мазмұндық <i>сын.</i> Мазмұнға лайық, мазмұнға сай (QÄTS, 2011, C. 10, s. 741).	mazmundıq <i>sin.</i> Mazmunğa layıq, mazmunğa say (QÄTS, 2011, C. 10, s. 741).	mazmundıq <i>sıf.</i> İçerikle ilgili.
14.	майдандық <i>сын.</i> Майданға тән, майдан шебіндегі (QÄTS, 2011, C. 10, s. 749).	maydandıq <i>sin.</i> Maydanğa tән, maydan şebindegi (QÄTS, 2011, C. 10, s. 749).	maydandıq <i>sıf.</i> Savaşa ait, savaş alanındaki.
15.	материалдық <i>сын.</i> Күнделікті тұрмысқа қажетті, заттай, мүлктік (QÄTS, 2011, C. 11, s. 100).	materiyaldıq <i>sin.</i> Kündelikti turmisqa qajetti, zattay, müliktik (QÄTS, 2011, C. 11, s. 100).	materiyaldıq <i>sıf.</i> Mali, maddi.
16.	маусымдық <i>сын.</i> Белгілі мерзімдік, кезеңдік (QÄTS, 2011, C. 11, s. 105).	mavsimdıq <i>sin.</i> Belgili merzimdik, kezeñdik (QÄTS, 2011, C. 11, s. 105).	mavsimdıq <i>sıf.</i> Mevsimlik, dönemlik.
17.	мейрамдық <i>сын.</i> Мейрамға арналған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 160).	meyramdıq <i>sin.</i> Meyramğa arnalğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 160).	meyramdıq <i>sıf.</i> Bayramlık, bayrama özgü olan.
18.	Мещандық <i>сын.</i> Ой-өрістің таяздығы; тоғышарлық (QÄTS, 2011, C. 11, s. 221).	meşşandıq <i>sin.</i> Oy-öristiñ tayazdıǵı; toǵışarlıq (QÄTS, 2011, C. 11, s. 221).	meşşandıq <i>sıf.</i> Dar kafalılık, kıt anlayışlılık.
19.	науқандық <i>сын.</i> Науқанға тән, қат-қабат (QÄTS, 2011, C. 11, s. 500).	navqandıq <i>sin.</i> Navqanğa tән, qat-qabat (QÄTS, 2011, C. 11, s. 500).	navqandıq <i>sıf.</i> Ürün kaldırma, ekin biçme ile ilgili, hasat.
20.	нотариалдық <i>сын. заң.</i> Түрлі актілер мен құжаттарды куәландыратын (QÄTS, 2011, C. 11, s. 571).	notariyaldıq <i>sin. zañ.</i> Türli aktiler men qujattardı kuvälandıratın (QÄTS, 2011, C. 11, s. 571).	notariyaldıq <i>sıf.</i> hukuk. Noterlik.
21.	ормандық <i>сын.</i> Орман өскен, қалың ағашты жер (QÄTS, 2011, C. 11, s. 743).	ormandıq <i>sin.</i> Orman ösken, qalıñ aǵaştı jer (QÄTS, 2011, C. 11, s. 743).	ormandıq <i>sıf.</i> Ormanlık.
22.	отандық <i>сын.</i> Отанға тән, отанға қатысты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 40).	otandıq <i>sin.</i> Otanğa tән, otanğa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 40).	otandıq <i>sıf.</i> Vatana has, vatana ait, vatana özgü.
23.	отындық <i>сын.</i> Отын етуге жарайтын, отын боларлық (QÄTS, 2011, C. 12, s. 52).	otındıq <i>sin.</i> Otın etüvge jaraytın, otın bolarlıq (QÄTS, 2011, C. 12, s. 52).	otındıq <i>sıf.</i> Odunluk (aǵaç).
25.	сатымдық <i>сын.</i> Сатылатын, сататын; сатын (QÄTS, 2011, C. 12, s. 745).	satımdıq <i>sin.</i> Satılattın, satatın; satın (QÄTS, 2011, C. 12, s. 745).	satımdıq <i>sıf.</i> Satılık.
26.	тағамдық <i>сын.</i> Тамақтық, астық (QÄTS, 2011, C. 13, s. 602).	tağamdıq <i>sin.</i> Tamaqtıq, astıq (QÄTS, 2011, C. 13, s. 602).	tağamdıq <i>sıf.</i> Yemeklik, aşılk.
27.	танымдық <i>сын.</i> Танып-білуге тән, танымға қатысты (QÄTS, 2011, C. 13, s. 694).	tanımdıq <i>sin.</i> Tanıp-bilüvge tән, tanımğa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 694).	tanımdıq <i>sıf.</i> İdrakla ilgili, kavrama ile alakalı.
28.	ұлдық <i>сын.</i> Ұлға тән (QÄTS, 2011, C. 14, s. 710).	uldıq <i>sin.</i> Ulğa tән (QÄTS, 2011, C. 14, s. 710).	uldıq <i>sıf.</i> Oǵlanlara has, oǵula ait.
29.	шамандық <i>сын.</i> Шаман дініне тән, шаман ұғымына қатысты (QÄTS, 2011, C. 15, s. 235).	şamandıq <i>sin.</i> Şaman dinine tән, şaman uǵımına qatıstı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 235).	şamandıq <i>sıf.</i> Şamanlıkla ilgili.

30.	эмоционалдық сын. Адамның көңіл-күй, сезім, өз қатынасын білдіретін (QÄTS, 2011, С. 15, s. 786).	emotsionalдық sin. Adamnıñ köñil-küy, sezim, öz qatınasın bildiretin (QÄTS, 2011, С. 15, s. 786).	emotsionalдық sıf. Duygu, his, sezgiyle ilgili.
-----	---	--	--

3.1.6.4. +ДІК (+dik) Ekiyle Түреtilmiş Сıfatlarla Олуған Сөз Varlıғı

Tablo 27. +ДІК (+dik) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz тіркестeri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	әлемдік сын. Әлемге тән, әлем көлеміндегі (QÄTS, 2011, С. 2, s. 430).	älemdik sin. Älemge tән, älem kölemindegi (QÄTS, 2011, С. 2, s. 430).	älemdik sıf. Dünya çapında, uluslararası.
2.	әңгүдік сын. Даңғой, есерсоқ, әулекі, әумесер (QÄTS, 2011, С. 2, s. 462).	äñgüdik sin. Dañğoy, esersoq, ävleki, ävmeser (QÄTS, 2011, С. 2, s. 462).	äñgüdik sıf. Aptal, ahmak, akılsız, budala, bön.
3.	бүкіләлемдік сын. Бүкіл әлемге, жержүзіне тән, соған қатысты (QÄTS, 2011, С. 4, s. 42).	bükilälemdik sin. Bükil älemge, jerjüzine tән, soğan qatıstı (QÄTS, 2011, С. 4, s. 42).	bükilälemdik sıf. Dünya, dünyevi, dünya ile ilgili.
4.	елдік сын. 1. Елге тән; халықтық, бұқаралық 2. Халыққа, елге тән жақсы қасиет; татулық, бірлік, ынтымақтық (QÄTS, 2011, С. 5, s. 225).	eldik sin. 1. Elge tән; halıqtıq, buqaralıq. 2. Halıqqa, elge tән jaqsı qasiyet; tatuvlıq, birlik, intimaqtıq (QÄTS, 2011, С. 5, s. 225).	eldik sıf. 1. Halka has, halka özgü. 2. Birlik beraberlik, barış.
5.	емдәмдік сын. тамақ. Емдәмге қатысты, емдәмге тән (QÄTS, 2011, С. 5, s. 260).	emdämdik sin. tamaq. Emdämge qatıstı, emdämge tән (QÄTS, 2011, С. 5, s. 260).	emdämdik sıf. yemekle ilgili. Diyetle ilgili, rejim yapmakla ilgili.
6.	емдік сын. Ем боларлық, шипалық, дарулық (QÄTS, 2011, С. 5, s. 263).	emdik sin. Em bolarlıq, şıypalıq, daruvlıq (QÄTS, 2011, С. 5, s. 263).	emdik sıf. Şifalı.
7.	еріндік сын. лингв. Еріннің қатысымен жасалған дыбысқа қатысты (QÄTS, 2011, С. 5, s. 381).	erindik sin. lingv. Erinniñ qatısımın jasalğan dıbısqa qatıstı (QÄTS, 2011, С. 5, s. 381).	erindik sıf. dil bilimi. Dudak sesi, bu seslerle ilgili.
8.	жемдік сын. Жем боларлық, жемге арналған (QÄTS, 2011, С. 6, s. 317).	jemdik sin. Jem bolarlıq, jemge arnalğan (QÄTS, 2011, С. 6, s. 317).	jemdik sıf. Yemlik.
9.	күндік сын. Бір күнге жетерлік, бір күнге созылған (QÄTS, 2011, С. 8, s. 519).	kündik sin. Bir күнге jeterlik, bir күнге sozılğan (QÄTS, 2011, С. 8, s. 519).	kündik sıf. Bir günlük, bir gün yetecek kadar.
10.	мезгілдік сын. Белгілі бір мезгілге тән, уақытқа сай, соған қатысты (QÄTS, 2011, С. 11, s. 153).	mezgildik sin. Belgili bir mezigilge tән, uvaqtıqqa say, soğan qatıstı (QÄTS, 2011, С. 11, s. 153).	mezgildik sıf. Bir mevsim süresince, mevsimlik.

11.	мекендік <i>сын.</i> Мекенге тән, мекен боларлық, қоныстық (QÄTS, 2011, C. 11, s. 163).	mekendik <i>sin.</i> Mekenge tән, meken bolarlıq, qonıstıq (QÄTS, 2011, C. 11, s. 163).	mekendik <i>sıf.</i> Yaşamaya, iskân etmeye uygun (yer).
12.	мерзімдік <i>сын.</i> Мезгілдік, белгілі бір уақыттық (QÄTS, 2011, C. 11, s. 201).	merzindik <i>sin.</i> Mezgildik, belgili bir vaqıttıq (QÄTS, 2011, C. 11, s. 201).	merzindik <i>sıf.</i> Süresi, vakti belirlenmiş olan.
13.	өзіндік <i>сын.</i> Өзіне ғана тән; дербес, жеке (QÄTS, 2011, C. 12, s. 104).	özindik <i>sin.</i> Özine ғана tән; derbes, jeke (QÄTS, 2011, C. 12, s. 104).	özindik <i>sıf.</i> Özgü, kendince, kendine has.
14.	өлеңдік <i>сын.</i> Өлеңге, әнге тән, соған қатысты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 133).	öleñdik <i>sin.</i> Öleñge, änge tән, soğan qatıstı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 133).	öleñdik <i>sıf.</i> Şiire has, şarkıya ait, şairsel.
15.	өнімдік <i>сын.</i> Өнімге қатысты, тәуелді (QÄTS, 2011, C. 12, s. 168).	önimdik <i>sin.</i> Önimge qatıstı, täveldi (QÄTS, 2011, C. 12, s. 168).	önimdik <i>sıf.</i> Ürünle ilgili, ürüne has.
16.	пәндік <i>сын.</i> Әрбір жеке пәнге лайық, соған арналған (QÄTS, 2011, C. 12, s. 337).	pändik <i>sin.</i> Ärbir jeke päñge layıq, soğan arnalğan (QÄTS, 2011, C. 12, s. 337).	pändik <i>sıf.</i> Derslik, derslerle ilgili.
17.	тілдік <i>сын.</i> Тілге тән, тілге қатысты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 614).	tıldik <i>sin.</i> Tilge tән, tilge qatıstı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 614).	tıldik <i>sıf.</i> Konuşma diline özgü, dil bilimine has.
18.	үздік <i>сын.</i> Елден асқан озат, озық, алдыңғы қатарлы; ерекше, айрықша, артық (QÄTS, 2011, C. 15, s. 15).	üzdik <i>sin.</i> Elden asqan ozat, oziq, aldiñğı qatarlı; erekşe, ayırıqşa, artıq (QÄTS, 2011, C. 15, s. 15).	üzdik <i>sıf.</i> Önde gelen, en öndeki, başarılı.
19.	шетелдік <i>сын.</i> Шетелден келген, өзге жұрттық (QÄTS, 2011, C. 15, s. 348).	şeteldik <i>sin.</i> Şetelden kelgen, özge jurttıq (QÄTS, 2011, C. 15, s. 348).	şeteldik <i>sıf.</i> Başka ülkeden gelen, yabancı.

3.1.6.5. +ТЫҚ (+tıq) Ekiyle Түреtilmiş Сıfatlarla Олушан Сөз Varlığı

Tablo 28. +ТЫҚ (+tıq) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	адамзаттық <i>сын.</i> Адамзатқа қатысты, адам баласына тән (QÄTS, 2011, C. 1, s. 88).	adamzattıq <i>sin.</i> Adamzatqa qatıstı, adam balasına tән (QÄTS, 2011, C. 1, s. 88).	adamzattıq <i>sıf.</i> İnsanoğluna has.
2.	азықтық <i>сын.</i> Азық боларлық (QÄTS, 2011, C. 1, s. 129).	azıqtıq <i>sin.</i> Azıq bolarlıq (QÄTS, 2011, C. 1, s. 129).	azıqtıq <i>sıf.</i> Azıklık, yemeklik.
3.	ақтық <i>сын.</i> Соңғы, ақырғы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 281).	aqtıq <i>sin.</i> Soñğı, aqırğı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 281).	aqtıq <i>sıf.</i> Son, nihai.
4.	артық <i>сын.</i> 1. Мөлшерден тыс, жоғары, шамадан тыс көп, мол. 2. Басқамен салыстырғанда сапалы, құнды, бағалы, астам. 3. Орынсыз, ретсіз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 658).	artıq <i>sin.</i> 1. Mölşerden tıs, joğarı, şamadan tıs köp, mol. 2. Basqamen salıstırğanda sapalı, qundı, bağalı, astam. 3. Orınsız, retsiz (QÄTS, 2011, C. 1, s. 658).	artıq <i>sıf.</i> 1. Fazla, artık. 2. Daha kaliteli, daha iyi, daha üstün, yeğ. 3. Yersiz, uygunsuz.

5.	бүкілхалықтық <i>сын.</i> Барша халыққа ортақ, жалпыхалықтық (QÄTS, 2011, C. 2, s. 43).	bükilhalıqtıq <i>sin.</i> Barşa halıqqa ortaq, jalpıhalıqtıq (QÄTS, 2011, C. 2, s. 43).	bükilhalıqtıq <i>sıf.</i> Kamu, millî.
6.	былтық <i>сын.</i> Тырбиған қысқа, домаланған жұп-жуан (QÄTS, 2011, C. 4, s. 97).	birtıq <i>sin.</i> Tırbıyğan, qısqa, domalanğan jup-juvan (QÄTS, 2011, C. 4, s. 97).	birtıq <i>sıf.</i> Kısa boylu ve şişman.
7.	градустық <i>сын.</i> Градус өлшеміндей (QÄTS, 2011, C. 4, s. 341).	gradustıq <i>sin.</i> Gradus ölşemindey (QÄTS, 2011, C. 4, s. 341).	gradustıq <i>sıf.</i> Dereceyle ilgili.
8.	ғұрыптық <i>сын.</i> Салт-дәстүрлік, әдет-ғұрыптық (QÄTS, 2011, C. 4, s. 416).	ğurıptıq <i>sin.</i> Salt-dästürlik, ädet-ğurıptıq (QÄTS, 2011, C. 4, s. 416).	ğurıptıq <i>sıf.</i> Geleneksel.
9.	жатық <i>сын.</i> 1. Тегіс, жатыңқы. 2. ауыс. Жарасымды; сыпайы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 191).	jatıq <i>sin.</i> 1. Tegis, jatıñqı. 2. avis. Jarasımdı; sıpayı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 191).	jatıq <i>sıf.</i> 1. Düz, yassı, yatık. 2. mec. Yaraşır, yakışır.
10.	жыртық <i>сын.</i> Жыртылып тозған, жыртылған (QÄTS, 2011, C. 6, s. 750).	jirtıq <i>sin.</i> Jirtılıp tozğan, jirtılğan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 750).	jirtıq <i>sıf.</i> Yırtık.
11.	заттық <i>сын.</i> Затқа тән, затқа қатысты (QÄTS, 2011, C. 7, s. 99).	zattıq <i>sin.</i> Zatqa tән, zatqa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 99).	zattıq <i>sıf.</i> Maddi, eşya ile ilgili.
12.	кандидаттық <i>сын.</i> ғыл. Кандидат ғылыми дәрежесін алуға арналған (QÄTS, 2011, C. 7, s. 434).	kandidattıq <i>sin.</i> ğıl. Kandidat ğilimiy дәrejesin aluvğa arналğan (QÄTS, 2011, C. 7, s. 434).	kandidattıq <i>sıf.</i> Doktora adayı olma durumu ile ilgili.
13.	қазақтық <i>сын.</i> Қазаққа тән, қазаққа қатысты (QÄTS, 2011, C. 8, s. 735).	qazaqtıq <i>sin.</i> Qazaqqa tән, qazaqqa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 735).	qazaqtıq <i>sıf.</i> Kazaklara has, Kazaklarla ilgili.
14.	қортық <i>сын.</i> Аласа бойлы, тапалтақ, мыртық (QÄTS, 2011, C. 10, s. 103).	qortıq <i>sin.</i> Alasa boyly, tapaltaq, mirtıq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 103).	qortıq <i>sıf.</i> Bodur, bücür.
15.	қыстық <i>сын.</i> Қысқа арналған, қыста пайдаланатын (QÄTS, 2011, C. 10, s. 631).	qıstıq <i>sin.</i> Qısqa arналğan, qısta paydalanatın (QÄTS, 2011, C. 10, s. 631).	qıstıq <i>sıf.</i> Kış için, kışa özgü, kışlık.
16.	матриархаттық <i>сын.</i> Материархатқа тән, қатысты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 102).	matriyarhattıq <i>sin.</i> Materiyarhatqa tән, qatıstı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 102).	matriyarhattıq <i>sıf.</i> Anaerkillik, maderşahilik.
17.	минуттық <i>сын.</i> Минутқа тең, соған парапар (QÄTS, 2011, C. 11, s. 244).	minuttıq <i>sin.</i> Minutqa teñ, soğan parapar (QÄTS, 2011, C. 11, s. 244).	minuttıq <i>sıf.</i> Dakikalık.
18.	мыртық <i>сын.</i> Бойы аласа, тапал (QÄTS, 2011, C. 11, s. 418).	mirtıq <i>sin.</i> Boyı alasa, tapal (QÄTS, 2011, C. 11, s. 418).	mirtıq <i>sıf.</i> Bodur, kısa boylu.
19.	облыстық <i>сын.</i> Облыс көлеміндегі, облысқа қатысты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 604).	oblıstıq <i>sin.</i> Oblıs kölemindegi, oblısqa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 604).	oblıstıq <i>sıf.</i> Eyalet çapında, eyaletle ilgili.
20.	патриоттық <i>сын.</i> Отаншылдық (QÄTS, 2011, C. 12, s. 327).	patriottıq <i>sin.</i> Otanşıldıq (QÄTS, 2011, C. 12, s. 327).	patriottıq <i>sıf.</i> Yurtseverlik, vatanseverlik.
21.	тақырыптық <i>сын.</i> Тақырыпқа қатысты, белгілі бір тақырыпқа арналған (QÄTS, 2011, C. 13, s. 645).	taqırıptıq <i>sin.</i> Taqırıpqa qatıstı, belgili bir taqırıpqa arналğan (QÄTS, 2011, C. 13, s. 645).	taqırıptıq <i>sıf.</i> Temayla ilgili, konuya ilişkin, belirli bir konuya mahsus.
22.	тамақтық <i>сын.</i> Қоректік, нәрлілік (QÄTS, 2011, C. 13, s. 676).	tamaqtıq <i>sin.</i> Qorektik, nәрlilik (QÄTS, 2011, C. 13, s. 676).	tamaqtıq <i>sıf.</i> Yemeklik, aşlık.

23.	тантық <i>сын. жағымсыз.</i> Мыжып көп сөйлейтін, бос сөзге үйір, сөзсоқты (адам) (QÄTS, 2011, C. 13, s. 691).	tantıq <i>sin. jağımsız.</i> Mıjıp köp söyleytin, bos sözge üyir, sözsoqtı (adam) (QÄTS, 2011, C. 13, s. 691).	tantıq <i>sıf. sevimsiz.</i> Ağzına geleni söyleyen, geveze, boşboğaz (kimse).
25.	уақыттық <i>сын. Бір мезгілдік, сәттік</i> (QÄTS, 2011, C. 14, s. 648).	vaqıttıq <i>sin. Bir mezgildik, sättik</i> (QÄTS, 2011, C. 14, s. 648).	vaqıttıq <i>sıf. Bir anlık.</i>
26.	ұлттық <i>сын. Ұлттық ауқымдағы, мемлекет деңгейіндегі</i> (QÄTS, 2011, C. 14, s. 715).	ulttıq <i>sin. Ulttıq avqımdağı, memleket deñgeyindegi</i> (QÄTS, 2011, C. 14, s. 715).	ulttıq <i>sıf. Millî, ulusal.</i>
27.	ұрықтық <i>сын. Ұрық боларлықтай, ұрыққа тән</i> (QÄTS, 2011, C. 14, s. 745).	urıqtıq <i>sin. Urıq bolarlıqtay, urıqqa tән</i> (QÄTS, 2011, C. 14, s. 745).	urıqtıq <i>sıf. Tohumluk, tohum için ayrılan.</i>
28.	ыстық <i>сын. Қатты қызған, температурасы жоғарылаған</i> (QÄTS, 2011, C. 15, s. 683).	ıstıq <i>sin. Qattı qızğan temperaturası joğarılağan</i> (QÄTS, 2011, C. 15, s. 683).	ıstıq <i>sıf. Vücut ısısı, ateş, hararet.</i>

3.1.6.6. +TIK (+tik) Ekiyle Түетілмiш Сıfatларла Олушан Сөз Varlığı

Tablo 29. +TIK (+tik) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	алфавиттік <i>сын. Алфавитке тән</i> (QÄTS, 2011, C. 1, s. 463).	alfavittik <i>sin. Alfavitke</i> (QÄTS, 2011, C. 1, s. 463).	alfavittik <i>sıf. Alfabetik, alfabe sırasına göre dizilmiş.</i>
2.	артистік <i>сын. Әртістік өнерге тән, лайық, сай</i> (QÄTS, 2011, C. 1, s. 655).	artistik <i>sin. Ärtistik önerge tән, layıq, say</i> (QÄTS, 2011, C. 1, s. 655).	artistik <i>sıf. Artistik.</i>
3.	әлеуметтік <i>сын. Қоғамдық, өмірлік, қоғамға тән</i> (QÄTS, 2011, C. 2, s. 34).	älevmettik <i>sin. Qoğamdıq, ömirlik, qoğamga tән</i> (QÄTS, 2011, C. 2, s. 34).	älevmettik <i>sıf. Sosyal, içtimai, toplumsal.</i>
4.	декоративтік <i>сын. Әсемдік, сәндік үшін қолданылатын, сәндеуге арналған</i> (QÄTS, 2011, C. 4, s. 605).	dekorativtik <i>sin. Äsemdik, sändik үшін qoldanılatın, sändevge arnalğan</i> (QÄTS, 2011, C. 4, s. 605).	dekorativtik <i>sıf. Dekorculuk, süsleme sanatı.</i>
5.	жетік <i>сын. Жете білетін, білгір</i> (QÄTS, 2011, C. 6, s. 398).	jetik <i>sin. Jete biletin, bilgir</i> (QÄTS, 2011, C. 6, s. 398).	jetik <i>sıf. İyi bilen, erbap, ehil.</i>
6.	идеалистік <i>сын. Идеализмге тән, идеализмге қатысты</i> (QÄTS, 2011, C. 7, s. 192).	idealistik <i>sin. İdealizmge tән, idealizmge qatıstı</i> (QÄTS, 2011, C. 7, s. 192).	idealistik <i>sıf. İdealistlik, ülkücülük.</i>
7.	кәсіптік <i>сын. Белгілі бір мамандыққа үйрететін, дайындайтын</i> (QÄTS, 2011, C. 7, s. 497).	käsıptik <i>sin. Belgili bir mamandıqqa üyretetin, dayındaytın</i> (QÄTS, 2011, C. 7, s. 497).	käsıptik <i>sıf. Mesleki, zanaat.</i>

8.	кештік <i>сын.</i> Кешке жететін, кеш көлеміндегі (QÄTS, 2011, C. 8, s. 9).	keştik <i>sin.</i> Keşke jetetin, keş kölemindegi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 9).	keştik <i>sıf.</i> Akşamlı, akşama ait, akşamlık.
9.	көйлектік <i>сын.</i> Бір көйлек тіктіруге жетерлік (QÄTS, 2011, C. 8, s. 221).	köylektik <i>sin.</i> Bir köylek tiktirüvge jeterlik (QÄTS, 2011, C. 8, s. 221).	köylektik <i>sıf.</i> Elbiselik.
10.	қияметтік <i>сын.</i> Мәңгілік, өмірбақилық; қияметке дейінгі (QÄTS, 2011, C. 9, s. 605).	qiyamettik <i>sin.</i> Mäñgiliq, ömirbaqiylıq; qiyametke deyingi (QÄTS, 2011, C. 9, s. 605).	qiyamettik <i>sıf.</i> Sonsuza dek, sonsuz, ebedi.
11.	қоректік <i>сын.</i> Қорек боларлық, азықтық, құнарлылық (QÄTS, 2011, C. 10, s. 87).	qorektik <i>sin.</i> Qorek bolarlıq, azıqtıq, qunarlılıq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 87).	qorektik <i>sıf.</i> Besin değeri yüksek olan, gıdalı.
12.	материалистік <i>сын.</i> филос. Материализмге тән, қатысты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 101).	materiyalistik <i>sin.</i> filos. Materiyalizmge tән, qatıstı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 101).	materiyalistik <i>sıf.</i> felsefe. Materyalist, maddeci, özdekçi.
13.	мезеттік <i>сын.</i> Бір сәттік, әп-сәттік, уақытша (QÄTS, 2011, C. 11, s. 155).	mezettik <i>sin.</i> Bir sәttik, әp-sәttik, vaqıtsha (QÄTS, 2011, C. 11, s. 155).	mezettik <i>sıf.</i> Geçici, anlık.
14.	монументтік <i>сын.</i> Монументке қатысты, монументке тән (QÄTS, 2011, C. 11, s. 289).	monumenttik <i>sin.</i> Monumentke qatıstı, monumentke tән (QÄTS, 2011, C. 11, s. 289).	monumenttik <i>sıf.</i> Anıtsal, abidevi, muazzam.
15.	өндірістік <i>сын.</i> Өндіріске тән, өндіріске қатысты (QÄTS, 2011, C. 12, s. 156).	öndiristik <i>sin.</i> Öndiriske tән, öndiriske qatıstı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 156).	öndiristik <i>sıf.</i> Sanayi ile ilgili, endüstriyel.
16.	өнеркәсіптік <i>сын.</i> Өндірістік түрде, өндірістік (QÄTS, 2011, C. 12, s. 161).	önerkäsıptik <i>sin.</i> Öndiristik түрde, öndiristik (QÄTS, 2011, C. 12, s. 161).	önerkäsıptik <i>sıf.</i> Sanayicilik, işletmecilik.
17.	өрістік <i>сын.</i> Өріске тән; өріс боларлық (QÄTS, 2011, C. 12, s. 218).	öristik <i>sin.</i> Öriske tән; öris bolarlıq (QÄTS, 2011, C. 12, s. 218).	öristik <i>sıf.</i> Otlak olmaya elverişli (yer).
18.	сәттік <i>сын.</i> Қас қаққандай ғана, бір демдік, қысқа уақыттық (QÄTS, 2011, C. 13, s. 96).	sәttik <i>sin.</i> Qas qaqqanday ğana, bir demdik, qısqa vaqıttıq (QÄTS, 2011, C. 13, s. 96).	sәttik <i>sıf.</i> Anlık, kısa süren, bir an içinde olan.
19.	үкіметтік <i>сын.</i> Үкіметке қатынасты, үкімет ісіне байланысты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 49).	ükimettik <i>sin.</i> Ükimetke qatınastı, ükimet isine baylanıstı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 49).	ükimettik <i>sıf.</i> Hükûmete baĝlı, hükûmetle ilgili.
20.	шертік <i>сын.</i> Қарны қампайған, шертиген (QÄTS, 2011, C. 15, s. 345).	şertik <i>sin.</i> Qarnı qampayĝan, şertiĝen (QÄTS, 2011, C. 15, s. 345).	şertik <i>sıf.</i> Karnı büyük, göbekli.

Tablodaki verilere dayanarak, Kazak Türkçesi isim köküne +lıq (59), +lik (19), +dıq (30), +dik (19), +tıq (28), +tik (20) eklerinin getirilmesiyle türemiş 175 sıfat tespit edilmiştir. Ortak kökten gelmiş olan her iki dildede belirli küçük ses değişmeleriyle oluşmuş fazla ortak kelime olmadığı tespit edilmiştir: *jararlıq, ömirlik* v.b. Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinde yazılış ve anlam bakımından aynı olan toplam 11 kelime tespit edilmiştir: *estetikalık, medreselik* v.b. Buna ek olarak +lıq eki kendinden önceki ekle arasına çoğunlukta kalınlık uyumundan ötürü “a” yardımcı sesini almıştı +dıq, +tıq

ve +*tik* ekleri ise kendinden önce gelen isimle arasına herhangi bir yardımcı ses almayarak doğrudan birleştiği tespit edilmiştir: *şamandıq, urıktık, ükimettik*.

3.1.7. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +DAC, +DEC, +TAC, +TEC, +IAC, +IEC (+das, +des, +tas, +tes, +las, +les) Eklerinin Değerlendirilmesi

-*IA-* eki ile -*ş-* işteşlik ekinin birleşmesinden oluşmuş bir ektir, eşlik ortaklık fonksiyonuyla isimlerden isim ve sıfat yapan bu ek, bütün Türk Lehçelerinde işlek bir kulanıma sahip olup eşitlik ortaklık bildirir. “Başlıca fonksiyonları eşlik, ortaklık ve mensubiyet, bağlılık ifade eden isimler yapmaktır” (Ergin, 2013: 167). Türkiye Türkçesindeki +*daş*, +*deş*, +*taş*, +*teş* ekinin karşılığıdır: *yol+daş, arka+daş, sol+daş*.

Tablo 30. Kazak Türkçesinde (+*das*, +*des*, +*tas*, +*tes*, +*las*, +*les*) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini

Lehçeler	Ekler
Kazak	+ <i>das</i> , + <i>des</i> , + <i>tas</i> , + <i>tes</i> , + <i>las</i> , + <i>les</i> (jıldas: <i>yaşıt</i> , akran, baqkündes: <i>rakip, hasım</i> , jaqtas: <i>tarafdar, hemfikir</i> , älpettes: <i>gibi, benzer, türdeş</i> , aralas: <i>karışık</i> , körşiles: <i>komşu, birbirine yakın</i>)
Kırgız	+ <i>daş</i> , + <i>deş</i> , + <i>doş</i> , + <i>döş</i> , + <i>taş</i> , + <i>teş</i> , + <i>toş</i> , + <i>töş</i> , + <i>laş</i> , + <i>leş</i> , + <i>loş</i> , + <i>löş</i> (sanaalaş: <i>fıkirdaş</i> , keñeşteş: <i>akıldaş</i>)
Tatar	+ <i>daş</i> , + <i>deş</i> , + <i>taş</i> , + <i>teş</i> (yaktaş: <i>hemşehri</i> , zamandaş: <i>çağdaş</i> , serdeş: <i>sırdaş</i>)
Başkurt	+ <i>daş</i> , + <i>düş</i> , + <i>taş</i> , + <i>tüş</i> , + <i>zaş</i> , + <i>züş</i> , + <i>laş</i> , + <i>leş</i> (yuldaş: <i>yoldaş</i> , sirzüş: <i>sırdaş</i> , yaqtas: <i>hemşehri</i>)
Karakalpak	+ <i>las</i> , + <i>les</i> , + <i>das</i> , + <i>des</i> (atlas: <i>adaş</i> , qerles: <i>hemşehri</i>)

“Ünsüz uyumuna göre dört şekli olan bu ek -*ş*>-*s* değişimiyle (+*tas*/*tes*; +*das*/*des*) farklılaşır. Kazak Türkçesinde *d* sesinin iki ünlü arasında kalmasıyla veya *v* ile *r* ünsüzleri yanında bulunmasıyla +*das*, +*des*, +*tas*, +*tes*, +*las*, +*les* gibi varyantları ortaya çıkmıştır” (Öner, 1998: 49). “Kırgız Türkçesinde yuvarlak ünlülü şekiller de bu lehçede dudak uyumuna bağlı olarak sonradan gelişmiş şekillerdir. Ünlüyle ve bazen /*r*/ ünsüzü ile biten isimlere +*laş*, +*leş*, +*loş*, +*löş*; tonlu ünsüzle biten isimlere +*daş*, +*deş*, +*doş*,

+döş; tonsuzla bitenlere +taş, +teş, +toş, +töş şekli eklenir” (Çengel 2005: 112). “Karakalpak Türkçesinde sonu *l, n, r* ile biten bazı kelimelerden sonra +das, +des eki, *l, r, y, w* ile biten kelimelerden sonra +las, +les eki gelmektedir. +las, +les eki +das, +des ekine nispeten daha az kullanılır” (Uygur, 2010: 65).

3.1.7.1. +DAC (+das) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 31. +DAC (+das) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	жылдас <i>сын.</i> Бір жылда туған (QÄTS, 2011, C. 6, s. 682).	jıldas <i>sin.</i> Bir jılда туvған (QÄTS, 2011, C. 6, s. 682).	jıldas <i>sıf.</i> Yaşıt, akran.
2.	имандас <i>сын.</i> Діни нанымы, сенімі ортақ, діні бір (QÄTS, 2011, C. 7, s. 241).	imandas <i>sin.</i> Dini nanımı, senimi ortaқ, dini bir (QÄTS, 2011, C. 7, s. 241).	imandas <i>sıf.</i> İmanı, inancı bir olan.
3.	қаламдас <i>сын.</i> Қызметтес, бірге істейтін, шығармашылықпен айналысушы (QÄTS, 2011, C. 9, s. 125).	qalamdas <i>sin.</i> Qızmettes, birge isteytin, şığarmaşıлықпен aynalısuvsı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 125).	qalamdas <i>sıf.</i> Muharrirlik (kalem arkadaşı).
4.	қандас <i>сын.</i> Шығу тегі бір, бауырлас (QÄTS, 2011, C. 9, s. 228).	qandas <i>sin.</i> Şıguv tегі bir, bavırlas (QÄTS, 2011, C. 9, s. 228).	qandas <i>sıf.</i> Kandaş, akraba, kardeş.
5.	қиялдас <i>сын.</i> Қиялы бір, армандас, пікірлес (QÄTS, 2011, C. 9, s. 603).	qiyaldas <i>sin.</i> Qiyalı bir, armandas, pikirles (QÄTS, 2011, C. 9, s. 603).	qiyaldas <i>sıf.</i> Hayalleri ortak olan.
6.	құлқындас <i>сын.</i> Жең ұшынан жалғасқан, жемтіктес (QÄTS, 2011, C. 10, s. 307).	qulqındas <i>sin.</i> Jeñ uşınan jalğasқан, jemtiktes (QÄTS, 2011, C. 10, s. 307).	qulqındas <i>sıf.</i> Menfaati ve çıkarları bir olan.
7.	құрамдас <i>сын.</i> Өзара тығыз байланысты, сабақтас (QÄTS, 2011, C. 10, s. 384).	quramdas <i>sin.</i> Özara tıғız baylanıstı, sabaqtas (QÄTS, 2011, C. 10, s. 384).	quramdas <i>sıf.</i> Birbiriyle bağlantılı, sıkı fıkı ilişkisi olan.
8.	құрылымдас <i>сын.</i> Құрылымы жағынан ұқсас, құрылымдық, сөз жасамдық үлгісі бір (QÄTS, 2011, C. 10, s. 435).	qurılımdas <i>sin.</i> Qurılımı jağınan uqsas, qurılımdıq, söz jasamdıq ülgisi bir (QÄTS, 2011, C. 10, s. 384).	qurılımdas <i>sıf.</i> Yapısı benzer.
9.	мазмұндас <i>сын.</i> Мазмұны үйлес, ұқсас (QÄTS, 2011, C. 10, s. 741).	mazmundas <i>sin.</i> Mazmunı üyles, uqsas (QÄTS, 2011, C. 10, s. 741).	mazmundas <i>sıf.</i> Özdeş, anlamdaş.
10.	мамандас <i>сын.</i> Мамандығы бір (QÄTS, 2011, C. 11, s. 51).	mamandas <i>sin.</i> Mamandığı bir (QÄTS, 2011, C. 11, s. 51).	mamandas <i>sıf.</i> Meslektaş.
11.	мұндас <i>сын.</i> Бір-бірінің уайым-қайғысы да, қуанышы да ортақ;	muñdas <i>sin.</i> Bir-biriniñ uvayım-qayğısı da, quvanışı da	muñdas <i>sıf.</i> Sırdaş (kimseler).

	сырлас, пікірлес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 349).	ortaq; sırlas, pikirles (QÄTS, 2011, C. 11, s. 349).	
12.	отандас <i>сын.</i> Отаны бір, бір Отанда өмір сүретін (QÄTS, 2011, C. 12, s. 39).	otandas <i>sin.</i> Otanı bir, bir Otanda ömir süretin (QÄTS, 2011, C. 12, s. 39).	otandas <i>sıf.</i> Vatanı bir, yurttaş, vatandaş.
13.	пиғылдас <i>сын.</i> Ниеттес, пікірлес (QÄTS, 2011, C. 12, s. 365).	piygıldas <i>sin.</i> niyettes, pikirles (QÄTS, 2011, C. 12, s. 365).	piygıldas <i>sıf.</i> Hemfikir, niyetleri bir.
14.	сарындас <i>сын.</i> Бір сарындағы, үндес; негіздес (QÄTS, 2011, C. 12, s. 723).	sarındas <i>sin.</i> Bir sarındağı, ündes; negizdes (QÄTS, 2011, C. 12, s. 723).	sarındas <i>sıf.</i> Uygun, benzer, yakın olan.
15.	тағамдас <i>сын.</i> Дәмдес, дастарқандас, табақтас (QÄTS, 2011, C. 12, s. 602).	tağamdass <i>sin.</i> Dämdes, dastarqandas, tabaqtas (QÄTS, 2011, C. 12, s. 602).	tağamdass <i>sıf.</i> Aynı sofrayı paylaşan (insanlar).
16.	туындас <i>сын.</i> Төркіндес, түбірлес (QÄTS, 2011, C. 14, s. 402).	tuvindass <i>sin.</i> Törkindes, tübirles (QÄTS, 2011, C. 14, s. 402).	tuvindass <i>sıf.</i> Aynı temayı işleyen, aynı türde yazılmış (eser).
17.	тұқымдас <i>сын. зоол.</i> Ата-тегі бір, бір тектен тараған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 414).	tuqımdass <i>sin. zool.</i> Ata-tegi bir, bir tekten tarağan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 414).	tuqımdass <i>sıf. zooloji.</i> Aynı kökten, aynı soydan, hemcins.
18.	тұспалдас <i>сын.</i> Сәйкес, ыңғайлас (QÄTS, 2011, C. 14, s. 442).	tuspaldass <i>sin.</i> Säykes, ıñğaylas (QÄTS, 2011, C. 14, s. 442).	tuspaldass <i>sıf.</i> Uygun, benzer.

3.1.7.2. +DEC (+des) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 32. +DEC (+des) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	бақкүндес <i>сын.</i> Бәсекелес, бақталас (QÄTS, 2011, C. 2, s. 630).	baqkündes <i>sin.</i> Bäsekeles, baqtalas (QÄTS, 2011, C. 2, s. 630).	baqkündes <i>sıf.</i> Rakip, hasım.
2.	діндес <i>сын.</i> Бір дінге сенетін, діні бірге (QÄTS, 2011, C. 5, s. 117).	dindes <i>sin.</i> Bir dinge senetin, dini birge (QÄTS, 2011, C. 5, s. 117).	dindes <i>sıf.</i> Aynı dinden olan kimse, dindaş.
3.	елдес <i>сын.</i> Елі бір, бір елден (QÄTS, 2011, C. 5, s. 224).	eldes <i>sin.</i> Eli bir, bir elden (QÄTS, 2011, C. 5, s. 224).	eldes <i>sıf.</i> Yurttaş, soydaş.
4.	ендес <i>сын.</i> Таңбалас, ен-таңбалары ұқсас, бірдей (QÄTS, 2011, C. 5, s. 288).	endes <i>sin.</i> Tañbalas, en-tañbaları uqsas, birdey (QÄTS, 2011, C. 5, s. 288).	endes <i>sıf.</i> Aynı damgalı, eni bir.

5.	есімдес <i>сын.</i> Есімдері бірдей, аттас (QÄTS, 2011, C. 5, s. 439).	esimdes <i>sin.</i> Esimleri birdey, attas (QÄTS, 2011, C. 5, s. 439).	esimdes <i>sıf.</i> Adaş, aynı adı taşıyanlardan her biri.
6.	жүндес <i>сын.</i> Жүн басқан, жұмсақ (QÄTS, 2011, C. 6, s. 628).	jündes <i>sin.</i> Jün basқан, jumsaq (QÄTS, 2011, C. 6, s. 628).	jündes <i>sıf.</i> Yünlü, kıllı, tüylü.
7.	кескіндес <i>сын.</i> Пішін нобайы ұқсас, әлпеттес (QÄTS, 2011, C. 7, s. 696).	keskindes <i>sin.</i> Pişin nobayı uqsas, älpettes (QÄTS, 2011, C. 7, s. 696).	keskindes <i>sıf.</i> Biçimi, yüzü, görünüşü bir, benzer.
8.	көңілдес <i>сын.</i> 1. Ниеттес, тілегі бір, көңілі жақын. 2. <i>ауыс.</i> Көңілі жақын, ашына (QÄTS, 2011, C. 8, s. 316).	köñildes <i>sin.</i> 1. Niyettes, tilegi bir, köñili jaqın. 2. <i>avis.</i> Köñili jaqın, aşına (QÄTS, 2011, C. 8, s. 316).	köñildes <i>sıf.</i> 1. Niyeti, dileği, gönü bir, hemfikir. 2. <i>mec.</i> Sevgili.
9.	мәндес <i>сын.</i> Мәні, мағынасы жақын; синонимдес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 128).	mändes <i>sin.</i> Mäni, mağınası jaqın; siynonimdes (QÄTS, 2011, C. 11, s. 128).	mändes <i>sıf.</i> Esası, ehemmiyeti bir olan, anlamları yakın.
10.	мезгілдес <i>сын.</i> Бір мерзімге тән, бір уақытқа қатысты (QÄTS, 2011, C. 11, s. 153).	mezgildes <i>sin.</i> Bir merzimge tән, bir vaqıtqa qatıstı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 153).	mezgildes <i>sıf.</i> Aynı zaman içinde hareket eden, eş zamanlı.
11.	мекендес <i>сын.</i> Мекені бір, қоныстас (QÄTS, 2011, C. 11, s. 167).	mekendes <i>sin.</i> Mekenі bir, qonıstas (QÄTS, 2011, C. 11, s. 167).	mekendes <i>sıf.</i> Bir mekanda bulunan, komşu.
12.	мүсіндес <i>сын.</i> Бейнелес, пішіндес, келбеттес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 395).	müsindes <i>sin.</i> Beyneles, pişindes, kelbettes (QÄTS, 2011, C. 11, s. 395).	müsindes <i>sıf.</i> Yapı ve görünüşü birbirine benzer.
13.	мінездес <i>сын.</i> Мінездері бірдей, ұқсас (QÄTS, 2011, C. 11, s. 443).	minezdes <i>sin.</i> Minezderi birdey, uqsas (QÄTS, 2011, C. 11, s. 443).	minezdes <i>sıf.</i> Mizacı aynı, benzer karakterli.
14.	нәсілдес <i>сын.</i> Шыққан тегі, негізі бір, тектес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 519).	näsildes <i>sin.</i> Şıqqan tegi, negizi bir, tektes (QÄTS, 2011, C. 11, s. 519).	näsildes <i>sıf.</i> Aynı ırktan olan.
15.	негіздес <i>сын.</i> Түп-тегі бір, төркіндес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 530).	negizdes <i>sin.</i> Tüp-tegi bir, törkindes (QÄTS, 2011, C. 11, s. 530).	negizdes <i>sıf.</i> Aynı kökten.
16.	өлшемдес <i>сын.</i> Мөлшерлес, теңдес, шамалас (QÄTS, 2011, C. 12, s. 139).	ölşemdes <i>sin.</i> Mölşerles, teñdes, şamalas (QÄTS, 2011, C. 12, s. 139).	ölşemdes <i>sıf.</i> Aynı ölçüde olan, ölçüsü bir.
17.	өңдес <i>сын.</i> Түстес, ұқсас (QÄTS, 2011, C. 12, s. 175).	öñdes <i>sin.</i> Tüstes, uqsas (QÄTS, 2011, C. 12, s. 175).	öñdes <i>sıf.</i> Aynı renkli, benzer, rengi bir.
18.	пейілдес <i>сын.</i> Ниеттес, көңілдес, ықылас-тілегі бір, тілеулес (QÄTS, 2011, C. 12, s. 348).	peyildes <i>sin.</i> Niyettes, köñildes, ıqılas-tilegi bir, tilevles (QÄTS, 2011, C. 12, s. 348).	peyildes <i>sıf.</i> Niyetleri bir, gönüldaş.
19.	реңдес <i>сын.</i> Түстес, өңдес, пішіндес (QÄTS, 2011, C. 12, s. 474).	reñdes <i>sin.</i> Tüstes, öñdes, pişindes (QÄTS, 2011, C. 12, s. 474).	reñdes <i>sıf.</i> Aynı renkten olan, yüzü benzer olan.

20.	теңдес <i>сын.</i> 1. Жас жағынан қатарлас, құрбылас. 2. Тең бола алатындай, тең түсетіндей, дәрежелес (QÄTS, 2011, C. 14, s. 125).	teñdes <i>sin.</i> 1. Jas jaǵınan qatarlas, qurbılas. 2. Teñ bola alatınday, teñ tüsetindey, дәрежелес (QÄTS, 2011, C. 14, s. 125).	teñdes <i>sıf.</i> 1. Yaşıt, akran. 2. Denk, eşit, denktaş.
21.	төркіндес <i>сын.</i> 1. Бір елдің қыздары, туыстас. 2. <i>ауыс.</i> Түбі бір, негіздес (QÄTS, 2011, C. 14, s. 354).	törkindes <i>sin.</i> 1. Bir eldiñ qızdarı, tuvistas. 2. <i>avis.</i> Tübi bir, negizdes (QÄTS, 2011, C. 14, s. 354).	törkindes <i>sıf.</i> 1. Aynı yerden olan (gelinler). 2. <i>mec.</i> Aynı kökten, kökeni bir.
22.	тізгіндес <i>сын.</i> Қатарлас, тең, бірге (QÄTS, 2011, C. 14, s. 590).	tizgindes <i>sin.</i> Qatarlas, teñ, birge (QÄTS, 2011, C. 14, s. 590).	tizgindes <i>sıf.</i> Denk, eşit, emsal.
23.	тілдес <i>сын.</i> Ортақ, туыстас тілде сөйлейтін, тілі бір (QÄTS, 2011, C. 14, s. 614).	tildes <i>sin.</i> Ortaq, tuvıstas tilde söyleytin, tili bir (QÄTS, 2011, C. 14, s. 614).	tildes <i>sıf.</i> Dilleri bir, akraba.
25.	үндес <i>сын.</i> Мазмұндас, әуендес, сарындас (QÄTS, 2011, C. 15, s. 66).	ündes <i>sin.</i> Mazmundas, ävendes, sarındas (QÄTS, 2011, C. 15, s. 66).	ündes <i>sıf.</i> Uyumlu, ahenkli, benzer.
26.	шендес <i>сын.</i> Шамалас; шектес, іргелес (QÄTS, 2011, C. 15, s. 336).	şendes <i>sin.</i> Şamalas; şektes, irgeles (QÄTS, 2011, C. 15, s. 336).	şendes <i>sıf.</i> Aynı rütbede olan, rütbesi denk.

3.1.7.3. +TAC (+tas) Ekiyle Түреліміс Сıfatlarla Олуған Сөз Varlıǵı

Tablo 33. +TAC (+tas) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	бағыттас <i>сын.</i> 1. Бағыты бір. 2. <i>ауыс.</i> Мақсаты ортақ (QÄTS, 2011, C. 2, s. 55).	bağıttas <i>sin.</i> 1. Baǵıtı bir. 2. <i>avis.</i> Maqsatı ortaq (QÄTS, 2011, C. 2, s. 55).	bağıttas <i>sıf.</i> 1. Aynı yönde olan. 2. <i>mec.</i> Maksatı bir, amacı ortak olan.
2.	жақтас <i>сын.</i> Бір пікірлес, ниеттес (QÄTS, 2011, C. 5, s. 611).	jaqtas <i>sin.</i> Bir pikirles, niyettes (QÄTS, 2011, C. 5, s. 611).	jaqtas <i>sıf.</i> Taraftar, hemfikir.
3.	жарыстас <i>сын.</i> Жарысқа бірге түскен, бәсекелес (QÄTS, 2011, C. 6, s. 139).	jaristas <i>sin.</i> Jarısqa birge tüsken, bāsekeles (QÄTS, 2011, C. 6, s. 139).	jaristas <i>sıf.</i> Yarışa katılanlardan her biri, rakip.
4.	жастас <i>сын.</i> Жас жағынан қатарлас, тұрғылас (QÄTS, 2011, C. 6, s. 165).	jastas <i>sin.</i> Jas jaǵınan qatarlas, turǵılas (QÄTS, 2011, C. 6, s. 139).	jastas <i>sıf.</i> Yaşıt, akran.
5.	жатақтас <i>сын.</i> Жатақханада бірге тұратын (QÄTS, 2011, C. 6, s. 183).	jataqtas <i>sin.</i> Jataqhanada birge turatın (QÄTS, 2011, C. 6, s. 183).	jataqtas <i>sıf.</i> Aynı yurttā (yatakhanede) birlikte kalan.

6.	жорыктас <i>сын.</i> Жорықта, шайқаста бірге болған, майдандас (QÄTS, 2011, C. 6, s. 496).	jorıqtas <i>sin.</i> Jorıqta, şayqasta birge bolğan, maydandas (QÄTS, 2011, C. 6, s. 496).	jorıqtas <i>sıf.</i> Beraber, aynı cephede savaşan.
7.	жұмыстас <i>сын.</i> Бірге жұмыс істейтін, қызметтес, істес (QÄTS, 2011, C. 6, s. 573).	jumıstas <i>sin.</i> Birge jumıs isteytin, qızmettes, istes (QÄTS, 2011, C. 6, s. 573).	jumıstas <i>sıf.</i> Birlikte çalışan, mesai, iş arkadaşlığı yapan.
8.	жыныстас <i>сын.</i> Жынысы бір, бір жынысқа жататын (QÄTS, 2011, C. 6, s. 731).	jınıstas <i>sin.</i> Jınısı bir, bir jınısqa jatatin (QÄTS, 2011, C. 6, s. 731).	jınıstas <i>sıf.</i> Aynı cinsten, türdeş.
9.	иықтас <i>сын.</i> 1. Иығымен бірдей, бойы қатарлас. 2. <i>ауыс.</i> Қатар, тең, замандас (QÄTS, 2011, C. 7, s. 397).	ıyıqtas <i>sin.</i> 1. İyigimen birdey, boynı qatarlas. 2. <i>avis.</i> Qatar, teñ, zamandas (QÄTS, 2011, C. 7, s. 397).	ıyıqtas <i>sıf.</i> 1. Aynı boyda olan. 2. <i>mec.</i> Eşit, aynı seviyede olan, zamandaş.
10.	кластас <i>сын.</i> Сыныптас, бір сыныпта оқитын (QÄTS, 2011, C. 8, s. 52).	klastas <i>sin.</i> Sınıptas, bir sınıpta oqıytın (QÄTS, 2011, C. 8, s. 52).	klastas <i>sıf.</i> Sınıf arkadaşı, aynı sınıfta olan.
11.	қанаттас <i>сын.</i> Іргелес, көршілес, жалғас (QÄTS, 2011, C. 9, s. 225).	qanattas <i>sin.</i> İrgeles, körşiles, jalğas (QÄTS, 2011, C. 9, s. 225).	qanattas <i>sıf.</i> Komşu olan, yan yana.
12.	қоныстас <i>сын.</i> Көршілес, іргелес; қонысы бір (QÄTS, 2011, C. 10, s. 39).	qonıstas <i>sin.</i> Körşiles, irgeles; qonısı bir (QÄTS, 2011, C. 10, s. 39).	qonıstas <i>sıf.</i> Aynı yere yerleşen, komşu olan.
13.	құралыптас <i>сын.</i> Жас жағынан шамалас, құралпас (QÄTS, 2011, C. 10, s. 381).	quralıptas <i>sin.</i> Jas jağınan şamalas, quralpas (QÄTS, 2011, C. 10, s. 381).	quralıptas <i>sıf.</i> Yaşıt emsal, akran.
14.	қылмыстас <i>сын.</i> Істеген қылмысы, айыбы бір (QÄTS, 2011, C. 10, s. 538).	qılmıstas <i>sin.</i> İstegen qılmısı, ayıbı bir (QÄTS, 2011, C. 10, s. 538).	qılmıstas <i>sıf.</i> Suç ortağı.
15.	мұраттас <i>сын.</i> Тілегі бір, армандас, мақсаттас (QÄTS, 2011, C. 11, s. 357).	murattas <i>sin.</i> Tilegi bir, armandas, maqsattas (QÄTS, 2011, C. 11, s. 357).	murattas <i>sıf.</i> Amacı, hedefi aynı olan.
16.	одақтас <i>сын.</i> 1. Бір одаққа енетін, бір одақ құрайтын. 2. Ниеті бір, жақтас, серіктес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 610).	odaqtas <i>sin.</i> 1. Bir odaqqa enetin, bir odaq kuraytin. 2. Niyeti bir, jaqtas, seriktes (QÄTS, 2011, C. 11, s. 610).	odaqtas <i>sıf.</i> 1. Müttefik, bağlaşıq. 2. Aynı düşünce ve amacı taşıyan.
17.	ортақтас <i>сын.</i> Еншілес, иелес, бір нәрсеге ортақ, қатысы бар (QÄTS, 2011, C. 12, s. 12).	ortaqtas <i>sin.</i> Enşiles, iyeles, bir nârsege ortaқ, qatısı bar (QÄTS, 2011, C. 12, s. 12).	ortaqtas <i>sıf.</i> Şerik, hissedar, ortak, müşterek.
18.	сабақтас (1) <i>сын.</i> 1. Бір сабақтан өсіп-өнген, негізі бір. 2. <i>ауыс.</i> Бір-бірімен жалғас, сарындас, үндес (QÄTS, 2011, C. 12, s. 510).	sabaqtas <i>sin.</i> 1. Bir sabaqtan ösip-öngen, negizi bir. 2. <i>avis.</i> Bir-birimen jalğas, sarındas, ündes (QÄTS, 2011, C. 12, s. 510).	sabaqtas <i>sıf.</i> 1. Sapı, kökü bir. 2. <i>mec.</i> Münasebetli, ilişkili, bağlantılı.
19.	сабақтас (2) <i>сын.</i> Бірге сабақ оқитын, бір сыныпта оқитын (QÄTS, 2011, C. 12, s. 510).	sabaqtas <i>sin.</i> Birge sabaq oqıytın, bir sınıpta oqıytın (QÄTS, 2011, C. 12, s. 510).	sabaqtas <i>sıf.</i> Sınıftaş, aynı sınıfta giden.
20.	сипаттас <i>сын.</i> Бір-біріне ұқсас, тақылеттес, типтес (QÄTS, 2011, C. 13, s. 205).	siypattas <i>sin.</i> Bir-birine uqsas, taqılettes, tiptes (QÄTS, 2011, C. 13, s. 205).	siypattas <i>sıf.</i> Aynı vasıflara, özelliklere sahip.
21.	сымбаттас <i>сын.</i> Ұқсас, тәріздес (QÄTS, 2011, C. 13, s. 503).	sımbattas <i>sin.</i> Üqsas, tärizdes (QÄTS, 2011, C. 13, s. 503).	sımbattas <i>sıf.</i> Dış görünüş olarak benzer.
22.	табақтас <i>сын.</i> Дәмдес, дастарқандас (QÄTS, 2011, C. 13, s. 581).	tabaqtas <i>sin.</i> Dämdes, dastarqandas (QÄTS, 2011, C. 13, s. 581).	tabaqtas <i>sıf.</i> Aynı sofrayı paylaşan (kimseler).

23.	тақырыптас <i>сын.</i> Тақырыбы бір, ұқсас (QÄTS, 2011, C. 13, s. 645).	taqırıptas <i>sin.</i> Taqırırı bir, uqsas (QÄTS, 2011, C. 13, s. 645).	taqırıptas <i>sıf.</i> Konusu bir, teması benzer.
25.	тұрпаттас <i>сын.</i> Тектес, тәріздес, тақілеттес (QÄTS, 2011, C. 14, s. 438).	turpattas <i>sin.</i> Tektes, tärizdes, taqilettes (QÄTS, 2011, C. 14, s. 438).	turpattas <i>sıf.</i> Görünüü, tipi benzer; türdeş.
26.	тұстас <i>сын.</i> 1. Жас шамалары бір-біріне қарайлас. 2. Бір уақытта өмір сүрген, замандас. 3. Бір нәрсеге сәйкес, сайма-сай, дәл (QÄTS, 2011, C. 14, s. 443).	tustas <i>sin.</i> 1. Jas şamaları bir-birine qaraylas. 2. Bir vaqıtta ömir sürgen, zamandas. 3. Bir närsege säykes, sayma-say, дәл (QÄTS, 2011, C. 14, s. 443).	tustas <i>sıf.</i> 1. Akran, yaşıт. 2. Çağdaş, muasır. 3. Bir şeye denk gelen.
27.	ынтымақтас <i>сын.</i> Ынтымақ қосқан, бірлескен (QÄTS, 2011, C. 15, s. 658).	ıntımaqtas <i>sin.</i> İntımaq qosqan, birlesken (QÄTS, 2011, C. 15, s. 658).	ıntımaqtas <i>sıf.</i> Dayanışmalı, birlik ve beraberlik içinde olan, iyi geçinen.

3.1.7.4. +TEC (+tes) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 34. +TEC (+tes) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz jäne söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	әлпеттес <i>сын.</i> Түстес, кескіндес, іспеттес, тәріздес (QÄTS, 2011, C. 2, s. 440).	älpettes <i>sin.</i> Tüstes, keskindes, ispettes, tärizdes (QÄTS, 2011, C. 2, s. 440).	älpettes <i>sıf.</i> Gibi, benzer, türdeş.
2.	әліптес <i>сын.</i> Тәріздес, іспеттес (QÄTS, 2011, C. 2, s. 448).	äliptes <i>sin.</i> Tärizdes, ispettes (QÄTS, 2011, C. 2, s. 448).	äliptes <i>sıf.</i> Benzer, türdeş.
3.	біртектес <i>сын.</i> Тегі жағынан ұқсас, өзара жақын (QÄTS, 2011, C. 4, s. 177).	birtektes <i>sin.</i> Tegi jağınan uqsas, özara jaqın (QÄTS, 2011, C. 4, s. 177).	birtektes <i>sıf.</i> Aynı cinsten, bir kökten, aynı soydan.
4.	емшектеc <i>сын.</i> Бір емшекті еміскен, бір анадан туған, ет бауыр туыс (QÄTS, 2011, C. 5, s. 273).	emşektes <i>sin.</i> Bir emşekti emisken, bir anadan tuvğan, et bavır tuvıs (QÄTS, 2011, C. 5, s. 273).	emşektes <i>sıf.</i> Süt kardeşliği.
5.	еттес <i>сын.</i> Туыстас, жақын (QÄTS, 2011, C. 5, s. 475).	ettes <i>sin.</i> Tuvıstas, jaqın (QÄTS, 2011, C. 5, s. 475).	ettes <i>sıf.</i> Soydaş, akraba, aynı kandan olan.
6.	кәсіптес <i>сын.</i> Істес, жұмыстас, қызметтес (QÄTS, 2011, C. 7, s. 497).	käsiptes <i>sin.</i> İstes, jumıstas, qızmettes (QÄTS, 2011, C. 7, s. 497).	käsiptes <i>sıf.</i> Mesleği bir, meslektaş.
7.	кейіптес <i>сын.</i> Кескіндес, келбеттес, пішіндес, тұрпаттас, пішіні, нобайы бірдей (QÄTS, 2011, C. 7, s. 547).	keyiptes <i>sin.</i> Keskindes, kelbettes, pişindes, turpattas, pişini, nobayı birdey (QÄTS, 2011, C. 7, s. 547).	keyiptes <i>sıf.</i> Görünüü bir, yüzü benzer olan.
8.	келбеттес <i>сын.</i> Келбеті бірдей, түстес, ұқсас (QÄTS, 2011, C. 7, s. 569).	kelbettes <i>sin.</i> Kelbeti birdey, tüstes, uqsas (QÄTS, 2011, C. 7, s. 569).	kelbettes <i>sıf.</i> Görünüü, siması benzeyen.

9.	кіндіктес <i>сын.</i> Бір анадан туған, туыстас (QÄTS, 2011, C. 7, s. 608).	kindiktes <i>sin.</i> Bir anadan tuvğan, tuvıstas (QÄTS, 2011, C. 7, s. 608).	kindiktes <i>sıf.</i> Kardeş, akraba.
10.	қызметтес <i>сын.</i> Жұмыс орны бір, істес (QÄTS, 2011, C. 10, s. 490).	qızmettes <i>sin.</i> Jumis ornı bir, istes (QÄTS, 2011, C. 10, s. 490).	qızmettes <i>sıf.</i> Meslektaş, aynı işle meşgul olan.
11.	мәжілістес <i>сын.</i> Мәжілісте бірге болған, жиындас (QÄTS, 2011, C. 11, s. 120).	mäjilistes <i>sin.</i> Mäjiliste birge bolğan, jiyındas (QÄTS, 2011, C. 11, s. 120).	mäjilistes <i>sıf.</i> Aynı toplantıda, kurulda bulunan (kişiler).
12.	мектептес <i>сын.</i> Бір мектепте қатар оқыған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 171).	mekteptes <i>sin.</i> Bir mektepte qatar oqığan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 171).	mekteptes <i>sıf.</i> Aynı okulda okumuş olan (kimseler).
13.	ниеттес <i>сын.</i> Ықыласы, пейілі ортақ, мақсаттас, тілеулес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 555).	niyettes <i>sin.</i> Iqılası, peyili ortaq, maqsattas, tilevles (QÄTS, 2011, C. 11, s. 555).	niyettes <i>sıf.</i> Maksudı, niyeti bir olan.
14.	өзектес <i>сын.</i> Бір-бірімен тығыз байланысты, сабақтас; негізі бір (QÄTS, 2011, C. 12, s. 98).	özektes <i>sin.</i> Bir-birimen tıǵız baylanıstı, sabaqtas; negizi bir (QÄTS, 2011, C. 12, s. 98).	özektes <i>sıf.</i> Birbiriyle bağıntılı, temeli bir.
15.	өрістес <i>сын.</i> 1. Өрісі бір, жайылымы қатар. 2. ауыс. Ой-өрісі, сөзі бір, өрелес (QÄTS, 2011, C. 12, s. 217).	öristes <i>sin.</i> 1. Örisi bir, jayılmı qatar. 2. avis. Oy-örisi, sözi bir, öreles (QÄTS, 2011, C. 12, s. 217).	öristes <i>sıf.</i> 1. Yaylağı, otlağı bir olan. 2. mec. Dünya görüşü aynı, fikri bir.
16.	рәуіштес <i>сын.</i> Сипаттас, тәріздес, ұқсас (QÄTS, 2011, C. 12, s. 458).	räviştes <i>sin.</i> Sipattas, tärizdes, uqsas (QÄTS, 2011, C. 12, s. 458).	räviştes <i>sıf.</i> Benzer, türdeş, gibi.
17.	сүйектес <i>сын.</i> Қыз алып, қыз беріскен, сүйегі жақын (QÄTS, 2011, C. 13, s. 399).	süyektes <i>sin.</i> Qız alıp, qız berisken, süyegi jaqın (QÄTS, 2011, C. 13, s. 399).	süyektes <i>sıf.</i> Hısım, akraba, dünür.
18.	сюжеттес <i>сын.</i> Жүйе-желісі бір, мазмұндас (QÄTS, 2011, C. 13, s. 579).	syujettes <i>sin.</i> Jüye-jelisi bir, mazmundas (QÄTS, 2011, C. 13, s. 579).	syujettes <i>sıf.</i> Konusu aynı, mevzuu bir olan.
19.	тақылеттес <i>сын.</i> сөйл. Тақылетті (QÄTS, 2011, C. 13, s. 641).	taqılettes <i>sin.</i> söyl. Taqıletti (QÄTS, 2011, C. 13, s. 641).	taqılettes <i>sıf.</i> konuşma dili. Benzer, gibi, misali, şeklinde.
20.	тектес <i>сын.</i> Шыққан тегі бір, нәсілдес. (QÄTS, 2011, C. 14, s. 98).	tektes <i>sin.</i> Şıqqan tegi bir, näsildes. (QÄTS, 2011, C. 14, s. 98).	tektes <i>sıf.</i> Soydaş, aynı soydan olan, türdeş.
21.	типтес <i>сын.</i> Бір типті, типі бір, ұқсас (QÄTS, 2011, C. 14, s. 182).	tiptes <i>sin.</i> Bir tipti, tipi bir, uqsas (QÄTS, 2011, C. 14, s. 182).	tiptes <i>sıf.</i> Aynı tipten, birbirine benzer.
22.	түптес <i>сын.</i> Түп негізі бір, аталас (QÄTS, 2011, C. 14, s. 497).	tüptes <i>sin.</i> Tüp negizi bir, atalas (QÄTS, 2011, C. 14, s. 497).	tüptes <i>sıf.</i> Aslı, esası bir, soydaş.
23.	түстес <i>сын.</i> Түсі сияқты, түрлес, өңдес (QÄTS, 2011, C. 14, s. 519).	tüstes <i>sin.</i> Tüsi siyaqtı, türles, öñdes (QÄTS, 2011, C. 14, s. 519).	tüstes <i>sıf.</i> Renktaş, renkleri benzer.
25.	тілектес <i>сын.</i> Мақсаттас, армандас, мүдделес (QÄTS, 2011, C. 14, s. 616).	tilektes <i>sin.</i> Maqsattas, armandas, müddeles (QÄTS, 2011, C. 14, s. 616).	tilektes <i>sıf.</i> Dileği bir, niyeti aynı, hem fikir.
26.	шектес <i>сын.</i> Іргелес, шекаралас, көршілес (QÄTS, 2011, C. 15, s. 328).	şektes <i>sin.</i> İrgeles, şekaralas, körşiles (QÄTS, 2011, C. 15, s. 328).	şektes <i>sıf.</i> Sınır komşusu, sınırdaş.
27.	іліктес <i>сын.</i> Байланысты, сабақтас (QÄTS, 2011, C. 15, s. 712).	iliktes <i>sin.</i> Baylanıstı, sabaqtas (QÄTS, 2011, C. 15, s. 712).	iliktes <i>sıf.</i> Alakalı, ilgili, ilişkili, bağlantılı.

28.	іспеттес <i>сын.</i> Бір нәрсеge ұқсас, сол сияқты (QÄTS, 2011, C. 15, s. 733).	ispettes <i>sin.</i> Bir nârsege uqsas, sol siyaqtı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 733).	ispettes <i>sıf.</i> Gibi, benzer.
29.	істес <i>сын.</i> Бірге жұмыс істейтін, қызметтес, жұмыстас (QÄTS, 2011, C. 15, s. 734).	istes <i>sin.</i> Birge jumıs isteytin, qızmettes, jumıstas (QÄTS, 2011, C. 15, s. 734).	istes <i>sıf.</i> İş arkadaşı, birlikte çalışan (kimseler).

3.1.7.5. +ЛАС (+las) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 35. +ЛАС (+las) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	аналас <i>сын.</i> Анасы бір, бір анадан туған (QÄTS, 2011, C. 1, s. 498).	analas <i>sin.</i> Anası bir, bir anadan tuvğan (QÄTS, 2011, C. 1, s. 498).	analas <i>sıf.</i> Bir anneden doğan, annesi bir, öz.
2.	аралас <i>сын.</i> Бірдей емес, әр түрлі, ауыс-түйіс (QÄTS, 2011, C. 1, s. 582).	aralas <i>sin.</i> Birdey emes, әr türlü, avıs-tüyis (QÄTS, 2011, C. 1, s. 582).	aralas <i>sıf.</i> Karışık.
3.	астарлас <i>сын.</i> Негізі бір, желілес, түбірлес, тектес, мәндес (QÄTS, 2011, C. 2, s. 37).	astarlas <i>sin.</i> Negizi bir, jeliles, tübirles, tektes, mändes (QÄTS, 2011, C. 2, s. 37).	astarlas <i>sıf.</i> Benzer, esası bir.
4.	аталас <i>сын.</i> Туыстас, рулас, ағайын (QÄTS, 2011, C. 2, s. 91).	atalas <i>sin.</i> Tuvıstas, ruvlas, aғayın (QÄTS, 2011, C. 2, s. 91).	atalas <i>sıf.</i> Ataları bir, kardeş, akraba.
5.	бағалас <i>сын.</i> Бағасы бірдей, бағасы қатар, теңдес (QÄTS, 2011, C. 2, s. 533).	bağalas <i>sin.</i> Baғası birdey, baғası qatar, teñdes (QÄTS, 2011, C. 2, s. 533).	bağalas <i>sıf.</i> Aynı değerde, aynı fiyatta olan.
6.	бауырлас <i>сын.</i> 1. Бірге туғандай, туыстай болып кеткен. 2. Арманы, ой-тілегі бір, тілектес, мүдделес, достас (QÄTS, 2011, C. 3, s. 139).	bavırlas <i>sin.</i> 1. Birge tuvğanday, tuvıstay bolıp ketken. 2. Armanı, oy-tilegi bir, tilektes, müddeles, dostas (QÄTS, 2011, C. 3, s. 139).	bavırlas <i>sıf.</i> 1. Kardeş olan, akraba (kimseler). 2. Ortak düşüncelere, amaçlara sahip, dost, çıkarları aynı olan.
7.	жайлаулас <i>сын.</i> Жаз жайылымы бірге, жайлаудағы өрісі ортақ (QÄTS, 2011, C. 5, s. 580).	jaylavlas <i>sin.</i> Jaz jayılmıdı birge, jaylavdağı örisi ortaқ (QÄTS, 2011, C. 5, s. 580).	jaylavlas <i>sıf.</i> Yaylası bir, aynı yayladan.
8.	жарналас <i>сын.</i> Жарнаға ортақтас (QÄTS, 2011, C. 6, s. 110).	jarnalas <i>sin.</i> Jarnaға ortaqtas (QÄTS, 2011, C. 6, s. 110).	jarnalas <i>sıf.</i> Hissedar, paydaş.
9.	жатырлас <i>сын.</i> Бір анадан туған, емшекте (QÄTS, 2011, C. 6, s. 194).	jatırlas <i>sin.</i> Bir anadan tuvğan, emşektes (QÄTS, 2011, C. 6, s. 194).	jatırlas <i>sıf.</i> Babaları ayrı, anneleri bir olan.
10.	идеялас <i>сын.</i> Идеясы ортақ, ой-тілек, арманы бір, мүдделес (QÄTS, 2011, C. 7, s. 195).	ideyalas <i>sin.</i> İdeyası ortaқ, oy-tilek, armanı bir, müddeles (QÄTS, 2011, C. 7, s. 195).	ideyalas <i>sıf.</i> İdeali, ülküsü bir, ülküdaş.
11.	қанжығалас <i>сын.</i> 1. Жорықтас; майдандас. 2. Қатарлас, тұстас,	qanjığalas <i>sin.</i> 1. Jorıqtas; maydandas. 2. Qatarlas, tustas,	qanjığalas <i>sıf.</i> 1. Yolda, savaştа

	теңдес (QÄTS, 2011, C. 9, s. 235).	teñdes (QÄTS, 2011, C. 9, s. 235).	yoldaşlık eden. 2. Yaşıt, akran.
12.	қарайлас сын. Мөлшерлес, шамалас, жуық (QÄTS, 2011, C. 9, s. 322).	qaraylas sin. Mölşerles, şamalas, juvıq (QÄTS, 2011, C. 9, s. 322).	qaraylas sıf. Aynı ölçüde, birbirine yakın, takribi.
13.	қарулас сын. Қару ұстап бірге соғысқан (QÄTS, 2011, C. 9, s. 391).	qaruvlas sin. Qaruv ustap birge soğısқан (QÄTS, 2011, C. 9, s. 391).	qaruvlas sıf. Silah arkadaşı.
14.	қоңсылас сын. Бірге көшіп-қонатын, көршілес (QÄTS, 2011, C. 10, s. 45).	qoñsılas sin. Birge köşip-qonatin, köpşiles (QÄTS, 2011, C. 10, s. 45).	qoñsılas sıf. Yan yana oturan, komşu olan.
15.	қоралас сын. Мекен-жайы ұласып, жалғасып, қатар жатқан (QÄTS, 2011, C. 10, s. 70).	qoralas sin. Meken-jayı ulasıp, jalğasıp, qatar jatқан (QÄTS, 2011, C. 10, s. 70).	qoralas sıf. Komşu, yan yana.
16.	құпиялас сын. Жасырын, іс-әрекеті бір (QÄTS, 2011, C. 10, s. 363).	qupiyalas sin. Jasırın, is-äreketi bir (QÄTS, 2011, C. 10, s. 363).	qupiyalas sıf. Sırdaş.
17.	құрбылас сын. Жас жағынан шамалас, тұстас, замандас (QÄTS, 2011, C. 10, s. 396).	qurbılas sin. Jas jağınan şamalas, tustas, zamandas (QÄTS, 2011, C. 10, s. 396).	qurbılas sıf. Yaşıt, emsal, yaştaş.
18.	мағыналас сын. Мағына жағынан жақын, үйлес, мәндес (QÄTS, 2011, C. 10, s. 730).	mağınalas sin. Mağına jağınan jaqın, üyles, mändes (QÄTS, 2011, C. 10, s. 730).	mağınalas sıf. Eş anlamlı, anlamdaş.
19.	ойлас сын. Ойы бір жерден шығатын, пікірлес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 627).	oylas sin. Oyı bir jerden şığatin, pikirles (QÄTS, 2011, C. 11, s. 627).	oylas sıf. Hemfikir, fikirdaş.
20.	олжалас сын. Күтпеген жерде түскен түсімге, кіріске ортақтас (QÄTS, 2011, C. 11, s. 669).	oljalas sin. Kütpegen jerde tüsken tüsimge, kiriske ortaqtas (QÄTS, 2011, C. 11, s. 669).	oljalas sıf. Ganimet ortağı olan (kimseler).
21.	орайлас сын. Ұқсас, сай; бірдей, сәйкес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 717).	oraylas sin. Uqsas, say; birdey, säykes (QÄTS, 2011, C. 11, s. 717).	oraylas sıf. Benzer, denk, eşit, aynı, uygun.
22.	салалас сын. Тармақтас, теңдес (QÄTS, 2011, C. 12, s. 536).	salalas sin. Tarmaqtas, teñdes (QÄTS, 2011, C. 12, s. 536).	salalas sıf. Aynı alandan olan.
23.	сыбайлас сын. 1. Шектес, көршілес. 2. ауыс. Ым-жымы бір, бір-бірімен тығыз байланысты, ауыз жаласқан (QÄTS, 2011, C. 13, s. 453).	sıbaylas sin. 1. Şektes, körşiles. 2. avis. Im-jımı bir, bir-birimen tıgız baylanıstı, avız jalasқан (QÄTS, 2011, C. 13, s. 453).	sıbaylas sıf. 1. Komşu, yan yana, sınırdaş. 2. mec. Suç ortaklığı yapan.
25.	сыйлас сын. Бір-біріне сый-құрмет көрсететін қадірлес, қошеметтес (QÄTS, 2011, C. 13, s. 479).	sıylas sin. Bir-birine sıy-qurmet körsetetin qadirles, қошеметtes (QÄTS, 2011, C. 13, s. 479).	sıylas sıf. Birbirine karşı saygılı.
26.	сыңайлас сын. 1. Тәріздес, іспеттес, ұқсас, ыңғайлас. 2. Қатарлас, теңдес, шамалас (QÄTS, 2011, C. 13, s. 523).	sıñaylas sin. 1. Terizdes, ispettes, uqsas, ıñğaylas. 2. Qatarlas, teñdes, şamalas (QÄTS, 2011, C. 13, s. 523).	sıñaylas sıf. 1. Benzer, gibi, mümasil. 2. Yaşıt, akran, eşit.
27.	сырлас сын. Көңілі жақын, сыры бір, пікірлес (QÄTS, 2011, C. 13, s. 531).	sırlas sin. Köñili jaqın, sırı bir, pikirles (QÄTS, 2011, C. 13, s. 531).	sırlas sıf. Canciğer, sıkı fıkı, sırdaş.
28.	тағдырлас сын. Тағдыры бір, тағдыры ұқсас (QÄTS, 2011, C. 13, s. 606).	tağdırlas sin. Tağdırı bir, tağdırı uqsas (QÄTS, 2011, C. 13, s. 606).	tağdırlas sıf. Kaderi bir, alınyazısı benzer.

29.	тұлғалас <i>сын.</i> Кескіндес, ұқсас, пішіндес (QÄTS, 2011, C. 14, s. 417).	tulğalas <i>sin.</i> Keskindes, uqsas, pişindes (QÄTS, 2011, C. 14, s. 417).	tulğalas <i>sıf.</i> Yapısı, görünüşü çok benzeyen.
30.	ұпайлас <i>сын.</i> Ортақтас, мүшелес, еншілес (QÄTS, 2011, C. 14, s. 732).	upaylas <i>sin.</i> Ortaqtas, müşeles, enşiles (QÄTS, 2011, C. 14, s. 732).	upaylas <i>sıf.</i> Ortak, hissedar.
31.	ұялас <i>сын.</i> Бір ұяда жатқан, бірге туған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 793).	uyalas <i>sin.</i> Bir uyada jatqan, birge tuvğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 793).	uyalas <i>sıf.</i> Aynı yuvadan olan.
32.	шамалас <i>сын.</i> 1. Белгілі бір шамаға жуық, мөлшерлес. 2. Жас мөлшері тұстас, қарайлас (QÄTS, 2011, C. 15, s. 234).	şamalas <i>sin.</i> 1. Belgili bir şamağa juvıq, mölşerles. 2. Jas mölşeri tustas, qaraylas (QÄTS, 2011, C. 15, s. 234).	şamalas <i>sıf.</i> 1. Eş değer, oran. 2. Yaşıt, akran, emsal.
33.	шараналас <i>сын.</i> Бір анадан туған, бауыр (QÄTS, 2011, C. 15, s. 265).	şaranalas <i>sin.</i> Bir anadan tuvğan, bavır (QÄTS, 2011, C. 15, s. 265).	şaranalas <i>sıf.</i> Anneleri bir, kardeş, karındaş.
34.	шекаралас <i>сын.</i> Іргелес, қоныстас (QÄTS, 2011, C. 15, s. 324).	şekaralas <i>sin.</i> İrgeles, qonıstas (QÄTS, 2011, C. 15, s. 324).	şekaralas <i>sıf.</i> Sınır komşusu, sınırdaş.

3.1.7.6. +ЛЕС (+les) Ekiyle Түреліміш Сıfatlarla Олушан Сөз Varlıғı

Tablo 36. +ЛЕС (+les) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	әкелес <i>сын.</i> Әкесі бір, бір әкеден туған (QÄTS, 2011, C. 2, s. 405).	äkeles <i>sin.</i> Äkesi bir, bir äkeden tuvğan (QÄTS, 2011, C. 2, s. 405).	äkeles <i>sıf.</i> Aynı babadan olan, kardeş.
2.	бейнелес <i>сын.</i> Пішіндес, кейіптес, ұқсас, тәріздес (QÄTS, 2011, C. 3, s. 207).	beynes <i>sin.</i> Pişindes, keyiptes, uqsas, tärizdes (QÄTS, 2011, C. 3, s. 207).	beynes <i>sıf.</i> Benzer, benzeyen.
3.	дәрежелес <i>сын.</i> Дәрежесі бірдей, деңгейлес, қатарлас (QÄTS, 2011, C. 4, s. 570).	därejeles <i>sin.</i> Därejesi birdey, deñgeyles, qatarlas (QÄTS, 2011, C. 4, s. 570).	därejeles <i>sıf.</i> Aynı derecede olan.
4.	көршілес <i>сын.</i> Көрші тұратын, іргелес, қатар орналасқан (QÄTS, 2011, C. 8, s. 353).	körşiles <i>sin.</i> Körşi turatın, irgeles, qatar ornalasqan (QÄTS, 2011, C. 8, s. 353).	körşiles <i>sıf.</i> Komşu, birbirine yakın.
5.	мөлшерлес <i>сын.</i> Шамалас, көлемдес, тұспалдас, қарайлас, қатарлас (QÄTS, 2011, C. 11, s. 309).	mölşerles <i>sin.</i> Şamalas, kölemdes, tuspaldas, qaraylas, qatarlas (QÄTS, 2011, C. 11, s. 309).	mölşerles <i>sıf.</i> Orantılı, denk, aynı ölçüde olan.
6.	мүдделес <i>сын.</i> Мүддесі ортақ, армандас, тілектес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 376).	müddeles <i>sin.</i> Müddesi ortaқ, armandas, tilektes (QÄTS, 2011, C. 11, s. 376).	müddeles <i>sıf.</i> Hedefi, çıkarı, amacı aynı olan.
7.	нәрлес <i>сын.</i> Нәрі бір, негіздес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 516).	närles <i>sin.</i> Nări bir, negizdes (QÄTS, 2011, C. 11, s. 516).	närles <i>sıf.</i> Aslı, kaynağı bir.

8.	өрелес <i>сын.</i> Қатарлас, теңдес, шамалас (QÄTS, 2011, C. 12, s. 192).	ödeles <i>sin.</i> Qatarlas, teñdes, şamalas (QÄTS, 2011, C. 12, s. 192).	ödeles <i>sıf.</i> Aynı, denk, eşit ölçüde olan.
9.	пiкiрлес <i>сын.</i> Көзқарасы, ойы бір жерден шығатын, ниеттес, көңiлдес (QÄTS, 2011, C. 12, s. 421).	pikirles <i>sin.</i> Közqarası, oyı bir yerden şığatın, niyettes, köñildes (QÄTS, 2011, C. 12, s. 421).	pikirles <i>sıf.</i> Hemfikir, aynı fikre sahip, fikirdaş.
10.	терезелес <i>сын.</i> Терезесі қатар (QÄTS, 2011, C. 14, s. 148).	terezeles <i>sin.</i> Terezesi qatar (QÄTS, 2011, C. 14, s. 148).	terezeles <i>sıf.</i> Konumu, derecesi, mertebesi eşit, denk.
11.	тетелес <i>сын.</i> 1. Бір-біріне тете. 2. Жас мөлшері шамалас (QÄTS, 2011, C. 14, s. 167).	teteles <i>sin.</i> 1. Bir-birine tete. 2. Jas mölşeri şamalas (QÄTS, 2011, C. 14, s. 167).	teteles <i>sıf.</i> 1. Aralarında bir iki yaş farkı olan (kardeşlerden her biri). 2. Akran, yaşıt.
12.	түбірлес <i>сын.</i> 1. Түбірі бір, төркіндес, негіздес. 2. <i>лингв.</i> Бір түбірден өрбіген, бір түбірден тараған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 457).	tübirles <i>sin.</i> 1. Tübiri bir, törkindes, negizdes. 2. <i>lingv.</i> Bir tübirden örbigen, bir tübirden tarağan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 457).	tübirles <i>sıf.</i> 1. Kökteş, kökü bir, aynı kökten. 2. <i>dil bilimi.</i> Bir kökten çıkmış olan.
13.	түрлес <i>сын.</i> Түрі ұқсас, реңдес (QÄTS, 2011, C. 14, s. 501).	türles <i>sin.</i> Türi uqsas, reñdes (QÄTS, 2011, C. 14, s. 501).	türles <i>sıf.</i> Tipi, yüzü birbirine benzer.
14.	тізелес <i>сын.</i> Қатарлас, теңдес, замандас (QÄTS, 2011, C. 14, s. 592).	tizeles <i>sin.</i> Qatarlas, teñdes, zamandas (QÄTS, 2011, C. 14, s. 592).	tizeles <i>sıf.</i> Yaşıt, akran.
15.	тілеулес <i>сын.</i> Тілектес, тілеуқор (QÄTS, 2011, C. 14, s. 619).	tilevles <i>sin.</i> Tilektes, tilevqor (QÄTS, 2011, C. 14, s. 619).	tilevles <i>sıf.</i> Dileĝi bir, niyeti aynı, hemfikir.
16.	үзенгілес <i>сын.</i> 1. Бірге жүрген қатар құрбы. 2. Бірдей, тең (QÄTS, 2011, C. 15, s. 17).	üzeñgiles <i>sin.</i> 1. Birge jürgen qatar qurbı. 2. Birdey, teñ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 17).	üzeñgiles <i>sıf.</i> 1. Arkadaş, ahabap, yaşıt. 2. Eşit, denk.
17.	үйірлес <i>сын.</i> Бір үйірдегі, үйірі бір (QÄTS, 2011, C. 15, s. 42).	üyirles <i>sin.</i> Bir üyirdeĝi, üyiri bir (QÄTS, 2011, C. 15, s. 42).	üyirles <i>sıf.</i> Aynı sürüde, kümede bulunan.
18.	үлгілес <i>сын.</i> Үлгілері ұқсас, шамалас (QÄTS, 2011, C. 15, s. 52).	ülgiles <i>sin.</i> Ülgileri uqsas, şamalas (QÄTS, 2011, C. 15, s. 52).	ülgiles <i>sıf.</i> Benzer, birbirine yakın.
19.	шерлес <i>сын.</i> Қайғы-қасіреті ортақ, мұңдас (QÄTS, 2011, C. 15, s. 342).	şerles <i>sin.</i> Qayĝı-qasireti ortaĝ, mundas (QÄTS, 2011, C. 15, s. 342).	şerles <i>sıf.</i> Dert ortaĝı, sırdaş.
20.	іргелес <i>сын.</i> 1. Бірі мен бірі шектес, көршілес, қатар қонған. 2. Тең, сай, теңдес (QÄTS, 2011, C. 15, s. 721).	irgeles <i>sin.</i> 1. Biri men biri şektes, körşiles, qatar qonĝan. 2. Teñ, say, teñdes (QÄTS, 2011, C. 15, s. 721).	irgeles <i>sıf.</i> 1. Komşu, sınırdaş. 2. Eşit, denk.

Tablodaki verilere dayanarak, Kazak Türkçesi isim köküne +das (18), +des (26), +tas (27), +tes (29), +las (20), +les (20) eklerinin getirilmesiyle türemiş 140 sıfat tespit edilmiştir. Ortak kökten gelmiş olan her iki dilde de belirli küçük ses değişimleriyle oluşmuş çok fazla ortak kelime olmadığı tespit edilmiştir. Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinde yazılış ve anlam bakımından aynı olan toplam 15 kelime tespit edilmiştir: *tildes*, *tilektes*, *dindes* v.b. Buna ek olarak her iki lehçede de yazılışları aynı olup Türkiye Türkçesinden farklı izahı olan (yalancı eşdeğer) kelimelere de rastlanılmıştır: **кескіндес**

(*keskindes*) *sıf.* Biçimi, yüzü, görünüşü bir, benzer (QÄTS, 2011, C. 7, s. 696), *астарлас* (*astarlas*) *sıf.* Benzer, esaslı bir (QÄTS, 2011, C. 2, s. 37).

3.1.8. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ШАҢ, +ШЕҢ (+şañ, +şeñ) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde fazla işlek olmayan bir ektir. “Belirli bir işe veya harekete yatkınlığı ifade eder. İsimlerden fazlalık, bir şeye düşkünlük, bağlılık taşıyan veya dış görünüşle ilgili vasfı bildiren türemiş sıfatlar yapar” (Öner, 1998: 49).

Tablo 37. Kazak Türkçesinde (+şañ, +şeñ) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	+şañ, +şeñ (boyşañ: <i>boyly, uzunca, uzun boyly</i> , sözşeñ: <i>hatip, söz ustası</i> , işşeñ: <i>becerikli, kabiliyetli, hamarat, işgüzar</i>)
Kırgız	+çan, +çen, +çon, +çön (ötökçön: <i>çizmeli</i> , oorukçan: <i>mezarlı</i> , asıkçan: <i>ateşi yüksek</i>)
Tatar	+çan, +çen (ciñüvçen: <i>muzaffer</i> , kayğıruvçan: <i>kaygılı</i>)
Başkurt	+san, +sän (tïlsen: <i>geveze</i> , hüzsän: <i>konuşkan</i> , huğışsan: <i>savaşçı</i>)
Karakalpak	+şan, +şañ, +şeñ (aşıwşan: <i>azgın</i> , boyşañ: <i>yüksek</i> , sözşeñ: <i>konuşkan</i>)

Kazak Türkçesi –ç> –ş değişimine dayanarak +şañ, +şeñ şekli gelişmiştir. “Kırgız ve Tatar Türkçesinde ön seste yer alan “s” ünsüzü, içinde “ç” sesi bulunan birkaç kelimedede gerileyici ünsüz benzeşmesiyle “ç” ye döner. Kırgız Türkçesi dudak uyumu gereği +çan, +çen, +çon, +çön eklerin yuvarlak şekilleri bulunur ve ünsüz uyumuna uymazlar” (Ercilasun, 2012: 496). “Kırgız Türkçesinde /a/, /ı/ ve /u/ ünlüsü taşıyan isimlere ekin +çan; /e/ve /i/ ünlüsü taşıyan isilere +çen; /o/ ünlüsü taşıyanlara +çon; /ö/ ve /ü/ ünlüsü taşıyan isimlere ise +çön şekli eklenir” (Çengel, 2005: 108).

3.1.8.1. +ШАҢ (+şañ), +ШЕҢ (+şeñ) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 38. +ШАҢ (+şañ), +ШЕҢ (+şeñ) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	ашушаң <i>сын.</i> Ашуланшақ, шырт етпе (QÄTS, 2011, C. 2, s. 277).	aşuvşañ <i>sin.</i> Aşuvlanşaq, şırt etpe (QÄTS, 2011, C. 2, s. 277).	aşuvşañ <i>sıf.</i> Çabuk kızan, öfkelenen, sinirlenen.
2.	бойшаң <i>сын.</i> Ұзын бойлы, сұңғақ (QÄTS, 2011, C. 3, s. 431).	boyşañ <i>sin.</i> Uzun boyly, suñgaq (QÄTS, 2011, C. 3, s. 431).	boyşañ <i>sıf.</i> Boylu, uzunca, uzun boyly.
3.	науқасшаң <i>сын.</i> Ауыра бергіш, аурушаң (QÄTS, 2011, C. 11, s. 501).	navqasshañ <i>sin.</i> Avıra bergiş, avruşañ (QÄTS, 2011, C. 11, s. 501).	navqasshañ <i>sıf.</i> Hastalıklı, çabuk hastalanan, sık sık hastalanan.
4.	ойшаң <i>сын.</i> Ойлы, зерделі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 640).	oyşañ <i>sin.</i> Oylı, zerdeli (QÄTS, 2011, C. 11, s. 640).	oyşañ <i>sıf.</i> Düşünceli, zeki, akıllı.
5.	әзілшең <i>сын. сөйл.</i> Әзілқой (QÄTS, 2011, C. 2, s. 385).	äzilşeñ <i>sin. söyl.</i> Äzilqoy (QÄTS, 2011, C. 2, s. 385).	äzilşeñ <i>sıf. konuşma dili.</i> Şaka yapmayı seven.
6.	көйлекшең <i>сын.</i> Көйлек қана киген (QÄTS, 2011, C. 8, s. 221).	köylekşeñ <i>sin.</i> Köylek qana kiygen (QÄTS, 2011, C. 8, s. 221).	köylekşeñ <i>sıf.</i> Gömlek giymiş.
7.	кіршең <i>сын. 1.</i> Кір, былғаныш, лас. 2. ауыс. Ренжігіш, кінәмшіл, босаң (QÄTS, 2011, C. 8, s. 637).	kirşeñ <i>sin. 1.</i> Kir, bılğanış, las. 2. avis. Renjigiş, kinämşil, bosañ (QÄTS, 2011, C. 8, s. 637).	kirşeñ <i>sıf. 1.</i> Kir tutan, çabuk kirlenen. 2. mec. Çabuk darılan, alingan.
8.	сөзшең <i>сын.</i> Көп сөйлегіш, сөйлемпаз, сөзуар (QÄTS, 2011, C. 13, s. 304).	sözşeñ <i>sin.</i> Köp söylegiş, söylempaz, sözüvar (QÄTS, 2011, C. 13, s. 304).	sözşeñ <i>sıf.</i> Hatip, söz ustası.
9.	тершең <i>сын.</i> Көп терлейтін, тершіл (QÄTS, 2011, C. 14, s. 159).	terşeñ <i>sin.</i> Köp terleytin, terşil (QÄTS, 2011, C. 14, s. 159).	terşeñ <i>sıf.</i> Çok terleyen, sürekli terleyen.
10.	ісшең <i>сын.</i> Жұмысты жақсы істейтін, еңбекқұмар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 736).	işşeñ <i>sin.</i> Jumıstı jaqsı isteytin, eñbekqumar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 736).	işşeñ <i>sıf.</i> Becerikli, kabiliyetli, hamarat, işgüzar.

Tablodaki verilere dayanarak, Kazak Türkçesi pek işlerleği bulunmayan bir ek olup isim köküne +şañ (4), +şeñ (6) eklerinin getirilmesiyle türemiş 10 sıfat tespit edilmiştir.

3.1.9. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ПА3 (+paz) Ekinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde işlek olmayan bir ektir. Eklendiği isime “düşkünlük, kabiliyetli, meraklı, usta, meyilli” anlamlarını katan isim olmaktan çok sıfat olmaya meyilli ektir. “Bu ek birleşik haliyle fiilden isim yapım eki olan “-ıcı, -ici” ekinin karşılığı olmakta ve bir işi en iyi yapan, o işe yatkın olan işi en iyi bilen kişiyi bildiren fail isimleri teşkil etmektedir” (Uygur, 2010: 80). Farsça kökenli olup “baz” sıfat-fiilinin değişmiş şeklidir. +paz eki +m (-ım) ekiyle kaynaşarak birleşik bir fiilden isim yapım eki gibi vazife görerek +mpaz (-impaz, -impaz) olmuştur.

Tablo 39. Kazak Türkçesinde (+paz) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	+paz (aynımpaz: <i>değişken, sabit olmayan, tutarsız</i> , alımpaz: <i>açgözlü, doyumsuz</i>)
Kırgız	Ø
Tatar	Ø
Başkurt	Ø
Karakalpak	+paz (täreppaz: <i>ayrılıkçı</i> , qumarpaz: <i>isteyen</i> , urızpaz: <i>kavgacı</i>)

3.1.9.1. +ПА3 (+Paz) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 40. +ПА3 (+Paz) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Сөз және сөз тіркестері	Kelime ve Kelime Grupları
1.	айнымпаз сын. Айнығыш, өзгермелі, айнымалы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 169).	aynımpaz sin. Aynığış, өзгермелі, айнмалы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 169).	aynımpaz sıf. Değişken, sabit olmayan, tutarsız.

2.	айтымпаз <i>сын.</i> Айтқыш, сөзуар, сөйлемпаз, сөзге ұста (QÄTS, 2011, C. 1, s. 182).	aytım paz <i>sin.</i> Aytqış, sözüvar, söylempaz, sözge usta (QÄTS, 2011, C. 1, s. 182).	aytım paz <i>sıf.</i> Konuşkan, geveze, lafazan.
3.	алдампаз <i>сын.</i> Өтірікші, суайт, алдағыш (QÄTS, 2011, C. 1, s. 398).	aldım paz <i>sin.</i> Ötirikşi, suvayt, aldağış (QÄTS, 2011, C. 1, s. 398).	aldım paz <i>sıf.</i> Yalancı, aldaticı.
4.	алымпаз <i>сын.</i> Тойымсыз, нысапсыз, жемқор (QÄTS, 2011, C. 1, s. 470).	alımpaz <i>sin.</i> Toyımsız, nısapsız, jemqor (QÄTS, 2011, C. 1, s. 470).	alımpaz <i>sıf.</i> Açgözlü, doyumsuz.
5.	аңғарымпаз <i>сын.</i> Сезімтал, аңғарғыш (QÄTS, 2011, C. 1, s. 529).	añğarım paz <i>sin.</i> Sezimtal, añğargış (QÄTS, 2011, C. 1, s. 529).	añğarım paz <i>sıf.</i> Anlayışlı, ferasetli, sezgili.
6.	әсемпаз <i>сын.</i> Сәнқой, кербез (QÄTS, 2011, C. 1, s. 485).	äsempaz <i>sin.</i> Sänqoy, kerbez (QÄTS, 2011, C. 1, s. 485).	äsempaz <i>sıf.</i> Güzelliği seven, heveskâr, cakacı, moda düşkünü, güzel görünmeye hevesli.
7.	боқтампаз <i>сын.</i> Дөрекі, балағат сөзді айтқыш, боқтағыш (QÄTS, 2011, C. 1, s. 435).	boqtım paz <i>sin.</i> Döreki, balağat sözdi aytqış, boқтаğış (QÄTS, 2011, C. 1, s. 435).	boqtım paz <i>sıf.</i> Küfürbaz, ağzı bozuk.
8.	жағымпаз <i>сын. експр.</i> Жағыну үшін жалбақтайтын қошеметшіл, жарамсақ (QÄTS, 2011, C. 5, s. 519).	jağım paz <i>sin. ekspr.</i> Jağınuv үшін jalbaqtaytın qoşemetşil, jaramsaq (QÄTS, 2011, C. 5, s. 519).	jağım paz <i>sıf. dısa vurma yansıtma.</i> Yağcı, dalkavuk, şaklaban.
9.	жасампаз <i>сын.</i> Еңбекте жаңа табыстарға жетіп, өз үлесін қосушы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 152).	jasım paz <i>sin.</i> Eñbekte jaña tabıstarğa jetip, öz ülesin qosuvşı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 152).	jasım paz <i>sıf.</i> Yaratıcı, yapıcı, üretken.
10.	жаттампаз <i>сын.</i> Жаттағыш (QÄTS, 2011, C. 6, s. 188).	jattım paz <i>sin.</i> Jattağış (QÄTS, 2011, C. 6, s. 188).	jattım paz <i>sıf.</i> Güzel ezber yapan, ezber kabiliyeti olan.
11.	жеңімпаз <i>сын.</i> Шайқасты жеңіспен аяқтайтын, жеңгіш (QÄTS, 2011, C. 6, s. 340).	jeñım paz <i>sin.</i> Şayqastı jeñispen ayaqtaytın, jeñgiş (QÄTS, 2011, C. 6, s. 340).	jeñım paz <i>sıf.</i> Muzaffer, galip.
12.	жуғымпаз <i>сын.</i> Жуқпалы, жұққыш (QÄTS, 2011, C. 6, s. 534).	juğım paz <i>sin.</i> Juqpalı, juqqış (QÄTS, 2011, C. 6, s. 534).	juğım paz <i>sıf.</i> Girişken, sokulgan.
13.	жүрімпаз <i>сын.</i> 1. Жақсы жүретін. 2. ауыс. Нәпсіқұмар, жезөкше (QÄTS, 2011, C. 6, s. 651).	jürım paz <i>sin.</i> 1. Jaqsı jüretin. 2. avis. Näpsiqumar, jezdökşe (QÄTS, 2011, C. 6, s. 651).	jürım paz <i>sıf.</i> 1. Hızlı yürüyen. 2. mec. Çapkın.
14.	келімпаз <i>сын.</i> Келе беретін, келгіш (QÄTS, 2011, C. 7, s. 577).	kelım paz <i>sin.</i> Kele beretin, kelgiş (QÄTS, 2011, C. 7, s. 577).	kelım paz <i>sıf.</i> Sık sık gelen, ayağı alışan.
15.	келісімпаз <i>сын.</i> Ымырашыл, келіскіш (QÄTS, 2011, C. 7, s. 581).	kelisım paz <i>sin.</i> Imıraşıl, keliskiş (QÄTS, 2011, C. 7, s. 581).	kelisım paz <i>sıf.</i> Uzlaşmacı, barışçı.
16.	көнімпаз <i>сын.</i> Көнгіш, келісімшіл, келіскіш (QÄTS, 2011, C. 8, s. 300).	könım paz <i>sin.</i> Köngiş, kelisimşil, keliskiş (QÄTS, 2011, C. 8, s. 300).	könım paz <i>sıf.</i> Niyeti, dileği, gönlü bir, hemfikir (kimseler)
17.	күлімпаз <i>сын.</i> Күлегеш, күлкішіл (QÄTS, 2011, C. 8, s. 477).	külım paz <i>sin.</i> Külegeş, külkişil (QÄTS, 2011, C. 8, s. 477).	külım paz <i>sıf.</i> Güleç, çok gülen.

18.	қуымпаз <i>сын.</i> Бір нәрсені қуа беретін, қуғанды жақсы көретін (QÄTS, 2011, C. 10, s. 212).	quvimpaz <i>sin.</i> Bir nârseni quva беретin, quvğandı jaqsı köretin (QÄTS, 2011, C. 10, s. 212).	quvimpaz <i>sıf.</i> Bir şeyin ardına düşmeyi, bir şeyi takip etmeyi seven.
19.	құбылымпаз <i>сын.</i> Құбыла беретін; өзгерімпаз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 230).	qubılımpaz <i>sin.</i> Qubıla беретin; özgerimpaz (QÄTS, 2011, C. 10, s. 230).	qubılımpaz <i>sıf.</i> Değişken, kararsız.
20.	қызымпаз <i>сын.</i> Тез еліге кететін, қызба (QÄTS, 2011, C. 10, s. 513).	qızimpaz <i>sin.</i> Tez elige ketetin, qızba (QÄTS, 2011, C. 10, s. 513).	qızimpaz <i>sıf.</i> Tez sinirlenen, asabi.
21.	қырымпаз <i>сын.</i> Жинақы, таза жүретін сылаң, кербез (QÄTS, 2011, C. 10, s. 618).	qırımpaz <i>sin.</i> Jiynaqı, taza жүretin sılañ, kerbez (QÄTS, 2011, C. 10, s. 618).	qırımpaz <i>sıf.</i> Şık, bakımlı, süs meraklısı.
22.	майпаз <i>сын.</i> Жұмсақ, биязы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 11).	maypaz <i>sin.</i> Jümsaq, biyazı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 11).	maypaz <i>sıf.</i> Yumuşak, nazik, kibar.
23.	мипаз <i>сын. сөйл.</i> Бипаз, биязы, сыпайы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 245).	miypaz <i>sin. söyl.</i> Biypaz, biyazı, sıpayı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 245).	miypaz <i>sıf. konuşma dili.</i> Dikkatli, özenli, titiz.
25.	ойлампаз <i>сын.</i> Көп ойлайтын, ойланғыш (QÄTS, 2011, C. 11, s. 626).	oylampaz <i>sin.</i> Köp oylaytın, oylanğış (QÄTS, 2011, C. 11, s. 626).	oylampaz <i>sıf.</i> Devamlı düşünce hâlinde olan, çok düşünen.
26.	ойнампаз <i>сын.</i> Ойыншыл, әзілқой (QÄTS, 2011, C. 11, s. 634).	oynampaz <i>sin.</i> Oynışıl, äzilqoy (QÄTS, 2011, C. 11, s. 634).	oynampaz <i>sıf.</i> Şakacı.
27.	ойынпаз <i>сын.</i> Ойынқұмар, ойынға берілгіш (QÄTS, 2011, C. 11, s. 644).	oyınpaz <i>sin.</i> Oynıqumar, oynğa berilgiş (QÄTS, 2011, C. 11, s. 644).	oyınpaz <i>sıf.</i> Oyunbaz, eğlenceyi, oynamayı seven.
28.	сайрампаз <i>сын.</i> Сөйлеуік, сөзуар (QÄTS, 2011, C. 12, s. 546).	sayrampaz <i>sin.</i> Söylevik, sözüvar (QÄTS, 2011, C. 12, s. 546).	sayrampaz <i>sıf.</i> Çok konuşan, geveze, boşboğaz.
29.	талғампаз <i>сын.</i> Талғағыш, талғамды (QÄTS, 2011, C. 13, s. 658).	talğampaz <i>sin.</i> Talğağış, talğamdı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 658).	talğampaz <i>sıf.</i> Zevkli, zevk sahibi, özenle seçen.
30.	төзімпаз <i>сын.</i> Неге болса да шыдамды, төзімді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 330).	tözimpaz <i>sin.</i> Nege bolsa da şıdamdı, tözimdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 330).	tözimpaz <i>sıf.</i> Her türlü zorluğa dayanabilen, dayanıklı.
31.	ұғымпаз <i>сын.</i> Ұғымтал, алғыр, зерек (QÄTS, 2011, C. 14, s. 676).	uğımpaz <i>sin.</i> Uğımtal, alğır, zerek (QÄTS, 2011, C. 14, s. 676).	uğımpaz <i>sıf.</i> Zeki, anlayışlı, akıllı.
32.	шағымпаз <i>сын.</i> Шағым айтқыш, арызшыл, жалақор (QÄTS, 2011, C. 15, s. 191).	şağımpaz <i>sin.</i> Şağım aytqış, arızşıl, jalaqor (QÄTS, 2011, C. 15, s. 191).	şağımpaz <i>sıf.</i> Şikâyet etmeyi seven (kimse), müzevir.
33.	іздемпаз <i>сын.</i> Ізденімпаз, ізденуден жалықпайтын, ізденгіш (QÄTS, 2011, C. 15, s. 696).	izdempaz <i>sin.</i> İzdenimpaz, izdenüvden jalıqpaytın, izdengiş (QÄTS, 2011, C. 15, s. 696).	izdempaz <i>sıf.</i> Araştırma meraklısı, araştırmayı ve incelemeyis seven.

3.1.10. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ҚОЙ (+qoy) Ekinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde işlek olmayan, işlevi bir şeye bağlı olmayı, düşünlülüğü ifade etmek olan Farsça kökenli sıfat yapan ektir. “Aslen Farsça +*hor* (+qor) (yiyen yiyici) ekidir, +göy aslı Farsça +gü (y) (söyleyen, diyen) sözünden gelmektedir. Türkçe +*cı* veya +*lı* eklerine karşılık gelmektedir” (Uygur, 2010: 80).

Tablo 41. Kazak Türkçesinde (+qoy) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	+qoy, +ğoy, +göy (arızqoy: <i>şikâyetçi</i> , antqor: <i>kolay yemin edip, kolay vazgeçen</i>)
Kırgız	Ø
Tatar	Ø
Başkurt	Ø
Karakalpak	+xor, +göy (jalaxor: <i>iftiracı</i> , antxor: <i>yeminini bozan insan</i> , aqılğöy: <i>akıllı</i> , namazgöy: <i>namazını vaktinde kılan</i>)

3.1.10.1. +ҚОЙ (+qoy) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 42. +ҚОЙ (+qoy) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Сөз және сөз тіркестері	Kelime ve Kelime Grupları
1.	арызқой сын. Арыз жазғыш, арызқұмар, шағым айтқыш (QÄTS, 2011, C. 1, s. 679).	arızqoy sin. Arız jazğış, arızqumar, şağım aytqış (QÄTS, 2011, C. 1, s. 679).	arızqoy sıf. Şikâyetçi.
2.	әдісқой сын. Айлакер, тәсілқой (QÄTS, 2011, C. 2, s. 372).	adisqoy sin. Aylaker, täsilqoy (QÄTS, 2011, C. 2, s. 372).	adisqoy sıf. Hilekâr, düzenbaz.
3.	әзілқой сын. Әзіл-қалжыңға жаны құмар, қуақы, күлдіргіш (QÄTS, 2011, C. 2, s. 384).	äzilqoy sin. Äzil-qaljıñğa janı qumar, quvaqı, küldirğış (QÄTS, 2011, C. 2, s. 384).	äzilqoy sıf. Şaka yapmayı seven.

4.	әнқой <i>сын.</i> Әнді сүйетін, ән айтқыш (QÄTS, 2011, C. 2, s. 459).	әнqoy <i>sin.</i> Ändi süyetin, än aytqış (QÄTS, 2011, C. 2, s. 459).	әнqoy <i>sıf.</i> Müziksever, musikişinas, şarkı sever.
5.	әңгімеқой <i>сын. сөйл.</i> Әңгімешіл (QÄTS, 2011, C. 2, s. 464).	әңgimeqoy <i>sin. сөйл.</i> Äñgimeşil (QÄTS, 2011, C. 2, s. 464).	әңgimeqoy <i>sıf. konuşma dili.</i> Konuşmayı seven, konuşkan, çok konuşan.
6.	әуесқой <i>сын. 1. жағымсыз.</i> Әр нәрсеge құмартушы, көрсеқызар, әуесшіл, қызыққыш. 2. жағымды. Кәсіби маман болмағанмен, белгілі бір іспен ыждағатпен айналысушы. (QÄTS, 2011, C. 2, s. 512).	әvesqoy <i>sin. 1. jağımsız.</i> Är närsege qumartuvşı, körseqızar, vesşil, qızıqqış 2. jağımdı. Käsibiy mamam bolmağanmen, belgili bir ispen įdağatpen aynalısuvsı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 512).	әvesqoy <i>sıf. 1. sevimsiz.</i> Hevesli, meraklı. 2. sevimli. Amatör.
7.	даңқой <i>сын.</i> Даңққұмар, даңқшыл (QÄTS, 2011, C. 4, s. 495).	dañqqoy <i>sin.</i> Dañqqumar, dañqşıl (QÄTS, 2011, C. 4, s. 495).	dañqqoy <i>sıf.</i> Şöhret, makam düşkünü.
8.	жанжалқой <i>сын.</i> Жанжалға әуес, жанжалқұмар (QÄTS, 2011, C. 5, s. 749).	janjalqoy <i>sin.</i> Janjalğa äves, janjalqumar (QÄTS, 2011, C. 5, s. 749).	janjalqoy <i>sıf.</i> Kavgacı, yaygaracı.
9.	жеңсікқой <i>сын.</i> Құмар, ынтазар; әуесқой (QÄTS, 2011, C. 6, s. 331).	jeñsikqoy <i>sin.</i> Qumar, ıntazar; ävesqoy (QÄTS, 2011, C. 6, s. 331).	jeñsikqoy <i>sıf.</i> İştahlı, hevesli, istekli.
10.	заңқой <i>сын.</i> Заң айтқыш, заңшыл, заң қуушы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 78).	zañqoy <i>sin.</i> Zañ aytqış, zañşıl, zañ kuvuvşı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 78).	zañqoy <i>sıf.</i> Yerli yersiz kanunlardan bahseden; yasaları iyi bilen kuralcı (kimse).
11.	кәсіпқой <i>сын.</i> Өз кәсібiнен пайда табуды көздейтін (QÄTS, 2011, C. 7, s. 494).	käsipqoy <i>sin.</i> Öz käsibinen payda tabuvdı közdeytin (QÄTS, 2011, C. 7, s. 494).	käsipqoy <i>sıf.</i> Profesyonel, uzman.
12.	қалжыңқой <i>сын.</i> Қалжыңбас, әзілқой (QÄTS, 2011, C. 9, s. 139).	qaljiñqoy <i>sin.</i> Qaljiñbas, äzilqoy (QÄTS, 2011, C. 9, s. 139).	qaljiñqoy <i>sıf.</i> Şaka yapmayı seven, şaka yapmaktan hoşlanan, şakacı.
13.	қызыққой <i>сын. сөйл.</i> Қызыққа жаны құмар, әуесқой (QÄTS, 2011, C. 10, s. 496).	qızıqqoy <i>sin. сөйл.</i> Qızıqqa janı qumar, ävesqoy (QÄTS, 2011, C. 10, s. 496).	qızıqqoy <i>sıf. konuşma dili.</i> Maceraperest, serüvenci, maceracı.
14.	назқой <i>сын.</i> Назданғыш, базынашыл (QÄTS, 2011, C. 11, s. 455).	nazqoy <i>sin.</i> Nazdanğış, bazınaşıl (QÄTS, 2011, C. 11, s. 455).	nazqoy <i>sıf.</i> Naz yapmayı seven, cilveli.
15.	намысқой <i>сын.</i> Намысшыл, арабыройын жоғары ұстайтын (QÄTS, 2011, C. 11, s. 477).	namısqoy <i>sin.</i> Namışşıl, ar-abıroyın joğarı ustaytın (QÄTS, 2011, C. 11, s. 477).	namısqoy <i>sıf.</i> Onurlu, namuslu, şerefli.
16.	сауыққой <i>сын.</i> Ойын-тойды, думанды жақсы көретін, тамашашыл, өнерпаз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 30).	savıqqoy <i>sin.</i> Oyun-toydı, dümandı jaqsı qöretin, tamaşaşıl, önerpaz (QÄTS, 2011, C. 13, s. 30).	savıqqoy <i>sıf.</i> Eğlenceyi seven, eğlence düşkünü.
17.	сәнқой <i>сын.</i> Жылтыраған әдемілікті ұнататын, сәнқұмар (QÄTS, 2011, C. 13, s. 90).	sänqoy <i>sin.</i> Jıltrağan ädemilikti unatatın, sänqumar (QÄTS, 2011, C. 13, s. 90).	sänqoy <i>sıf.</i> Süse, modaya düşkün, süslü.

18.	сықаққой <i>сын.</i> Қуақы тілді, қалжыңшыл, әзілқой, мысқылшыл (QÄTS, 2011, C. 13, s. 485).	sıqaqqoy <i>sin.</i> Quvaqı tildi, qaljiñşıl, äzilqoy, mısılşıl (QÄTS, 2011, C. 13, s. 485).	sıqaqqoy <i>sıf.</i> Şakacı, alaycı, dalgacı.
19.	таңсыққой <i>сын.</i> Әуесқой, құмарпаз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 705).	tañsıqqoy <i>sin.</i> Ävesqoy, qumarpaz (QÄTS, 2011, C. 13, s. 705).	tañsıqqoy <i>sıf.</i> Heveskâr, hevesli, meraklı.
20.	тәсілқой <i>сын.</i> Айла-амалы, тәсілі көп, әдісі мол (QÄTS, 2011, C. 14, s. 67).	täsılqoy <i>sin.</i> Ayla-amalı, täsili köp, ädisi mol (QÄTS, 2011, C. 14, s. 67).	täsılqoy <i>sıf.</i> Usûl erkan, yol yordam bilen (kimse).
21.	шаруақой <i>сын.</i> Шаруаға икемді, шаруашыл (QÄTS, 2011, C. 15, s. 276).	şaruvaqoy <i>sin.</i> Şaruvağa iykemdi, şaruvaşıl (QÄTS, 2011, C. 15, s. 276).	şaruvaqoy <i>sıf.</i> Çalışkan, eli yatkın.
22.	шатаққой <i>сын.</i> Дау, жанжал шығарғыш, даукес (QÄTS, 2011, C. 15, s. 284).	şataqqoy <i>sin.</i> Dav, janjal şıǵarǵış, davkes (QÄTS, 2011, C. 15, s. 284).	şataqqoy <i>sıf.</i> Kavgacı, şirret, yaygaracı.

3.1.11. İsimden Türemiş Sıfat Yapan +ҚОP (+qor) Ekinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde işlek kullanıma sahip olmayan Farsça kökenli bu ek, eklendiği isim köklü kelimeye belli bir işi ve hareketi alışkanlık haline getirme anlamı katan sıfatlar türetir.

3.1.11.1. +ҚОP (+qor) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 43. +ҚОP (+qor) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	алымқор <i>сын. сөйл.</i> Парақор, жемқор (QÄTS, 2011, C. 1, s. 470).	alımqor <i>sin. söyl.</i> Paraqor, jemqor (QÄTS, 2011, C. 1, s. 470).	alımqor <i>sıf.</i> konuşma dili. Haksız kazanç elde eden, vurguncu, rüşvetçi.
2.	антқор <i>сын.</i> Уәдесінде тұра алмайтын, екісөзді (QÄTS, 2011, C. 1, s. 519).	antqor <i>sin.</i> Uvâdesinde tura almaytın, ekisözdi (QÄTS, 2011, C. 1, s. 519).	antqor <i>sıf.</i> Kolay yemin edip, kolay vazgeçen.
3.	араққор <i>сын.</i> Араққұмар, ішімдікке салынған (QÄTS, 2011, C. 1, s. 581).	araqqor <i>sin.</i> Araqqumar, işimdikğe salınğan (QÄTS, 2011, C. 1, s. 581).	araqqor <i>sıf.</i> Alkolik, içki müptelası.
4.	ашуқор <i>сын.</i> Ашуланшақ, ызақор (QÄTS, 2011, C. 1, s. 274).	aşuvqor <i>sin.</i> Aşuvlanşaq, ızaqor (QÄTS, 2011, C. 1, s. 274).	aşuvqor <i>sıf.</i> Çabuk kızan, öfkelenen, sinirlenen.

5.	бейнетқор <i>сын.</i> Еңбексүйгіш, еңбекшіл (QÄTS, 2011, C. 3, s. 209).	beynetqor <i>sin.</i> Eñbeksüygış, eñbekşil (QÄTS, 2011, C. 3, s. 209).	beynetqor <i>sıf.</i> Çalışkan, işten kaçmayan.
6.	борышқор <i>сын.</i> Біреуге қарыздар, берешек (QÄTS, 2011, C. 3, s. 496).	borışqor <i>sin.</i> Birevge qarızdar, bereşek (QÄTS, 2011, C. 3, s. 496).	borışqor <i>sıf.</i> Borçlu, verecekli.
7.	дүниеқор <i>сын.</i> Дүниеқоңыз, дүниеқұмар (QÄTS, 2011, C. 5, s. 57).	düniyeqor <i>sin.</i> Düniyeqoñız, düniyequmar (QÄTS, 2011, C. 5, s. 57).	düniyeqor <i>sıf.</i> Mal mülkü seven, dünya canlısı, mal canlısı.
8.	жалақор <i>сын.</i> Жала жапқыш, бәлеқор (QÄTS, 2011, C. 5, s. 624).	jalaqor <i>sin.</i> Jala japqış, bäleqor (QÄTS, 2011, C. 5, s. 624).	jalaqor <i>sıf.</i> İftiracı, müfteri, kara çalan.
9.	жемқор <i>сын.</i> 1. Жем тілегіш, жемшіл. 2. <i>ауыс.</i> Парақор, пара алғыш (QÄTS, 2011, C. 6, s. 317).	jemqor <i>sin.</i> 1. Jem tilegiş, jemşil. 2. <i>avis.</i> Paraqor, para alğış (QÄTS, 2011, C. 6, s. 317).	jemqor <i>sıf.</i> 1. Açgözlü, obur. 2. <i>mec.</i> Rüşvetçi.
10.	зинақор <i>сын.</i> Нәпсіқұмар, жүргіш, жезөкше; зинашы (QÄTS, 2011, C. 7, s. 142).	ziynaqor <i>sin.</i> Näpsiqumar, жүrgiş, jezökşe; ziynaşı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 142).	ziynaqor <i>sıf.</i> Zina eden, zinakâr, zânî.
11.	қанқор <i>сын.</i> Қанішер, қан төгіссіз жүре алмайтын (QÄTS, 2011, C. 9, s. 236).	qanqor <i>sin.</i> Qanışer, qan tögissiz jüre almaytın (QÄTS, 2011, C. 9, s. 236).	qanqor <i>sıf.</i> Hunhar, kana susamış, canî.
12.	намысқор <i>сын.</i> Намысқой, намыскер (QÄTS, 2011, C. 10, s. 477).	namisqor <i>sin.</i> Namısqoy, namisker (QÄTS, 2011, C. 10, s. 477).	namisqor <i>sıf.</i> Şerefine, namusuna düşkün.
13.	нәпсіқор <i>сын.</i> Көрсеқызар, нәпсіге қызыққыш (QÄTS, 2011, C. 10, s. 513).	näpsiqor <i>sin.</i> Körseqizar, näpsige qızıqqış (QÄTS, 2011, C. 10, s. 513).	näpsiqor <i>sıf.</i> Nefsine düşkün.
14.	парақор <i>сын.</i> Пара алғыш, парашыл, жемқор (QÄTS, 2011, C. 12, s. 302).	paraqor <i>sin.</i> Para alğış, paraşıl, jemqor (QÄTS, 2011, C. 12, s. 302).	paraqor <i>sıf.</i> Rüşvetçi, yiyici.
15.	пәлеқор <i>сын.</i> Жалақор, пәле қуғыш, пәле іздегіш (QÄTS, 2011, C. 12, s. 335).	päleqor <i>sin.</i> Jalaqor, päle quvgış, päle izdegış (QÄTS, 2011, C. 12, s. 335).	päleqor <i>sıf.</i> Belâ arayan, iftiracı, çirkef.
16.	үнемқор <i>сын.</i> Үнемдегіш, үнемшіл (QÄTS, 2011, C. 15, s. 68).	ünemqor <i>sin.</i> Ünemdegış, ünemşil (QÄTS, 2011, C. 15, s. 68).	ünemqor <i>sıf.</i> Tutumlu, tasarruflu.
17.	шағымқор <i>сын.</i> Шағымданғыш, арызқой, жалақор (QÄTS, 2011, C. 15, s. 191).	şağımqor <i>sin.</i> Şağımdanğış, arızqoy, jalaqor (QÄTS, 2011, C. 15, s. 191).	şağımqor <i>sıf.</i> Şikâyet etmeyi seven (kimse), müzevir.
18.	шайқор <i>сын.</i> Шайды көп ішетін, шайқұмар (QÄTS, 2011, C. 15, s. 253).	şayqor <i>sin.</i> Şaydı köp işetin, şayqumar (QÄTS, 2011, C. 15, s. 253).	şayqor <i>sıf.</i> Çay tiryakisi.
19.	шатаққор <i>сын.</i> Шатаққұмар, жанжалқой (QÄTS, 2011, C. 15, s. 284).	şataqqor <i>sin.</i> Şataqqumar, janjalqoy (QÄTS, 2011, C. 15, s. 284).	şataqqor <i>sıf.</i> Kavgacı, şirret, yaygaracı.
20.	ызақор <i>сын.</i> Тез ашуланатын, шамшыл (QÄTS, 2011, C. 15, s. 633).	ızaqor <i>sin.</i> Tez aşuvlanatın, şamşıl (QÄTS, 2011, C. 15, s. 633).	ızaqor <i>sıf.</i> Asabî, sinirli, alingan.
21.	ысырапқор <i>сын.</i> Ысырапқа жол беретін (QÄTS, 2011, C. 15, s. 687).	ısrıpqor <i>sin.</i> Isırıpqa jol беретin (QÄTS, 2011, C. 15, s. 687).	ısrıpqor <i>sıf.</i> Savurgan, mürşif, tutumsuz.

Tablodaki verilere dayanarak, Kazak Türkçesi pek işlerleği bulunmayan bir ek olup isim köküne +qor ekinin getirilmesiyle (21) türemiş sıfat tespit edilmiştir. Türkçe olamayan dışarıdan alınmış Türkiye ve Kazak Türkçesinde ortak kullanılan; *antqor*, *düniyeqor*, *namısqor*, *paraqor* gibi kelimeler aldıkları eklerle herhangi bir anlam ve şekil değişimine uğramamışlardır.

3.2. FİLDEN TÜRETİLMİŞ SIFATLAR

3.2.1. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -ЫҢҚЫ , -ҢҚЫ , -ІҢКІ, -ҢКІ (-ıñqı, -ñqı, -iñki, -ñki) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde oldukça işlek olan, fiil köklü kelimelere gelerek sıfat türeten bir yapım ekidir. “Bu ek, fiilden isim yapan +ñ ile isimden isim yapan +qı ekinin birleşmesinden meydana gelmiştir, +qı ekinde önce türemiş isim tabanları kullanıktan düşmüş, bu yüzden ek, bir bütün olarak fiillere gelen birleşik yapı arz etmiştir. Ekin asıl fonksiyonu, geldiği fiil kök veya gövdelerinin anlamına “benzer” isimler türetmektir” (Ercilasun, 2012: 562).

Tablo 44. Kazak Türkçesinde (-ıñqı, -ñqı, -iñki, -ñki) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	-ñqı, -ñki (barbiyıñqı: <i>kalınca</i> , jıyılñqı: <i>derli toplu</i> , dirildeñki: <i>hafıften titrek</i>)
Kırgız	Ø
Tatar	Ø
Başkurt	Ø
Karakalpak	-ñqı, -ñki (jumılñqı: <i>yumuk</i> , <i>kapalı</i> , qızarıñqı: <i>biraz kızarmış</i>)

3.2.1.1. -ЫҢҚЫ, -ҢҚЫ (-іңқы, -ңқы) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 45. -ЫҢҚЫ, -ҢҚЫ (-іңқы, -ңқы) Ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	бағыныңқы <i>сын.</i> 1. Тәуелді, бағынышты. 2. Басты емес, қосалқы, көмекші (QÄTS, 2011, C. 2, s. 550).	bağınıñqı <i>sin.</i> 1. Täveldi, bağıniştı. 2. Bastı емес, qosalqı, kömekşi (QÄTS, 2011, C. 2, s. 550).	bağınıñqı <i>sıf.</i> 1. Bağlı, tabi, emir altında bulunan, mülhak, merbut. 2. Temel, asıl olmayan, yardımcı.
2.	барбиыңқы <i>сын.</i> Жуандау, ісіңкілеу (QÄTS, 2011, C. 2, s. 721).	barbiyınqı <i>sin.</i> Juvandav, isiñkilev (QÄTS, 2011, C. 2, s. 721).	barbiyınqı <i>sıf.</i> Kalınca.
3.	басыңқы <i>сын.</i> 1. Салмақты, байыпты. 2. Шошақ емес, жалпақтау. (QÄTS, 2011, C. 3, s. 89).	basıñqı <i>sin.</i> 1. Salmaqtı, bayıptı. 2. Şoşaq емес, jalpaqtav. (QÄTS, 2011, C. 3, s. 89).	basıñqı <i>sıf.</i> 1. Ağırbaşlı, vakur. 2. Sivri olmayan, yassı, yayvan
4.	жабыңқы <i>сын.</i> Көңілсіз, мұң басқан, жабырқаңқы (QÄTS, 2011, C. 5, s. 503).	jabıñqı <i>sin.</i> Köñilsiz, muñ basqah, jabırqañqı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 503).	jabıñqı <i>sıf.</i> Kaygılı, kederli, tasalı, üzüntülü.
5.	жабырқаңқы <i>сын.</i> Көңілі қамығыңқы, ұнжырғасы түсіңкі (QÄTS, 2011, C. 5, s. 504).	jabırqañqı <i>sin.</i> Köñili qamıgıñqı, unjırğası tüsiñki (QÄTS, 2011, C. 5, s. 504).	jabırqañqı <i>sıf.</i> Endişeli, keyifsiz, üzgün.
6.	жадыраңқы <i>сын.</i> 1. Жаймашуақ. 2. Жайдары-жарқын (QÄTS, 2011, C. 5, s. 529).	jadırañqı <i>sin.</i> 1. Jaymaşuvaq. 2. Jaydarı-jarqın (QÄTS, 2011, C. 5, s. 529).	jadırañqı <i>sıf.</i> 1. Açıк, güneşli (hava). 2. Neşeli, güleryüzlü, şen.
7.	жазыңқы <i>сын.</i> Сәл таралыңқы, жайылыңқы (QÄTS, 2011, C. 5, s. 557).	jazıñqı <i>sin.</i> Säl taralıñqı, jayılnqı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 557).	jazıñqı <i>sıf.</i> Düzce, biraz düz.
8.	жинаңқы <i>сын.</i> Бытыраңқы емес, ықшам (QÄTS, 2011, C. 6, s. 422).	jiynañqı <i>sin.</i> Bıtırañqı емес, ıqşam (QÄTS, 2011, C. 6, s. 422).	jiynañqı <i>sıf.</i> Düzenli, derli toplu.
9.	жиылыңқы <i>сын.</i> Жиылған, ықшам (QÄTS, 2011, C. 6, s. 429).	jiyılñqı <i>sin.</i> Jiyılğan, ıqşam (QÄTS, 2011, C. 6, s. 429).	jiyılñqı <i>sıf.</i> Derli toplu.
10.	қабысыңқы <i>сын.</i> Бір-біріне жақын, жабысыңқы (QÄTS, 2011, C. 8, s. 694).	qabısıñqı <i>sin.</i> Bir-birine jaqın, jabısıñqı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 694).	qabısıñqı <i>sıf.</i> Basık, yassılmsı, ezik.
11.	қайқиыңқы <i>сын.</i> Кейін карай қайырыла түскен, қайырылыңқы, қайқайған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 38).	qayqıyınqı <i>sin.</i> Keyin karay qayırıla tüsken, qayırılñqı, qayqayğan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 38).	qayqıyınqı <i>sıf.</i> Geriye doğru eğik, kaykılmsı.

12.	калыңқы <i>сын.</i> Сәл артта, кейінірек, төменірек (QÄTS, 2011, C. 9, s. 167).	qalıñqı <i>sin.</i> Säl artta, keyinirek, tömenirek (QÄTS, 2011, C. 9, s. 167).	qalıñqı <i>sıf.</i> Artta, geride kalan.
13.	қарлығыңқы <i>сын.</i> Ашық емес, қырылданқы (дауыс) (QÄTS, 2011, C. 9, s. 378).	qarlıǵıñqı <i>sin.</i> Aşıq emes, qırılğanqı (davis) (QÄTS, 2011, C. 9, s. 378).	qarlıǵıñqı <i>sıf.</i> Kısık, çatal, boğuk (ses).
14.	қияңқы <i>сын.</i> Мінезі қиыр, бұзақы, сотқар (QÄTS, 2011, C. 9, s. 609).	qıyañqı <i>sin.</i> Minezi qıñır, buzaqı, sotqar (QÄTS, 2011, C. 9, s. 609).	qıyañqı <i>sıf.</i> Huysuz, inatçı, aksi, direngen.
15.	қопсыңқы <i>сын.</i> Қопсыған, бос; жұмсақ, борпылдақ (QÄTS, 2011, C. 10, s. 64).	qopsıñqı <i>sin.</i> Qopsıǵan, bos; jumsaq, borpıldaq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 64).	qopsıñqı <i>sıf.</i> Yumuşatılmış, kabarmış.
16.	қуарыңқы <i>сын.</i> 1. Аздап қурай бастаған, қуаң тартқан. 2. <i>ауыс.</i> Қуқыл тартқан, бозарған, сұрланған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 185).	quvarıñqı <i>sin.</i> 1. Azdap quvray bastaǵan, quvañ tartqan. 2. <i>avis.</i> Quvqıl tartqan, bozarǵan, surlanǵan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 185).	quvarıñqı <i>sıf.</i> 1. Sararmaya yüz tutmuş. 2. <i>mec.</i> Solgun, canlılığını kaybetmiş.
17.	қушыңқы <i>сын.</i> Қушиған, бүріскен (QÄTS, 2011, C. 10, s. 210).	quvşıyñqı <i>sin.</i> Quvşıyǵan, bürisken (QÄTS, 2011, C. 10, s. 210).	quvşıyñqı <i>sıf.</i> Büzülmüş, çökmüş.
18.	қызарыңқы <i>сын.</i> Аздап қызарған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 482).	qızarıñqı <i>sin.</i> Azdap qızarǵan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 482).	qızarıñqı <i>sıf.</i> Biraz kızarmış, biraz kanlanmış.
19.	қызыңқы <i>сын.</i> Аздап ішімдік ішкен, масаңдау (QÄTS, 2011, C. 10, s. 513).	qızıñqı <i>sin.</i> Azdap işimdik işken, masañdav (QÄTS, 2011, C. 10, s. 513).	qızıñqı <i>sıf.</i> Yarı sarhoş, çakırkeyf.
20.	қысылыңқы <i>сын.</i> Қысылған, ұялған, именген (QÄTS, 2011, C. 10, s. 635).	qısılñqı <i>sin.</i> Qısılǵan, uyalǵan, iymengen (QÄTS, 2011, C. 10, s. 635).	qısılñqı <i>sıf.</i> Sıkılan, utanan, çekingen.
21.	қысыңқы <i>сын.</i> 1. Сығырайған, қысық (көз). 2. Ені тар, қушиған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 636).	qısıñqı <i>sin.</i> 1. Sıǵırayǵan, qısıq (köz). 2. Eni tar, quvşıyǵan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 636).	qısıñqı <i>sıf.</i> 1. Kısık, çekik. 2. Geniş olmayan, dar.
22.	манаураңқы <i>сын.</i> Жайбарақат, керенау (QÄTS, 2011, C. 11, s. 56).	manavrañqı <i>sin.</i> Jaybaraqat, kerenaу (QÄTS, 2011, C. 11, s. 56).	manavrañqı <i>sıf.</i> Gerinen, esneyen.
23.	озыңқы <i>сын.</i> Озықтау, ілгерірек (QÄTS, 2011, C. 11, s. 617).	ozıñqı <i>sin.</i> Oziqtav, ilgerirek (QÄTS, 2011, C. 11, s. 617).	ozıñqı <i>sıf.</i> İlerlemiş, önde bulunan.
25.	ойыңқы <i>сын.</i> Ойлау келген, ойпаңдау (жер) (QÄTS, 2011, C. 11, s. 265).	oyıñqı <i>sin.</i> Oylav kelgen, oypañdav (jer) (QÄTS, 2011, C. 11, s. 265).	oyıñqı <i>sıf.</i> İnişli, yokuş aşağı.
26.	ойысыңқы <i>сын.</i> Ойыстау, шұңқырлау, ойпаңдау (QÄTS, 2011, C. 11, s. 645).	oyısıñqı <i>sin.</i> Oyıstav, şunqırlav, oypañdav (QÄTS, 2011, C. 11, s. 645).	oyısıñqı <i>sıf.</i> Biraz çukur, girintili.
27.	оңыңқы <i>сын.</i> Түсі бозарыңқы, өңі қуарыңқы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 696).	oñıñqı <i>sin.</i> Tüsi bozarıñqı, òñi quvarıñqı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 696).	oñıñqı <i>sıf.</i> Solmuş, rengi uçmuş.
28.	салбыраңқы <i>сын.</i> 1. Төмен түсіңкі; салбыраған. 2. <i>ауыс.</i> Еңсесі түсіңкі, көңілісіз (QÄTS, 2011, C. 12, s. 590).	salbırañqı <i>sin.</i> 1. Tömen tüsiñki; salbıraǵan. 2. <i>avis.</i> Eñsesi tüsiñki, köñilsiz (QÄTS, 2011, C. 12, s. 590).	salbırañqı <i>sıf.</i> 1. Sarkık, sarkmış. 2. <i>mec.</i> Morali bozulmuş, keyfi kaçmış.
29.	таңқы <i>сын.</i> Келте, шолтиған, қысқа (QÄTS, 2011, C. 13, s. 703).	tañqı <i>sin.</i> Kelte, şoltiyǵan, qısqa (QÄTS, 2011, C. 13, s. 703).	tañqı <i>sıf.</i> Kısa, alçak, uzun olmayan.

30.	тозыңқы <i>сын.</i> Тозығы жетіп ескіріңкіреген, көнеріңкі (QÄTS, 2011, C. 14, s. 207).	toziñqı <i>sin.</i> Toziğı jetip eskiriñkiregen, köneriñki (QÄTS, 2011, C. 14, s. 207).	toziñqı <i>sıf.</i> Biraz eski, eskice.
31.	түнжыраңқы <i>сын.</i> Қабағы салыңқы, кірбің; ашулы (QÄTS, 2011, C. 14, s. 425).	tünjırañqı <i>sin.</i> Qabağı salıñqı, kirbiñ; aşuvlı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 425).	tünjırañqı <i>sıf.</i> Üzüntülü, kederli, efkârlı.
32.	шашыңқы <i>сын.</i> Бытыраңқы, жинақы емес (QÄTS, 2011, C. 15, s. 304).	şasıñqı <i>sin.</i> Bitırañqı, jıynaқы емес (QÄTS, 2011, C. 15, s. 304).	şasıñqı <i>sıf.</i> Düzensiz, dağınık, etrafa saçılmış.
33.	шығыңқы <i>сын.</i> Аздап ілгері шыққан, сыртқа қарай шығып тұрған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 517).	şığıñqı <i>sin.</i> Azdap ilgeri şıqqan, sırtqa qaray şıǵıp turğan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 517).	şığıñqı <i>sıf.</i> Kabarık, çıkıntısı olan, tümseklı.
34.	ыдыраңқы <i>сын.</i> Сирек, шашыраңқы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 629).	ıdırañqı <i>sin.</i> Siyrek, şasırañqı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 629).	ıdırañqı <i>sıf.</i> Seyrek, dağınık.

3.2.1.2. -ІҢКІ, -ҢКІ (-iñki, -ñki) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 46. -ІҢКІ, -ҢКІ (-iñki, -ñki) ekleri

1.	дірілденкі <i>сын.</i> Аздап дірілі бар, қалтыраңқы (QÄTS, 2011, C. 5, s. 125).	dirildeñki <i>sin.</i> Azdap dirili bar, qaltırañqı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 125).	dirildeñki <i>sıf.</i> Hafiften titrek.
2.	иіліңкі <i>сын.</i> Аздап иілген, имектеу (QÄTS, 2011, C. 7, s. 400).	iyiliñki <i>sin.</i> Azdap iyilgen, iymektev (QÄTS, 2011, C. 7, s. 400).	iyiliñki <i>sıf.</i> Eğik, esnek, bükük.
3.	кебіңкі <i>сын.</i> Аздап кепкен, торсыып ісіңкіреген (QÄTS, 2011, C. 7, s. 511).	kebiñki <i>sin.</i> Azsap kepken, torsiyp isiñkiregen (QÄTS, 2011, C. 7, s. 511).	kebiñki <i>sıf.</i> Biraz kurumuş, kurucu.
4.	кезеріңкі <i>сын.</i> Аздап кезерген, тобарсыған; құрғақ (QÄTS, 2011, C. 7, s. 536).	kezeriñki <i>sin.</i> Azdap kezergen, tobarsıǵan; qurǵaq (QÄTS, 2011, C. 7, s. 536).	kezeriñki <i>sıf.</i> Biraz kurumuş, çatlakça.
5.	көгеріңкі <i>сын.</i> Көкшілдеу, көктеу (QÄTS, 2011, C. 8, s. 168).	kögeriñki <i>sin.</i> Kökşildev köktev (QÄTS, 2011, C. 8, s. 168).	kögeriñki <i>sıf.</i> Mavimsi, mavimtrak.
6.	көтеріңкі <i>сын.</i> 1. Биіктеу, жоғарырақ. 2. ауыс. Әдеттегі мөлшерден, шамадан артығырақ, биігірек, асқақтау (QÄTS, 2011, C. 8, s. 386).	köteriñki <i>sin.</i> 1. Biyiktev, joǵarıraq. 2. avis. Ädettegi mölşerden, şamadan artıǵıraq, biyigirek, asqaqtav (QÄTS, 2011, C. 8, s. 386).	köteriñki <i>sıf.</i> 1. Çıkık, yüksekçe. 2. mec. Normalden fazla.
7.	күмілжіңкі <i>сын.</i> Көмескі, кібірттік (QÄTS, 2011, C. 8, s. 483).	kümiljiñki <i>sin.</i> Kömeski, kibirtik (QÄTS, 2011, C. 8, s. 483).	kümiljiñki <i>sıf.</i> Kendine güvenmeyen, çekingen.
8.	кіржиіңкі <i>сын.</i> Еш нәрсені жаратпаған ренішті, тыржиыңқы (QÄTS, 2011, C. 8, s. 625).	kirjiyiñki <i>sin.</i> Eş nârseni jaratpaǵan reniştı, tırjiyiñqı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 625).	kirjiyiñki <i>sıf.</i> Öfkeli, kırgın, dargın.
9.	кіріңкі <i>сын.</i> Ішке қарай кіре түскен, батыңқы (QÄTS, 2011, C. 8, s. 641).	kiriñki <i>sin.</i> İşke qaray kire tüşken, batıñqı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 641).	kiriñki <i>sıf.</i> Girintili.
10.	түнеріңкі <i>сын.</i> 1. Түнерген, қарауытқан, бұлыңғыр. 2. ауыс.	tüneriñki <i>sin.</i> 1. Tünergen, qaravitqan, bulıñǵır. 2. avis.	tüneriñki <i>sıf.</i> 1. Kararmış, bulut kaplamış. 2. mec.

	Қабағы қатулы, ренішті (QÄTS, 2011, C. 14, s. 493).	Qabağı qatuvlı, reniști (QÄTS, 2011, C. 14, s. 493).	Kaşları çatık, somurtkan, sinirli.
11.	түріңкі сын. Жоғары қарай қайырылған, түрілген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 507).	türin̄ki sin. Joғarı qaray qayırılған, түrilgen (QÄTS, 2011, C. 14, s. 507).	türin̄ki sıf. Yukarı doğru kıvrılmış, kaldırılmış, kalkık.
12.	түсіңкі сын. 1. Төмен түскен, салбыраңқы. 2. ауыс. Көңілі жабығыңқы, ренішті (QÄTS, 2011, C. 14, s. 523).	tüsiñki sin. 1. Tömen түsken, salbırañqı 2. avıs. Köñili jabıǵıñqı, reniști (QÄTS, 2011, C. 14, s. 523).	tüsiñki sıf. 1. Sarkmış, sarkık. 2. mec. Üzgün, dertli, kaygılı, bezgin.
13.	үркіңкі сын. Адам шошырлықтай, корқынышты, үрейлі (QÄTS, 2011, C. 15, s. 79).	ürkin̄ki sin. Adam şoşırılıqtay, korqınıştı, üreyli (QÄTS, 2011, C. 15, s. 79).	ürkin̄ki sıf. Ürkütücü, korkunç, dehşet verici.
14.	ісіңкі сын. Аздап іскен, ісінген (QÄTS, 2011, C. 15, s. 73-67).	isiñki sin. Azdap isken, isingen (QÄTS, 2011, C. 15, s. 73-67).	isiñki sıf. Biraz şişmiş, şişkince, kabarıkça.

Екін қалыңлық incelik uyumuna tam uyduǵы -ñgı ekinden önce -a ve -ı ünlüsü kullanılırken -ñgi ekinden önce incelik uyumuyla genelde -i yardımcı sesinin kullanıldıǵы dikkat çekmiştir.

3.2.2. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -ҒЫШ, -ҒИШ, -ҚЫШ, -КИШ (-ğış, -giş, -qış, -kiş) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde oldukça işlek bir ektir. İşlev bakımından fiilin gösterdiği işi yapanı veya yapılan işten etkileneni gösteren adlar türetmektedir. “Eski Türkçe devrinde bu ekin örneǵi yoktur; ancak daha sonra Çağatay ve Kıpçak da bazı nesne adlarında gördüğümüz -guç, -güç şeklinin en eski şekil olduǵы ve -guç>-gu-çı şeklinden geldiǵи tespit edilmiştir” (Öner, 1998: 83). **Türkiye Türkçesinde** fazla işleriǵе sahip olmayan bu ekin karşılıǵы **-gıç, -giç, -guç, -güç** dır: *dal-gıç, çek+iç, eg+iç*.

Tablo 47. Kazak Türkçesinde (-ğış, -giş, -qış, -kiş) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini

Lehçeler	Ekler
Kazak	-ğış, -giş, -qış, -kiş (äserlengiş: <i>çabuk duygulanan, çabuk etkilenen, duygulu, hassas, jayratqış: yıkıcı, imha edici, kırıcı, eñkiş: biraz kambur, kamburca</i>)
Kırgız	-gıç, -giç, -guç, -güç; -kıç, -kiç, -kuç, -küç (bilgiç: <i>haberdar, tutkuç: sap, kulp</i>)
Tatar	-ğıç, -gëç; -guç, -güç; qıç, -quç; -këç, -küç

(yırtkıcı: *vahşi*)**Başkurt**

-qıs, -kës; -qūs, -kūs, -ğıs, -ğës, -ğūs, -ğūs
(yırtqıs: *yırtıcı*, qırğıs: *kırıcı*, tütqūs: *tutucu*)

Karakalpak

-ğış, -giş; -qış, -kiş; wış -wiş
(jarılğış: *patlayıcı*, anıqlawış: *belirten*)

Kazak Türkçesinde -ç>-ş değişimi sonunda ek -gış, -giş; -kış, -kiş şeklini almıştır, “Kırgızca dudak uyumu sonunda, ilave olarak yuvarlak ünlülü -guç, -güç; -kuç, -küç varyantları da bulunur. Tatarca da ön damak ünlülü türler olarak -gëç, -këç şekilleri vardır” (Öner, 1998: 85). “Kırgız Türkçesinde ekin ünlü uyumuna girdiği tonluyla biten fiil kök veya tabanına -gıç, -giç, -guç, -güç; tonsuzla biten fiillere ise -kıç, -kiç, -kuç, -küç şekilleri getirilirdiği görülür” (Çengel, 2005: 143). “Karakalpak Türkçesinde -ğış, -giş (sonu ünlüyle ve l,n,r,y,z gibi tonlu ünsüzlerden sonra), -qış, -kiş (sonu tonsuzla biten kelimelerden sonra), diğer Türk lehçelerinden farklı olarak -wış, -wiş eki ise (sonu ünlüyle biten bazı kelimelerden sonra) gramer terimleri yapmada kullanılır” (Uygur, 2010: 90).

3.2.2.1. -ҒЫШ (-ğış) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 48. -ҒЫШ (-ğış) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	абайлағыш сын. Байқағыш, сезгіш, сезімтал (QÄTS, 2011, C. 1, s. 31).	abaylağış sin. Bayqağış, sezgiş, sezimtal (QÄTS, 2011, C. 1, s. 31).	abaylağış sıf. Gözlem gücü yüksek, gözü keskin, gözlemci.
2.	айнығыш сын. Тез өзгеретін, ой-ниетінен жылдам айнып кететін, тұрақсыз, тиянақсыз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 168).	ayniğış sin. Tez өзgeretin, oyniyetinen jldam aynıp ketetin, turaqsız tiyanaqsız (QÄTS, 2011, C. 1, s. 168).	ayniğış sıf. Sözünde durmayan, devamlı karar değiştiren, döneç.
3.	алданғыш сын. Сенгіш, тез сенетін, иланғыш, нанғыш, ашықауыз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 399).	aldanğış sin. Sengiş, tez senetin, iylanğış, nanğış aşıqavız (QÄTS, 2011, C. 1, s. 399).	aldanğış sıf. Çabuk inanan, kolay kandırılan, saf.

4.	аңғарғыш <i>сын.</i> Сезімтал, байқағыш, аңғарымпаз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 527).	añğarğış <i>sin.</i> Sezimtal, bayqağış, añğarımпаз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 527).	añğarğış <i>sıf.</i> Gözü keskin, dikkatli, çabuk fark eden.
5.	аңдағыш <i>сын.</i> Сізгіш, байқағыш, аңғарымпаз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 531).	añdağış <i>sin.</i> Sezgiş, bayqağış, añğarımпаз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 531).	añdağış <i>sıf.</i> Ferasetli, sezgili.
6.	аяғыш <i>сын.</i> Жаны ашығыш, мүсіркегіш (QÄTS, 2011, C. 2, s. 307).	ayağış <i>sin.</i> Janı aşığış, müsirkegiş (QÄTS, 2011, C. 2, s. 307).	ayağış <i>sıf.</i> Çok merhametli, yufka yürekli.
7.	байқағыш <i>сын.</i> Абайлағыш, бірден танығыш (QÄTS, 2011, C. 2, s. 579).	bayqağış <i>sin.</i> Abaylağış, birden tanığış (QÄTS, 2011, C. 2, s. 579).	bayqağış <i>sıf.</i> İhtiyatlı, sakin, ihtiyatkâr, dikkatli.
8.	барғыш <i>сын.</i> Бара бергіш, баруды ұнататын, баруын қоймайтын (QÄTS, 2011, C. 2, s. 722).	barğış <i>sin.</i> Bara bergiş, baruvdı unatatin, baruvın qoymaytın (QÄTS, 2011, C. 2, s. 722).	barğış <i>sıf.</i> Bir yere gitmeye hevesli.
9.	баурағыш <i>сын.</i> Бауырына тартқыш, үйіріп кеткіш, менгергіш, игергіш (QÄTS, 2011, C. 3, s. 129).	bavraqış <i>sin.</i> Bavırına tartqış, üyirip äketkiş, meñgergiş, iygergiş (QÄTS, 2011, C. 3, s. 129).	bavraqış <i>sıf.</i> İnsanlarla çabuk kaynaşan, girişken, sıcakkanlı.
10.	болжағыш <i>сын.</i> Алдын ала байқағыш, тұспалдағыш, көреген (QÄTS, 2011, C. 3, s. 467).	boljağış <i>sin.</i> Aldın ala bayqağış, tuspaldağış, köregen (QÄTS, 2011, C. 3, s. 467).	boljağış <i>sıf.</i> Tahmin eden, yorumlayan.
11.	бұзғыш <i>сын.</i> 1. Бір нәрсені бұзатын, қиратқыш. 2. <i>ауыс.</i> Пейілі жаман, қараниет, бәлеқор (QÄTS, 2011, C. 3, s. 643).	buzğış <i>sin.</i> 1. Bir nârseni buzatın, qıratqış. 2. <i>avis.</i> Peyili jaman, qaraniyet, bäleqor (QÄTS, 2011, C. 3, s. 643).	buzğış <i>sıf.</i> 1. Bir şeyi kıran, dökken, ortadan kaldıran. 2. <i>mec.</i> Fitneci, bölücü.
12.	жабырқағыш <i>сын.</i> Көңілі жасып қамыққыш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 504).	jabırqağış <i>sin.</i> Köñili jasıp qamıqqış (QÄTS, 2011, C. 5, s. 504).	jabırqağış <i>sıf.</i> Sık sık üzülen, kederlenen.
13.	жазғыш <i>сын.</i> Тез жазып тастайтын, ойындағысын қағазға түсіруге құмар, бірден қағазға түсіргіш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 544).	jazğış <i>sin.</i> Tez jazıp tastaytın, oyındağısın qağazğa tüsirüvge qumar, birden qağazqa tüsirgiş (QÄTS, 2011, C. 5, s. 544).	jazğış <i>sıf.</i> Hızlı, çabuk yazan.
14.	жақтағыш <i>сын.</i> Қолдағыш, қоштағыш, қорғағыш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 611).	jaqtağış <i>sin.</i> Qoldağış, qoštağış, qorğağış (QÄTS, 2011, C. 5, s. 611).	jaqtağış <i>sıf.</i> Destekleyici, taraf tutan.
15.	жалтарғыш <i>сын.</i> 1. Бұрмалай тартқыш, ұстатуы қиын, епті, бұлтарғыш 2. <i>ауыс.</i> Сенімсіз, тұрақсыз, бұлтарма (QÄTS, 2011, C. 5, s. 677).	jaltarğış <i>sin.</i> 1. Burmalay tartqış, ustatuvı qıyın, epti, bultarğış. 2. <i>avis.</i> Senimsiz, turaqsız, bultarma (QÄTS, 2011, C. 5, s. 677).	jaltarğış <i>sıf.</i> 1. Hilekâr, düzenbaz. 2. <i>mec.</i> İnanırcı olmayan, güven vermeyen.
16.	жарғыш <i>сын.</i> Қопарғыш, аударғыш (QÄTS, 2011, C. 6, s. 91).	jarğış <i>sin.</i> Qoparğış, avdarğış (QÄTS, 2011, C. 6, s. 91).	jarğış <i>sıf.</i> Patlatıcı.
17.	жарылқағыш <i>сын.</i> Біреуге жақсылық еткіш (QÄTS, 2011, C. 6, s. 133).	jarılqağış <i>sin.</i> Birevge jaqsılıq etkiş (QÄTS, 2011, C. 6, s. 133).	jarılqağış <i>sıf.</i> Birisine iyilik yapan, iyiliksever.
18.	жорғалағыш <i>сын.</i> Жорғалап тез жүретін, жорғалай беретін,	jorğalağış <i>sin.</i> Jorğalap tez жүретін, jorğalay беретін,	jorğalağış <i>sıf.</i> Hızlı sürünen.

	жорғалауық (QÄTS, 2011, C. 6, s. 491).	jorğalavıq (QÄTS, 2011, C. 6, s. 491).	
19.	жұмыртқалағыш <i>сын.</i> Жұмыртқалайтын, жұмыртқа салғыш (QÄTS, 2011, C. 6, s. 568).	jumırtqalağış <i>sin.</i> Jumırtqalaytın, jumırtqa salğış (QÄTS, 2011, C. 6, s. 568).	jumırtqalağış <i>sıf.</i> Çok yumurtalayan.
20.	зиянданғыш <i>сын.</i> Зиян шеккіш, зақымданғыш (QÄTS, 2011, C. 7, s. 147).	ziyandanğış <i>sin.</i> Zıyan şekkiş, zaqımdanğış (QÄTS, 2011, C. 7, s. 147).	ziyandanğış <i>sıf.</i> Çabuk zarar ve zıyan gören.
21.	иланғыш <i>сын.</i> Бір нәрсеге, біреудің айтқанына сенгіш, нанғыш, көнгіш (QÄTS, 2011, C. 7, s. 224).	iylanğış <i>sin.</i> Bir nârsege, bireydiñ aytqanına sengiş, nanğış, köngiş (QÄTS, 2011, C. 7, s. 224).	iylanğış <i>sıf.</i> Çabuk, kolay inanan, safdil.
22.	иландырғыш <i>сын.</i> Нандырғыш, сендіргіш (QÄTS, 2011, C. 7, s. 224).	iylandırğış <i>sin.</i> Nandırğış, sendirgiş (QÄTS, 2011, C. 7, s. 224).	iylandırğış <i>sıf.</i> İnandırıcı, güven veren.
23.	қабылдағыш <i>сын.</i> Алғыр, зейінді, қабілетті (QÄTS, 2011, C. 8, s. 685).	qabılđağış <i>sin.</i> Alğır, zeyindi, qabiletti (QÄTS, 2011, C. 8, s. 685).	qabılđağış <i>sıf.</i> Zeki, kabiliyetli.
25.	қажағыш <i>сын.</i> Қажай беретін, мыжыма (QÄTS, 2011, C. 8, s. 721).	kajağış <i>sin.</i> Qajay beretin, mıjıma (QÄTS, 2011, C. 8, s. 721).	kajağış <i>sıf.</i> Sataşkan.
26.	қанағыш <i>сын.</i> Біреудің еңбегін пайдаланғыш, тегін пайда тапқыш (QÄTS, 2011, C. 8, s. 219).	qanağış <i>sin.</i> Birevdiñ eñbegin paydalanğış, tegin payda tapqış (QÄTS, 2011, C. 8, s. 219).	qanağış <i>sıf.</i> Sömüren, sömürgeci.
27.	қиялдағыш <i>сын.</i> Арманшыл, көп қиялдайтын (QÄTS, 2011, C. 8, s. 603).	qiyalđağış <i>sin.</i> Armanşıl, köp qiyaldaytın (QÄTS, 2011, C. 8, s. 603).	qiyalđağış <i>sıf.</i> Hayalperest, hayalci.
28.	қозғалғыш <i>сын.</i> Қозғала беретін, қимылдағыш, бір орнында тұрмайтын (QÄTS, 2011, C. 8, s. 649).	qozğalğış <i>sin.</i> Qozğala beretin, qıymılđağış, bir ornında turmaytın (QÄTS, 2011, C. 8, s. 649).	qozğalğış <i>sıf.</i> Hareketli, devirgen.
29.	қозғыш <i>сын.</i> Тез қозып кететін, ашуланшақ (QÄTS, 2011, C. 8, s. 653).	qozğış <i>sin.</i> Tez qozıp ketetin, ašovlanşaq (QÄTS, 2011, C. 8, s. 653).	qozğış <i>sıf.</i> Çabuk hareket eden, çabuk sinirlenen.
30.	қопарғыш <i>сын.</i> Бір нәрсені қопарып тастайтын (QÄTS, 2011, C. 10, s. 61).	qoparğış <i>sin.</i> Bir nârseni qoparıp tastaytın (QÄTS, 2011, C. 10, s. 61).	qoparğış <i>sıf.</i> Patlayıcı (madde).
31.	құбылғыш <i>сын.</i> Тез құбылатын, жиі-жиі түрлене беретін; өзгергіш (QÄTS, 2011, C. 10, s. 227).	qubılğış <i>sin.</i> Tez qubılatın, jiyi-jiyi türlene beretin; özgergiş (QÄTS, 2011, C. 10, s. 227).	qubılğış <i>sıf.</i> Değişken, istikrarsız, kararsız.
32.	құлпырғыш <i>сын.</i> Неşe түрлі болып құбылғыш, түрленгіш (QÄTS, 2011, C. 10, s. 309).	qulpırğış <i>sin.</i> Neşe türlü bolıp qubılğış, türleñgiş (QÄTS, 2011, C. 10, s. 309).	qulpırğış <i>sıf.</i> Değişken, rengi yanardöner olan.
33.	мазақтағыш <i>сын.</i> Мазақ еткіш, келемеждегіш (QÄTS, 2011, C. 10, s. 736).	mazaqtağış <i>sin.</i> Mazaq etkiş, kelemejdegiş (QÄTS, 2011, C. 10, s. 736).	mazaqtağış <i>sıf.</i> Alay eden, dalga geçen.
34.	малтығыш <i>сын.</i> Малтуға шебер, жүзгіш (QÄTS, 2011, C. 11, s. 46).	maltığış <i>sin.</i> Maltuvğa şeber, jüzgiş (QÄTS, 2011, C. 11, s. 46).	maltığış <i>sıf.</i> Yüzücü, iyi yüzen.
35.	нанғыш <i>сын.</i> Жоқтан өзгеге сенгіш, иланғыш (QÄTS, 2011, C. 11, s. 481).	nanğış <i>sin.</i> Joqtan özgege sengiş, iylanğış (QÄTS, 2011, C. 11, s. 481).	nanğış <i>sıf.</i> Kolay, çabuk inanan, saf.

36.	омырылғыш <i>сын.</i> Опырыла кететін, сынғыш (QÄTS, 2011, C. 11, s. 679).	omırılğıš <i>sin.</i> Opirıla ketetin, sınığıš (QÄTS, 2011, C. 11, s. 679).	omırılğıš <i>sıf.</i> Çabuk kırılan, parçаланан.
37.	опырылғыш <i>сын.</i> Опырыла бергіш; морт (QÄTS, 2011, C. 11, s. 712).	opırılğıš <i>sin.</i> Opirıla bergiş; mort (QÄTS, 2011, C. 11, s. 712).	opırılğıš <i>sıf.</i> Kırılan, kolay kırılan, bozulan, koparılan.
38.	орағыш <i>сын.</i> Орауға икемді, тез орайтын (QÄTS, 2011, C. 11, s. 715).	orağıš <i>sin.</i> Oravğa iykemdi, tez oraytın (QÄTS, 2011, C. 11, s. 715).	orağıš <i>sıf.</i> Sarmaya elveriřli.
39.	пайымдағыш <i>сын.</i> Бір нәрсені байқағыш, аңғарғыш; танығыш (QÄTS, 2011, C. 12, s. 281).	payımdağıš <i>sin.</i> Bir nârseni bayqağış, aңğarğıř; tanığış (QÄTS, 2011, C. 12, s. 281).	payımdağıš <i>sıf.</i> Çabuk anlayan, derin düşünen, kavrayan.
40.	санағыш <i>сын.</i> Санап тұратын, есебін алатын (QÄTS, 2011, C. 12, s. 637).	sanağıš <i>sin.</i> Sanap turatın, esebin alatın (QÄTS, 2011, C. 12, s. 637).	sanağıš <i>sıf.</i> Sayan, hesaplayan.
41.	сайрағыш <i>сын.</i> Әнші, әуезді даусы бар, сайрай алатын (QÄTS, 2011, C. 12, s. 546).	sayrağıš <i>sin.</i> Änři, ävezdi davısı bar, sayray alatın (QÄTS, 2011, C. 12, s. 546).	sayrağıš <i>sıf.</i> Şarkıcı, şarkıyı makamına uygun şekilde söyleyen.
42.	сұрағыш <i>сын.</i> Сұрай беретін, көп сұрақ сұрайтын (QÄTS, 2011, C. 13, s. 377).	surağıš <i>sin.</i> Suray беретін, көп suraq suraytın (QÄTS, 2011, C. 13, s. 377).	surağıš <i>sıf.</i> Çok soru soran, meraklı.
43.	сынғыш <i>сын.</i> Күйрегiш, опырылғыш; қирауға бейім (QÄTS, 2011, C. 13, s. 515).	sınğıš <i>sin.</i> Küyregiř, opırılğış; qıyravğa beyim (QÄTS, 2011, C. 13, s. 515).	sınğıš <i>sıf.</i> Kolay ve çabuk kırılan, kırılan.
44.	табынғыш <i>сын.</i> Бас игіш, құлықшыл (QÄTS, 2011, C. 13, s. 597).	tabınğıš <i>sin.</i> Bas iyğış, qulıqşıl (QÄTS, 2011, C. 13, s. 597).	tabınğıš <i>sıf.</i> Yöneticilerin, üst düzeydeki insanların meşru olmayan isteklerine kayıtsız şartsız uyan.
45.	тайғыш <i>сын.</i> 1. Тайғанақтағыш, тайғақтағыш. 2. ауыс. Айнығыш, өзгергіш (QÄTS, 2011, C. 13, s. 620).	tayğıš <i>sin.</i> 1. Tayğaqahtağış, tayğaqahtağış. 2. avis. Aynığış, özgergiş (QÄTS, 2011, C. 13, s. 620).	tayğıš <i>sıf.</i> 1. Çok kayan, sürekli kayan. 2. mec. Kaypaklığı alışkanlık edinmiş (kimse).
46.	талғағыш <i>сын.</i> Талғампаз, талғамды (QÄTS, 2011, C. 13, s. 658).	talğağıš <i>sin.</i> Talğampaz, talğamdı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 658).	talğağıš <i>sıf.</i> Seçici, seçen, titiz (kimse).
47.	тұңғыш <i>сын.</i> Ең алғаш, бірінші (QÄTS, 2011, C. 14, s. 427).	tuñğıš <i>sin.</i> Eñ alğaş, birinři (QÄTS, 2011, C. 14, s. 427).	tuñğıš <i>sıf.</i> İlk, önceki, ilkel.
48.	тұтанғыш <i>сын.</i> Тез жануға бейім, тез тұтанатын (QÄTS, 2011, C. 14, s. 445).	tutanğıš <i>sin.</i> Tez januvğa beyim, tez tutanatın (QÄTS, 2011, C. 14, s. 445).	tutanğıš <i>sıf.</i> Tez tutuşan, tutuşmaya elverişli.
49.	тұтылғыш <i>сын.</i> Тез тұтылып қалатын (QÄTS, 2011, C. 14, s. 450).	tutılğıš <i>sin.</i> Tez tutılıp qalatın (QÄTS, 2011, C. 14, s. 450).	tutılğıš <i>sıf.</i> Tez tutulan, yapışkan.
50.	тілалғыш <i>сын.</i> Айтқанды қалтқысыз орындайтын, жұмсаған жерге екі айтқызбай баратын, елгезек (QÄTS, 2011, C. 14, s. 612).	tilalğıš <i>sin.</i> Aytqandı qaltqısız orındaytın, jumsağan jerge eki aytqızbay baratın, elgezек (QÄTS, 2011, C. 14, s. 612).	tilalğıš <i>sıf.</i> Söz dinleyen, uysal.

51.	улағыш сын. Уын таратқыш, улайтын қасиеті мол (QÄTS, 2011, C. 14, s. 658).	uvlağış sin. Uvin taratqış, uvlaytın qasiyeti mol (QÄTS, 2011, C. 14, s. 658).	uvlağış sıf. Zehirleyici.
52.	уланғыш сын. Улануға бейім, улануы тез (QÄTS, 2011, C. 14, s. 658).	uvlanğış sin. Uvlanuvğa beyim, uvlanuvı tez (QÄTS, 2011, C. 14, s. 658).	uvlanğış sıf. Çabuk zehirlenen, zehirlenmeye meyilli.
53.	ұғынғыш сын. Түсінгіш, ұғымтал (QÄTS, 2011, C. 14, s. 677).	uğınğış sin. Tüsingiş, uğımtal (QÄTS, 2011, C. 14, s. 677).	uğınğış sıf. Anlayışlı, kavrayış düzeyi yüksek, zeki.
54.	ұрлағыш сын. Ұрлауға шебер, ұрлықты кәсіп еткіш (QÄTS, 2011, C. 14, s. 737).	urlağış sin. Urlavğa шебер, urlıqtı käsip etkiş (QÄTS, 2011, C. 14, s. 737).	urlağış sıf. Çalmayı, hırsızlığı meslek edinen, hırsız.
55.	шалғыш (1) сын. Күрес, айқас кезінде жығу үшін аяқты шалатын не қағатын, айла-әрекеттің шебері (QÄTS, 2011, C. 15, s. 219).	şalğış sin. Küres, ayqas kezinde jıǵuv üşin ayaqtı şalatın ne qaǵatın, ayla әrekettiñ шеberi (QÄTS, 2011, C. 15, s. 219).	şalğış sıf. Ayak çelen, ayak çelmede usta olan.
56.	шалғыш (2) сын. Алыстан байқағыш, қырағы (QÄTS, 2011, C. 15, s. 219).	şalğış sin. Alıstan bayqaǵış, qıraǵı (QÄTS, 2011, C. 15, s. 219).	şalğış sıf. Uzaǵı gören, gözü keskin.
57.	шамырқанғыш сын. Шамданғыш, ашуланғыш, ренжігіш (QÄTS, 2011, C. 15, s. 237).	şamırqanğış sin. Şamdanǵış, aşuvlanğış, renjigiş (QÄTS, 2011, C. 15, s. 237).	şamırqanğış sıf. Çabuk öfkelenen, hiddetlenen.
58.	ыдырағыш сын. Ыдырап кеткіш, сетінегіш (QÄTS, 2011, C. 15, s. 628).	ıdırağış sin. İdirap ketkiş, setinegiş (QÄTS, 2011, C. 15, s. 628).	ıdırağış sıf. Kolay dağılan, çabuk yayılan, gevşek.
59.	ысқырғыш сын. Жақсы ысқыра білетін катты ысқыратын (QÄTS, 2011, C. 15, s. 681).	ısqrğış sin. Jaqsı ısqıra biletin qattı ısqıratın (QÄTS, 2011, C. 15, s. 681).	ısqrğış sıf. İyi ılık çalan (kimse).

3.2.2.2. -ҒІІІ (-giş) Ekiyle Түреtilmiş Сıfatlarla Олуған Сөз Varlıǵı

Tablo 49. -ҒІІІ (-giş) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Сөз және сөз тіркестері	Kelime ve Kelime Grupları
1.	әсерленгіш сын. Әсер алғыш, сергек, сезімтал (QÄTS, 2011, C. 1, s. 487).	äserlengiş sin. Äser alǵış, sergek, sezimtal (QÄTS, 2011, C. 1, s. 487).	äserlengiş sıf. Çabuk duygulanan, çabuk etkilenen, duygulu, hassas.

2.	әуестенгіш <i>сын.</i> Көңілі ауып, қызыққыш, құмартқыш (QÄTS, 2011, с. 1, s. 512).	ävestengiş <i>sin.</i> Köñili avıp, qızıqqış, qumartqış (QÄTS, 2011, C. 1, s. 512).	ävestengiş <i>sıf.</i> Hevesli, meraklı.
3.	бергіш <i>сын.</i> Береген, қолы ашық, таратқыш (QÄTS, 2011, C. 3, s. 272).	bergiş <i>sin.</i> Beregen, qolı aşıq, taratqış (QÄTS, 2011, C. 3, s. 272).	bergiş <i>sıf.</i> Cömert, eli açık.
4.	берілгіш <i>сын.</i> Бойұрғыш, әуестенгіш (QÄTS, 2011, C. 3, s. 287).	berilgiş <i>sin.</i> Boyurğış, ävestengiş (QÄTS, 2011, C. 3, s. 287).	berilgiş <i>sıf.</i> Merak eden, heveslenen.
5.	бөлінгіш <i>сын.</i> Тез, жақсы бөлінетін (QÄTS, 2011, C. 3, s. 559).	bölingiş <i>sin.</i> Tez, jaqsı bölinetin (QÄTS, 2011, C. 3, s. 559).	bölingiş <i>sıf.</i> Çabuk bölünen, parçаланан.
6.	езгіш <i>сын.</i> сөйл. Езуші, қанаушы (тап) (QÄTS, 2011, C. 5, s. 166).	ezgiş <i>sin.</i> Ezüvşi, qanavşı (tap) (QÄTS, 2011, C. 5, s. 166).	ezgiş <i>sıf.</i> Ezici, baskıcı, sömürgeci.
7.	езгіш <i>сын.</i> 1. Бір нәрсені (баяу, сыр, сия т. б.) езетін, езуге шебер (адам). 2. <i>ауыс.</i> Көп сөйлегіш, мыжыма, мылжын. (QÄTS, 2011, C. 5, s. 166).	ezgiş <i>sin.</i> 1. Bir nârseni (boyav, sır, siya t.b.) ezetin, ezüvge şeber (adam). 2. <i>avis.</i> Köp söylegiş, mıjıma, mıljın (QÄTS, 2011, C. 5, s. 166).	ezgiş <i>sıf.</i> 1. Bir şeyi (boya, mürekkep v.b.) ezmeye, karıştırmaya usta (kişi). 2. <i>mec.</i> Çok konuşan, geveze.
8.	езілгіш <i>сын.</i> 1. Езіліп кеткіш, тез әрі оңай еритін. 2. <i>ауыс.</i> Елжірегіш, мейірленгіш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 173).	ezilgiş <i>sin.</i> 1. Ezilip ketkiş, tez äri oñay eriytin. 2. <i>avis.</i> Eljiregiş, meyirlengiş (QÄTS, 2011, C. 5, s. 173).	ezilgiş <i>sıf.</i> 1. Çabuk ezilen. 2. <i>mec.</i> Yufka yürekli, merhametli.
9.	елеңдегіш <i>сын.</i> Елең-елең етіп, жан-жағына қарағыш; үріккіш, секем алғыш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 231).	eleñdegiş <i>sin.</i> Eleñ-eleñ etip, jan-jağına qarağış; ürikkış, sekem alğış (QÄTS, 2011, C. 5, s. 231).	eleñdegiş <i>sıf.</i> Her şeyden korkan, korkak, ödleк.
10.	елжірегіш <i>сын.</i> Елжіреп тұратын; мейірленгіш, еміренгіш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 240).	eljiregiş <i>sin.</i> Eljirep turatın; meyirlengiş, emirengiş (QÄTS, 2011, C. 5, s. 240).	eljiregiş <i>sıf.</i> Duygusal, şefkatli.
11.	еліктегіш <i>сын.</i> 1. Біреуге ұқсап баққыш, елтігіш, еліккіш, әр нәрсеге қызыққыш; әуесқой. 2. <i>жағымсыз.</i> Өзіндік пікірі жоқ, өзгеге ергіш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 252).	eliktegiş <i>sin.</i> 1. Birevge uqsap baqqış, eltigiş, elikkiş, är nârsege qızıqqış; ävesqoy. 2. <i>jağımsız.</i> Özindik pikiri joq, özgege ergiş (QÄTS, 2011, C. 5, s. 252).	eliktegiş <i>sıf.</i> 1. Özentili, taklit etmeyi seven. 2. <i>sevimsiz.</i> Safderun, kendi fikri olmayan.
12.	еміренгіш <i>сын.</i> Мейірімді, бауырмал, көңілшек (QÄTS, 2011, C. 5, s. 278).	emirengiş <i>sin.</i> Meyirimdi, bavırmal, köñilşek (QÄTS, 2011, C. 5, s. 278).	emirengiş <i>sıf.</i> Sevecen, şefkatli.
13.	ергіш <i>сын.</i> Сенгіш, нанғыш, иланғыш. (QÄTS, 2011, C. 5, s. 335).	ergiş <i>sin.</i> Sengiş, nanğış, iylanğış (QÄTS, 2011, C. 5, s. 335).	ergiş <i>sıf.</i> Safderun, çabuk inanan.
14.	ерігіш <i>сын.</i> Сұйық күйге айналғыш, сұйыққа сіңгіш, балқығыш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 376).	erigiş <i>sin.</i> Suyıq küyge aynalğış, suyıqqa siñğış, balqığış (QÄTS, 2011, C. 5, s. 376).	erigiş <i>sıf.</i> Çabuk eriyen.
15.	есіркегіш <i>сын.</i> Аяғыш, жаны ашығыш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 442).	esirkegiş <i>sin.</i> Ayağış, janı aşığış (QÄTS, 2011, C. 5, s. 442).	esirkegiş <i>sıf.</i> Acıyan, merhamet eden.
16.	жегіш <i>сын.</i> 1. Белгілі бір тағамды көп жейтін, жеуге құмар. 2. <i>ауыс.</i> Біреуден алым	jegiş <i>sin.</i> 1. Belgili bir tağamdı köp jeytin, jevge qumar. 2. <i>avis.</i> Birevden alım alğış,	jegiş <i>sıf.</i> 1. Çok yemek yiyen, obur. 2. <i>mec.</i>

	алғыш, паракор (QÄTS, 2011, C. 6, s. 259).	paraqor (QÄTS, 2011, C. 6, s. 259).	Başkasının hakkını yiyen, rüşvetçi, yiyici.
17.	желгіш <i>сын.</i> Желісі күшті, желісті (QÄTS, 2011, C. 6, s. 285).	jelgiş <i>sin.</i> Jelisi küşti, jelisti (QÄTS, 2011, C. 6, s. 285).	jelgiş <i>sıf.</i> Yürük, hızlı koşan (at).
18.	икемделгіш <i>сын.</i> Бейімделгіш, ыңғайланғыш, көнгіш (QÄTS, 2011, C. 6, s. 219).	iykemdelgiş <i>sin.</i> Beyimdelgiş, ıñğaylangış köngiş (QÄTS, 2011, C. 6, s. 219).	iykemdelgiş <i>sıf.</i> Meyilli, eğilimli, mail.
19.	илгіш <i>сын.</i> Майысқақ, икемге келгіш (QÄTS, 2011, C. 6, s. 399).	iyilgiş <i>sin.</i> Mayısqaq, iykemge kelgiş (QÄTS, 2011, C. 6, s. 399).	iyilgiş <i>sıf.</i> Eğilmeye yatkın, esnek.
20.	иірілгіш <i>сын.</i> Иірленгіш, иірі-иірі болғыш (QÄTS, 2011, C. 6, s. 405).	iyirilgiş <i>sin.</i> İyirlengiş, iyir-iyir bolğış (QÄTS, 2011, C. 6, s. 405).	iyirilgiş <i>sıf.</i> Eğrilmeye uygun, elverişli.
21.	кезгіш <i>сын.</i> Кезіп жүргіш, кезгек; қыдырымпаз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 528).	keziş <i>sin.</i> Kezip жүrgiş, kezgek; qıdırımpaz (QÄTS, 2011, C. 6, s. 528).	keziş <i>sıf.</i> Avare, başıboş, aylak.
22.	кейігіш <i>сын.</i> Әр нәрсеge бір ренжи беретін, налығыш (QÄTS, 2011, C. 6, s. 541).	keyigiş <i>sin.</i> Är närsege bir renjiy беретin, nalğış (QÄTS, 2011, C. 6, s. 541).	keyigiş <i>sıf.</i> Alingan, kırılған.
23.	көкігіш <i>сын.</i> Әр нәрсені бір шатып-бұтып бөскіш, масаттанып лепіргіш (QÄTS, 2011, C. 8, s. 249).	kökigiş <i>sin.</i> Är närсени bir şatıp-butıp böskiş, masattanıp lepirgiş (QÄTS, 2011, C. 8, s. 249).	kökigiş <i>sıf.</i> Yol yordam bilmeyen, çok konuşan.
25.	көнгіш <i>сын.</i> Айтқанды орындағыш, тіл алғыш (QÄTS, 2011, C. 8, s. 292).	köngiş <i>sin.</i> Aytqandı orındağış, til alğış (QÄTS, 2011, C. 8, s. 292).	köngiş <i>sıf.</i> Yumuşak başlı, çabuk ikna olan.
26.	көргіш <i>сын.</i> Танығыш, сезгіш, қырағы (QÄTS, 2011, C. 8, s. 338).	körgiş <i>sin.</i> Tanığış, sezgiş, qırağı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 338).	körgiş <i>sıf.</i> Sezgili, hassas.
27.	күйдіргіш <i>сын.</i> Тиген жеріне зақым келтіріп, күйдіретін (QÄTS, 2011, C. 8, s. 440).	küydirgiş <i>sin.</i> Tiygen jerine zaqım keltirip, qüydiretin (QÄTS, 2011, C. 8, s. 440).	küydirgiş <i>sıf.</i> Yakıcı.
28.	күлгіш <i>сын.</i> Әжуалағыш, мысқылшыл (QÄTS, 2011, C. 8, s. 465).	külgiş <i>sin.</i> Äjuvalağış, mısılşıl (QÄTS, 2011, C. 8, s. 465).	külgiş <i>sıf.</i> Alaycı, müstehzi.
29.	мүсіркегіш <i>сын.</i> Есіркегіш, аяғыш (QÄTS, 2011, C. 11, s. 396).	müsirkegiş <i>sin.</i> Esirkegiş, ayağış (QÄTS, 2011, C. 11, s. 396).	müsirkegiş <i>sıf.</i> Esirgeyen, acıyan.
30.	мінегіш <i>сын.</i> Мін таққыш, сынағыш (QÄTS, 2011, C. 11, s. 436).	minegiş <i>sin.</i> Min taqqış, sınağış (QÄTS, 2011, C. 11, s. 436).	minegiş <i>sıf.</i> Eleştiren, kusur bulan.
31.	өзгергіш <i>сын.</i> Басқа түрге енгіш, қоршаған ортаға бейімделгіш (QÄTS, 2011, C. 12, s. 87).	özgergiş <i>sin.</i> Basqa түрге engiş, qorşağan ortağa beyimdelgiş (QÄTS, 2011, C. 12, s. 87).	özgergiş <i>sıf.</i> Çabuk değişen, değişken.
32.	өкпелегіш <i>сын.</i> Жиі өкпелейтін, өкпешіл (QÄTS, 2011, C. 12, s. 113).	ökpelegiş <i>sin.</i> Jiі ökpeleytin, ökpeşil (QÄTS, 2011, C. 12, s. 113).	ökpelegiş <i>sıf.</i> Alingan, kırılған, gücenen.
33.	өңгіш <i>сын.</i> Жақсы өнетін, тез өсетін (QÄTS, 2011, C. 12, s. 151).	öngiş <i>sin.</i> Jaqsı önetin, tez ösetin (QÄTS, 2011, C. 12, s. 151).	öngiş <i>sıf.</i> Çabuk filizlenen, tez yetişen.
34.	ренжігіш <i>сын.</i> Өкпелегіш, жабырқағыш, налығыш (QÄTS, 2011, C. 12, s. 472).	renjigiş <i>sin.</i> Ökpelegiş, jabırqağış, nalğış (QÄTS, 2011, C. 12, s. 472).	renjigiş <i>sıf.</i> Kırılған, alingan, çabuk darılan.

35.	сезгіш <i>сын.</i> Бір нәрсенің рет-жөнін, байқағыш, аңғарғыш (QÄTS, 2011, C. 13, s. 120).	sezgiş <i>sin.</i> Bir nerseniñ ret-jönin, bayqağış, aңğarğış (QÄTS, 2011, C. 13, s. 120).	sezgiş <i>sıf.</i> Sezgi kabiliyeti yüksek, sezgili, sezen.
36.	сезімгіш <i>сын.</i> Сезімтал, аңғарғыш, байқағыш (QÄTS, 2011, C. 13, s. 126).	sezingiş <i>sin.</i> Sezimtal, aңğarğış, bayqağış (QÄTS, 2011, C. 13, s. 126).	sezingiş <i>sıf.</i> Sezgi gücü yüksek olan.
37.	семіргіш <i>сын.</i> Семіруге бейім, тез ет алғыш (QÄTS, 2011, C. 13, s. 152).	semirgiş <i>sin.</i> Semirüvge beyim, tez et alğış (QÄTS, 2011, C. 13, s. 152).	semirgiş <i>sıf.</i> Çabuk, tez şişmanlayan, semiren.
38.	сенгіш <i>сын.</i> Біреудің айтқанын сын көзбен тексеріп білмей, көне кеткіш, әр нәрсеге нанғыш, иланғыш (QÄTS, 2011, C. 13, s. 154).	sengiş <i>sin.</i> Birevdiñ aytqanını sın közben tekserip bilmey, köne ketkiş, әr nәрsege nanğış, iylanğış (QÄTS, 2011, C. 13, s. 154).	sengiş <i>sıf.</i> Kolay inanan, çabuk inanan.
39.	сүңгігіш <i>сын.</i> Жаксы сүңги алатын, сүңгуір (QÄTS, 2011, C. 13, s. 428).	süñgigiş <i>sin.</i> Jaqsı süñgiy alatın, süñgüvir (QÄTS, 2011, C. 13, s. 428).	süñgigiş <i>sıf.</i> Suya iyi dalan, dalğıç.
40.	тентірегіш <i>сын.</i> Бекер-бос сандалуға, тентіреп жүруге құмар; қаңғыбас (QÄTS, 2011, C. 14, s. 120).	tentiregiş <i>sin.</i> Beker-bos sandaluvga, tentirep жүрүvge qumar; qaңğıbas (QÄTS, 2011, C. 14, s. 120).	tentiregiş <i>sıf.</i> Başı boş, avare gezmeyi seven, bunu âdet edinmiş.
41.	төзгіш <i>сын.</i> Неге болса да көңгіш, төзімді, шыдамды (QÄTS, 2011, C. 14, s. 328).	tözgiş <i>sin.</i> Nege bolsa da köngiş, tözimdi, şıdamdı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 328).	tözgiş <i>sıf.</i> Her türlü zorluğa dayanabilen, dayanıklı.
42.	түсінгіш <i>сын.</i> Сезгіш, байқағыш (QÄTS, 2011, C. 14, s. 521).	tüsingiş <i>sin.</i> Sezgiş, bayqağış (QÄTS, 2011, C. 14, s. 521).	tüsingiş <i>sıf.</i> Sezgili, dikkatli.
43.	тітіркенгіш <i>сын.</i> Денесі түршіккіш; көңіліне секем алғыш (QÄTS, 2011, C. 14, s. 639).	titirkengiş <i>sin.</i> Denesi türşikkіş; köñiline sekem alğış (QÄTS, 2011, C. 14, s. 639).	titirkengiş <i>sıf.</i> Hassas, titiz.
44.	үзілгіш <i>сын.</i> Үзіле беретін, үзілімпаз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 19).	üzilgiş <i>sin.</i> Üzile beretin, üzilimpaz (QÄTS, 2011, C. 15, s. 19).	üzilgiş <i>sıf.</i> Kolay kopan, kolay kesilen.
45.	үйренгіш <i>сын.</i> Білмегенін үйреніп алғыш, тез жаттыққыш (QÄTS, 2011, C. 15, s. 34).	üyrengiş <i>sin.</i> Bilmegenin üyrenip alğış, tez jattıqqış (QÄTS, 2011, C. 15, s. 34).	üyrengiş <i>sıf.</i> Çabuk öğrenen, çabuk alışan.
46.	үсігіш <i>сын.</i> Үсуге бейім, тез үситін (QÄTS, 2011, C. 15, s. 90).	üsigiş <i>sin.</i> Üsüvge beyim, tez üsiytin (QÄTS, 2011, C. 15, s. 90).	üsigiş <i>sıf.</i> Çabuk üşüyen.
47.	шөлдегіш <i>сын.</i> Шөлдеуік, сусағыш (QÄTS, 2011, C. 15, s. 415).	şöldegiş <i>sin.</i> Şöldevik, susağış (QÄTS, 2011, C. 15, s. 415).	şöldegiş <i>sıf.</i> Çabuk susayan.
48.	шірігіш <i>сын.</i> Тез шіритін, шіруге бейім (QÄTS, 2011, C. 15, s. 621).	şirigiş <i>sin.</i> Tez şiriytin, şirüvge beyim (QÄTS, 2011, C. 15, s. 621).	şirigiş <i>sıf.</i> Kolay, çabuk çürüyen, bozulan.
49.	ізденгіш <i>сын.</i> Көп ізденетін, іздемпаз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 696).	izdengiş <i>sin.</i> Köp izdenetin, izdempaz (QÄTS, 2011, C. 15, s. 696).	izdengiş <i>sıf.</i> Araştırma meraklısı, araştırmayı ve incelemeyi seven.
50.	ілгіш <i>сын.</i> Іліп түскіш, қағып алып кететін, ілгір (QÄTS, 2011, C. 15, s. 705).	ilgiş <i>sin.</i> İlip түskiş, qağıp alıp ketetin, ilgir (QÄTS, 2011, C. 15, s. 705).	ilgiş <i>sıf.</i> İyi tutan, iyi yapışan; becerikli, eli uz.

3.2.2.3. -ҚЫШ (-qış) Ekiyle Türetілміш Сıfatларла Олушан Сөз Varлıғı

Tablo 50. -ҚЫШ (-qış) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz тіркестeri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	айтқыш <i>сын.</i> Келістіріп айта білетін, сөзге шебер, айтқыр (QÄTS, 2011, C. 1, s. 178).	aytqış <i>sin.</i> Kelistirip aytá biletin, sözge шебер, aytqır (QÄTS, 2011, C. 1, s. 178).	aytqış <i>sıf.</i> Söz söylemede usta olan, hitabeti güçlü.
2.	арандатқыш <i>сын.</i> Пәлеге ұрындырғыш (QÄTS, 2011, C. 1, s. 590).	arandatqış <i>sin.</i> Päleге urındırğış (QÄTS, 2011, C. 1, s. 590).	arandatqış <i>sıf.</i> İnsanların başını belaya sokan kimse, kışkırtıcı, tahrikçi.
3.	баққыш <i>сын.</i> 1. Асырап-күткіш, қарағыш 2. <i>ауыс.</i> Бақылағыш, аңдығыш (QÄTS, 2011, C. 1, s. 630).	baqqış <i>sin.</i> 1. Asırap-kütкіш, qarağış 2. <i>avis.</i> Baqılağış, aңdığış (QÄTS, 2011, C. 1, s. 630).	baqqış <i>sıf.</i> 1. İyi bakan, ihtimam gösteren. 2. <i>mec.</i> İyi denetleme yapan.
4.	жабысқыш <i>сын.</i> Жуысқан күйде жапсырылып, жармаса кеткіш. (QÄTS, 2011, C. 5, s. 508).	jabisqış <i>sin.</i> Juvısqan küyde japsırılıp, jarmasa ketkiш. (QÄTS, 2011, C. 5, s. 508).	jabisqış <i>sıf.</i> Çabuk yapıшан.
5.	жайратқыш <i>сын.</i> Сулатып, серейтіп салғыш, қиратқыш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 591).	jayratqış <i>sin.</i> Suvlatıp, sereytin salğış, qıyratqış (QÄTS, 2011, C. 5, s. 591).	jayratqış <i>sıf.</i> Yıkıcı, imha edici, kırıcı.
6.	жортқыш <i>сын.</i> Жортуылшыл, жортып жүретін (QÄTS, 2011, C. 6, s. 493).	jortqış <i>sin.</i> Jortuvılшıl, jortıp жүретin (QÄTS, 2011, C. 6, s. 493).	jortqış <i>sıf.</i> Yiyecek bulmak için dolaşıp duran (hayvan).
7.	қағытқыш <i>сын.</i> Қағытып сөйлейтін (QÄTS, 2011, C. 8, s. 708).	qağıtqış <i>sin.</i> Qağıtıp söyleytin (QÄTS, 2011, C. 8, s. 708).	qağıtqış <i>sıf.</i> Şakacı, nüktedan.
8.	қиратқыш <i>сын.</i> Қирата алатын, бұзғыш (QÄTS, 2011, C. 9, s. 567).	qıyratqış <i>sin.</i> Qıyrata alatin, buzğış (QÄTS, 2011, C. 9, s. 567).	qıyratqış <i>sıf.</i> Mahvedici, harap edici, yıkıcı.
9.	құмартқыш <i>сын.</i> Қызыққыш, әуесқой (QÄTS, 2011, C. 10, s. 331).	qumartqış <i>sin.</i> Qızıqqış, ävesqoy (QÄTS, 2011, C. 10, s. 331).	qumartqış <i>sıf.</i> Meraklı, hevesli.
10.	қызыққыш <i>сын.</i> Әуестенгіш, құмартқыш (QÄTS, 2011, C. 10, s. 496).	qızıqqış <i>sin.</i> Ävestengiş, qumartqış (QÄTS, 2011, C. 10, s. 496).	qızıqqış <i>sıf.</i> Maceraperest, serüvenci, maceracı.
11.	майысқыш <i>сын.</i> Майысқақ, иілгіш (QÄTS, 2011, C. 11, s. 16).	mayısqış <i>sin.</i> Mayısqaq, iyilğış (QÄTS, 2011, C. 11, s. 16).	mayısqış <i>sıf.</i> Yumuşak, kolay eğilen.
12.	мұқатқыш <i>сын.</i> Мұқата бергіш, кекеткіш (QÄTS, 2011, C. 11, s. 335).	muqatqış <i>sin.</i> Muqata bergiş, keketkiш (QÄTS, 2011, C. 11, s. 335).	muqatqış <i>sıf.</i> Alaycı, dalgacı.

13.	соқтыққыш <i>сын.</i> Әр нәрсеге соқтығатын, жанжалқой (QÄTS, 2011, C. 13, s. 252).	soqtıqqış <i>sin.</i> Är närsege soqtıǵatın, janjalqoy (QÄTS, 2011, C. 13, s. 252).	soqtıqqış <i>sıf.</i> Sataşkan, saldırgan, mütecaviz, sataşkan.
14.	таласқыш <i>сын.</i> Төбелескіш, даукес, жанжалқой (QÄTS, 2011, C. 13, s. 655).	talasqış <i>sin.</i> Töbeleskiş, davkes, janjalqoy (QÄTS, 2011, C. 13, s. 655).	talasqış <i>sıf.</i> Devamlı dalaşan, dalaşmayı, münakaşayı seven, tartışmacı.
15.	тапқыш <i>сын.</i> Тез таба білетін, бір нәрсенің қиюын, ретін келтіретін (QÄTS, 2011, C. 13, s. 712).	tapqış <i>sin.</i> Tea taba biletin, bir närсениñ qıyuvın, retin keltiretin (QÄTS, 2011, C. 13, s. 712).	tapqış <i>sıf.</i> Zeki, kıvrak zekalı.
16.	тартқыш <i>сын.</i> Тарта алатын, тарту қабілеті бар, тартымпаз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 12).	tartqış <i>sin.</i> Tarta alatin, tartuv qabileti bar, tartımpaz (QÄTS, 2011, C. 14, s. 12).	tartqış <i>sıf.</i> Çekici, çekme özelliği olan.
17.	тұмауратқыш <i>сын.</i> Тұмау тигіш, тұмаурата беретін (QÄTS, 2011, C. 14, s. 422).	tumavratqış <i>sin.</i> Tumav tiygiş, tumavrata beretin (QÄTS, 2011, C. 14, s. 422).	tumavratqış <i>sıf.</i> Sık sık grip olan, kolayca soğuk alǵınlıęına yakalanan (kimse).
18.	тырысқыш <i>сын.</i> Қандай да бір істі тындыруға әрекет еткіш, соған ұмтылғыш, талаптанғыш (QÄTS, 2011, C. 14, s. 577).	tırsqış <i>sin.</i> Qanday da bir isti tındıruvğa äreket etkiş, soğan umılǵıř, talaptanęıř (QÄTS, 2011, C. 14, s. 577).	tırsqış <i>sıf.</i> Çalışan, çabalayan, gayretli (kimse).
19.	ұққыш <i>сын.</i> Ұғып алғыш, түсінгіш, ұғымтал, жадына сақтағыш (QÄTS, 2011, C. 14, s. 702).	uqqış <i>sin.</i> Uğıp alęıř, tüsingiş, uğımtal, jadına saqtağış (QÄTS, 2011, C. 14, s. 702).	uqqış <i>sıf.</i> Çabuk kavrayan, zeki.
20.	ұмытқыш <i>сын.</i> Тез ұмытатын, ұмытшақ (QÄTS, 2011, C. 14, s. 726).	umıtqış <i>sin.</i> Tez umıtatin, umıtşaq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 726).	umıtqış <i>sıf.</i> Unutkan.
21.	ұрысқыш <i>сын.</i> Ұрысқақ, ашуланшақ, керіскіш (QÄTS, 2011, C. 14, s. 750).	urısqış <i>sin.</i> Urışaq, aşuvlanşaq, keriskiş (QÄTS, 2011, C. 14, s. 750).	urısqış <i>sıf.</i> Kavgacı, asabi, sinirli.
22.	шаққыш <i>сын.</i> Шағып алғыш, тістегіш (жәндік) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 208).	şaqqış <i>sin.</i> şağıp alęıř, tiştegiş (jändig) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 208).	şaqqış <i>sıf.</i> Sokan, ısıran, dalayan, dişleyen (yılan, böcek vb.).

3.2.2.4. -KIII (-kiş) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 51. -KIII (-kiş) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz тіркестeri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	дәметкіш сын. Үміттенгіш, тіленгіш (QÄTS, 2011, C. 4, s. 557).	dämetkiş sin. Ümittengiş, tilengiş (QÄTS, 2011, C. 4, s. 557).	dämetkiş sıf. Devamlı bir şeyler isteyen, sürekli dilekte bulunan, dilenci gibi davranan.
2.	еліккіш сын. Әр нәрсеge еліктегіш, қызыққыш; еліге кеткіш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 252).	elikkiş sin. Är närsege eliktegiş, qızıqqış; elige ketkiş (QÄTS, 2011, C. 5, s. 252).	elikkiş sıf. Bir şeye kendini kolay kaptıran, çabuk heveslenen, çabuk özenen, taklitçi.
3.	еңкіш сын. Ылдилау, еңістеу (QÄTS, 2011, C. 5, s. 317).	eñkiş sin. İldiylav, eñistev (QÄTS, 2011, C. 5, s. 317).	eñkiş sıf. Biraz kambur, kamburca.
4.	еріткіш сын. Сұйық күйге айналдырғыш, балқытқыш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 384).	eritkiş sin. Suyıq küyge aynaldırğış, balqıtqış (QÄTS, 2011, C. 5, s. 384).	eritkiş sıf. Eritici, eritme gücü yüksek olan.
5.	зеріккіш сын. Зеріге беруші, жалыққыш (QÄTS, 2011, C. 7, s. 141).	zerikkiş sin. Zerige berüvşi, jalıqqış (QÄTS, 2011, C. 7, s. 141).	zerikkiş sıf. Tez usanan, tez bıkan.
6.	кепкіш сын. Тез кеуіп кететін (QÄTS, 2011, C. 7, s. 629).	kepkіş sin. Tez kevip ketetin (QÄTS, 2011, C. 7, s. 629).	kepkіş sıf. Çabuk kuruyan.
7.	киліккіш сын. Тап болғыш, кездескіш (QÄTS, 2011, C. 8, s. 22).	kiylikkiş sin. Tap bolğış, kezdeskiş (QÄTS, 2011, C. 8, s. 22).	kiylikkiş sıf. Sürekli bir şeye maruz kalan, duçar olan.
8.	көндіккіш сын. Төзгіш, көнбіс (QÄTS, 2011, C. 8, s. 293).	köndikkiş sin. Tözgiş, könbis (QÄTS, 2011, C. 8, s. 293).	köndikkiş sıf. Kolay kabul eden, kolay ikna olan, uysal.
9.	күшейткіш сын. Арттырушы, үдемелеуші, үстемелеуші (QÄTS, 2011, C. 8, s. 584).	küşeytkiş sin. Arttıruvşı, üdemelevşi, üstemelevşi (QÄTS, 2011, C. 8, s. 584).	küşeytkiş sıf. Güçlendirici, güç veren.
10.	өзгерткіш сын. Жасампаз, игергіш (QÄTS, 2011, C. 12, s. 88).	özgertkiş sin. Jasampaz, iygergiş (QÄTS, 2011, C. 12, s. 88).	özgertkiş sıf. Değiştirici, değiştiren.
11.	сергіткіш сын. Көңіл жадырататын, сергектік беретін (QÄTS, 2011, C. 13, s. 167).	sergitkiş sin. Könil jadıratatın, sergektik беретin (QÄTS, 2011, C. 13, s. 167).	sergitkiş sıf. Dinlendirici, serinletici.
12.	тіккіш сын. Киімді сәндеп тігетін, киім тігуге шебер (QÄTS, 2011, C. 14, s. 599).	tikkiş sin. Kiyimdi sändep tigetin, kiyim tigüvge шебер (QÄTS, 2011, C. 14, s. 599).	tikkiş sıf. Güzel dikiş yapan (kimse).

13.	іліккіш сын. Іліге беретін, ілігетін (QÄTS, 2011, C. 14, s. 711).	іліккіш сын. Іліге беретін, ілігетін (QÄTS, 2011, C. 14, s. 711).	іліккіш сиф. Dedikoduya sürekli konu olan.
-----	--	--	---

Tablodaki verilere dayanarak; -ğış(59), -giş(50), -qış(22), -kiş(13) ekleriyle oluşturulmuş toplam 144 kelime tespit edilmiştir. Türkiye Türkçesi ile Kazak Türkçesinde yazılışlarında ufak değişimler olan, ya da yazılışlarında anlamları aynı olan ;*aldanğış*, *barğış*, *ezilgiş*, *erigiş*, *üsigiş* gibi toplam 14 kelime tespit edilmiştir. Ayriyeten her iki lehçede yazılışları aynı olupta anlamları farklı olan (yalancı eşdeğer) şu kelimelerde rastlanılmıştır; **айнығыш** (*aynığış*) sif. Sözünde durmayan, devamlı karar değiştiren, döneke (QÄTS, 2011, C. 1, s. 168), **қызыққыш** (*qızıqqış*) sif. Maceraperest, serüvenci, maceracı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 496), **майысқыш** (*mayısqış*) sif. Yumuşak, kolay eğilen. (QÄTS, 2011, C. 11, s. 16).

3.2.3. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -FAK, -ГЕК, -ҚАҚ, -КЕК, -АҚ, -ЕК (-ğaq, -gek, -aq, -kek, -aq, -ek) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde fazla işlevliği olmayan bir ektir. Fiillerden hem isim hem de sıfat türetmekle birlikte eklendiği fiile bir durumu veya nesneyi tasvir eden fazlalık, düşkünlük anlamı katan sıfatlar türetir. **Türkiye Türkçesinde -ak, -ek** şeklindedir: *korkak*, *ürkek*, *sürek*. “Eklendiği fiillerden genelde insan karakterini anlatan fiiller yapar” (Koç ve Doğan, 2013: 198).

Tablo 52. Kazak Türkçesinde (-ğaq, -gek, -aq, -kek, -aq, -ek) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini

Lehçeler	Ekler
Kazak	-ğaq, -gek -qaq, -kek, -aq, -ek (sırğaq: <i>sözünde durmayan, döneke, sebatsız</i> , qurısqaq: <i>sinirli, gergin</i> , urısqaq: <i>kavgacı, asabi, sinirli</i>)
Kırgız	-qak, -gek, -gok, -gök, -kak, -kek, -kok, -kök (taygak: <i>kaygan</i> , opkok: <i>obur</i>)
Tatar	-ğaq, -gek, -kak, -kek (örkek: <i>ürkek</i>)
Başkurt	-ğaq, -gäk, -qaq, -käk (yäbışkäk: <i>yapışkan</i>)

Karakalpak**-ğaq, -gek, -qaq, -kek**(jabusqaq: *yapışkan*, tayğaq: *kaygan*, tırısqaq: *gayretli*)

“Karakalpak Türkçesinde fiillere gelen –ğaq, -gek (l, r, y, z tonlu ünsüzlerden sonra) -qaq, -kek (tonsuzlardan sonra) ekleri sıfat türetmek için kullanılır” (Uygur, 2010: 94). “Kırgız Türkçesinde fazla işlek olmayan bu ek tonluyla biten fiillere –gak, -gek, -gok, -gök; tonsuzla biten fiillere ise –kak, -kek; -kok, -kök şekilleri eklenir” (Çengel, 2005: 141).

3.2.3.1. -FAQ, -FEK (-ğaq, -gek) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 53. -FAQ, -FEK (-ğaq, -gek) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	сұңғақ <i>сын.</i> Ұзын бойлы, биік (QÄTS, 2011, C. 10, s. 370).	suñğaq <i>sin.</i> Uzun boyly, biyik (QÄTS, 2011, C. 10, s. 370).	suñğaq <i>sıf.</i> Uzun boyly.
2.	сырғақ <i>сын.</i> Табансыз, тұрақсыз, жеңілтек (QÄTS, 2011, C. 10, s. 541).	sırğaq <i>sin.</i> Tabansız, turaqsız, jeñiltek (QÄTS, 2011, C. 10, s. 541).	sırğaq <i>sıf.</i> Sözünde durmayan, döneк, sebatsız.
3.	тайғақ <i>сын.</i> 1. Тайғанақ, сырғанағыш. 2. <i>ауыс.</i> Тұрақсыз, баянсыз; бір сөзді емес, айнығыш (QÄTS, 2011, C. 13, s. 618).	tayğaq <i>sin.</i> 1. Tayğanaq, sırğanaғыш. 2. <i>avis.</i> Turaqsız, bayansız; bir sözdi емес, аynығыш (QÄTS, 2011, C. 13, s. 618).	tayğaq <i>sıf.</i> 1. Kaygan, kaygın. 2. <i>mec.</i> Döneк, kaypak.
4.	тозғақ <i>сын.</i> Тоza беретін, тозғыш (QÄTS, 2011, C. 14, s. 204).	tozğaq <i>sin.</i> Toza беретin, tozğıш (QÄTS, 2011, C. 14, s. 204).	tozğaq <i>sıf.</i> Tez eskiyen, çabuk yıpranan.
5.	тоңғақ <i>сын.</i> Суыққа шыдамсыз, жаурауық (QÄTS, 2011, C. 14, s. 268).	toñğaq <i>sin.</i> Suviqqa şıdamsız, javravıq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 268).	toñğaq <i>sıf.</i> Soğuşa dayanıksız, çok üşüyen.
6.	желгек <i>сын.</i> Мазасыз, тынымсыз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 285).	jelgek <i>sin.</i> Mazasız, tınımsız (QÄTS, 2011, C. 6, s. 285).	jelgek <i>sıf.</i> Tez canlı, sabırsız.
7.	сергек <i>сын.</i> 1. Сақ ұйықтайтын, сезімтал. 2. <i>ауыс.</i> Ұқыпты, пысық, байыпты (QÄTS, 2011, C. 13, s. 166).	sergek <i>sin.</i> 1. Saq uyıqtaytın, sezimtal. 2. <i>avis.</i> Uqıptı, pısıq (QÄTS, 2011, C. 13, s. 166).	sergek <i>sıf.</i> 1. Uyкуsu hafif, uyanık. 2. <i>mec.</i> Dinç, çevik, canlı.

3.2.3.2. -ҚАҚ, -КЕК (-qaq, -kek) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 54. -ҚАҚ, -КЕК (-qaq, -kek) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	адасқақ <i>сын.</i> Адаса бергіш, қателескіш (QÄTS, 2011, C. 1, s. 90).	adasqaq <i>sin.</i> Adasa bergiş, qateleskiş (QÄTS, 2011, C. 1, s. 90).	adasqaq <i>sıf.</i> Sürekli yolunu şaşırان, yanılan.
2.	жабысқақ <i>сын.</i> 1. Жуысқан жерінен ұстасып ажырамайтын. 2. <i>ауыс.</i> Кісіні жалықтырып, қыр соңынан қалмайтын (QÄTS, 2011, C. 5, s. 507).	jabısqaq <i>sin.</i> 1. Juvisqan jerinen ustasıp ajıramaytın. 2. <i>avis.</i> Kisini jalıqtırıp, qır soñınan qalmaytın (QÄTS, 2011, C. 5, s. 507).	jabısqaq <i>sıf.</i> 1. Yapışkan. 2. <i>mec.</i> İnsanı usandıran, peşini bırakmayan.
3.	қарысқақ <i>сын.</i> Тайталасқыш, ерегіскіш (QÄTS, 2011, C. 9, s. 410).	qarısqaq <i>sin.</i> Taytalasqış, eregiskiş (QÄTS, 2011, C. 9, s. 410).	qarısqaq <i>sıf.</i> İnatçı, direngen, ayak direyici.
4.	қоңқақ <i>сын.</i> Дөңкиген, көтеріңкі, үлкен (QÄTS, 2011, C. 10, s. 43).	qoñqaq <i>sin.</i> Döñkiygen, köretiñki, ülken (QÄTS, 2011, C. 10, s. 43).	qoñqaq <i>sıf.</i> Kalkık.
5.	құрысқақ <i>сын.</i> Құрысып қалғыш, ашуланшақ (QÄTS, 2011, C. 10, s. 442).	qurısqaq <i>sin.</i> Qurısıp qalğış, aşuvlanşaq (QÄTS, 2011, C. 10, s. 442).	qurısqaq <i>sıf.</i> Sinirli, gergin.
6.	тырысқақ <i>сын.</i> Болмашы нәрсеge ашулана қалатын, китар, қыңыр (кісі) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 577).	tırısqaq <i>sin.</i> Bolmaşı närsege aşuvlana qalatın, qıytar, qıñır (kişi) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 577).	tırısqaq <i>sıf.</i> Sinirli, asabi, aksi, ters.
7.	ұрысқақ <i>сын.</i> Ашушаң, ұрысқұмар, керіскіш, шәлкес мінезді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 749).	urısqaq <i>sin.</i> Aşuvşañ, urısqumar, keriskiş, şälkes minezdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 749).	urısqaq <i>sıf.</i> Kavgacı, asabi, sinirli.
8.	керіскек <i>сын.</i> Салғыласа, ілігісе кететін, ұрысқақ (QÄTS, 2011, C. 7, s. 677).	keriskek <i>sin.</i> Salğılasa, iligise ketetin, urısqaq (QÄTS, 2011, C. 7, s. 677).	keriskek <i>sıf.</i> Kavgacı, kavgayı seven.
9.	тіміскек <i>сын.</i> Әр нәрсені бір тіміскеlep, тімтініп жүретін, түртіншек (QÄTS, 2011, C. 14, s. 623).	timiskek <i>sin.</i> Är närseni bir timiskelep, timtinip jüretin, türtinşek (QÄTS, 2011, C. 14, s. 623).	timiskek <i>sıf.</i> Arayan, araştıran, kolaçan eden.

3.2.3.3. -АҚ, -ЕК (-aq, -ek) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 55. -АҚ, -ЕК (-aq, -ek) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	тайқақ <i>сын.</i> Тұрақсыз, айнымалы, өзгермелі (QÄTS, 2011, C. 13, s. 620)	tayqaq <i>sin.</i> Turaqsız, aynımalı, özgermeli (QÄTS, 2011, C. 13, s. 620)	tayqaq <i>sıf.</i> Değişken, sabit olmayan, kaypak.
2.	тырысқақ <i>сын.</i> Болмашы нәрсеge ашулана қалатын, китар, қыңыр (QÄTS, 2011, C. 14, s. 577)	tırsqaq <i>sin.</i> Bolmaşı nârsege aşuvlana qalatın, qıytar, qıñır (QÄTS, 2011, C. 14, s. 577)	tırsqaq <i>sıf.</i> Sinirli, asabi, aksi, ters.
3.	ұрысқақ <i>сын.</i> Ашушаң, ұрысқұмар, керіскіш, шәлкес мінезді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 749)	urısqaq <i>sin.</i> Aşuvşañ, urısqumar, keriskiş, şälkes minezdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 749)	urısqaq <i>sıf.</i> Kavgacı, asabi, sinirli.
4.	шалқақ <i>сын.</i> Шалқайған, қайқаң (QÄTS, 2011, C. 15, s. 223)	şalqaq <i>sin.</i> Şalqayğan, qayqañ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 223)	şalqaq <i>sıf.</i> Arkaya doğru yassı, arkaya doğru eğik.
5.	шорқақ <i>сын.</i> Іске жүйрік емес, олақ, шалағай, орашалақ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 403)	şorqaq <i>sin.</i> İske jüyrık emes, olaq, şalağay, oraşolaq (QÄTS, 2011, C. 15, s. 403)	şorqaq <i>sıf.</i> Beceriksiz, acemi, sakar.
6.	қорқақ <i>сын.</i> 1. Өжет те өткір емес, жүрексіз, жасқаншақ, үрейшіл. 2. Өзі-өзіне сенімсіз, табансыз, күйрек. 3. Үйді айналып шықпайтын, қорқау (ит). (QÄTS, 2011, C. 10, s. 91)	qorqaq <i>sin.</i> 1. Ojet te ötkir emes, jüreksiz, jasqanşaq, üretşil. 2. Özi-özine senimsiz, tabansız, küyrek. 3. Üydi aynalıp şıqpaytın, qorqav (it) (QÄTS, 2011, C. 10, s. 91)	qorqaq <i>sıf.</i> 1. Korkak, yüreksiz. 2. Özgüveni olmayan, cesaretsiz, çekingen. 3. Ürkek, korkak (köpek).
7.	сирек <i>сын.</i> 1. Жиі емес, селдір. 2. Ілуде бір, аз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 207).	siyrek <i>sin.</i> 1. Jiıy emes, seldir, 2. İlüvde bir, az (QÄTS, 2011, C. 13, s. 207).	siyrek <i>sıf.</i> Seyrek, 2. Ara sıra, bazen seyrek.
8.	үркек <i>сын.</i> 1. Кез келген нәрседен шошынғыш, үріккіш (мал). 2. ауыс. Қорқақ, батыл емес (адам) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 78).	ürkek <i>sin.</i> 1. Kez kelgen nârseden şoşınğış, ürikkiş (mal). 2. avis. Qorqaq, batıl emes (adam) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 78).	ürkek <i>sıf.</i> 1. Ürkek (hayvan). 2. mec. Korkak, yüreksiz (kişi).

3.2.4. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -MA, -ME, -БА, -БЕ, -ПА, -ПЕ (-ma, -me, -ba, -be, -pa, -pe) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde kullanım alanı dardır. “Ek fiilin gösterdiği oluş, kılış ve durumları yalın birer iş olarak belirten adlar yapar” (Korkmaz, 2003: 89). “**Türkiye Türkçesinde** oldukça işlek olan bu ek daha çok **-ma, -me** “yapılmış, edilmiş” anlamında sıfat türetir ” (Korkmaz, 2007: 345): *uçurt-ma, bula-ma, dondur-ma*.

Tablo 56. Kazak Türkçesinde (-ma, -me, -ba, -be, -pa, -pe) Eklerinin Bazı Kıpçak Lehçelerindeki Gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	-ma, -me, -ba, -be, -pa, -pe (jamırma: <i>dağınık, karmakarışık</i> , jalba: <i>yırtık pırtık</i> , eski <i>püskü</i> , qırıqpa: <i>kırılmış, kesilmiş</i>)
Kırgız	-ma, -me, -ba, -be, -pa, -pe, -mo, -mö, -bo, -bö, -po, -pö (tuuma: <i>çıplak</i> , aştama: <i>takma</i> , tizme: <i>dizilmiş</i>)
Tatar	-ma, -me (eğme: <i>eğri</i> , barma: <i>geçen</i>)
Başkurt	-ma, -mä (aqpa: <i>akan</i> , asılma: <i>asılı</i>)
Karakalpak	-ma, -me, -ba, -be, -pa, -pe (boyama: <i>boyalı</i> , köşpe: <i>gezgin</i> , süzbe: <i>süzme</i>)

“Ek, ünlüyle ve l, r, v, y, ünsüzleriyle biten kök ve gövdelerde –ma, -me; tonlu ünsüzlerle biten bütün diğer kök ve gövdelerde –ba, -be; ve tonsuz ünsüzlerle biten kök ve gövdelerde de -pa, -pe şeklinde Kazakçaya has bir uyum göstermektedir” (Öner, 1998: 75). “Karakalpakça ek, ünlü veya l, r, w, y den sonra –ma, -me; *m, n, ñ, z* ‘den sonra -ba, -be; tonsuzlardan sonra -pa, -pe’ sıfat yapım eki kullanılır” (Uygur, 2010: 111). “Kırgızca da bu ekin dudak uyumu gereği -mo, -mö şekli vardır. Bu ek “*a, ı, u*” ünlüsü taşıyan fiillere -ma; “*e, i*” taşıyan fiillere -me; “*o*” ünlüsü taşıyanlara –mo; “*ö, ü*” ünlüsü taşıyanlara –mö şeklinde gelir” (Çengel, 2005: 166).

3.2.4.1. -MA,-ME (-ma,-me) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 57. -MA,-ME (-ma,-me) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz тіркестeri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	бояма сын. Боялған, бояулы (QÄTS, 2011, C. 3, s. 518).	boyama sin. Boyalğan, boyavlı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 518).	boyama sıf. Boyalı, boyanmış.
2.	жалпылама сын. Нақтылы емес, жалпы (QÄTS, 2011, C. 3, s. 670).	jalpılama sin. Naqtılı emes, jalpı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 670).	jalpılama sıf. Genel, umumi.
3.	жамырама сын. Шашыранды, бытараңқы (QÄTS, 2011, C. 5, s. 708).	jamırama sin. Şasırandı, bıtarañqı (QÄTS, 2011, C. 5, s. 708).	jamırama sıf. Dağınık, karmakarışık.
4.	жанама сын. Қосымша, қосалқы, үстеме (QÄTS, 2011, C. 5, s. 732).	janama sin. Qosımşa, qosalqı, üsteme (QÄTS, 2011, C. 5, s. 732).	janama sıf. Ek, ilave, artım.
5.	жима сын. Жиналмалы, жималы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 416).	jiyma sin. Jiynalmalı, jiymalı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 416).	jiyma sıf. Açılır kapanır.
6.	жұлма сын. Жұлым-жұлымы шыққан, тозған; жыртық (QÄTS, 2011, C. 6, s. 551).	julma sin. Julım-julımı şıqqan, tozğan; jırtıq (QÄTS, 2011, C. 6, s. 551).	julma sıf. Yırtık pırtık, pejmürde.
7.	қайталама сын. Екінші рет, қайта болатын (QÄTS, 2011, C. 9, s. 57).	qaytalama sin. Ekinşi ret, qayta bolatın (QÄTS, 2011, C. 9, s. 57).	qaytalama sıf. Tekrarlanan, tekrarlanmış.
8.	қаңғыма сын. Кезбе, қаңғыбас (QÄTS, 2011, C. 9, s. 247).	qañğıma sin. Kezbe, qañğıbas (QÄTS, 2011, C. 9, s. 247).	qañğıma sıf. Başı boş, işsiz güçsüz, avare, aylak.
9.	қасарма сын. Қасарып қалған, қыңыр, ерегіскіш (QÄTS, 2011, C. 9, s. 420).	qasarma sin. Qasarıp qalğan, qıñır, eregiskiş (QÄTS, 2011, C. 9, s. 420).	qasarma sıf. İnatçı, direngen.
10.	қоңқайма сын. сөйл. Қоңқайған, қоңқайып қалған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 43).	qoñqayma sin. сөйл. Qoñqayğan, qoñqayıp qalğan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 43).	qoñqayma sıf. konuşma dili. Kalkık, ucu yukarı doğru olan.
11.	қума сын. Бірден-бірге ауысатын, бір-біріне жалғас (QÄTS, 2011, C. 10, s. 203).	quvma sin. Birden-birge avisatın, bir-birine jalğas (QÄTS, 2011, C. 10, s. 203).	quvma sıf. Ard arda, peşi peşine, birbirini izleyen.
12.	қусырма сын. Қусырылған, қусырылып келген (QÄTS, 2011, C. 10, s. 207).	quvsırma sin. Quvsırılğan, quvsırılıp kelgen (QÄTS, 2011, C. 10, s. 207).	quvsırma sıf. Kavuşturulmuş, birleştirilmiş.
13.	құбылма сын. Айнымалы, қылт етпе, құбылмалы (QÄTS, 2011, C. 10, s. 228).	qubılma sin. Aynımalı, qılt etpe, qubılmalı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 228).	qubılma sıf. İstikrarsız, dengesiz, kararsız.
14.	құрама сын. Жеке, бөлек нәрселерден құралған,	qurama sin. Jeke, bölek nәrselerden kuralğan, qosılğan	qurama sıf. Küçük parçalardan

	қосылған қосынды, құранды (QÄTS, 2011, C. 10, s. 382).	qosındı, qurandı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 382).	toplanarak yapılan, birleşik, mürekkep.
15.	қынама сын. Белі тартылып, жиырылып, бүріліп тігілген (QÄTS, 2011, C. 10, s. 569).	qınama sin. Beli tartılıp, jıyırılıp, bürilip tıgılgen (QÄTS, 2011, C. 10, s. 569).	qınama sıf. Beli büzülü, büzgülü.
16.	қыстырма сын. Бір нәрсенің арасына қосылған, қыстырылған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 632).	qıstırma sin. Bir nârseniñ arasına qosılğan, qıstırılğan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 632).	qıstırma sıf. Bir şeyin arasına sıkıştırılan (nesne).
17.	ойма сын. Ойып жасалған, ойылған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 629).	oyma sin. Oyıp jasalğan, oyılğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 629).	oyma sıf. Oyuk, oyulmuş, oyma.
18.	оқшима сын. Үсті сүйірлеу, етек жағы қайкиып келген (қалпақ) (QÄTS, 2011, C. 11, s. 659).	oqşıma sin. Üsti süyirlev, etek jağı qayqıyıp kelgen (qalpaq) (QÄTS, 2011, C. 11, s. 659).	oqşıma sıf. Ucu sivri (baş kıyafeti, külah).
19.	сықсима сын. Болар-болмас сығырайған, жылтиған, бітиген (QÄTS, 2011, C. 13, s. 488).	sıqşıma sin. Bolar-bolmas sıgırayğan, jıltıyğan, bitiygen (QÄTS, 2011, C. 13, s. 488).	sıqşıma sıf. Az ışık veren, ışığı az, sönük.
20.	талма сын. Әлгіз, нәзік (QÄTS, 2011, C. 13, s. 667).	talma sin. Älgiz, nâzik (QÄTS, 2011, C. 13, s. 667).	talma sıf. Zayıf, ince, nazik.
21.	таңдама сын. сөйл. Таңдамалы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 700).	tañdama sin. söyl. Tañdamalı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 700).	tañdama sıf. konuşma dili. Seçkin, seçilmiş.
22.	тоқыма сын. Бізбен, шимен шалып тоқыған, тор көзді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 229).	toqıma sin. Bizben, šiymen şalıp toqığan, tor közdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 229).	toqıma sıf. Dokuma, örme.
23.	тума сын. Тумысынан бар, жаратылысынан қалыптасқан, туғаннан (QÄTS, 2011, C. 14, s. 395).	tuvma sin. Tuvmısınan bar, jaratılısınan qalıptasqan, tuvğannan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 395).	tuvma sıf. Doğal, tabii.
25.	тымпима сын. Сыртқа шығарып ештеңе айтпайтын, іштен тынған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 544).	tımpıma sin. Sırtqa şıǵarıp eşteñe aytpaytın, işten tınğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 544).	tımpıma sıf. Pek konuşkan olmayan, içine kapanık.
26.	ұйтқыма сын. Ұйтқи соққан (QÄTS, 2011, C. 14, s. 695).	uytqıma sin. Uytqiy soqqan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 695).	uytqıma sıf. Şiddetle, çok hızlı esen (rüzgâr).
27.	шаншылма сын. Тіп-тік, қаққан қададай (QÄTS, 2011, C. 15, s. 242).	şanşılma sin. Tip-tik, qaqqan qadaday (QÄTS, 2011, C. 15, s. 242).	şanşılma sıf. Dimdik, çok dik.
28.	шымшыма сын. 1. Астарлы қалжың, шақпа (сөз). 2. Бет қаритын, ызғарлы (аяз) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 558).	şımşıma sin. 1. Astarlı qaljiñ şaqpa (söz). 2. Bet qariytın, ızğarlı (ayaz) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 558).	şımşıma sıf. 1. Kırıcı, iğleneyici (söz) 2. Sert, kuru, şiddetli (ayaz).
29.	елірме сын. Әулекі, даңғой, есерсоқ (QÄTS, 2011, C. 5, s. 256).	elirme sin. Ävleki, dañğoy, esersoq (QÄTS, 2011, C. 5, s. 256).	elirme sıf. Dangelak, övüngen, farfaracı.
30.	көкіме сын. Бөсіп сөйлей беретін, мылжың (QÄTS, 2011, C. 8, s. 251).	kökime sin. Bösip söyley беретin, mıljiñ (QÄTS, 2011, C. 8, s. 251).	kökime sıf. Geveze, boşboğaz, yerli yersiz konuşan.
31.	көптірме сын. Бос сөзді, бөспе (QÄTS, 2011, C. 8, s. 325).	köptirme sin. Bos sözdi, böspe (QÄTS, 2011, C. 8, s. 325).	köptirme sıf. Çok konuşan, geveze.

32.	көпірме <i>сын.</i> Көпіріп жатқан, көбік атқан (QÄTS, 2011, C. 8, s. 327).	köpirme <i>sin.</i> Köpirip jatқан, köbik atқан (QÄTS, 2011, C. 8, s. 327).	köpirme <i>sıf.</i> Çok konuşan, geveze.
33.	күземе <i>сын.</i> Күзеп тасталған, күзелген, қырқылған (QÄTS, 2011, C. 8, s. 429).	küzeme <i>sin.</i> Küzep tastaлған, küzelgen, qırqılған (QÄTS, 2011, C. 8, s. 429).	küzeme <i>sıf.</i> Kırkılan, kırkılmış (yün).
34.	лепірме <i>сын.</i> Құр күпсінген бөспе, еспе (QÄTS, 2011, C. 10, s. 699).	lepirme <i>sin.</i> Qur küpsingen böspe, espe (QÄTS, 2011, C. 10, s. 699).	lepirme <i>sıf.</i> Övungen, farfara, palavracı.
35.	түрме <i>сын.</i> Бір заттың түріліп тұратын, түрілетін бөлігі (QÄTS, 2011, C. 14, s. 501).	türme <i>sin.</i> Bir zattın türilip turatın, türiletin bölіgi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 501).	türme <i>sıf.</i> Katlanabilir, açılabilir (şey).
36.	үрлеме <i>сын.</i> 1. Ауызбен үріп ойнайтын. 2. Ішіне жел толтырылған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 82).	ürleme <i>sin.</i> 1. Avızben ürip oynaytın. 2. İşine jel toltırılған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 82).	ürleme <i>sıf.</i> 1. Nefesli, üflemeli. 2. İçine hava doldurulmuş, şişirilmiş.

3.2.4.2. -БА, -БЕ (-ba, -be) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 58. -БА, -БЕ (-ba, -be) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	жалба <i>сын.</i> Жұлымы шығып жыртылған, шоқпыт (QÄTS, 2011, C. 5, s. 636).	jalba <i>sin.</i> Julımı şığıp jırtılған, şoqpıt (QÄTS, 2011, C. 5, s. 636).	jalba <i>sıf.</i> Yırtık pırtık, eski püskü.
2.	қазба <i>сын.</i> Қазып көп сөйлейтін, мазасыз, жайсыз; мыжыма (QÄTS, 2011, C. 9, s. 12).	qazba <i>sin.</i> Qazıp köp söyletin, mazasız, jaysız; mıjıma (QÄTS, 2011, C. 9, s. 12).	qazba <i>sıf.</i> Çok konuşmayı seven, dırdırcı.
3.	қызба <i>сын.</i> Қызу қанды, көтеріліп кететін; ұстамсыз (QÄTS, 2011, C. 10, s. 482).	qızba <i>sin.</i> Qızuv qandı, köterilip ketetin; ustamsız (QÄTS, 2011, C. 10, s. 482).	qızba <i>sıf.</i> Öfkeli, hiddetli, barut fıçısı gibi.
4.	езбе <i>сын.</i> Көп сөйлейтін мыжыма, мылжың, тантық. (QÄTS, 2011, C. 5, s. 163).	ezbe <i>sin.</i> Köp söyleytin mıjıma, mıljıñ, tantıq. (QÄTS, 2011, C. 5, s. 163).	ezbe <i>sıf.</i> Geveze, çenesi düşük, boşboğaz, zevzek.
5.	кезбе <i>сын.</i> 1. Ел аралаушы, қаңғыбас. 2. Қыдырымпаз (QÄTS, 2011, C. 7, s. 527).	kezbe <i>sin.</i> 1. El aralavşı, qañğıbas. 2. Qıdıympaz (QÄTS, 2011, C. 7, s. 527).	kezbe <i>sıf.</i> 1. Avare, başıboş, aylak. 2. Gezip tozmayı seven.

3.2.4.3. -ПА, -ПЕ (-pa, -pe) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 59. -ПА, -ПЕ (-pa, -pe) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz тіркестeri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	алыпқашпа <i>сын.</i> 1. Тізгіндеуге көнбей, беталды лағып кететін (ат). 2. <i>ауыс.</i> Қызба, желіккіш. 3. <i>ауыс.</i> Дерекі жоқ, анық-қанығы, рас-өтірігі белгісіз (QÄTS, 2011, C. 1, s. 471).	altıpqaşpa <i>sin.</i> 1. Tizgindevge könbey, betaldı lağıp ketetin at. 2. <i>avis.</i> Qızba, jelikkış. 3. <i>avis.</i> Deregi joq, anıq-qanğı, ras-ötirigi belgisiz (QÄTS, 2011, C. 1, s. 471).	altıpqaşpa <i>sıf.</i> 1. Dizginlenemeyen (at). 2. <i>mec.</i> Hoppa, delişmen, hafif. 3. <i>mec.</i> Gerçek olup olmadığı belli olmayan.
2.	жарыспа <i>сын.</i> Жарыса, қабаттаса қолданылатын (QÄTS, 2011, C. 6, s. 138).	jarispa <i>sin.</i> Jarisa, qabattasa qoldanılattın (QÄTS, 2011, C. 6, s. 138).	jarispa <i>sıf.</i> İkinci nüsha olarak kullanılan, beraber kullanılan.
3.	жылжитпа <i>сын.</i> <i>ауыс.</i> Шығарыпсалма, емексітпе (QÄTS, 2011, C. 6, s. 686).	jılıtpa <i>sin.</i> <i>avis.</i> Şıgarıpsalma, emeksitpe (QÄTS, 2011, C. 6, s. 686).	jılıtpa <i>sıf.</i> <i>mec.</i> Baştan savma.
4.	кертартпа <i>сын.</i> Ескіні көксейтін; кері кеткен (QÄTS, 2011, C. 7, s. 662).	kertartpa <i>sin.</i> Eskini kökseytin; kerı ketken (QÄTS, 2011, C. 7, s. 662).	kertartpa <i>sıf.</i> Gerici, yobaz.
5.	қасарыспа <i>сын.</i> Өз айтқанынан қайтпайтын, бірбеткей, қайсар, қыңыр (QÄTS, 2011, C. 7, s. 420).	qasarısba <i>sin.</i> Öz aytqaninan qaytpayttın, birbetkey, qaysar qıñır (QÄTS, 2011, C. 7, s. 420).	qasarısba <i>sıf.</i> Sözünden dönmeyen, inatçı.
6.	қырықпа <i>сын.</i> Қырқылған, қиылған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 615).	qırıqpa <i>sin.</i> Qırqılğan, qıyılğan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 615).	qırıqpa <i>sıf.</i> Kırkılmış, kesilmiş.
7.	лақпа <i>сын.</i> Лағып бетімен кететін; бос сөйлейтін (QÄTS, 2011, C. 10, s. 663).	laqpa <i>sin.</i> Lağıp betimen ketetin; bos söyleytin (QÄTS, 2011, C. 10, s. 663).	laqpa <i>sıf.</i> Kendi bildiğini okuyan, boş, anlamsız konuşan.
8.	сырғытпа <i>сын.</i> Шығарыпсалма, жылжитпа (сөз) (QÄTS, 2011, C. 13, s. 544).	sırğıtpa <i>sin.</i> Şıgarıpsalma, jılıtpa (söz) (QÄTS, 2011, C. 13, s. 544).	sırğıtpa <i>sıf.</i> Kaçamak, oyalayıcı, baştan savma (söz).
9.	ұйпа <i>сын.</i> Мыж-мыж, қыртыс-қыртыс; умаждалған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 694).	uypa <i>sin.</i> Mij-mij, qırtıs-qırtıs; uvmajdalğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 694).	uypa <i>sıf.</i> Karışık, birbirine girmiş, buruşmuş.
10.	шақпа <i>сын.</i> Қақтықпа, шымшыма (сөз) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 207).	şaqpa <i>sin.</i> Qaqtıqpa, şımşıma (söz) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 207).	şaqpa <i>sıf.</i> İğneli (söz).
11.	шаптықпа <i>сын.</i> Ашуланшақ, ұрысқақ (QÄTS, 2011, C. 15, s. 259).	şaptıqpa <i>sin.</i> Aşuvlanşaq, urısqaq (QÄTS, 2011, C. 15, s. 259).	şaptıqpa <i>sıf.</i> Öfkeli, sinirli

12.	әулікпе <i>сын.</i> Шыдамсыз, дарақы, желіккіш (QÄTS, 2011, C. 2, s. 518).	ävlikpe <i>sin.</i> Şıdamsız, daraqı, jelikkış (QÄTS, 2011, C. 2, s. 518).	ävlikpe <i>sıf.</i> Boş, avare.
13.	екпе <i>сын.</i> Қолдан егіп өсірілетін, егілетін; табиғи емес (QÄTS, 2011, C. 5, s. 179).	ekpe <i>sin.</i> Qoldan egip ösiriletin, egiletin; tabiyğiy emes (QÄTS, 2011, C. 5, s. 179).	ekpe <i>sıf.</i> Ekili, ekilmiş.
14.	елікпе <i>сын.</i> Еліккіш, еліге кеткіш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 251).	elikpe <i>sin.</i> Elikkiş, elige ketkiş (QÄTS, 2011, C. 5, s. 251).	elikpe <i>sıf.</i> Çok özenen, taklitçi.
15.	ерегіс <i>сын.</i> Егескіш, қасарысқыш (QÄTS, 2011, C. 5, s. 336).	eregispe <i>sin.</i> Egeskiş, qasarısıqış (QÄTS, 2011, C. 5, s. 336).	eregispe <i>sıf.</i> İnatçı, direngen.
16.	ерітпе <i>сын.</i> Ерітілген, балқытылған (QÄTS, 2011, C. 5, s. 384).	eritpe <i>sin.</i> Eritilgen, balqıtılğan (QÄTS, 2011, C. 5, s. 384).	eritpe <i>sıf.</i> Eritilmiş.
17.	еспе <i>сын.</i> 1. Желпіп соққан жылы өкпек (жел). 2. Ақпа, сусымалы, бос, борпылдақ (құм). 3. Жүрдек, екпінді, төкпе (жылқы, түйе). 4. Ақпа, асқақ, шалқыған, жосыған (күй, ән, жыр). 5. ауыс. Көпірме, бөспе, даңғой (QÄTS, 2011, C. 5, s. 427).	espe <i>sin.</i> 1. Jelpip soqqan jılı ökpek (jel). 2. Aqpa, suvsımalı, bos, borpıldaq (qum). 3. Jurdek, ekpindi, tökpe (jılqı, tüye). 4. Aqpa, asqaq, şalqığan, josığan (küy, än, jır). 5. avis. Köpirme, böspe, dañğoy (QÄTS, 2011, C. 5, s. 427).	espe <i>sıf.</i> 1. Hoş esen, hafif (rüzgâr). 2. Kuru, avuçta tutulamayan, akıcı (kum). 3. (at, deve vb.) Hızlı, ahenkli yürүйen. 4. Akıcı, ritimli (ezgi, şarkı, şiir). 5. mec. Geveze, zevzek.
18.	желөкпе <i>сын.</i> Жеңілтек, алып-ұшпа, ұшып-қонба, елікпе (QÄTS, 2011, C. 6, s. 300).	jelökpe <i>sin.</i> Jeñiltek, alıp-uşpa, uşıp-qonba, elikpe (QÄTS, 2011, C. 6, s. 300).	jelökpe <i>sıf.</i> Hoppa, hafifmeşrep, havai.
19.	кеппе <i>сын.</i> Өз-өзінен ісіп-кеуіп отыратын, мақтаншақ (QÄTS, 2011, C. 7, s. 629).	keppe <i>sin.</i> Öz-özinen isip-kevip otıratın, maqtanşaq (QÄTS, 2011, C. 7, s. 629).	keppe <i>sıf.</i> Övünen, kendini beğenmiş, kibirli.
20.	килікпе <i>сын.</i> Соқтықыш, киліккіш (QÄTS, 2011, C. 8, s. 22).	kiylikpe <i>sin.</i> Soqtıqqış, kiylikkiş (QÄTS, 2011, C. 8, s. 22).	kiylikpe <i>sıf.</i> Her işe karışan, burnunu sokan.
21.	төкпе <i>сын.</i> Тоқтаусыз төгілтіп әкететін (QÄTS, 2011, C. 14, s. 332).	tökpe <i>sin.</i> Toqtavsız tögiltip äketetin (QÄTS, 2011, C. 14, s. 332).	tökpe <i>sıf.</i> Dökülmüş, yayılmış.
22.	ілеспе <i>сын.</i> Қоса берілетін немесе соңынан еріп отыратын (QÄTS, 2011, C. 15, s. 707).	ilespe <i>sin.</i> Qosa beriletin nemese soñınan erip otıratın (QÄTS, 2011, C. 15, s. 707).	ilespe <i>sıf.</i> Eşlik eden, birlikte giden.

Tablodaki verilere dayanarak, Türkiye Türkçesine nazaran Kazak Türkçesinde kullanımı daha az olan bu eklerden isim köküne -ma (28), -me (8), -ba (3), -be (2), -pa (11), -pe (11), getirilmesiyle türemiş 63 sıfat tespit edilmiştir. Ortak kökten gelmiş olan Türkiye ve Kazak Türkçesinde her iki dildede çok fazla ortak kelime olmadığı tespit edilmiştir. Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinde yazılış ve anlam bakımından aynı olan toplam 7 kelime tespit edilmiştir: *boyama, oyma, ekpe, espe* v.b. Buna ek olarak her iki lehçede de yazılışları aynı olup Türkiye Türkçesinden farklı izahı olan (yalancı eşdeğer) kelime

olarak sadece: **қынама** (*qınama*) *sıf.* Beli büzülü, büzgülü (QÄTS, 2011, C. 10, s. 569) tespit edilmiştir.

3.2.5. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan - FЫP, -ҒIP, -ҚЫP, -KIP (-ğır, -gir, -qır, -kir) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde fazla işlek olmayan bir ektir. Fiillere gelen eklerle türetilen kelimeye belirli bir harekete olan yatkınlığı ifade eder. Tabiat taklidi fiillere gelerek sıfat görevinde isimler türetir.

Tablo 60. Kazak Türkçesinde (-ğır, -gir, -qır, -kir) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	-ğır, -gir, -qır, -kir (bulıñğır 1. <i>bulutlu, kapalı</i> . 2. <i>mec. bulanık, anlamsız</i> , tutqır: <i>tuttuğunu bırakmayan, yapışkan</i>)
Kırgız	-gır, -gir, -gur, -gür (algır: <i>iyi kapan</i> , bilgir: <i>kılavuz</i> , cetkir: <i>atik</i>)
Tatar	Ø
Başkurt	-qır, -kér, -ğır, -gir (ütkér: <i>keskin</i> , tapqır: <i>doğru, düz</i>)
Karakalpak	-ğır, -gir, -qır, -kir (bilgir: <i>bilgili</i> , alğır: <i>iyi kapan</i> , sezgir: <i>sezgili</i> , uşqır: <i>süratli</i>)

“Karakalpakça -ğır, -gir (l, ñ ile biten kelimelerden sonra), -qır, -kir (sonu tonsuzla biten kelimelerden sonra) sıfat yapmak için kullanılır” (Uygur, 2010: 93).

3.2.5.1. -ҒЫР, -ҒІР (-ğır, -ğir) Ekleriyle Türetілміш Sıfatlarla Oluшan Söz Varlıғı

Tablo 61. -ҒЫР, -ҒІР (-ğır, -ğir) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz тіркестeri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	алғыр сын. Өжет, пысық, тез қабылдағыш, зерек (QÄTS, 2011, C. 1, s. 393).	alğır sin. Öjet, pısıq, tez qabılдағыш, zerek (QÄTS, 2011, C. 1, s. 393).	alğır sıf. Zeki, kabiliyetli, kıvrak zekâli.
2.	бұлыңғыр сын. 1. Ашық емес, буалдыр, тұманды, ағымдалған. 2. ауыс. Бұлдыр-белеңді, көмескі, күңгірт (QÄTS, 2011, C. 3, s. 717).	bulñğır sin. 1. Aşıq emes, buvaldır, tumandı, aғımdalған. 2. avıs. Buldır-beleñdi, kömeski, küñgirt (QÄTS, 2011, C. 3, s. 717).	bulñğır sıf. 1. Bulutlu, kapalı. 2. mec. Bulanık, anlamsız.
3.	қағыр сын. Су тиіп қатып қалған, қаудырлаған (QÄTS, 2011, C. 8, s. 706).	qağır sin. Suv tiyip qatıp qalған, qavdırlaған (QÄTS, 2011, C. 8, s. 706).	bulñğır sıf. Kurumuş, kupkuru hâl almış.
4.	қиғыр сын. Қиғыш, кескіш (QÄTS, 2011, C. 9, s. 541).	qiyğır sin. Qiyğış, keskiş (QÄTS, 2011, C. 9, s. 541).	qiyğır sıf. Keskin.
5.	сылыңғыр сын. Ашаң жүзді, жүдеу, жұқа (QÄTS, 2011, C. 13, s. 501).	sılñğır sin. Aşañ jüzdi, jüdev, juqa (QÄTS, 2011, C. 13, s. 501).	sılñğır sıf. Zayıfça, ince, narin.
6.	шағыр сын. 1. Ағы мен аласы көп, шегір (көз). 2. ауыс. Мінезі жаман, шәлкем-шалыс (QÄTS, 2011, C. 15, s. 192).	şağır sin. 1. Ağı men alası kör, şegir (köz). 2. avıs. Minezi jaman, şälkem-şalış (QÄTS, 2011, C. 15, s. 192).	şağır sıf. 1. Gözünün beyazı karasından çok olan. 2. mec. Hiddetli, öfkeli.
7.	ділгір сын. Зәру, қат, мұқтаж (QÄTS, 2011, C. 5, s. 109).	dilğir sin. Zärüv, qat, muqtaj (QÄTS, 2011, C. 5, s. 109).	dilğir sıf. Zaruret içinde olan, zaruri.
8.	желгір сын. Сырғыма, тұрақсыз (QÄTS, 2011, C. 6, s. 285).	jelğir sin. Sırğıma, turaqsız (QÄTS, 2011, C. 6, s. 285).	ığır sıf. Hızlı koşan (at).
9.	зеңгір сын. 1. Биік, көз жетпес алыс. 2. Көк аспан түстес, зеңгір (QÄTS, 2011, C. 7, s. 111).	zeñğir sin. 1. Biyik, köz jetpes alıs. 2. Kök aspan tüstes, zeñgir (QÄTS, 2011, C. 7, s. 111).	zeñğir sıf. 1. Çok yüksek. 2. Gökçe, gök, mavi veya yeşile çalan mavi.
10.	көлгір сын. Мүләйім (QÄTS, 2011, C. 8, s. 260).	kölğir sin. Müläyim (QÄTS, 2011, C. 8, s. 260).	kölğir sıf. Yapmacık, ikiyüzlü, sinsi.
11.	сеңгір сын. Зәулім, биік, заңғар (QÄTS, 2011, C. 13, s. 160).	señgir sin. Zävlim, biyik, zañğar (QÄTS, 2011, C. 13, s. 160).	señgir sıf. Yüksek, ulu, yüce.
12.	ілгір сын. Іліп алғыш, ілгіш (QÄTS, 2011, C. 15, s. 705).	ilğir sin. İlip alğış, ilğış (QÄTS, 2011, C. 15, s. 705).	ilğir sıf. İyi tutan, iyi yapışan.

3.2.5.2. -ҚЫП, -КІП (-қыр, -kir) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 62. -ҚЫП, -КІП (-қыр, -kir) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz тіркестeri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	жытқыр сын. Алғыр, тапқыр, өжет (QÄTS, 2011, C. 7, s. 13).	jıqtır sin. Alğır, tapqır, öjet (QÄTS, 2011, C. 7, s. 13).	jıqtır sıf. Açık göz, kurnaz.
2.	тапқыр сын. Тез ойлап, ұтымды сөз айта алатын, алғыр, зерек (QÄTS, 2011, C. 13, s. 712).	tapqır sin. Tez oylap, utımdı söz ayta alatın, alğır, zerek (QÄTS, 2011, C. 13, s. 712).	tapqır sıf. Zeki, kıvrak zekâlı.
3.	тұтқыр сын. 1. Ұстаған, жабысқан жерінен айырылмайтын, тұтып қалғыш. 2. ауыс. Бірден көсіліп кете алмайтын, кібірттік. 3. ауыс. Бір нәрсені тез ұғып алатын, алғыр (QÄTS, 2011, C. 14, s. 448).	tutqır sin. 1. Ustağan, jabisqan jerinen ayırılmaytın, tutıp qalğış 2. avis. Birden kösiliп kete almaytın, kibirtik. 3. avis. Bir nârseni tez uğıp alatın, alğır (QÄTS, 2011, C. 14, s. 448).	tutqır sıf. 1. Tuttuğunu bırakmayan, yapışkan. 2. mec. Akıcı, rahat konuşamayan, tutuk. 3. mec. Çabuk kavrayan, zeki.
4.	ұтқыр сын. Ұтымды, мазмұнды, өнімді (QÄTS, 2011, C. 14, s. 767).	utqır sin. Utımdı, mazmundı, önimdi (QÄTS, 2011, C. 14, s. 767).	utqır sıf. Kıvrak zekâlı, zeki.
5.	ұшқыр сын. 1. Ұшатын, ұшқыш. 2. Жүйрік (ат) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 778).	uşqır sin. 1. Uşatın, uşqış. 2. Jüyrik (at) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 778).	uşqır sıf. 1. Çevik, atik. 2. Hızlı, süratli (at).
6.	кескір сын. Кесіп түсетін, лыпып тұрған, өткір (QÄTS, 2011, C. 7, s. 697).	keskir sin. Kesip tüsetin, lıpıp turğan, ötkir (QÄTS, 2011, C. 7, s. 697).	keskir sıf. Keskin.
7.	өткір сын. 1. Қайралып жүзі өткірленген, тез кесетін. 2. ауыс. Батыл, пысық, өжет (QÄTS, 2011, C. 12, s. 253).	ötkir sin. 1. Qayralıp jüzi ötkirlengen, tez kesetin. 2. sin. Batıl, pısıq, öjet (QÄTS, 2011, C. 12, s. 253).	ötkir sıf. 1. Keskin, sivri. 2. Cesur, girişken, sokulgan.
8.	үшкір сын. 1. Ұшы сүйір, істіктей. 2. ауыс. Өткір біздей (тіл) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 96).	üşkir sin. 1. Üşı süyir istiktey. 2. avis. Ötkir bizdey (til) (QÄTS, 2011, C. 15, s. 96).	üşkir sıf. 1. Sivri, keskin. 2. mec. İğneli (söz).

3.2.6. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -MTAЛ (-mtal) Ekinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde pek işlek olmayan -ımtal (-imtal) ekinin -ım ve -tal eklerinden kurulan birleşik bir fiilden sıfat türeten ektir. “Eklendiği fiillerden onların anlamlarına uygun belli bir harekete meyili, kabiliyeti bildiren türemiş sıfatlar yapar” (İskakov, 1991: 180).

Tablo 63. Kazak Türkçesinde (-mtal) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	-mtal (önimtal: 1. <i>bol ürün veren, verimli</i> . 2. <i>çabuk çoğalan, uğımtal: zeki, kavrayışlı, akıllı</i>)
Kırgız	Ø
Tatar	Ø
Başkurt	-ımta, -ımté, -umta, -ümté (üzümté: <i>parça</i> , quşımta: ek)
Karakalpak	-ımta (sezimtal: <i>sezgili</i>)

3.2.6.1. -МТАЛ (-mtal) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Bu ekin yapı oluşumunu aşağıdaki şekilde çözümleyebiliriz: *ӨН:* bitmek, yeşermek; *ӨН-ім:* mahsül, ürün; *ӨНІМ-тал:* bol ürün veren, verimli.

Tablo 64. -МТАЛ (-mtal) eki

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Сөз және сөз тіркестері	Kelime ve Kelime Grupları
1.	өнімтал сын. 1. Жақсы өнім беретін, өсімтал. 2. Тез көбейгіш, өңгіш (QÄTS, 2011, C. 12, s. 169).	önimtal sin. 1. Jaqsı önim беретін, ösimtal. 2. Tez köbeygiş, öngiş (QÄTS, 2011, C. 12, s. 169).	önimtal sıf. 1. Bol ürün veren, verimli. 2. Çabuk çoğalan.
2.	өрімтал сын. сөйл. Өрімдей, жап-жас (QÄTS, 2011, C. 12, s. 214).	örimtal sin. söyl. Örimdey, jap-jas (QÄTS, 2011, C. 12, s. 214).	örimtal sıf. konuşma dili. Çok genç, toy, körpe.
3.	өсімтал сын. 1. Тез өскіш, жетілгіш. 2. Тез көбейгіш, көбеюге бейім (QÄTS, 2011, C. 12, s. 232).	ösimtal sin. 1. Tez öskiş, jetilgiş. 2. Tez köbeygiş, köbeyuge beyim (QÄTS, 2011, C. 12, s. 232).	ösimtal sıf. 1. Kısa sürede yetişen, gelişmeye elverişli. 2. Çabuk çoğalan, arsız.
4.	сезімтал сын. Өте нәзік нәрсені тез аңғара қоятын, байқампаз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 125).	sezimtal sin. Öte nâzik nârseni tez aңğara qoyatın, bayqampaz (QÄTS, 2011, C. 13, s. 125).	sezimtal sıf. Sezgi gücü yüksek olan.
5.	төзімтал сын. Шыдамды, төзімді, төзімпаз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 330).	tözimtal sin. Şıdamdı, tözimdi, tözimpaz (QÄTS, 2011, C. 14, s. 330).	tözimtal sıf. Her türlü zorluğa dayanabilen, dayanıklı.

6.	ұғымтал сын. Ұғымпаз, ұққыш, зерек (QÄTS, 2011, C. 14, s. 676).	uğımtal sın. Uğımpaz, uqqış, zerek (QÄTS, 2011, C. 14, s. 676).	uğımtal sıf. Zeki, kavrayışlı, akıllı.
----	--	--	---

3.2.7. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -AFAH, -EГEH (-ağan, -egen) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde pek işlek olmayan bu ek bazı geçişli ve geçişsiz fiillere getirilerek bir işi ya da türediği fiilin hareketini devamlı olarak yapan nesneleri karşılayan birleşik bir fiildir. **Türkiye Türkçesinde -ağan** şekli bu eke karşılık gelmektedir: *dur-ağan, gez-egen, yat-ağan*.

Tablo 65. Kazak Türkçesinde (-ağan, -egen) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	-ağan, -egen (jatağan: <i>yüksek olmayan, alçak</i> , ketegen: <i>arkaik söz. sürekli alıştığı yere kaçıp giden (hayvan)</i> , tebegen: <i>yanına kimseyi yanaştırmayan, tepen, çifte atan (at)</i>).
Kırgız	-aagan, -eegen, -oogon, -öögön (kaçaagan: <i>kaçmaya çalışan</i> , tepeegen: <i>tepmeye çalışan</i> , köröögön: <i>iyi gören, uyanık</i>)
Başkurt	Ø
Tatar	Ø
Karakalpak	-ağan, -egen

Kırgızca da sıklık göstermeyen bu ekin bünyesinde fiili kuvvetlendiren, fiile sıklık kazandıran -a, -e eki ile -gan, -gon sıfat-fiil ekinin varlığı söz konusudur. “Kırgızcadaki dudak uyumu sonucu, ekin /ö/ lü şekli de oluşturmuştur. Bu ek, aslında sıfat-fiil eki olmasına rağmen aşağıdaki örneklerde kalıplaşmış durumdadır. -gan, -gen, -gön ekinde önce gelen /a/, /e/ ve /ö/ seslerinin uzaması, Kırgız Türkesine mahsus bir özelliktir” (Çengel, 2005: 136).

3.2.7.1. -АҒАН, -ЕГЕН (-ağan, -egen) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 66. -АҒАН, -ЕГЕН (-ağan, -egen) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	жатаған <i>сын.</i> Биік емес, аласа, тапал (QÄTS, 2011, C. 6, s. 181).	jatağan <i>sin.</i> Biyik emes, alasa, tapal (QÄTS, 2011, C. 6, s. 181).	jatağan <i>sıf.</i> Yüksek olmayan, alçak.
2.	қабаған <i>сын.</i> Кісі талайтын, қапқыш (QÄTS, 2011, C. 8, s. 670).	qabağan <i>sin.</i> Kisi talaytın, qarqış (QÄTS, 2011, C. 8, s. 670).	qabağan <i>sıf.</i> Saldırgan.
3.	береген <i>сын.</i> 1. Қолы ашық, жомарт, мырза. 2. Өнімі, берері мол (QÄTS, 2011, C. 3 s. 273).	beregen <i>sin.</i> 1. Qolı aşıq, jomart, mırza. 2. Önimi, bereri mol (QÄTS, 2011, C. 3 s. 273).	beregen <i>sıf.</i> 1. Cömert, eli açık. 2. Verimli, bitek.
4.	кезеген <i>сын.</i> Кезіп кеткіш, кезбе, қыдырымпаз; қаңғыбас (QÄTS, 2011, C. 7, s. 531).	kezege <i>sin.</i> Kezip ketkiş, kezbe, qıdırimpaz; qañğıbas (QÄTS, 2011, C. 7, s. 531).	kezege <i>sıf.</i> Avare, gezgin, başıboş, gezege.
5.	кетеген <i>сын. көне.</i> Үйреншікті жерге қашып кете беретін, қашаған (QÄTS, 2011, C. 7, s. 718).	ketegen <i>sin. көне.</i> Üyrenşikti jerge qaşıp kete беретin, qaşağan (QÄTS, 2011, C. 7, s. 718).	ketegen <i>sıf. arkaik söz.</i> Sürekli alıstığı yere kaçıp giden (hayvan).
6.	көреген <i>сын.</i> Көргіш, қырағы, байқағыш (QÄTS, 2011, C. 8, s. 339).	köregen <i>sin.</i> Körgiş, qırağı, bayqağış (QÄTS, 2011, C. 8, s. 339).	köregen <i>sıf.</i> Sezgili.
7.	сүзеген <i>сын.</i> Мүйізден кететін, сүзетін (QÄTS, 2011, C. 13, s. 391).	süzegen <i>sin.</i> Müyizden ketetin, süzetin (QÄTS, 2011, C. 13, s. 391).	süzegen <i>sıf.</i> Süsen, boynuzlayan, toslayan.
8.	тебеген <i>сын.</i> Теуіп жіберетін, маңына жолатпайтын (жылқы) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 78).	tebegen <i>sin.</i> Tevip jiberetin, mañına jolatpaytın (jılqı) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 78).	tebegen <i>sıf.</i> Yanına kimseyi yanaştırmayan, tepen, çifte atan (at).

3.2.8. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -ЫҚ, -ІК, -Қ (-ıq, -ik, -q) Eklerinin Değerlendirilmesi

Çeşitli isimlere gelerek onların sözlük anlamlarına uygun, yansıma kelimelere eklenerek onlardan sıfatlar yapar. Eski Türkçeden bu yana Türkçenin her dönem ve lehçesinde görülen **-ıк, -ік, -uk, -үк** işlek bir ektir: *şumar-ıк, üşüt-ük, sol-uk*.

Tablo 67. Kazak Türkçesinde (-ıq, -ik, -q) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini

Lehçeler	Ekler
Kazak	-ıq, -ik, -q (jabıq: 1. <i>kapalı, örtülü</i> . 2. <i>gizli, saklı</i> , bitik: <i>gür, sık</i> (ot), ulıq: <i>arkaik söz. ulu, büyük</i>)
Kırgız	-ık, -ik, -uk, -ük (artık: <i>daha fazla</i> , teşik: <i>delik</i> , tüzük: <i>düzgün</i>)
Başkurt	-aq, -ek, -ak, -ıq, -uk (yarıq: <i>yarık</i> , tilek: <i>dilek</i> , küyük <i>yanık</i> , qayrak: <i>bileği taşı</i>)
Tatar	Ø
Karakalpak	-ıq, -ik, -k (şirik: <i>çürük</i> , jariq: <i>yarık</i> , buyırıq: <i>buyruk</i>)

3.2.8.1. -ЫҚ, -ІК, -Қ (-ıq, -ik, -q) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 68. -ЫҚ, -ІК, -Қ (-ıq, -ik, -q) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Сөз және сөз тіркестері	Kelime ve Kelime Grupları
1.	жабық сын. 1. Ашық емес, бекітулі. 2. <i>ауыс.</i> Жасырын, құпия (QÄTS, 2011, C. 5, s. 499)	jabıq sın. 1. Aşıq emes, bekitüvli. 2. <i>avis.</i> Jasırın, qupiya (QÄTS, 2011, C. 5, s. 499)	jabıq sıf. 1. Kapalı, örtülü. 2. Gizli, saklı.
2.	жасық сын. <i>ауыс.</i> Жігерсіз, күйреуік, ынжық. (QÄTS, 2011, C. 6, s. 169)	jasıq sın. <i>avis.</i> Jigersız, küyrevik, injiq. (QÄTS, 2011, C. 6, s. 169)	jasıq sıf. mec. Çekingen, utangaç.
3.	жатық сын. 1. Tегіс, жатыңқы. 2. Көңілге қонымды. 3. <i>ауыс.</i> Жарасымды; сыпайы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 191)	jatıq sın. 1. Tегіс, jatiñqı. 2. Köñilge qonımdı. 3. <i>avis.</i> Jarasımdı; sıpayı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 191)	jatıq sıf. 1. Düz yassı, yatık. 2. Yaraşır, yakışır. 3. <i>mec.</i> Anlamlı, yatkın, eğilimli.

4.	жырық <i>сын.</i> Бір нәрсе жырып кеткен, жырылған (QÄTS, 2011, C. 7, s. 11)	жірік <i>син.</i> Bir nәрse жіріп кеткен, жірілған (QÄTS, 2011, C. 7, s. 11)	жірік <i>сиф.</i> Yırtık, kesik.
5.	қалық <i>сын.</i> Озық емес, кейіндеп артта қалыңқы (QÄTS, 2011, C. 9, s. 162).	қалық <i>син.</i> Oziq emes, keyindep artta qalıñqı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 162).	қалық <i>сиф.</i> Arkada, geride kalan.
6.	қашық <i>сын.</i> Алыс, жырақ, шалғай, аулақ. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 242)	қашық <i>син.</i> Alıs, jıraq, şalğay, avlaq. (QÄTS, 2011, C. 9, s. 242)	қашық <i>сиф.</i> Uzak, ırak.
7.	сынық <i>сын.</i> 1. Быт-шыт боп сынған, қираған, күйреген. 2. <i>ауыс.</i> Көңілі жабырқаңқы, қабасы қатыңқы, қайғылы. 3. <i>ауыс.</i> Мінезі жатық, сыпайы, әдепті, инабатты (QÄTS, 2011, C. 13, s. 521)	сınıq <i>син.</i> 1. Bit-şıt bop sınğan, qıyrağan, küyregen. 2. <i>avis.</i> Köñili jabırqañqı, qabağı qatıñqı, qayğılı. 3. <i>avis.</i> Minezi jatıq, sıpayı, ädepti, ıynabattı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 521)	сınıq <i>сиф.</i> 1. Kırılan, kırılmış, parçalanmış 2. <i>mec.</i> Hüzünlü, üzgün. 3. <i>mec.</i> Kibar, edepli, nezaketli.
8.	толық <i>сын. сөйл.</i> 1. Толы. 2. Етжеңді келген, семіз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 248).	tolıq <i>син. сөйл.</i> 1. Toli. 2. Etjeñdi kelgen, semiz (QÄTS, 2011, C. 14, s. 248).	tolıq <i>сиф.</i> 1. Dolu, dolmuş. 2. Balık etli, dolgun (kimse).
9.	бітік <i>сын.</i> Қалың, жиі өскен, тығыз (QÄTS, 2011, C. 4, s. 194).	bitik <i>син.</i> Qalıñ, jiyi ösken, tıǵız (QÄTS, 2011, C. 4, s. 194).	bitik <i>сиф.</i> Gür, sık (ot)
10.	ақсақ <i>сын.</i> 1. Аяғы кем, сылтыма. 2. Бір тіреуі жоқ, тіреуі бос. (QÄTS, 2011, C. 1, s. 264)	aqsaq <i>син.</i> 1. Ayağı kem, sıltıma. 2. Bir tirevi joq, tirevi bos. (QÄTS, 2011, C. 1, s. 264)	aqsaq <i>сиф.</i> 1. Aksak, topal. 2. Bir ayağı eksik.
11.	қанық <i>сын.</i> 1. Жақсы таныс, белгілі. 2. Мән-жайға әбден жетік, емін-еркін білетін. 3. Кемеліне келген, бабына жеткен (QÄTS, 2011, C. 9, s. 242)	qanıq <i>син.</i> 1. Jaqsı tanıs, belgili. 2. Män-jayğa äbden jetik, emin-erkin biletin. 3. Kemeline kelgen, babına jetken (QÄTS, 2011, C. 9, s. 242)	qanıq <i>сиф.</i> 1. Belli, tanınan, açıқça bilinen, malum. 2. Bir konuyla ilgili tüm bilgiye sahip. 3. Gelişmiş, olgunlaşmış.
12.	суық <i>сын.</i> 1. Тым салқын, жылы емес. 2. <i>ауыс.</i> Ызғарлы, үрейлі. 3. <i>ауыс.</i> Салқынқанды, салғырт, енжар (QÄTS, 2011, C. 13, s. 350)	suviq <i>син.</i> 1. Tım salqın, jılı emes. 2. <i>avis.</i> İzğarlı, üreyli. 3. <i>avis.</i> Salqınqandı, salğırt, enjar (QÄTS, 2011, C. 13, s. 350)	suviq <i>сиф.</i> 1. Soğuk. 2. <i>mec.</i> Soğuk (kimse). 3. <i>mec.</i> Gönülsüz, isteksiz.
13.	ұлық <i>сын. көне.</i> Ұлы, қасиетті (QÄTS, 2011, C. 14, s. 721).	ulıq <i>син. көне.</i> Ulı, qasiyetti (QÄTS, 2011, C. 14, s. 721).	ulıq <i>сиф. архаик сөз.</i> Ulu, büyük.

3.2.9. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -ШАҚ, -ШЕК (-шақ, -шек) Eklerinin Değerlendirilmesi

“Bu ek fiil soylu kelimelerden nesne, varlık isimleri türetir. +ca ekinin “ok” pekiştirme edatıyla kaynaşmasından oluşan bu ek küçültme, sevgi ve tahsis işleviyle sıfat, zarf ve isim üreten bir ektir” (Korkmaz, 2003: 39) : *erin-cek, ılı-cak*.

Tablo 69. Kazak Türkçesinde (-şaq, -şek) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimlerini

Lehçeler	Ekler
Kazakça	-şaq, -şek (urınşaq: <i>sataşkan, bela arayan, qızğanşaq: kışkanç.</i>)
Kırgızca	-çak, -çek, -çok, -çök, -çaak, -çek (unutçaak: <i>unutkan</i> , sogonçok: <i>pençe</i> , erinçek: <i>üşengeç</i>)
Tatarca	-çak, -çek (kilençek: <i>gelin</i> , kabakça: <i>kabak</i> , barmakça: <i>eldivene parmaklık</i>)
Başkurtça	-saq, -säk (uyınşaq: <i>oynak</i> , urunşaq: <i>kalleş</i>)
Karakalpakça	-şak, -şek (erinşek: <i>erincek</i> , tartınşaq: <i>çekingen</i>)

Bu ekin -çak, -çek şekli her beş lehçede denktir. Kazakça -ç > -ş değişmesi sonunda Kazakça varyantı -şaq, -şek olmuştur. “Kırgızca’ da ayrıyeten yuvarlak ünlülü -çok, - çök şekilleri vardır. Bunlara ek olarak ekin fazlalık ifade eden vasıf adları yaptığından ünlüsünün vurgu dolayısıyla uzadığı da görülmektedir” (Öner, 1998: 86).

3.2.9.1. -ШАҚ,- ШЕК (-шақ, -шек) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 70. -ШАҚ,- ШЕК (-шақ, -шек) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	ұрыншақ <i>сын.</i> орынсыз біреуге тизы жеңіл (QÄTS, 2011, C. 4, s. 194).	urinşaq <i>sin.</i> Orınsız birevge tiyzi jeñil	urinşaq <i>sin.</i> Sataşkan, bela arayan.
2.	жасқаншақ <i>сын.</i> Қорғаншақ, жүрексінгіш, именшек (QÄTS, 2011, C. 6, s. 162).	jasqanşaq <i>sin.</i> Qorğanşaq, jüvrexsingiş, iymenşek (QÄTS, 2011, C. 6, s. 162).	jasqanşaq <i>sıf.</i> çekingen, utangaç, sıkılğan.
3.	қызғаншақ <i>сын.</i> Іштар, күншіл (QÄTS, 2011, C. 10, s. 481)	qızğanşaq <i>sin.</i> İştar, күншіл (QÄTS, 2011, C. 10, s. 481)	qızğanşaq <i>sıf.</i> Kışkanç.
4.	мақтаншақ <i>сын.</i> Мақтануды сүйетін, өзін өзі асыра бағалайтын, бөспе (QÄTS, 2011, C. 11, s. 26).	maqtañşaq <i>sin.</i> maqtanuvdı süyetin, özin özi aşıra bağalaytın, böspe (QÄTS, 2011, C. 11, s. 26).	maqtañşaq <i>sin.</i> Kendini metheden, övüngen, farfara.
5.	еріншек <i>сын.</i> Мойны жар бермейтін кежір, жалқау (QÄTS, 2011, C. 5, s. 386).	erinşek <i>sin.</i> Moynı jar bermeytin keжіr, jalqav (QÄTS, 2011, C. 5, s. 386).	erinşek <i>sıf.</i> Erincek, tembel, üşengeç.
6.	сүріншек <i>сын.</i> 1. Сүрінгіш, сүріне бер-гіш (адам). 2. ауыс. Жаңылысып қала беретін, мүлт кететін (QÄTS, 2011, C. 13, s. 442)	sürinşek <i>sin.</i> 1. Süringiş, sürine ber-giş (adam). 2. <i>avis.</i> Jañılısıp qala беретin, mült ketetin (QÄTS, 2011, C. 13, s. 442)	sürinşek <i>sıf.</i> 1. Ökezleyip duran (insan). 2. <i>mec.</i> Çok yanılan, hata yapan, şanssız.

3.2.10. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -НДЫ, -ЫНДЫ, -НДИ, -ИНДИ (-ndı, -ındı- ndi, -indi) Eklerinin Değerlendirilmesi

Bu ekin Türkiye Türkçesindeki karşılığı **-ıntı, -inti, -untu, -üntü** şeklindedir: *çal-ıntı, bul-untu, çök-üntü*.

Tablo 71. Kazak Türkçesinde (-ndı, -ındı- ndi, -indi) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	-ndı, -ndi, -ındı, -indi (qazındı: <i>Kazılmış, kazılı</i> , sapırındı: <i>Karışık, anlaşılmaz, düzensiz</i> , jağımdı: 1. <i>Hoş, sevimli, hoşnut</i> . 2. <i>Hoş kokulu, misk, kesimdi</i> : 1. <i>Hükmü verilmiş (ceza)</i> . 2. <i>Belirlenmiş, belirli</i>)
Kırgız	-ndı, -ndi, -ndu (çaçındı: <i>dağınık</i> , bölündü: <i>parça, kısım</i>)
Tatar	-ntı, -ntı, -ndı, -ndı (çıgıntı: <i>çıkıntı</i> , yırintı: <i>yarık</i>)
Başkurt	-ındı, -inti
Karakalpak	-ndı, -ndi (saylandı: <i>seçkin</i> , qurandı: <i>parçalı, mürekkep</i>)

3.2.10.1. -НДЫ, -ЫНДЫ, -НДИ, -ИНДИ (-ndı, -ındı- ndi, -indi) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 72. -НДЫ, -ЫНДЫ, -НДИ, -ИНДИ (-ndı, -ındı- ndi, -indi) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Сөз және сөз тіркестері	Kelime ve Kelime Grupları
1.	ағынды сын. Ағыны қатты, ағысты (QÄTS, 2011, C. 1, s. 77).	ağındı sın. Ağını qattı, ağıstı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 77).	ağındı sıf. Yüksek akımlı, yüksek akıntılı, şiddetli, çağlayarak akan.

2.	жырынды <i>сын.</i> 1. Жырылып қалған, бөлек тұрған. 2. Айлакер, тәсілқой, тәжірибелі (QÄTS, 2011, C. 7, s. 13).	jırındı <i>sin.</i> 1. Jırılıp qalğan, bölek turğan. 2. Aylaker, täsilqoy, täjiriybeli (QÄTS, 2011, C. 7, s. 13).	jırındı <i>sıf.</i> 1. Yırtık. 2. Tecrübeli, açıkgöz.
3.	қазынды <i>сын.</i> Қазылған, қазылып тасталған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 26).	qazındı <i>sin.</i> Qazılğan, qazılıp tastalğan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 26).	qazındı <i>sıf.</i> Kazılmış, kazılı.
4.	құйынды <i>сын.</i> Құйын түрінде қозғалатын (QÄTS, 2011, C. 10, s. 274).	quyındı <i>sin.</i> Quyin türinde qozğalatın (QÄTS, 2011, C. 10, s. 274).	quyındı <i>sıf.</i> Dökülmüş, döküm.
5.	сапырынды <i>сын.</i> Аумалы-төкпелі, шым-шытырық (QÄTS, 2011, C. 12, s. 673).	sapırındı <i>sin.</i> Avmalı-tökpeli, şım-şıtırıq (QÄTS, 2011, C. 12, s. 673).	sapırındı <i>sıf.</i> Karışık, anlaşılmaz, düzensiz.
6.	тапсырынды <i>сын.</i> Тапсырылған, жүктелген (QÄTS, 2011, C. 13, s. 714).	tapsırındı <i>sin.</i> Tapsırılğan, jüktelgen (QÄTS, 2011, C. 13, s. 714).	tapsırındı <i>sıf.</i> Yüklenen, verilen, sorumluluğuna bırakılan, teslim edilen.
7.	төгинді <i>сын.</i> Төгіп тасталған, төгілген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 328).	tögindi <i>sin.</i> Tögip tastalğan, tögilgen (QÄTS, 2011, C. 14, s. 328).	tögindi <i>sıf.</i> Dökülmüş, dökülen, döküntü.
8.	үйретінді <i>сын.</i> Дағдыланған, төселген (QÄTS, 2011, C. 15, s. 36).	üyretindi <i>sin.</i> Dağdılanğan, töselgen (QÄTS, 2011, C. 15, s. 36).	üyretindi <i>sıf.</i> Eğitilmiş, alıştırılmış.
9.	асыранды <i>сын.</i> 1. Қолға үйретілген, қолда өскен. 2. Асырап алған, “қолбала” еткен (QÄTS, 2011, C. 2, s. 66).	asırandı <i>sin.</i> 1. Qolğa üyretilgen, qolda ösken. 2. Asırap alğan, “qolbala” etken (QÄTS, 2011, C. 2, s. 66).	asırandı <i>sıf.</i> 1. Evcil. 2. Evlat edinilmiş.
10.	бытыранды <i>сын.</i> Өз алдына жеке-жеке, шашыранды, құранды (QÄTS, 2011, C. 4, s. 106).	bıtırandı <i>sin.</i> Öz aldına jeke-jeke, şaşırandı, qurandı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 106).	bıtırandı <i>sıf.</i> Dağınık.
11.	жасанды <i>сын.</i> Табиғи емес, қолдан жасалған (QÄTS, 2011, C. 6, s. 153).	jasandı <i>sin.</i> Tabiyğiy emes, qoldan jasalğan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 153).	jasandı <i>sıf.</i> Sahte, suni, yapma, takma.
12.	жаттанды <i>сын.</i> Жаттап алынған, жатқа білетін (QÄTS, 2011, C. 6, s. 188).	jattandı <i>sin.</i> Jattap alınğan, jatqa biletin (QÄTS, 2011, C. 6, s. 188).	jattandı <i>sıf.</i> Ezberlenmiş.
13.	құранды <i>сын.</i> 1. Өртүрлі нәрседен құралған, біріккен; біртекті емес, құрама. 2. Құрастырмалы, қоспалы, қиыспалы (QÄTS, 2011, C. 10, s. 387).	qurandı <i>sin.</i> 1. Ärtürli nârseden quralğan, birikken; birtekti emes, qurama. 2. Qurastırmalı, qospalı, qiyıspalı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 387).	qurandı <i>sıf.</i> 1. Birleşik, mürekkep. 2. Portatif, kurma, seyyar.
14.	тастанды <i>сын.</i> Тасталған, тастап кеткен, қалдырылған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 29).	tastandı <i>sin.</i> Tastalğan, tastap ketken, qaldırılğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 26).	tastandı <i>sıf.</i> Terk edilmiş, metruk, bırakılmış.

15.	шашыранды <i>сын.</i> Бытыраңқы, басы бірікпеген, тұтаспаған, жүйесіз (QÄTS, 2011, C. 15, s. 304).	şaşırandı <i>sin.</i> Bıtırañqı, bası birikpegen, tutaspağan, jüyesiz (QÄTS, 2011, C. 15, s. 304).	şaşırandı <i>sıf.</i> Dağınık, düzensiz, systemsiz.
16.	серпінді <i>сын.</i> Қарқынды, үдемелі (QÄTS, 2011, C. 13, s. 176).	serpindi <i>sin.</i> Qarqındı, üdemeli (QÄTS, 2011, C. 13, s. 176).	serpindi <i>sıf.</i> Tempolu, hızlı, ritimli, ritmik.
17.	төсенді <i>сын.</i> Қиыршық тас, құм төселген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 366).	tösendi <i>sin.</i> Qıyırşıq tas, qum töselgen (QÄTS, 2011, C. 14, s. 366).	tösendi <i>sıf.</i> Çakılla, kumla döşenmiş olan.
18.	іркінді <i>сын.</i> Жаңбырдан не еріген қардан соң жиналып, іркіліп қалған (су). (QÄTS, 2011, C. 15, s. 724).	irkindi <i>sin.</i> Jañbırdan ne erigen qardan soñ jiynalıp, irkilip qalğan (suv). (QÄTS, 2011, C. 15, s. 724).	irkindi <i>sıf.</i> Su birikintisi.

3.2.11. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -МДЫ, -ЫМДЫ, -МДІ, -ІМДІ (-mdı, -ımdı, -mdi, -imdi) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 73. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -МДЫ, -ЫМДЫ, -МДІ, -ІМДІ (-mdı, -ımdı, -mdi, -imdi) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	алымды <i>сын.</i> 1. Қайратты, арымды, күшті, әлді, қуатты. 2. Келелі, назар аударарлықтай, көңіл бөлерліктей. 3. <i>ауыс.</i> Қамтуы мол, мол қамтитын. (QÄTS, 2011, C. 1, s. 469).	alımdı <i>sin.</i> 1. Qayrattı, qarımdı, küşti, äldi, quvattı. 2. Keleli, nazar avdararlıqtay, köñil bölerliktey. 3. <i>avis.</i> Qamtuvı mol, mol qamtiytın. (QÄTS, 2011, C. 1, s. 469).	alımdı <i>sıf.</i> 1. Güçlü, kuvvetli, gayretli. 2. Dikkate, kayda değer; önemli. 3. <i>mec.</i> Hacimli, geniş.
2.	байламды <i>сын.</i> 1. Басты, шешуші. 2. Келісілген, уәделі (QÄTS, 2011, C. 2, s. 586).	baylamdı <i>sin.</i> 1. Bastı, şeşüvşi. 2. Kelisilgen, vädeli (QÄTS, 2011, C. 2, s. 586).	baylamdı <i>sıf.</i> 1. Esas, çözücü. 2. Sözleşilen, vadelî.
3.	жағымды <i>сын.</i> 1. Көңілден шығатын, ұнамды, сүйкімді. 2. Аңқыған, жұпар иісті (QÄTS, 2011, C. 5, s. 518).	jağımdı <i>sin.</i> 1. Köñilden şığatın, unamdı, suykımdı. 2. Añqığan, jupar iyisti (QÄTS, 2011, C. 5, s. 518).	jağımdı <i>sıf.</i> 1. Hoş, sevimli, hoşnut. 2. Hoş kokulu, misk.
4.	жайылымды <i>сын.</i> Мал жайылатын жерлері бар, өрісті (QÄTS, 2011, C. 5, s. 597).	jayılmıdı <i>sin.</i> Mal jayılatın jerleri bar, öristi (QÄTS, 2011, C. 5, s. 597).	jayılmıdı <i>sıf.</i> Otlı, yayılımı çok.

5.	жарамды <i>сын.</i> Күш-куаты бар, жарайтын (QÄTS, 2011, C. 6, s. 76).	jaramdı <i>sin.</i> Küş-quvatı bar, jaraytın (QÄTS, 2011, C. 6, s. 76).	jaramdı <i>sıf.</i> Gücü kuvveti yerinde, işe yarar.
6.	жарасымды <i>сын.</i> Үйлесімді, келісімді, қонымды (QÄTS, 2011, C. 6, s. 81).	jarasımdı <i>sin.</i> Üylesimdi, kelisimdi, qonımdı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 81).	jarasımdı <i>sıf.</i> Yakışır, yaraşır, uygun.
7.	жартымды <i>сын.</i> Көңіл толарлықтай, мардымды (QÄTS, 2011, C. 6, s. 116).	jartımdı <i>sin.</i> Könil tolarlıqtay, mardımdı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 116).	jartımdı <i>sıf.</i> Kayda değer, tatmin edici.
8.	жұғымды <i>сын.</i> Сіңімді, нәрлі, құнарлы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 534).	juğımdı <i>sin.</i> Siñimdi, närli, qunarlı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 534).	juğımdı <i>sıf.</i> Besleyici, kalori değeri yüksek.
9.	иланымды <i>сын.</i> Нанымды, сенімді (QÄTS, 2011, C. 7, s. 225).	iylanımdı <i>sin.</i> Nanımdı, senimdi (QÄTS, 2011, C. 7, s. 225).	iylanımdı <i>sıf.</i> İnanılır, güvenilir.
10.	қайтымды <i>сын.</i> Тез қайтатын, басылуы оңай (QÄTS, 2011, C. 9, s. 62).	qaytımdı <i>sin.</i> Tez qaytatın, basıluvı oñay (QÄTS, 2011, C. 9, s. 62).	qaytımdı <i>sıf.</i> Kızgınlığı, öfkesi çabuk geçen.
11.	қарпымды <i>сын.</i> Жан-жақты кең қамтылған, алымды, шалымды (QÄTS, 2011, C. 9, s. 383).	qarpımdı <i>sin.</i> Jan-jaqtı keñ qamtılğan, alımdı, şalımdı (QÄTS, 2011, C. 9, s. 383).	qarpımdı <i>sıf.</i> Kapsama alanı geniş olan, kapsamlı.
12.	қонымды <i>сын.</i> 1. Үстіне қона кететін, жарасымды. 2. ауыс. Орынды, жөнді, ұғымды (QÄTS, 2011, C. 10, s. 34).	qonımdı <i>sin.</i> 1. Üstine qona ketetin, jarasımdı. 2. avıs. Orındı, jöndi, uğımdı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 34).	qonımdı <i>sıf.</i> 1. Yakışır, yaraşır, uygun. 2. mec. Anlaşılır, açık, akla yatkın, mantıklı.
13.	қысымды <i>сын.</i> Қысымы мол, қысымы бар (QÄTS, 2011, C. 10, s. 636).	qısımdı <i>sin.</i> Qısımı mol, qısımı bar (QÄTS, 2011, C. 10, s. 636).	qısımdı <i>sıf.</i> Basınçlı, tazyikli.
14.	орамды <i>сын.</i> 1. сөйл. Оралымды, шешен. 2. Көкейге қонымды, орынды (QÄTS, 2011, C. 11, s. 726).	oramdı <i>sin.</i> 1. söyl. Oralımdı, şeşen. 2. Kökeyge qonımdı, orındı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 726).	oramdı <i>sıf.</i> 1. konuşma dili. Söz ustası, hatip. 2. Mantıklı, akla yatkın, önemli; ikna kabiliyeti yüksek.
15.	созымды <i>сын.</i> Жақсы созылатын, созылғыш (QÄTS, 2011, C. 13, s. 235).	sozımdı <i>sin.</i> Jaqsı sozılattın, sozilğış (QÄTS, 2011, C. 13, s. 235).	sozımdı <i>sıf.</i> Çabuk, kolay gerilen, esnek.
16.	сыйымды <i>сын.</i> 1. Ішіне көп нәрсе сыятын, бүйірлі 2. ауыс. Жарасымды, орынды, лайықты (QÄTS, 2011, C. 13, s. 482).	sıyımdı <i>sin.</i> 1. İşine köp närse sıyatın, büyirli. 2. avıs. Jarasımdı, orındı, layıqtı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 482).	sıyımdı <i>sıf.</i> 1. Kapasiteli, hacimli. 2. mec. Uyumlu, kolay intibak eden.

17.	талғамды <i>сын.</i> Тағамы бар, талғампаз (QÄTS, 2011, C. 13, s. 658).	talğamdı <i>sin.</i> Tağamı bar, talğampaz (QÄTS, 2011, C. 13, s. 658).	talğamdı <i>sıf.</i> Zevkli, zevk sahibi olan.
18.	тартымды <i>сын.</i> Көңіл аударатын, қызықты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 14).	tartımdı <i>sin.</i> Köñil avdaratın, qızıqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 14).	tartımdı <i>sıf.</i> Çekici, sevimli, dikkat çekici, cazibeli, sempatik.
19.	тойымды <i>сын.</i> Қарынды тез тойғызатын, тоқ (QÄTS, 2011, C. 14, s. 214).	toyımdı <i>sin.</i> Qarındı tez toyğızatın, toq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 214).	toyımdı <i>sıf.</i> Doyuran, doyurucu. .
20.	толымды <i>сын.</i> Жеткілікті дәрежеде, толық (QÄTS, 2011, C. 14, s. 251).	tolımdı <i>sin.</i> Jetkilikti дәрежеде, tolıq (QÄTS, 2011, C. 14, s. 251).	tolımdı <i>sıf.</i> Yeterli derecede olgun, derin.
21.	тұтымды <i>сын.</i> 1. Ұғынғыш, тез қабылдағыш, зерек. 2. ауыс. Тұрақты, берік (QÄTS, 2011, C. 14, s. 450).	tutımdı <i>sin.</i> 1. Uğınğış, tez qabıladağış, zerek. 2. avıs. Turaqtı, berik (QÄTS, 2011, C. 14, s. 450).	tutımdı <i>sıf.</i> 1. Çabuk kavrayan, kıvrak zekâli. 2. mec. Kararlı, prensipli.
22.	тындырымды <i>сын.</i> Ұқыпты, тиянақты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 547).	tındırımdı <i>sin.</i> Uqıptı, tiyanaqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 547).	tındırımdı <i>sıf.</i> Dikkatli, titiz, itinalı.
23.	ұғымды <i>сын.</i> 1. Түсінікті, көкейге қонымды. 2. сөйл. Ұғымтал, зерек (QÄTS, 2011, C. 14, s. 676).	uğımdı <i>sin.</i> 1. Tüsinikti, kökeyge qonımdı. 2. söyl. Uğımtal, zerek (QÄTS, 2011, C. 14, s. 676).	uğımdı <i>sıf.</i> 1. Anlaşılır, mantıklı, akla yatkın. 2. konuşma dili. Zeki, çabuk kavrayan.
24.	ұнамды <i>сын.</i> Жарасымды, жағымды. (QÄTS, 2011, C. 14, s. 728).	unamdı <i>sin.</i> Jarasımdı, jağımdı. (QÄTS, 2011, C. 14, s. 728).	unamdı <i>sıf.</i> Hoşa giden, beğenilir.
25.	ұстамды <i>сын.</i> Байыпты, байсалды, сабырлы (QÄTS, 2011, C. 14, s. 760).	ustamdı <i>sin.</i> Bayıptı, baysaldı, sabırlı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 760).	ustamdı <i>sıf.</i> Ağırbaşlı, sakin, halim selim.
26.	ұтымды <i>сын.</i> Ұтықты, ұтқыр (сөз). (QÄTS, 2011, C. 14, s. 768).	utımdı <i>sin.</i> Utıqtı, utqır (söz). (QÄTS, 2011, C. 14, s. 768).	utımdı <i>sıf.</i> Yerinde söylenen, mantıklı, akla yatkın.
27.	шыдамды <i>сын.</i> 1. Неге болса да шыдайтын, төзімді, көнбіс, сабырлы. 2. Мықты, берік (зат). (QÄTS, 2011, C. 15, s. 522).	şıdamdı <i>sin.</i> 1. Nege bolsa da şıdaytın, tözimdi, könbis, sabırlı. 2. Mıqtı, berik (zat). (QÄTS, 2011, C. 15, s. 522).	şıdamdı <i>sıf.</i> 1. Sabırlı, dayanıklı, metanetli, metin. 2. Sağlam, dayanıklı (eşya).
28.	жөндемді <i>сын.</i> Дұрыс, ретті, жөнді (QÄTS, 2011, C. 6, s. 510).	jöndemdi <i>sin.</i> Durıs, retti, jöndi (QÄTS, 2011, C. 6, s. 510).	jöndemdi <i>sıf.</i> Doğru, uygun, işe yarar.
29.	келісімді <i>сын.</i> 1. Келісіп қойған, кесімді, келісілген. 2. Әдемі, үйлесімді, ұнамды (QÄTS, 2011, C. 7, s. 581).	kelisimdi <i>sin.</i> 1. Kelisip qoyğan, kesimdi, kelisilgen. 2.	kelisimdi <i>sıf.</i> 1. Anlaşmalı,

		Ädemi, üylesimdi, unamdı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 581).	muahedeli. 2. Uyumlu, ahenkli.
30.	кесімді <i>сын.</i> 1. Кесілген, белгіленген (жаза). 2. Белгілі, анық (QÄTS, 2011, C. 7, s. 707).	kesimdi <i>sin.</i> 1. Kesilgen, belgilengen (jaza). 2. Belgili, anıq (QÄTS, 2011, C. 7, s. 707).	kesimdi <i>sıf.</i> 1. Hükümü verilmiş (ceza). 2. Belirlenmiş, belirli, isabetli.
31.	кешірімді <i>сын.</i> Кешіргіш, кек сақтамайтын, мейірімді, кешіре білетін (QÄTS, 2011, C. 8, s. 14).	keşirimdi <i>sin.</i> Keşirgiş, kek saqtamaytın, meyirimdi, keşire biletin (QÄTS, 2011, C. 8, s. 14).	keşirimdi <i>sıf.</i> Affedebilen, kin tutmayan.
32.	күтімді <i>сын.</i> Күтімі жақсы, бапты, күйлі (QÄTS, 2011, C. 8, s. 577).	kütimdi <i>sin.</i> Kütimi jaqsı, baptı, küyli (QÄTS, 2011, C. 8, s. 577).	kütimdi <i>sıf.</i> Bakımlı, özen gösterilmiş.
33.	өлшемді <i>сын.</i> Өлшемі бір, мөлшерлі (QÄTS, 2011, C. 12, s. 139).	ölşemdi <i>sin.</i> Ölşemi bir, mölşerli (QÄTS, 2011, C. 12, s. 139).	ölşemdi <i>sıf.</i> Ölçülü, ölçülmüş, tartılmış.
34.	өндірімді <i>сын.</i> Өндіртіп істейтін, қарымды (QÄTS, 2011, C. 12, s. 154).	öndirimdi <i>sin.</i> Öndirtip isteytin, qarımdı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 154).	öndirimdi <i>sıf.</i> Çok üreten, üretken, verimli.
35.	өсімді <i>сын.</i> Өсімтал, өнімді (QÄTS, 2011, C. 12, s. 227).	ösimdi <i>sin.</i> Ösimtal, önimdi (QÄTS, 2011, C. 12, s. 227).	ösimdi <i>sıf.</i> Gelişmeye, büyümeye elverişli, uygun.
36.	өтімді <i>сын.</i> Қолдан-қолға тез өтетін; базарлы, сатылымы жоғары (QÄTS, 2011, C. 12, s. 258).	ötimdi <i>sin.</i> Qoldan-qolğa tez ötetin; bazarlı, satılımlı joғarı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 258).	ötimdi <i>sıf.</i> Rağbet gören, revaçta olan.
37.	сезімді <i>сын.</i> Сезу қабілеті күшті, аңғарғыш, сезімтал (QÄTS, 2011, C. 13, s. 125).	sezimdi <i>sin.</i> Sezüv qabileti küşti, aңғargış, sezimtal (QÄTS, 2011, C. 13, s. 125).	sezimdi <i>sıf.</i> Duygulu, içli, hassas.
38.	сенімді <i>сын.</i> Сөзге тұрақты, іске берік, сенім артуға болатын (QÄTS, 2011, C. 13, s. 158).	senimdi <i>sin.</i> Sözge turaqtı, iske berik, senim artuvğa bolatın (QÄTS, 2011, C. 13, s. 158).	senimdi <i>sıf.</i> İnanılır, güvenilir, itimatlı, emin.
39.	сіңімді <i>сын.</i> Тез қорытылып, бойға жақсы тарайтын, жұғымды (QÄTS, 2011, C. 13, s. 573).	siñimdi <i>sin.</i> Tez qoritılıp boyğa jaqsı taraytın, juғımdı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 573).	siñimdi <i>sin</i> Sindirime elverişli, kolay hazmedilen.

40.	тиімді <i>сын.</i> 1. Пайдасы, табысы мол. 2. Қолайлы, жағдайлы, ыңғайлы (QÄTS, 2011, C. 14, s. 187).	tiyimdi <i>sin.</i> 1. Paydası, tabısı mol. 2. Qolaylı, jağdaylı, ıñğaylı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 187).	tiyimdi <i>sıf.</i> 1. Yararlı, faydalı. 2. Uygun, kullanışlı, elverişli.
41.	үйірімді <i>сын.</i> Үйіріп әкететін, орамды, жанасқыш (QÄTS, 2011, C. 15, s. 46).	üyirimdi <i>sin.</i> Üyirip äketetin, oramdı, janasqış (QÄTS, 2011, C. 15, s. 46).	üyirimdi <i>sıf.</i> Cana yakın, sevecen, girişken.

3.2.12. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -УЛІ, -УЛІ (-uvlı, -üvli) Ekleriyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 74. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -УЛІ, -УЛІ (-uvlı, -üvli) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	аңсаулы <i>сын.</i> Күткен, аңсаған, сағынышты (QÄTS, 2011, C. 1, s. 547).	añsavlı <i>sin.</i> Kütken, ańsağan, sağıniştı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 547).	añsavlı <i>sıf.</i> Çok zamandır beklenen, özlenen.
2.	арқандаулы <i>сын.</i> Байлаулы, матаулы (QÄTS, 2011, C. 1, s. 622).	arqandavlı <i>sin.</i> Baylavlı, matavlı (QÄTS, 2011, C. 1, s. 622).	arqandavlı <i>sıf.</i> Urganla bağlanmış.
3.	арнаулы <i>сын.</i> Арналған, әдейі дайындалған, арнайы әзірленген (QÄTS, 2011, C. 1, s. 639).	arnavlı <i>sin.</i> Arnalğan, ädeyi dayındalğan, arnayı äzirlergen (QÄTS, 2011, C. 1, s. 639).	arnavlı <i>sıf.</i> Özel, şahsa mahsus, hususi.
4.	асулы <i>сын.</i> Ілулі, қыстырулы, орнатулы (QÄTS, 2011, C. 2, s. 52).	asuvlı <i>sin.</i> İlövli, qıstıruvlı, ornatuvlı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 52).	asuvlı <i>sıf.</i> Asılı.
5.	аяулы <i>сын.</i> 1. Қымбатты, ардақты, қадірлі (адам).. 2. Қымбат, бағалы (зат, нәрсе). (QÄTS, 2011, C. 2, s. 340-341).	ayavlı <i>sin.</i> 1. Qımbattı, ardaqtı, qadirli (adam).. 2. Qımbat, bağalı (zat, närse). (QÄTS, 2011, C. 2, s. 340-341).	ayavlı <i>sıf.</i> 1. Kadirli, kıymetli, saygıdeğer. 2. Değerli, pahalı (eşya).
6.	бағулы <i>сын.</i> Бағып-қағулы, күтімі жақсы (QÄTS, 2011, C. 2, s. 548).	bağuvlı <i>sin.</i> Bağıp-qağuvlı, kütimi jaqsı (QÄTS, 2011, C. 2, s. 548).	bağuvlı <i>sıf.</i> Bakımlı, besili.
7.	байқаулы <i>сын.</i> Аңғарымды, сақ (QÄTS, 2011, C. 2, s. 582).	bayqavlı <i>sin.</i> Añğarımdı, saq (QÄTS, 2011, C. 2, s. 582).	bayqavlı <i>sıf.</i> İhtiyatlı, dikkatli, sakıngan.
8.	баптаулы <i>сын.</i> Күтімі жақсы, әбден күтілген (QÄTS, 2011, C. 2, s. 707).	baptavlı <i>sin.</i> Kütimi jaqsı, äbden kütılgen (QÄTS, 2011, C. 2, s. 707).	baptavlı <i>sıf.</i> Kıvamına gelmiş, kıvamında,

			formunda, besili, bakımlı.
9.	бояулы <i>сын.</i> 1. Бояуы бар, боялған. 2. <i>ауыс.</i> Шынайы емес, жасанды (QÄTS, 2011, C. 3, s. 520).	boyavlı <i>sin.</i> 1. Boyavı bar, boyalğan. 2. <i>avis.</i> Şınayı emes, jasandı (QÄTS, 2011, C. 3, s. 520).	boyavlı <i>sıf.</i> 1. Boyalı, boyanmış. 2. <i>mec.</i> Gerçek olmayan, yapay.
10.	бұтаулы <i>сын.</i> Кесіліп, ықшамдалып дайындалған, бұталған (ағаш). (QÄTS, 2011, C. 4, s. 24).	butavlı <i>sin.</i> Kesilip, ıqşamdalıp dayındalğan, butalğan (ağaş). (QÄTS, 2011, C. 4, s. 24).	butavlı <i>sıf.</i> Budanmış, kesilmiş (ağaç).
11.	доғарулы <i>сын.</i> Кідірулі, ағытулы, босатулы (QÄTS, 2011, C. 4, s. 694).	doğaruvlı <i>sin.</i> Kidirüvli, ağıtuvlı, bosatuvlı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 694).	doğaruvlı <i>sıf.</i> Boş, serbest bırakılan.
12.	жабулы <i>сын.</i> 1. Үстінде жабуы бар. 2. <i>ауыс.</i> Жасырын, жабық, белгісіз. (QÄTS, 2011, C. 5, s. 497).	jabuvlı <i>sin.</i> 1. Üstinde jabuvı bar. 2. <i>avis.</i> Jasırın, jabıq, belgisiz (QÄTS, 2011, C.5, s. 497).	jabuvlı <i>sıf.</i> 1. Kapalı, örtülü. 2. <i>mec.</i> Gizli, saklı.
13.	жазулы <i>сын.</i> Жазуға түсірілген, хатқа жазылған (QÄTS, 2011, C. 7, s.544).	jazuvlı <i>sin.</i> Jazuvğa tüsirilgen, hatqa jazılğan (QÄTS, 2011, C. 7, s.544).	jazuvlı <i>sıf.</i> Yazılı, yazılmış, muharrer.
14.	жайраулы <i>сын.</i> Әр жерде шашылған күйі (QÄTS, 2011, C. 5, s. 592).	jayravlı <i>sin.</i> Ār jerde şaşılğan küyi (QÄTS, 2011, C.5, s. 592).	jayravlı <i>sıf.</i> Darmadağınık, harap, yıkık.
15.	жамаулы <i>сын.</i> Жамауы бар, жамау түскен (QÄTS, 2011, C. 5, s.696).	jamavlı <i>sin.</i> Jamavı bar, jamav tüsken (QÄTS, 2011, C.5, s. 696).	jamavlı <i>sıf.</i> Yamalı, yamalanmış.
16.	жанулы <i>сын.</i> Өшпеген, сөнбеген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 18).	januvlı <i>sin.</i> Öşpegen, sönbegen (QÄTS, 2011, C. 6, s. 18).	jahuvlı <i>sıf.</i> Yanık.
17.	жараулы <i>сын.</i> Жарамды, күйлі, бабында (QÄTS, 2011, C. 6, s. 86).	jaravlı <i>sin.</i> Jaramdı, küyli, babında (QÄTS, 2011, C. 6, s.86).	jaravlı <i>sıf.</i> Yarayan, işe yarayan, seçkin.
18.	жаттаулы <i>сын.</i> Жадында сақтаулы (QÄTS, 2011, C.6, s. 189).	jattavlı <i>sin.</i> Jadında saqtavlı (QÄTS, 2011, C.6, s. 189).	jattavlı <i>sıf.</i> Ezberlenmiş.
19.	жинаулы <i>сын.</i> Жиналып қойылған, тәртіпке түскен (QÄTS, 2011, C.6, s. 424).	jiynavlı <i>sin.</i> Jiynalıp qoyılğan, tärtipke tüsken (QÄTS, 2011, C. 6, s. 424).	jiynavlı <i>sıf.</i> Toplanan, bir araya getirilen.
20.	жуулы <i>сын.</i> Жуылған, тазартылған, кірі кеткен (QÄTS, 2011, C.6, s. 528).	juvuvlı <i>sin.</i> Juvılğan, tazartılğan, kiri ketken (QÄTS, 2011, C. 6, s. 528).	juvuvlı <i>sıf.</i> Temizlenmiş, yıkanmış.
21.	жұмсаулы <i>сын.</i> Жұмсалынған, жұмсап қойған (QÄTS, 2011, C.6, s. 563).	jumsavlı <i>sin.</i> Jumsalıñğan, jumsap qoyğan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 563).	jumsavlı <i>sıf.</i> Harcanan, harcanmış, sarf edilmiş.
22.	жұмулы <i>сын.</i> Көздің, ауыздың, қолдың ашық емес, жұмылған қалпы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 563).	jumuvlı <i>sin.</i> Közdñ, avızdñ, koldñ aşıq emes, jümılğan qalpı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 563).	jumuvlı <i>sıf.</i> Kapalı, yumuk.
23.	жыртулы <i>сын.</i> Жыртылған, тілінген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 750).	jirtuvlı <i>sin.</i> Jırtılğan, tilingen (QÄTS, 2011, C. 6, s. 750).	jirtuvlı <i>sıf.</i> Yırtık.
24.	қазықтаулы <i>сын.</i> Қазыққа байланған, мықтап бекітілген (QÄTS, 2011, C. 9, s. 22).	qazıqtavlı <i>sin.</i> Qazıqqa baylanğan, mıqtap bekitilgen (QÄTS, 2011, C. 9, s. 22).	qazıqtavlı <i>sıf.</i> Kazığa bağlanmış, örkli.

25.	қайраулы <i>сын.</i> Қайралып даяр тұрған, қайралған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 53).	qayravlı <i>sin.</i> Qayralıp dayar turğan, qayralğan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 53).	qayravlı <i>sıf.</i> Bilenmiş, eğelenmiş.
26.	қалаулы <i>сын.</i> Таңдаулы, қадірлі, сүйікті (QÄTS, 2011, C. 9, s. 128).	qalavlı <i>sin.</i> Tañdavlı, qadirli, süyikti (QÄTS, 2011, C. 9, s. 128).	qalavlı <i>sıf.</i> Seçkin, saygın.
27.	қамдаулы <i>сын.</i> Әзірлеулі, дайындап қойған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 181).	qamdavlı <i>sin.</i> Äzirlevli, dayındap qoyğan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 181).	qamdavlı <i>sıf.</i> Hazır, önceden hazırlanan.
28.	қаңтарулы <i>сын.</i> Қаңтарулы, қаңтарып бос қойған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 246).	qañtaruvlı <i>sin.</i> Qañtaruvlı, qañtarıp bos qoyğan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 246).	qañtaruvlı <i>sıf.</i> Otlamaması için bağlanan (at), çalıştırılmayan (motorlu araçlar)
29.	қаптаулы <i>сын.</i> Қапталған, қаптап қойылған (QÄTS, 2011, C. 9, s. 264).	qaptavlı <i>sin.</i> Qaptalğan, qaptap qoyılğan (QÄTS, 2011, C. 9, s. 264).	qaptavlı <i>sıf.</i> Çuvallanmış.
30.	құраулы <i>сын.</i> Жамауы көп, құралған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 391).	quravlı <i>sin.</i> Jamavı köp quralğan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 391).	quravlı <i>sıf.</i> Parçalı, parçalardan oluşmuş.
31.	құрсаулы <i>сын.</i> Құрсау салынған, мықтап бекітілген (QÄTS, 2011, C. 10, s. 419).	qursavlı <i>sin.</i> Qursav salınğan, mıqtap bekitilgen (QÄTS, 2011, C. 10, s. 419).	qursavlı <i>sıf.</i> Sarılmış, çembere alınmış.
32.	құрулы <i>сын.</i> Ұсталған, ілінген, құрылып қойылған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 426).	quruvlı <i>sin.</i> Ustalğan, ilingen, qurılıp qoyılğan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 426).	quruvlı <i>sıf.</i> Yerleştirilmiş, kurulmuş, kurulu.
33.	қызулы <i>сын.</i> 1. Жылуы күшті, ыстық. 2. ауыс. Қарқыны күшті, қайнаған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 493).	qızuvlı <i>sin.</i> 1. Jıluvı küşti, ıstıq. 2. avıs. Qarqını qüşti, qaynağan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 493).	qızuvlı <i>sıf.</i> 1. Sıcak, ısınmış. 2. mec. Kızıışmış, hararetili.
34.	майлаулы <i>сын.</i> Майланған, майлап қойылған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 8).	maylavlı <i>sin.</i> Maylanğan, maylap qoyılğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 8).	maylavlı <i>sıf.</i> Yağlı, yağlanmış.
35.	мақтаулы <i>сын.</i> Бетке ұстар, алдыңғы, озат (QÄTS, 2011, C. 11, s. 27).	maqtavlı <i>sin.</i> Betke ustar, aldınğı, ozat (QÄTS, 2011, C. 11, s. 27).	maqtavlı <i>sıf.</i> En iyisi, gurur duyulan, seçkin.
36.	матаулы <i>сын.</i> Жіппен айкастыра байлаулы, бекітулі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 99).	matavlı <i>sin.</i> Jippen ayqastıra baylavlı, bekitüvli (QÄTS, 2011, C. 11, s. 99).	matavlı <i>sıf.</i> Bağlı, berkitilmiş, kararlaştırılmış.
37.	оралулы <i>сын.</i> Оралып қойған, ораулы тұрған (QÄTS, 2011, C. 11, s. 722).	opaluvlı <i>sin.</i> Oralıp qoyğan, oravlı turğan (QÄTS, 2011, C. 11, s. 722).	opaluvlı <i>sıf.</i> Sarılı, paketlenmiş
38.	ораулы <i>сын.</i> 1. Сыртында орауы бар, оралған. 2. Таңулы, байлаулы (QÄTS, 2011, C. 11, s. 730).	oravlı <i>sin.</i> 1. Sirtında oravı bar, oralğan. 2. Tañuvlı, baylavlı (QÄTS, 2011, C. 11, s. 730).	oravlı <i>sıf.</i> 1. Ambalajlı, sarılı, sarılmış. 2. Sargılı, bağlı, bağlanmış.
39.	орулы <i>сын.</i> Орылған, шабылған (QÄTS, 2011, C. 12, s. 17).	oruvlı <i>sin.</i> Orılğan, şabilğan (QÄTS, 2011, C. 12, s. 17).	oruvlı <i>sıf.</i> Biçilmiş, biçili.

40.	санаулы <i>сын.</i> Азғантай, көп емес (QÄTS, 2011, C. 12, s. 643).	sanavlı <i>sin.</i> Azğantay, köp emes (QÄTS, 2011, C. 12, s. 643).	sanavlı <i>sıf.</i> Sınırlı, sayılı, az.
41.	саптаулы <i>сын.</i> Сап орнатылған, дайын тұрған (QÄTS, 2011, C. 12, s. 670).	saptavlı <i>sin.</i> Sap ornatılğan, dayın turğan (QÄTS, 2011, C. 12, s. 670).	saptavlı <i>sıf.</i> Sapı takılmış, hazır, işlenilebilir duruma getirilmiş.
42.	сапырулы <i>сын.</i> Сапырып дайындап қойған (QÄTS, 2011, C. 12, s. 672).	sapıruvlı <i>sin.</i> Sapırıp dayındap qoyğan (QÄTS, 2011, C. 12, s. 672).	sapıruvlı <i>sıf.</i> Kariştirilmiş.
43.	сатулы <i>сын.</i> Есепке құралған, ақылы; сатылатын (QÄTS, 2011, C. 12, s. 742).	satuvlı <i>sin.</i> Esepke quralğan, aqlı; satılattın (QÄTS, 2011, C. 12, s. 742).	satuvlı <i>sıf.</i> Paralı, ücretli.
44.	сауулы <i>сын.</i> Саулы, сауын (QÄTS, 2011, C. 13, s. 29).	savuvlı <i>sin.</i> Savlı, savın (QÄTS, 2011, C. 13, s. 29).	savuvlı <i>sıf.</i> Sağmal.
45.	сұраулы <i>сын.</i> Сұралынатын, сұрауы бар (QÄTS, 2011, C. 13, s. 380).	suravlı <i>sin.</i> Suralınattın, suravı bar (QÄTS, 2011, C. 13, s. 380).	suravlı <i>sıf.</i> Sorulacak olan.
46.	сылаулы <i>сын.</i> Сыланған, сылақ жүргізілген (QÄTS, 2011, C. 13, s. 493).	sılavlı <i>sin.</i> Sılanğan, sılaq жүргizilgen (QÄTS, 2011, C. 13, s. 493).	sılavlı <i>sıf.</i> Sıvalı, sıvanmış.
47.	талғаулы <i>сын.</i> Таңдамалы, таңдаулы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 659).	talğavlı <i>sin.</i> Tañdamalı, tañdavlı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 659).	talğavlı <i>sıf.</i> Seçme, seçilmiş, seçkin, özenli, güzide.
48.	таңдаулы <i>сын.</i> Таңдамалы, мынау деген (QÄTS, 2011, C. 13, s. 702).	tañdavlı <i>sin.</i> Tañdamalı, mınav degen (QÄTS, 2011, C. 13, s. 702).	tañdavlı <i>sıf.</i> Seçkin, seçme, seçilmiş.
49.	торулы <i>сын.</i> Жайлап алған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 303).	toruvlı <i>sin.</i> Jaylap alğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 303).	toruvlı <i>sıf.</i> Sarmış, yayılmış; gözetime alınmış.
50.	тұздаулы <i>сын.</i> Тұз салынған, тұз қосылған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 410).	tuzdavlı <i>sin.</i> Tuz salınğan, tuz qosılğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 410).	tuzdavlı <i>sıf.</i> Tuzlu, tuz eklenmiş.
51.	тұрлаулы <i>сын.</i> Тұрақты, баянды, салмақты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 435).	tuplavlı <i>sin.</i> Turaqtı, bayandı, salmaqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 435).	tuplavlı <i>sıf.</i> Kalıcı, istikrarlı.
52.	тұсаулы <i>сын.</i> 1. Аяғында тұсауы бар, тұсау салынған. 2. ауыс. Еркі жоқ, еріксіз (QÄTS, 2011, C. 14, s. 441).	tucavlı <i>sin.</i> 1. Ayağında tusavı bar, tusav salınğan. 2. avis. Erki joq, eriksiz (QÄTS, 2011, C. 14, s. 441).	tucavlı <i>sıf.</i> 1. Köstekli, köstek vurulmuş. 2. mec. Hür olmayan, bağımlı.
53.	тығулы <i>сын.</i> Тығып қойылған, жасырын (QÄTS, 2011, C. 14, s. 532).	tiğuvlı <i>sin.</i> Tığıp qoyılğan, jasırın (QÄTS, 2011, C. 14, s. 532).	tiğuvlı <i>sıf.</i> Gizlenmiş, gizli, saklı.
54.	тығындаулы <i>сын.</i> Қиюластырылып жабылған, бекітілген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 535).	tiğındavlı <i>sin.</i> Qiyulastırılıp jabılğan, bektilgen (QÄTS, 2011, C. 14, s. 535).	tiğındavlı <i>sıf.</i> Tıkaçlı, tıkaçlanmış, tıkalı, tapalı.
55.	ұштаулы <i>сын.</i> Ұшы шыққан, ұшталған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 782).	uštavlı <i>sin.</i> Uşı şıqqan, uştalğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 782).	uštavlı <i>sıf.</i> Ucu açılmış, ucu sivriltilmiş.

56.	шынжырлаулы <i>сын.</i> Шынжырмен байланған, бекітілген (QÄTS, 2011, C. 15, s. 568).	şınjırlavlı <i>sin.</i> Şınjırmen baylanğan, bekitilgen (QÄTS, 2011, C. 15, s. 568).	şınjırlavlı <i>sıf.</i> Zincire vurulmuş, zincirlenmiş.
57.	шындаулы <i>сын.</i> Өткірленген, қайралған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 577).	şındavlı <i>sin.</i> Ötkirlengen, qayralğan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 577).	şındavlı <i>sıf.</i> Keskinleştirilmiş, bilenmiş, eğelenmiş.
58.	ыстаулы <i>сын.</i> Ысталған, кептірілген (QÄTS, 2011, C. 15, s. 683).	ıstavlı <i>sin.</i> İstalğan, keptirilgen (QÄTS, 2011, C. 15, s. 683).	ıstavlı <i>sıf.</i> Güneşte kurutulmuş, tütsülenmiş.
59.	бекітулі <i>сын.</i> Ашық емес, жабық, кілттеулі (QÄTS, 2011, C. 3, s. 231).	bekitüvli <i>sin.</i> Aşıq emes, jabıq, kiltteveli (QÄTS, 2011, C. 3, s. 231).	bekitüvli <i>sıf.</i> Kapalı, kilitli.
60.	бүгулі <i>сын.</i> Түзу қалпында емес, бүгілген, иілген (QÄTS, 2011, C. 4, s. 27).	bügüvli <i>sin.</i> Tüzüv qalpında emes, бүgilgen, iyilgen (QÄTS, 2011, C. 4, s. 27).	bügüvli <i>sıf.</i> Bükülü.
61.	бүктеулі <i>сын.</i> Қабаттап бүктелген, қаттаулы (QÄTS, 2011, C. 4, s. 41).	bükteveli <i>sin.</i> Qabattap бүktelgen, qattavlı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 41).	bükteveli <i>sıf.</i> Kıvrık, бүkük, katlanmış.
62.	бүркеулі <i>сын.</i> Көлегейленген, ораулы, жабулы (QÄTS, 2011, C. 4, s. 63).	bürkeveli <i>sin.</i> Kölegeylenen, oravlı, jabuvlı (QÄTS, 2011, C. 4, s. 63).	bürkeveli <i>sıf.</i> Örtülmüş, kapatılmış.
63.	демдеулі <i>сын.</i> Шай салынып, бабымен қайнатылған (QÄTS, 2011, C. 4, s. 620).	demdevli <i>sin.</i> Şay salınıp, babımen qaynatılğan (QÄTS, 2011, C. 4, s. 620).	demdevli <i>sıf.</i> Demlenmiş, demini almış (çay).
64.	егеулі (1) <i>сын.</i> Егелген, қайралған, өткірленген (QÄTS, 2011, C. 5, s. 142).	egevli <i>sin.</i> Egelgen, qayralğan, ötkirlengen (QÄTS, 2011, C. 5, s. 142).	egevli <i>sıf.</i> Eğelenmiş, keskinleştirilmiş.
65.	егулі (2) <i>сын.</i> Тұқым себілген, егілген (QÄTS, 2011, C. 5, s. 143).	egüvli <i>sin.</i> Tuqım sebilgen, egilgen (QÄTS, 2011, C. 5, s. 143).	egüvli <i>sıf.</i> Ekili, ekilmiş.
66.	елеулі <i>сын.</i> 1. Елерліктей, көзге түсерліктей, көрнекті. 2. Айтарлықтай үлкен, ірі (QÄTS, 2011, C. 5, s. 235).	elevli <i>sin.</i> 1. Elerliktey, közge tüserliktey, körnekti. 2. Aytarlıqtay ülken, iri (QÄTS, 2011, C. 5, s. 235).	elevli <i>sıf.</i> 1. Önemli, belli başlı, değerli; saygıdeğer, muhterem. 2. Epeyce büyük, iri, kocaman.
67.	емізулі <i>сын.</i> Емшектегі, еметін (QÄTS, 2011, C. 5, s. 275).	emizüvli <i>sin.</i> Emşektegi, emetin (QÄTS, 2011, C. 5, s. 275).	emizüvli <i>sıf.</i> Henüz memeden kesilmemiş olan.
68.	ернеулі <i>сын.</i> Ернеуі бар (QÄTS, 2011, C. 5, s. 358).	ernevli <i>sin.</i> Ernevi bar (QÄTS, 2011, C. 5, s. 358).	ernevli <i>sıf.</i> Kenarlı, kıyılı.
69.	ерттеулі <i>сын.</i> Ер-тоқым салынған, ерттелген (QÄTS, 2011, C. 5, s. 371).	ertteveli <i>sin.</i> Er-toqım salınğan, erttelgen (QÄTS, 2011, C. 5, s. 371).	ertteveli <i>sıf.</i> Eyerli.

70.	есептеулі <i>сын.</i> Санаулы, есепке алынған (QÄTS, 2011, C. 5, s. 413).	eseptevli <i>sin.</i> Sanavlı, esepke alınğan (QÄTS, 2011, C. 5, s. 413).	eseptevli <i>sıf.</i> Sayılı, sayısı belli, sayılmış olan.
71.	жегулі <i>сын.</i> Көлік жегілген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 258).	jegüvli <i>sin.</i> Kölik jegilgen (QÄTS, 2011, C. 6, s. 258).	jegüvli <i>sıf.</i> Arabaya koşulan (at, öküz vb.)
72.	желімдеулі <i>сын.</i> Желім жағылған, желімделген (QÄTS, 2011, C. 6, s. 312).	jelimdevli <i>sin.</i> Jelim jağılğan, jelimdelgen (QÄTS, 2011, C. 6, s. 312).	jelimdevli <i>sıf.</i> Yapiştırılmış, zamklanmış.
73.	жөндеулі <i>сын.</i> Жөнделген, жөндеуден шыққан (QÄTS, 2011, C. 6, s. 511).	jöndevli <i>sin.</i> Jöndelgen, jöndevden şıqqan (QÄTS, 2011, C. 6, s. 511).	jöndevli <i>sıf.</i> Tamir edilmiş, onarılmış.
74.	кенеулі <i>сын.</i> 1. Қуатты, күшті, нәрлі. 2. <i>ауыс.</i> Бағалы, құнды, маңызды (QÄTS, 2011, C. 7, s. 608).	kenevli <i>sin.</i> 1. Kuvattı, küşti, närli. 2. <i>avis.</i> Bağıalı, qundı, mañızdı (QÄTS, 2011, C. 7, s. 608).	kenevli <i>sıf.</i> 1. Vitaminli, besleyici. 2. <i>mec.</i> Önemli, mühim.
75.	керулі <i>сын.</i> Керіліп тұрған (QÄTS, 2011, C. 7, s. 669).	kerüvli <i>sin.</i> Kerilip turğan (QÄTS, 2011, C. 7, s. 669).	kerüvli <i>sıf.</i> Gergin, gerilmiş.
76.	көгендеулі <i>сын.</i> Көгенге байлаулы, көгенге ілулі (QÄTS, 2011, C. 8, s. 166).	kögendevli <i>sin.</i> Kögenge baylavlı, kögenge ilüvli (QÄTS, 2011, C. 8, s. 166).	kögendevli <i>sıf.</i> Urganla bağılı, bağlanmış.
77.	көмкерулі <i>сын.</i> Көмкерілген, жиектелген (QÄTS, 2011, C. 8, s. 283).	kömkerüvli <i>sin.</i> Kömkerilgen, jiyektelgen (QÄTS, 2011, C. 8, s. 283).	kömkerüvli <i>sıf.</i> Zırh çekilmiş.
78.	күзеулі <i>сын. этн.</i> Жал-құйрығы қыркылған (QÄTS, 2011, C. 8, s. 433).	küzevli <i>sin. etn.</i> Jal-quyrığı qırqılğan (QÄTS, 2011, C. 8, s. 433).	küzevli <i>sıf.</i> Kırkılmış.
79.	күрмеулі <i>сын.</i> 1. Күрмеп байланған, байлаулы, шырмаулы, шандулы. 2. <i>ауыс.</i> Жағдайы, шамасы жоқ, әлі кеткен (QÄTS, 2011, C. 8, s. 568).	kürmevli <i>sin.</i> 1. Kürmep baylanğan, baylavlı, şırmavlı, şanduvlı. 2. <i>avis.</i> Jağdayı, şaması joq, äli ketken (QÄTS, 2011, C. 8, s. 568).	kürmevli <i>sıf.</i> 1. Eğriti düğümle bağlanmış, ilmikli. 2. <i>mec.</i> İmkani, çaresi olmayan, eli kolu bağılı olan.
80.	күтулі <i>сын.</i> 1. Күту үстінде, тосулы. 2. <i>ауыс.</i> Таза, мұнтаздай, сайлы (QÄTS, 2011, C. 8, s. 576).	kütüvli <i>sin.</i> 1. Kütüv üstinde, tosuvlı. 2. <i>avis.</i> Taza, muntazday, saylı (QÄTS, 2011, C. 8, s. 576).	kütüvli <i>sıf.</i> 1. Beklemekte olan. 2. <i>mec.</i> Bakımlı, hazır, özenli.
81.	кілттеулі <i>сын.</i> Құлыптаулы, кілттелген, бекітулі (QÄTS, 2011, C. 8, s. 601).	kilttevli <i>sin.</i> Qulıptavlı, kilttelgen, bekitüvli (QÄTS, 2011, C. 8, s. 601).	kilttevli <i>sıf.</i> Kilitli, kilitlenmiş.
82.	кіргізулі <i>сын.</i> Кіргізілген, кіргізіп қойылған (QÄTS, 2011, C. 8, s. 619).	kirgizüvli <i>sin.</i> Kirgizilgen, kirgizip qoyılğan (QÄTS, 2011, C. 8, s. 619).	kirgizüvli <i>sıf.</i> İçeri alınmış, sokulmuş.

83.	кисендеулі сын. Аяғына кісен салынған, тұсалған, шынжырланған (QÄTS, 2011, C. 8, s. 648).	kisendevli sin. Ayağına kisen salınған, tusalған, şınjırlanған (QÄTS, 2011, C. 8, s. 648).	kisendevli sıf. Zincire vurulmuş, kelepçelenmiş.
84.	өлшеулі сын. Өлшеніп қойылған, мөлшерлі, белгілі бір мөлшері бар (QÄTS, 2011, C. 12, s. 140).	ölşevli sin. Ölşenip qoyılған, mölşerli, belgili bir mölşeri bar (QÄTS, 2011, C. 12, s. 140).	ölşevli sıf. Ölçülü, ölçülmüş.
85.	өрелеулі сын. Өре жіппен бекітулі (QÄTS, 2011, C. 12, s. 192).	örelevli sin. Öre jippen bekitüvli (QÄTS, 2011, C. 12, s. 192).	örelevli sıf. Köstekli, bukağı takılmış.
86.	өрулі сын. Өріп қойған, өрілген (QÄTS, 2011, C. 12, s. 210).	örüvli sin. Örip qoyған, örilgen (QÄTS, 2011, C. 12, s. 210).	örüvli sıf. Örülü, örülmüş.
87.	өтеулі сын. Өтелінген, төленген (QÄTS, 2011, C. 12, s. 245).	ötevli sin. Ötelingen, tölengen (QÄTS, 2011, C. 12, s. 245).	ötevli sıf. Ödenmiş, ödemesi yapılmış.
88.	өшігулі сын. Кек сақтаған, өшіккен күйде (QÄTS, 2011, C. 12, s. 266).	öşigüvli sin. Kek saқтаған, öşikken küyde (QÄTS, 2011, C. 12, s. 266).	öşigüvli sıf. Gareзли, kindar, kinli.
89.	ренжулі сын. Қабағы қатыңқы, кеюлі, қынжылулы (QÄTS, 2011, C. 12, s. 472).	renjüvli sin. Qabağı qatıñqı, keyüvli, qınjıluvlı (QÄTS, 2011, C. 12, s. 472).	renjüvli sıf. Küskün, dargın.
90.	тежеулі сын. Тежелген; шектеулі, мөлшерлі (QÄTS, 2011, C. 14, s. 89).	tejevli sin. Tejelgen; şektevli, mölşerli (QÄTS, 2011, C. 14, s. 89).	tejevli sıf. Sınırlandırılmış, ölçülü.
91.	тергеулі сын. Тергеу жүргізілген (QÄTS, 2011, C. 14, s. 147).	tergevli sin. Tergev жүргizilgen (QÄTS, 2011, C. 14, s. 147).	tergevli sıf. Soruşturulan, sorgulanmakta olan.
92.	тізгіндеулі сын. Тіркеулі, байлаулы (QÄTS, 2011, C. 14, s. 590).	tizgindevli sin. Tirkevli, baylavlı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 590).	tizgindevli sıf. Bağlı, dizginli.
93.	тиеулі сын. Тиелген, жүк артылған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 180).	tiyevli sin. Tiyelgen, жүk artılған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 180).	tiyevli sıf. Yүklenmiş, yүklü.
94.	түсірулі сын. Түсіріліп қойылған, түсіп тұрған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 525).	tüsirüvli sin. Tüsirilip qoyılған, түsip turған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 525).	tüsirüvli sıf. Düşürülmüş, indirilmiş.
95.	тігулі сын. 1. Киюге дайын етіп тігілген 2. Тігілулі, қондырулы (үй, шатыр). 3. Қаттап тіккен, тіркеулі (QÄTS, 2011, C. 14, s. 584).	tigüvli sin. 1. Kiyuge dayın etip tigilgen 2. Tigilüvli, qondıruvlı (üy, şatır). 3. Qattap tikken, tirkevli (QÄTS, 2011, C. 14, s. 584).	tigüvli sıf. 1. Dikilmiş, dikili. 2. Kurulmuş, kurulu (çadır). 3. Dosyalanmış, dosyaya konulmuş (evrak), kaydolmuş.

96.	тіреулі <i>сын.</i> Тірелген, тіреп қойылған, тақалған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 627).	tirevli <i>sin.</i> Tirelgen, tirep qoyılğan, taqalğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 627).	tirevli <i>sıf.</i> Dayanmış, dayalı.
97.	тіркеулі <i>сын.</i> 1. Біріне-бірі тіркелген, матасқан, бекітілген. 2. Есепке алынған, қатталған (QÄTS, 2011, C. 14, s. 629).	tirkevli <i>sin.</i> 1. Birine-biri tirkelgen, matasqan, bikitilgen. 2. Esepke alınğan, qattalğan (QÄTS, 2011, C. 14, s. 629).	tirkevli <i>sıf.</i> 1. Bağlı, öbekli. 2. Kayıtlı, kaydedilmiş.
98.	үрлеулі <i>сын.</i> Үрлеп қойған, үрленген, ауа толтырылған (QÄTS, 2011, C. 15, s. 81).	ürlevli <i>sin.</i> Ürlep koyğan, ürlengen, ava toltırılğan (QÄTS, 2011, C. 15, s. 81).	ürlevli <i>sıf.</i> Hava basılmış, hava doldurulmuş, şişirilmiş.
99.	шегелеулі <i>сын.</i> Шегелеп қойған, бекітулі, шегеленген (QÄTS, 2011, C. 15, s. 317).	şegelevli <i>sin.</i> Şegelep qoyğan, bekitüvli, şegelengen (QÄTS, 2011, C. 15, s. 317).	şegelevli <i>sıf.</i> Çivilenmiş, çivi çakılmış.
100.	шектеулі <i>сын.</i> Тежеулі, өлшеулі (QÄTS, 2011, C. 15, s. 329).	şektevli <i>sin.</i> Tejevli, ölşevli (QÄTS, 2011, C. 15, s. 329).	şektevli <i>sıf.</i> Ölçülü, sınırlı, kısıtlı.
101.	ілемктеулі <i>сын.</i> Ілінген, іштен бекітілген (QÄTS, 2011, C. 15, s. 710).	ilmektevli <i>sin.</i> İlingen, işten bekitilgen (QÄTS, 2011, C. 15, s. 710).	ilmektevli <i>sıf.</i> Kapanmış, içeriden sağlamlaştırılmış, kilitli.

3.2.13. Fiilden Türemiş Sıfat Yapan -МАЛЫ, -МЕЛІ, -ПАЛЫ, - ПЕЛІ (-malı, -meli, -palı, -peli) Eklerinin Değerlendirilmesi

Kazak Türkçesinde fiilden isim ve sıfat türeten bu yapım eki Türkiye Türkçesinde *-malı* eki, “-ma” ekiyle “+lı, +lu” sıfat ekinin kaynaşmasından oluşmuştur. “Geçişli ve geçişsiz fiiller ile çatı eki almış fiillere de gelebilen bu ek, bazı kullanılışlarında birleşik bir ek görünümü kazanmıştır. işlev bakımından "fiilin gösterdiği işi üzerinde nitelik olarak taşıyan" anlamında sıfatlar türetir” (Korkmaz, 2009: 97).

Tablo 75. Kazak Türkçesinde (-malı, -meli, -palı, -peli) eklerinin bazı Kıpçak lehçelerindeki gösterimleri

Lehçeler	Ekler
Kazak	-malı, -meli, -palı, -peli (jalğamalı: <i>Eklenmiş olan, ekli, ilaveli, jaldamalı: kiralı, paralı, ücretli</i>)
Kırgız	Ø

Tatar	Ø
Başkurt	Ø
Karakalpak	-malı, -meli, -palı, -peli (qospalı: <i>karışık</i> , bürmeli: <i>katlanmış</i> köşpeli: <i>göçebe</i>)

3.2.13.1. -МАЛЫ, -МЕЛІ (-malı, -meli) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 76. -МАЛЫ, -МЕЛІ (-malı, -meli) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	айналмалы <i>сын.</i> 1. Айналып, қозғалып тұратын. 2. Түзу емес, айналып өтетін, бұрылыс-бұрмасы көп (QÄTS, 2011, C. 1, s. 165).	aynalmalı <i>sin.</i> 1. Aynalıp, qozğalıp turatın. 2. Tüzüv emes, aynalıp ötetin, burılıs-burması köp (QÄTS, 2011, C. 1, s. 165).	aynalmalı <i>sıf.</i> 1. Sürekli dönen, hareket hâlinde olan. 2. Virajlı, zikzaklı, dönemeçli.
2.	жалғамалы <i>сын.</i> Бірімен-бірі қосылған, ұластырмалы, ұламалы (QÄTS, 2011, C. 5, s. 643).	jalğamalı <i>sin.</i> Birimen-biri qosılğan, ulastırmalı, ulamalı (QÄTS, 2011, C.5, s. 643).	jalğamalı <i>sıf.</i> Eklenmiş olan, ekli, ilaveli.
3.	жалдамалы <i>сын.</i> Еңбегін сатқан, жалданған (QÄTS, 2011, C. 5, s. 654).	jaldamalı <i>sin.</i> Eñbegin satqan, jaldanğan (QÄTS, 2011, C.5, s. 654).	jaldamalı <i>sıf.</i> Kiralı, paralı, ücretli.
4.	жармалы <i>сын.</i> Екіге жарылған (есік, терезе). (QÄTS, 2011, C. 6, s. 108).	jarmalı <i>sin.</i> Ekige jarılğan (esik, tereze). (QÄTS, 2011, C. 6, s. 108).	jarmalı <i>sıf.</i> İkiye ayrılan, yarılmış.
5.	жиылмалы <i>сын.</i> Жиналмалы, алмалы салмалы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 428).	jiylmalı <i>sin.</i> Jiynalmalı, almalı-salmalı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 428).	jiylmalı <i>sıf.</i> Açılır, açılabilir.
6.	жосымалы <i>сын.</i> Көшпелі, жосып жүретін (QÄTS, 2011, C.6, s. 503).	josımalı <i>sin.</i> Köşpeli, josıp жүретін (QÄTS, 2011, C. 6, s. 503).	josımalı <i>sıf.</i> Göçebe, konargöçer.
7.	жылжымалы <i>сын.</i> Ары-бері жылжытуға болатын, қозғалмалы (QÄTS, 2011, C. 6, s. 684).	jıljımalı <i>sin.</i> Arı-beri jıljıtuvğa bolatın, qozğalmalı (QÄTS, 2011, C. 6, s. 684).	jıljımalı <i>sıf.</i> Seyyar, portatif.
8.	қозғалмалы <i>сын.</i> Әрі-бері қозғалып тұратын (QÄTS, 2011, C. 9, s. 650).	qozğalmalı <i>sin.</i> Äri-beri qozğalıp turatın (QÄTS, 2011, C. 9, s. 650).	qozğalmalı <i>sıf.</i> Hareketli

9.	қондырмалы <i>сын.</i> Қондырылған, алып-салуға ыңғайлы (QÄTS, 2011, C. 10, s. 31).	qondırmalı <i>sin.</i> Qondırılğan, alıp-saluvğa ıñğaylı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 31).	qondırmalı <i>sıf.</i> Ayarlanabilir olan.
10.	құбылмалы <i>сын.</i> 1. Түрлі үске еніп, құлпырып тұратын (түс).. 2. Бірде олай, бірде бұлай болып өзгеріп тұратын, өзгергіш (күн райы, табиғат). 3. йнымалы, толқымалы (QÄTS, 2011, C. 10, s. 228-229).	qubılmalı <i>sin.</i> 1. Türlı tüske enip, qulpırıp turatın (tüs).. 2. Birde olay, birde bulay bolıp özgerip turatın, özgergiş (kün rayı, tabiyğat).. 3. Aynımalı, tolqımalı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 228-229).	qubılmalı <i>sıf.</i> 1. Değişken (renk). 2. Değişken (hava). 3. Yükselip alçalan, sabit olmayan.
11.	құйылмалы <i>сын.</i> Құйылма, құйылатын (QÄTS, 2011, C. 10, s. 271).	quyılmalı <i>sin.</i> Quyılma, quyılatın (QÄTS, 2011, C. 10, s. 271).	quyılmalı <i>sıf.</i> Doldurularak elde edilen, oluşturulan (gölet, havuz vb.).
12.	құлпырмалы <i>сын.</i> Жарқыраған, жарқ-жүрқ еткен (QÄTS, 2011, C. 10, s. 310).	qulpırmalı <i>sin.</i> Jarqırağan, jarq-jurq etken (QÄTS, 2011, C. 10, s. 310).	qulpırmalı <i>sıf.</i> Yanardöner.
13.	құрамалы <i>сын.</i> Әр тараптан құралған, әр жақтан жиналған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 384).	quramalı <i>sin.</i> Är taraptan quralğan, är jaqtan jiynalğan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 384).	quramalı <i>sıf.</i> Toplamalı, kurma, portatif.
14.	құрастырмалы <i>сын.</i> Жиналмалы, құралмалы, алмалы-салмалы (QÄTS, 2011, C. 10, s. 389).	qurastırmalı <i>sin.</i> Jiynalmalı, quralmalı, almalı-salmalı (QÄTS, 2011, C. 10, s. 389).	qurastırmalı <i>sıf.</i> Toplama, portatif.
15.	оймалы <i>сын.</i> Оюлы, өрнекті, бедерлі (QÄTS, 2011, C. 11, s. 630).	oymalı <i>sin.</i> Oyulı, örnekti, bederli (QÄTS, 2011, C. 11, s. 630).	oymalı <i>sıf.</i> Nakışlı, oymalı, işlemeli, motifli.
16.	ойнамалы <i>сын.</i> Құбылмалы, өзгермелі, тұрақсыз (QÄTS, 2011, C. 11, s. 634).	oynamalı <i>sin.</i> Qubılmalı, özgermeli, turaqsız (QÄTS, 2011, C. 11, s. 634).	oynamalı <i>sıf.</i> Oynak, değişken, dönek, kararsız, kaypak, sebatsız.
17.	опырмалы <i>сын.</i> Опырылатын, опырмасы бар (QÄTS, 2011, C. 11, s. 711).	opırmalı <i>sin.</i> Opırılattın, opırması bar (QÄTS, 2011, C. 11, s. 711).	opırmalı <i>sıf.</i> Katlamalı, kırma.
18.	орғымалы <i>сын.</i> Ой-шұңқыры көп, тегіс емес (QÄTS, 2011, C. 11, s. 734).	orğımalı <i>sin.</i> Oy-şuñqırı köp, tegis emes (QÄTS, 2011, C. 11, s. 734).	orğımalı <i>sıf.</i> Düz olmayan, eğrili büğrülü.
19.	салыстырмалы <i>сын.</i> Бірімен-бірін салыстыратын (QÄTS, 2011, C. 12, s. 620).	salıstırmalı <i>sin.</i> Birimen-birin salıstıratın (QÄTS, 2011, C. 12, s. 620).	salıstırmalı <i>sıf.</i> Karşılaştırmalı, mukayeseli.
20.	суармалы <i>сын.</i> Суғарылатын, су арқылы шығатын (QÄTS, 2011, C. 13, s. 326).	suvarmalı <i>sin.</i> Suğarılattın, su arqılı şığatın (QÄTS, 2011, C. 13, s. 326).	suvarmalı <i>sıf.</i> Sulamalı.
21.	суырмалы <i>сын.</i> Тартпалы, алмалы-салмалы (QÄTS, 2011, C. 13, s. 354).	suvırmalı <i>sin.</i> Tartpalı, almalı-salmalı (QÄTS, 2011, C. 13, s. 354).	suvırmalı <i>sıf.</i> Çekmeceli.
22.	сызылмалы <i>сын.</i> Сазды үнмен сызылып шығатын (QÄTS, 2011, C. 13, s. 472).	sızılmalı <i>sin.</i> Sazdı ünmen sızılıp şığatın (QÄTS, 2011, C. 13, s. 472).	sızılmalı <i>sıf.</i> Kulağa hoş gelen, gönül açıcı, rahatlatıcı.
23.	таңдамалы <i>сын.</i> Таңдаулы, іріктелген (QÄTS, 2011, C. 13, s. 701).	tañdamalı <i>sin.</i> Tañdavlı, iriktelgen (QÄTS, 2011, C. 13, s. 701).	tañdamalı <i>sıf.</i> Seçkin, seçme, seçilmiş.
24.	толқымалы <i>сын.</i> 1. Ауытқып кететін, аумалы-төкпелі, айнымалы. 2. Теңселіп	tolqımalı <i>sin.</i> 1. Avıtqıp ketetin, avmalı-tökpeli, aynımalı. 2. Teñselip	tolqımalı <i>sıf.</i> 1. Değişken, kararsız.

	тербелген, ырғақты (QÄTS, 2011, C. 14, s. 241).	terbelgen, ırğaqtı (QÄTS, 2011, C. 14, s. 241).	2. Ahenkli, makamlı.
25.	ұстамалы сын. Соқпа-соқпада ұстайтын, үйреншікті талма (ауру) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 760).	ustamalı <i>sin.</i> Soqpa-soqpada ustaytın, üyrenşikti talma (avruv) (QÄTS, 2011, C. 14, s. 760).	ustamalı <i>sıf.</i> Belirli aralıklarla nöbet hâlinde gelen (hastalık), hastalık nöbeti.
26.	шошымалы сын. Шоши беретін, шошығыш, үрейленгіш (QÄTS, 2011, C. 15, s. 410).	şoşımali <i>sin.</i> Şoşiy beretin, şoşığış, üreylengiş (QÄTS, 2011, C. 15, s. 410).	şoşımali <i>sıf.</i> Sık sık korkan, ürkek.
27.	бөлмелі сын. Бөлмесі бар (QÄTS, 2011, C. 3, s. 551).	bölmeli <i>sin.</i> Bölmesi bar (QÄTS, 2011, C. 3, s. 551).	bölmeli <i>sıf.</i> Odalı, odalara bölünmüş.
28.	бүрмелі сын. Жиырып тігілген (QÄTS, 2011, C. 4, s. 66).	bürmeli <i>sin.</i> Jıyırıp tigilgen (QÄTS, 2011, C. 4, s. 66).	bürmeli <i>sıf.</i> Büzmeli, fileli
29.	иілмелі сын. Майысқақ, жұмсақ (QÄTS, 2011, C. 7, s. 398).	iyilmeli <i>sin.</i> Mayısqaq, jumsaq (QÄTS, 2011, C. 7, s. 398).	iyilmeli <i>sıf.</i> Elastikî, esnek, yumuşak.

3.2.13.2. -ПАЛЫ, -ПЕЛІ (-palı, -peli) Ekiyle Türetilmiş Sıfatlarla Oluşan Söz Varlığı

Tablo 77. -ПАЛЫ, -ПЕЛІ (-palı, -peli) ekleri

	Kazak Türkçesi	Transkripsiyonu	Türkiye Türkçesindeki Karşılığı
№	Сөз және сөз тіркестері	Söz және söz tirkesteri	Kelime ve Kelime Grupları
1.	аспалы сын. Асулы, асып қоятын (QÄTS, 2011, C. 2, s. 21).	aspalı <i>sin.</i> Asuvlı, asıp qoyatın (QÄTS, 2011, C. 2, s. 21).	aspalı <i>sıf.</i> Asılı, asma, asılmış.
2.	ауыспалы сын. Алмасып тұратын, кезекпен ауысып тұратын (QÄTS, 2011, C. 2, s. 234).	avıspalı <i>sin.</i> Almasıp turatın, kezekpen avısıp turatın (QÄTS, 2011, C. 2, s. 234).	avıspalı <i>sıf.</i> Değişmeli, mecazi.
3.	жуқпалы сын. Тез жуғатын, жуққыш (QÄTS, 2011, C.6, s. 542).	juqpalı <i>sin.</i> Tez juğatın, jüqqış (QÄTS, 2011, C. 6, s. 542).	juqpalı <i>sıf.</i> Bulaşıcı.
4.	қақпалы сын. Қақпа орнатылған, қақпасы бар (QÄTS, 2011, C. 9, s. 96).	qaqpalı <i>sin.</i> Qaqpa ornatılğan, qaqpası bar (QÄTS, 2011, C. 9, s. 96).	qaqpalı <i>sıf.</i> Dış kapısı olan.
5.	қоспалы сын. Қоспасы бар, қоспа қосылған (QÄTS, 2011, C. 10, s. 136).	qospalı <i>sin.</i> Qospası bar, qospa qosılğan (QÄTS, 2011, C. 10, s. 136).	qospalı <i>sıf.</i> Katkılı, ilaveli.
6.	соқпалы сын. ауыс. 1. Ұрып, соғып ойналатын (аспап). 2. Анда-санда ұстап қалатын ұстамалы (ауру) (QÄTS, 2011, C. 13, s. 250).	soqpalı <i>sin.</i> avis. 1. Urıp, soğıp oynalatın (aspap). 2. Anda-sanda ustap qalatın ustamalı (avruv) (QÄTS, 2011, C. 13, s. 250).	soqpalı <i>sıf. mec.</i> 1. Vurmali (çalğı). 2. Nöbetli (hastalık).

7.	еспелі (1) <i>сын.</i> Ескекпен есетін, ескекті (QÄTS, 2011, C. 5, s. 427).	espeli <i>sin.</i> Eskekpen esetin, esekti (QÄTS, 2011, C. 5, s. 427).	espeli <i>sıf.</i> Küreği olan, kürekli (kayık).
8.	еспелі (2) <i>сын.</i> Екпінді, жүйрік (QÄTS, 2011, C. 5, s. 427).	espeli <i>sin.</i> Ekpindi, jüyrik (QÄTS, 2011, C. 5, s. 427).	espeli <i>sıf.</i> Hareketli, hızlı.
9.	еспелі (3) <i>сын.</i> Ширатылған, есілген. (QÄTS, 2011, C. 5, s. 428).	espeli <i>sin.</i> Şıratılğan, esilgen (QÄTS, 2011, C. 5, s. 428).	espeli <i>sıf.</i> Burulmuş, bükülmüş.

SONUÇ

Çalışmamızda Kazak Türkçesinde türemiş sıfatların oluşumuna yarayan ekleri inceledik. Giriş bölümünde Kazak Türkleri ve Kazak Türkçesi hakkında bilgi verdikten sonra birinci bölümde *Türkiye Türkçesi-Kazak Türkçesi ve Kazak Türkçesi Edebi Dili* sözlüklerinden sıfatların tespitini yaptık. İkinci bölümde Kazak Türkçesinde sıfatlar hakkında genel bilgi verdikten sonra üçüncü bölümde tespiti yapılan sıfatları köklerinin türlerine (isim, fiil) ve oluşum şekillerini göre gruplandırdık. Daha sonraki bölümde her bir sıfat sözcüğünün oluşumunda kullanılan eke göre alt başlık altında sözcükleri topladık ve Türkiye Türkçesi, Kırgız Türkçesi, Başkurt Türkçesi, Tatar Türkçesi ve Karakalpak Türkçesinde eklerin olup olmadıklarını karşılaştırdık ve ekin lehçelerde kullanımına göre verilen örneklerle pekiştirilmeye çalışılmıştır. Her bir sözcüğü tabloda göstererek Kazakça sözcüğün Kiril alfabesiyle izahı, ikinci sütunda Latin harfleriyle transkripsiyonu, üçüncü sütunda ise Türkiye Türkçesindeki açıklaması verildi. Kazak Türkçesinde kullanılan sıfatlar, zamirler ve zarflar Türkiye Türkçesiyle benzerlik göstermektedir. Yalnızca Kazak Türkçesi gramer kitaplarında sıfat ismin sayısını belirtmediği için Türkiye Türkçesindeki sayı sıfatları Kazak Türkçesinde bağımsız bir kelime grubu (sayı ismi) olarak ele alınır. Soru, işaret, belirsizlik sıfatları ise zamir grubu içerisinde değerlendirilir. Çalışmamızın dil incelemesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşıldı.

Kazak Türkçesinde incelediğimiz “Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi” ve “Kazak Dili Edebi Sözlüğü” kaynaklardan elde edilen bilgilere göre kökü isimden (2272), kökü fiilden (577) oluşmuş toplam 2849 türemiş sıfat sözcüğü tespit edilmiştir.

İsimden sıfat yapım ekleri: +lı (239), +li (124), +dı (142), +di (94), +tı (163), +ti (140) +sız (292), +siz (225), +şıl (101), +şil (57), +las (34), +les (20), +das (18), +des (26), +tas (27), +tes (29), +ğı (23), +gi (18), +ki (15), +day (127), +dey (74), +tay (59), +tey (40), +lıq (59), +lik (19), +dıq (30), +dik (19), +tıq (28), +tik (20), paz (33), +qoy (22), +qor (21), +, +şañ (4), +şeñ (6), +dar (10), +tar (5).

İsimden sıfat türeten Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinde ortak olan ekler şunlardır; +lıq, +lik, +dıq, +dik, +tıq, +tik, +las, +les, +das, +des, +tas, +tes, +lı, +li, +dı, +di, +tı, +ti, +şıl, +şil, +sız, +siz.

Kazak Türkçesinde isimden sıfat türetiminde işlek olarak kullanılan ekler; +lı, +li, +dı, +di, +tı, +ti, +sız, +siz, +şıl, +şil, +das, +des, +tas, +tes, +ğl, +gi, +qı, +ki, +day, +dey, +tay, +tey, +lıq, +lik, +dıq, +dik, +tıq, +tik ve fazla işlekliği bulunmayan ekler ise şunlardır; +paz, +qoy, +qor, +tav, +şañ, +şeñ, +dar, +tar.

İsimden Sıfat Yapan Eklerin Lehçelerdeki Gösterimi

Tablo 78. İsimden sıfat yapım ekleri

Türkiye Türkçesi	Kazak Türkçesi	Kırgız Türkçesi	Tatar Türkçesi	Başkurt Türkçesi	Karakalpak Türkçesi
+lı, +li +lu, +lü	+lı, +li +dı, +di +tı, +ti	+luu, +lüü +duu, +düyü +tuu, +tüü	+lı, +lé	+lı, +lĩ +lũ, +lũ	+lı, +li
+sız, +siz +suz, +süz	+sız, +siz	+sız, +siz +suz, +süz	+sız, +séız	+hız, +hěız +hũız, +hũız	+sız, +siz
+ki, +kü	+ğl, +ğl +qı, +ki	+gl, +gi, +gu, +gü +kı, +ki +ku, +kü	+ğl, +gě +kı, +kě	+ğl, +gě +qı, +ğũ +gũ, +qũ +kě, +kũ	+qı, +ki +ğl, +gi
+çıl, +çil	+şıl, +şil	+çıl, +çil, +çul, +çül	+çıl, +çél	+sıl, +sěıl, +sũıl, +sũıl	+şıl, +şil
+ca, +ce	+day, +dey +tay, +tey	+day, +dey +doy, +döy +tay, +tey +toy, +töy	+ça, +çe +day, +dey	+sa	+şa, +tey
+lık, +lik, +luk, +lük	+lık, +lik +dık, +dik +tık, +tik	+lık, +lik +dık, +dik +duk, +dük +tık, +tik +tuk, +tüük	+lık, +lék	+lıq, +lĩk +lũk, +lũk	+lıq, +lik
+daş, +deş +taş, +teş	+das, +des +tas, +tes +las, +les	+daş, +deş +doş, +döş +taş, +teş +toş, +töş +laş, +leş +loş, +löş	+daş, +deş +taş, +teş	+daş, +děş +taş, +těş +zaş, +zěş +laş, +lěş	+las, +les, +das, +des

-	+şaň, +şeň	+çan, +çen +çon, +çön	+çan, +çen	+san, +sän	+şan, +şaň, +şeň
-	+paz	-	-	-	+paz
-	+qoy, +ğoy, +göy	-	-	-	+xor, +göy

Fiilden sıfat yapım ekler; -ma (28), -me (8), -ba (3), -be (2), -pa (11), -pe (11), -ğış (59), -giş (50), -qış (22), -kiş (13), -ñqı, -iñqı (34), -ñki, -iñki (14), -ğır (6), -gir (5), -qır (5), -kir (3), -ğaq (5), -gek (2), -kek (2), -aq, -ek, -qaq (7), -mtal (6), -ıq, -ik, -q (13), -şaq, -şek (6), -ndı, -ındı, -ndi, -indi (18), -mdı, -ımdı, -mdi, -imdi (20), -uvlı, -üvlü (101), -malı, -meli (22), -palı, -peli(23).

Fiilden sıfat türeten Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinde ortak olan ekler şunlardır.-qı, -ki, -ğı, -gi, -ma, -me, -ba, -be, -pa, -pe, -aq, -ek.

Kazak Türkçesinde fiilden sıfat türetiminde işlek olarak kullanılan ekler; -ma, -me, -ba, -be, -pa, -pe, -ğış, -giş, -qış, -kiş, -ñqı, -ñki, -iñqı, -iñki fazla işlekliliği bulunmayan ekler ise şunlardır; -ğır, -gir, -qır, -kir, -ğaq, -gek, -kek, -aq, -ek, -mtal, -ıq, -ik, -q, -şaq, -şek, -ndı, -ındı, -ndi, -indi, -mdı, -ımdı, -mdi, -imdi, -uvlı, -üvlü, -malı, -meli, -palı, -peli.

Fiilden Sıfat Yapan Eklerinin Lehçelerdeki Gösterimi

Tablo 79. Fiilden sıfat yapım ekleri

Türkiye Türkçesi	Kazak Türkçesi	Kırgız Türkçesi	Tatar Türkçesi	Başkurt Türkçesi	Karakalpak Türkçesi
-	-ñqı, -ñki	-ñkı, -ñki -ñku, -ñkü	-nkı, -nkě	-	-ñqı, -ñki
-gıç, -giç -guç, -güç	-ğış, -giş -qış, -kiş	-gıç, -giç -guç, -güç -kıç, -kiç -kuç, -küç	-ğış, -gěç -ğuş, -güç -qıç, -quç -kěç, -küç	-qıs, -kěs -qūs, -kūs -ğıs, -gěs -ğūs, -gūs	-ğış, -giş -qış, -kiş -wış, -wiş
-ak, -ek	-ğaq, -gek -qaq, -kek -aq, -ek	-qak, -gek, - gok, -gök -kak, -kek -kok, -kök	-ğaq, -gek -kak, -kek	-ğaq, -gāk -qaq, -kāk	-ğaq, -gek -qaq, -kek
-ma, -me	-ma, -me -ba, -be	-ma, -me -ba, -be	-ma, -me	-ma, -mā	-ma, -me -ba, -be

	-pa, -pe	-pa, -pe -mo, -mö -bo, -bö -po, -pö			-pa, -pe
-	-ğır, -gir -qır, -kir	-gır, -gir -gur, -gür	-	-qır, -kér, - ğır, -gir	-ğır, -gir -qır, -kir
-	-mtal	-	-	-imta -imté -umta -ümté	-imta
-ağan	-ağan -egen	-aagan -eegen -oogon -öögön	-	-	-ağan, -egen
-ık, -ik, -uk, - ük	-ıq, -ik, -q	-ık, -ik -uk, -ük	-	-aq, -ek -ak, -ıq -uk	-ıq, -ik, -k
-cak	-şaq, -şek	-çak, -çek -çok, -çok -çaak-çeeek	-çak, -çek	-saq, -säk	-şak, -şek
-ıntı, -inti -untu, -üüntü	- ndı, -ndi, - ındı, -indi	-ndı, -ndi -ndu	-ntı, -ntĩ -ndı, -ndĩ	-ındı, -inti	-ndı, -ndi
-	-mdı -ımdı, - mdi, -imdi	-	-	-	-
-	-uvlı, -üvli	-	-	-	-
-	-malı, -meli - palı, -peli	-	-	-	-malı, -meli -palı, -peli

Karşılaştırılması yapılan isimden sıfat yapan +lı, +sız, +süz, +ki, +çıl, +çil, +lıq, +lik, +das, +des, +tas, +tes, fiilden sıfat yapan -gıç, -giç, -guç, -güç -ak, -ek, -ma, -me, -cak, -ıntı, -inti ekleri farklı fonetik varyantları lehçelerin tamamında kullanılmaktadır.

İsimden sıfat türeten eklerin en işlek kullanılanı sayısal verilerden de anlaşılacağı üzere +lı, +li eklerinin varyantları ile oluşturulmuştur.

Kazak Türkçesinde ünsüz uyumu dolayısıyla eklerin $l > d > t$ li varyantları olmuştur. İsimden sıfat türeten +lı, +li, +dı, +di, +tı, +ti ekleri gibi.

Kazak Türkçesinin uyum sağlamlığına rağmen alıntı eklerle oluşturulmuş sözcükler uyuma uymamışlardır.

Bu sözcüklerin çoğu ufak ses değişimleri dışında Türkiye Türkçesi ile işlevleri bakımından anlaşılacak derecede benzerdir. Kazak Türkçesinde olup da Türkiye Türkçesinde olmayan kelime sayısı çok fazla değildir, aynı sözcük birden fazla örnekte kullanıldığından net sayı verilememiştir.

Çalışmamızda bazı yalancı eşdeğer kelimeler olduğunu tespit ettik bunlar; **қапалы** (*qapalı*), **қасабалы** (*qasabalı*), **енселі** (*enseli*), **алаңсыз** (*alansız*), **әлсіз** (*älsiz*), **беделсіз** (*bedelsiz*) **еріксіз** (*eriksiz*), **зілсіз** (*zilsiz*), **кексіз** (*keksiz*), **көрпесіз** (*körpesiz*), **теңсіз** (*tensiz*), **кескіндес** (*keskindes*), **астарлас** (*astarlas*), **айнығыш** (*aynığış*), **қызыққыш** (*qızıqqış*) **майысқыш** (*mayısқыш*), **қынама** (*qınama*) sözcükleridir.

KAYNAKÇA

- Abdrahmanova. Q. (2000). *Kazak Tili (Penin Oqıtuv Edistemesi)*. Almatı: Jazuvşı
- Ahmet. E. (1988). *Türk Kavimleri*. İstanbul: Enderun.
- Akalın, Ş. H. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Alkaya, E., ve Buran, A. (2013). *Çağdaş Türk Yazı Dilleri (2 B.)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Balcı, O. (2010). *Bugünkü Kazak Türkçesi Gramerlerinde Ses ve Şekil Bilgisinin İşleniş*. Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Banguoğlu, M. (1998). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Banguoğlu, M. (2011). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Bekturov, Ş. K. (2006). *Kazak Tili: Leksika, Fonetika, Morfologiya, Sintaksis*. Almatı: Baspası.
- Buran , A., ve Alkaya, E. (2004). *Çağdaş Türk Lehçeleri*. Ankara: Akçağ.
- Baytursınlı, A. (2011) *QETS (Kazak Edebi Tili Sözdigi)*. Cilt I.-XV. Almatı: Dil Bilimi Enstitüsü.
- Caferoğlu, A. (1988). *Türk Kavimleri*. İstanbul: Enderun.
- Çağatay, S. (1967). Pekiştirilen Fikirler. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, S. 14, 39-50.
- Çengel, ve Çengel, H. K. (2005). *Kırgız Türkçesi Grameri* . Ankara: Akçağ.
- Demir, T. (2004). *Türkçe Dil Bilgisi*. Ankara: Kurmay.
- Doğan, O., ve Erdoğan, A. (2017). *Batı Türkistan Hanlıkları (Kuruluştan Yıkılışa)*. Ankara: Berikan.

- Eker, S. (2011). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker.
- Ercilasun, A. B. (2012). *Türk Lehçeleri Grameri*. Ankara: Akçağ.
- Ergin, M. (1993). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Eyüpoğlu, İ. Z. (2004). *Türk Dilinin Etimolojisi*. İstanbul: Sosyal.
- Gencan, T. M. (1954). "Sıfat Birlikleri", *Belleten*. Ankara.
- Gencan, T. N. (1954). Sıfat Birlikleri. . *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*(2), s. 181-187.
- Gömeç, S. Y. (1999). *Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları Tarihi*. Ankara: Akçağ.
- Güldarhan, R. (2008). *Kazak Dili (Dil Bilgisi Klavuzu)*. Almatı: Atamara.
- Gülensoy, T. (2015). *Türkçe El Kitabı*. Ankara: Akçağ.
- Balcı, O. (2010). *Bugünkü Kazak Türkçesi Gramerlerinde Ses ve Şekil Bilgisinin İşlenişi*. Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Heyât, C. (2011). *Türk Dilləri və Ləhcələrinin Tarixi* (Cilt 2). Bakı: Təhsil.
- Hıtcıns, K. (2002). "Kazaklar" *İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Hizmetli, S. (2011). Kazak Ulusu ve Kazak Tarihi Üzerine: Dünü ve Bugünü. *İstem* (17), 23-43.
- Isqaqov, A. (1991), *Qazirgi Qazaq Tili-Morfologiya*. Almatı: Ana Tili
- Isqaqov, A., ve Wäli, N. (2006). *Qazaq Ädebiy Tiliniñ Sözdigi*. Almatı: Arıs Baspası.
- İsayev, S. M. (2013). *Qazaq Tili*. Almatı: Öner.
- İsmail, Z., ve Türkleri, K. (2002). *Yeni Türkiye Yayınları*. Ankara: Ekim.
- Kalkan, M. (2006). *Kırgızlar ve Kazaklar*. İstanbul: Selenge.
- Kesici, K. (2003). *Dün Bugün ve Hedefteki Kazakistan*. İstanbul: Iq Kültür Sanat.
- Klyashtorny, S. G., ve Sultanov, T. İ. (2013). *Kazakistan Türkün Üç Bin Yılı*. İstanbul: Selenge.

- Koç, K., ve Doğan, D. (2004). *Kazak Türkçesi Grameri*. Ankara: Gazi.
- Koç, K., ve Doğan, D. (2013). *Kazak Türkçesi Grameri (2 B.)*. Iq Kültür Sanat: İstanbul.
- Koç, N. (1990). *Yeni Dilbilgisi*. İstanbul: İnkılap.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Kurumu*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi) (2 B.)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Küderine, A. E. (2010). *Qazaq Tili-Özdik Jumıstarğa Amalğan Metinde*. Pavlodar: Kereküw.
- Mehmet, K. (2004). *Tarihte ve Günümüzde Kazakistan'ın Alfabe Meselesi*. Bilig, 1-21.
- Moldabayeva, D. (2000). *Kazakların Zuhuru ve Kazak Hanlığının Kuruluşu*. Ortaçağ Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öner, M. (1998). *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Rısbaeva, G. (2008). *Kazak Dili (Dil Bilgisi Klavuzu)*. Almatı: Atamura.
- Saray, M. (1913). *Kazak Türkleri Tarihi "Kazakların Uyanışı"*. İstanbul: Nesil.
- Şimdir, N. (2008). *Kazak Tarihi ve Kültürü Araştırmaları*. İstanbul: Iq Kültür Sanat.
- Tamir, F. (2007). Kazak Türkçesi. A. B. Ercilasun İçinde, *Türk Lehçeleri Grameri* (S. 429-480). Tamir, F. (2007). *Türk Lehçeleri Grameri* . Ankara: Akçağ.
- Toğan, Z. V. (1981). *Bugünkü Türkili (Türkistan) Ve Yakın Tarihi*. İstanbul: Enderun.
- Toparlı, R., Çögenli, M. S., ve Yanık, N. H. (2000). *Kitab-I Mecmu-I Türki Ve Acemi Ve Mugali*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Uygur, C. V. (2010). *Karakalpak Türkçesi Grameri*. İstanbul: Kriter.

Ek 1. Orjinallik raporu

 ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA
Tarih: 24/05/2022
Tez Başlığı: Kazak Türkçesinde Türemiş Sıfatlarla İlgili Söz Varlığı Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 255 sayfalık kısmına ilişkin, 24/05/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %3'tür. Uygulanan filtrelemeler: 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☒ Alıntılar dahil 4- ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nde belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.
24/05/2022
Adı Soyadı: Semra BAŞBOĞA Öğrenci No: 18202000001 Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı Programı: Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora
<u>DANIŞMAN ONAYI</u> UYGUNDUR. _____ Prof. Dr. Ayabek BAYNİYAZOV

Ek 2. Etik komisyon muafiyeti formu

 ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA
Tarih: 24/06/2022
Tez Başlığı: Kazak Türkçesinde Türemiş Sıfatlarla İlgili Söz Varlığı Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam: 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir. Tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.
24/06/2022
Adı Soyadı: Semra BAŞBOĞA Öğrenci No: 18202000001 Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı Programı: Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora
<u>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI</u>
Prof. Dr. Ayabek BAYNİYAZOV
Detaylı Bilgi: https://www.ardahan.edu.tr/birim.aspx?id=1002003 Telefon: 0-4782117522 Faks: 0-4782117523 E-posta: sbe@ardahan.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Semra BAŞBOĞA

Doğum Yeri ve :

Tarihi

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri Ve Edebiyatları Bölümü

Yüksek Lisans : Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bilimdalı

Bildiği Yabancı : İngilizce
Diller

Bilimsel :
Faaliyetleri

İş Deneyimi

Stajlar : Ardahan Rekabet Kurumu Fen Lisesi, Lisans Öğretmenlik Uygulaması (2016-2017)

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar :

İletişim :

E-Posta Adresi :

Tarih : 24.06.2022

